

Ippitchuat Makpigaat
- Agaayyutim Uqalhi
Iñupiatun

The New Testament in Northwest Alaska Eskimo

Ippitchuat Makpiġaat - Agaayyutim Uqalhi Inupiatun
The New Testament in Northwest Alaska Eskimo

copyright © 2010 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Inupiatun, Northwest Alaska (Northwest Alaska Eskimo)

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents.

For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-25

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source files dated 31 Aug 2023

46cece15-9127-50b3-bf07-88a1082e7ab6

Contents

FRT	1
Matthew	2
Mark	46
Luke	73
John	118
Acts	151
Romans	194
1 Corinthians	215
2 Corinthians	235
Galatians	247
Ephesians	254
Philippians	261
Colossians	266
1 Thessalonians	271
2 Thessalonians	275
1 Timothy	278
2 Timothy	284
Titus	288
Philemon	291
Hebrews	292
James	308
1 Peter	314
2 Peter	320
1 John	324
2 John	330
3 John	331
Jude	332
Revelation	334

**Ipqitchuat Makpig̃aat
Agaayyutim Uqalhi Iñupiatun**

**The New Testament in Iñupiatun
Northwest Alaska Eskimo**

Wycliffe Bible Translators

The New Testament in Iñupiatun
Northwest Alaska Eskimo
[esk]

First edition, © International Bible Society, 1997
Second Edition, © Wycliffe Bible Translators, 2010

www.ScriptureEarth.org

Creative Commons License (Attribution, Noncommercial, No Derivatives)
<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0>

Table of Contents

page

Uqallich Aglaani Matthew-um

Sivulliani Jesus Christ-um

¹ Uvva ukua aglanich sivullianiñ Jesus Christ-um, kinuvianupluni David-miñ Abraham-miñlu.

² Abraham aapagigaa Isaac-um,
Isaac-li aapagigaa Jacob-um,
Jacob-li aapagigaa Judah-um aniqataiñlu.

³ Aasiñ Judah aapagigaak Perez-umlu Zerah-umlu, taapkuak aakanak Tamar,
Perez aapagigaa Hezron-um.
Hezron-li aapan Ram-um.

⁴ Ram-li aapagigaa Amminadab-um,
Amminadab-li aapagigaa Nahshon-um.
Nahshon-li aapagigaa Salmon-um.

⁵ Salmon-li aapagigaa Boaz-um, Rahab-mik aakaqaqtuam,
Boaz-li aapagigaa Obed-um, aakaqaqtuam Ruth-mik,
Obed-li aapagigaa Jesse-m, ⁶ Jesse-aasiñ aapagigaa umialgum David.
David-li aapagigaa Solomon-um, aakaqaqtuam Uriah-m nuliagaluanjanik.

⁷ Aasiñ Solomon aapagigaa Rehoboam-um,
Rehoboam-li aapagigaa Abijah-um,
Abijah-li aapagigaa Asa-um.

⁸ Asa-li aapagigaa Jehoshaphat-um,
Jehoshaphat-li aapagigaa Jehoram-um,
Jehoram-li aapagigaa Uzziah-um,

⁹ Uzziah-li aapagigaa Jotham-um,
Jotham-li aapagigaa Ahaz-um,
Ahaz-li aapagigaa Hezekiah-um.

¹⁰ Hezekiah-li aapagigaa Manasseh-um,
Manasseh-li aapagigaa Amon-um,
Amon-li aapagigaa Josiah-um.

¹¹ Josiah-li aapagigaa Jeconiah-um aniqataiñlu. (Ukua taimani Israel-aagmiut aullau-
traupmata Babylon-mun.)

¹² Iñuich tikiutikkaunanikmata Babylon-mun,
Jeconiah aapagigaa Shealtiel-um,
Shealtiel-aasiñ aapagigaa Zerubbabel-um,

¹³ Zerubbabel-li aapagigaa Abiud-um,
Abiud-li aapagigaa Eliakim-um,
Eliakim-li aapagigaa Azor-um,

¹⁴ Azor-li aapagigaa Zadok-um,
Zadok-li aapagigaa Achim-um,
Achim-li aapagigaa Eliud-um,

¹⁵ Eliud-li aapagigaa Eleazar-um,
Eleazar-li aapagigaa Matthan-um,
Matthan-li aapagigaa Jacob-um,

¹⁶ Aasiñ Jacob aapagigaa Joseph-um, uinan Mary-m, taamna Mary Jesus an-
navigikkaña taiguutiqaqtuam Christ-mik.

¹⁷ Iluqatiñaasiñ kinuviagiich aullagniiplutin Abraham-miñ David-munaglaan
akimiaguutailauniqsut, suli aullagniiplutin David-miñ iñuich aullautrauhhatnunaglaan

Babylon-mun kinuviagiich akimiaguutailaupmiñiqsut. Aasiili iñuich aullau-trauhathniñaglaan akimiaguutailaupmiut kinuviagiich aniñhanunaglaan Christ-ñum.

Aniñña Jesus Christ-ñum

¹⁸ Uvva Jesus Christ-ñum aniñha itnailiplugu inniqsuq. Aakaña Mary nuliaksrausiuatianikami Joseph-mun, aglaan katigaluaqatik ilitchuğiniqsuq sinaiyautilaagmiñik Ipqitchuakun Irrutchikun. ¹⁹ Aasiñ uiksrautaa Joseph nalaunñaruañuniqsuq. Iisimagaa katchuutiksrani Mary-mik nalaunñaitkisilaaña, aglaan kanñusaagunñiñigaa iñunun. Taatnamik sivunniğniqsuq avitchuklugu nalunautchipluni. ²⁰ Taavrumiña isumaaluktitlugu Atangum isağulgan sagviutinigaa siññaktukun nipliqhuni, “Joseph, kinuviagigaatin David-ñum, sivuuganak Mary-mik tuvaaqatniññaqniłutin atakkii sinaiyaupkağaa Ipqitchuam Irrutchim. ²¹ Iğñiqagisuruq. Atchigisigiñ Jesus-mik. Atakkii anniqsugisigai iñunni killuqsautiñiñiñ.” ²² Tamatkua iluqatiñ atuumarut tanjisaqługu Atangum uqauttutigikkaña tumigiplugu taimña sivuniksriqiri, ²³ “Taamna añutituqsimaitchuaq sinaiyauniaqhuni iğñiqagisuruq.

Iñuich taiguutiqağisigaat Immanuel” (itnautauruaq, Agaayyutim iqatigigaatigut). ²⁴ Joseph-ñum itiqami taimma ilaqatiksraqtaagigaa Mary isağulgan Atangum uqauttutaagun. ²⁵ Iłaksianñiñigaa iğñiqalhanunaglaan; aasiñ Joseph-ñum atchigñigaa Jesus-mik.

2

Puqiksuat Añutit Aggiquat Kivaknamiñ

¹ Jesus anianikman Bethlehem-mi Judea-miittuami, Herod umialgułhani, añutit puqiksaat tikiñniqsut Jerusalem-mun, apiqsruqtuqhutiñ, ² “Sumiimma aniva umialgat Jew-ñuruat? Tautukkikput uvlugiaña kivaknamiñ, taatnaqhuta aggiquagut sitquğvigityaqtuağlugu.” ³ Umialgum Herod tusaakamiuñ taamna isumaalutchanñiqsuq iluqatiñlu Jerusalem-miut. ⁴ Tavra katipkağugich iluqaisa qaukñich agaayuliqsit aglaliqirit, ilinich apiqsruğniğai sumi Christ, anniqsuqti akiqsruutauruaq, aniñiaqmagaan. ⁵ Ilinisa kiuniğaat, “Bethlehem-mi Judea-miittuami, itna sivuniksriqiri aglanatigun ittuq,

⁶ Iñuich iñuuruasii Bethlehem-mi, nunañaniittuami Judah-m, kamanaiñniqsraunuruasii akunğatni iñuiñ Judah-m, ilipsitñiñ sivulliuqti aggigisuruq

añalatchityaqtuağuni iñugikkamnik Israel-ñum.’ ”

Micah 5:2

⁷ Herod atangum nalunautchipluni puqiksaat añutit tikisinniğai, ilitchuğiviginiallapiağugich napmun ilipman uvlugiaq sagviqmagaan. ⁸ Ilitchuğianikamiuñ Bethlehem-muquniğai nipliqhuni, “Aullağusi pakallapiaqsuñ ililgauraq, aasiñ paqitkupsuñ ilitchuğipkağumagipsitña. Uvañaptuuq utlakkumagiga sitquğvigityaqtuağlugu.” ⁹ Taavrumiña umialgum uqautianikmatin aullağniqsut. Tautuñniğaat uvlugiaq qinikkaqtiñ kivaknamiñ. Sivulliukkauniqsut uvlugiam nutqağniałhanunaglaan inimun ililgauram nayukkanun. ¹⁰ Tautukamitruñ uvlugiaq quviatchallapiagñiqsut. ¹¹ Isiqhutiñ tupiğmun tautuñniğaat ililgauraq aakañalu Mary. Sitquğvigiñniğaat sivuğanun ililgauraq. Añmağniğaiç akisuruagikkatiñ qaitchipluguasiñ maninñik kaviqsaanik tiprağiksautinigu, frankincense-nik sulii myrrh-niglu. ¹² Aasiñ kilikkauniqsut siññaktukun utiqunitlugu Herod-mun. Tavra aiñiqsut atlakun apqutikun.

Pigruğniñat Egypt-mun

¹³ Taapkua aullaanikmata isağulga atangum sagviğniqsuq Joseph-mun siññaktukun nipliqhuni, “Makillutin. Pigruutiñ ililgauraq aakañalu Egypt-mun, aasiñ taamani-itchumausi uvamnun uqautiniałapsiknunaglaan. Atakkii Herod pakañniğaa ililgauraq

tuqqutchuglugu.” ¹⁴ Joseph makitluni aullautiniġaa ililgauraq aakanjalu unnuami Egypt-mun. ¹⁵ Immigñiqsuq Atanġum uqauttutigikkaña tumigiplugu sivuniksriqiri, “Egypt-miñ tuqħuġiga Igñiġa.” Taatnamik tavraniinniqsut tuquniaħhanunaglaan Herod-ġum.

Nukatpiaġruurat Tuquġaqtaurat

¹⁶ Herod ilitchuġikami saglutaqtilaagmiñnik puqiksaanun aġutinun qinnallapiagñiqsuq. Tilisiñiqsuq tuqqutquplugich nukatpiaġruurapayaat Bethlehem-miittuat suli iluqaisa avataaniittuat, tamatkua ukiuqaqtuat malġuġnik nutautluktuatlu, atakkii ilitchuġiplugu puqiksaat aġutit uqautigikkañat uvlugiam sagviħhagun. ¹⁷ Uqauttutauruaq tumigiplugu sivuniksriqiri Jeremiah taimña immiumaniqsuq,

¹⁸ “Nipi tusaġnaġniqsuq Ramah-mi qiaruaq kiġuvġupluni.

Rachel-ġum qianiġai qitungaurani arayunaiqħuniunniñ atakkii qitungaġich iluqatiġ tuquplutiġ.”

Jeremiah 31:15

¹⁹ Herod tuquanikman isaġulga Atanġum sagviġñiqsuq Joseph-mun siññaktukun Egypt-mi uqaqħuni, ²⁰ “Makillutin aullautiġ ililgauraq aakanjalu nunaġanun Israel-ġum. Taipkua tuqqutchiñiaqtuat ililgauramik tuqurut.” ²¹ Makitluni aullautiniġaa ililgauraq aakanjalu nunaġanun Israel-ġum. ²² Aglaan tusaakamiuġ Archelaus atanġuniplugu Judea-mi in-aani aapami Herod sivuugatchaġniqsuq aullaħksraġmiñnik. Kilikkaukami siññaktukun aullaġniqsut nunaġanun Galilee-m. ²³ Aasiñ iñuuniagaqsiplutiġ nunaaqqimi Nazareth-mi. Immiumaniqsuq uqautaumaruaq tumigiplugich sivuniksriqirit, “Taiguutiqaġisiruq Nazareth-miumik.”

3

Quliaqtuaħha John Paptaaqtitħirim

¹ Taipkunani uvluni John Paptaaqtitħiri quliaqtuaġniqsuq iñuilaami Judea-mi, ² uqaqħuni, “Isummitqigitchi atakkii Agaayyutim aġaayuqautaa qalliruq.” ³ Taamna John ilaanuruq sivuniksriqirim Isaiah-m uqautigikkaña nipliħuni,

“Iñuk tuqħiraqtuq iñuilaamiñ,

Itqanaiyautisiuġ apqutiksraġa Atanġum, nalġuġlugu tumiksraġa.”

Isaiah 40:3

⁴ John atnuġaaqaġniqsuq pikukturuaam amian nuyaiñnik, qisiġmik tapsiqaqħuni, niqiqaqħuni pigliġianik suli igutchaich siġñaqtaalliaġitiñnik nanipayaaq paqitħumiuġ.

⁵ Iñuich utlaġniġaat John Jerusalem-miñlu, Judea-miñlu, nunaaqqiñiñlu avataani kuġan Jordan-ġum ittuat. ⁶ Iñuich quliaġiniġaich killuqsautitiġ aasiñ John-ġum paptaagñiġai kuġani Jordan-ġum. ⁷ Aglaan tautukamigich iñuġiaktuat Pharisee-ġuruat Sadducee-ġuruatlu utlautiruq paptaagvianun uqautiniġai, “Tuqunaliktun nimigiātun ittusi. Qimakkumiñaitħusiasu agġiġñiaqtuamiñ qinnautaaniñ? ⁸ Qiñiqtititħi iñuuniaħħapsiġun isummitqillaqiaqtilaapsitiñnik. ⁹ Suli isumaniaqasi, ‘Uvagut Abraham-mik aapaqaqtuġut.’ Nipliutiniagipsi uumiġa, uyaġaġniñ makunakġa Agaayyun iñiqsiħhiñauruq ililgaanik Abraham-mun. ¹⁰ Ipiġautaqtuq kipriħhiñaaġuqtuq napaaqtunik kaġiġisigun. Napaaqtupayaaq asirritħaitħuaq kipikkaugisiruq aasiñ igitauluni ikniġmun.

¹¹ “Iħumun paptaagipsi imiġmik isummitqiliġmun, aglaan aqupkun agġiġisiruq ka-manatluktuq uvaġniñ. Nakuuġitħuġa saagaħksramnik aluġutiknik. Paptaagisigaasi Ippitħuamik Irrutħimik suli ikniġmik. ¹² Tigummiagġiġaa tiktittaun salummallapiagukħuġich mukkaaksrat sanikħuġniñ. Katitħisigai mukkaaksrat siġluagmiñun, aglaan ikipkaġisigai sanikħuich ikniġmun qamiyumiñaitħuamun.”

Jesus Paptaakkauruq

¹³ Aquagun Jesus tikiññiqsuq Galilee-miñ Jordan-mun John-mun paptaaqupluni ilaanun. ¹⁴ Aglaan John-ñum paptaagunjtakaluagaqsiñigaa uqautiplugu, “Ilvich paptaaq-taksraigaluağikma. Suvaata utlautivich uvañnun paptaaquplutin?” ¹⁵ Aglaan Jesus kiunigaa, “Nakuuruq. Taamna taatnağuptigu tañigñiağikpuk iluqaan Agaayyutim injaña.” John taatna piyumaliğñiqsuq. ¹⁶ Jesus paptaakkaunjanikami mayuğniqsuq imiğmiñ. Aasiiñ qilak añaqahuni tautuñigaa Irrusia Agaayyutim atqaqtuaq tinmiağruuratun mitluni ilaanun. ¹⁷ Aasiiñ nipi qilañmiñ nipliğñiqsuq, “Taamnataavra piqpagikkağa Iğñiga. Quyalisi-mağaaña.”

4

Jesus-ñum Aniqusaqsiuħa

¹ Taatnaanikman Ipqitchuam Irrutchim sivulligñigaa Jesus iñuilaamun uuktuaqsi-utyaqtitlugu tuunğagmun. ² Aasiiñ uisauraaqhuni malğukipiani uvluni unnuaniļu niğisuliğñiqsuq. ³ Uuktuaqtitchirim utlakamiuñ uqautinigaa, “Iğñigipiaqpatin Agaayyutim makua uyağaiç qaqqiagũqtitkich.” ⁴ Aglaan Jesus kiunigaa, “Aglausimaruq Agaayyutim uqalhani, ‘Iñuk iñuuniañitchuq niqilhiñakun aglaan uqalipayaatigun anirua-tigun qanğaniñ Agaayyutim.’” ⁵ Tavrani tuunğaum aullautinigaa Jesus Jerusalem-mun, aasiiñ inillaklugu qutchiññiqsrañanun nuvukkanan agaayyuvikpaum, ⁶ uqautiplugu, “Iğñigipiaqpatin Agaayyutim nutigiagiñ. Aglausimaruq, ‘Tiligisigai isagũligikkani munagitqulutin.

Argagikkağmiknik akigağisigaatin.

Atniñitchumaittin isigaktin uyağañnun.’”

Psalm 91:11, 12

⁷ Jesus-ñum uqautinigaa, “Aglausimaruqsuli, ‘Uuktuağumiñaitchiñ Ataniq Agaayyutin.’”

⁸ Tuunğaum aullautitqilgiññigaa Jesus qutchillapiaqtuamun iğğimun, aasiiñ qiniqtitlugu atañgũvipayaañiñik nunam kamanautiñitñiglu. ⁹ Uqautinigaa, “Tamatkua supayaat qaitk-isigitka ilipnun sitquğvigigupña sivumnun.” ¹⁰ Jesus-ñum kiunigaa, “Tuunğaaq, piigiñ! Atakkii aglausimaruq, ‘Ataniq Agaayyutigikkan kisian agaayyuvigiyumagiñ savau-tilugulu.’” ¹¹ Tavra tuunğaum uniññigaa, aasiiñ isagũlgich tikiññigaa savautityaqługu Jesus.

Jesus-ñum Aullağniigaa Savaani Galilee-mi

¹² Jesus-ñum tusaakamiuñ John isiqtauniplugu aullağniqsuq Galilee-mun.

¹³ Unitlugu Nazareth utlautiniqsuq Capernaum-mun itchaqtuaqhuni siñaani narvaqpaum nunañakni Zebulun-ñumlu Naphtali-mlu. ¹⁴ Taamna immiumatquplugu uqauttutauruaq tumigiplugu sivuniksriqiri Isaiah,

¹⁵ “Iñuich tamatkua nunañakni Zebulun-ñumlu Naphtali-mlu tunjaani narvaqpaum, taaganitchiañani Jordan-ñum, Galilee-mi nunañatni Jew-ñunjtchuat,

¹⁶ tamatkua iñuuniaqtuat taaqtuami tautuñigaaat kamañaqtuaq qauma,

aasiiñ qaumam qaggutiniğai iñuuniaqtuat tağğañani tuqułhum.”

Isaiah 9:1-2

¹⁷ Tikiññanikami Capernaum-mun Jesus-ñum aullağniñigaa quliaqtuałi, “Isummitqig-itchi atakkii Agaayyutim añaayuqautaa qalliruuq.”

Jesus-ñum Tuqluğniğai Sisamat Aqaluñniaqtit

¹⁸ Jesus pisukhuni siñaagun narvaqpañan Galilee-m tautuñigik aniqatigiik, Si-mon taiguutiqaqtuaq Peter-mik suli Andrew aniqataa, kuvriqsuak narvaqpañmun aqaluñniaqtauplutik. ¹⁹ Uqautinigik, “Maliksikña, uvakñaniñaglaan piññañiağisirutik iñuñnik aqaluñniaqtitun.” ²⁰ Tavravua Simon-ñum suli Andrew-m uniññigaik kuvratik malikluguasiiñ. ²¹ Jesus igliqtuiñaqhuni apqusaaqługu narvaqpaña Galilee-m. Tautuk-miñigik aniqatigiik James-lu John-lu, iğñak Zebedee-m, ikimmiruak umiami aaparĩļu

Zebedee ilaaqtuiruat kuvramiknik. Jesus-ñum tuqluğniğik maliqupluni. ²² Tavrauva uniññaak umiaqtik aapariñlu maliklugu Jesus.

Jesus İlisautriruğlu, Quliaqtuaqsiriruğlu, İluaqsiriruğlu

²³ Jesus kukilunniqsuq iluqaani Galilee-mi, ilisautripluni Jew-ñuruat katragvinitñi suli quliaqtuağıplugu tusaayugaallautaq Agaayyutim anaaquqautaata, mavruuqluğillu iñuich atniğñautipayaanitñik. ²⁴ Tusaayugaallautaq Jesus-kun siaminniqsuq iluqaanun Syria-ñum, aasiiñ iñuich tikiutruğniğaiç atniğñaapayaaqtuat nanjirutipayaaqtuatlu, ilañich irrusiqłuqaqhutin qiiqsruqtaqhutinlu suli avatinich tuqunaplutin. Jesus-ñum mavruuğniğai iluqaitñik. ²⁵ İñugiaktuat iñuich malinığaat, aggiqhutin Galilee-miñ, avataaniittuaniñlu nunamiñ atiliniñ Decapolis-mik, Jerusalem-miñ, Judea-miñlu, suli nunamiñ iğluani ittuam Jordan-ñum kuñan.

5

Jesus-ñum Quliaqtuałha İğğimi

¹ Jesus-ñum qiniqamigich iñugiallapiaqtuat mayuğniqsuq qimığaamun, aquvitluniasii. Maliguaqtai Jesus-munniqsut.

Quviasuutipiğatat

- ² İlaan ilisautiaqsiñiğai nipliçhuni,
- ³ Quvianamiurut tamatkua ilitçhuqsiruat inuqsraliğmiknik irrutçhikun, atakkii Agaayyutim anaaquqataa pigigaat.
- ⁴ Quvianamiurut tamatkua kiñuvğuruat, atakkii Agaayyutim arakkisigai.
- ⁵ Quvianamiurut tamatkua piisaanitçhuat, atakkii nunapayaaq pigigisigaat.
- ⁶ Quvianamiurut tamatkua kimmutiqaqtuat nalaunjaruağmik, atakkii Agaayyutim pisuiqsimaaqtitkisigai.
- ⁷ Quvianamiurut tamatkua nagliktauruat, atakkii Agaayyutim nagliktuğisipmikai.
- ⁸ Quvianamiurut tamatkua uummatiqaqtuat ipqitçhuamik, atakkii qiniğisigaat Agaayyun.
- ⁹ Quvianamiurut tamatkua tutqiutiqaqtitçhiruat akunğatni iñuich, atakkii Agaayyutim taiguutiqağisigai qitunğagmiñik.
- ¹⁰ Quvianamiurut tamatkua piyuaqsiuruat piqutigiplugu nalaunjaruağiq, atakkii Agaayyutim anaaquqataa pigigaat.
- ¹¹ Quvianamiurusi piinilaqsruutigikpasi suli piyuağusi suli niplialutin qanusipayaanik pigiitçhuanik ilipsigun sagluturuagilusi pisigilugu maliguaqtalıqsi uvamnun.
- ¹² Quviatchapiğatağitçhi atakkii kamañtuq akiliusiaksraqsi ittuag qilañmi. Taatnatuntuuq piyuaqsiupmiñiqsut taipkua sivuniksriqirit sivupsitni iñuuniaqtuat.

İñuich İttut Tağıutunlu Qaumbaqtunlu

¹³ “İlipsi tağıuğigaasi nunam. Tağıuq tağıuğniğumi qanuğuni tağıuğniğitqikkisiva? Atuğumiñaiqsuq aglaan igitaksrağulhiñtuq tutmiğaguçhuni iñunun. ¹⁴ Naniğigaasi nunam. Nunaaqçiq nappakkauruaq qimığaamun iriqsimatlaitçhuq. ¹⁵ Kisupayaam ikitnamiun naniq ilitlaitkaa ataanun utkusium aglaan naniqagvinmun qaumbaatautlasiplugu tupqum iluani ittuapayaanun. ¹⁶ Taatnatun qaumbaqaqsigik nannisi sivuğaatni iñuich. Tautukkumagaat savaallataqsi, aasiiñ kamaksruaqsilugu aapari ittuag qilañmi.

Jesus İlisautriruq Maligutaksrakun

17 “Isumanasi aggigñiluna piyaqqugiağlugich maligutaksrañi Moses-ñum naagaqaa ilisauttutinich sivuniksriqirit. Agginitchuna piyaqqugiağlugich aglaan tanjigiağlugich. 18 Uqautigipsi, Qilaglu nunalu piigumiñaitchuk aglausimaruapayaaq maligutaksrani im-miumagaluaqnagu. 19 Kiñapayaaq navguiruaq kamanaiññiqsrallapiañatnik tillisit aasiiñ ilisautripluni atlanik iñunñik taatnaquplugich, taamna iñuk kamanaiññiqsrauniaqtuq ukunakña iñunñiñ Agaayyutim añaayuqautaani. Aglaan kiñapayaaq kamaksriruaq tillisiñik ilisautripluniasiiñ atlanik taatnaquplugich, taamna iñuk taiguutiqağisiruq kamañaqtuamik ukunakña iñunñiñ Agaayyutim añaayuqautaani. 20 Uvva uqautigipsi, Nalaunñaruaiqsi nakuutlunñitpan iñuuniagañiatniñ aglaliqirit sulì Pharisee-ñuruat suu-ramikunniñ isigumiñaitchusi añaayuqautaanun Agaayyutim.

Jesus Ilisautriruq Qinnautilikun

21 “Tusaamarusi uqautauruamik iñunñun inilgaan, ‘Iñuağniaqnak’. Kiñapayaaq iñuaqtuag tikiutraugisiruq atanniivinñmun. 22 Aglaan uqautigipsi, Kiñapayaaq qinnautriruaq aniqatmiñik tikiutraugisiruq atanniivinñmun, sulì kiñapayaaq nipliraqtuag aniqatmiñun suksraunñiñiplugu tikiutraugisiruq uqaqsittaagvinñmun, sulì kiñapayaaq nipliraqtuag aniqatmiñun kinnauniplugu tikiutraugisiruq ikniñanun anasiññuqsagvium. 23 Taatnamik, aatchuityağniguvich aatchuutiksraqnik Agaayyutmun tunillaqtugvinñmi itqağluguasiiñ aniqatvich sua-tasamma akikñautaa ilipnun, 24 unillugu aatchuutiksrautin sivugaanun tunillaqtugvium aasiiñ iħuaqsityaqaaglugu taimña akingautaa aniqatiupnun, aasiili utigutin aatchuutigityağlugu aatchuutiksrautin. 25 Akilligikkaqpich uqaqsittaagvinñmuutiniaqpatin ilauraagiliutiyumagiñ qilamik piqatiginñaan apqutmi. Aatchuutigiviagaatin atanniqsuqtimun, aasiiñ atanniqsuqtim qaillutin qaunaksrimun isiqtautqulutin. 26 Uqautigikpiñ, Aniyumiñaipiaqtutin kisianik akilīguvich akiqsruutipnik ilaanun.

Jesus Ilisautriruq Atlatulikun

27 “Tusaamarusi itna uqaqsimaruamik, ‘Atlatuğniaqnak.’ 28 Aglaan uqautigipsi, Kiñapayaaq qiniqtuag ağnamik ikħigiplugu atlatuaniktuq isumamiñi. 29 Taliqpium irivich killuqsagtupatin piiglugu igirrun. Nakuutlunñiaqtuq piyaqqugupku ilaviñga timivich uumakña iluqaan timivich igitauħksrañaniñ anasiññuqsagvinñmun. 30 Sulì taliqpium argakpich killuqsagtupatin kipilugu igirrun. Nakuutlunñiaqtuq piyaqqugupku argaħhiñan uumakña iluqaan timivich aullaħksrañaniñ anasiññuqsagvinñmun.

Jesus Ilisautriruq Avitlikun

31 “Uqaqsimaruqsulì, Kisupayaam avitkumiun nuliani qaitchiliun aglaamik nalupqinaigutinin avinnikun. 32 Aglaan uqautigipsi, Anutim nuliani tuniqsimagaluanñaan ilaanun avitkumiun atlatuqtitkaa. Taamna avittuaq patchisauruq. Sulì anun nuliaqtuag avittuamik atlatuqmiqu.

Jesus Ilisautriruq Akiqsruutigun

33 “Tusaasimagiksisulì itna uqautaumaruaq iñugikkaptiknun inilgaan, Akiqsruqtağuvich navinñiaqnagu aglaan atuumayumagiñ akiqsruutigikkan iñunñun Atangum sivugaani. 34 Aglaan uqautigipsi, Sumiunniñ akiqsrugumiñaitchusi qilakun atakkii qilak Agaayyutim aquppiutağigaa, 35 naagalu nunakun atakkii iñiqtuiqsiaqvigigaa isiganmiñun, naagalu Jerusalem-kun atakkii nunaqqigigaa kamañaqtuam umialgum. 36 Naagaqaa akiqsrugumiñaitchutin niaqupkun, atakkii atausiq nuyaq qatipsipkağumiñaitkiñ unniñ taaqsipkağlugu. 37 Taatnamik, anjigniağuvich anillapiağumuutin sulì naagaagñiağuvich naagaallapiağutin, atakkii supayaam uqaħhum illatauruam tamatkuñunña pigitchuamitñaqtauruq.

Jesus Ilisautriruq Akisaqtulikun

³⁸ “Tusaamagiksi uqautturaauq, ‘Iri akisautiqagli irimik, kiguttuuq kigutmun.’
³⁹ Aglaan uqautigipsi, Akisaqtuḡniaqnagu iñuum pimaqłuktaqpatin. Kisupayaam isak-
 saqpatin taliqpiagun iqsraqpich alaḡumagiñ iḡluanik iqsraqpich. ⁴⁰ Kisupayaam
 akiliipkaḡniaqpatin atnuḡaapnik uqaqsittaagvinmi pipkaḡumagiñ quppiḡaan. ⁴¹ Suli
 aḡuyaktim nunurilusi saagaqtitpasi natmaḡmiknik atautchimik mile-lamik saagautiyu-
 magiñ malḡuḡnik mile-laaknik. ⁴² Iñuum iniqpatin sumik-tasamma qaitchumagiñ ilaa-
 nun. Suli iñuk atugaksraqukpan itigautipkaḡniaqnagu.

Piqpagiyumagisi Uumiksrigikkasi

⁴³ “Tusaamagiksi itna uqaqsimaruq, ‘Piqpagiyumagisi iñuuniaqatiusi aasiñ
 uumigilugich uumiksrigikkasi.’ ⁴⁴ Aglaan uqautigipsi, Piqpagiyumagisi
 uumiksrigikkasi suli agaayutilugich tamatkua piyuaqtigikkasi. ⁴⁵ Taatnaḡupsi
 qiñiqtitkiksi iñuḡnun ihuaqqun atrilugu aapari qilaḡmi ittuq, atakkii siqiñini
 siqiññaagiksitkaa pigiitchuanunlu nakuuruanunlu suli sialuktitlugu nalaunḡaruanunlu
 nalaunḡaitchuanunlu. ⁴⁶ Piqpagigupsigik kisiitnik tamatkua piqpaksrigikkasi, suvaata
 akiññaaktaaqḡniaqpsi Agaayutmiñ? Taatnatun tax-siliqirit pitlapmiut. ⁴⁷ Suli
 paḡlagupsigik kisiitnik aniqatiusi, savaaqḡniqpsi pitlukhusi atlaniñ? Taatnatuntuuq
 tax-siliqirit pitlapmiut. ⁴⁸ Taatnamik nalaunḡaruksraurusi atrilugu aapagikkaqsi qilaḡmi
 nalaunḡallapiaqtuaq.”

6

Jesus Iļisauriruaq Nagliktuutitigun

¹ “Qaunagititchi savaaḡiniaqasiḡ nalaunḡaruakun savaaqsi qiñiqqusaaqsiñḡusi
 sivuḡaatni iñuich. Taatnaḡupsi aapapsi qilaḡmiittuam akiliḡumiñaitkaasi. ² Taatnamik
 aatchuḡuvich nagliktuutinik nipitusiraḡautiginiaqḡagich atrilugich ukpiḡḡuaqtit Jew-
 ḡnuruat katraḡvinitni suli tumitchiani kamasruḡusaaqsiñaqhutin iñuḡnun. Uqautigipsi,
 akiliusiaqaaniktut. ³ Aglaan aatchuḡuvich nagliktuutinik inuqsraqtuanun saumik argaiñ
 iļisimapkaḡniaqnagu taliqpium argakpich savaaḡanik. ⁴ Nagliktuisitchi nalunaqtuakun.
 Aapavich qilaḡmi qiñitlaruam supayaanik akiliusiaksritkisigaatin.”

Jesus Iļisauriruaq Agaayutikun

⁵ “Aasiisuli agaayugupsi piñiaqasi atrilugich ukpiḡḡuaqtit, atakkii agaayullaturut
 makitaplutin katraḡvinitni suli saqquvinitni tumitchiat qiñillaḡniaquplutin iñuḡnun.
 Uqautigipsi, akiliusiaqaaniktut. ⁶ Aglaan agaayutyagḡniaḡuvich isigutin inipnun talu-
 luguasiñ suli agaayuyumautin aapapnun qiñiḡnaitchuamun. Aapavich qiñitlaruam
 nalunaqtuakun akiliḡisigaatin. ⁷ Suli agaayuguvich nipliraḡniaqnak imailaanik uqau-
 tinik atrilugich ukpiqtuanḡitcheuat, atakkii isumasuurut Agaayutmun tusaagisiñiplutin
 takliḡu agaayugumin. ⁸ Tuvrautinas, atakkii Agaayutim aapapsi iļisimagaa sumik
 inuqsraqtilaaqsi apiqsruḡaluaqtitnasi ilaanun. ⁹ Itna agaayuyumuusi,
 ‘Aapapta qilaḡmiittuatiin!

Iñupayaq nunami kamaksriļi ilipnik ipqiḡsitlugu taavrumuuna atqiñ.

¹⁰ Aullaḡniļi aḡalatchiḡhiñ iñupayaanik.

Iñupayaq nunami tupiksriļi pisuḡigikkapnik
 qilaḡmi itmatuntuuq.

¹¹ Aatchuqtigut uvlugaḡikpan niqimik inuḡikkaptiknik.

¹² Suli natqigutiluta killuqsautiptiknik

natqigutrisimaaqmatun tamatkua savamaqłutriruanik uvaptiknun.

¹³ Suli sivulliutiniaqasigut uuktuaqsiuḡmun,
 aglaan annautiluta pigiitchuamiñ.

[Atakkii umialgurutin saḡḡipayaqaqhutin kamanautiqaqhutinu isuitchuamun.
 Amen.]’

14 Atakkii natqigutigupsigik iñuich killuqsautrigikkasi, Aapapsi qılanmiittuam natqigutigisipmigaasi. 15 Aglaan natqigutinjitkupsigik iñuich killuqsautrigikkasi, Aapapsi qılanmiittuam natqigutiyumiñaitmigaasi killuutipsitñik.”

Jesus İlisauriruaq Uisauraałıkun

16 “Suli uisauraağupsi, qiññaqaqnasi ipiqıtunaqsilusi ukpıññaqıtıtun. Qiññağııliragagnaıchaich kiiñnatiñ qıñıqusaalhiñnaqhutiñ iñunñun ilıñıtñik uisauraałıgmikni. Uqautigipsi, akılıusiaqaaniktut. 17 Aglaan uisauraağupsi uqsruqtıglugich nıaqusi, suli igğuglugich kiiñnasi; 18 Qiñıqtılhiññağniagasi iñunñun uisauraağusi aglaan Aapapsitñun qıñıñnaitchuamun, suli Aapapsi qıñıqtuam nalunaqtuakun akılıusiaksritkisigaasi.”

Jesus İlisauriruaq Umialgutitıgun

19 “Tugvaiñasi umialgutiniñ marrumuña nunamun, qıpılğullu qalhumlu piiñğiqsakkananun, suli tıgliñniaqtıt sıqumitchiplıtiñ tıgliktuğviatnun. 20 Aglaan tugvaisitchi annıgıkkapsitñik qılanmun qıpılğullu qalhumlu piiñğiqsağumiñaisanun, suli tıgliñniaqtıt sıqumitchumiñaisanatnun tıgliñniağutiñ. 21 Atakkii annıgıpayaaakkavich irviatni uummatın tavraniitkisipmiuq.”

Jesus İlisauriruaq Qaummatıgunlu Taaqtuakunlu

22 “Iri naniğigaa timim. Irrakkiñ qıñıtılakpaknik qaunagilguniaqtutin aullapayaaguvich. 23 Aasiñ irrakkiñ pıgıitpaknik ilvich saptaaqsıñıaqtutin. Aglaan qıñılguıtchupku Agaayyun [kanıqıtılailııtın pisulhanik] qanutunaglaan taaqtuaq ilipni tatamnaqtıgini-
aqa!”

Jesus İlisauriruaq Agaayutıkunlu İsumaaluutitıgunlu

24 “Kiñalıqaa savautriyumiñaitchuq malğunıñ anıaayyuağıgunı. Atakkii uumıgıgısigaa ilaqataa aasiñ pıqpagıluğı ilaqataa, naagaqaa iluqnauqsımaagısiuruq ilaqataanun aasiñ suksraagıluğı ilaqataa. Savautriyumiñaitchutiñ iluqaaknik Agaayyutımgılu manıngılu. 25 Taatnamik uqautıgıpsı, ısumaalunıağasi iñuukıpsitñik, sumik niğıgısipmagaapsı suli imıgısi, naagaqaa timıgıkağsi sumik atnuğaağısipmagaapsı. Uvva iñuulıq pıtluktuanıñıtpa niqımıñ suli timı atnuğaañıñ? 26 Qiñıqsıgı tıñmiurat sılamı. Nautchırıtılaitchut naagaqaa kıpıtılaitchut tugvaiıłıtıñlu sığıluagmiknun. Naagaıvva Aapapsı qılanmiittuam niğıpkaqsımaagığıgı. İlipsımi akısutluktuanıñıñıqpsı tıñmiuraniñ? 27 Nalıpsı ısumaalugıni iñuunıqtusılaagısiıvauñ iñuulıñı? 28 Suli suıvata ısumaalugığııvısi atnuğaağırsıpsitñik? İsummatıgıllaksıgıq qanuq nauriat nunamı nauragıtılaanatnik. Savatılaitmiut naagaqaa ukılharrıtılaitmiut. 29 Aglaan uqautıgıpsııvısi, Solomon-unniñ qanutun kamanaqtıgıgaluaqhıni atnuğaaqanıñıñıqsuq atrıplugıch pıññaqnaqtuat nauriat. 30 Taatna Agaayyutım qaunagıtlanıqpagıch ivgıch ittuat ugluvak aasiñ uvlaakun igıtaupıłıtıñ ikniğmun, qaitchıgısiğıasi atnuğaanik inuğıkkapsitñik. Ukıpsrıñkıkıñıñıaqtıt! 31 İsumaalukasi itnağısi, Sumik niğıñıağpsııvısi imıgıtalu atnuğaağığıtalu? 32 Atakkii ukpıñıaitchuat ısumaalukmıraqtıt supayaanik tamatkunıñı. Aasiñ aaparı qılanmiittuagı ilısimaruq inuqsraqtılaapsitñik iluqaitñik tamatkunıñı. 33 Pakaqqaağıluğı Agaayyun anıalatchıruaq nalaunıaruañıplunı umialıktun. Taatnağıpsı qaitchıgısiğıpsı inuğıkkapayaapsitñik. 34 Taatnamik ısumaalunıağasi uvlaakuksramik atakkii uvlaakuksraq ısumaaluıtıqıqtuq inımgıun. Uvlulaat ilıñıııguğıtıqaanıktıt inımgıulaa.”

7

Jesus İlisauriruaq Atanniıñıkun

1 “Atanniñıñıağasi atanıñk, Agaayyutımli atanıñıtchumagaasi. 2 Atakkii atanniğıpsı atanıñk, taatnatuntuuq atanniıkağısiğıpsı. Taatnatuntuuq qanuq irrırtıgıpsı atanıñk irrırtıkağısiğıpsı. 3 Suıvata tautukpıun irrırtıanıluuruq anıqıatvıch iraanı

aasiñ suliqutigini lugu tamanna qirugraitchiaq iripni? ⁴ Qanuġuvva uqautriñaġniqqich aniqatiupnun, ‘Piiglagu irriutañuluuraq irimiitan,’ qiñisunjaqnagu qirugraitchiaq irimiitan? ⁵ Ukpinñuaqtii, sivulliulugu piqsirrun qirugraitchiaq iripniñ. Qiñilguniaġiñli nalupqinaig lugu irriutaiqsiksran aniqatvich iraniñ. ⁶ Qaiññaqasigij ipqitchuat sut qipmiñun, atakkii saatpiaġaasi siqumitchugusi. Naagaqaa iginniaqasigij akisuruat sunjaurat sivuġaatnun kuniat, atakkii tutmaluginiaġaich isiganmiknik.”

Agaayusitchi, Pakakkitchi, Katchaktuqitchi

⁷ “Inġipsi qaisaugisiruq ilipsitñun, pakaaqagupsi paqitkisigiksi; katchaktuġupsi talu anmakkauniaqtuq ilipsitñun. ⁸ Atakkii kiñapayaaq inġisruqtuaq akuqtuigisiruq, suli pakaaqtuq paqitchigisiruq, suli talu anmakkaugisiruq kisupayaamun katchaktuqtuamun. ⁹ Kia iġniñi qaitchigisivaun uyaġanmik inġipan qaqquqtuġuni? ¹⁰ Naagaqaa qaitchigisivaun nimigiamik inġipan aqaluktuġuni? ¹¹ Pigiitchaluaqhusi ilisimaraġigiksi qanuq qaitchiħksraqsi nakuuruanik sunik qitunġaurapsitñun, maatnaasu aapasi qilañmiittuq qaitchiñiapiaqtuq nakuuruamik tamatkununa inġisruqtuanun ilaanun. ¹² Qanusipayaatigun irrutitqusuugupsi atlanun iñunun taatnatuntuq irrutriumasi atlanik. Taavruma atunim ilġai iluqaisa ilisauttutinjich sivuniksriqirit suli malġutaksranj Moses-ñum.”

Amisuuraqtuaq Paa

¹³ “Isiġitchi amisuurakun paakun. Atakkii paa sivuniqaqtuaq piyaqquġviksramun anġiruq, suli tumi tasamuna qaġanaqtuq aasiñ iñugiaktuat igliġvigiplugu. ¹⁴ Aglaan paa sivuniqaqtuaq iñuħigmun amisuurauraqtuq suli apqun tasamuna qaġanaitchuq. Aasiñ iñugiakisuurat paqitkaat.”

Napaaqtuq Iliġaġaat Asianġun

¹⁵ “Qaunagititchi sivuniksriqinñuaqtuanik utlautreqtuat ilipnun atnuġaagutin ipnaisun qaamiktigun, aglaan ilumiktigun amaqqtun uġiaġnaqhutin. ¹⁶ Asianġisigun iliġiniġisi. Iñuich asiġniġuuvat asiaviñnik kakitluñnaniñ, naagaqaa aqpinñik kakitlaġnaliġaaniñ? ¹⁷ Napaaqtuġiksuaq nauriraqtuq asiġiksuanik, aglaan napaaqtuġiilaq nauriraqtuq asiġiitchuanik. ¹⁸ Napaaqtuġiksuaq nauritlaitchuq asiġiitchuanik, suli napaaqtuġiitchuaq nauritlaitchuq asiġiksuanik. ¹⁹ Napaaqtupayaaq asirritlaitchuaq asiġiksuanik kipikkauraqtuq igitaupluniasiiñ ikniġmun. ²⁰ Taatnamik asianġisigun ilitchuġiniġisi, ami iñuuniallauħatigun.”

Qananniiñ Naluniġipsi

²¹ “Kiñapayaaq uqaqtuaq uvañnun, ‘Ataniiq,’ isiġumiñaitchuq anġayuqautaanun Agaayyutim, aglaan kisiitnik tamatkua tupiksriruat pisuħanik aapam qilañmiittuam. ²² Aqulligmi uvlumi iñugiaktuat iñuich uqaġisirut uvañnun, ‘Ataniiq, sivuniksriqisuurugut atigikkapkun anitqataqħugich irrusiqluich suli savaaqaqhuta iñugiaktuanik quviqnaqtuanik.’ ²³ Aasiñ nalupqinaig lugu uqautigisigitka, ‘Piigitchi uvañniñ. Iliġisimaniñniġipsi, pigiiliqirisii!’ ”

Malġuk Tuppirik

²⁴ “Taatnamik kisupayaaq tusaaruq tamatkunina nipliuttutigikkamnik aasiñ atuġlugich, atriqaqtuq puqiksaamik iñunmik tuppuruamik uyaġaum qaananun. ²⁵ Sialugruaġuqman kuugich ulitlutinj, suli anuqħiġruaġuqman makitalgupluni taamna tupiq ulġuniñniqsuq, atakkii turviqaqhuni uyaġanmik. ²⁶ Aglaan kisupayaaq tusaagaluqhuni nipliuttutimnik atumanitñamigich atriqaqtuq isumalguitchuanik iñunmik tuppuruamik qaviam qaananun. ²⁷ Sialugruaġuqman kuugich ulitlutinj, suli anuqħiġuqman makitalguitluni tupiq ulġuniqsuq suksraunġillapiaqhuni.”

²⁸ Jesus uqañaiqman taapkunina iñugiaktuat iñuich quviġusunniqsut ilisauttutaiñik. ²⁹ Atakkii Jesus-ñum ilisautiniġai anjalatchisiquaqtuatun iñuktun, atrisunjaqnagich aglaliqirit.

8

Jesus Mamititchiruaq Auyugaqtualinmik

¹ Jesus atqaqman qimigaamiñ, iñugayaqpaurat malinigaat. ² Tavrani auyugaqtualgum utlakami sitqugviginigaa sivugaanun uqaqhuni, “Ataniiq, pisuksiñağuvich mamitilhiñaugikma.” ³ Jesus-ñum isaklugich argakni aksinñigaa nipliqhuni, “Piyummatiqaqtuña, mamittin!” Tavrauva añutim auyugaqtuñña mamitikkaauruq. ⁴ Jesus-ñum uqautinigaa, “Uqağniaqnak kisumununniiñ iñuñmun, aglaan tautuktitchaqtuagiñ agaayuliqsimun isivgiuqtillutin. Aatchuiyumautin tunillautinik Agaayyutmun tuvrağlugu Moses-ñum tillisaa. Taatnağuvich iñupayaam ilitchuğiniağaa mamitilaan.”

Jesus Mamititchiruaq Anuyyiuqtaiñ Qaukliata Savaktaanik

⁵ Jesus tikitman Capernaum-mun, anuyyiuqtit qaukliata Rome-mağmium paağniğaa apiqsruqlugu ikayuqupluni. ⁶ Tavra nipliğniqsuq, “Ataniiq, savaktiga amma kinunimni nalaruq aulatlaitchuaq ihuilliullapiaqhuni.” ⁷ Jesus-ñum nipliutinigaa, “Utlakkisigiga aasiiñ ihuaqsilugu.” ⁸ Anuyyiuqtit qaukliata kiunigaa, “Ataniiq, utlaktaksraunilquññaunniñ tupimnun, aglaan tillisiqalhiñağin savaktigali ihuaqsiyumuuq. ⁹ Atakkii anjalatiqaqmuna qaukliğnik suli anuyyiuqtiqaqluñña anjalatamnik. Tilikapku una, ‘Aullağin!’ aullağaqtuq. Suli tilikapku taamna, ‘Qağğaiñ!’ aggiğaqtuq. Suli tilikapku savaktigikkağa, ‘Taamna piun!’ piragigaa.” ¹⁰ Jesus-ñum tusaakamiun taamna quviğusuniqsuq. Nipliutinigai iñuich maliktuat inmiñik, “Iñumun uqautigipsi, paqitchinitchuñña Israel-unniñ kisumik ukpiqsriillapiaqtuamik uumatun. ¹¹ Suli nipliutigipsi, Iñugiaktuat Jew-ñunitchuat aggiğisirut kivaknamiñ suli kanaknamiñ aquvillutiñaasiiñ niğiqpaktuani Agaayyutim anjaayuqutaani piqatigilugich Abraham-lu Isaac-lu Jacob-lu. ¹² Aglaan tamatkua Agaayyutmun qitunğaginiruat igitaugisirut taagniqsralapiamun. Tavrani qiağisirut tiriqulalutinunniñ kigutinich.” ¹³ Jesus-ñum nipliutinigaa anuyyiuqtit anjalataat, “Anilağin. Ukpiqsriilapkun iñiqtaugisiruq.” Taavrumatavra savaktaa mamitkaniktigñiqsuq taavrumani sassağniğmi.

Jesus Mamititchiruaq Iñugiaktuanik Iñuñnik

¹⁴ Jesus isiqami Peter-m tupqanun tautuñniğaa Peter-m aakaruna nalaruq uunaqluktitluni. ¹⁵ Jesus-ñum aksinñigaa argaigun aasiiñ uunaqluñjaiqhuni. Tavra makitiqhuni niqluğutiaqsiñigai. ¹⁶ Unnuksraaqman iñugiaktuat irrusiqquaqtuat tikiutruğniğaiç ilaanun, aasiiñ Jesus-ñum anittağniğai irrusiqquaiç uqaligmiñik, suli ihuaqsipugich iluqaisa atniğñaqtuq. ¹⁷ Atuumakamiun taamna tanjiğniğaa sivuniksriqirim Isaiah-m uqautigikkaña, “Ilaan piğai sayairrutivut timikun suli akigağiplugich atniğñaautivut.”

*Isaiah 53:4**Iluqnaunitchuat Maliguaqtit*

¹⁸ Jesus-ñum tautukamigich iñugayaat avatimiñi tiliñigai maliguaqtini ikaaqplugich igluanun narvaqpaum. ¹⁹ Aglaliqiri utlautiniqsuq ilaanun nipliqhuni, “Iñisautrii, malikkisiikpiñ sumupayaaguvich.” ²⁰ Jesus-ñum kiunigaa, “Kayuqtut sisiqaqtut tinmiuratlu silam ugluqaqhutin, aglaan Iğniñan Iñuum iniksraitkaa napmun tullakksraña ni-aquğikkağmi.” ²¹ Atlamsuli maliguaqtim nipliutinigaa, “Ataniiq, iluviğiallaktiqqağlugu aapaga malikkumaikpiñli.” ²² Aglaan Jesus-ñum uqautinigaa, “Malinña, tamatkua tuqunaruqat irrutchikun iluviqsilich tuqunaruanik.”

Jesus-ñum Quunniğtuqtitkaa

²³ Aasiiñ ikiniqsuq umiamun maliguaqtailu malikhutin. ²⁴ Tavrakñatchiaq anuqluğruağniqsuq narvaqpak qaiqpaich immautruğnialiqługu umiaq, aglaan Jesus siñiktuağniqsuq. ²⁵ Maliguaqtaiñ utlakługu iqiğsağniğaat nipliqhutin, “Ataniiq, anniqsuqtigut piyaqqaqsirugut.” ²⁶ Aglaan nipliutinigai, “Ukpiqsriikiññaqpat! Suvaata iqsisivi?” Makitnami iñiqtiğniğik anuğilu qaiqpaillu, aasiiñ quunniğniqsuq.

27 Maliguaqtai quvigusukhutiŋ uqaġniqsut, “Qanusiuniqpa una aŋun anuġimunniin qaiŋiqpauratlu kamagivatruŋ?”

Jesus Mamititchiruaq Malġuŋnik Aŋutik Irrusiqluqaqtuak

28 Jesus tikitman iġġuanun narvaqpaum nunaŋanun Gadarenes, malġuk aŋutik irrusiqlullak nuyuaġnallapiaqtuak agġiqhutik iġuviġniin paagŋiġaak, kiauunniin iŋuum qaaniġuisak apqutmi. 29 Iġialaniqsuk, “Suniaqpisiguk? Agġiqpich nagliksaaqtitchaqtuaqhunuk sivuani piviksram?” 30 Kuniaqagŋiġsuq iŋugiallapiaqtuanik niġiruanik uŋasipianjitchuami. 31 Irrusiqluich iniqsruaġniġaat Jesus, “Aninniaguptigut tuyuġisigut tamatkununa kunianun.” 32 Jesus-ŋum nipliutinigai, “Aullaġitchi!” Aasiin anikamiŋ malġuŋniin aŋutiŋniin isiġniqsut munaqsranun kunianun. Iluqatiŋ kuniat paŋaliŋniqsut tuŋaanun narvaqpaum, naparaqhutiŋ qutailakun ipnakun aasiin ipiplutiŋ. 33 Qaunaksriruut kunianik pigruġniqsut nunaaqqimun. Tarani uqautiginigaa iluqaan qanuqtilaanak aŋutik irrusiqlullak. 34 Iluqatiŋ nunaaqqim iŋuiin paagŋiġaat Jesus. Tautukamitruŋ iniqtiġniġaat unitquplugu nunaaqqiqtin.

9

Jesus Mamititchiruaq Aŋutmik Aulatlaitchuamik

1 Jesus ikipluni umiamun ikaagŋiġsuq aasii tikitluni nunaaqqimiinun. 2 Ilaŋich iŋuich tikiutriŋniqsut aulatlaitchuamik nalaruamik ikivġani. Jesus-ŋum tautukamiuŋ ukpiqsriŋhat nipliġniġsuq aulatlaitchuamun, “Ilauraamaan, quviatchauġigiiŋ. Killuqsautitin natqigutikkaurut.” 3 Ilaŋich aglaliqirit uqaġniqsut inmiknun, “Una iŋuk uqaġniqluktaġniqsuq.” 4 Jesus iŋisimaplugich isummatiŋich nipliġniġsuq, “Suvaata isumavisi pigiitchuanik? 5 Nalliaknik qaġanatlukpa nipliqsuni, ‘Killuqsautitin natqigutikkaurut,’ naagaqaa nipliqsuni, ‘Makillutin pisugiin?’ 6 Iŋitchuġitqugipsi Iġniŋanik Iŋuum aŋalatchisiquaqtulaanjanik nunami natqigutritlaruamik killuqsautinik.” Tavraasiin nipliġniġsuq aulallaitchuamun, “Makillutin tigulugich ikivġatin agġiin.” 7 Aŋun makitluni aiŋiġsuq. 8 Iŋugayaat qiŋniqtuat taavrumiŋa quvigutchaŋniqsut, aasiin kamaksruġniġaat Agaayyun qaitchiruaq taatnatchimik aŋalatchiġimik iŋuŋun.

Jesus-ŋum Tuqluġaa Matthew

9 Jesus aullaqami tavrakŋa tautuŋniġaa aŋun atilik Matthew-mik aquppiruaq tax-siliqiviŋmi nipliutiŋpluguasii, “Maliŋŋa.” Matthew-m makitluni maliŋniġaa. 10 Jesus niġiŋiaqtitlugu Matthew-m tupqani iŋugiaktuat tax-siliqirit sulii killuliqirit isiqhutiŋ niġiqasiġniġaich Jesus-ŋum maliguaqtaiŋlu. 11 Pharisee-ŋuruat tautukamitruŋ taamna apiqsruġniġaich maliguaqtai, “Suvaata iŋisautriksi niġiŋiaqatauva tax-siliqirini sulii killuliqirini?” 12 Jesus-ŋum tusaakamiuŋ Pharisee-ŋuruat apiqsruutaat nipliġniġsuq, “Tamatkua surruitchuat inuqsratlaitchut taaktimik, aglaan tamatkua atniġniġaqtuat. 13 Ki, iŋitchaqsuŋata taavruma uqaŋhan qanuutautilaanjanik, ‘Kimmutigitlukkiga nagliktaq uumakŋa tunillaqtuġimiiŋ.’ Agġinitchuŋa tuqluġiaġlugich nalaunŋaruat, aglaan killuliqirit.”

Apiqsruun Uisauraatikun

14 Maliguaqtaiŋ John-ŋum utlaŋniġaat Jesus aasii apiqsruqlugu, “Suvaata uvagut Pharisee-ŋuruatlu uisauraagagivisa aasiili maliguaqtitin taatnatun piŋitmiŋpaqlugich?” 15 Jesus-ŋum kiuniġai, “Ilauraani ilaqtatniŋniaqtuam alianniutlaitchut ilaan nayuqataulhani ilinjitni. Aglaan katchuutiniaqtuam unitchiviksraŋa tikiŋniġaqtuq. Tavrali aullaanikpan ilauraani alianniugisirut uisauraagutiŋ. 16 Iŋuk ilaqtuitlaitchuq nutaamik iliqniġmik atnuġaalunmun, atakkii ilaagutauruaq algutiniaqtuq utuqqaqtuamiin atnuġaamiin aasiin allaq aglitlukhuni. 17 Naagaqaa iŋuich kuviritlaitchut nutaamik misuqqumik puuġruanun.

Taatnaǵaluaqmikpata puuǵruat qaag̃niaqtut aasiiñ misuǵuq kuviluni suli puunich suk-sraunǵigutinj. Aglaan kuviraǵigaat nutaaq misuǵuq nutaamun puumun. Iluqatikli puuǵlu misuǵuǵlu piiñǵinjitchumuuk.”

Jairus-ǵum Pania suli Aǵnaq Aksinñiktuaq Jesus-ǵum Atnuǵaanjanik

¹⁸ Taatna uqaqtitlugu tamatkununa sivulliuqtim Jew-ǵuruat katraǵviata tikiññiqsuq sitquqhuni sivuǵaanun Jesus nipliǵhuni, “Paniga amma tuquqammiqsuq. Maligluna aksigiǵuǵu argaknik iñuuluniasiiñ.” ¹⁹ Jesus-ǵum makitluni malinǵigaa piqatigiplugich maliguaqtini. ²⁰ Maliktitlugu aǵnam aunaqsruguitlaiqsuam qulit malǵuǵni ukiuni tikiññigaa tunuanun Jesus-ǵum, aksikǵuǵuasiñ atnuǵaanjan akuagun ²¹ isumapluni inmiñun, “Aksillagukkaluǵiga quppiǵaanja mamillunaasiiñ.” ²² Jesus-ǵum kinjaqami qinǵigaa aǵnaq nipliutipluguasiñ, “Aǵnaaq, quviatchauǵigiñ. Ukpigisriǵiqpich iħuaqsipkaǵaatin.” Tavrakñatchiaq aǵnaq iħuaqsikkauniqsuq. ²³ Jesus-ǵum tikitñami sivulliuqtim tupqanun tautuñǵigai supluaqtuǵnanik atuqtuuraqtit iñugayaatlu kinjuvǵuruat. ²⁴ Nipliǵñiqsuq, “Annisitchi. Niviaqsiǵruk tuquǵanjitchuq. Siñiktuaqsiñaqtuq.” Aglaan iñuich mitautiginigaa Jesus. ²⁵ Iñugayaat anianikmata, Jesus isig̃niqsuq niviaqsiǵruum inaanun. Tigupmaniasiiñ arganmigun niviaqsiǵruk makinniqsuq. ²⁶ Iñuich siaminnigaa tusaayugaallataq taavrumuuna nunaqqipayaanun.

Jesus Mamititchiruaq Malǵuǵnik Iññuñnik Ayaunaruǵnik

²⁷ Jesus aullaqman tavrakña malǵuk ayaunaruak añutik malinǵigaa kappainaplutik, “Nagligillanñiaqtiguk, ig̃ñig̃kkanñatiin David-ǵum.” ²⁸ Jesus isiqman tupig̃mun ayaunaruak utlanñigaa. Aasiiñ Jesus-ǵum apiqsruǵnigik, “Ukpigivitku uvamnun taamna savaǵitlatilaña?” Taapkuak kiuniǵaa, “Aa, Ataniiq.” ²⁹ Jesus-ǵum aksinñigik irinikkun nipliutiplugik, “Ukpigipluna taatnaqhutik qinñitlasitqiksutik.” ³⁰ Taapkuak añutik qinñitlasitqinñiqsuk. Jesus-ǵum alǵaqsullapiǵnigik uqaquñitlugik kisumununniiñ taavrumiña, ³¹ aglaan aullaqamik siaminnigaa tusaayugaallataq Jesus-kun nunaqqipayaanun.

Jesus Mamititchiruaq Añutmik Uqatlaitchuamik

³² Taapkuak aniaqsipmiuglu. Añun irrusiqǵulik uqatlailaaq Jesus-muutikkauniqsuq. ³³ Irrusiqǵuk anitmagu uqatlailaaq añun uqaaqsiñiqsuq, iñugayaat quvig̃usukhutinij nipliǵñiqsut, “Qañunniñ tautuksimaiññiqsugut atrinjanik uuma Israel-mi.” ³⁴ Aglaan Pharisee-ǵuruat nipliǵñiqsut, “Anitchiraqtut irrusiqǵuñnik atuǵuǵu sanña añalataata irrusiqǵuich.”

Jesus-ǵum Iñunñuksriħha

³⁵ Aasiiñ Jesus kukilunñiqsuq nunaqqipayaanun nunaqqiuranilū, ilisautripluni Jew-ǵuruat katraǵvinñi quliaqtuǵiplugulu tusaayugaallataq Agaayyutim añayuqautaagun suli mamititlugich qanusipayaanik atnig̃nautilgillu nanjirutilgillu. ³⁶ Tautukamigich iñugayaat iñunñutchanñiqsuq, atakkii iħuilliuqhutinij qanuqsausiuqhutinilu atriplugu ip-naiq qaunaksrailaaq. ³⁷ Jesus-ǵum uqautinǵigai maliguaqtini, “Katittaksraq ilumun iñugiakkaluqtuq, aglaan savaktit ikittut. ³⁸ Iniqsruqsuñ añayuqañja katitchivium tuyuqaqulugu savaktinik katitchivinñun.”

10

Jesus Piksraqtuq Qulit Malǵuǵnik Uqqiraqtinik

¹ Jesus-ǵum inmiñuqunigai qulit malǵuk maliguaqtini, aasiiñ sanñksriññigai anitchitlasiplugich irrusiqǵuñnik suli iħuaqsipkailasiplugich qanusipayaanik nanjirutilinñik. ² Uvva ukua qulit malǵuk uqqiraqtaiñ atinich: Sivulliq Simon taiguutiqaqtuq Petermik, aniqataalu Andrew, James-lu John-lu ig̃ñak Zebedee-m, ³ Philip-lu, Bartholomew-lu, Thomas-lu, Matthew-lu tax-siliqiri, James-lu ig̃ñiña Alphaeus-ǵum, suli Thaddaeus,

⁴ Simon-lu ilanata Zealot-kuaqtuat, suli Judas Iscariot aatchuutigitniktuaq Jesus-mik aquvatigun.

Jesus-ñum Aullaqtikai Qulit Malg'uch Malig'uaqtini

⁵ Taapkua qulit malg'uk Jesus-ñum tuyuginigai algaqsruqlugich itnaqhuni, "Aullaqniaqasi Jew-ñunitchuanun naagaqaa isig'niaqasi nunaqqipayaanitñun Samaria-gmiut. ⁶ Aglaan aullañhiñagitchi iñuiñun Israel-ñum ittuanun tammaummiruaitun ipnaisun. ⁷ Aasiñ iglaullapsitñi quliaqtuaqiyumagiksi, 'Agaayyun anjalatchiñhiñaaquqtuq iñun'nik nutaakun.' ⁸ Ihuqsipkailusi atnig'ñaqtuanik, anipkaqtillugich tuquruat, mamititchilusi auyugaqtualgitñik, anittaglugich irrusiq'uch, suli aatchuutigiyumagiksi akuqtuaqikkaqasi akiilaag'lugu. ⁹ Maniligaag'niaqasi kaviqsaamiglu qatiqtaamiglu unniñ kannuyamiglu. ¹⁰ Puukatailaag'usi aullaq'upsi, quppigaatqiutailaag'usilu, suli alug'utitqiutailaag'usi, naagaqaa ayauppianilaag'usi, atakkii savakti piq'atitak-srauruq inug'ikkanik. ¹¹ Nunaqqimupayaag'upsi naagaqaa nunaqqiuramun pakakkumausi iñunmik tukkiyumaruamik, aasiñ tukkuummilusi tupqani aullaq'niañapsitñunaglaan. ¹² Tukkuummigupsi taavrumani tupig'mi niplig'umuusi, 'Agaayyutim ihuqqutillañniag'umagaasi.' ¹³ Iñuich taapkua paglakpasi tutqiutiqag'niaqtut. Aglaan paglanitpasi tutqiutiqag'umiñaitchut. ¹⁴ Kisupayaam akuqtunitpasi naagaqaa naalagnisun'itpatigik uqauttutisi, ipsuktuqsun' apyuq isigapsitñiñ aniñiaq'upsi tupig'miñ naagaqaa nunaqqimiñ. ¹⁵ Ilumun uqautig'ipsi, qaganatluñniaqtuq iñuiñi Sodom-ñum Gomorrah-ñumlu Atanniivium uvluani taapkunak'ña iñuiñiñ tukkuliñitchuamiñ ilipsitñik nunaqqiatni.

Naglik'aaqtirrutiksrautit

¹⁶ "Tuyuginiaq'ipsi ipnaisun akung'atnun amaqqut. Taatnamik puqikkumausi nimigi'atun suli suq'ukkatalaitchu'atun tin'miaq'ruuratun. ¹⁷ Qaunagilugich iñuich, atakkii uqaqsittaag'vinmuutigisigaasi ipigaqtug'usilu Jew-ñuruat katrag'vinitñi. ¹⁸ Suli pisigilun'ja tikiutrauniaqtusi sivu'gaatnun kavana'ruuat umialg'illu. Piviksraqag'isirusi ilisimaraulusi ilin'itñun suli Jew-ñunitchuanun. ¹⁹ Aglaan tiguraug'upsi isumaalun'niaqasi qanuq naagaqaa sumik uqag'niaqtilaapsitñik, atakkii tavraquqpan qaitchikkauniaqtusi uqaksrapsitñik. ²⁰ Atakkii ilipsi uqag'umiñaitchusi, aglaan Irrusinja Aapapsi uqag'isuruq ilipsigun. ²¹ Aniqatim aatchuutigigisigaa aniqatni tuqqutautqulugu, suli aapam pigisipmigaa taatnatun qitung'aurani; ililgaat akik'ñaqtuipmiñiqsut an'ayyuqaag'miknik aasiñ an'ayyuqaatin' tuqqutillugich. ²² Iñupayaam uumigiliutigisigaasi piqutigilun'ja, aglaan makitaruaq payan'aguni isuanun anniqsukkaug'isuruq. ²³ Piyuaqsiug'upsi uumani nunaqqimi, qimakkumuusi atlamun nunaqqimun. Ilumun uqautig'ipsi naatchitlasigaluaqasi savaapsitñik nunaqqipayaanitñi Israel-ñum Ig'ñinja Iñuum ag'gig'isuruq. ²⁴ Malig'uaqti kamanatlutlaitchuq ilisautrimiñiñ, naagaqaa savakti an'ayyuqaag'miñiñ. ²⁵ Iñuich uumigigisigaat malig'uaqti atunim ililugu uumigipmatun ilisautrig'ikkan'ja, suli taatnatuntuuq savakti an'ayyuqa'atun. Iñuich tuq'kirag'niqpatrun' an'ayyuqa'ña tupqum Beelzebub-mik tupiq'atauruat maatnaasu tuq'kirag'niaq'gaich taavrumin'ja atig'mik.

Sivuu'gaginasigik Iñuich

²⁶ "Iqsiginiaqnasigik iñuich. Supayaaq matuqaqtuaq sagvikkaug'isuruq, suli nalunaqtuapayaq ilitchug'ipkakkau'g'isuruq. ²⁷ Uqautig'ikka'ga ilipsitñun taag'mi uqautigiyumagiksi qaumami. Suli iñuich isivruutig'ikkan'at siuttapsitñun quliaqtuaqiyumagiksi tupqich qa'atniñ. ²⁸ Suli iqsiginiaq'gach iñuich tuqqutchiraq'atuaq timimik, aglaan tuqqutchumiñaitkaat iñuusi; sivuu'gag'ilhiñaqsiun' taamna piyaq'quitlaruaq iluqa'knik iñuutchimiglu timimiglu anasiñhuqsag'vin'ni. ²⁹ Uvva malg'uk tin'miurak tunit'laitpak atautchimun nallig'lugik maniuramik? Naagauvva nalliakunniñ katakkumiñaitchuq

nunamun aapagikkaqsi nalunjaan. ³⁰ Agaayyutim ilisimagai iluqaisa nutchasi niaqupsitni suli qanutun iñugiaktilaan. ³¹ Taatnağusi sivuuganasi, akisuruanjutluktusi tamatkunakna tinmiurağayaaniñ.

Uqağithalu Piilaagithalu Christ-mik

³² “Taatnamik kisupayaaq nalupqinaiqhuni uqaqpan sivuğaatni iñuich piginiluni uvamnun, ilaa nalupqinaiglugu uqağigisipmigiga sivuğaanii Aapaa qilañmiittuam. ³³ Aglaan kisupayaam piilaagikpana iñunun piilaagigisipmigiga Aapaanun qilañmiittuamun.

Jesus Aggiutriruq Aviktuiğmik

³⁴ “Isumaniaqasi aggiğniñun tikiutityağlugu tutqiuñ nunamun aglaan savikpak. Agginitchuna iñuich piqatigiiksityağlugich aglaan atingiquplugich.

³⁵ Atakkii piqutigiluna igñiguruat akiknaqtuitlasiplugich aapamiknik, paniuruat aakamikniglu, ukuanjuruat aakarumikniglu.

³⁶ Iñuum tupiqatini uumigirigigisigai.

Micah 7:6

³⁷ “Iñuum piqpagitlukkumiun aapani naagaqaa aakani uvamniñ maliguaqtaulguyumiñaitchuq uvamni, suli iñuum piqpagitlukkumiun igñigikkani naagaqaa panigikkani uvamniñ maliguaqtiginjtkiga. ³⁸ Suli iñuum akiggiutinjtumiun sannigutani maliguna maliguaqtiginjtkiga. ³⁹ Iñuum tiggummiñaqtuam iñuukigmiñik tammaigisigaa ilumutuuruuq iñuukiq; aasiñ iñuum tammaigumiun iñuukli piqutigiluna piññaaktaagigisigaa.

Akiliusiaksrat

⁴⁰ “Iñuum akuqtuqpasi akuqtullapiaqmigaana, suli kisupayaaq akuqtuiruag uvamnik akuqtullapiaqmigaa tuyugiriga. ⁴¹ Kiña iñuk akuqtuiruag sivuniksriqirimik pisigiplugu sivuniksriqiraupluni akuqtuigisiruq sivuniksriqirit akiññaaktsrañatitun, suli iñuk akuqtuiruag nalaunjaruamik iñunmik pisigiplugu nalaunjaruauñha iñuum akuqtuigisiruq nalaunjaruauñha iñuum akiliusiañatun. ⁴² Suli kisupayaaq aatchuiruag atautchimunnniñ makua kamanaiññiqsrauruat maliguaqtima nigliñaqtuamik imigmik qallutmun pisigilugu maliguaqtaunha, ilumun uqautigipsi, tammaiyumiñailapiağaa akiliusiaksrani.”

11

¹ Jesus naatchianikami ilisautriğmiñik qulit malğuk maliguaqtimiñik aullağniqsuq tavrakna ilisautriyaqhuni suli quliaqtuağiaqhuni nunaqqqinjtun Galilee-m.

John Paptaaqtitchiri Tuyuqaqtuq Malğunmik Maliguaqtinik

² John tusaakami isiqtauligmiñi qanuq Christ, anniqsuqti akiqsruutauruag, savaaqatilaananik, tuyuginigik malğuk maliguaqtinik ³ apiqsruğiaqplugu Jesus, “Taimñauvich John-ñum uqautigikkaña aggiğniğniplugu? Naaga nigiuñniaqpisa atlamik?” ⁴ Jesus-ñum kiunigik, “Utigusik uqautigityakku John-mun tusaakkaqsik suli qinikkaqsik. ⁵ Ayaunaruat qiniltasiplutin, pisutlaitchuatlu pisutlasiplutin, auyugaqtualgillu mamitikkauplutin, tusaatlaitchuat tusaatlasiplutin, tuqunaruat anjpkaglugich, suli tusaayugaallautaq quliaqtuanupluni ilaippanun. ⁶ Quvianamiuruq iñuk qapiqtanjitchuaq pisigiluna.”

⁷ John-ñum maliguaqtik aullaqsiqmik Jesus uqaqsiñiqsuq iñugayaanun John-kun, “Sumik qinigiagpisi iñuilaami nunami, ivigaamik anjalataakkananik anugim? ⁸ Sumikmi qinigiagpisi? Iñunmik atnuğaaqtuuaq akisuruanik? Naagga, tamatkua atuqtuat akisuruanik atnuğanik iñuuniaqtuanurur utialgum tupiqpanani. ⁹ Taitñinjtapan sumikmi qinigiagpisi? Sivuniksriqirimik? Aa, John qinikkaqsi pitluktuaq sivuniksriqirimiñ.

¹⁰ Uvvauna aglausimaruag John-kun,

'Atañii, tuyuġigisigiga uqqiraqtiga sivupni.

Itqanaiyaġisigaa apqutiksran sivunnapni.'

Malachi 3:1

¹¹ Iļmutuuruamik uqaqtuġa ilipsitñun, John Paptaaqtitchiri kamanatluktuq iñuñniñ aniruaniñ nunami uvuñanunaglaan. Aglaan iñupayaaq kamanaiññiqsrauruaq ukunakġa Agaayyutim aņalatañiññ kamanatluktuq John-miñ. ¹² John Paptaaqtitchiri sagviqman Agaayyun aullaġniñiqsuq aņalataġmiñnik iñuñnik, aglaan iñuich saqlaktuat aip-paavak akillililqisuiñiqsut uvuñanunaglaan. ¹³ Atakkii sivuniksriqiripayaat suli Moses-ñum maligutaksrañiñ uqaġigaa John-ñum agġiġñiaħanunaglaan. ¹⁴ Ukpigisukkupsiuñ sivuniksriqirit uqaġikkaņat ukpiginiagiksi John Elijah-ñutilaanġanik agġiqsaġumaruamik. ¹⁵ Kiña iñuk siutiqaqtuaq tusaali.

¹⁶ "Sumik atriqaqpat makua iñuuruat pakma? Ittut ililgaatun aquppipluñ tu-niriñiaqtuatun katimmaviññi suli tuqħirautiluñ avatmun,

¹⁷ 'Atuqtuurautilaġipsi aglaan agġiñitlusi.'

'Atuqħutali kiñuvġuutinik aglaan qiañitħusi.'

¹⁸ John agġiqami niġitlaiññiqsuq imiġluniļu, naagasuli iñuich uqaqtut irrusiqluqaġnipluġu.

¹⁹ Iġñiņa Iñuum agġiqami niġitlapluni imitlapluniļu atlatitun, aglaan uqautiliġiġaat itna, 'Marra niġġiqsuruaq imiqtuqtilu, ilauraaginiġaat tax-siliqirit killuliqiritlu.' Agaayyutim puqiuata ilitħuġipkautauruq iļmutuupluġu savaaņagun."

Ukpitħuat Nunaaqiħ Iļañatni

²⁰ Aasiñ Jesus-ñum iñiqtiqasiñiġai iñuich nunaaqqiñi savaaqagvigitlukkani quviqnaqtuanik atakkii isummitqinjmata. ²¹ "Nakħiñ Chorazin-naġmiusii! Nakħiñ Bethsaida-ġmiusii! Savaaqagaluqaqtuġa iñuġiaktuanik quviqnaqtuanik akunnapsitñi. Makua quviqnaqtuat qinikkasi savaaņuniqpaata iñilġaanimma Tyre-miļu Sidon-miļu iñuich taimani isummitqianikkayaqtut miissuñnik atnuġaagutiñ suli aġramun aquvillutiñ qinigtitluġu taavrumuuna mumiligtin killuqsautmikniñ. ²² Aglaan uqautiliġipsi, Uvluani atanniivium iġlutuyunaitlukkisuruq ukunakġa Tyre-miñļu Sidon-miñļu ilipsitñi. ²³ Aasiñ Capernaum-miusii! Kamaņaasugivisi? Iktaugisirusi anasiñħuqsagvinmun. Atakkii quviqnaqtuat savaaņuruat ilipsitñi savaaņuniqpaata Sodom-mi, ittuiñagayaġaluqaqtuq uvuñanunaglaan. ²⁴ Aglaan uqautiliġipsi, Sodom-miut atanniusiakstraņat qaġanatluñiaqtuq atanniusiak-srapsitñiñ."

Agġiqħusi Uvamnun Minguiqsiagitchi

²⁵ Tavraasiñ Jesus nipliġñiqsuq, "Aapaaņ, atanguruatiin qilañmi nunamiļu, quyagikpiñ! Sagvigitin puqitħuanun sut iriqsimaruat puqiksuanin ilisimaruaniñļu.

²⁶ Aa, Aapaaņ, taamna sivunniutigikkan quviagigiñ. ²⁷ Aapaa saņņipayaat qaitkai uvamnun. Kia-unniñ iñuum ilisimañitkaa iġñiġuruuq aglaan kisimi aapam. Suli kia-unniñ ilisimañitmiġaa aapa aglaan kisimi iġñiġuruam iñupayaamlu iġñiġuruam ilitħuġipkakaņa aapamik. ²⁸ Minguiqtuasii uqumailliuqtuasiiļu! Uvuñagitchi, minguiqsiagtitchumagipsi. ²⁹ Akiyaqasiutititchi uvamnun ilisaġvigilunjaasiñ. Taatnaġupsi iñuutħisi minguiqsiagñiaqtut atakkii piisaañitħuġa atħikħuġalu. ³⁰ Akiyautiga naammaktuq atuqtuni, suli savaaksrirutiga ilipsitñun qaġanaqtuq."

12

Apiqsruun Minguiqsiagvikun

¹ Akuniisunaqatiñ Jesus-lu maliguaqtailu apqusaagñiqsut mukkaaksrat nautchiiviati-gun minguiqsiagvium uvluani. Jesus-ñum maliguaqta i niġisulihutiñ nutħuigaqsiñiqsut mukkaaksranik aasiñ niġiplutiñ. ² Pharisee-ñuruat tautukamisigik upyañiġaat Jesus, "Qinillakkich maliguaqtitin. Navgillapiaqtut maligutaksraptiknik minguiqsiagvium uvluagun." ³ Jesus-ñum kiuniġai, "Aġliqisimasuknaġiksi sumik David-ñumlu piqataiñļu pisilaaņat niġisuliqamiñ. ⁴ David isiqħuni tupqanun Agaayyutim, ilaalu piqataiļu,

nigirut ipqiqsakkauruamik qaqqiamik nigiraksriutauruamik kisiitñun agaayuliqsun. Maligutaksrakuağnanğitchuq nigipmatruñ taamna qaqqiaq. ⁵ Suli agliqisimasuknağiksi maligutaksrani, qanuq agaayuliqsit agaayyuvikpañmi qaayugnaqsiliugniałhat minguiqsiağvium uvluani, tavraami patchisaiłhat navguikamiñ maligutaksranik. ⁶ Aglaan uqautigipsi, iñuk maaniitkaluaqtuq kamanatluktuq agaayyuvikpañmiñ. ⁷ Iłsimanayağniğupsi qanuutautilaañanik uuma uqałhum, ‘Kimmutigitlukkiga nagliktaq uumakña tunillaqtuhğmiñ,’ suksraungigayaitchisi iñuich killukuañitchuat. ⁸ Atakkii Iğñiña Iñuum ataniğigaa minguiqsiağvium uvluan.”

Añun Argalik Pannaqłuktanik

⁹ Jesus tavrakña aullaqami isigniqsuq Jew-ñuruat katrağviatnun. ¹⁰ Añutiqağniqsuq tavrani pannaqłuktanik argalik. Atlanik iñuqağmiñiqsuq tavrani agvisiksraıliqiruanik Jesus-mik. Apiqsruğniğaat maligutaksrakuağnaqmagaan iħuaqspkairuni minguiqsiağvium uvluani. ¹¹ Jesus nipliutinigai, “Nalliqsi piqağniğumi atautchimik ipnaimik aasiñ ipnaiq kataguni ilunaamun minguiqsiağvium uvluani, taavruma amunayaiññiqpauñ taavrumakña? ¹² Nalupqinaitchuq, Iñuk piqpaknatluktuq ipnaimiñ. Taatnaqhuni maligutaksrakuağnaqtuq ikayuiruni minguiqsiağvium uvluani.” ¹³ Aasiñ nipliutiplugu taamna añun, “Isakkich argaktin!” Taavruma isañniğai argañni aasiñ iħuaqsiplutin iğłunjsitun argaiñ iliplutin. ¹⁴ Tavrakña Pharisee-ñuruat anikamiñ katiplutin sivunniğniqsut qanuğlugu Jesus tuqquchukługu.

Agaayyutim Piksraqtaañuruq Savaktaa

¹⁵ Jesus ilisimapluni sumik sivunniuqtilaañatnik, aullağniqsuq tavrakña. Iñugiaktuat iñuich malinğiğaat. Jesus-ñum iħuaqsirağniğai iluqaisa atniğñaqtuat. ¹⁶ Jesus-ñum iñiqtiğniğai iñuich uqağitqunıłluni. ¹⁷ Taamna immiqsaqlugu uqautaumaruaq tumigiplugu sivuniksriqiri Isaiah, itnaqhuni,

¹⁸ “Uvvauna savaktiga piksraqtaagikkağa!

Ilaañuruq piqpagikkağa suli ilaagun quyalikkaupluna.

Iłigisigiga irrusillautaga ilaanun,

suli quliaqtuagigisigaa iñupayaanun

qanuq atanniħiksrağa iñupayaanik atisilugich.

¹⁹ Uqaalatłaitchuq iğialalunılu.

Kia-unniiñ tusaayumiñaitkaa nipaa tumitchiani.

²⁰ Piyacquğniñaitkai sayaitchuat iñuich ittuat piğittuatun ivikpaktun

naagaqaa qamiyasiuraqtuatun nanipiam ipiğañatun

atanniħiksrağmiñunaglaan iñupayaanik nalaunñalunılu atisilunılu.

²¹ Suli ilaan atqagun nunaqqipayaat niğiugaqağisirut.”

Isaiah 42:1-4

Jesus-lu Beelzebul-lu

²² Iñuich Jesus-muutinigaa añun irrusiqłulik ayaañaruagłlu uqatłaitchuagłlu. Jesus-ñum iħuaqsiñiğaa. Tavrani taamna añun uqatlasiruq qiñitlasiplunılu. ²³ Iluqatin iñuich quviğutchañniqsut uqaqhutin, “Kinuviagıñitkaluağniqpauñ una David-ñum?” ²⁴ Aglaan Pharisee-ñuruat tusaakamitruñ uqağniqsut, “Jesus anitchirağaiñiqsuq irrusiqłunıñnik iñunıñ atuqługu sañña Beelzebul-ñum añalataata irrusiqłuich.” ²⁵ Jesus-ñum ilisimaplugich sumik isummatilaañatnik uqautiniğai, “Iñuich atañuviñmiguuq akikñautirut avatmun; ataniğliasiiñ taavrumani suksraungigñiaqtuq iñugikkañi avgumakpata. Nunaqqipayaat naagaqaa tupiqatigiich avikamiñ makitatłaitchut. ²⁶ Taatnatuntuuq tuungaq irrusiqłunıñi avgumagumiñ akikñautilutin avatmun atañuvia isukłiññiaqtuq. ²⁷ Aasiñ anittağupkich irrusiqłuich Beelzebul-kun, kisukunli iñugikkapsi anittağuuvatigik irrusiqłuich? Taatnamik atanniqsuqtiginiagisi. ²⁸ Aglaan Irrutchiagun Agaayyutim anittağuma irrusiqłunıñnik, nalupqinaitchuq Agaayyutim añalatchianiktilaaña iñunıñnik akunnapsitñi. ²⁹ Kiñapayaaq isiğuktuaq saññiruam iñuum tupqanun tigliguguni,

qiliqsruqqaaglugu sanjiruaq iñuk tiglikkisiruaq suuranjñik. ³⁰ Iñuk piqataunitchuaq uvamni akikñautiruaq uvamnun, suli iñuk katitchiqataunitchuaq siamitchiñhiñaqtuaq. ³¹ Taatnaqhusi uqautigipsi, Agaayyutim natqigutitlagai iñuich killuqsautipayaanich itqagitqikkumiñaiğlugich uqagñiqłuktapayaanich. Aglaan uqagñiqłuktuaq akikñaqługu Ipqitchuaq Irrusiq natqigutikkauyumiñaitchuaq sumiunniiñ. ³² Kiñapayaaq uqaqtuaq pigiiitchuamik akikñaqługu Igñiña Iñuum natqigutikkaugisiruaq, aglaan kiñapayaaq uqaqtuaq pigiiitchuamik akikñaqługu Ipqitchuaq Irrusiq natqigutikkauyumiñaitchuaq pakmapak suli taimuña.

Napaaqtuaq Asianjilu

³³ “Napaaqtuaq ilitchuğinaqtuaq asianjigun. Napaaqtuğiksuaq asirriłlautağaqtuq aasiiñ napaaqtuğiiitchuaq asirripluni asiagiiitchuanik. ³⁴ Ilipsi tuqunalgich nimigiati! Uqat-laitchusi nakuuruanik atakkii pigiiitchuanuplusi. Qanğaum uqagirağigaa taatnasiq it-tuaq uummatmi. ³⁵ Iñullautaq piqagaqtuaq nakuuruamik uummatmiñi aasiiñ uqal-lautat anirağaqhutiñ uummatmiñiñ, aasiłi pigiiitchuaq iñuk uummatigmiutağaqtuq kil-luğmik uqaghuniasiiñ nakuunitchuanik. ³⁶ Uqautigipsi, uvluani atanniivium iñuich pasirauniaqtut uqagiiłlapayaağmiktigun uqautigikkağmikkun. ³⁷ Atakkii uqagikkapsigun nalaunñasripkakkauniaqtusi, suli uqagikkapsigun suksraunğiqsaugisirusi.”

Iñuich Jesus Savaqugaat Quviqnaqtuamik Savaamik

³⁸ Tavrani ilañisa Pharisee-ñuruat suli ilañich aglaliqirit uqagñiqsut Jesus-mun, “Iłisautrii, qiñiğuktugut quviqnaqtuamik savaamik nalupqinaigutauplugu kisuutilaaqnik.” ³⁹ Jesus-ñum kiuniğai, “Makua iñuich pigiiitchuatlu sayunaruatlu qiñiğuktut quviqnaqtuanik savaanik nalupqinaigutaugich, aglaan qiñiğumiñaitłutiñ taatnatchimik. Qiñiłhiñağisigaat quviqnaqtuaq savaaq atuupmatun Jonah-mun sivuniksriqirimun. ⁴⁰ Jonah aqalukpaum narraañi inniqsuq piñasuni uvluniłu unnuaniłu. Taatnatuntuuq Igñiña Iñuum iluviğmiitkisipmiuq piñasuni uvluniłu unnuaniłu. ⁴¹ Atanniivium uvluani iñuñisa Nineveh-m patchisiginiagaasi iñuuruasi pakmapak, atakkii taimani isummitqikhutiñ killuqsautmikniñ Jonah-m quliaqtuağutipmatiñ. Atañii, iñuk maaniittuq kamanatluktuaq Jonah-miñ. ⁴² Atanniivium uvluani atangum ağnam patchisiginiagaasi iñuuruasi pakmapak, atakkii agğiqhuni uñallam tuñaaniñ uñasiksuamiñ naalağnityaqługu Solomon-ñum puqiksilaaña. Atañii, iñuk maaniittuq kamanatluktuaq Solomon-miñ.”

Irrusiqłuk Utiqtuaq

⁴³ “Irrusiqłuk anipman iñuñmiñ kukiługaqtuaq paliqsaakun nunakun pakakhuni iñiqtuqsiagviksrağmiñik, aasiiñ paqinğitługu. ⁴⁴ Inmiñun uqagaqniqsuq, ‘Utiğlaña tupiğmun annivigikkamniñ.’ Aasiiñ utiqami paqillağniğaa imaiłaaq inigisimakkani salikuq-taatchiaq suli inillaktullautaqtaq. ⁴⁵ Anipluni agğiutriraqniqsuq tallimat malğunñik at-lanik irrusiqłunñik pigiiłluktuanik inmiñiñ. Aasiiñ isiqhutiñ iñuuniagaqsiirağniqsut tavrani. Aqullia taavruma iñuum pigiiłluktusiraqtuaq sivulligmiñ iñuuniaghmiñiñ. Taatnatuntuuq itkisiruaq killuliqirini iñuuniaqtuat pakmapak.”

Aakanalu Aniqataiłu Jesus-ñum

⁴⁶ Jesus-ñum uqaqtitlugu iñuñnun aakanalu aniqatiñiłu qikağniqsut tatqaani uqaqatigisukługu Jesus. ⁴⁷ Iñuich ilañata uqautiniğaa Jesus, “Aakanlu aniqatiutinlu qaani qikaqtut uqaqatigisukhutiñ.” ⁴⁸ Jesus-ñum kiuniğaa taamna iñuk uqautriñi, “Kisuuva aakaga? Suli kisuuva aniqatiutka?” ⁴⁹ Tikkuuqługich maliguaqtini nipliğniqsuq, “Qiñiqsigik, ukua aakagigitkalu aniqatiutkalu. ⁵⁰ Atakkii kiñapayaaq savaaqaqtuq pisułhanik aapaa qilañmiittuam aniqatigigiga naagaqaa aakagiłlugu.”

13

Atrikusaun Nautchiaksriqirikun

¹ Taavrumani uvlumi Jesus anikami tupigmiñ, utlautiniqsuq narvam siñaanun aquvitluniasii. ² Iñugiallapiaquat iñuich katirviginiñaat avatlugu. Kiisaimma ikiniqpuq umiamun aquvitluni, iñugayaapaurat makitaplutiñ narvam siñaani. ³ Aasiñ Jesus-ñum uqautiaqsiñigai iñugiaktuanik atrikusautinik itnaqhuni, “Iñugguuq nunaliqiri nautchiityağniqsuq. ⁴ Nautchirripkaqlugu nautchiaksrat ilañich katagağniqsut apqutmun, aasiñ tiñmiurat niğiqlugich. ⁵ İlanjitsuli katagağniqsut uyağauruamun nunamun nunaqapianjitchuamun, aasiñ nauplutiñ qilamik atakkii nunakitluni, ⁶ aasiñ siqiniñ nuiyman pasiklugich pannaqluñigai atakkii kanjiliviksraitlutiñ. ⁷ Suli ilañich nautchiaksrat katagağniqsut akunğatnun kakitlağnat, aasiñ kakitlağnat naukamiñ nagguviksraiğniğai nautchiagiksaat. ⁸ Aglaan ilañich katagağniqsut nunagiksuamun, aasiñ nauriñiqsut asianik iñugiaksiplugich, ilañich atautchimiñ tallimakipianjutaaqhutiñ naaga piñasukipianjutaaqhutiñ naaga iñuiññaq qulinjutaaqhutiñ.” ⁹ Aasiñ Jesus nipliğniqsuq, “Kiña siutiqaqtuaq naalağni.”

Sivuniñat Atrikusautit

¹⁰ Maliğuaqtañ utlaklugu Jesus apiqsruğniñaat, “Suvaata uqaqpich iñuñnun atrikusautitigun?” ¹¹ Jesus-ñum kiuniğai, “İlipsitñuñhiñaq Agaayyutim sagvigniğaa nalunaqtuanjanik añaayuqautaan qilaum, aglaan makunuña iñuñnun sagvikkaunjitchuq. ¹² Atakkii iñuk piqaqtuaq akuqtullaagisiruq, aglaan taavruma piqanjitchuam anniagisigaa mikiruuraqunniñ pigikkani. ¹³ Una pisigiplugu uqaqtuña iñuñnun atrikusautitigun:

Atakkii qiniğaluaqhutiñ ilisaqsritlaitchut

suli naalağnigaluaqhutiñ tusaatlaitchut aasiñ kanjitsitlaitlutiñ.

¹⁴ Aasiñ makunuuna iñuktigun immiumaniqsuq İsaiah-m sivuniksriqutaa itnaqhuni, ‘Tusaagaluağupsi kanjisiyumiñaitchusi,

suli qiniğumağaluağupsi ilitchuqsriyumiñaitchusi.

¹⁵ Atakkii makua iñuich uummatiñich pitchigiñiqsut, tusaasunğitlutiñ supayaamik, iritiñlu siquplugich.

Utitiqniğitchut Agaayyutmun mamitiliksramiknun

atakkii qiniñitlaitlutiñlu tusaatlaitlutiñlu kanjitsitlaitlutiñlu.’

İsaiah 6:9-10

¹⁶ Aglaan quvianamiurusi, atakkii irigikkasi qiniñitlarut suli siutigikkasi tusaatlaplutiñ. ¹⁷ İlumun uqautigipsi, iñugiaktuat sivuniksriqirit nalaunjaruatlu Agaayyutim iñuiñ qiniğukkaluağaat tamanna pakma qiniñkaqsi aglaan qiniñitkaat. Tusaasukkaluağaatuuq pakma tusaakkaqsi, aglaan tusaanjitkaat.

Jesus-ñum Kanjisiqpağaa Atrikusaun Nautchiaksriqirikun

¹⁸ “Naalağniłlaksiuñ qanuutautilaaña atrikusautim nautchirriqirikun. ¹⁹ Tamatkua tusraaruat uqağimik añaayuqautaagun Agaayyutim kanjisisuñaqatiñ atriqagtut nautchiaksranik kataktuanik apqutmun. Aquagun pigiitchuam agğiqhuni aattağigai nautchirriutauruat uummataatniñ, suli piiguipkağai tusaakkañatnik. ²⁰ Aasiñli akuqtuiruat uqağimik quviasuutigiplugu tusaapqauraqamitruñ atriqagtut nautchiaksranik kataktuanik uyağaulamun nunamun. ²¹ Aglaan kanjiliviksraitman akuniutlaitchuq. Tavra ihuilliuiq piyuaqsiuğlu tikitmata iñuich taapkua qilamik qapiqtigaqtut. ²² Suli nautchiaksrat kataktuat akunğatnun kakitlağnat atrigigaat iñuk tusaaruq uqağimik, aglaan isumaaluutit iñuuniakikun kinniñiñiağtitlu umialgutitigun suqutiginğigagaat uqağiq taimmaasiñ naurisuñaqani asianik. ²³ Aglaan iñuk akuqtuiruq nautchiaksranik nautchirriutauruanik katakhutiñ nunagiksuamun atriqagtut iñuktun tusaaruatun uqağimik kanjisiplugu. İlaa naurisuuruq asianik, ilañich tallimakipiatun, ilañich piñasukipiatun, suli atlat iñuiññaq qulitun.”

Atrikusaun Mukkaaksraġiilatigun

²⁴ Jesus uqagņiqsuq atlamiksuli atrikusautmik, “Agaayyutim aņaayuuqautaa sagviqpan itkisiruq iņnuktun nautchiiruutun mukkaaksraġiksaanik nautchiiviniņmiņun. ²⁵ Aglaan iņnuch siņiktitlugich uumiksri agġiqhuni nautchiiniņiqsuq mukkaaksraġiilanik akunġatnun mukkaaksraġiksaat aullaqhuniasiiņ. ²⁶ Naugaqsipmata nautchiat mukkaaksraurat nuiņuraqmata mukkaaksraġiilattuuq sagviġmiņiqsut. ²⁷ Savaktit utlakamitruņ aņaayuuqqtin apiqsruġniġaat, ‘Ataniiq, nautchiiniņigiptigiņ mukkaaksraġiksaanik. Nakiņ makua mukkaaksraġiilat nuivat?’ ²⁸ Qaukhiata kiuniġai, ‘Uumiksrim savaaġigaa taamna.’ Savaktit apiqsruġniġaat, ‘Aullaquvisigut nutchugiaglugich mukkaaksraġiilat?’ ²⁹ Tavra kiuniġai, ‘Naaga, nutchuigupsi mukkaaksraġiilanik taputriviaqtusi mukkaaksraġiksaanik. ³⁰ Iluqatik naulik kipriviksramunaglaan, aasiiņ kiprivik tikitpan uqautigisigitka kipririt sivulliulugu katitqulugich mukkaaksraġiilat qiliqtaulaalugich ikipkaaqsriuglugich, aglaan katillugich mukkaaksraġiksaat sigļuamun.’”

Atrikusaun Mikiniqsarakun Nautchiaksrakun

³¹ Jesus-ņum uqautilgiņniġai atlamik atrikusautmik itnaqhuni, “Agaayyutim aņaayuuqautaa ittuq mustard-ņum nautchiaksraurajaturun iņuum nautchiikkaņaturun nunautmiņi. ³² Mikiniqsraugaluņņagmi nautchiaksrapayaaniņ naagatarra naukami aņiniqsrauraqtuq nautchiapayaaniņ napaaqtuġuqhuni. Aasiiņ tiņmiuraņi siļam agġiqamiņ ugluliņiqsut qisiqsiutiņitņun.”

Atrikusaun Puvlaksautigun

³³ Jesus-ņum uqautilgiņniġai atlamik atrikusautmik, “Agaayyutim aņaayuuqautaa sagviqpan itkisiruq aġnaq akutchipmatun puvlaksautmik mukkaaksramun iluturuamun puvlagataqtitlugu iluqaan qaqqiaksraq.”

Jesus-ņum Uqaqtilaņa Atrikusautitigun

³⁴ Jesus-ņum uqaginiġai iluqaisa sut tamatkua iņugayaanun atrikusautitigun. Atrikusautailaaguni uqatlaiņniņiqsuq. ³⁵ Tavra immiumaniqsuq uqauttutauruq sivuniksriqirikun itnaqhuni, “Atrikusautitigun uqagisiruņa iliņitņun.

Uqautigisigitka sutigun iriqsimaruatigun nunam aullaġniļhaniņaglaan.” *Psalms*
78:2

Jesus-ņum Kaņiqsipkaġaa Atrikusaun Mukkaaksraġiilatigun

³⁶ Jesus-ņum aullaqtitqaaġlugich iņnuch isiņiqsuq tupiġmun. Maliguaqtai utlautiniqsut ilaanun itnaqhutin, “Kaņiqsipkallaktigut atrikusaun mukkaaksraġiilatigun nautchiiviniņmi.” ³⁷ Jesus-ņum kiuniġai, “Iņnuk taamna nautchiiruaq mukkaaksraġiksaanik Iġniġigaa Iņuum. ³⁸ Nautchiivik nunauruq. Mukkaaksraġiksaat tamatkuanjurut qaitchuat iņmiknik Agaayyutmun aņalatquplutin, mukkaaksraġiilatli tamatkuanjurut qaitlutin iņmiknik pigiitchuamun aņalatquplutin. ³⁹ Taamna uumiksri nautchiiruaq tamatkuniņa mukkaaksraġiilanik tuunġauruq. Kiprivik isugigaa nunam aasiiņ kipririt isagulquplutin. ⁴⁰ Atrilugich mukkaaksraġiilat katitauruat ikipkaqļugich ikniġmun taatnatuntuuq itkisipmiuq isukhitpan nuna. ⁴¹ Iġniņan Iņuum tuyuġigisigai isaguligikkani aasiiņ katityaġlugich ukunakņa Agaayyutim aņaayuuqautmiņiņ killuqsasusaagutipayaat suli iņupayaat pigiiliqiruat. ⁴² Isagulgich igitkisigaich ikkaularuamun uunaksautmun. Tavrani iņnuch qiagisirut suli tiriqulatchilugich kigutitin. ⁴³ Nalaunņaruatli qaumagisirut siqiņiqtun aņaayuuqautaaani aapagikkaġmiņ. Kiņa siutiqaqtuaq tusaali.

Atrikusaun Iriqsimaruakun Akisuruakun

⁴⁴ “Agaayyutim aņaayuuqautaa sagviqpan itkisiruq akisuruq iriqsimapmatun nautchiiviniņmi. Iņuum paqitnamiuņ iritqikļugu nautchiiviniņmun; iņnuk taamna quviatchakhuni tunirityaġniqsuq sulliņaurapayaagmiņik, aasiiņ tauqsigņiġaa nautchiivik.

Atrikusaun Akisuruakun Sunjauraqpakun

⁴⁵ “Aasiisuli Agaayyutim añaayuqautaa sagviqpan itkisiruq tauqsiġñaqtitun pakaktuatun akisuruamik sunjauraqpagiksaamik. ⁴⁶ Paqitnami akisullapiaqtuamik sunjauraqpanmik aipluni tunityaqługich sulliñaurapayaani tauqsiqługu taamna akisullapiaqtuaq sunjauraqpagiksaq.

Atrikusaun Kuvrakun

⁴⁷ “Aasiisuli Agaayyutim añaayuqautaa sagviqpan itkisiruq qaaqtuutitun niñitauruatun taġiumun aasiñ qaaqhuni qanusipayaanik aqaluñnik. ⁴⁸ Qaałallaanikamin aqaluñniaqtit nuqitlugu siñaanun aqvutlutinj avguaqsiplugich aqaluich, nakuuruat iliplugich aqaluqaġvinmiknun aasiñ nakuunitchuat igitlugich. ⁴⁹ Itna itkisiruq isuklitpan nuna. Isaġulgich avguityaġisirut pigiitchuanik iñuñnik akunġatniñ nalaunjaruat iñuich ⁵⁰ igitlugich ikkularuamun uunaksautmun. Tavrani iñuich qiaġisirut suli tiriquulatchilugich kigutitinj.”

Nutauruallu Utuqqauruallu Suġalġich

⁵¹ Jesus-ñum apiqsruġniġai maliguaqtini, “Kañiqsivisigik sut tamatkua iluqaisa?” Kiu-niġaat, “Aa, kañiqsigivut.” ⁵² Aasiñ Jesus-ñum uqautiniġai, “Aglaliqipayaaq ilisaaqqtuaq Agaayyutim añaayuqautaanik atriqaqtuq tupqum iñuanik sagviqsruiruamik suuraġmiñik nutauruanik naagaqaa utuqqauruanik tugvaqsivinmiñiñ.”

Nazareth-miut Ukpigijnitkaat Jesus

⁵³ Jesus-ñum uqaġinjaiqamigich tamatkua atrikusautit aullaġniqsuq tavrakña. ⁵⁴ Tikitluni iñuguġvinmiñun ilisautiniġai iñuich katraġviatni. Iñuich tusaaruat quviġusukhutinj apiqsruqtautiaqsiñiqsut avatmun, “Sumiñ una iñuk piññakpa puqutmik suli sanñimik savaaqatlasipluni quviqnaqtuanik? ⁵⁵ Uvvauna kaapintam taivruma iġñiġinjipauñ? Aakaña taimña atiqanjitpa Mary-mik? Aniqatiginjipagich ipkua James-lu, Joseph-lu, Simon-lu, suli Judas? ⁵⁶ Iluqatinjsuli nukatchianj iñuuniaqataunjiññiqpat uvaptikni? Sumiñ una iñuk piññañniqpa tamatkuniña supayaanik?” ⁵⁷ Tavra atniummatiqaġniqsut Jesus-mik. Aglaan Jesus-ñum uqautiniġai, “Agaayyutim sivuniksriqiraa kamagikkaauraqtuq nanipayaaq aglaan kamagikkaunjitluni iñuguġvinmiñilu naagaqaa ilamiñilu.” ⁵⁸ Tavra Jesus savaaqaniññiqsuq iñugiaktuanik quviqnaqtuanik atakkii iñuich tavrani ukpiqsrinjiltlunij ilaanik.

14

Tuqqutaulha John Paptaaqtitchirim

¹ Taatnaħatni Herod, atanga Galilee-m, tusaaniqsuq uqqamik Jesus-kun, ² uqautiniġai savaktini, “Jesus una John Paptaaqtitchirauniqsuq anjtiqikhuni tuquġmiñ. Taatnaqhuni savaaqatlaniqsuq quviqnaqtuanik.” ³ Sivuaniiomma Herod-ñum tigupkaġniġaa John qiliqsruqługu isiqtaupkaqługu. Taatnaqtinnigaa pisigiplugu Herodias, aniqatmi Philip-ñum nuliana. ⁴ Atakkii John Paptaaqtitchirim akulaiqługu uqautiniġaa Herod, “Maligutaksrakuagñangitchuq ilaqatiginiagupku aniqatvich nuliana.” ⁵ Herod-ñum tuqqutchukkaluagñigaa John, aglaan iqsiñiqsuq iñuñnik atakkii ilinjisa isummatigiplugu John sivuniksriqirauplugu. ⁶ Herod-ñum annivia tikitman, pania Herodias-ñum sayuġniqsuq sivuġaatni Herod-ñumlu tuyuġmianjñilu quyalillapiaqługu. ⁷ Akiqsruġniġaa nalupqinaiqługu qaitchigisiñiplugu supayaanik injiqtan. ⁸ Niviaqsiq pitchuksaakkaupluni aakamigun nipligñiqsuq, “Qaitchinja niaquanik John Paptaaqtitchirim ililugu alluiyamun.” ⁹ Umialik aliatchañniqsuq, aglaan pisigiplugu akiqsruutni suli tamatkua niġiqatini tiliriñiqsuq qaitquplugu niviaqsiam injiaġikkaña. ¹⁰ Herod tiliriñiqsuq isiqsivinmun niaquiġiaquplugu John. ¹¹ Itqutiniġaat niaqua iliplugu alluiyamun qaitluguasiñ niviaqsiamun, aasilil taavruma aakamiñuutiplugu. ¹² John-ñum maliguaqtañ agġiqhutinj piñiġaat timaa iluviqługuasiñ. Taatnaanikaminj uqautityaġniġaat Jesus.

Jesus Niġipkaiñiqsuq 5,000 Anġutinik

¹³ Jesus tusaakami qanuqtilaanjanik John-ġum, aullaġniqsuq umiakun quvgutiplugu iñuilaamun kisimi. Iñugayaat tusaakamiñ maliutiniġaat nunaaqqipayaaniñ pisukkataqħutiñ. ¹⁴ Jesus tulakami tautukħugich iñugayaaqpaurat iñunġutħaġniqsuq. Mamitinnigai atniġñautiñitñiñ. ¹⁵ Unnuksraaġataqman maliguaqtañ utlañniġaat uqautiplugu, “Unnuagħuqtuq. Suviksraailaaq manna. Tuyuġikkich iñuich nunaaqqiuranun tauqsigħiaqulugich niqiksramiknik.” ¹⁶ Jesus-ġum uqautiniġai, “Aullañitkumiñ sunjitchut. Ilipsi niġipkaqsigik.” ¹⁷ Kiuniġaat, “Piqaqtugut tallimaħhiñanik qaqqianiglu malġuñniglu aqaluñnik.” ¹⁸ Jesus-ġum nipliutiniġai, “Uvuñautisigik uvamnun.” ¹⁹ Aasiñ tiliñigai iñugayaat aquvitquplugich iviñnun. Tigukamigich taapkua tallimat qaqqiat malġuglu aqaluk aagħuġniqsuq qilañmun quyyatiplugich. Tavra Jesus-ġum avguqħugich qaqqiat qaiñniġai maliguaqtiminiñun aasiñ taapkua autaaqħugich iñugayaanun. ²⁰ Iluqatiñ iñugayaat niġiñiqsut niġisuiqħutiñ. Niġiñaiqmata maliguaqtit katitħiñiqsut iħakuñitħnik immiġataqħugich qulit malġuk aguupmaich. ²¹ Taapkua niġiruāt 5,000-tuyuñnaq inniqsut anġutit, kisiqatigisuñnaqnağich aġnat iħilġaatlu.

Jesus Pisuaqtuq Imġum Qaanagun

²² Jesus-ġum maliguaqtini iħipkaqtiniġai umiaqpauramun ikaaġiaquplugich iġħuanun narvaqpaum aasiñ aipkaqħugich iñugayaat. ²³ Taatnaanikami mayuġniqsuq iġġimun agaayutyatuaqħuni kisimi. Anaqaksraaqman Jesus kisiñuġniqsuq. ²⁴ Tavra umiaqpauraq tikiñniqsuq qitqanun narvaqpaum. Umiaqpauraq piyaqniuliġniqsuq qailġutiplugu atakkii anuġim paġġaġuutiplugulu. ²⁵ Aasiñ Jesus-ġum utlañniġai maliguaqtini uvluyasipman pisukħuni imġum qaanagun. ²⁶ Maliguaqtañ tautukamitruñ Jesus pisuktuaq imġum qaanagun iqsitħaġniqsut nipliħutiñ, “Aliuqtuaq marra!” Kappaiñaaqsiñiqsut tatavrauplutiñ. ²⁷ Aglaan tavrauuaa Jesus nipliutiniġai, “Quviatħağigitchi. Uvañauruñ. Iqsiñasi!” ²⁸ Peter-m kiuniġaa, “Ataniiq, ilviupiaġuvich tiliñna utlaqulutin imġum qaanagun.” ²⁹ Jesus-ġum kiuniġaa, “Uvuñagiñ.” Peter niukami umiaqpauramiñ pisukħuni imġum qaanagun utlautiniqsuq Jesus-mun. ³⁰ Aglaan Peter-m tautukamiuñ qanutun sanñisilaana anuġim iqsitħaġniqsuq. Kiviaqsikami kappaiñaniqsuq, “Ataniiq, annautiñna.” ³¹ Tavrauuaa Jesus-ġum isautiplugich argañni tiguniġaa Peter nipliutiplugu, “Ukpiqsriħikiñniħiaqpat! Suvaata arguaqtuqpiħ?” ³² Ikipmaknik umiaqpauramun anuġağniqsuq. ³³ Taapkua umiaqpauramiittuat sitquġviginiġaat sivuġaanun Jesus uqaqħutiñ, “Iħumun iġniġiniġaatin Agaayyutim.”

Jesus Mamititħiruq Atniġñautiħiñnik

³⁴ Ikaaqamiñ iġħuanun nunaliñniqsut Gennesaret-mun. ³⁵ Aasiñ iñuñi taavruma nunam iħitħuġikamiñ Jesus-mik tuyuġniqsut uqqamik avalliupayaamiknun nunaaqqiuranun, tikiutruaqsipħugich aasiñ atniġñautiħipayaat Jesus-mun. ³⁶ Injiqsullapiaqħugu aksillañnaqsiñiħuġħuġuunniñ akua atnuġaan, aasiñ aktuipayaatuaat ilaanik mami-tikkauniqsut.

15

Iħisauttutiñich Sivulliañuruat

¹ Pharisee-ġuruat aġlaliqiritlu utlañniġaat Jesus Jerusalem-miñ apiqsruqħugu, ² “Suvaata maliguaqtivich kamagitħaitpatigik iħisauttutiñich sivulliaġikkapta? Iġġuñitkaich argatiñ niġigaluatatiñ.” ³ Jesus-ġum kiuniġai, “Suvaatamipsuuq kamagitħaitpisigik Agaayyutim tillisai? Kamaksritħaitħusi atakkii maligukkisi iħisauttutiñich sivulliaġikkapta. ⁴ Agaayyun uqaqtuq, ‘Kamagisigik aapanlu aakanlu. Kiñapayaq uqamaqħuutritruaq aapamiñnik naagaqaa aakamiñnik tuquruksraupiaqtuq.’ ⁵ Ilipsiħiasiiñ iħisautritrusi iñuñmun uqautiħiñiħiauniħuġu aapani naagaqaa aakani, ‘Piqağaluatuna aatħuutiksramik. Aatħuutigiyminiħaitkiga ilipsiknun, atakkii akiqsruutigianikkiga Agaayyutmun.’

⁶ Taatnatun ilisautigupsiun iñuk kamaksritqunjtluḡu aapanjanik naagaqaa aakanjanik suungiḡisi Agaayyutim tillisaa pisigiplugich sivulliapsi ilisauttutinich. ⁷ Ukpinqaqtisiil Qanutun nalauttiginipqa Isaiah sivuniksriqiri uqaqami ilipsigun,

⁸ Tamatkua iñuich kamaksrulgualuagaatḡa uqałhiñagmiktigun
aglaan uummatinich unjasikut uvamniñ piqpagillapiangitlunja.

⁹ Agaayyuvigiraḡigaatḡa imailaakun,
atakkii ilisautrirut iñuich ilisauttutinjtñik iliplugich maligutaksraḡiruautun Agaayyutun.”
Isaiah 29:13

Sut Qaayugnaqsipkairuat Iñun

¹⁰ Jesus-ḡum inmiñuquniḡai iñugayaat nipliutiplugich, “Naalaḡniłlaksinḡa kanjqsilusiasiiñ. ¹¹ Sum isiqtaqtuam iñuum qanḡagun qaayugnaqsipkatlaitkaa, aglaan taavruma aniraḡaqtuam qaniḡmiñ, uqałhum qaayugnaqsipkaḡaḡigaa iñuk.”
¹² Maliguaqtaiñ utlakḡu apiqsruḡniḡaat, “Iłisimavigich Pharisee-ḡuruat atniummatilaanḡat tusaakamitruḡ taamna uqautigikkan?” ¹³ Kiuniḡai, “Nautchiapayaaq aapama qilaḡmiittuam nautchirriutinḡaisaḡa amuruaniaqtuq kanjtuummaan. ¹⁴ Inmiktuuḡlich. Ayaunaruani sivulliuqtaurut ayaunaplutin. Ayaunaruam sivulliuqpagu ayaunaruq, iluqatik katakkisiruk itiqsramun.” ¹⁵ Tavra Peter-m kiuniḡaa, “Uqautitigut qanuutautilaanjanik taavruma atrikusautim.” ¹⁶ Jesus-ḡum nipliutinḡai, “Iłipsipsuuq kanjqsisaitmivisi? ¹⁷ Kanjqsinjtipsisuli? Suapayaaq qaniḡmuktuaq aqiaḡuqmugaqtuq aasiiñ anipluni timimiñ. ¹⁸ Aglaan sut tamatkua aniraḡaqtuat qanikun aniraḡaqtut uummatmiñ, aasiiñ qaayugnaqsiraḡaḡuḡu iñuk. ¹⁹ Atakkii uummatmiñ aniraqtut pigiitchuat isummatit, iñuqtuḡiq, ilaqatiqagałuaqhuni atlatuḡiq, ilaqatailluni sayunaliq, tiglyuḡiq, tanjilaakun ilisimarauḡiq, uqaniḡłuktaliḡu. ²⁰ Taapkuatavra qaayugnaqsiraḡaḡaat iñuk, aglaan niḡiruni iḡḡuḡaluḡnaḡich argaich qaayugnaqsitłaitchaat iñuk.”

Aḡnam Ukpigutaa

²¹ Jesus aullaḡniqsuq tavrakḡa nunaḡanun Tyre-m suli Sidon-ḡum. ²² Canaanit-aḡmiu aḡnaq tamaani iñuuniaqtuaq utlautiniqsuq ilaanun kappainapluni, “Ataniiq, kinuviaḡa David-ḡum! Nagligillaḡniaḡa! Paniga pigiilłlapiiaqtuq irrusiḡłuaqhuni.” ²³ Aglaan Jesus kiuniḡniḡaa. Maliguaqtaiñ utlakḡu injqsrułlapiagḡniḡaat itnaḡhutin, “Aqpigiun una aḡnaq. Nipraulapluni malikkaatigut.” ²⁴ Jesus-ḡum kiuniḡai, “Tuyugikkauruḡa kisiitñun iñuiñun Israel-ḡum ittuanun tammaummiruautun ipnaisun.” ²⁵ Aḡnaq utlau-tikami sitquḡniqsuq sivuḡaanun nipliḡhuni, “Ataniiq, ikayullaḡniaḡa.” ²⁶ Jesus-ḡum kiuniḡaa, “Nakuḡḡitchuq pigupsiun ililḡaat qaqquksrautaat qailluḡuasiñ qipmiñun.” ²⁷ Aḡnaq nipliḡniqsuq, “Aa Ataniiq, aglaan qipmichunniñ niḡipmiraqtut kanḡakunik kanḡaalaruanik iñunmin niḡḡivinjtñiñ.” ²⁸ Jesus-ḡum kiuniḡaa, “Aḡnaaq, kamanallapiaqtu-amik ukpiqsriḡiḡaḡniqsutin; injqsruaḡikkan savaḡjugisiruq ilipnun.” Tavra aḡnam pania iluaqsikkauniqsuq taavrumani sassagḡniḡmi.

Jesus Mamititchiruq Iñugiaktuanik Iñun

²⁹ Jesus aullaḡami tavrakḡa iglauniqsuq siñiqsraḡuḡu narvaqpaḡa Galilee-m; aasiiñ mayuqhuni qimigaamun aquvinniqsuq tamaḡa. ³⁰ Iñugiallapiaqtuat iñuich utlau-tiniqsut ilaanun tikiutruiplutin pisutłaitchuanik, ayaunaruaniq, uqatłaitchuanik, sulguilmaruanik, suli iñugiaktuanik atlanik. Iłiuqqaḡniḡaich Jesus-ḡum sivuḡaanun. Aasiilḡi Jesus-ḡum iluaqsiñḡai. ³¹ Iñuich quvigutchaḡniqsut qiniqamisigik uqatłailaat uqaqsiptomata, sulguilmaruat iluaqsikkaupmata, pisutłaitchuat pisutlasiplutin, suli ayaunaruat qiniłlasiplutin; kamaksruḡniḡaat Agaayyutaat Israel-ḡum.

Jesus Niḡipkaiñiqsuq 4,000 Anutinik

³² Jesus-ñum maliguaqtini inmiñuqunigai nipliutiplugich, “Iñunñutchaliquña makuninñan nayuutituiñaqtuanik uvamni pinjasuni uvluni, atakkii niqiksraitmiut. Aullaqtinñanñitkitka nigisunaitñik atakkii taaqtukkaqppiaqtut apqutmi.” ³³ Maliguaqtaiñ niplu-tinigaat, “Sumiñ paqitkisivisa naamayumiñaqtuamik qaqqiamik marrumani iñuilaami nigipkautiksramik iñugayaanun?” ³⁴ Jesus-ñum apiqsruñigai, “Qanutun iñugiaktigiruanik qaqqianik piqaqpsi?” Kiunigaat, “Tallimat malgunñik sulii iñugiakisuurani aqalugauranik.” ³⁵ Jesus-ñum tiliriñigai iñugayaat aquvitquplugich nunamun. ³⁶ Tigunigai tallimat malguk qaqqiat aqalugauratlu. Quyaamikamunñu Agaayyun avguqlugich qaiññigai maliguaqtimiñun, aasiili taapkua autaaqlugich iñugayaanun. ³⁷ Iluqatinñi iñuich nigiqisut nigisuiñgataqhutinñi. Aquagun maliguaqtai katitchiñiqsut ilakunik immigataqlugich tallimat malguktun aguupmanñik. ³⁸ Tamatkua nigiruat 4,000-tun iñugiaktiginiqsut, aqnatlu ililgaatlu kisirrutisunñaqnagich. ³⁹ Jesus-ñum aullaqtinñanikamigich iñugayaat ikiniqsuq umiaqpaauramun tikitluni nunañanun Magadan-ñum.

16

Iñuich Qasiñiqsut Quviqnaqtuamik Savaamik

¹ Pharisee-ñuruatlu Sadducee-ñuruatlu utlautiniqsut Jesus-mun uuktuagiaqlugu. Apiqsruñigaaat qiniqititquplutinñi quviqnaqtuamik savaamik nalupqinaigutaulugu Agaayyutim tuyuqtılaañanik qilañmiñ. ² Kiunigai, “Unnuksraaqman uqaqgurusu, ‘Silanñuñiaqtuq atakkii qilak kaviqsiruq.’ ³ Sulii uvlamii uqaqgurusu, ‘Silanñuñiaqtuq ugluvak atakkii qilak kaviqsiruq nuviyaqluqman.’ Sivuniqsitlagaluaqhusi silamik qilaum qiniñanagun, aglaan ilitchuñitlaiññigisi qanuutautilañat quviqnaqtuat savaat atuumaruat akunnapsitñi. ⁴ Makua iñuich pigiitchuatlu sayunñuruatlu qiniñguktut quviqnaqtuanik savaamik, aglaan qiniñgumiñaitlutinñi taatnatchimik. Qiniñhiñagisigaat quviqnaqtuaq savaaq sivuniksriqirikun Jonah-kun.” Tavra Jesus-ñum uniññigai taapkua aullaqhuni.

Jesus Suakataqniqsuq Maliguaqtimiñik

⁵ Jesus maliguaqtailu ikaagñiqsut igluñanun narvaqpaum. Maliguaqtai ilitchuñiqsut piiguisilaagmiknik qaqqianik. ⁶ Jesus-ñum uqautinigai, “Qaunagititchi puvlaksautinñatniñ Pharisee-ñuruatlu Sadducee-ñuruatlu.” ⁷ Aglaan uqauragñiqsut inmiknun itnaqhutinñi, “Uqautigigaa taamna qaqqialigaaññiñapta.” ⁸ Jesus-ñum ilisimaplugich qanuq uqaqtilaañat apiqsruñigai, “Suvaata ilipsiguuraq uqauraqpsi qaqquiññiplugu? Ukpisrihiññiñagñiqpat ilipsitñi. ⁹ Kanisqitlaitpisisuli? Naagaunniñ itqatlaitpisiqik avguqapkich tallimat qaqqiat 5,000-nun aqutinun? Qapsiñik aguupmanñun immiqsitpisi? ¹⁰ Naagaunniñ tallimat malguk qaqqiat avguqapkich 4,000 iñunñun? Qapsiñun aguupmanñun immiqsitpisi? ¹¹ Qanuñimña kanisqinñiñiqpsi uqautiqanñisilaamnik qaqqianik? Qaunagititchi puvlaksautinñatniñ Pharisee-ñuruatlu Sadducee-ñuruatlu.” ¹² Taatnaamikman maliguaqtai kanisqiniqsut ilaanun uqautinñisilaagmiknik puvlaksautinik aglaan qaunagitquplugich ilisauttutinñiñ Pharisee-ñuruatlu Sadducee-ñuruatlu.

Peter-m Uqautiginigaa Kisuutilaaña Jesus-ñum

¹³ Jesus utlautikami nunañanun Caesarea Philippi-m apiqsruñigai maliguaqtini, “Iññinña Iñuum kisuuniplugu uqaqagivat?” ¹⁴ Kiunigaat, “Iññisa John Paptaaqtitichirau-nigaat, atlatli Elijah-ñuniplugu, atlatli Jeremiah-ñuniplugu naagaqaa ilaginasugiplugu sivuniksriqiraiñun Agaayyutim.” ¹⁵ Apiqsruñigai, “Ilipsilimi kisuunasugivisitña?” ¹⁶ Simon Peter-m nipliutinigaa, “Christ-ñurutin. Iññigaaatin iñuuruam Agaayyutim.” ¹⁷ Jesus-ñum kiunigaa, “Simon, iññinña Jonah-m! Quvianamiurutin! Atakkii uqautigikkan iñuum sagviaqtunñitkaa ilipnun aglaan aapaam qilañmiittuam. ¹⁸ Uqautillakkipñi, Peter-ñurutin [itnautauruq Uyaqanmik] aasiñ taavrumunña uyaqanmun nappañiaqigaa agaayyuviga, sulii sanñipayaanñi tuquñhum akiñiyumiñaitkai.

19 Ilvichuvva, qaitchigisigikpiñ itqutiksranik añaayuaqautaanun Agaayyutim. Suapayaaq qilqisruumakkaqsi maani nunami qilgutiqaqtuiñağisiruq qılanmi, aasiñ suapayaaq qilgutaiyakkaqsi maani nunami qilgutaiyakkağisiruq qılanmi.” 20 Jesus-ñum maliguaqtini uqaqunıññıǵai kisumununnıñ iñuñmun Christ-ñunıñuni.

Jesus-ñum Uqautiginigaa Tuqutiksranılu Anıpkakkautiksranılu

21 Tavrakñaniñağlaan Jesus uqautraaqsiñıqsuq maliguaqtimiñik nalupqınaiqlıǵu, “Jerusalem-muktuksrauruna. Tavraniasiñ nagliksaqtuksraupluna sivulliuqtıǵruaniñ qaukñitñıñılu agaayulıqsit aglaliqiriniñılu, suli tuqqutauruksraupluna. Aglaan anıpkakkağisiruna pıñayuatıgun uvlut.” 22 Peter-m avunaqtaagutiplıǵu Jesus iñıqtıǵnıǵaa itnaqlıǵu, “Ataniiq, Agaayyutimtuq taatniitingıllıuñ taamna. Atuumaruksraunıpiaqtuq ilıpnun.” 23 Jesus-ñum qıviaqlıǵu Peter nipliutiniǵaa, “Tuungaaq, piıǵıñ uvamniñ! Pıñailutaurutin uvamni. Isummatıqanıtchutin Agaayyutim isummataiñik, aglaan isummatıqaqtutin iñuich isummataatun.” 24 Jesus-ñum nipliutiniǵai maliguaqtini, “Kisupayaam malıgukkumiña suksraaqtaksrağıǵaa pisuñı, iqsriutilıǵu sannıǵutani aasiñ malıǵluna. 25 Atakkii kiapayaaq annıginiagumiñ iñuulñı tammaıǵisıǵaa, aglaan kiapayaaq tammaıyumiñ iñuulñı piqutıǵıluna piññakkisiruq ilumun iñuulıǵmik. 26 Iñuum piññaktağilhiñağaluağaa suurapayaana marruma nunam, aglaan tammautıǵisıǵaa iñuutçii. Sakuñurağniañha sumun atuğumiñaitçuq! Tarra simmiutiksraitçaa iñuum iñuutçii. 27 Atakkii Iğñıña Iñuum agğıqsagumarıq piqatıǵılugich isağulıñni quviananagun aapami, tavraniasiñ akıllıǵisıǵaa iñupayaaq savaanıgun. 28 İlumun uqautigipsi, Iñuqaqtuq-samma makıtaruanıñ uvani tuqunianıtçuanıñ qıñıǵaluaqnagu Iğñıña Iñuum agğıqpan umialǵulıǵu.”

17

Jesus-ñum Atlanñuqtılha

1 Itçaksrat uvlut aquatıgun Jesus-ñum aullautiniǵai Peter-lu James-lu John-lu, anıqataa James-ñum, kisiitñik qutçiksuamun igğımun. 2 Tavrani qıñıqtılugich Jesus atlanñuğniqsuq sivuğaatni. Kiiñana qaummağıksıñıqsuq sıqıñıqtun atnuğaanı qatıqsıplutıñ kırıratçiatun. 3 Taatnağmiutlu Moses suli Elijah sagviğñıqsuk uqaqatıǵıaqsıplıǵu Jesus. 4 Peter-m nipliutiniǵaa Jesus, “Ataniiq, nakuuniqsuq nayuutıkapta uvani. Nappaitquguptıǵut nappaiñayaqtuna pıñasunıñ palapkaaksranıñ, ataıutçımik ilıpnun, suli ataıutçımik Moses-mun, suli ataıutçımik Elijah-mun.” 5 Uqaqtılugusuli qaumarıuam nuviyam qulanıutiniǵai aasiñ nipi nipliğhuni nuviyamiñ, “Tavrataamna piqpagıkkaga Iğñıga quyalımaaqtıgıllapiakkağa, naalağniyumagıksı.” 6 Malıǵuaqtıtusaakamıtrun nipi punniqsut nunamun iqsıtçakçhutıñ. 7 Aglaan Jesus-ñum utlakğıgich aksıñıñıǵai aasiñ nipliutiplıgıgich, “Makitıçhi, suli iqsınaiğıçhi.” 8 Aağluqamin malıǵuaqtıt qıñıñıñıñıqsut iñuñmik. Jesus innıqsuq kisimi. 9 Atqaaqsıkamin igğımiñ Jesus-ñum tilisiñıǵai, “Uqağniaqasi kisumununnıñ tamatkuniña qıñıkkapsıtñik Iğñıña Iñuum anıtqılhanunaglaan tuqulıǵmiñ.” 10 Malıǵuaqtaiñ apiqsruğniğaat Jesus, “Suvaata aglaliqirit uqaqpat Elijah agğıqqaqtuksraunıplıǵu agğıñaiññaan Christ?” 11 Jesus-ñum kiuniǵai, “Taapkuu uqaqtut ilumutuuruamıñ. Elijah agğıqqağniaqtuq Christ-miñ itqanaiyağıağlıǵu suapayaaq. 12 Aglaan uqautigipsi, Elijah agğıanıktuq, aasiñ iñuich nalurıt kisuuılaananiñ. Qanupayaaq analatçukamıtrun analatkaat. Taatnatuntuuq Iğñıña Iñuum nagliksaqtinnıaqmıgaat.” 13 Malıǵuaqtaiñ kanıqsılğatağniğaat Jesus-ñum uqañha John Paptaaqtıçhirimik.

Jesus İhuasıpkaiñıqsuq Nukatpiagrunmik İrrusıqlıñmik

14 Jesus malıǵuaqtinılu tikitmata iñugayaanun iñuum utlanıǵaa sıtuqçhuni sivuğaanun 15 nipliğhuni, “Ataniiq, naglıgıllanıağun iğñıga. Qııqsruğıuuplunı naglıksaallapiatıuq. Akulaıqlıǵu puukağatıuq ikniğmunlu imığmunlu. 16 Malıǵuaqtıpnıutıǵaluağıga,

aglaan ihuaqsilguiññaat.”¹⁷ Jesus-ñum kiuniğaa, “Ukpiqqutaitchuasii ilipsitñi! Naagasuli killukuaqmiusi! Qanutunaglaan nayuutiniaqpiik ilipsitñi? Qanutunaglaan iglutuqtaksrağivisisuli? Uvuñautisaqsiumjata nukatpiağruk.”¹⁸ Jesus suamasipluni tilisiñiqsuq irrusiqłunmik anitquplugu nukatpiağrunmiñ. Irruqsıqłuk anitman nukatpiağruk ihuaqsilğniqsuq.¹⁹ Maliguaqtaiñ utlanğnaat Jesus kisipquqhutin apiqsruqługu, “Suvaata irrusiqłuk anitlaitpisigu?”²⁰ Jesus-ñum uqautiniğai, “Pisigiplugu ukpiqsrinğiqsi. Uqautigipsi, Ukpiqsrisiqagupsi mikitilaanatan mustard-ñum nautchiaksrauranatan uqautiñhiñaugiksi una igğiq, Nuuttin iñuñ uvakña, aasiñ nuunniqtuq. Piñhiñaugisirusi supayaanik.”²¹ [Aglaan kisiagun agaayulikun uisauraañkunlu anitlagai taatnatchich irrusiqłuich. Atlam sum anitchumiñaitkai.]”

Jesus-ñum Uqautigitqikkaa Tuqułiksranılu Anıpkakkaułiksranılu

²² Atatchimukamin Galilee-mi Jesus-ñum uqautiniğai maliguaqtini, “Iğñiña Iñuum aatchuutigikkauniaqtuq iñunñun; ²³ ilinisa tuqutkisigaat. Aglaan piñayuatigun uvlut anıpkakkauniaqtuq tuqutaulhaniñ.” Tavra maliguaqtai ipıqtut Challapiğniqsut.

Akiliñiq Agaayyuvikpaum Tax-siğutiniñik

²⁴ Jesus maliguaqtinılu tikitñamin Capernaum-mun nalautchirut iñunñik katitchiraunik aatchuutiniñ agaayyuvikpañmun. Tamatkua Peter apiqsruğniğaa, “Umaa, ilisautriksi akiliqsuğagıva tax-sinik agaayyuvikpañmun?”²⁵ “Aa, akiliisuuruq,” Peter-m kiuniğaa. Aasii isiqman tupiğmun Jesus nipliğaağniqsuq ilaanun apiqsruqługu, “Simon, sumik isumavich? Kisuniñ umialıñi nunam katitchirağivat tax-sinik? Nunaqatmikniñ naagaqaa avakñaqtaniñ?”²⁶ Peter-m kiuniğaa, “Atlaniñ.” Jesus nipliutiniğaa Peter, “Tavra, nunaqatit akiliqsuğnianıñniqsut tax-sinik.”²⁷ Aglaan atniummativiagıvut iñuich. Aullağutin niksigiğniñ narvamun. Qanğaniñ sivullium aqalum niksısaqpiç paqitkisirutin manıñmik. Tigulugu taamna qaitchumagiñ ilinıñun, aasii akiliutilunuk.”

18

Kiña Kamanagñiqsrauva?

¹ Maliguaqtaiñ utlakługu Jesus apiqsruğniğaa, “Kiña kamanagñiqsrauva Agaayyutim añaayuyqautaani?”² Jesus-ñum tuqługniğaa ilıgauraq inmiñuquplugu, aasiñ qıkaqtitlugu akunğatnun maliguaqtit³ nipliğhuniasiiñ, “Uqautigipsi, isummitqinısuagupsi aasiñ ilıusi ilıgauratun isıgumiñaitchusi Agaayyutim añaayuyqautaanun.”⁴ Kiñapayaaq atchik-sıruaq inmiñik atrıplugu taamna ilıgauraq kamanagñiqsrauruq ukunakña Agaayyutim añaayuyqautaani.⁵ Suli kisum iñuum akuqtuğumiñ ilıgauraq pisigilunı akuqtuğaaña.

Killuqsasusağutit

⁶ “Aglaan kia iñuum killuqsagtıpagu ilanatan makua ukpiqsrisiqagıtuat uvanñun ilıgaatun nakuutlukıyaqtuq taamna qunısiğmiutchiğlugı uyağakpañmik ipıkaqpan itiniqsranıni tağium.”⁷ Qanutun tatamnaqtıgıvat nunam iñui killuqsasusağtuat iñunñik. Taatnatchich killuqsasusağutit atuumarut ataramik. Aglaan qanutun tatamnaqtıgıva taamna iñuk ukpiğutaiqsitchıruaq iñunñik killuqsasusağıgmıgun.⁸ Argapsi naagaqaa isıgapsi killuqsagtıpasi, kipilugıch igıchumagısi. Nakuutlukıyaqtuq isıgupsi iñuulıgmun argaillısi naagaqaa isıgaillısi uumakña igłuktun argalinmiñ naagaqaa isıgalinmiñ igıtauluniasiiñ isuitchuamun ikniğmun.⁹ Suli irıpsi killuqsagtıpasi piıglugu igıchumagıksi. Nakuutlunıyaqtuq isıgupsi isuksraitchuamun iñuulıgmun atatchimik irıqagısi uumakña malğunñik irilinmiñ igıtauluniasiiñ anasiññuqsagıvium ikniñanun.

Atrıkusaun Tammaqtuakun İpnaikun

¹⁰ “Qaunagıtıchi suunıllagıksranatniñ makua ilıgaurat. Atakkıi isıgulinıch ataramik aapamnulhiñaurat qılanımi.”¹¹ [Iğñiña Iñuum agıqsuq annıqsuğıağlugı tammaqtıuağ].¹² Qanuq isummatıginayağniqpiıun iñuk piqıqtıuağ tallimakıpanik ipnaiñik

aasiñ atausiq tammağuni? Pakkiagumiñaiññiipaun taamna atausiq tammaqtuaq? Uniññaigai taapkua tallimakipiağuuatıl at ipnaich qimigaamun. ¹³ Uqautigipsi, paqitku-miun taamna atausiq ipnaiq quviatchautigitluññaigaa ukunakña tallimakipiağuuatılaniñ tammanjitchuaniñ. ¹⁴ Taatnatuntuuq aapapsi qılanmiittuam pisuliginjtkaa atausigunniñ ilañat tamatkua ukpiqsriruat ililgauratun iliplutin tammaqulugu.

Aniqan Killuqsauq

¹⁵ “Aniqatin killuqsauqan akikñağutin uqautityağun killuqsautaanik kisinğusik ilaalu ilvillu. Naalağnikpatin aniqatigiliutitqinñiagiñ utitmun. ¹⁶ Aglaan naalağnisunjtpatin utlatqikkumagiñ piqasigutin atautchimik naagaqaa malğunnik iññunnik. Taapkua iñuich ilisimarautlaniaqtut uqagipayaakkapkun aniqatiupnun. Atakkii pasikkutipayaaq inillakkaugisiruq malğukun naagaqaa pinasutigun ilisimarauratigun. ¹⁷ Naalağnisunjlitpagich uqagilugu ukpiqtuanuruanun; naalağnisunjitchuiñaqpan aasiñ ukpiqtuanuruanikunniñ irrutigisigiksi Jew-ñunjitchuatun naagasuli tax-siliqiritun. ¹⁸ Ilumun uqautigipsi, Suapayaaq qılıqsruumakkaqsi maani nunami qilğutiqaqtuiñağisiruq qılanmi; sulı suapayaaq qilğutaikkaqsi maani nunami qilğutaiyakkaugisiruq qılanmi. ¹⁹ Uqautipsaagipsi, Malğuuğupsik maani nunami aasiñ anığutilusik supayaakun apiqsruğupsik, aapaa qılanmi savaagigisigaa ilipsitñun. ²⁰ Atakkii nani malğuk naagaqaa pinasut katikpata pisigiluna nayuutigisiruna ilinjtñi.”

Atrikusaun Natqigutrinjitchuakun Savaktigun

²¹ Aasiñ Peter-m utlaklugu Jesus apiqsruğniğaa, “Ataniiq, qapsiñiaglaan natqigutiraksragivigu aniqatiga akitñağuna killuqsauqan? Tallimat malğunniaglaan?” ²² Jesus-ñum kiunigaa, “Tallimat malğulhiñauñilañnik aglaan pinasukipiaq qulit tallimat malğunniaglaan. ²³ Agaayyutim anayyuqautaa sagviqpan atriqagisiruq umialinmik apiqsruqtuamik savaktimiñik qanutun ilinjtñun akıqsruutiqaqmagaagmi. ²⁴ Makpiğarriqisaanikman iñuk akıqsruummirigikkaña manikpauramik tikiutikkau-niqsuq ilaanun. ²⁵ Akılıiyumiñaiññiqman anayyuqan tunirautqunigaa añaatlu sulı qitungauranı sulı iluğaisa suurapayaanı aasiñ akılıutigilugich niggiuqsruutaiñun. ²⁶ Savakti sitquqami sivuğaanun uqapsaagniqsuq, ‘Ataniiq, utaqqiurallaña. Utıqtitchigisigikpiñ iluqaitñik.’ ²⁷ Anayyuqan ilunñutchautiplugu aullaqtinnigaa natqigutiplugich niggiuqsruutai. ²⁸ Aglaan savakti anikami tavrakña nalaunnigaa ilañat savaqatmi niggiuqsruummirigikkani qapsiuranik maninñik. Tiguniqłukamiun qimitchiqsruaqsiñigaa nipliutiplugu, ‘Niggiuqsruutin utıqtırrun uvamnun.’ ²⁹ Savaqataan purviginigaa inıqsruaqługuasiñ, ‘Utaqqiurallaña. Utıqtitchigisigikpiñ iluqaitñik.’ ³⁰ Aglaan akıqsruğvigikkaña utaqquisunñiqsuq. Aullautilhiñagnigaa isıqsivinmun aasiñ isıqtaupkaqlugu utıqtitchiñiañhanunaglaan niggiuqsruutaanik. ³¹ Atlas savaktit qinıqamıtrun taamna atuumaruuaq ipıqtutçhallapiagnıqsut. Utlaklugu anayyuqaqtın uqautinıgaat iluqaitñik atuumaruanik. ³² Anayyuqan savakti isıqunıgaa nipliutiplugu, ‘Pigiıtuatıin savaktii! Natqigutıgaluagıkpıñ niggiuqsruutipnik uvamnun inıqsruaqapña. ³³ Suvaata ilunñuksrıñiñiıqıpch savaqatıknik atrıluña naglıksrıııaptun ilıpnik?’ ³⁴ Tavra anayyuqan qinnautiplugu tuyuginıgaa isıqsirinun anasiñnuqsauqlugu akılıñiañhanunaglaan niggiuqsruutipayaanıñik. ³⁵ Taatnatuntuuq aapama qılanmi irrutıniaqmıgaasi natqigutrinjıchupsı anıqatıupsıtñik uummatıpsıtñiñ.”

19

Jesus İlisaurıruq Avıtikun

¹ Jesus uqanaiqami tamatkunıña aullağniqsuq Galılee-miñ utlautipluni nunaaqquıranıñun Judea-m akiani Jordan-ñum. ² İñuıgıaktuat iñuıch malıñnıgaat. Jesus-ñum mamıttınnıgai atnığnaqtuat tavrani. ³ İlanısa Pharısee-ñuruat utlanıgaat. Tavra uk-tuaqsauqlugu apiqsrułgıñnıgaat, “Anıttım avıtpagu nuliani patchıchıgıni supayaanik,

maligutaksrakuagnaqpa?” ⁴ Jesus-ñum kiuniğai, “Aqliqisimasuknağiksi aullağniipman Agaayyutim iñiqsiħha añutmiglu ağnamiglu. ⁵ Taatnaqhuni añutim unisaksragigaa aapani suli aakani aasiin piqasiutiluni nuliagmiñun, iluqatik-aasii atautchisun timinigutik. ⁶ Malğunaiqsuk aglaan atausinñuqtuk. Iñuum avitinjiliñ tuvaaqatini Agaayyutim piqasiutipkaqmatik.” ⁷ Pharisee-ñuruat apiqsruğniğaat, “Suvaatami Moses tillisiqagñiqpa añutmun agliutiqqaaglugu aullaqtilluguasiiñ nuliani?” ⁸ Jesus-ñum kiuniğai, “Moses-ñum avititkaasi nuliapsitñiñ atakkii ilisautitchigiitpaitłusi. Aglaan itniingitkaluaqtuq aullağniñhaniñaglaan. ⁹ Uqautigipsi, Ağnaq tuniqsimauraqnaiññaan añutmiñun naagasuli añutim avitkumiñun, ilaqatnitqiguniasii atlamik ağnamik. Taamna añun atlatuqtauruq.” ¹⁰ Maliguaqtaiñ nipliutiniğaat, “Taatna inniaqpan akungakni nuliagiik nakuutluñniagñiqsuq ilaqatniñitçhuni.” ¹¹ Aglaan Jesus kiuniğai, “Iñugiaktuat iñuich akuqtutlaitkisigaat taamna ilisauttun. Kisiminaglaan tamatkua Agaayyutim qaitchikkanj akuqtutlagisigaat. ¹² Atakkii añutiqaqtuq isuanunaglaan ilaqatnikkummataitçhuanik; suli añutiqaqmiuq ilaqatnikkumiñaiyakkanjitiñik iñuich; atlatsuli, ilaqatnikkummataitçhutin atakkii savautisutlukkaat Agaayyun. Iñuum akuqtuğumiñagumiñun taamna ilisauttun akuqtuğliñun.”

Jesus-ñum Agaayyutiniğai Ililgaurat

¹³ Iñuich ililgaurat tikiutruğniğaiç Jesus-mun argañi ililugich ililgauranun agaayyutitquplugich. Aglaan maliguaqtit iñiqtiğniğaiç tamatkua iñuich. ¹⁴ Jesus nipliğniqsuq, “Ililgaurat uvamnuktitchigik. Avriaqutaunasi ilinjitñun atakkii Agaayyutim añaayuqautaa añmaruq iñunun atriqaqtuanun ililgaanik.” ¹⁵ Ilkamigich argañi agaayyutiqqaqługich aullağniqsuq.

Nukatpiaq Sulliñaurauqaqtuaq

¹⁶ Añun utlautiniqsuq Jesus-mun apiqsruqhuni, “Ilisautrii, sunik nakuuruanik savagluna piqatlasinayaqpiç isuitçhuamik iñuuliğmik?” ¹⁷ Jesus-ñum nipliutiniğaa, “Suvaata taiguutiqaqpiña nakuuruamik? Kisimi Agaayyun nakuuruañuruq. Aglaan iñuuliqağukkuvich tupigiyumagitin tillisit.” ¹⁸ Nukatpiam apiqsruğniğaa, “Nallinich?” Jesus nipliğniqsuq, “Iñuagñiaqnak, atlatuğniagñiaqnak atlam ilaqataanik, tigliniaqnak, sagluniaqnak ilisimarauguvich. ¹⁹ Kamagilugik aapan aakanlu, piqpagilugu iñuuniaqatin iliptun ililugu.” ²⁰ Nukatpiaq nipliğniqsuq, “Tamatkua iluqaisa qaunagigitka nutauħamniñaglaan. Sumik minitçhivik?” ²¹ Jesus-ñum uqautiniğaa, “Tanjigisukkuvich tillisipayaanik tunityakkich surat pisin aasiin qailugich maniich ilaippauranun. Taatnağuvich piññakkisirutin akisuruamik qilañmi. Taatnaanikkuvich malinña.” ²² Nukatpiam tusaakamiñun taamna ipiqtutçhakhuni aullağniqsuq atakkii sulliñaurauqaqhuni. ²³ Jesus-ñum nipliutiniğai maliguaqtini, “Iłmun uqautigipsi, Sakiqnallapiagisiruq umialguruami iñunmi isigñiaħiksraña Agaayyutim añaayuqautaanun. ²⁴ Uqautipsaağipsi, qaganatłuktuq pikukturuaam isikiksraña ‘Mitqutim Iraagun’ uumakña umialguruam isikiksrañaniñ Agaayyutim añaayuqautaanun.” ²⁵ Maliguaqtaiñ tusaakamitruñ taamna quviğutçhallapiagñiqsut nipliçhutin, “Kiñami anniqsuğisiñiqpa?” ²⁶ Jesus-ñum takusaqługich nipliutiniğai, “Sua iñuich savaagiyumiñaisañat Agaayyutim savagitlapiagatağaa.” ²⁷ Peter-m kiuniğaa, “Supayaat unitkivut maligukçhutin. Aasiili sumik piññañniaqpiç?” ²⁸ Jesus-ñum nipliutiniğai, “Uqautigipsi, Iğñinña Iñuum aquvinñanikpan aquppiutaqpanmiñun quvianagmiñi suli supayaaq nutaaguqpan, tavra ilipsi maliguaqtuasii uvamnuk, aquppigisipmiusi qulit malğunñun aquppiutaqpanñun atanniqsuğlugich kinuviani qulit malğuk iğñinñiñ Israel-ñum. ²⁹ Suli kiñaliqaa unitchiruaq kinuniğmiñiglu aniqatmiñiglu aapamiñik aakamiñiglu, ililgaağmiñiglu naagaqaa nunamiñik pisigiluna akuqtuigisiruq akiliusianik tallimakipiaguglugu. Piññakkisiruq isuitçhuamik iñuuliğmik. ³⁰ Aglaan iñugiaktuat sivulliuruat pakma aqulligugisirut, suli iñugiaktuat aqulliuuruaq pakma sivulligugutin.”

20

Savaktit Nautchiivinjmi

¹ “Agaayyutim anjaayuqautaa sagviqpan itkisirug iñuktun nautchiiviqagtu-atun. Anipluni uvlaatchaurami savaktiksraqsiugniqsuq nautchiivinjmiñun. ² Sivunniuatigiqqaaglugich savaktiksrat akiligisiñiplugich uvlum akiksrajanik savakpata nautchiivinjmiñi tiliñigai. ³ Qulinugutailamun sassaq tikitman aullalgitñami qinignigai atlat tunisiñiagvinñi qikaqtuat ittuaqsiñaqhutin. ⁴ Nipliutinigai, ‘Savviagitchili nautchiivimñun. Nalaunjaruamik akiligisigipsi.’ Savviagniqsut. ⁵ Aullalgiñniqsuq uvlug qitiqqugunnaqman suli pinasunun sassaq ilipman, taatnatunsuli savviaqtitchipluni. ⁶ Suli aullalgiñniqsuq tallimanun sassaq tikitchunnaqsiman, aasiiñ paqilgitñami atlanik qikaqaaqsiñaqtuaniq apiqsruñigai, ‘Suvaata qikaqtuaqsiñaqpsi taatna uvluvakpauraq ittuaqhusi?’ ⁷ Kiunigaat, ‘Atakkii kia-unniñi iñuum savaktiksraqtaaginiluta.’ Uqautinigai, ‘Aullagitchili savviagusi nautchiivimñun.’ ⁸ Anaqaksraaqman nautchiiviqagtuag uqagniqsuq savaktit anjaayuqanatanun, ‘Tuqluglugich savaktaut akilikkich akiññaktaanjitnik, aullagniilugich aqulliuplutiñ savviaqtauniñ sivulligñunaglaan.’ ⁹ Aggiqmataasiiñ taapkua savaktiksraqtaanuruat tallimanun sassaq ilipman, akililugich uvlum akiksrajanik. ¹⁰ Taapkuali savaktiksraqtaaqqaanuruat aggiqamin, isumaniqsut akiknatlunniqahutin. Aglaan atausiullaaplutiñ akuqtuipmiñiqsut uvlum akiksrajanik. ¹¹ Taapkua akuqtuikamin akiññaktaagmiknik uqapiluaqsiñiqsut akiknaqlugu nunautilik ¹² uqaghutin, ‘Tamatkua aqulliich savviaqtuat savaktut atautchiñhiñami sassağniğmi. Akiligitin atunim uvaptiktun naagauvva iglutuqlugu uunaq savakhuta uvluqtutilaanatun.’ ¹³ Aglaan kiunigaa ilanaj, ‘Ilauramañ, savvaqluutiñitkikpiñ ivayağniagutin. Sivunniuatiginjipinaja savagukhutin akiksrajanatun uvlum? ¹⁴ Tigulugu akiliusian anilaagiiñ. Qaitchisukkiga anun savviaqtuaq aqulliupluni ilipniktuaq akilipmatun. ¹⁵ Nalaunjaiñniqipik isumaptun anjalatchikama pigikkamnik? Naagaqaa killuqsraqpich anniqsraitñama?’ ¹⁶ Taatnatuntuuq aqulliich sivulliguutigisirut, suli sivulliich aqulliguutilutiñ. [Iñugiaktuat iñuich tuqlirakkaugaluagtut, aglaan ikituurat piksraqtaanurut.]”

Jesus-ñum Pinatchigñigai Uqaqallit Tuqqutauliksraqmiñiglu Anipkakkauliksraqmiñiglu

¹⁷ Jesus Jerusalem-mukhuni saniqpaktaagutinigai qulit malguk maliguaqtini uqautiplugich, ¹⁸ “Naalağnisitchi, Jerusalem-munniagtugut Iğñija Iñuum aatchuutigikkauviksrajanun qaukñitñun agaayuliqsit suli aglaliqirinun. Ilinisa tuqqutaksraqugniñiagaa. ¹⁹ Qaitkisigaat Jew-ñunitchuanun mitautigitqulugu ipigaqtuglugulu, suli kikiaktuutipkaqlugu sannigutamun; aglaan anitqiksikkauniaqtuq pinayuatigun uvlut.”

Aakauruam Iniqsruanja

²⁰ Aasiiñ Zebedee-m iğñakkiñ aakanak utlautiniqsuq Jesus-mun piqatigiplugik iğñanñi. Sitqugvinigaa sivugaanun iniqlugu pisitquplutiñ. ²¹ Jesus-ñum apiqsruñigaa ağnaq, “Sumik pisukpich?” Ağnam kiunigaa, “Tilikkik ukuak iğñakka aquppitlasilugik ilipni, ilaqataa taliqpqiñun suli ilaqataa saumipñun atanniqsuiguvich anjaayuqautipni.” ²² Jesus-aasiiñ nipliğniqsuq, “Nalursi sumik iniqsruqtillaapsitnik. Imilhiñauvitku qallun imiqsağumakkağa [naagaqaa apqusaalhiñauvitku naninnaqtuaq apqusaagaksrautigikkaga]?” Taapkuak iğñakkiñ kiunigaak, “Imilhiñaugikpuk.” ²³ Jesus-ñum nipliutinigik, “Ilumun imigñiagaluagtusik qallutmiñ imigñiakkamniñ. Aglaan piksraqtuksraunitchunja aquppiruksrajanik taliqpimñi saumimñilu. Taapkuak innak iñuqagñiaqtuk aapaa itqanaiyautikkaniknun.” ²⁴ Qulit tusaakamin taavruminaja iluaginiiñigai taapkuak malguk aniqatigiik. ²⁵ Jesus-ñum tuqlugniğai maliguaqtini uqautiplugich, “Iisimarusi anjalatinich Jew-ñunitchuat anjalanniglugaqtilaanatnik iñunjitnik suli kamanagñiqsrajanisa nanititchuuplugich. ²⁶ Aglaan taatnaittuksraungitchuq ilipsitni.”

Kiñapayaaq kamanaguktuaq akunnapsitñi ilipsitñun savaktiruksrauruq. ²⁷ Suli kisupayaaq qaukñiusukkumi savaktaağruguqtuksrauruq iluqapsitñun. ²⁸ Taatnatun Igñiña Iñuum agginitchuq savautipkağiağuni, aglaan savautrityaqhuni suli qaitchaqtuqługu iñuulki tasugukługich iñugiaktuat iñuich.”

Jesus Mamititchiruaq Malğunñik Ayaunaruñnik Añutinñik

²⁹ Jesus maliguaqtinilu aullaagsipmata Jericho-mun, iñugiallapiaqtuat malinñigaat. ³⁰ Malğuk añutik ayaunaruak aquppiñiqsuk saniğaatni tumitchiat. Tusaakamik Jesus apqusaagñiplugu kappainaniqsuk, “Ataniiq, kinuviana David-ñum! Nagligillanñiaqtiguk.” ³¹ Iñugayaat iñiqtiğniğaiç nipaisaaquplugik, aglaan nipituluuraqhutik kappainaniqsuk, “Ataniiq, kinuviana David-ñum! Nagligillanñiaqtiguk.” ³² Jesus nutqaqhuni tuqługñigik, aasiñ apiqsruqługik, “Sutquvisik uvamnun?” ³³ Kiuniğaaq, “Ataniiq, qiñitlasisuktuguk.” ³⁴ Jesus ilunñutchanñiqsuq taapkuñniña. Aksinñigik irinñik. Tavrauuaa qiñitlasiñiqsuk, aasiñ malikługu Jesus.

21

Jesus-ñum Tikisaalħa Jerusalem-mun Ataniqtun

¹ Aasiñ qallikaminñ Jerusalem-mun tikiññiqsut Bethphage-mun, igğigñun atiqaqtu- amun Olives-mik. Tavrakña Jesus-ñum tiliñigik malğuk maliguaqtinñi, ² uqautiplugik, “Aullağutik nunaaqquiramun sivunnaptikniittuamun. Amanianani paqitkisigiksik pituqaqtuaq natmaksigvik nuğğañalu. Pituğlugik uvunñautiyumagitik uvamnun. ³ Kia iñuum qanuqpatik uqautiyumagitik atanguruamun inuğiniğugik. Taavruma tavrauuaa aullaqtinniağik.” ⁴ Iluqaan atuumaniqsuq tanñiqsaqługu sivuniksriqirim uqautigikkanña itnaqhuni,

⁵ “Uqautisigik iñunñi Zion-ñum,
Atañii, umialiksi agğiqsuq ilipsitñun.
Piisaanitchuq usiaqsiqsuq natmaksigvinñi,
nuğğañaniunñiñ natmaksigvium.”

Zechariah 9:9

⁶ Maliguaqtik aullağniqsuk tuvraqługu Jesus-ñum uqauttutaa inñmiknun. ⁷ Taapkuak ag- giutinigaaq natmaksigvik nuğğañalu Jesus-mun. Iñiğaiç atnuğaatik natmaksigvinñun aasii Jesus aquvitluni taapkuñnuña. ⁸ Iñugiallapiaqtuat iñuich siaminnigaiç atnuğaatinñi tumitchianun. Atlatli kipriñiqsut akiqqunik napaaqtuniñ siapsiutiplugich tumitchianun. ⁹ Iñugayaat pisuktuat sivuagun Jesus-ñum suli tamatkualu maliktuat niprualaniqsut, “Hosanna. Nanğaglakput igñiña David-ñum.

Uvvatuq Agaayyutim piñiutiqaglıunñ tikitchuaq piqusiğhuni Ataniğmik. *Psalms 118:26*
Nanğakkauli Agaayyun qutchinñiqsrami qılañmi.”

¹⁰ Tavra Jesus isiqman Jerusalem-mun iñupayaanñi nunaaqqim ağayullañniqsut, aasiñ iñuich apiqsruqtuğniqsut, “Kiña una?” ¹¹ Tamatkua iñugayaat kiuniğaiç, “Taamna tavra Jesus-ñuruq, sivuniksriqiri Nazareth-miñ Galilee-mi.”

Jesus-ñum Suaqłuyaiħha Agaayyuvikpauramik

¹² Jesus-ñum isiqami agaayyuvikpañmun anittağniğai iluqaisa tauqsuqsuktuat suli tunisiullaqtuat tavrani, suli ulğutaqługich tiivlut maninñik simmiqsuğvinñich aquppiutanitlu tamatkua tunisiullaqtuat tinmiagruuranik. ¹³ Jesus-ñum uqautinigai tamatkua, “Aglausimaruq Agaayyutim makpiğaanñi, Tupiğa taggisiqagñiaqtuq agaayutyagvinñik, aglaan iriqtuğvigiliutipkağiksi tiglinñiaqtinun.” ¹⁴ Tavrani agaayyuvikpañmi ayaunaruat suli pisutlaitchuat Jesus-munñiqsut, aasiñ Jesus mamititlugich. ¹⁵ Qaukñinñich agaayuliqsit aglaliqiritlu uumitchanñiqsut qiñiqamitruñ Jesus savaaqqtuaq quvinqaqtuanik suli ililğaat niprualaruat agaayyuvikpañmi nipliqhutinñi, “Nanğaglakput igñiña David-ñum.” ¹⁶ Tamatkuali nipliutinigaaq Jesus,

“Tusaavigich makua sumik uqaqtilaanat?” Jesus-ñum kiuniğai, “Ii, agliqisimasuknağiksi uqalıq uqaqsimaruaq,

‘Aniqammiurat ililgauratlu nanğaipkağniğitin quyyatillautamik?’”

Psalm 8:2

¹⁷ Jesus-ñum uniññiğai. Aullağniqsuq nunaqqaqqañmiñ siñiktaqhuni Bethany-mi.

Jesus-ñum Pannaqtitkaa Fig Napaaqtua

¹⁸ Uvlaağumman Jesus utillağmi nunaqqaqqañmun niğisuliğniqsuq. ¹⁹ Qiñiqamiuñ fig napaaqtua apqutmi utlanıñaa aglaan paqitçinıtıuni fig-nik, tamarra milukataigaluaq. Jesus-ñum nipliutiniğaa napaaqtuq, “Tavrakñaniñaglaan asianik nauritqinñiaqnak.” Taamna napaaqtuq pannaqłuktıñiğaa. ²⁰ Malığuaqtaiñ qiñiqamitruñ taamna quviğutçakhutiñ uqağniqsut, “Qanuqhuni manna fig napaaqtua paniqtıqpaun?”

²¹ Jesus-ñum kiuniğai, “Uqautigipsi, Ukpiqsrisiqagupsi arguaqtusunıaqasi pitlanayaqtusi savaağikkaptun taavrumıña fig napaaqtuanik, aglaantuq nipliğupsiunniñ uumuña iğğimun, ‘Nuutittin igitaulutin tağiumun’ taatnallapiaq atumanayaqtuq. ²² Ukpiqsriñkun apiqsruğupsi supayaamik akuqtuigisirusi agaayukun.”

Kimik Jesus Tuyuğiriqağniqpa?

²³ Jesus Jerusalem-mun tikiññanikman isiğniqsuq agaayyuvikpañmun. Qaukñısa agaayulıqsit sivullıuqtığruatlu utlanıñaat Jesus ilisautripkaqlugu aasii nipliutiplugu, “Kisum anıalatchiñhagun savaağivigich tamatkua? Kia sanñiksritpatin taatnatun?” ²⁴ Jesus-ñum kiuniğai, “Uvanıptuuq apiqsruğniagıpsi atautçihñıñamik. Kiugupsitña uqautigisipmıgıpsi nakiñ anıalatchiñıqaqluña savaağitilaanatnik tamatkua. ²⁵ Kia sanñiksritpaun John paptaaqtıçiquplugu, Agaayyutim naagaqaa iñuich?” Uqaqtuyaagıniqsut inmiknun, “Uqağupta agaayyutmiqsaunılugu Jesus-ñum uqautiniagaatıgıt, ‘Suvaatami ukpiğinıtıpsiuñ John?’ ²⁶ Aglaan uqağupta iñukmiqnısaunılugu, ihuıgıtçaktınnıağıvıt iñuich atakkıi iñupayaat nalupqıgıñıtkaat John sivuniksriqırautilaana.” ²⁷ Aasiılı kiuniğaat Jesus, “Nalurugıt.” Tavra nipliutiniğai, “Uqautiyumiñaitmıgıpsi sumıñ anıalatchısiqaqluña savaaqaqtilaamnik tamatkunıña.

Atrikusaun Malğukkun Iğñıkkun

²⁸ “Qanuq isummatıgıvıuñlı anun iğñıqaqtuaq malğunınik? Utlanıñaa anıayuklıq nipliutiplugu, ‘Iğñıñ savıiağıñ nautçııvımiñun ugluvak.’ ²⁹ Taavruma kiuniğaa, ‘Savıiağumiñaitçuña,’ aglaan aquagun nunuuranıqsuq aullaqhunıasii. ³⁰ Aapanak utlautılgiññıqsuq ilaqataanun iğñığmi uqautıplugu sıvuanısun. Taavruma kiuniğaa, ‘Savıiağısırıña,’ aglaan aullanıññıqsuq. ³¹ Nallıak taapkuak iğñakkiñ tupıgıniqpatku aaparık?” Kiuniğaat, “Taavruma sıvullıum.” Jesus-ñum nipliutiniğai, “Nıpliutıgıpsi, tax-sılıqırit suli akiısut iñugılıutiniagaı Agaayyutim anıayuqautmiñı sıvupsitñıñ. ³² John agğıgaluaqtuq ilıpsitñun ilısaıtıyaqhusı nalaunñaruakun iñuunıağvıksrakun, aglaan ukpiğinıtıkısi John. Aglaan tax-sılıqırit akiısutlu ukpiğıgaat. Aasiılı qiñıqapsıgık nunuuranıtçhusı aquvatıgun ukpiğılugu.

Atrikusaun Nautçirriqıritıgun

³³ “Naalağnıllagıtçı atlamık atrikusautmik, Iñuqağniqsuq nunaqaqtuamik. Nautçirriğvılıuğniqsuq, sapukutçıqıluğı avataagun, nivakhuni misuğuliuğvıksramık, nappaiplıni nasıqsruğvıñmik, tavraasiiñ atukkırrutıgıplugu nautçirriqırinun. Taatnaanıkami aullağniqsuq unasıksuamun nunamun. ³⁴ Tavra qallıpmın pukugvıksraq asianık tuyuğiniğai savaktıni nautçirriqırinun aitquplugıç piññaktaaksrautni ilıñıtñıñ. ³⁵ Aglaan nautçirriqırit tıgunıgaıç savaktai, aasiıñ anaumıkıluğı atausıq, suli tuqqutlugu ilanıt, atlasuli mıluqtuqlugu uyagañnik. ³⁶ Tuyuqalgiññıqsuq atlanık savaktınik, iñugıatluktuanı sıvullığñıñ. Aglaan savvağlulgiññıgaıç taatnatun. ³⁷ Aqullıqpıanuplugu tuyuğniqsuq iğñımiñık ilıñıtñun uqaqhuni, ‘Talugıniagaat iğñıga.’ ³⁸ Aglaan nautçirriqırit qiñıqamitruñ iğñıq uqağniqsut inmiknun, ‘Tamarra

paitchaktaaksralik, ki tuqullakput piññaaktaagiluguasii paitchaktaaksrautaa.’
³⁹ Tiguplugu aninnigaat asialiviniñ tuqqutluguasiiñ. ⁴⁰ Taatnamik, iñua asirrivium
 aggigumi qanuǵniaqpagich tamatkua nautchirriqirit?” ⁴¹ Kiunigaat, “Taapkua iñukluich
 nanjitillugich tuqunniagai, aasiiñ atukkirrutigilugu asialivik atlanun nautchirriqirinun
 aatchuǵumiñaqtuanun inmiñun asianik pivik tikitpan.” ⁴² Jesus-ñum nipliutiniǵai,
 “Agliqisimasuknaǵiksi Agaayyutim uqałha,
 ‘Uyaǵak tuppirt ayakkanat,
 taamna uyaǵak piitchuillaqiaǵaqtuq tuppirauni.

Taamna atanǵum savaagigaa

suli quviqnaqtuanun asugigikput.’

Psalm 118:22, 23

⁴³ Taatnamik uqautigipsi, Iñuginǵigisigai Agaayyutim añaayuqautaa, uvakñaniñaglaan
 Agaayyun anjalatchiñaqtuq iñuñnik tupiksriuanik pisulǵimiñik. ⁴⁴ Aasiiñ kisupayaaq
 puukaqtuq taavrumuñ uyaǵanmun siqumitauniaqtuq, aglaansuli taavruma uyaǵaum
 kattaqitñikkumi iñuñmik kanuǵiñaǵaa.”

⁴⁵ Qaukñich agaayuliqsit suli Pharisee-ñuruat tusaakamisigik Jesus atrikusautini
 ilisimaniqsut Jesus-mun uqautigitilaǵmiknik. ⁴⁶ Tigusukkaluaǵnigaat, aglaan iqsiñiqsut
 iñugayaanik atakkii iñuich ukpiqhutin Jesus sivuniksriqirauniplugu.

22

Atrikusaun Niǵiqpagvikun Ilaqatnigviksrautni

¹ Taimma uqaaqtuagaqsilǵiñiqsuq atrikusautitigun uqaqhuni, ² “Agaayyutim
 añaayuqautaa sagviqpan atriqagisuruq umialinmik itqanaiyairuamik niǵiqpagviksramik
 iǵni ilaqatnigviksrautaani. ³ Tiliñigai savaktini tuqǵiaquplugich tamatkua
 aiyugaaqtauruat niǵiqpagviksramun, aglaan aggigunñiqsut. ⁴ Umialik tiliritqilǵiñiqsuq
 atlanik savaktimiñik uqaqhuni, ‘Uqautiyumagisi tamatkua aiyugaaqtauruat,
 Itqanainanikkiga nullautchiǵviksraǵa. Tuqqutchianiktuna uqsraqsanitñik tuttuqpañma
 nuǵǵaǵmalu. Suapayaaq itqanaiqsuq. Aggigusi niǵiqpagiaǵitchi katchuutiniaqtuanun.’
⁵ Tamatkua aiyugaaqtauruat suliqutiginñiǵaich aglaan aullañiñiqsut, ilañat
 savviaqhuni nautchiiviniñun suli atla tauqsigñiǵviniñun. ⁶ Ilañisa tiguniqñiǵaich
 savaktit anaumiklugich suli tuqqutqataqǵugich. ⁷ Umialgum tusaakamiñ
 taamna uumitchañiqsuq. Tuyuǵiniǵai añuyyiuqtini tuqqutchaqtuquplugich
 tamatkua iñuaqtuqtuq suli ikipkaǵlugu nunaaqqināt. ⁸ Tavra nipliutiniǵai
 savaktini, ‘Ilaqatnigviksraun itqanaitkaluaqtuq aglaan taipkua aiyugaaqtaugaluqtuq
 nalliummatinitchut. ⁹ Aullaǵusi tumitchiat kanǵalunitñun aiyugaaqǵiǵaǵitchi
 kisupayaanik qinikkapsitñik aggiqulugich katchuutiniaqtuak niǵipkaiviksrautaaknun.’
¹⁰ Savaktit aullaǵniqsut tumitchianun aasiiñ katitchiaqsiplutin iñuñnik atisiplugich
 nakuuruatlu pigiitchuatlu. Ilaqatnigviksraunaasiiñ immiǵniqsuq paqitapayaǵmiknik.
¹¹ Aglaan umialik isiqami qinǵiaqǵugich tuyuǵmiaksraqtaanuruat, qinǵniǵaa iñuk tavrani
 atnuǵaaqtummaanitchuaq piqutigilugu ilaqatniñiaqtuq. ¹² Umialgum nipliutiniǵaa
 taamna iñuk, ‘Ilauraamaan, qanuqhutin isiqpich niǵiqpagvianun atnuǵaaqtusunaqnak
 nalaunñaruanik?’ Taamna iñuk nipiksraiñiqsuq. ¹³ Umialgum uqautiniǵai savaktini,
 ‘Qilǵisigik argailu isigailu igillugu aasii taǵniqsralapiamun. Tavrani itkisuruq qialiq
 suli tiraalatchiñiq kigutinik.’” ¹⁴ Tavrani Jesus niplipsaǵniqsuq, “Iñugiaktuat iñuich
 aiyugaakkaugaluqtut, aglaan ikituurat piksraqtaanurur.”

Akiliaksrapiatigun Tax-sinik

¹⁵ Pharisee-ñuruat sivunniugaqsiñiqsut pitchaǵuklugu Jesus uqałhigun.
¹⁶ Tuyuqǵniqsut malǵuaqtimiknik ilaanun, piqasiqǵugich Herod-kuaqtuanik
 uqaqhutin, “Ilsautrii, ilisimarugut nalaunñaruanutilaaqnik. Ilsaوترutin Agaayyutim

iñuuniagvigitqukkanjanik ilumutuuruakun sugisunjaqnagu qanuq iñuich isummatiqatilaanaj, aasiin suginjtmgigijn iñuum suurautilaanja. ¹⁷ Uqautitigut sumik isummatilaanjan taavrumuuna, Maligutaksrakuaagnaappa akiliiiruni tax-sinik Caesar-mun naaga nalaunnaitpa?” ¹⁸ Aglaan Jesus ilisimaplugu sivunniugutaat pigiiliqikun nipliğniqsuq, “Ukpinjuaqtisii! Suvaata uuktuaqpsitja? ¹⁹ Qiniqtillaksitja manijnmik akiliiqsuutauruamik tax-sinun!” Qaitchiñiqsut manijnmik. ²⁰ Jesus-ñum apiqsruğniğai, “Kia-una agliutraña manijnmi? Kiasuli aglaña?” ²¹ Kiuniğaat, “Caesar-m.” Aasiin Jesus-ñum uqautiniğai, “Akilliutigilugu Caesar-mun Caesar-m pigikkaña, suli Agaayyutmun pigikkaña Agaayyutim.” ²² Tusaakamitruñ Jesus-ñum uqagikkaña quviğusunjnisut unitluguasiiñ.

Apiqsruun Anjpkakkautikun Tuquliğmiñ

²³ Taavrumani uvlumi Sadducee-ñuruat, tamatkua uqağuuruat tuquruat anjtitlajniñniplugich, utlautiniqsut Jesus-mun apiqsruğuklugu, ²⁴ “Iisautrii, Moses-ñum uqautigaatigut itnaqhuni, Anjun ilaqatiqaqtuaq tuqukpan qitungigaluaqani, taavruma anjutim aniqataan ilaqatniktaagiraksraginiğaa uilgağnaaq qitungisilugu anjutmik ilisimanaguniasiiñ tuquruam qitungağitilaanjanik. ²⁵ Samma maani ittut tallimat malğuktun aniqatigiich akunnaptikni: anjayukliq nuliaqtuaq tuqupluni qitungaitluni, unitlugu nuliani aniqatmiñun. ²⁶ Tugliasuli aniqataa taatnatun tuqupluni pinayuaglu, kiisaimma iluqatin aniqatigiich tuquvut. ²⁷ Aqulliupluniasiiñ ağnaq tuqupmiñiqsuq. ²⁸ Taapkua tallimat malğuuruat anjutit nuliaqtuat iluqatin taavrumiña ağnamik, nalliata nuliağigisiñiqpaun taamna anjtiqvinjmi?” ²⁹ Jesus-ñum kiuniğai, “Qanutun killukuaqtigivisi! Nalugisi Agaayyutim uqağhich ilaanlu sanja. ³⁰ Iñuich anjtiqgumin tuqumiñ ilaqatniktuğumiñaitchut naagaqaa ilaqatniktitakkauyumiñaitchut. Aglaan itkisirut isaguliktitun qilajmiittuatun. ³¹ Agliqisimasuknağiksi Agaayyutim uqauttutaa ilipsitñun anjtiqikun tuquliğmiñ. ³² ‘Agaayyutigigaatja Abraham-lu Isaac-ñumlu Jacob-ñumlu.’ Agaayyutiginjtkaat tuqunaruat aglaan iñuuruat.” ³³ Iñugayaat tusaakamitruñ Jesus-ñum ilisauttutaa quviğusunjnisut.

Kamanagñiqsrakun Tillisigun

³⁴ Pharisee-ñuruat katimaniqsut tusaakamin Jesus-mun nipaiqsiñniplugich Sadducee-ñuruat. ³⁵ Ilañata ilisautriñuruam maligutaksranik apiqsruğniğaa Jesus uuktuağuklugu, ³⁶ “Iisautrii, nalliat tillisit kamanagñiqsrauva maligutaksrani?” ³⁷ Jesus-ñum kiuniğaa, “‘Piqpagiyumagiñ ataniq agaayyutigikkan iluqaaniñ uummatipniñ, iluqaaniñ iñuutchipniñ, suli iluqaaniñ isummatipniñ.’ ³⁸ Taamna tavra sivulliq suli kamanagñiqsraq tilliñ. ³⁹ Suli tuglia taatnatun itmiuq, ‘Piqpagilugu iñuuniaqatin ililugu iliptun.’ ⁴⁰ Maligutaksrapayaq suli sivuniksriqirit ilisauttutigikkanich tunjaviaqatut taapkuñnuña malğunñun tillisijnun.”

Apiqsruun Anniqsuqtikun Akiqsruutauruakun

⁴¹ Pharisee-ñuruat katimapkaqlugich Jesus-ñum apiqsruğniğai, ⁴² “Qanuq isummatigivisiun Christ, anniqsuqti akiqsruutauruag? Kia kinuniagivaun?” Kiuniğaat, “David-ñum.” ⁴³ Jesus-ñum nipliutiniğai, “Qanuqhunimi David-ñum, uqaqhuni Irrutchikun, taiguutiqağniqpaun ataniğmik? Atakkii uqağniğuguuq,

⁴⁴ ‘Ataniq uqaqtuq Atanimnun:

Aquvittin kamagitchiuviksrapnun

uvañnun akiiliiñialhatnunaglaan uumigiritin.’

Psalm 110:1

⁴⁵ David-ñum inmiñik taiguutiqaqpagu Ataniğmik, qanuğmi Anniqsuqti David-ñum kinuviağitlaniqpaun?” ⁴⁶ Nalliataunniñ Pharisee-ñuruat kiulguiñniğai Jesus-ñum apiqsruutai. Tavrakñaniğlaan uvlumiñ kia-unniñ apiqsruqtağunaiğniğaat Jesus.

23

Jesus-ŋum Kiliktuutigigai Ukpinnuaqtit

¹ Taatnaamikman Jesus uqaŋniqsuq iñugayaanun maliguaqtimiñunlu, itnaqhuni, ² “Aglaliqirit Pharisee-ŋuruatlu maligutaksrijuqtut Moses-tun inilgaaanima. ³ Taatnamik tupigiraksragigisi atuglugillu supayaanik uqautikpasi tuvrasuŋaqnagich qanuq pisuuti-laanaŋat. Atakkii atuummitlaitchaat sumik uqaqqaqhutin. ⁴ Natmiqsuiragtut iñuŋnun uqumailanik. Aasiisuli ikayuŋummataitkaich akiyautisuglugich. ⁵ Savaapayaagtin iñiqtaŋiraŋigaat qiniqusaalhiñagutin iñuŋnun. Aglilaqtaŋniŋaich puukataurat qauŋmikniŋu taligmiŋniŋu imaqaqtuat uqaŋnik suli atnugaaŋmin niviŋalukkatanich taklilaqŋugich. ⁶ Iniqallatuniqsut qaukŋinich aquppiutanitnik niŋiqpakmata, suli Jew-ŋuruat katraŋviniŋi aquppiŋatuplutiŋ qaukhiuruam inaani, ⁷ suli tumitchiani paŋlatqutuplutiŋ suli iñuŋnun tuŋhiraqusuuplutiŋ iŋisautriŋik. ⁸ Aglaan taiguutiŋaŋumiñaitchusi iŋisautriŋik, atakkii atautchiŋhiñamik iŋisautriŋaŋhusi aasiñ iluŋqasi aniŋatigiŋisusi. ⁹ Taiguŋniŋaŋasiuŋsuli kiñapayaŋq maani nunami aapapsitnik, atakkii atautchiŋhiñamik aapaŋaŋqusi qilaŋmiittuamik. ¹⁰ Naagaŋaa taiguŋasiuŋ kiñapayaŋq sivulliuŋtinik atakkii atautchiŋhiñamik sivulliuŋtiŋaŋqutusi, taamna Christ-ŋuruŋ, anniŋsuŋti akiŋsruutauruaŋ. ¹¹ Iñuk kamaŋaŋniŋsrauruŋ akunnapsitni savaktigiŋumagiksi. ¹² Suli kiñapayaŋq kamaŋaŋasugiruŋ inmiŋik atchiksipkakaŋugisiruŋ. Kiñapayaŋq atchiksiruŋ inmiŋik kamaŋaŋsipkakaŋugisiruŋ.

Jesus-ŋum Suakataŋai Ukpinnuaŋhatigun

¹³ “Nakhiuŋ, aglaliqirisiiŋu Pharisee-ŋuruasiiŋu, ukpinnuaqtisii! Kaŋiqsitlaitkiksi Agaayyutim uqaŋha uqqiraŋtaalu suli iŋisautriŋitlugaŋ. Atriŋaŋqutusi iñuŋnik aŋmautiŋaŋqutuanik Agaayyutim aŋaayyuŋqautaanun aglaan aŋmaŋitlugu. Isinitchusi sulipsuŋq isiŋqtaŋiligiŋi tamatkua isiŋniuraŋtuat. ¹⁴ [Nakhiuŋ, aglaliqirisiiŋu Pharisee-ŋuruasiiŋu, ukpinnuaqtisii! Ivayaŋtuŋiplusi tupiniŋitnik sulliñauraniŋitniŋglu uilgaŋnaat, aasiñ taimma qiniŋtinniŋaŋsiplusi takiruamik agaayuplusi, taamna pisigilugu anasiñŋuŋsaŋsiuŋhiksraŋsi pigiitluŋniŋaŋtuŋ.] ¹⁵ Nakhiuŋ, aglaliqirisiiŋu Pharisee-ŋuruasiiŋu, ukpinnuaqtisii! Kukiluktusi taŋiukunlu nunakunlu atautchimikunniñ maliguaŋtinigukhusi. Aasiñ maliguaŋtiksaŋtaŋaŋianikapsiuŋ anasiñŋuŋsaŋviniŋmutlasiraŋigiksi pigiitlugaŋ ilipsitniñ. ¹⁶ Nakhiuŋ, ayaŋaplusi sivulliuŋtauruasii! Uqaŋqutusi, ‘Kiñapayaŋq akiŋsruŋqami agaayyuvikpakun taamna suŋitchuŋq, aglaan kiñapayaŋq akiŋsruŋqami kaviŋsaakun manikun agaayyuvikpakun, tavra akiŋsruutiniktuŋq!’ ¹⁷ Ayaŋaplusi isumalguitchuasii! Nalliak ukuak pitluktuanuŋva –kaviŋsaŋq manik naaga agaayyuvikpak ipqiŋsitchipkairuaŋ kaviŋsaamik maniniŋmik? ¹⁸ Uqaŋqutusiŋu kiña iñuk akiŋsruŋqami tunillaŋtuŋvikun taamna suŋitniŋiplugu, aglaan akiŋsruŋqami aatchuutauruakun tunillaŋtuŋviniŋmi akiŋsruutiniktuŋq. ¹⁹ Ayaŋaruasii! Nalliak ukuak pitluktuanuŋva aatchuun naaga tunillaŋtuŋvik ipqiŋsitchipkairuaŋ aatchuutmik? ²⁰ Taatnamik iñuum tunillaŋtuŋvikun akiŋsruŋqami taputiŋiraŋigai aatchuutit tunillaŋtuŋviniŋmiittuat. ²¹ Iñuk akiŋsruŋqami agaayyuvikpakun, taputipmiraŋigaa Agaayyun ittuaŋq tavrani. ²² Iñuk pakivrumuuna akiŋsruŋtaŋqami taputipmiraŋigaa Agaayyutim aquppiutaŋa taamnaŋu aquppiruaŋq tavrani. ²³ Nakhiuŋ, aglaliqirisiiŋu Pharisee-ŋuruasiiŋu, ukpinnuaqtisii! Qulikuraŋqutusi avuŋgutipsitnik –mint, dill suli cummin-nik; aglaan minitlugaŋq qulliŋupaŋtuat iŋisauttutit maligutaksrani: nalaunŋaruŋaq, nagliktaŋq suli ukpiŋsriŋiq–taapkuŋa atuumaraksraŋaluasi minitchiraŋaŋsaŋaŋaŋaglaan sivulligŋik. ²⁴ Ayaŋaplusi sivulliuŋqtisii, milugiatchiat piigŋniŋaŋaŋigisi qallutipsitniñ salummautiŋtuŋlugaŋq, aglaan iilgataŋtiŋaŋigiksi pikukturuŋq natmaksigvik. ²⁵ Nakhiuŋ, aglaliqirisiiŋu Pharisee-ŋuruasiiŋu, ukpinnuaqtisii! Salumapkaŋirusi qaalhiñaniŋitnik qallutipsi suli puggutapsi, aglaan iluŋinich immaukkaŋqutin ivayaŋtuŋigmiŋ suli killiqiŋigmiŋ. ²⁶ Pharisee-ŋuruasii, qanutun qiniŋtlaisigivisi! Salummaŋqqaŋsigik iluŋanik qallutimlu puggutamlu, qaanigli

salumayumauk. ²⁷ Nakhiun, aglaliqirisiilu Pharisee-nuruasiilu, ukpinjuaqtisii! Ittusi qiniyunaqtuatun iluvgich silataatitun, aglaan ilunich immaukkaqhutin tuqunaruat iñuich saunijitnik suli qaayugnapayaaqtuanik. ²⁸ Taatnallapiaq qaalhiñapsigun sagviaqtugaqtusi iñunun nalaunjaruatun iliplusi, aglaan ilupsitni immaukkaqtusi ukpinjuaqtinik pigiiqiliqigniglu.

Jesus Sivuniksriqiruaq Anasiñjuqsaaqviksrajanik

²⁹ “Nakhiun, aglaliqirisiilu Pharisee-nuruasiilu, ukpinjuaqtisii! Qiniyunaqsaqisi ilunich sivuniksriqirit suli nalaunjaruat iñuich. ³⁰ Uqaqtusisuli, ‘Iñuuniaqsimagupta inilgaan taimani aapaavut iñuuniaqmata, piqasiqsuutinayaitchugut ilinithi iñuaqtuqmata sivuniksriqiririk.’ ³¹ Taatna uqaqapsi ilipsitnik ilisimarauniqsusi kinjuviagitilaapsitnik tuqqutchiruanun sivuniksriqiririk. ³² Ki naatchiun sivulliapsi aullaqniikkañat. ³³ Iipsi qitunqanich tuqunaqatuaq nimigiat! Qanuglugu nanaqniaqpsiuñ anasiñjuqsaaqvinmuktitaaviksraqi? ³⁴ Taatnamik tuyugisiruna sivuniksriqiririk ilipsitnun puqiksaaniglu iñunich aglaliqiriniglu—ilanich tuqqutkisigisi, suli ilanich kikiaktuutilugich, atlatsuli ipigaqtuglugich katraqvipsitni suli qimaaratchilugich nunaqqimiñ atlanun nunaqqiñun. ³⁵ Taamna pisigiplugu anasiñjuqsaaqsiuñiksraqi tikiññaiaqtuq ilipsitnun maqitchipkañapsigun aunanik nalaunjaruat iñuich mauna nunamun, aullaqniilugu iñuaqtuñhaniñ Abel-nun iñuaqtuñhanunaglaan Zechariah-m igñinan Barachiah-m, iñuaqtapsi akunqakni agaayyuvikpaumlu tunillaqtugviumlu. ³⁶ Uqautigipsi ilumutuuruamik, iluqani tamanna anasiñjuqsautiksraq tikiunmagisiruq makununa iñunun pakmapak iñuuranun.

Jesus-nun Piqaksriñha Jerusalem-miunik

³⁷ “Annaatuk, Jerusalem-miusii! Tuqutchuuruasii sivuniksriqiririk miñuqtuiruasii uyaqanik tamatkuniña tuyuauruanik ilipsitnun! Akulaiqlugu katitchum-miugaluagaqigitka iñugikkasi, atrilugu aqargiqpak piyaqquqtailitniktuatun paiyaagmiñik ataaknun isaqqunmi. ³⁸ Atanii, tupiqsi suksraakkaullapiaqniaqtuq suñillaqugluglu. ³⁹ Taatnaquna uqautigipsi, qiniñqikkumiñaitkipsitna nipliññañapsitñunaglaan, ‘Uvvatuq Agaayyutim piluutigiliun taamna tikitchuaq atqagun atangum.’”

24

Jesus Sivuniksriqiruaq Piyaqquqñiañhanik Agaayyuvikpaum

¹ Jesus unitkaqsimagu agaayyuvikpak maliguaqtaiñ upyaugniqaat inijitnik agaayyuvikpaum. ² Jesus-nun apiqsruqñigai, “Iluqaisa makua tupqich qiniñitpisigich? Uqautigipsi, Kisiñjuqtaqagumiñaitchuqunniñ uyaqanmik qalliani atlam ulgusimaitchuamik.”

Jesus Sivuniksriqiruaq Ituiñliugutniglu Piyuaqsiuñiksramiglu

³ Jesus aquppiqaqtitlugu iggimi taggisigaqtuamik Olives-mik maliguaqtaiñ utlanigaaq kisipkuqhutin apiqsruqlugu, “Uqautitigut uumiña. Qakugun tamanna atuum-miñiaqpa? Sukun ilitchuqutigun ilitchuqigisivisa aggyiasiguvich suli nuna isukhiyasikpan?” ⁴ Jesus-nun kiuniqai, “Qaunatqiaqigitchi iñuilli kinniñitchumagaasi. ⁵ Atakkii iñugiaktuat iñuich aggyisirut uqaqutin, ‘Christ-nuruna,’ aasiñ kinnitñigutin iñugiaktuanik iñunich. ⁶ Tusaagisirusi anuyaktuanik qanittuamiñ unasiksuamiñlu. Iqsiñiaqasi atakkii iluqatin tamatkua atuumaruksraurut aglaan isukhiñgitchuqsuli. ⁷ Nunaqqich anuyyugisirut akiligiiksillutin avatmun suli atanguviich akiligiiksillutin avatmun, nigisuksiuliqmilutin, suli nuna aulapmiluni nanipayaaq nunani. ⁸ Iluqaitnik tamatkua aullaqniisaagigai auliyautilhum.

⁹ “Qaisaugisirusi nagliksaaqsiuviksrapsitñun, suli tuqqutauñiksrapsitñun, uumigitchiulusi nunaqqipayaaniñ piqutigiluna. ¹⁰ Taimaniquqpan iñugiaktuat iñuich

ukpiġutaigñaqtut, aatchuutigiragautilitiņ avatmun suli uumikkutilutiņ avatmun.
 11 Iñugiaktuat sivuniksriqiriņñaqtuat agġiġisipmiñiqsut kinnitñigutiņ iñugiaktuanik iñuņnik.
 12 Suli pisigilugu iñuich pigiiłiqiłhat iñugiaksitmukhutiņ piqpakkuat niglaqsiñiaġaa.
 13 Aglaan iñuk makitaruaq payaņaiġuni isuanun anniqsukkaugisiruq.
 14 Quliaqtuagigisigaat taamna tusaayugaallautaq Agaayyutim aņaayquataagun, uqautigilugu nunaqqipayaanun. Aquagun isukłitkisiruq.

Tatamnapiaġataqtuaksraq

15 “Iñuk agliqiruaq ukuniņa kanjqsili. Qiñiġniagiksi nagġunallapiaġataqtuag qikaġlugu ipqitchuami inimi iniksraġiņsamiñi, Daniel-ņum Agaayyutim sivuniksriqiraa uqautigikkaņa.
 16 Taipkunani uvluni iñuuniaqtuat nunaņani Judea-m qimakkumaut iġġiñun.
 17 Iñuksuli itkumi tupiġmi qaanaņi atqaġniaqani aikliġuni sumik tupiġmi iluaniñ.
 18 Kiñasuli iñuk nautchiiviņmi itkumi utiġniaqani aikliġuni quppiġaaġmiñik.
 19 Taipkua uvlut tikitpata, nakłiuņ aġnat siņaiyauniġumiņ suli aakat miluktitchigumiņ ililgauragmiknik.
 20 Agaayutitchi qimaliksraqsi atuumatqunilługu ukiumi naagaqaa miņġuiqsiagvium uvluni.
 21 Atakkii taivrumani nagliksaaqpaurakiksraq atuumagisiruq atrigiņisaņa atuumaruam aullaġniłhaniñ nunam uvuņanunaglaan. Taatnasiq nagliksaaqpauraliq atuummitqinñianitchuq taavruma aquagun.
 22 Aasii Atangum makua uvlut ilaņņaqtaani sūaqpagich, kiña iñuk anniqsukkauyumiñaitchuq. Aglaan pisigiplugich piksraqtaani Agaayyutim taapkua uvlut ilaņņaqtaagisigai.
 23 Taimaniġuqpan kia iñuum uqautikpasi, ‘Qiñiqsiuņ, uvva Christ,’ naagaqaa itnaqpasi, ‘Tkaniittuq,’ ukpiġiniaqasigik.
 24 Atakkii anniqsuqtinņuat suli sivuniksriqiriņñaqtuat iligisirut savaaqagutiņ kamaņaqtuani kavaanik suli quviqnaqtuanik. Taapkunuuna kinniñaġniġaich Agaayyutim piksraqtaani pisagiyumiñagumisigik.
 25 Atanji, uqautigipsi taavrumiņa atuummialuaqnaġu.

26 “Aasiłi kisupayaam uqautikpasi Christ iñuilaami innilugu tatpavunaqasi naagaqaa iriqsimaniługu uvani tupqum iluani ukpiġiniaqasiuņ.
 27 Atakkii Iġñiņa Iñuum agġiġisiruq atrilugu ikniqpalaņmun qaummagiksipmatun qilak kivaknamiñ kanaknamun.
 28 Sumipayaqsuli tuqunaruq itpan, tavrņa tiņmiaqpaich tuqunaraqtuġuuruat katisuurut.

Agġiłiksraņa Iġñiņan Iñuum

29 “Aquuraņagunaasiñ uvluiñ nagliksaaqsiułhum, siqiñiq taaqsigisiruq

suli tatqiq qaumaġiņġiġuni,

uvluġiat katagaqmilutiņ qilaņmiñ

suli qaummatipayaani silam nuktitaulutiņ inimikniñ.

Isaiah 13:10; 34:4

30 Taivrumani uvluni ilitchuqquataa Iġñiņan Iñuum sagviġisiruq qilaņmi. Iñupayaaņa nunam qialuni qiñiġisigaat Iġñiņa Iñuum agġiqsuaq nuviyakun qilaņmiñ saņņimigun suli kamaņallapiaqtuakun kamaņautmigun.
 31 Qalġuqtautiqpaktuġlugich nipituruat tuyuġigisigai isaġuligikkani katitchityaqtillugich piksraqtaagmiñik iñuņnik nakitñapayaaq nunami.

Iłisaaksraņa Asirritłaitchuam Napaaqtum

32 “Iłisaaqagitchi fig napaaqtumiñ, itnaqhuni, akiġuiñ milukataņich naugaqsipmata suli suņaaqsiplutiņ qituglipmata ilisimaraġigiksi upiņġaam qalliłha.
 33 Taatnatuntuuq qiñiġupsigik tamatkua atuummiruat ilisimaniaqmigiksi Iġñiņa Iñuum qallilłapiaqtilaana qakma.
 34 Iłumun uqautigipsi, Iñuich iñuuniaqtuat pakma tuqunaniņniaitçhut tamanna suapayaaq atumaanikkaluaqnaġu.
 35 Iłuqani nuna suli qilak piyaqqukkaugisirik, aglaan uqalħich uqautigikkatka piiñiġumiñaitçhut.

Pivia Agġiłiksraņan Iłisimaraitchuq

³⁶ “Kia-unniñ iñuum nalugaa uvluq naagaqaa sassaḡ sumi tikisilaaksraḡa. Isagūlgich qilaḡmiittuat unniikii iḡñiḡuruam nalugaat. Kisimi aapam iḡsimagaa. ³⁷ Iḡñiḡa Iñuum agḡiqpan taimanisun itkisiruḡ atrilugich iñuich iñuuniaqmatun uvluiñi Noah-m. ³⁸ Atakkii taipkunani uvluni sivuani uliqpaḡhum iñuich niḡimaaqtut imiqsimaaqhutinḡu, iḡaqatniktuqhutinḡu suli qitungatinḡu iḡaqatniktuqtitlugich Noah-m isigñiaḡhanunaglaan umiamun. ³⁹ Iñuich iḡtchuḡiḡiñiñiqsut atuumaniaqtuamik uliqpanmun pisagilḡataqtitlutinḡ. Taatnatun itkisipmiuḡ Iḡñiḡa Iñuum agḡiqpan. ⁴⁰ Malḡuk aḡutik savaktuak nautchi-iviniḡmi, iḡaqataa tigurauliḡisiruḡ aasiñi iḡaqataa uniktauliguni. ⁴¹ Malḡuk aḡnak mukkaaksriuḡtuak mukkaaksriuḡviniḡmi, iḡaqataa tigurauliḡisiruḡ aasiñi iḡaqataa uniktauliguni. ⁴² “Taatnaḡusi ataramik itqanaitchuksraurusi, atakkii nalugiksi sumi uvlumi atan-napsi agḡiḡñiaqtilaaḡanik. ⁴³ Aglaan iḡsimayumagiksi una, tupqum iñuan iḡsimayumiḡuḡ napmun iḡkpan unnuaḡ tiglinḡiaqtim agḡiḡñiaqtilaaḡa qaunaginayaqtuḡ tiglinḡiaqti siḡumḡutitqunḡilluḡu tupiḡmiñun. ⁴⁴ Taatnatuntuuḡ itqanaitchuksraupmiusi atakkii Iḡñiḡa Iñuum agḡiḡñiaqtuḡ sassaḡniḡmi niḡiugviginḡisapsitñi.

Tuniqsimaruaḡ Naaga Tuniqsimaitchuaḡ Savakti

⁴⁵ “Kiñā tuniqsimaruḡaḡupluni isumatupluniḡu savaktauva? Ilaaḡuruḡ aḡaayuḡam qaukḡiḡutikkaḡa atlanun savaktimiñun tupiḡmiñi ittuanun niḡiksritñikaqtuamun piviksraḡ nallaullapiaḡḡuḡu. ⁴⁶ Qanutun quviasuktigigisiva taamna savakti aḡaayuḡam utiḡumi paqitaḡa savaaḡigluḡu. ⁴⁷ Iḡumun uḡautigipsi, atangum piksraḡtaaḡigisigaa taamna savakti qaunaksritqulugu iluḡaitñik suuraḡmiñik. ⁴⁸ Aglaan qanuḡ savaktauniḡpan pigiitluni? Isumapiḡniḡsuḡ iḡmiñun, ‘Aḡaayuḡaḡa maunauraḡ utiḡniaḡitchuḡ,’ ⁴⁹ aasiñi anaumiaḡsilugich atlat savaḡatini suli niḡiqatigiplugillu imiqatigiplugillu imiḡtuḡtit. ⁵⁰ Aḡaayuḡaḡa taavruma savaktim utiḡniaḡtuḡ iḡaḡatigun uvlut niḡiuginḡisilluḡu ilaanik sassaḡniḡmiḡu qaunaginḡisilluḡu. ⁵¹ Atangata agḡiḡumi tatapsallapiḡisigaa piḡasiutipkaḡlugulu ukpiniḡuaqtinun. Tavrani iñuich qiaḡisirut tiriḡuulatchiḡugillu kiggutitinḡ.”

25

Atrikusaun Qulitigun Niviaqsiatigun

¹ “Aḡaayyutim aḡaayuḡautaa sagviḡpan itkisiruḡ qulitun aḡutituḡsimaitchuatun tigummiḡaḡtuḡanik nanniuramiknik paḡḡiaḡḡuḡu iḡaqatniḡniaḡtuḡaḡ. ² Tallimat taapkunani isumaturuḡuniḡsut, suli tallimat isumatuitlutinḡ. ³ Taapkua isumatuitchuḡat saagaḡmiñiḡaich nanniuratinḡ, aglaan uḡsritqiutiksraḡitñik saagaḡniñiḡisut. ⁴ Isumaturuataasiñi uḡsritqiutiksraliḡaḡniḡisut nanniuramiknun. ⁵ Iḡaqatniḡniaḡtuḡaḡ tuuliḡapkaḡḡuḡu taapkua iluḡatinḡ siñiḡnialiqamiḡ siñiksaḡniḡisut. ⁶ Tavra unnuaḡ qitiḡquḡman iñuk niḡliḡsuḡ, ‘Marra, iḡaqatniḡniaḡtuḡaḡ agḡiḡsuḡ. Anḡlusi paḡḡiaḡsiḡuḡ.’ ⁷ Iḡuḡatinḡ aḡutituḡsimaitchuḡat makitnamiḡ ikummaktaḡniḡaich nanniuratinḡ. ⁸ Isumatuitchuḡat uḡautiniḡaich isumaturuḡat, ‘Qaitchisigut iḡaḡanik uḡsrupsi atakkii nanniuravut qamiḡaḡsiñiḡisut.’ ⁹ Aglaan isumaturuḡat kiuniḡaich, ‘Naaga, naamayumiñaitpaluḡmiugut uvaptiknunlu ilipsitñunlu pigupta, aglaan aullaḡusi taipkununa tunisiullaḡtuḡanun uḡsrunik tauḡsiḡiaḡitchi piksrapsitñik.’ ¹⁰ Tavrali isumatuitchuḡat aullaḡniḡisut, aasiñi tauḡsiḡiaḡtitlugich iḡaqatniḡniaḡtuḡaḡ agḡiḡniḡisut. Taapkua itqanaitchuḡat isiqatigigaḡat katchuutiviniḡmun niḡiqpaḡiaḡhutinḡ, tavraasiñi talupluḡu. ¹¹ Aquvatigunli agḡiḡmiñiḡisut alḡiaḡich niviaqsiaḡ. Uḡaaḡsigaluaḡtuḡ, ‘Ataniḡ, aḡmautillaḡniaḡtigut.’ ¹² Aglaan kiuniḡai, ‘Naluniḡipsi. Kisuuvisi?’ ¹³ Taatnaḡusi qaunatḡiaḡiḡitchi. Atakkii nalugiksi uvluḡ unniñi sassaḡniḡ Iḡñiḡa Iñuum agḡiḡiksraḡa.

Atrikusaun Piniḡsutiḡun Savaktitigun

¹⁴ “Suliuvva Aḡaayyutim aḡaayuḡautaa sagviḡpan atriaḡtuḡ aḡutmik iḡlausuktuamik unḡasikuamun nunamun. Iḡmiñuḡupluḡich savaktiḡikkani qaunaksriḡitiniḡai

suuraġmiñun. ¹⁵ Atausiq iñuk qaitchiñġaa 5,000-tun manijñik, atla iñuk 2,000-tun, atlasuli 1,000-tun, iñullaa akuqtuipłuni pitłakkaġmigun. Aasiiñ aullaġniqsuq iglauviksraġmiñun. ¹⁶ Taamna iñuk akuqtuiruaq 5,000-tun manijñik aullaqħuni piñatchiasuñaqani tauqsigñiutiginiġai maniksriusriani, aasiiñ piññautigiplugich 5,000-sipsaanik. ¹⁷ Taatnatunsuli taamna iñuk akuqtuiruaq 2,000-tun piññapsaaqmıuq atlanik 2,000-nik. ¹⁸ Aglaali iñuk akuqtuiruaq 1,000-tun aullaqħuni paksrautiplugu nunamun iriġniġaa añaayuqaġmi manija. ¹⁹ Akuni piłġataġaluaqami añaayuqañat taapkua savaktit utiġniqsuq, aasiiñ makpiġarriqutiaqsiplugich maniksriusrianañatigun. ²⁰ Tavra taamna iñuk akuqtuiruaq 5,000-tun tikiutrıruq atlamik 5,000-naktaaġmiñik uqaqħuni, ‘Ataniiq, qaitchikapña 5,000-tun manijñik, uvva piññapsaaqtuña 5,000-nik.’ ²¹ Añaayuqañan taavruma uqautigaa, ‘Savaaqallautagñiqsutin, nakuuplutin tuniqsimaruañunıqsutin savakti! Tuniqsimatriñiqsutin iñugiakitchaluaqtuatigun suuratigun; inillañniaġikpiñ añaalatıguġutin iñugiaktuanun suuranun. Quviasuqatautyagiñ añaayuqaġikkapni.’ ²² Taamnaptuuq iñuk akuqtuiruaq 2,000-tun manijñik agġiqħuni uqaġmıuq, ‘Ataniiq, qaitchikapña 2,000-tun manijñik, uvva piññapsaaqtuña 2,000-nik.’ ²³ Añaayuqañantuuq uqautıpmıgaa, ‘Savaaqallautagñiqsutin, nakuuplutin tuniqsimaruañunıqsutin savakti. Tuniqsimatriñiqsutin iñugiakitchaluaqtuatigun suuratigun. Inıllakkısigikpiñ iñugiaktuanun suuranun. Quviasuqatautyagiñ añaayuqaġikkapni.’ ²⁴ Tavrıli iñuk akuqtuiruaq 1,000-tun manijñik agġiqħuni uqaqtuq, ‘Ataniiq, ilısimagikpiñ. Anayaktuaqtaunġitchutin añun. Pukuiraqıtın nautchiıvıgıñısapniñ katitchısuuplutınlu kanġaqsruıvıgıñısaqniñ nautchiaksranik. ²⁵ Sıvuugaplunja taatnaqlunja irıgıtka manıksın nunamun. Uvva, pısin pıgıgıtın.’ ²⁶ Añaayuqañan uqautıgaa, ‘Pıgııtchuatin iqıasruuplutınlu savaktıı! İlısımagaluaqtıtın kıprısuutılamanık nautchiıvıgıñısamniñ katitchıplunjalı kanġaqsruıvıgıñısamniñ nautchiaksranik. ²⁷ İlıñayaġniġıtın manıtka manıqırıñun, aasiiñ utıguma akuqtuitłanayaqtuñja pımiñik nagġutıñıtñik.’ ²⁸ Aasiiñ uqautıniġai atlat savaktit, ‘Pısigıñ taapkua manııch ilaanıñ qaitıyaġıaġlugıchaasıı taavrumunja 10,000-tun manıqaqtuamun.’ ²⁹ Tavrıasııñ kıñapayaaq añalatıhıllautaqtuıaq aatıhuusrıaġmiñik piññapsaaġısrıuq sıppakuuqtıalıgıni. Aglaan taamna piññanġıtıhuaq, mıkirıamıkunniıñ pıgınasugıkkagımiñik piıkkagısrıuq ilaanıñ. ³⁰ Sıñıtıchıun piññanıñıurıanġıtıhuaq savaktı taaqtuam taagñıqsranıanun. Tavrıanı qıaġısrıtırı tırıquıllaisa kıgġıtıñı.

Avıktuıłıksraq Nunam İñupayauranı

³¹ ‘İġñıñja İñuum agġıtqıkpan kamanıqtıakun qaumamıgıun iluqaisa ipqıtıhuat ısıgıulıgıkkanı pıqatıgılugıch, aqıvınnıaqtıuq aqıppııtaqpanımiñun kamanıqtıamun. ³² Aasiiñ iñupayauranı nunam katıtıaġısrıtırı sıvuġaanun. Tavrıanı avıktıgısisıgai atausııttıaġılugıch, atrıııgu munaqsrı avıktııpmatun ipnaiñik tuttıluuranıñ. ³³ Sılı inıllakkısigıai ipnaiç taliqpiñmi tunaanun, aglaali tuttıluurat saumıum tunaanun. ³⁴ Umıalġum uqautıgısisıgai taliqpiñmiñı ittuat, ‘Maunagıtıchı, aatıhuusrıaqaqtıasıı pılıusıamık Aapamniñ, paıtıchaktaagısiun Agıayıtım añaayuqaıtıaa itqanıyaanırıuaq ilıpsıtıñun iñıqtıaıłhaniñaglaan nunam. ³⁵ Atakkıı niġısuktıauqama niqıksrııtıchagıgıkma. İmıgıkamalı imıksrııtıchagıgıkma. İglaanukama aıyugaaqlunja ısıqtıtıagıgıkma. ³⁶ Atnuġaanıtıñama atraksrııtıchagıgıkma atnuġaamık. Atniġñıaqama takuragıgıkma. İsqıtıaukama tıktılunja ısıqattaagıgıgıkma.’ ³⁷ Tavrıalı iñuıch nalaunñaruat kıunıaġaat, ‘Atanııq, qanaglaan qıñıqıpsıgıñ niġısuıavıch aasııñ niġıpkıaqıtın naagaqaa imıgıavıch imıqtıtıagıvısiġıñ? ³⁸ Qanasılı qıñıqıpsıgıñ iglaanuplutın aasııñ ısıqtıtılutın naagaqaa atnuġaanıtıñavıch atnuġaaqtıtıpsıgıñ? ³⁹ Sılı qanaglaan qıñıqıpsıgıñ atniġñıaqıtın naagaqaa ısıqsıvıñmiıtnavıch takunıqıpsıgıñ?’ ⁴⁰ Umıalġum kıugısisıgai tamatıkua itınaġılugıch, ‘İlumun uqautıgıpsı. Qanıtunaglaan savatrıkapsı naglıñnaqniqsranıatnıun anıqatıuma savaagıgıksı uvanun.’ ⁴¹ Aasıılı uqautınıaqmıgai tamatıkua saumıum tunıanı,

'Piigitchi uvaŋniñ! Anasiñjuqsakkauniaqtusi isuitchuami ikniġmi itqanaiyaanuruamun tuungagmun isaġulinjiñunlu. ⁴² Atakkii niġisukama niqiksritlaitchipsitja. Imiġuliqama imiksritlaitchipsitja. ⁴³ Iglanukama aiyugaatlaitchipsitja. Atnuġaitñama atnuġaaqtitlaitchipsitja. Atniġñaqamalu isiqsiviñmiitnamalu isiqattaatlaitchipsitja.' ⁴⁴ Tavraptuuq kiuniagaat itnaġutin, 'Ataniiq, qaŋaaglaan qiñiqpisigiñ niġisukavich imiġukavillu naagaqaa iglaanukavich atnuġaitñavillu, naagaunniñ atniġñaqavich isiqtaukavillu aasiñ savautiñitlutin?' ⁴⁵ Aasiñ kiuniagai, 'Uqautigipsi, qanusipayaamik savautrisunġitñapsi atautchimununniiñ nagliñnaqniqsraqtuamun savautriñġitchusi uvaŋnik.' ⁴⁶ Tamatkuali aullaqtikisigai isuitchuamun anasiñjuqsaqsiuviñmun, aglaali nalaunjaruat isuitchuamun iñuuhġmun."

26

Sivunniugun Tuqutchuklugu Jesus

¹ Jesus uqaġuiqami tamatkuniña, uqautigai malġuaqtini, ² "Iisimarusi, malġuk uvluk aquagun atuumagisiruq Jew-ñuruat niġiqpagvikaanġat atilik Apqusaakkauhġmik, aasiñ Iġñiña Iñuum aatchuutigikkauniaqtuq kikiaktuutraksrauluni." ³ Qaukñich agaayuliqsit [suli aglaliqirit] suli sivulliuqtigruat katinniqsut igluqpaŋanun qaukñat agaayuliqsit atilgum Caiphas-mik. ⁴ Sivunniugaqsiñiqsut tigusraġuklugu Jesus nalunautchilutin tuqulluguasiiñ. ⁵ Aglaan uqaġniqsut, "Niġiqpagvikaam uvluaani taatnaġnianġitchikput. Iñuich aŋalanniqluktaiviaqtut."

Jesus Tipraġiksakkauruq Bethany-mi

⁶ Uvvaasriiñ Jesus Bethany-miitlugu tupqani Simon-ñum auyugaqtualgum ⁷ tikiññiġaa aġnam saagaqhuni nakasruñjuanuramik tipraġiksautmik akisuruamik nanuutiksramik, aasiñ kuviplugu Jesus-ñum niaquanun niġiñiaqtitlugu. ⁸ Malġuaqtaiñ qiñiqamitruñ iħuagiñiñiġaat nipliħutin avatmun, "Supman asiñun tipraġiksaun atuqpaun? ⁹ Una tipraġiksaun tunikpan atqunautaunayaqtuq qaisauluniasiiñ nagliñnaqtuanun." ¹⁰ Jesus-ñum iħtħuġiplugu nipliutigikkaanġat uqautiniġai, "Suvaata una isumaaluksaapisiun aġnaq? Savautigaanġa savaallutamik. ¹¹ Nagliñnaqtuat nayuqtigigisi ataramik, aglaan nayuqtiginiangitchipsitja ataramik. ¹² Uvvauna aġnam kuvikamiun tipraġiksaun timimnun itqanaiyautigaa iluvikkauħksraġa. ¹³ Iħmun uqautigipsi, nanipayaaq tusaayugaallataq quliaqtuanukpan nunapayaani, taavrumaptuuq aġnam savaanġa uqautaugisipmiuq itqakkutauluni ilaanun."

Judas Anġituq Aatchuutigisuklugu Jesus

¹⁴ Taimmali ilanata qulit malġuk malġuaqtit, atiqaqtuq Judas Iscariot-mik, utlautiniqsuq qaukñitñun agaayuliqsit ¹⁵ uqautiplugich, "Sumik qaitchiñiaqpsitja Jesus aatchuutigigupku ilipsitñun?" Akiñiñiġaat iñuiñnaq qulitun manijñik. ¹⁶ Tavrakñaniñaglaan Judas qaunaksruaqsiuq piviksramik aatchuutigisrukħuq Jesus.

Jesus Niġiqatauniqsuq Malġuaqtimiñi Niġiqpagviani Atiliñmi Apqusaakkauhġmik

¹⁷ Sivulliqpiani uvluaani niġiqpagvikaam puvlaksiġniġilaanik qaqqunik malġuaqtit tikiññiġaat Jesus uqautipluguasiiñ, "Nani itqanaiyaquvisigut niġiqpaħksrapnik atiliñmik Apqusaakkauhġmik?" ¹⁸ Kiuniġai, "Nunaaqimugitchi anutmun iħsimakkamnun uqautilugu, 'Iħsautri uqaqtuq, piviksraġa qalliuraqtuq. Niġiqpagvia atilik Apqusaakkauhġmik niġġivigisukkiga tupipni piqatigilugich malġuaqtitka.'" ¹⁹ Malġuaqtit piñiqsut Jesus-ñum piraksrirtaatan ilinjiñun, aasiñ itqanaiyaqhutin niġiqpagviksramun atiliñmun Apqusaakkauhġmik. ²⁰ Unnuksraaqman Jesus aquvinniqsuq niġisukħuni piqatigiplugich qulit malġuk [malġuaqtini]. ²¹ Niġiñiallaġmiñ Jesus-ñum uqautigai, "Uqautigipsi, iħapsisamma aatchuutiginiagaanġa uumiksriñun." ²² Iluqatin isumaalutħallapiagataqtut. Atausiutħaqtutin apiqsrullaagaqsiġaat, "Ataniiq, uvaŋaunġitħuq, amii?" ²³ Uqautigai,

“Ilaanuruq misuqatauruq arganmiñik uvapkun puggutauramun. Taavruma aatchuutiginiagaan̄a uumiksriñun. ²⁴ Igñiñ̄a Iñuum aullağisuruq uqałhum aglaksimałhatun pisigiplugu ilaa, aglaan qanutun tatamnaqtigigisiva taamna an̄un Igñiñ̄anik Iñuum aatchuutigitniktuaq uumiksriñun. Nakuutlukkayaqtuq taamna iñuk taimani aniñgiññigumi.” ²⁵ Tavr̄ali Judas-ñum aatchuutigitniktuañan apiqsrugñigaa, “Iñisautrii, uvañauñgitchuq, amii?” Jesus-ñum uqautinigaa, “Ii, ilviuruq.”

Atanğum Nullautchiğvia

²⁶ Niğillağmiñ Jesus-ñum tigugaa qaqqiaq quyaplugu Agaayyun siqumitkaa qaitluguasiiñ maliguaqtimiñun uqaqhuni, “Tigulugu niğğisiuñ, tavrataamna timiga.” ²⁷ Tigupluguasiiñ qallun quyaanikami qaitkaa ilin̄itñun uqaqhuni, “Imigvigisiuñ! ²⁸ Taamna auga maqipkakkauruq iñugiaktuanun aullağniuruq nutaamik sivunniugutmik Agaayyutmił̄u iñun̄nił̄u. Taavrumuuna aukun Agaayyutim nalupqinaigñiagaa sivunniugutni iñun̄nun natqigutiksraupluni killuqsautin̄itñun. ²⁹ Imitqin̄ñiangitchuñ̄a taavruma asiam misuğuaniiñ uvakñaniñaglaan tikił̄gataqtillugu taimñ̄a uvluq imitqikkuma piqatigilusi Aapaa añaayuañ̄aani.” ³⁰ Atuanikamiñ atuutmik aullaqtut igğimun taggisiaqtuamun Olives-mik.

Jesus Sivuniksriquruq Peter-m Piilaatiksraña

³¹ Pisullağmiñ Jesus-ñum uqautinigai maliguaqtini, “Iluqasi uniññiagipsitñ̄a uumani unnuami. Atakkii aglausimaruq uqałğni itna, ‘Tuqutkisigiga munaqsri, aasiiñ ipnaich siamillapiağutin.’” *Zechariah 13:7*

³² Aglaan an̄ipkakkauñanikkuma tuqukiğmiñ, aullağisuruñ̄a sivupsitñ̄i Galileemun.” ³³ Peter-m uqautigaa Jesus, “Iluqatin̄ atlat suksraağaluqaqpatin sumiunniñ̄ taatnağumiñ̄aitchikpiñ̄.” ³⁴ Jesus-ñum uqautigaa Peter, “Uqautigikiñ̄, anaqavak piilaagutiginiagikma piñ̄asuniaglaan aqargiqpak qalğ̄uqtağaluqaqñ̄a.” ³⁵ Peter-m uqautigaa, “Tuquqatigiraksrağigupkiñ̄unniñ̄ piilaagiyumiñ̄aipiağikpiñ̄.” Taatnatuntuuq uqaqtağmiut iluqatin̄ maliguaqtit.

Jesus Agaayuruq Gethsemane-mi

³⁶ Jesus-ñum aullautigai maliguaqtini inimun atil̄in̄mun Gethsemane-mik uqautiplugich, “Aquppiuraallagitchi uvani, agaayutyuaqtuaqtilluñ̄a iñuñ̄a.” ³⁷ Aullautiplugich Peter malğuglu igñ̄an̄ik Zebedee-m alianniuliqsuq ihuilliulillaapiaqhunił̄u. ³⁸ Uqautigai, “Arrii, uvva uqumail̄iullapiağniqsuñ̄a. Alianam pisağil̄hiñ̄aaḡuqtağ̄a. Tavraniittualagitchi qaunaksruqasillağluñ̄a.” ³⁹ Taiñ̄uñ̄aqaallakhuni pullapiaqł̄ugu kiiñ̄ani agaayuruq, “Aapaan̄, pisuh̄igigupku piigun̄ qallutaa nagliksał̄hum uvañ̄niñ̄. Uvañ̄a pisuh̄in̄jillaaptun aglaan ilvich pisuh̄iptun.” ⁴⁰ Jesus utiqami maliguaqtimiñ̄un paqinnigai siñ̄iktuat. Apiqsrugñigaa Peter, “Qaunagiuraallakkumiñ̄aitpisiñ̄a atautchimiunniñ̄ sassağniğmi? ⁴¹ Siñ̄in̄niasuñ̄aqasi agaayulusił̄u. Ukpisrisain̄itchumausił̄i uuktuqaqsuğupsi. Ił̄umun irrusiq piyummatiqagał̄uqaqtuq aglaan timi sayaitchuq.” ⁴² Jesus aullatqil̄gitchuq ilaqataani agaayupluni uqaqhuni, “Aapaan̄, una qallugauraq piigumiñ̄aitpan uvañ̄niñ̄ imiqtasrağipiagupku pił̄agu pisuh̄igikkan.” ⁴³ Utilgitñ̄ami paqil̄gitchai siñ̄iktuat atakkii irin̄ich siqupsağulillaapiaqhutin̄. ⁴⁴ Uvvaasiiñ̄ aullalgitchuq agaayutyaghuni piñ̄atchiqugich, uqaqhuni taapkuniñ̄asuli uqautigikkaḡmiñ̄ik sivuani. ⁴⁵ Jesus utiqami maliguaqtimiñ̄un uqautigai, “Siñ̄iktuqaqsisuli iñ̄iqtuiqsiaqhusi? Uvva, sassağ tikitchuq aatchuutigikkauviksraña Igñiñ̄an̄ Iñuum argan̄itñ̄un killuliqirit. ⁴⁶ Makillusi aullaqta! Aatchuutigitniktuağ̄a imma tikitchuq.”

Jesus Tigukkauruq

⁴⁷ Jesus uqağ̄uqaqtitlugu Judas agğigñ̄iqsuq, il̄an̄at qulit malğuk maliguaqtit. Piqatiqagñiqsuq iñ̄ugiallapiaqtuanik iñ̄un̄nik savikpiraqtuanik anautchiraqtuaniglu,

tuyuumaruanik qaukñitñiñ agaayuliqsit sivulliuqtigruañitñiñlu. ⁴⁸ Taavruma aatchuutigitniktuam piqatini ilitchuqutiksriññigai uqaqhuni, “Kiñataimma kunikkupku tavra taamnaugisiruq. Tiguyumagiksi.” ⁴⁹ Taavrumatavra naliññaaqhugu utlakkaa Jesus pağlaplugu, “Pağlagikpiñ, ilisautrii!” aasiiñ kuniklugu. ⁵⁰ Jesus-ñum kiuniğaa, “Ilauraamaan, tavra taatnağiağuguutinkii.” Tamatkua iñuich tiguniqluklugu Jesus tigugaat. ⁵¹ Tavrani ilañata taapkua piqatiniñ Jesus-ñum amuniğaa savikpani uugiraqtiqluguasii savaktiña qaukiata agaayuliqsit. Uugiraqamiuñ tavra siutaiqsigñigaa. ⁵² Tavrani Jesus-ñum uqautigaa taamna, “Utiqtirruñ savikpaiñ puunjanun atakkii iluqatiñ añuyaktuat savikpakun piyaqquğisirut savikpakun. ⁵³ Isumañitpich iniqsruğupku Aapaga ikayuqtaailiqluña, akkuvaurapiaq tuyuğayağaaña qulit malğuktun kavluutinik isaguliñnik. ⁵⁴ Taatnağupku qanuğuni Agaayyutim uqalħa immiumagisiva uqagiruaq taatna ittuksraupluni?” ⁵⁵ Taavrumani Jesus-ñum uqautigai iñugiallapiaktuat iñuich, “Savvaqluktauvik, atakkii aggiqhusi tigutyaqhuna savikpañnik anautaniglu. Uvlugağipman aquppigaluagaqtuña piqatigiplusi agaayyuvikpañmi ilisautripluña, aglaan tigusratlaitchipsitña. ⁵⁶ Aglaan iluqatiñ tamatkua atuumarut atakkii Agaayyutim uqalħich uqagikkañich sivuniksririñ immiumaruksraupmata.” Tavrani iluqatiñ maliguaqtit unitchaat pigruqhutiñ.

Jesus Apiqsruqtuğaat Uqaqsittaagvinmi

⁵⁷ Taapkua tiguriruat Jesus-mik aullautiniğaat Caiaphas-mun qaukiat agaayuliqsit katimmavigikkañatnun aglaliqirit sivulliuqtigruatlu. ⁵⁸ Aasiiñ Peter-m maliñniğaa unyasiuraaqhuni qaukiata agaayuliqsit igluqpañan silataanunaglaa. Isiqhuni aquppiqatauniqsuq qaunaksrini qiniğuklugu qanuğisitilaña. ⁵⁹ Qaukñich agaayuliqsit suli iluqatiñ uqaqsittaagtitchirit pakaaqagñiqsut tañiğilaanik ilisimauruanik sagluutigilugu Jesus tuqquchuklugu. ⁶⁰ Aglaan paqitchiniññiqsut sumikunniñ, iñugiakkaluahutiñ tikiaruat tañiğilaakun ilisimarauniaqtuut. Naagatai paqitchinitchut. Kiisaimmalu malğuk tañiğilaakun ilisimauruak saavitpuk ⁶¹ uqaqhutik, “Uvvauna iñuk uqaqtuaq, ‘Piyaqquħiñaugiga agaayyuvikpaña Agaayyutim aasiiñ nappatqiglugu piñasuni uvluni.’” ⁶² Uvvaasiiñ qaukiata agaayuliqsit makitluni uqautigaa Jesus, “Kiggutiksraitpich sumik ukuak iññuk uqautaakkun ilipkun?” ⁶³ Aglaan Jesus nipaisaaqtuq. Qaukiata agaayuliqsit uqautiniğaa Jesus, “Itqagun una, Pakma nayuutirugut sivuğaaani iñuuruam Agaayyutim. Taatnamik uqautitigut, Christ-ñuvich, Iğñiña Agaayyutim?” ⁶⁴ Jesus-ñum kiuniğaa, “Uvva ilvich uqaaniktutin taatna. Aglaan uqautigipsi, qakugun taimma qiniğisigiksi Iğñiña Iñuum aquppiruaq taliqpian tuñaani sanñipayaaqatuam, aggiğuni nuviyatigun.” ⁶⁵ Tavrani qaukiata agaayuliqsit aligaagñigai atnuğaaani uqaqhuni, “Inmiñik uqağniqluktağniqsuq! Suvaatami piqagupsaaqpisa ilisimariniñ? Pakma tusaagisi uqağniqluutai. ⁶⁶ Qanuq isumavisi?” Kiuniğaat, “Tuquruksrağuqtuq.” ⁶⁷ Aasiiñ tivvuaqtuaqsiñiğaat kiiñañagun qakiqtaqsimmaan pattaklugu argañmiknik. ⁶⁸ Uqağniqsut, “Christ-ñuruatiin! Nalautchağutin uqautitigut, kia qakiqpatin?”

Peter-m Piilaagigaa Jesus

⁶⁹ Taatnaħhatni Peter aquppiñiqsuq silataani igluqpaum. Niviaqsiğaaam tikitlugu nipliutiniğaa, “Ilvichtuuq piqatigipmikkan Jesus Galilee-ğmiu.” ⁷⁰ Aglaan Peter piilaqtuq iluqaniisa takkuatni uqaqhuni, “Naluruña sumik uqautiqaqtilaapnik.” ⁷¹ Aasiiñ anipman qanitchağruamun, atlam qiniqlugu uqautiniğai tamatkua tavraniittuat, “Uvvauna iñuk piqatauruuq Jesus-mi Nazareth-miumi.” ⁷² Tavrani Peter piilaatqiksuq suamasiplugu, “Nalugiga taamna añun.” ⁷³ Suli akkunilitchiiallaklugu qikaqtuut tamaani utlakkaat uqautilgitlugu Peter, “Ilumun ilagigaatin taapkua, atakkii uqausipkun ilisimanaqtutin.” ⁷⁴ Tavra Peter suviagaqsiñiqsuq itnaqhuni, “Agaayyutim anasiññuqsagliña uqanğiññiğuma ilumutuuruamik. Nalugiga kisuutilaaña taavruma

anjutim.” Uqaqtitlugu tavrakñatchiaq aqargiqpak qalġuqtaġniqsuq. ⁷⁵ Peter-m itqaqtigai uqautai Jesus-ñum inmiñun itna, “Aqargiqpak qalġuqtaġaluaqnagu piilaagutiginiagikma piñasuniaglaan.” Tavra anipluni qianiqsuq ihuilliullapiaqhuni.

27

Jesus Pilate-muutiniġaat

¹ Uvlaatchaurami qaukñich agaayuliqsit suli sivulliuqtigruañich Jew-ñuruat sivunniġniqsut tuqqutçuklugu Jesus. ² Qiliqlugu aullautiniġaat Pilate-mun kavanauruamun.

Judas Tuquruq

³ Tavrali Judas, Jesus-ñum aatchuutigiriña, ilitchuġikami Jesus-ñum tuqqutak-sraġuqtılaañanik nunuurchallapiaġniqsuq utiqtitlugich taapkua iñuiññaq qulit maniurat qaukñitñun agaayuliqsitlu sivulliuqtigruañitñunlu Jew-ñuruat ⁴ nipliqluni, “Killuqsagtunja atakkii aatchuutigitnikhuna patchisaillaamik iñunmik.” Kiuniġaat, “Suutauniapqami taamna uvaptiknun? Tavra savaaġigiñ.” ⁵ Judas-ñum miġuqsautiniġai maniich agaayuvikpañmun. Aullaqami qimiñniqsuq inmiñik. ⁶ Qaukñich agaayuliqsit tiguplugich taapkua maniich nipliġniqsut, “Maliġutaksrakuagñangitchuq tugvaigupta manimik ilirakuvianun agaayuvikpaum, atakkii taamna manik akigigaa tuqqutauruam.” ⁷ Sivunniġniqsut tauqsiutigisuklugu utkutçhirim nunañanik iluviqagvigiçuklugu iglaañuruanun. ⁸ Taatnaqlugu taamna nuna taiguutiqaġaat nunañanik augum ugluvañnunaglaan. ⁹ Taamna immiumaniqsuq uqauttutauruq tumigiçplugu Jeremiah sivuniksriçiri uqautigikkana, “Tiguniġaich iñuiññaq qulit maniich. (Taapkua maniich iñugiaktılaañat Israel-aagmiut sivunniutigikkaniç akiliutigisuklugiç ilaanun.) ¹⁰ Tauqsiutiniġaat utkutçhirim nunaña, maliġutlugu atangum tillisaa uvamnun.”

Jesus Apiqsruqtuġaa Pilate-ñum

¹¹ Jesus çikaqtitlugu sivuġaanun Pilate kavanauruam taavruma apiqsruġniġaa Jesus, “Umialigivatin Jew-ñuruat?” Jesus kiuniġaa, “Uqaaniktutin taatna.” ¹² Aasiñ Jesus pasiikkaukami qaukñitniñ agaayuliqsit sivulliuqtigruaniñlu kiuniñniġai. ¹³ Kiisaimma Pilate nipliçpuq ilaanun, “Tusaqsaginjitpigich ilisimarriçsuutinich akikñaqhutin?” ¹⁴ Aglaan Jesus-ñum kiuniñniġaa atautçhimikunniiñ uqaqsagñimik. Kavanauruq quviġutçhallapiaġniqsuq.

Jesus Tuquruksraġuġaat

¹⁵ Uvvaasiñ ukiuġaġipman niġiqpagvikaami kavanauruq anipkairagñiqsuq atautçhimik isiqtamik iñuich pisukñaatnik. ¹⁶ Taatnaħhatni iñuk isiqtaniqsuq ilisimallautakñaat atiqaqtuq Barabbas-mik. ¹⁷ Iñugayaat katipmata Pilate-ñum apiqsruġniġai, “Nalliaknik anipkaitquvisitña —Barabbas-mik naagaqaa Jesus-mik taiguutiqaqtuamik Christ-mik?” ¹⁸ Ilaan ilitchuġiniġaa tamatkua qaisilaañat Jesus inmiñun siqñataqahġmiktigun. ¹⁹ Aasiñ Pilate aquppiqaqlugu atangum aquppiutañani, aġnaata tuyuġniġaa uqqamik itnaqlugu, “Ilaksianagu taamna nalaunñaruq iñuk, atakkii ihuilliugutigiçillakkiga ugluvak siñnaktuġiplugu.” ²⁰ Aglaan qaukñijisa agaayuliqsit sivulliuqtigruatlu maliksunniġaich iñugayaat apiqsruġlugu anipkaquplugu Barabbas aasiñ tuqqutillugu Jesus. ²¹ Kavanauruam apiqsruġniġai, “Nalliaknik ukuak iññuk anipkaitquvisitña?” Iñuich kiuliġniġaat, “Barabbas.” ²² Pilate-ñum apiqsruġniġai, “Suniaqpiġasiñ Jesus taiguutiqaqtuq Christ-mik?” Iluqatin kiuniġaat, “Kikiaktuutili sannigutamun.” ²³ Pilate-ñum nipliutiniġai, “Sumik savamaqluqaqpa?” Aglaan nipaalapsaaqsiñaġniqsut nipitusillapiaqhutin, “Kikiaktuutili sannigutamun!” ²⁴ Pilate ilitchuġiniqsuq qanuġunniñ piyumiñaiħhanik suliasiñ apai nipruaqhutin iñuich. Imiksraqhuni iġġuġniġai argañni sivuġaatni iñugayaat. Aasiñ nipliqluni, “Uvva, patchisaunitchuna uuma iñuum tuqqutauniħħagun. Taamna

savaagigiksi.”²⁵ Iluqatin iñuich nipaalaniqsut, “Anasiññuqsausiaksraq tuqqutaułhagun illi uvaptiknun qitungaptiknunlu.”²⁶ Tavrani Pilate-ñum anipkağniğaa Barabbas, aasiññ ipiğaqtuqtitqaaqlugu qaiññiğaa Jesus anuyyiuqtinun kikiaktuutityaquplugu sannigutamun.

Anuyyiuqtit Mitautiginiğaat Jesus

²⁷ Aasiññ Pilate-ñum anuyyiuqtiniñ Jesus aullautiniğaat kavanaauruam igluqpananunaasii, katipkaqlugich anuyyiuqtipayaat avatanıqlugu Jesus. ²⁸ Atnuğaiyaqlugu atipkağniğaat kaviqsaamik atnuğaaamik. ²⁹ Niaquğusiugniqsut kakitlağnanik iliplugu niaquanun tiggummialıqlugulu ayauppiamik taliqpiagun. Aasiññ sitquqhutin sivuğanun mitautigiaqsiñiğaat nipliqhutin, “Pağlagiptigiñ, umialgat Jew-ñuruat.”³⁰ Taatnaanikmata tivvuaqtuğniğaat Jesus piplugu taamna ayauppiaq anaumiagsipluguasiññ niaquagun. ³¹ Mitautigisuiqamitruñ Jesus anuyyiuqtit mattaqlugu atnuğaaq atukkanja atnuğaatqiksinnigaa atnuğaanıñik. Aasiññ aullautiniğaat kikiaktuutikkauviksranun.

Jesus Kikiaktuutiniğaat Sannigutamun

³² Anuyyiuqtit anillağmin nalaunnigaa anun Cyrene-nağmiu atilik Simonmik. Nunurıplugu taamna anun iqsruktinnigaa Jesus-ñum sannigutanıñik. ³³ Tikitñamin inımun atilıñmun Golgatha, itna mumiutiqaqtuaq “Saunğa niaqum,” ³⁴ anuyyiuqtit qaitchiñiğaat misuqqumik avuqtamik sunamik. Aglaan Jesus-ñum uukuallakkaluagamiuñ imiğunıñiğaa. ³⁵ Kikiaktuutianıñikamitruñ Jesus anuyyiuqtit autaagniğaiç atnuğaanı inıñkun saaptaqtuutigiqlugich. ³⁶ Aquvinnıqsut qaunagiaqsiplugu tavrani. ³⁷ Qulaanun niaquan ilıñiğaat pasıkkun ilaagun, aglausımaruaq itna, “Uvvauna Jesus, umialgat Jew-ñuruat.” ³⁸ Malğuk tiglinıñiaqtik kikiaktuutiğatigipmiñiğik Jesus-ñum, ilaqataa taliqpianun aasiññ ilaqataa saumıanun. ³⁹ Iñuich apqusaaqtuat niaqulaniqsut nipliaplutin pisaanñatinik Jesus-mun, ⁴⁰ “Uqaguuurıatin piyaqqułhiñnaunıplugu agaayyuvıpk nappatqıqlugu piñasuni uvluni, annıqsuğıñ ilipnik. Iğñiğikpatin Agaayyutim, atqagıñ sannıgutamıñ.” ⁴¹ Taatnatun qaukñısa agaayulıqsit aglaliqiritlu sivullıuqtıgruatlu pisaanapmiñiğaat Jesus. ⁴² Uqagñıqsut, “Ikayutlagaluagai atlat iñuich, aglaan inıñkun ikayulguıñiñıqsuq! Umialgıkpauñ Israel-ñum, ki atqaglı kikiaktuutrıvıñmiñ. Aasiññ ukpıgıgısigıqput. ⁴³ Tunñanıqsuq Agaayyutmun. Ki, Agaayyutim pigısullapiagumiun annıqsuğlıun Jesus pakma, atakkıi uqagñıqsuq iğñiğinipluni Agaayyutmun.” ⁴⁴ Taapkuak tiglinıñiaqtik kikiaktuutiğatauruak ilaani pisaanapmiñiğaat Jesus.

Jesus Tuquruq

⁴⁵ Uvluq qitiqquqman taaqsiñıqsuq nunapayaami piñasuni sassagñiğñi. ⁴⁶ İiyunnaqsıpman qulinıñuğutailam sassagñıñanun Jesus nipliğñıqsuq nipitusıllapiaghuni, “Eli, Eli, lama sabachthani?” (Taamna itnautauruaq, Agaayyutmaan, Agaayyutmaan, suvaata suksraaqpiña?) ⁴⁷ İlanısa iñuich tamaani qikaqtuat tusaakamitruñ taamna uqagñıqsut, “Uvva uuma anutim tuqlırağaa Elijah.” ⁴⁸ Tavrauua ilanat iñuich tıgusiñıqsuq misuktaqtuamik. İmmıqsinnığaa misuğıqunıñmik iliplugu qıruum nuvukkanun. Aasiññ qaiññiğaa ilaanun imıquplugu. ⁴⁹ Aglaan ilanıç iñuich nipliğñıqsut, “İlaksianısun. Naıpiqtuğlakput Elijah agğıgısipmagaan annautıyağlugu.” ⁵⁰ Aasiññ Jesus nipliqtıqıkami nipitusıpluni aniğniğıñıqsuq. ⁵¹ Tavraguuq talukuyaaq nıvınaruag agaayyuvıkpıñmi siıksıgñıqsuq tatpıçakña takanunaglaan. Nuna aulapmiñıqsuq sulı uyağaiç qupluqhutin. ⁵² İluvğıllu anımağniqsut aasiññ iñuıgıktuat Agaayyutim inunı tuqugaluaqtuat anıqtıqhutin. ⁵³ Anıqtıanıkañıñ uniññığaiç ilıvıqtıñ, aglaan aquagun anıqtıñhan Jesus-ñum nunaaqquımunıqsut ipqıtuhamun sagvıqhutin iñuıgıktuanun inunun. ⁵⁴ Anuyyiuqtit anılatıñıllu qaunaksrıruat Jesus-mik qıñıqamin aularuamik nunamik sulı supayaanıç atuumaruaniç, iqsıtuçallapiagñıqsut nipliqhutin, “İlumun iğñiğiniğaa Agaayyutim.” ⁵⁵ İñuıgıktuat ağnat qıñıqtıuağniqsut unıvanıñ. Tamatkua ağnat

maliktuat Jesus-mik Galilee-miñ savautrityaqhutin ilaanik. ⁵⁶ Ilaupmiñiqsut Mary Magdalene, Mary aakanak James-ñumlu Joseph-ñumlu, sulii aakanak igñañisa Zebedee-m.

Jesus Iluviñiqsaat

⁵⁷ Unnuksraaqman umialik aggigñiqsuq atilik Joseph-mik Arimathea-ğmiumik maliguaqtaupmiñiqsuamik Jesus-mi. ⁵⁸ Utlautipluni Pilate-mun apiqsruutiginiğaa timaa Jesus-ñum. Pilate tiliriñiqsuq qaitquplugu timi Joseph-mun. ⁵⁹ Tavra Joseph-ñum atqaqamiuñ timi aasii nimiqsruğniğaa salumaruamik ukiħhaamik. ⁶⁰ Aasiñ inillañniğaa Jesus-ñum timaa nutaamun iluviliuqtamun uyağanmi, iluviksrağmiñun inmiñik. Aksraanikamitruñ uyağakpak umiñniğaa talua iluvğum aullaqhuniasiiñ. ⁶¹ Mary Magdalene-lu atlalu Mary aquppiñiqsuk akiani iluvğum.

Munaqsrit Iluviğmi

⁶² Uvvaasiiñ uvlutqikman, itqanaiyağvium uvluan aquagun, qaukñich agaayuliqsit sulii Pharisee-ñuruat utlautiniqsut Pilate-mun ⁶³ nipliçhutin, “Anuun, itqağikput taavruma kinnirim uqağikkaña iñuunñağmi makitqikkisiñipluni aquatigun piņasut uvlut. ⁶⁴ Taamna pisigilugu tilisiiñ iluviq qaunagillapiaqulugu taapkunani piņasuni uvluni. Maliguaqtai aggiqppiaqtut tigliglugu timaa Jesus-ñum aasii uqautilugich iñuich anitqinñilugu tuqumiñ. Taatnasiq sagluħiq pigiiłlukkisuruq sivulligmiñ sagluutimiñ.” ⁶⁵ Pilate-ñum uqautiniğai, “Piksrağusi anuyyiuqtinik qaunaksriksrapsitñik qaunagityaqsiuñ iluviq pisuqtılaapsitñi.” ⁶⁶ Tavrali utlautiniqsut iluviğmun anmağumiñaiyağiaqługu uyağak, sulii qaunaksriłıqługu anuyyiuqtinik.

28

Jesus Anitqıksuq Tuqułiğmiñ

¹ Aquagun minguiqsiağvium, qauniuraağataqtuami sivulligmi uvluanı akunniqsam, Mary Magdalene-ñumlu atlamlu Mary-m qinñiğiağniğaa iluviq. ² Tavratavrani suamaruamik nuna ilıqsraqtuq, atakkii isağulgan Atangum atqaqhuni qılanmiñ aksraktinniğaa uyağagruaq paananiñ aasii aquvirvigiplugu. ³ Qıññaña atriqağniqsuq ikniq-palañmik, sulii atnuğaanı qatigñiqsut aputitun. ⁴ Iqsigiplugu qaunaksrit uuliksiñiqsut. İliñiqsut tuqunaruatun inuktıtun. ⁵ Isağulgum uqautiniğik ağnak, “İqsiñatik. İlisimagiga ivaqłıqtik Jesus-mik kikiaktuutrauruamik. ⁶ Uvaniingitchuq. Anitqıksuq nipliğmisun. Maunagitchik. Qinñiatku Atanguruam nallavia. ⁷ Aullağitchik qılamik uqautilugich maliguaqtai, ‘Anitqinñiqsuq tuqułiğmiñ aullaanikhuni sivupsitñi Galilee-mun. Taamani qinñiğisigiksi.’ Tavrunaaglaan.” ⁸ Aullaqtiqtuk qılamiksruaqhutik iluviğmiñ iqsillağmik quviasullapiağataqhutıglu. Aqpaqsruaqhutik uqautrityaqtuk maliguaqtaiñik. ⁹ Uqautrityaqtuaqtıtlugik maliguaqtaiñik taimmaiñaq Jesus-ñum nalaunniğik nipliutıgaluni, “Pağlagiptik.” Taapkuak utlakługu tiguniğaa isiganıgun, aasiñ agaayyuvigiplugu. ¹⁰ Uvvaasiiñ Jesus-ñum uqautiniğik, “İqsiñatik. Aullağutik uqautityatkik anıqatiutka Galilee-muqulugich. Taamani qinñiğisigaatıa.”

Munaqsrit Quliaqtuaħat

¹¹ Tavraguuq, igliqtıtlugik ilañich qaunaksrit nunaaqqımuñniqsut uqautiaqsıplugich qaukñich agaayuliqsit iluqañitñik atuumaruanik. ¹² Uvvaasiiñ taapku katimaanıkmata sivullıuqtıgruatlu sivunniqhutin anuyyiuqtıtlu qaitchiñiğaiç manıgayaanik ¹³ uqautıplugich, “Uqautıyumagisi iñuich, maliguaqtaiñ tikiłlugu unnuami timaa tiglinniğaa siñiktıtluta aullautıpluguasiiñ. ¹⁴ Taamnaasii uqauturaaq kavanauruam tusaanıqpaun quyalıñiaqsagısisigıktıtlu qanuutaisıtçagısi.” ¹⁵ Anuyyiuqtıtlı akuqtuğniğaiç manııç tupıgiplugu urriqsuusıaqtin. Taamna quliaqtuaq sıaminıasugaaqtuq akunğatni Jew-ñuruat uvluanıñunaglaan.

Jesus Sagvıqsuq Malıguaqtımiñun

¹⁶ Tavraasiñ qulit atautchimik maliguaqtit Galilee-munniqsut iggimun Jesus aullagvigitqukkanun. ¹⁷ Uvvaasiñ qiniqamitruñ agaayyuviginiġaat, aglaan ilanisa nalupqisuutigiplugu. ¹⁸ Jesus-ñum tikitluni uqautiniġai, “Agaayyutim sanjiksriñniġaana aṇalataġitlasiplugich qilanmiittuat nunamiittuatlu. ¹⁹ Taatnamik aullagusi iñunun nanipayaaq nunami maliguaqtigūqtititchi, paptaaglugich atqagun Aapauruamlu Iḡniġuruamlu Ippitchuam Irrutchimlu, ²⁰ Iḡisautilugich kamaksritqulugich iluqanitñik tillisigikkamnik ilipsitñun. Nalupqigiyumiñaitkiksi nayuutiġa ilipsitñi ataramik isukhitchaagatahanunaglaan nunam.”

Uqal̄hich Aglaan̄i Mark-ŋum

John Paptaaqtitchiri Quliaqtuaqaŋniqsuq

¹ Uvvauna tusaayugaallautauruq Jesus Christ-kun, igñinagun Agaayyutim.
² Agaayyutim uqautaa aglausimaruq sivuniksriqirikun Isaiah-kun, itna,
 “Atañii, tuyugigisigiga uqqiraqtiga sivupni
 itqanaiyautitqulugu tumiksran sivunnapni.”

³ “Iñuk tuqliraqtuq iñuilaamiñ:
 Itqanaiyautisiuŋ apqutiksraŋa Atan̄gum,
 nal̄guŋlugu tumiksraŋa!”

Isaiah 40:3

⁴ Atuumasimaruq taatnatun, John Paptaaqtitchiri quliaqtuaqami iñuŋnun iñuilaami itnaqhuni, “Paptaaqtillusi mumiqqaagusi killuqsautipsitñiñ Agaayyutimli natqigutigisigai killuqsautisi.” ⁵ Iñugiaktuat iñuich aggiumauraagñiqsut ilaanun nakikŋapayaaq Judeamiñ suli Jerusalem-miñ. Quliaŋimatigik killuqsautitŋ John-ŋum paptaaŋniŋai kuuŋmi taggisqaqtuami Jordan-mik. ⁶ John atnuŋaaqaŋniqsuq pikukturuum amianik, qisŋmik tapsiqaqhunilu, niqiqaqhunilu pigliŋianik suli igutchaich siigñaqtaallianitñik nanipayaaq paqitnami. ⁷ Quliaqtuaqtuq, “Aŋunimma tikiumagisiruq kamanatluktuaq uvaŋniñ, aasiñ siŋiilguyumiñaitchuŋaunniñ aluŋutiŋnik. ⁸ Aa, ilumutun paptaaŋaluagipsi imikun, aglaan ilaan paptaaŋisigaasi Ipqitchuakun Irrutchikun,” itnaqhuni.

Jesus Paptaaŋkaupman Aniqusaqaŋsiuplunilu

⁹ Taipkunani uvluni Jesus aggiŋniqsuq Nazareth-miñ Galilee-miittuami. John-ŋum paptaaŋniŋaa Jordan-mi. ¹⁰ Jesus-ŋum qakipqauraqami imiŋmiñ tautuŋniŋaa qilak aŋmaqman. Agaayyutim Irrusia atqaqhuni miñniqsuq ilaanun tiŋmiagruraturun. ¹¹ Nipi tusaŋnaŋniqsuq pakmakŋa, “Ilvich piqpagiplutin Igñiŋigikpiñ, quyalimaagikma.”

¹² Tarakŋatarra Ipqitchuam Irrutchim aullaqtinnigaa iñuilaamun. ¹³ Taavani iñuilaami inniqsuq mal̄gukipiaq uvluni, aasiñ tuunŋaum uukuallaŋniŋaa. Nayuutiniqsuq iñuilaam niŋrutaiñi, aasiñ isaŋulgich savautityaŋniŋaat.

Jesus Tuqluŋniqsuq Sisamanik Iqaluŋniaqtinik

¹⁴ Taipkunani uvluni Herod-ŋum, umialguruam, John tiguplugu isiŋniŋaa. Jesus utlautiniqsuq Galilee-mun quliaqtuaqhuni tusaayugaan̄anik Agaayyutim. ¹⁵ Nipliŋniqsuq, “Pakma aŋayuqautaa Agaayyutim qallipluni atuumaaqsiruq. Isummitqigitchi ukpigilugulu tusaayugaagiksuaq.”

¹⁶ Uvvaasiñ Jesus pisuktualgitluni siñaagun narvaŋan Galilee-m, tautuŋniŋik aniqatigiik, Simon-lu Andrew-lu, kuvriŋniŋniqsuak narvami, iqaluŋniaqtauplutik. ¹⁷ Jesus-ŋum nipliutigik, “Maliksikŋa. Uvakŋaniñaglaan piññaŋniŋisirutik iñuŋnik aqaluŋniaqtitun.” ¹⁸ Tarvauvaa uniñniŋiŋik kuvraŋikkatik maliaqsipluguasiñ. ¹⁹ Tarakŋatarra Jesus pisuktuaallaakhuni tautukkik aniqatigiik, James-lu John-lu, igñak Zebedee-m, kuvriuŋniqsuak umiaŋmikni. ²⁰ Jesus-ŋum tautupqauraqamigik tuqluŋniŋik. Unisiŋaaktarra aapagikkaqtik Zebedee akiññakniaqtuanun savaktaiñun umiami, maliaqsipluguasiñ Jesus.

Iñuk Irrusiqlulik

²¹ Tikitñamin Capernaum-mun minguiqsiaŋvium uvluni Jesus katraŋviatnuktiŋniqsuq ilisautriaqsipluniasiiñ. ²² Katimaruat aarigaagusuŋniqsut ilisauttutaiñik atakkii ilisautripluni aŋalatchiŋiqatnatun, atlakaupluni ukunakŋa aglaliqiriniñ. ²³ Jew-ŋuruat katraŋviatni piqaŋniqsuq irrusiqluliŋmik nipliaruamik, ²⁴ “Ilaksianatigut. Jesus Nazareth-miu, suniaqpisigut? Uvuŋaqpich piyaqquŋkhuta? Naluŋitchiga kisuuŋtilaan, ipqitchuanurutin

Agaayyutim tuyugikkaṅa.”²⁵ Jesus-ḡum tarra tiliñigaa irrusiqḡuk itnaqḡugu, “Qinuisaagiiñ! Anilutinaasii aṅutmiñ!”²⁶ Irrusiqḡuum iñukniaq nagliksaaqtituullaṅniḡaa qiiqsruqmatununniiñ iḡialapkaqpauraḡugu uniksaqamiuṅ.²⁷ Iluqatiṅ tautuktuat taavrumiṅa quviḡut chakpagitḡutiṅ apiqsruqtuutiaqsiñiqsut avatmun, “Qanusiuniqpa una? Qanusiuniqpa nutaaq ilisauttun? Una aṅun aṅalatchiḡiqaḡhuni tilitḡaniḡai irrusiqḡuich, aasii ilinisa tupigitḡaniḡaat.”²⁸ Qilamik tavra siaminniḡsuq taamna atuumaruḡaḡ nunaaqqipayaaun Galilee-mi.

Jesus Mamititchiñiqsuq Iñugiaktuanik Iñuṅnik

²⁹ Anikamiṅ Jew-ḡuruat katraḡviatniñ tupqatnuṅniqsut Simon-kutlu Andrew-ḡkutlu, piqatigiplugik James-lu John-lu.³⁰ Simon-ḡum aakaruaṅa nalaniqsuq uunaqḡukhuni. Jesus tikiḡauraqman uqautiniḡaat atniḡñagṅniḡugu.³¹ Utlakḡugu aḡnaq tiguniḡaa argaiḡun makititḡugu, aasiiñ uunaqḡunḡiqsiḡhuni. Tavra niḡḡuḡutiḡaḡsiñigai.³² Minguiḡsiaḡvium uvlua nuṅitman, unnuksraakun siḡiñiq nipianikhuni, iñuich tikiutriñiqsut ilaanun tamatkuniṅa atniḡñautiliṅnik atlakaagiiñnik suli irrusiqḡuliṅnik.³³ Iluqatiṅ nunaaqḡim iñui katiniqsut taavruma tupqum sivuḡaanun.³⁴ Jesus mamititchiñiqsuq iñugiaktuanik atniḡñautiḡaḡtuanik atlakaagiiñnik suli anipkaipḡuni iñugiaktuanik irrusiqḡuṅnik. Ilaan irrusiqḡuich niḡliḡuṅiñniḡai atakkii ilisimaniḡaat kisuutilaṅa.

Jesus Quliaqtuaḡniqsuq Galilee-mi

³⁵ Uvlaatchaurami qaḡaluaḡnagu Jesus aullaḡniqsuq nunaaqḡimiñ iñuiḡaamun. Tavrani agaayuniqsuq.³⁶ Simon-ḡum piḡasiḡhuni piqatmiñnik pakaaḡsiñigaa.³⁷ Paḡitnamitruṅaasiiñ niḡliutiḡugu, “Iluqatiṅ iñuich qiiñigukkaatin.”³⁸ Aglaan Jesus-ḡum kiuniḡai, “Aullaḡtuksraurugut atlamun nunaaqḡimun. Uvaṅali quliaqtuaḡumaṅa taamani atakkii piḡutigiplugu agḡiqsuaṅuruṅa.”³⁹ Tarra ilaa quliaqtuaḡtuḡ katraḡviṅitni iluqaani Galilee-mi, anipkaipḡuniḡu irrusiqḡuṅnik.

Jesus Mamititchiñiqsuq Auyugaḡtualiṅmik

⁴⁰ Tarrasuli una auyugaḡtualiḡ tikiuḡaniqsuq Jesus-mun sitquḡhunasii iniqsruḡugu ikayuḡupluni, “Ilvich pisuksiḡaḡuvich mamititḡhiñaugikma.”⁴¹ Jesus ilunḡutchaṅniqsuq, isakḡugich argagikkani aksikḡuguasiiñ. Niḡliutiniḡaa, “Pisugaḡḡuṅa, mamititḡugikpiñ.”⁴² Jesus niḡliḡluḡaaḡtuḡ taavrumiṅa, taamna tavrakṅatchiaḡ iluaḡsiruḡ auyugaḡtuaḡmiñiñ.⁴³ Tarra Jesus-ḡum taamna aṅun aullaḡtitkaluaḡnagu iñiqtiḡniḡaa,⁴⁴ “Uqautiniḡnagu kiñaunniñ aglaan agaayuliḡsimugutin, qiiñiqḡitḡumigiñ iluaḡsiḡhiñ ilaanun. Aatchuutiyumautin tuniḡḡautinik Agaayyutmun tuvraḡḡugu Moses-ḡum tillisigikkaṅa mamititkaatinkii. Taatnaḡuvich iñupayaam ilitḡuḡiniḡaa mamitilaan.”⁴⁵ Aglaan taamna aṅun aullaḡami uqallaḡsiñiqsuq atḡunallapiaḡ siamitḡugu mamitikkauḡi. Taatnaḡhuni Jesus isitḡilḡuiñniḡsuq nunaaqḡiñun, aglaan aullaḡniqsuq iñuiḡaamun, iñuichaasiiñ utlaḡaaḡsiḡḡugu nakitḡapayaaḡ.

2

Jesus Mamititchiñiqsuq Aṅutmik Aulatḡaitchuamik

¹ Kiṅuaḡun ikituurat uvlut Jesus utitḡiñniqsuq Capernaum-mun. Iñupayaat uqaaḡsiñiqsut aiñiḡḡugu.² Iñugiaktuat kativagitḡutiṅ tavrūṅa iniksraigutiniqsut tupqum iluani naagaunniñ paam silataani. Jesus-ḡum quliaqtuaḡutiniḡai Agaayyutim uḡalḡhanik.³ Tarra sisamat iñuich tavrūṅautriñiqsut aulatḡaiḡaamik iñuṅmik.⁴ Qalligaluaḡhutiṅ tikiḡḡuiñniḡaat Jesus iñugiḡpagitḡutiṅ iñuich. Tavra aṅmaḡḡugu tupqum qilaṅa atḡaḡtinnigaaḡ taamna aulatḡaiḡaḡ qaaḡchiaḡtuummaan.⁵ Jesus-ḡum ilitḡuḡḡiḡamiuṅ ukpiḡsrisiḡaḡtillaṅat, niḡliutiniḡaa aulatḡaiḡaḡ, “Nukatḡpiaḡ, killuḡsautiḡnik natḡigutigikpiñ.”⁶ Ilaṅich agḡaliḡirit aḡuppiruat tamaani isummatiqḡniqsut itna,⁷ “Suvaata una uqaaḡpa Agaayyutitun? Taamna uqḡniḡḡukturuḡ. Agaayyūn kisimi

natqigutritlaruq killuqsautinik!”⁸ Jesus-ñum irrutchigmigun kaniqsiagiliqamigich uqapiluhhat, nipliutliñigai, “Suvaata uqapilukpisi isummatipsigun?”⁹ Qanuq una nipliutitquvisiun aulatlailaq, ‘Killuqsautipnik natqigutigikpiñ’ naagaqaa nipliutihhanik, ‘Makillutin, uqummatitin tigulugich pisugiñ?’ Nalliak qağanatlukpa?¹⁰ Aglaan ilitchugitqugipsi Igñinan Anjutim anjalatchihqalhanik maani nunami natqigutritlapluni killuqsautinik.” Tavrani nipliutigaa aulatlailaq,¹¹ “Tiligikpiñ, ‘Makillutin, tigulugu qaatchian aggiñ!’ ”¹² Tavrakñatchiaq taamna anjun makitiqtuq. Tiguplugu qaatchiani aullañiqsuq nakuqsipqauraqami. Qiñiqtuapayaat taavrumiña quvigutchañiqsut. Kamasruaqsiñigaa Agaayyun, “Tautunñanitchugut taatnatchimik,” itnaqhutin.

Jesus Piksragnañiqsuq Levi-mik

¹³ Jesus taivrumunjalgiññiqsuq siñaanun narvañan Galilee-m aasii katirviginiñgaat iñugaagruich. Ilaan ilisautiaqsiñigai.¹⁴ Tamaani apqusaqami tautunñigaa Levi, iñigikkanja Alphaeus-ñum aquppiruq savaagmiñi manniqipluni. Tavra Jesus-ñum nipliutipmani itna, “Malinña,” taavruma makitluni maliutliñigaa.

¹⁵ Aasiñ taavruma aquagun Jesus niñiqsuq tupqani Levi-ñum. Iñugiaktuat tax-siliqiritlu atlat killuliqiritlu aquppiqatiginiñgaich Jesus-ñumlu maliguaqtaiñlu. Tamatkua iluqatin maliaqsipmiñigaa.¹⁶ Aglaliqirit suli Pharisee-ñuruat tautunñigaa niñiqatigiqalugu tax-siliqirinik suli killuliqirinik. Taapkua nipliutigaich maliguaqtai, “Suvaata ilaa niñiqatauva suli imiqatauva tax-siliqirini suli killuliqirini?”¹⁷ Jesus-ñum tusaakamigich nipliutigai, “Iñaqtuat taapkua atniññaitchuat inuqsranitchut taaktinik aglaan ilinich atniññaitchuat. Uvaña agginitchuna aiyugaagialugich nalaunñaruat aglaan killuliqirit.”

Apiqsruun Uisauraañikun

¹⁸ Maliguaqtai John-ñum Paptaagirim suli Pharisee-ñuruat uisauraañuñiqsuat piqusigiplugu. Iñanich iñuich utlakamitruñ apiqsruñigaa, “Suvaata maliguaqtai John-ñum suli Pharisee-ñuruat uisauraaqmata, ilvilli maliguaqtitin taatnatlainñiqpat?”¹⁹ Jesus-ñum kiuniñgai atrikusautmik, “Iñagich uumani ilaqatnigiatuami uisauraañiqpat ilaqatnigiatuam nayuutininanisuli? Taatnañumiñaitchut ilaqatnigiatuam nayuutihani.”²⁰ Aglaan uvluq tikitkisiruq ilaqatnigiatuam aullañviksraña ilinjitñiñ. Tavra uisauraañviksraqpaaluk.”²¹ Jesus-ñum ilisautipsaañigai atrikusautmik, “Iñuum utuqqaq atnuqaaq ilaagumiñaitchaa nutaamik ukiñhaamik atakkii ilaanuyumi nutaam utuqqaq alikpalaagisigaa, aasiñ allaq aglitlukhuni.”²² Naagasuli, iñuum utuqqaq puuq immigumiñaitchaa nutaamik asiam misuguanik atakkii nutaam misuqqum alikkisigaa asiam misuguan puuñ, suli asiam misugua maqigisiruq taavrumakña puumiñ. Aglaan nutaaq asiam misugua immiutraksrauruq nutaamun puumun.”

Qanuutaulaaña Minguiqsiagvium

²³ Uvluani minguiqsiagvium Jesus pisunñiqsuq nautchiivikun. Tarra maliguaqtai tamaunnaaqamiñ pukunñiqsut mukkaaksranik, niñiaqsiplugitaasiñ.²⁴ Tavra ilañisa Pharisee-ñuruat nipliutilgiññigaa, “Atañii, suvaata ilinich savakpat minguiqsiagvium uvluani maligutaksrakuagñanñitkaluaqtuat tamarrumani uvлумi?”²⁵ Ilaan kiuniñgai, “Aqliqimasuknañiksi David-ñumlu piqataiñlu inuqsriuhhat niqiksrañmiknik?”²⁶ David isigñiguguuq tupqanun Agaayyutim niñipluniasii qaqqumik tunillaqtuutmik Agaayyutmun. Taatna atumasruunñiqsuq Abiathar-ñum qaukiuhhatni agaayuliqsit. Maligutaksraptigun kimun-unniñ niqiksrautitqunñiñigaa avataatigun agaayuliqsit. Aglaan David-ñum niñiñigaa qaqqiaq, aasiñ aatchuñigaa maliktigikkani.”²⁷ Taatnañaluaqamigich Jesus-ñum nipliutipsaañigai, “Minguiqsiagvium uvlua iñiqtauruq iñunmun aglaan iñuk iñiqtaunitchuq minguiqsiagvium uvluani.”²⁸ Taatnamik Igñiña Iñuum atanñuruq unniñ minguiqsiagvium uvluani.”

3

Anun Argalik Pannaqluktanik

¹ Jesus isitqinñiqsuq Jew-ηuruat katragvianun. Aasiili tarani itmiñiqsuq anun argalik pannaqluktanik. ² Jew-ηuplutin sivulliuqtuat qaunaksruaqsilgiññaat mavruigisikmanaan minguiqsiagvium uvluani, tavraami agvisiksraqsiuqlugu. ³ Jesus-ηum tarra nipliutiniḡaa anun argalik pannaqluktanik, “Makillutin uvunagiñ.” ⁴ Tavraniasiin apiqsruqlugich taapkua, “Nalliak maligutaksrakuagnaappa Minguiqsiagvium uvluani—savaaqaliq nakuuruamik naagaqaa pigiitchuamik, anniqsuiñiq iñuuligmik naagaqaa tuqqutchiñiq?” Aglaan ilinich nipaisaagñiqsut. ⁵ Uumitchaksaalhum tikiumaligaluagnaḡaa tarani aglaantuq ihurritiginiḡaa pitchigiñhatigun suli suksraqanñhatigun, uummatiqaghutin siqquqtuamik. Tarra nipliutiniḡaa anun taamna, “Isivitkich argaktin.” Taavruma tarra isivinnigai, aasiitai argai ihuaqsiñiqsut iglumiktitun iliplutin. ⁶ Tarra taapkua Pharisee-ηuruat aullaqtigñiqsut, tarvauvaa sivunniuatigityaqlugich Herod-kuayaat qanuq tuquiksraḡagan Jesus-ηum.

Iñugayaat Narvam Siñaani

⁷ Jesus aullaqasriqhuni maliguaqtimiñik Galilee-m narvananunñiqsuq. Iñugaagruich malilgiññaat Galilee-miñlu Judea-miñlu, ⁸ Jerusalem-miñlu, Idumaea-miñlu, unataaniñlu Jordan-ηum, avataañniñlu Tyre-m lu Sidon-ηumlu. Taapkua tusaaniḡaat kamanaqtuanik savaaqalha utlakluguasiiñ. ⁹ Tarra Jesus-ηum uqautiniḡai maliguaqtini umiaq ikkiviksrani tigulhiñaaguquplugu qanimiñun atakkii iñugaagruich ukua iñugiaksivagitlutin tatruligaat. ¹⁰ Mamititchianikman iñugiaktuanik, atlat atniḡñautilgich tatviksraigññaat aksiguklugu Jesus. ¹¹ Tamarrasuli irrusiqulgich tautukamitruḡ putqataḡvigiplugu niplianiqsutli itna, “Ilvich Igñiña Agaayyutim.” ¹² Aglaan iñiqtiqtagñigai tamatkua ilinithun ilitchuḡipkautigitqunithuni.

Jesus Piksraḡniqsuq Qulit Malḡuiñik

¹³ Jesus kilvaqtaagñiqsuq tunaanun kiniktaam nunam. Tarani qiññaugñigai tamatkua pigisukkani. Tarra utlanḡigaat. ¹⁴ Nalunaiqsagai qulit malḡuk maliguaqtiksrat, uqqiraqtaunik taiyuqlugich piqatigisuklughich, tuyugisuklughich quliaqtuaḡiaquplugich. ¹⁵ Saḡñiksriññigai mamititchitlasiplugich atniḡñaqtuanik suli anitchitlasiplugich irrusiqḡunnik. ¹⁶ Uvva ukua qulit malḡuich Jesus-ηum nalunaiqsagikkañi: Simon-lu atchikkaḡa Peter-mik, ¹⁷ James-lu John-lu igñak Zebedee-m Jesus-ηum atchikkak Boanerges-mik, mumiutiqaqhuni “Iḡñigikkak katlulam” [uumitchiyalallakhutigguuq]. ¹⁸ Suli Andrew-lu, Philip-lu, Bartholomew-lu, Matthew-lu, Thomas-lu, James-lu igñiña Alphaeus-ηum, Thaddaeus-lu, atla suli Simon Zealot-ηuruuq, ¹⁹ suli Judas Iscariot, taamna aatchuutigitniktuaq ilaanik.

Jesus-lu Beelzebul-lu

²⁰ Akuniisunaqani Jesus isigñiqsuq tupiḡmun. Iñugaagruich malilgiññaat. Kiisaimmatai taatnaqhutin Jesus-lu maliguaqtinilu niḡilguiligniqputunniñ. ²¹ Tavra ilaiñ tusaakamitruḡ taatnaqtuaq aullaḡniqsut aggisityaḡuklugu Jesus, atakkii iñuich uqautigigaat ihuangiḡniplugu. ²² Iḡañich aglaligirit tikiññaat Jerusalem-miñ itnaqhutin, “Jesus Beelzebul-mik aḡalatiqaqtuq, aasiñ anitchiraḡaqtuq irrusiqḡunnik atuqlugu saḡñia aḡalataata irrusiqḡuich.” ²³ Jesus-ηumtarra qallilaaquniḡai iñuich inmiñun uqautiuraagaqsiplugichaasiiñ atrikusautitigun itna, “Qanuḡuni tuunḡaq anittaigisiva tuunḡaḡmik?” ²⁴ Uvva nunaqqim aḡalatai akilliliqsuutikpata avatmun, taamna nunaqqiq suksraungigñiaqtuq. ²⁵ Uvvasuli iñuich tupiḡmi atinḡiqpata akitḡaqtuutilutin suksraungigñiaqmiut. ²⁶ Uvva taatna qaukiat tuunḡaich irrusiqḡunni piyuutigumin avatmun, ilaan saḡñia isukliññaqtuq. ²⁷ Uvvasuli atla atrikusaun: Kiñaunniñ iñuk

isiġumiñaitchuq sañjiruaam iñuum tupqanun ivayaqtuaqsiluniasiiñ sulliñauraniñik aglaan sivulliulugu pitukkayaġaa sañjiruaq iñuk, tavrakñaasiiñ ivayaqtuaqsiluni sulliñauraniñik.

²⁸ “Uvvauna uqautigipsi, Agaayyun natqigutryumaqtuq pisugaaqhuni iñuich kil-luqsautipayaanitñik suli uqaġniqluktalipayaanitñik Agaayyutmik. ²⁹ Aglaan Agaayyutim natqigutryumiñaitchaa taimuña iñuk uqaġniqluutriruaq Ipqitchuamik Irrutchimik; taamna iñuk patchisaugisiruq isuitchuaguni.”

³⁰ Jesus taatnaġniqsuq atakkii taapkua upyaktuqlugu itna, “Taamna aňalatiqaqtuq ir-rusiqlunmik.”

Jesus-ñum Aakanalu Aniaqatiunġilu

³¹ Uvvali Jesus-ñum aakana suli aniaqatiuni tikiññiqsut. Qichaqhutin qakma kili-giaqtinnigaa. ³² Ilañata aquppiruat avataani nipliutigaa Jesus, “Atañii, aakanlu aniaqatiutinlu kigga utaqqiñigaaatin.” ³³ Jesus-ñum kiunigai, “Kiña uvaña aakapiagiviyu unniiñ aniaqatiupiaġiviyu?” ³⁴ Saatlugich aquppiruat avatmiñi nipliutipsaagñigai, “Atañii, uvaña aakapiaga suli aniaqatiupiatka! ³⁵ Kisupayaaq savaaqaqtuq pisuňhanik Agaayyutim, taamna iñuk aniaqatiugigiga suli aakagiplugu.”

4

Atrikusaun Nautchiaksriqirikun

¹ Tarrasuli Jesus-ñum ilisautiaqsilgiññigai narvam siñaani imma. Iñuich katilgiññiqsut iñugiaksiplutin. Taatnaqmataasiiñ ikiniqsuq umiamun, mikiruoramik ayaktaallaklugu, aquvinniqsuq. Iñugaagruich qichaqtuiñaqtut narvam siñaani. ² Ilaan ilisautiniġai iñugiaktuatigun atrikusautitigun. Aasii ilisauttutmiñi uqaqtuutiuraaqługich. ³ “Naalaġniłlagitchi! Iñugguuq nautchiityaġniqsuq. ⁴ Nautchirapkaqlugu nautchiaksrat ilañich katagaġniqsut apqutmun, aasiitai tinmiurat tikitlutin niġiñigai. ⁵ Ilañich kataniqsut uyagaaruamun nunamun nunaqapianitchuamun. Nauniqsut qilamik atakkii nunakitluni. ⁶ Aasiiñ siqiñgum mayuaqami pasikługich atakkii kañiqapianitlutin pannaqlunigai. ⁷ Suli ilañich kataniqsut akunġatnun kakitlaġnat, aasiiñ kakitlaġnat naukamin ġagguviksraigñigai asirrinjiltunjaasiiñ. ⁸ Ilañitsuli katakhutin nunagiksaamun asirriaqagñiqsut. Iñugiaksiplutin nauriñiqsut mukkaaksranik atautchimiñ iñuññiq qulinuttaaqhutin suli ilañich pinasukipianuttaaqhutin suli ilañich tallimakipianuttaaqhutin.” ⁹ Ilaan nipliutigai, “Taamna iñuk siutiqaqtuq naalaġniłi.”

Sivuniġat Atrikusautit

¹⁰ Kisiñuqamin, maliġuaqtaiñ iñuillu tusaaruat ilaanik apiqsruġnigaa taavrumuuna atrikusautikun. ¹¹ Jesus-ñum nipliutigai, “Agaayyutim sagviġaa nalunaqtuananik añaayuqautaan ilipsitñulhiñaq, aglaali tamatkununa ukpiqsrinitchuanun uqaġaqtuna atrikusautitigulhiñaq. Taamna aglausimaruaq uqaġni immiumaruq Agaayyutim itnauttutigikkana,

¹² ‘Qiñiġaluaqhutin irimiknik ilisaqsritłaitchut, unniñ tusaagaluaqhutin siutimiknik kañiqsillaitchut.

Kañiqsiñigumin mumikpiaqtut Agaayyutmun, ilaanli natqigutigai killuqsautinitñik.’ ”

Isaiah 6:9-10

Jesus Kañiqsikapaiñiqsuq Atrikusautmik Nautchiirikun

¹³ Jesus-ñum apiqsruġnigai, “Naluniqpisun taamna atrikusaun? Qanuġmi kañiqsiñaqpisigich atlat atrikusautit? ¹⁴ Nautchiiri nautchiiruq tusaayugaallautamik. ¹⁵ Ilaatni uqaġiq nautchiaksratun katagaqhuni apqutmun; tamatkua iñuich tusaaplugu uqaġiq, aglaan tuunġaum tikitlugu qilamik aattaġnigai uqałhich nautchirriutaurat uummatinitñi. ¹⁶ Suli atlat iñuich atriplugich nautchiaksrat kataktuat uyagaaraalinmun; tusaaplugulu uqaġiq qilamik quviasukhutin akuqtuqlugulu, ¹⁷ aglaan uqaġiq kañiñitman

akuniutlaitchuq. Kinquagun ihuilliuhiglu piyuaqsiuhiglu ilipmaknik pigiplugu uqaliq qapiqtigagniqsut. ¹⁸ Suli atlat iñuich atriplugich nautchiaksrat kataktuat akungatnun kakitlañnat. Taapkua tusaaruat uqaligmik ¹⁹ aglaan isumaaluutit iñuuniaħkun, kinnitñiñniağutitlu umialgutmik suli kimmutit supayaanik suqutigingigagigaat Agaayyutim uqalħa. Taimmaasiñ nauritlaitchut asianik. ²⁰ Suli atlat iñuich atriplugich kataktuat nunagiksaumun: tusaakamitruñ uqaliq akuqtuqlugu suli asirriaqaqhutin, ilañich iñuiññaq qulitun, ilañich piñasukipiatun, ilañitsuli tallimakipiatun.”

Naniq Ataani Utkusium

²¹ Jesus nipliutigikkani ilaniğai, “Atañji, iñuich ilirağingitchaa naniq ataanun utkusium unniñ ataatnun siñigviich. Aglaan iñuich naniq ilirağigaa naniqagvinmun. ²² Agaayyutim iriqsimakkañi pakma sagviğisigai ilaatnigu. Iñuich kañiqsimañitchaluagumisigik pakma kañiqsigisigaich taimanigu. ²³ Kiña iñuk siutiqağumi tusaatlaruañnik, ki ilaa tusaali.” ²⁴ Ilaan nipliutimmiñiğai, “Ki, naalağnimmaağiksi ata! Qanutun naalağnisilaaqsi taimma itpan, taatnatun kañiqsiaqtilaaqsi itkisiruq, suli kañiqsisaiññağniaqtusi. ²⁵ Ilaa piqaqtuaq akuqtullaagisiruq aglaan taavruma piqañitchuam anniagisigaa pigikkani.”

Atrikusaun Nautchiaksrakun Nauraqtuakun

²⁶ Jesus nipliqsuq, “Atriquaqtuq añaayuqautaa Agaayyutim iñuñmik nautchiiruamik nautchiaksranik nunamun. ²⁷ Unnuagağipman siñikhuni suli uvlugağipman makitluni savaaqaqtuq. Qaunaksrailaat nautchiaksrat nauraqtut, suli qanupiaq nalugaa nauħhat. ²⁸ Aglaan nunam naupkaqlugu asirriraqtuq, sivulliuplugu nautchiaksraq nuillaqaqtuq qinğnaqsiuraqhuni aasiitai nauqqaaghuni puuñja piñjuqmata mukkaaksram, tavrakña iluqani niqiksraq nauvaalukhuni. ²⁹ Aglaan asiat nautchiirim kipputmik kipi-aqsirağigai, katitchivik tikiumaplunikii.”

Atrikusaun Mikiniqsrakun Nautchiaksrakun

³⁰ Jesus nipliqsuq, “Sumun atritlavisigu Agaayyutim añaayuqautaa iñuñnik? Uqautiniağipsi atrisilaañanik. ³¹ Atriquaqtuq nautchiaksrauramik atiquaqtuamik mustardmik. Mikiniqtağaluaqtuq nautchiaksrapayaaniñ nunami. Aglaan nautchirriutaukami nunami ³² naugaqsiraqtuq aglitlukhuni nauriapayaaniñ. Akiğuglukupluni tiñmiñuich uvlutiqağvigirağniğaat tağğañatni akutuqpalgich.”

³³ Suli iñugiaktuatigun atrikusautitigun Jesus-ñum uqaaqtuutirağniğai iñuich kañiqsilgutilaañatitun. ³⁴ Ilaan uqautitlaitkai atrikusautailaaqhuni. Aglaan kisiñjuqamin maliguaqtini kañiqsipkağniuraapiaqlugich pirağniğai.

Jesus-ñum Quunnigūqtitkaa

³⁵ Tamarrumani uvlumi anaqaksraaqman ilaan nipliutiniğai maliguaqtini, “Ak-muñaqta” ³⁶ Tavrani ilinisa uniñniğai iñugaağruich. Maliguaqtai ikiniqsut umiamiknun Jesus-ñum ikimmivianun. Atlat umiat itmiñiqsut. ³⁷ Anuqłiguqman qailiguqhuni umiañat immautiaqsiñiğaa. ³⁸ Jesus aquani umiam siñiñiqsuq akitchillakhuni. Ilinisa itiqsağniğaat niplialaplutin, “Ataniiq, sugiñitpiuñ piyaqquğupta?” ³⁹ Ilaa makitluni iñiqtiğniğik anugilu qailiglu, “Ki, anugaigli!” itnaqhuni. Anugaighuni quunnigūniqsuq taatnaqman. ⁴⁰ Nipliutiniğai, “Suvaata iqsvisi ukpiqutaitmatun?” ⁴¹ Taapkua iqsilippaurağniqsut. Apiqsruutiaqsiñiqsut avatmun, “Qanusuniqpa una iñuk anuğimunniñ qailippauratlu kamagivatruñ?”

5

Jesus-ñum Mamititkaa Iñuk Iñugiaktuanik Irrusiqłulik

¹ Ilinich ikaağniqsut igluanun narvam nunañatnun Gerasene-nağmiut. ² Niupqauraqman umiamiñ paağniğaa irrusiqłulgum iluvğich akungatniñ. ³ Uvvaguuq taamna iñuuniağniqsuq tamaani. Kia-unniñ iñuum qılıqsimalguitlugu kalimniğnik;

4 Akulaiqługu qilǵaluaǵaǵnǵaat niukkunlu argaigunlu. Kiktugaalaraǵnǵai qilǵutini piiyaqługich. Kia-unniñ iñuum nuyuiqsalguiññǵaa. 5 Ataramik unnuamilu uvlumilu nayuutiraǵniqsuq nipaalapluni qipiqsralakami iluvigich akungatni lu qimigaa qaanatni lu, sul iñugiaktuami killialapluni uyaǵanun. 6 Taiññaqiuaraq qiniqamiun Jesus aqpaliqsruǵniqsuq ilaanun, sitquǵvigipluguasiiñ sivugaanun. 7 Iñuum iluaniñ irrusiqluum piyaa nipitugalukut, “Jesus, Iǵniña Qutchinñiqsraurum Agaayyutim, suniaqpiña? Agaayyutim atqagun inǵikpiñ anasiññuqsauñitluña.” 8 Jesus-ñum tiligaa irrusiqluk anitquplugu taavrumakña iñunmiñ. 9 Atakkii Jesus-ñum apiqsruǵaa, “Sumik atiqaqpich?” Ilaan kiuniǵaa, “Uvaña atǵa Iñugiaktuaraq atakkii uvagut iñugiaktugut.” 10 Tarra taavruma iniqsruaǵnǵaa, “Tuyuǵiniaqsigut tamarrumakña nunamiñ.” 11 Qanimi munaqsraqpauraqǵniqsuq malǵunnik kavluutiñnik kunianik, niǵiñiaqhutiñ qimigaa. 12 Irrusiqluich iniqsruaqsiiñǵaat, “Isiqittigut kunianun taapkununa.” 13 Jesus-ñum aǵnǵnǵai. Irrusiqluk aullaǵniqsut añutmiñ, isiqhutiñaasiiñ kunianun. Iluqatiñ kuniat pañalikhutiñ anayasuktuasunaqatiñ ipnakun. Naparaǵniqsut narvamun aasiiñ ipiplutiñ. 14 Munaqsriruat taapkuniña kunianik qimakhutiñ uqautityaǵnǵaich nunaqqiǵmiut. Tamatkua iñuich aullaqhutiñ tautugiyaǵnǵaat tamanna atuumaruaraq. 15 Iñuich utlautikamiñ Jesus-mun tautuñniǵaat irrusiqluqǵuǵaluaqtuaq aquppiruaq atnuǵaaqhuni qauǵrimapluni lu. Taatnaqhutiñ iñuich iqsitchañniqsut. 16 Tamatkua qiniqatauruat uqautiǵiaqsiiñǵaat iñupayaanun qanuq atuumalħa atlaǵuqman irrusiqluqǵuǵaluaqtuaq sul i qanuq piyaqqulħat kuniat. 17 Tavra iñuich iniqsruaǵaqsiiñǵaat Jesus aullaquplugu nunamikniñ. 18 Jesus ikiaqsipman umiamun taavruma irrusiqluqǵuǵaluaqtuaq iniqsruaqsiiñǵaa maligukługu Jesus. Maligulillaqiaǵnǵaa Jesus. 19 Naagauvva Jesus-ñum maliquñiññǵaa aglaan itna nipliutiñhiñǵnǵaa, “Ailutin ilauraaqnun uqautityakkich tamarrumiña kamañtuamiki Atanǵum savauttutaanik ilipnun sul i lunñuksriħhanik ilipnun.” 20 Tavra iñuk aullaǵniqsuq, aasiiñ quliaqtuagaqsipluni nanipayaaq Qulini Nunaqqiñi qanuq kamañtuamiki savaaqalħa Jesus-ñum inmiñun. Tarra iluqatiñ iñuich quviǵusunniqsut.

Jairus-ñum Pania sul i Aǵnaq Aksikniqtuaq Jesus-ñum Atnuǵaanani

21 Jesus utiqami iǵluanun narvam, iñugiaktuat iñuich katilǵiñniqsut siñaañi narvam. 22 Tavra agǵiqmiñniqsuq añalataa Jew-ñuruat katraǵviata, Jairus-mik atilik. Tautukamiun Jesus punniqsuq sivugaanun. 23 Iniqsrullapiyaǵniqsuq itnaqhuni, “Paniuraǵa amma tuqułhiñaǵuqtuq. Iñuññañiaqutka argaktin ilaanun mamitquplugu. Iñuuyumaǵli.” 24 Taatnaqmantarra Jesus taamunaqatiqagiñniqsuq. Iñuich iñugiakpagitlutiñ malilǵiñniǵaat tatrucługuunniñ. 25 Aǵnaqtuuq tamaaniitmiñniqsuq atniǵñautiaqtuaraq auñmik qulit malǵunni ukiuni, 26 iluaqsiqkaǵniǵaluaqtitluni iñugiaktuanun taaktinun. Akiliqsuutigiplugitunniñ sulliñaurani iluaqsiñiñniqsuq, aglaan atniǵñaliqsaiñniǵniqsuq. 27 Ilaan tusaakamiun Jesus utlautiniqsuq iñugiaktuat akungatigun. Tarra tunuaniñ aksiñniǵaa atnuǵaaǵikkaña, 28 isumapluni, “Aksikkupku Jesus-ñum atnuǵaaña iluaqsiyumiñaqtuña.” 29 Tavrakñatchiaq aunaqsrunaǵniqsuq. Ikpiginiǵaa timigikkaǵmiñi iluaqsiħhi taavrumakña atniǵñautmiñ. 30 Jesus ilisimaliqhuni sanñi aullaqtilaanani inmiñiñ kiniaǵniqsuq tatrucłutani nipliqhuni, “Kia aksiksiqpaun atnuǵaaǵa?” 31 Maliguaqtañni nipliutigaat, “Iñisimagaluaqługu iñugiaktuanun tatrucłutalan, naagasul i apiqsruqtutin kimun aksiksilaanik.” 32 Jesus qiniǵniyaǵniqsuq kimun aksiksilaanik. 33 Taavruma aǵnam Jesus utlanñiǵaa iqsiliqsiquhuni ataqsralsiqsiqhuni ilisimaplunikii iluaqsisilaanik. Putluni sivugaanun uqautiniǵaa aksiñniplugu. 34 Jesus-ñum nipliutigaa, “Ukpisriħiqpich iluaqsiqkaǵaatin. Tutqiksautilasirutin, iluaqsirutin atniǵñautigikkaqniñ.”

35 Jesus uqaqtitlugu ilanich iñuich tikiñniqsut tupiǵikkañaniñ taivruma añalataan katraǵvium nipliqhutiñ, “Paniuran tuquaniktuq. Iłaksiatqiniñiaqnagu Iñisautri.” 36 Jesus-ñum sul i qutigisunaqñagich nipliqsuat nipliutigaa añalataa katraǵvium, “Iqsiñak,

ukpiqsriñhiñagiñ.” ³⁷ Ilaan kiñaunniñ iñuk maliqunijnñigaa avataatigun Petermlu, James-lu, suli John aniqatigikkaña James-ñum. ³⁸ Tikitñamin tupqanun aňalataan katraǵvium Jesus-ñum qiniñigai kiñuvǵurit tamatkualu qiarit atqunallapiaq. ³⁹ Isiqhuni nipliutigai, “Suvaata itnaǵniqpsi qiaplusilu? Una ililgaaq tuqunitchuq, siñiktuaqsiñaqtuq.” ⁴⁰ Tamatkua mitautigiasiniñaat. Uvvaasiñ anitqunigai. Kisinñuqhutin aňayuqaaglu ililgaam suli taapkualu pinasut maliguaqtai isiqniqsut ililgaam nalavigikkañanun. ⁴¹ Tigunigaa ililgaaq argaigun nipliutipluguasii, “Talitha Coum” (mumiutiqaqtuq “Niviaqsiǵruuk, nipliutigikpiñ, makittin”). ⁴² Tavrakñatchiaq ililgaaq makinniqsuq pisuaqsipluniasiiñ. Taamna ukiuqtutilaaqǵniqsuq qulit malǵunñik. Taapkua nayuutiruat quvigutçhallapiaǵniqsut. ⁴³ Ilaan iñiqtiñigai kisumununniñ ilitchuǵipkaqunitlugu tamanna atuumaruq aglaan nigipkaqunigaa.

6

Nazareth-miut Ukpigijnitkaat Jesus

¹ Taavrumakña Jesus aullaǵniqsuq iñuguqniaǵvinmiñun. Maliguaqtaiñ malinñigaa. ² Minguiqsiǵvium uvluani ilaa ilisautriaqsiruq Jew-ñuruat katraǵviatni. Iñugiaktuat tusaakamitrñ quvigusuñniqsut nipliqhutin, “Nakikñakiaq ilisimmatiǵniqpa, una iñuk? Kia marrumiña puqitmik aatçuǵniqpaun suli sanñimik savaaqatlasipluni quviqnaqtuanik?” ³ Taamna qiruñnik savaaqǵuusruuuq, amii? Iǵniñigaa Mary-m. Suli aniaqatigigaat James-ñumlu, Joseph-ñumlu, Judas-ñumlu Simon-ñumlu, suli aǵnat aniaqatai marra iñuuniaqhutin akunnaptikni.” Tarraasiiñ ukpigijnijnñigaa kamanalħa. ⁴ Aglaan Jesus-ñum itnañigai, “Iñuich nanipayaaq kamagiraqniñaat sivuniksriqiri aglaan kamagitlaiñniñaat iñuguǵviani unniñ akunǵatni ilagikkaiñ naagaunniñ kiñunǵani.” ⁵ Jesus savaaqalguiñniqsuq quviqnaqtuanik savaanik. Iilgaluañigai argañni ikituuranun atniǵnaqtuanun iluaqsiplugichaasiiñ. ⁶ Ilaan quvigusuutiginigaa Nazareth-miut ukpiqsrisunijħat. Jesus nunaaqqiñktaǵniqsuq ilisautriaqsipluniasiiñ.

Jesus-ñum Aullaqtitkai Qulit Malǵuich Maliguaqtini

⁷ Jesus-ñum sivunniuatiginigai qulit malǵuich maliguaqtini, aasii aullaqtitkaqsiplugich malǵuutaaqǵugich. Sanñiksriñniñigai anitçitlasiplugich irrusiqłunñik, ⁸ tiliplugich, “Iglauħapsitni saagañniaqasi sumik aglaan ayauppiuramik kisan; qaqqumik unniñ injiularim puukatananik unniñ maninñmik aullautriñniaqasi. ⁹ Aluǵuaqtuǵusi suli atnuǵaatqiutiksrailaǵusi.” ¹⁰ Suli ilaan nipliutinigai, “Tukkuniǵupsi tupiǵmun atlamik tukkuksraqsuǵumiñaitçusi aullaǵniaħapsitñunaglaan, ¹¹ suli iñuich paǵlanitpasi naalaǵnisunitpatigiglu uqalusi, unillugu nunaaqqiǵ ipsuktuǵumagiksi apyuq isigapsitniñ. Taamna kilgutaugisiruq ilinñitñun akuqtuinisilaanatnik tusaayugaagiksuamik. [Ilumun uqautigipsi, qaǵanatluñniaqtuq iñuiñi Sodom-ñum Gomorrha-ñumlu atanniivium uvluani taapkunakña iñuiñiñ nunaaqqim.]” ¹² Quliaqtuagutiginigaa iñunñun isummitqiuplugich mumiklugich killuqsautinñitniñ. ¹³ Suli anittaiñniqsut iñugiaktuanik irrusiqłunñik iñunñiñ, uqsruqtuqıllıllı uqsruǵutnik iñugiaktuat atniǵnaqtuat iluaqsiplugichaasiiñ.

John Paptaaqtitchiri Tuquniqsuq

¹⁴ Herod-tuuq, Galilee-m umialga, tusaaniqsuq Jesus-mik atakkii iñuich uqaqǵniqsut ilaanik nanipayaaq. Ilañich iñuich nipliǵniqsut, “John Paptaaqtitchiri anitqinñiqsuq tuquǵmiñ. Taatnamik savaaqatlasiniqsuq quviqnaqtuanik.” ¹⁵ Atlas nipliǵniqsut, “Elijah-ñuvaluktuq.” Suli atlattuuq uqǵniqsut, “Sivuniksriqirauvaluktuq ilañatitun taipkua kamañtuat sivuniksriqiritun inilgaañ.” ¹⁶ Aglaan Herod tusaakami nipliǵniqsuq, “Una John-ñuniqsuq niaquikkaga, makitqikhuni tuquǵmiñ.” ¹⁷⁻¹⁸ Sivuanı Herod-ñum ilaqatigiliutinikkaña aniaqatmi Philip-ñum nulıña atilik Herodias-mik, John-ñum

suakataǵaluǵnıǵaa Herod, “Malıǵutaksrakuǵnangıtuq aniaqatvich nuliǵıkkarıa tu-vaqasiutigupku.” Taatnaqlıǵu Herod-ınum tigupkaǵnıǵaa John isiqsiuvinı muktıtlıǵuasiıñ aǵnaqtıñ quyalisuklıǵu. ¹⁹ Aasiıñ Herodias-ınum qinnautıǵaluǵnıǵaa tuqqutçukkalu-aqlıǵu, aǵlaan taatnalıǵıñnıǵaa pıqutıǵıplıǵu Herod. ²⁰ Herod-ınum attaǵınıǵaa John ilisimaplıǵu nalaunıapluni ipqıtıçuaq iñuk. Taatnamik tugluqaqsımaǵnıǵaa. Naalaǵnisuullapıaǵaa John tutqıılısuuǵaluıñnıǵaa naalaqtıapayaaqamıuñ.

²¹ Kiisaimma Herodias-ınum piviksranı nalautıtpaa. Herod-ınum annıvılrıvia tıktıman aıyugaaqııqıhuni qauklıñıtñık kavamauruat, aıyuktıllu qauklıñıtñık sulı sıvullıuqtıñıtñıǵlu Galılee-m. ²² Tavra panıa Herodias-ınum isıqıhuni sayuǵnıqsuq quyalıplıǵu Herod sulı tuyuǵmıanı. Umıalǵum nıplıutınıǵaa aǵnauraq, “Inıqsruǵıñ, sumık pıqagıkkapnık aatchuǵısıgıpıñ.” ²³ Akiqsruutınıǵaa taamna aǵnauraq, “Qanutçıpayaamık inıǵupıña qaitçıgısıgıpıñ, avvanıñkunnıñ atangıvıñma.” ²⁴ Nıvıaqısaq aakamıñkıhuni itnaǵnıǵaa, “Sumık apıqsruǵısıvık?” “Apıqsruǵımautın nıaquanıq John Paptaaǵırım,” aakanıñ itnaǵnıǵaa. ²⁵ Taamna utıǵnıqsuq qılamıksruaqıhuni umıalıñmun nıplıutıplıǵu, “Uvanı aatchuquruña ilıpnun akkupak nıaquanıq John Paptaaqtıçırım puggutamun ilııǵu.” ²⁶ Umıalǵum tusaakamıuñ alıasulıllapıaǵnıqsuq. Aǵlaan akiqsruqtıutnı pıgıplıǵu sulı pıgıplıgıch tuyuǵmıanı itıǵautıpçangıtçaa. ²⁷ Tarva Herod umıalıq tılısıñıqsuq nıaquıqsırımık nıaquanıq John Paptaaqtıçırım aǵıutrıtuqplıǵu. Taavrıma isıqsıvıñmukıhuni nıaquıǵnıǵaa John. ²⁸ Aasiıñ aǵıutıplıǵu nıaquıa puggutamun ilıplıǵu qaiñnıǵaa aǵnauramun, aasiıñ aǵnauram qaitlıǵu aakamıñun. ²⁹ Tavrakıña John-ınum malıǵuaqtıñ tusaapqauraqamıtrıñ taamna, aıñıǵaat tımaa tugvaǵıaqıǵuasiıñ.

Jesus Nıǵıpkarıuq 5,000 Anıutınık

³⁰ Uqqıraqıtıt utıǵnıqsut Jesus-mun, uqautıplıǵuasiıñ savaǵıkkagmık nık sulı ilısaıtııǵmık nıǵlu. ³¹ Iñuıch utıqtaqpıtıtıñ malıǵuaqtıa nıǵıvıksraıǵnıǵaıchunıñ. Taatnaqıhuni Jesus-ınum nıplıutınıǵai, “Kıata, kısıñıñuǵuutiluta iñuılaamun, mıngıuıqsıallıǵaıǵıtçı.” ³² Tavra aullaǵnıqsut iñuılaamun umıakun kısımıñ. ³³ Iñuıch tautukamısıgıñ aullaqmata, ilısaqıǵnıǵaıch. Aqpatkaqsııǵnıqsut iluqatıñnıñ nunaaqııñnıñ tıkıumasukıhıtıñ sıvunıǵıvıgıkkarıatnıñ taapkıa sıvıatnı. ³⁴ Jesus nıukamı umıamıñ tautıñıqsuq iñuıǵıaktıanık iñuıñık. Ilıñıtçarıñıqsuq atıııutıplıgıch ipnııyaatun munaqsraılaatun. Tavra Jesus-ınum ilısaıtıuraaǵatasruǵıñnıǵai. ³⁵ Uvlıuqpıǵuqman malıǵuaqtıñ utlanıǵaat Jesus nıplıutıplıǵu, “Manna nayukkaqput iñuıtıçuq, sulı unnuaqııya. ³⁶ Aullaqtıtıkıch iñuıch nunaaqııuranun. Tauqsıǵıǵlıch nıqıksraıǵmık nık.” ³⁷ Tarra Jesus-ınum kıunıǵai, “Aatchuqsıgık nıqıksraıñıtñık.” Taapkıa apıqsruǵnıǵaat, “Qaqquqsıtıquvısigıt malǵuk tallımakıpıak akıksraıñak nık nıǵıpkautıksraıñatnık?” ³⁸ Jesus-ınum nıplıutınıǵai, “Qanıtunmı samma qaqqıanıuraaqıpsı? Ilıtçuǵıñıurallaktıǵıtçı.” Ilıtçuǵıkamıtrıñ Jesus uqautıǵaat, “Paqıtıtıgıt tallımınık qaqqıanıuranık sulı malǵunıñık ıqalunıñık.” ³⁹ Tılıǵai iñuıch aqıvıtıtıqıplıgıch ıvıǵaamun. ⁴⁰ Tavra tallımakıpıanıtıqataaqıǵıch sulı malǵukıpıaq qulıtıqataaqıǵıch aqıvıtıtkaıch. ⁴¹ Tıǵunıǵai tallımıt qaqqıanıurat sulı malǵuk ıqalıǵauraak, aǵıluqıhuni qılanımun quyyatıplıgıch. Aasiıñ avıuqıǵıch qaqqıat sulı ıqalıǵauraak qaiñnıǵai malıǵuaqtımıñun autaaqıplıgıch tamatkunıña nıǵısuktıanun. ⁴² Iñuıch nıǵıñıaǵnıqsut, iluqatıñaasiıñ nıǵısuıllapıaqıhıtıñ. ⁴³ Nıǵısuıñanık mata katınnıǵaıch qulıt malǵuk aǵıupmaıch ilakunık imalǵıch. ⁴⁴ Taapkıunanı nıǵıruanı 5,000-ıñıqsut anıtıt.

Jesus Pısrıukman Imıǵmı

⁴⁵ Nıǵıanıpıqauraqmata malıǵuaqtıa aullaqtıtkaı umıakun sıvumıñı narvam ıǵılanun, amıña nunaaqııuramun Bethsıda-mun. Aası taatnanıkamı aıtqunıǵai taapkıa iñıǵayaat. ⁴⁶ Sulı aullaqtıtkanıkamıgıch mayuǵnıqsuq ıǵımıñun aǵaayıtıaqıhuni. ⁴⁷ Qaumauranıñnan unnuksraaqman umıaq ilıñıqsuq qıtqanun narvam, Jesus

kisivlipkaqlugu nunami. ⁴⁸ Qiñignigai sakuullapiaqhutin iputtuat atakkii paaqlugu anugi. Tamaaniguuq uvlaatchauraguqman pisuktuağniqsuq qaanağun imğum. Qaaniqsagaumaruatun piñigai. ⁴⁹ Tautuñnigaat ilisağipmiñagulu pisuktuaqtuaq qaanağni imğum. Aliuqtuaqsiñasugiplutin nipliagaqsiñiqsut. ⁵⁰ Qiñiqamitruñ iluqatin tataminniqsut. Qilamik Jesus-ñum nipliutigai, “Quviatchauğigitchi, uvañauruñ, iqsiñasi.” ⁵¹ Tarra utlanigai ikipluni umiamun, aasii anuğaiqhuni. Taapkua quviğutchallapiağniqsut. ⁵² Tautukkaluaqlugu Jesus nigipkaipman qaqqunik iñugiaktuanun kanjicsimalguiññaatsuli kisuutilaana, ukpigiłuitlugu tavrakii.

Jesus Mamititchiruaq Atniğñaqtuanik Gennesaret-mi

⁵³ Taapkua ikaaqlugu narvaq tulanigqsut Gennesaret-mun. ⁵⁴ Niukamin umiamiñ iñuich ilisaqligutiniğaat Jesus. ⁵⁵ Iğlauniqsut iluqaani nunami Jesus-muutriaqsiplutin atniğñaqtuanik akiyaqhutin siñigviksummaisa ilitchuğikamitruñ Jesus sumiitilaana. ⁵⁶ Napmupayaaq Jesus nunaqqiuramukman suli nunaqpanmun iñuich aggiutruğniğaiç atniğñaqtuat illiuqaqlugich tumitchaanun apqusaagaksrañiñun Jesus. Tamatkua iñuich iniqsruğniğaat Jesus atniğñaqtuat aksillañniagukhuguunniñ atnuğaana. Aasiñ taatnaqamitruñ nakuqsirağautiginiğaat.

7

Sivullianjisa Iļisauttutigiķkañat

¹ Tavra ilañisa Pharisee-ñuruat suli aglaliqirit aggiqsuat Jerusalem-miñ utlanigaaat Jesus. ² Tautuñniğaiç Jesus-ñum maliguaqtit ilañisa nigiruat iğguğaluaqnağich argatin Pharisee-ñuruat piraksriutaatitun iñuñnun. ³ Pharisee-ñuruat suli atlat Jew-ñuruat nigillañniqsut iğguğaluaqnağich argatin, kamagiplugu ilisauttutaat sivulliağikkağmin inilğaanimakña. ⁴ Aikamin tauqsigñiağviñmiñ sunik nigillañniqsut iğguğaluaqatin. Suli iñugiaktuat piraksriutinich aapamin maligutmigaich itnatun ittuat, iğguğlugich qallutit suli utkusiich suli puggutat. ⁵ Tavra Pharisee-ñuruat suli aglaliqirit apiqsruğniğaat Jesus, “Suvaata maliguaqtitin maligutinipat ilisauttutigiķkañitnik sivulliapta, nigiplutin qaqqianik iğguğniğilaanik argañmiknik?”

⁶ Jesus nipliutigai, “Ukpinñuaqtaurasii, Isaiah sivuniksriqiri nalauttuq uqaqami ilip-sigun, itnaqhuni,

Iñuich kamaksrulgugaluğaatña uqałhiñagmiktigun

aglaan uummatinich unasiksut uvamniñ [picpagillapiangitluna].

⁷ Kamaksruutaat uvamnun tanjigilaanuruq

atakkii ilisautrirut iñuich ilisauttutaitnik iliplugich maligutaksrağiruatun Agaayyutim.

Isaiah 29:13

⁸ Kamaginikaluagisi tillisai Agaayyutim, aglaan kamaksriplusi ilitqutchiñik iñuknitñaqtauranik.”

⁹ Jesus-ñum nipliutipsaagnigai, “Yaiy, nalungitkaluağniğiksi qanuq ayaksimaatiksrañat tillisai Agaayyutim. Iļisimagaluqlugu atuumaniaqtaksrauruaq Agaayyutim pisulhagun kamagiraginikisi aglaan ilisauttutisi malikkisi. ¹⁰ Moses tilisiñiqsuq, ‘Kamagiyumagiñ aapan suli aakan’ suli ‘Kiñaimña uqapiluuurruaq aapamiñik suli aakamiñik tuqqutaksraupiaqtuq’. ¹¹ Aglaan itna ilisautrirusi iñuum nipliutihñauplugik anayuuqaanñi ‘Corban’ (mumiutiqaqtuaq ‘Ikayugukkaluağiptik aglaan qaiññaniktuna Agaayyutimun’).

¹² Taatnaqamigguuq patchisaiyağniraqtuq ikayuiliksrağaluagmiñik anayuuqaanñi.

¹³ Taatnaqapsi ayakkisi uqałhi Agaayyutim taavrumuuna ilisauttutipsigun. Suli iñugiaktuat atlat ilisauttutipsi atuumanigagigisi.”

Sut Qaayugnaqsiruat Iñuñnun

¹⁴ Uumaguuq tuqluġnigai iluqaisa iñuich inmiñun nipliutiplugich, “Naalagñillaksitja, kanjisiyumausi! ¹⁵ Isaagaqtuaq iñunmun silataaniñ qaayuġnaqsiragutaunitchuq aglaan samna anniuġaqtuaq uummatmiñiñ. ¹⁶ [Kiña iñuk siutiqaqtuaq tusaali.]”

¹⁷ Jesus-ñum unitñamigich iñugayaat isiġniqsuq tupiġmun. Maliguaqtañ kanjisiymasrukħutiñ apiqsrułgiññiġaat taavrumuuna atrikusautikun. ¹⁸ Suakataġnigai, “Kanjisillaiññiaqpat! Tusaanitchuatun! Uvvaami qanutchim silataaniñ isaagaqtuaq qaayuġnaqsiragunitchaa iñuk. ¹⁹ Atakkii isaagaqtanitchuq uummataanun aglaan aqiaġuanun anipluniasiiñ timimiñ.” (Jesus-ñum nipliutigikmaun taamna niġiñaqsigai niqipayaurat.) ²⁰ Niplipsaaqtuq, “Sagviqsiquataqtuaq iñunmiñ taavruma qaayuġnaqsiragigaa iñuk. ²¹ Samakja anniuġaġaqtut uummataaniñ iñuum, pigiitchuat isummatit: sayunajiq ilaqataunnani, tigliyukiq, iñuaqtukiq, ²² atlatukiq, kaviuġutiqaħiq, pigiiliqihiq, kinnitñihiq, inmiñun anjalalguiħiq, sanjaktukiq, uqaġniqluktahiq, kamañaġasrugihiq, kinnanaħiq. ²³ Iluqatin taapkua pigiitchuat sagviġaqtut iñunmiñ, qaayuġnaqsipluġuasiñ taamna iñuk.”

Ukpiqsriħa Aġnam Jew-ñunġitchuam

²⁴ Tavrakja Jesus aullaġniqsuq tunaanun Tyre-m suli Sidon-ñumlu. Isiġniqsuq tupiġmun nalutqugaluaqhuni iñunmun. Aglaan nalunilgiññiġaat. ²⁵ Uvvauna aġnaq paniuraqagñiqsuaq irrusiqłuliñmik. Tusaaniġaa imma Jesus tikiumanipluġu. Utlakamiun purviginigaa isigaiñun. ²⁶ Aġnaq Jew-ñunitchuq, animapluni Phoenicia-mi Syria-mi ittuami. Taavruma iniqsruġnigaa irrusiqłuk anillañniaqupluġu paniuraġikkaġmiñiñ. ²⁷ Aglaan Jesus-ñum nipliutigaa atrikusautmik, “Ililġaat sivulliulugu niġisuiqsuksraur. Nalaunñanitchuq ililġaat qaqquksrañat aatchuutigikksrañat makunuña qipmiñun.” ²⁸ Aġnam kiuniġaa, “Aa tarraami, Ataniiq, naagaunniñ qipmich niġġiviich ataadni niġisuupmiut kanġaniñitñik ililġaat.” ²⁹ Ilaan nipliutiniġaa, “Aarigaa, kiusrillautaqutintarra, ikayuġisigikiñi. Agġiñ, taamma irrusiqłuk aniruq paniuraġikkaqniñ.” ³⁰ Taavruma aikami paqinnigaa paniuraġikkani nalauraaqtuaq siñigvinñi, irrusiqłuqaġnianitchalukut.

Jesus Mamititchiruq Iñunmik Uqatlaitchuamiglu Tusaatlaitchuamiglu

³¹ Tarra Jesus aullalgiññiġisq avataaniñ Tyre-m Sidon-kuaghuni utlautipluni narvañanun Galilee-m, apqusraaqħuġu nunakun atilikun Decapolis-mik. ³² Iñuich Jesus-muutilgiññiġaat iñuk tusaallaitchuq suli uqallaitmisigalugu. Tarra iniqsruġnigaa patiglugu argaiñik iħuaqsiqtuqpluġu. ³³ Tavra unavaqtaagutillañniġaa iñugaaġruniñ. Ilipluġu tikiġikkani siutañun suli tivvuaqtuqługich aksinñiġaa uqaġikkaña iħuaqsisukħuġu. ³⁴ Aaġluqhuni qilañmun aniqsaaqpanniqsuq nipliqhuni, “Ephphatha” (mumiutiqaqtuaq “Añmaġiñ”). ³⁵ Tavrakñatchiaq siuttak añmaġniqsuk suli uqaña iħuaqsipluni, uqaqsipluniasiiñ kanjisiñnaqsipluni. ³⁶ Jesus-ñum tiliñigai uqaqunitchuq, aglaan iniqtiġaluaqtitlutin uqapsaagñisut tamarrumuuna uuma savaagikkañagun. ³⁷ Quviġutchallapiagñisut nipliqhutin, “Ilaa savaaqaqtuq supayaamik pillautaqħuġu: tusaallailaat tusaatlasipluġich suli uqallaitchuq uqatlasipluġich.”

8

Jesus Niġipkaiñiġisq 4,000 Añutinik

¹ Taipkunani uvluni iñugiaktuat iñuich katiniqsut. Niqiksraitmata, Jesus-ñum tuqluġnigai maliguaqtini inmiñun, aasii nipliutiplugich, ² “Uvaña ilunñuġigitka iñugiaktuat iñuich, atakkii nayuutirut uvaptikni pinasuni uvluni niqiksraigutiplutiñaasiiñ; ³ uvaña aullaqtitkupkich niġipkaġaluaġnagich ilinich taaqtukkaġisirut apqutmi. Ilañich agġiñniqsut unasiqsuamiñ.” ⁴ Jesus-ñum maliguaqtañ kiuniġaat, “Nakikñami maani iñuilaami qaqquqtuġisivat taatnatun iñugiaktigiruat iñuich niġisuiġutin?” ⁵ Tarra apiqsruġnigai, “Qapsiñik qaqqianuranik piqaqpsi?” Kiuniġaat, “Tallimat malġunñik.” ⁶ Tarra tiliñigai iñuich aquvitqupluġich nunamun; aasiiñ tigukamigich tallimat malġuk qaqqianurat

quyyavigiqqaaq̄lugu Agaayyun, avguq̄lugich qaq̄q̄iat qaiññigai maliḡuaqtimiñun autaaq̄utigitq̄uplugich iñun̄un. Aasiñ piñiḡaat taamna. ⁷ Taapkua piq̄aq̄miñiq̄suttuuq mikiruuranik iq̄alugauranik. Jesus-ñum quyyatiplugich tiliñigai maliḡuaqtini tamatkuaptuuq autaaq̄utigitq̄uplugich. ⁸ Iluq̄atin̄ iñuich niḡiñiq̄sut niḡisuiq̄gataqhutin̄. Maliḡuaq̄tit ilakut pukukmatigich immiḡiñiḡaich tallimat malḡuk aguupmaich. ⁹ Taapkua niḡiruut iñugiaktiilaqaq̄niqsut 4,000 iñuich. Jesus-ñum aipkaq̄q̄aaq̄lugich ¹⁰ ikiniqsuq umiamun maliḡuaqtiniñu tiksiqhutin̄ nunan̄anun Dalmanutha-m.

Iñuich Qasiñiq̄sut Quviq̄naqtuamik Savaamik

¹¹ Pharisee-ñuruat aḡḡiq̄hutin̄ uq̄avaaq̄utiaq̄silḡiññiḡaat Jesus uuktuaq̄saq̄uk̄lugu, “Savaaq̄aḡiñ quviq̄naqtuamik. Taavrumuuna il̄tchuḡipkaq̄umigaatigut Agaayyutim tuyuḡipiañhanik ilipnik.” ¹² Aniq̄saaq̄pagataqhuni Jesus-ñum qatmiḡiliutiniñigai nipliq̄huni, “Uvvali ukua tautugukamin̄aglaan quviq̄naqtuamik! Nipliutigipsi, Makua iñuich tautukkumiñaitchut quviq̄naqtuanik savaanik nalupq̄inaiq̄gutaaulugu kisuutilaamnik.” ¹³ Taatnaq̄q̄aaq̄huni unin̄ñigai. Ikipluniasiiñ umiyamun aullaq̄niqsuq taavruma narvam siñaan iḡluanun.

Kan̄iq̄sitl̄aitchuat Maliḡuaq̄tit

¹⁴ Maliḡuaq̄tai aullaq̄amin̄ piiguq̄t̄iḡniqsut qaq̄q̄umikunniñ aglaan atausiñhiñaq̄ qaq̄q̄ian̄uraq taquaq̄il̄iḡniq̄aat. ¹⁵ Jesus-ñum tiliñigai, “Qaunagiyumausi puvlaksautaatniñ Pharisee-ñuruat suli puvlaksautaniñ taavruma Herod atanḡum.” ¹⁶ Taapkua uqaqtuyaagaq̄siñiq̄sut avatmun, “Una uqaqtuq taavrumiña taq̄uan̄itñapta qaq̄q̄iamik.” ¹⁷ Jesus-ñum il̄isimalḡiññigai kan̄iq̄sitl̄ait̄hatigun. Uqaqtuaq̄ il̄isautriñhatnik Pharisee-ñuruat suli suraḡathanik Herod-ñum, taapkuali uqaqhutin̄ taq̄uan̄iñḡmiknik qaq̄q̄umik. Taatnaqhuni apiq̄sruḡniq̄gai, “Suvaata uqaqtuyaagaq̄silḡitpisi akunnapsitñi qaq̄q̄umik taq̄uan̄iññipl̄usi? Kan̄iq̄sin̄itpisisuli? Puq̄iisigivisi taatnatun? ¹⁸⁻¹⁹ Iriq̄aḡaluaq̄husi q̄iñilguitchusi suli siutiq̄aḡaluaq̄husi tusaalguitchusi. Itq̄aḡiñiñiq̄pisiun̄ tallimat qaq̄q̄iat niḡipkautikap̄kich 5,000 iñugiaktiilaal̄in̄un? Qapsiñik aguupman̄nik immiuvisi il̄akunik katitchikapsi?” Tamatkua kiun̄iḡaat, “Qulit malḡun̄nik.” ²⁰ “Suli niḡipkautikap̄kich tallimat malḡun̄nik qaq̄q̄iat 4,000 iñugiaktiilaal̄in̄un aasiñ il̄akugikkañich pukukapsigich qapsiñik immiuvisi aquupman̄nik?” Tamatkua kiugaat, “Tallimat malḡun̄nik.” ²¹ Ilaan nipliutigai, “Suvaatami kan̄iq̄silḡuitkaq̄silḡitpisi?”

Jesus Iñuq̄siq̄kaiñiq̄suq Qiñitl̄ail̄amik Bethsaida-mi

²² Tikitmata Bethsaida-mun, tavr̄un̄autiniq̄aat q̄iñitl̄aitchuaq̄ iñuk in̄iq̄sruḡluguasiñ il̄uaq̄sitq̄uplugu. ²³ Jesus-ñum tiḡuplugu q̄iñitl̄aitchuaq̄ iñuk argaigun, tasiuq̄lugu annisiniq̄aa nunaq̄q̄imiñ. Aasiñ tivvuaqtuq̄q̄aaq̄lugik irrak patin̄iḡik argan̄miñik nipliutipluguasii, “Sumik q̄iñitlasiñiq̄pich?” ²⁴ Iñuk tautun̄niagaq̄siñiq̄suq nipliq̄huni, “Uvaña tautukkitka iñuich atriq̄aq̄lugich napaaqtunik pisuktuatun.” ²⁵ Jesus-ñum il̄itq̄in̄ñigai argagikkani irraknun, taututq̄iksaq̄amiasiiñ taamna il̄uaq̄siñiq̄suq. Takpiks̄il̄iḡniqsuq. ²⁶ Qiñitlasipkaanikamiun̄ Jesus-ñum uq̄autiniq̄aa, “Aillaq̄ḡiñ, aglaan nunaq̄q̄imun utiq̄t̄iḡniq̄nak.”

Peter-m Uq̄autiginiq̄aa Kisuutilaaña Jesus-ñum

²⁷ Jesus aullaq̄niqsuq piq̄atiḡiplugich maliḡuaqtini nunaq̄q̄iñun qan̄inanun Caesarea Philippi-m. Igl̄iq̄tuah̄mikni apiq̄sruḡniq̄gai, “Kisuunivat̄ña makua iñuich?” ²⁸ Tamatkua kiun̄iḡaat, “Ilan̄isa iñuich John Paptaaq̄t̄ichiraun̄ipl̄utin, ilan̄isa Elijah-ñun̄ipl̄utin, atlatlu sivuniksriq̄iraun̄ipl̄utin in̄il̄ḡaan̄imma, itna uq̄aḡaqtut.” ²⁹ Ilaan nipliutigai, “Il̄ipsimi kisu-univisit̄ña?” Peter-m kiun̄iḡaa, “Christ-ñurutin̄ Agaayyutim aq̄iq̄srut̄iḡikkaña.” ³⁰ Jesus-ñum tiliñigai uq̄autitq̄un̄it̄lugu kimun-unniñ.

Jesus-ñum Uq̄autiginiq̄aa Tuq̄tik̄sraniñu An̄ipkakkaut̄ik̄sraniñu

³¹ Tavra Jesus-ñum ilisautiuraagaqsiñigai maliguaqtini, “Iğñiña Iñuum nagliksaagtuk-srauruq, suli sivulliuqtigruat suli qaukñiñisa agaayuliqsit suli aglaliqirit ayakkisigaat. Tuqutkisigaat, aglaan piñayuakun uvlut anjpkakkaugisuruq.” ³² Nalupqinaiyautigai tamatkuniña. Peter-m saniqpaktaagutillaklugu uqautinigaa Jesus taatnatchiñik uqaquniluglu. ³³ Jesus-ñum takullakkaluaqamigich maliguaqtini iñiqtiğniğaa Peter, “Tuungaaq, aullağiñ uvamniñ atakkii isumanitchutin Agaayyutim isummasianik aglaan iñuich isumanatnik.”

³⁴ Jesus-ñum tuqluqmiñigai iñugayaat inmiñun maliguaqtimiñunlu nipliutiplugich, “Kisupayaam maligukkumiña suksraaqtaksraigaa pisuñi, iqsriutilugu sannigutani aasiñ maligluna. ³⁵ Atakkii kisupayaam anniginiagumiñun iñuñi tammaigisigaa aglaan kisupayaam tammaiymuñun iñuñi pigiluna suli pigilugu tusaayugaallautaq anniqsuğiakun, taamna iñuugisipiaqtuq. ³⁶ Iñuum piññaktaagiñiñaugaluğaa suurapayaaña mar-ruma nunam, aglaan tammautigisigaa iñuutçii. Sakuñurağniñiña atuğumiñaitçuq sumun. ³⁷ Tarra simmiutiksraitçaa iñuum iñuutçii. ³⁸ Iłapsi kannuğivalukkaatña ilisauttitkalu sivuğaatni iñuich killuuruat sayuñaruatlu. Taatnatun Iğñiñan Anutim kannuğigisipmigaaptuuq utiğumi kamanautiqagumi aapamisun piqasiğuni ipqitchuanik isağuliñnik.”

9

¹ Suli ilaniğai uumiña, “Iłumutuuruamik nipliutigipsi, Iłanich marra iñuich tuquyumiñaitçut qiniñaiñiñaan Agaayyutim anayyuqautaa sanñigun.”

Jesus-ñum Atlanñuqtilha

² Kiñuagun itçaksrat uvlut Jesus-ñum kayuniğniğai Peter-lu, James-lu John-lu aasii sivulliaqsiplugich iğgimun kisiisa. Qiniqtitlugich Jesus atlanñuğniqsuq sivuğaatni. ³ Atnuğaanj qivliqisiraaurahutin qatiqsiplutin aniutun, kia-unniiñ nunami salummagumiñaitkai qatiqsitluglugich. ⁴ Tavrakñatchiaq tamatkua qiniğmiñiğaiçh Elijah-lu Moses-lu uqaqatigiaqsiptomatku Jesus. ⁵ Tarra Peter-m nipliutiniğaa Jesus, “Iłisautrii, nakuunayaqtuq uvani ittuiñagupta. Nappaitquguptigut nappaiñayaqtugut pinasunik palapkaaksranik, atautchimik ilipnun, atautchimik Moses-mun suli atautchimik Elijah-mun.” ⁶ Peter qanuğviiłlapiagñiqsuq tupañapluni, taatnaqhuni ilisimangiñiñiqsuq sumikun-niiñ uqağikkagmiñik. ⁷ Taatnaqsaqtitlugich nuviyam qulanjutiniğai. Nipi nuviyamiñ tusağnaqsiñiqsuq itnaqhuni, “Taamna ilaanuruq piqpagikkağa Iğniğa, naalağniyumagiksi!” ⁸ Taapkua alaqtasikmata ilagikkak qiniğnainaniktigñiqsuk. Qiniłhiñiğniqsut kisanik Jesus-mik.

⁹ Iluqatin atqaaqsikamin taavrumakña iğgimiñ Jesus-ñum tiliñigai uqautigitqunilugich qiniçkanit Iğniñan Anutim anitqilhanunaglaan. ¹⁰ Tamatkua tusaakamitruñ tillisaa qanuqsagviitkaluaqhutin apiqsruqtuutiaqsiñiğaat avatmun, “Qanuutauruaq una anitqilñiq tuqumiñ pivaun?” ¹¹ Tavra apiqsruğniğaat Jesus, “Suvaata aglaliqirit uqağuuvat Elijah agqiqsuksrauniplugu sivulliuluni?” ¹² Kiuniğai, “Tavra Elijah agqiqaagñiaqtuq Christ-miñ itqanaiyağlugich supayaat. Uvvasuli aglausimaruaq Iğniña Iñuum nagliksaallapiaqtuksraugisiñiñiplugu suli suksrağingigisiñiñiplugu iñunñun. ¹³ Aglaan nipliutigipsi, Elijah aggianiktuq. Iñuichaasiiñ anallaqlukkaat qanupayaaq, tuvraqlugu aglausimaruaq ilaagun.”

Jesus Nakuqsipkaiñiqsuq Nukatpiagruñmik Irrusiqlulinjmik

¹⁴ Tamatkua utiqamin atlanun maliguaqtañun tautunniğaiçh iñugayaat suli aglaliqirit uqavaaqtuat maliguaqtinun. ¹⁵ Iñuich tautukamitruñ Jesus quviğusullapiaqhutin aqpaliqsruqhutin ilaanun pağniğaat. ¹⁶ Ilaan aglaliqirit apiqsruğniğai, “Sumik uqaqtuyaağutiqaqpsi?” ¹⁷ Iłanata iñugaagruich nipliutiniğaa, “Iłisautrii, tikiutriruña iğniğikkamnik irrusiqluqaqhuni uqatlaiqsitlugu pitchanik. ¹⁸ Irrusiqluum

anjalatagipmagu ulgutkaa nunamun. Ilaa qiluragaallapiagaqtuq, innuliqipluni qanigmigun, tiriqullaplugich kigutini suli tikkaksillapiaghuni iluqagmi tuquruatununniiñ. Uqautigaluaqitka maliguaqtitin anitquplugu aglaan taatnalguiññaat.”¹⁹ Tavrali Jesus-ñum nipliutinigai, “Aatai, ukpiqqutaiññaqpat ilipsitñi! Qanutunaglaansuli nayugniaqpsi? Qanutunaglaan iglutuqtaksragivisi? Taamna nukatpiaq uvunautisaqsionata.”²⁰ Iñuich Jesus-muutiniqaa. Irrusiqñuum tautupqauraqamiun Jesus, nukatpiaqruk qiiqsruqtitkaqsiñña. Ulgupluni nunamun aksralikhuni innuliqiaqsiñiqsuq qanigmiiñi.²¹ Jesus-ñum apiqsruqaa aapaña, “Qaqaaglaan taatnailiva?” Taavruma nipliutigaa, “Imma ililgaurahigmiññaaglaan.”²² Akulaiqñugu irrusiqñuum tuqunniagsimagaa igitqataqñugu ikniqmun suli imiqmun. Pitlagupku suragallaññaqñuqtuq! Ilunñugillaññaqñuqtuq ikayuqtigut!”²³ Jesus-ñum uqautinigaa, “Arguasuktusraunitchutin pitlaniluna. Ukpiqsriññaqñuqtuq supayaaq piññaauruq!”²⁴ Tavrauua aapaña ililgaam kappianaruq nipliuhuni, “[Ataniq.] Ukpiqtuna. Ikayunña ukpiqsrisiqatluquluna!”²⁵ Jesus-ñum qinñigai iñuich utlaktigikkani. Iñiqñuqtuq irrusiqñuk itnaqhuni, “Uqallaitchuaq suli tusaallaitchuaq irrusiq, anitqugikpiñ uumakña nukatpiaqñuqtuq, aasiiñ isitqisunaaqñak.”²⁶ Irrusiqñuk igiiallaxaqtuq qiluragaqñuqtuq taamna nukatpiaqñuqtuq, aasiiñ uulillaktitlugu aniruq ilaaniñ. Taamna nukatpiaqñuqtuq tuqunaruatun ililqñuqtuq. Iñuich uqaaqsiñiqñuqtuq, “Ilaa tuquliqñuqtuq.”²⁷ Aglaan Jesus-ñum tiguplugu argaigun ikayuqñuqtuq makitinnigaa.²⁸ Jesus isianikman tupiqñuqtuq maliguaqtaiñ apiqsruqñuqtuq kisiññuqtuq, “Suvaata anilguitpisigu taamna irrusiqñuk?”²⁹ Ilaan kiunigai, “Agaayulññaqñuqtuq pililqillapiaghuni [uisauraañuqtuq] anitlagaa taatnasiq irrusiq.”

Jesus Uqautigilgitkaa Tuqqutañuqtuq Anipkakkauñuqtuq

³⁰ Taavrumakñuqtuq Galilee-kuagñuqtuq. Iñuich qinñigai kimun-unniiñ nani- itilaani, ³¹ atakkii ilisautrisukhuni maliguaqtimiñnik, itna, “Iñuich tigugisigaat Iñuich Iñuum tuqulluguasiñ. Tuqqutañuqtuq piññuqtuq uvlut taamna anitqikkisuruq.”³² Aglaan maliguaqtaiñ kanisqñuqtuq uqaaqtuutigikkana, taluqsraqñuqtuq aasiiñ apiqs- ruagñuqtuq Jesus.

Kiña Kamanaqñuqtuq

³³ Tavra tikiññuqtuq Capernaum-mun. Tupiqñuqtuq Jesus-ñum maliguaqtini apiqsruqñuqtuq, “Sumik uqaaqtuq uqaaqtuq iglaullaptikni?”³⁴ Kiunñuqtuq atakkii iglaullagñuqtuq avatmun nalligñuqtuq kamanaqñuqtuq. ³⁵ Ilaan tarra aquvitluni tuqñuqtuq qulit malguich maliguaqtigikkani nipliutiplugich, “Kiña iñuk sivulliusukkumi aqulliuruksrauruq savaktiguqñuqtuq iluqañuqtuq.”³⁶ Aasii qinñuqtuq ililgaaq inillakñuqtuq akungatnun, sagliriutiplugu itnaqhuni,³⁷ “Kisupayaam akuqtuqñuqtuq ililgaaq pisigiluna akuqtuqñuqtuq, suli kisupayaam akuqtuqñuqtuq akuqtuqñuqtuq uvaññuqtuq aglaan akuqtuqñuqtuq taamna tuyugirigikkaga.”

Akitñuqtuq Uvaptikñuqtuq Ilagillapiagñuqtuq

³⁸ John-ñum Jesus nipliutinigaa, “Iñuich, qinñigai una anitchiraqñuqtuq irrusiqñuqtuq atuqñuqtuq atqin. Taavruma iñuum maliguanitmigaatigut. Uvvaasiiñ iñuich qinñigai atakkii maliguaqtigñuqtuq uvaptikni.”³⁹ Aglaan Jesus-ñum nipliutinigai, “Nutqaqtitnasiñ atakkii iñuum savaaqñuqtuq quvinqaqtuqñuqtuq atuqñuqtuq atiga uqautigiyumiññuqtuq pigiililuna.”⁴⁰ Akitñuqtuqñuqtuq uvaptikñuqtuq ilagillapiagñuqtuq.⁴¹ Nipliutigipsi, kisupayaam aatchuqñuqtuq qallugauramun imiksrapñuqtuq Christ pigipmasi akilñuqtuqñuqtuq.

Killuqsaaqñuqtuq

⁴² “Kia iñuum killuqsaaqñuqtuq ilañat makua ukpiqsrisiqñuqtuq uvamnik ililgaatun, nakuutlukkayaqtuq taamna qunisiqñuqtuq uyagakñuqtuq ipipkaqñuqtuq tagiumi.”⁴³ Suli argakñuqtuq killuqsaaqñuqtuq piigumagñuqtuq. Iñuich killuqsaaqñuqtuq ilipni

isiǵuvich iñuulǵımun argaıllutin uumakña argaqagutin igluktun aullalıksraqniñ anasiññuqsagvinmun ikniǵmun qamitlailaamun. ⁴⁴ [Tavrani qupilǵut tuquyumiñaitchut sulı ikniq qamiyumiñaitmiuq.] ⁴⁵ Naagasuli isigakpich killuqsagtıpatin piǵumagitin. Iuatlukkayaqtuq isiǵuvich iñuulǵımun isigaiıllutin uumakña isigaqagutin igluktun iktauliksracniñ anasiññuqsagvinmun. ⁴⁶ [Tavrani qupilǵut tuquyumiñaitchut sulı ikniq qamiyumiñaitmiuq.] ⁴⁷ Suli ilvich irigikkaqpich killuqsagtıpatin piiqsıgumagiñ qaqlıglugu. Iuatlukkayaqtuq ilipni isiǵuvich añaayuaataniq Agaayyutim atautchimik irıqanñaqpich uumakña malǵunıq irıqagutin iktauliksracniñ anasiññuqsagvinmun. ⁴⁸ Tavrani

qupilǵut tuquyumiñaitchut

sulı ikniq qamiyumiñaitmiuq.

Isaiah 66:24

⁴⁹ “Maanıli iñuk inmiguuraq makitalgutillaakkaugisıruq iknikun. ⁵⁰ Taǵıuq nakuuruq, aglaan taǵium taǵıuǵniıqpan qanuq taǵıuǵniıǵniıaqpisiuñ? Taatnamik qanusriıuıqagıtchi taǵıutun, tutqıutiqaǵusi akunnapsitñi.”

10

Jesus İlisaurıruq Avitikon

¹ Jesus aullaqami tavrakña Judea-muñniqsuq igluanun Jordan-ñum kuñan. Tavrani iñuich katırvigilgitmatni sivuanisun Jesus-ñum ilisautiuraagaqsilǵiññıǵai.

² İlanıch Pharisee-ñuruat tikitlugu uuktuaqsagñiaǵalualǵiññıǵaat, “Uvva, malıǵutaksrakuaǵnaqpa iñuum avitkumiun aǵnaqtıñ?” ³ Taavrumali kiunıǵai apıqsruutmik, “Qanuǵmi Moses-ñum tillisiqaqpası?” ⁴ Tamatkua kiugaat, “Moses aglausımaruq, İñuum aǵnaqtıñ avitchukkumiun qaitchıqiliun aglanıq avırrutiksranik aullaqtilluguaııñ.” ⁵ Jesus-ñum kiunıǵai, “Moses qaitchıruq taavrumıña tillitmik pitchıııipsıgun. ⁶ Aglaan aullaǵniııhani Agaayyun iñıqsipman supayaanik iñıqsipmiñıqsuq añutmik sulı aǵnamik. ⁷⁻⁸ Taatnamik añutim unitkisıgaa aapanılu aakanılu, aǵnamıknun ililuni atausıññuǵutikaasııñ. Tavra malǵuunñaiǵutik aglaan atausıññuǵısıruk. ⁹ Taatnamik kia-unniıñ iñuum avitinniaqñagik Agaayyutim atautchimuktitaǵıkkak.”

¹⁰ İsiqamıñ tupıǵmun malıǵuaqtaiñ apıqsrutqilǵiññıǵaat taavrumuuna. ¹¹ Jesus nipliutıǵai, “Kısupayaaq avitchumi aǵnaǵmiñıñ aasııñ kasuutiluni atlamun atlatuqtuq akitñıǵlugu aǵnaqqaqtıñ. ¹² Naagaqaa aǵnam avitchumiun añutni aasııñ kasuutiluni atlamun taamna aǵnaq atlatuqtuq.”

Jesus-ñum Agaayyutıǵai İilǵaurat

¹³ İlanısa iñuich ilıǵaat Jesus-muutiniǵaıch aksıquplıgıch. Malıǵuaqtaiñaasııñ iñıqtiaqsıñıǵaıch iñuich tikiutrıruat ilıǵaanik. ¹⁴ Jesus-ñum ilıchugıkamıgıch iñuıñıñıǵai. Nıpliutiniǵai, “İilǵaurat uvamnuktıtchıgik. Avrıaqutaunagıch ilıñıtñun atakkıi Agaayyutim añaayuaatana añmaruq iñunñun atrıqaqtuanun ilıǵaanik. ¹⁵ Itqagısiun una! Taapkua akuqtuqtuat añaayuaataniq Agaayyutim ilıǵaurat akuqtuıpmatun, kisimıñ taapkua tavrıñagısırut.” ¹⁶ Tarra ilaan saǵlırıutıkamıgıch ilıǵaat, ilıplıgıch arganı ilıñıtñun agaayyutiniǵai.

Nukatpiaq Sulliñaurauqaqtuq

¹⁷ Jesus aullaqauraqman iñuum aqpaliqsruqñuni purvıginiǵaa itnaqlıgu, “Nakuuruq ilısaurıı, qanuǵluna piññaktaaqatlasıñayaqıq isuitchuamik iñuulǵımik?” ¹⁸ Jesus-ñum apıqsruǵniǵaa, “Suvaata atchıppıña nakuuruamik? Atautchıñhiñaq nakuuruq, taamna Agaayyun. ¹⁹ İlisımagitin tillısauruat, ‘İñuaqtuqñak, atlatuqñak, tiglıktuqñak, saǵlunak, saǵlutaqñak, kamagıluǵu aapan sulı aakan.’” ²⁰ Taavruma iñuum kiugaa, “İlisaurıı, iluqaisa tamatkua tupıgıgıtka nutauııamniñaglaan.” ²¹ Tavra Jesus-ñum tautunıǵaa piqpaksrıııkun itnaqlıgu, “Atautchimik inuǵniqsutin. Aullaǵutin tunityakkıch

sulliñipayaagikkatin aasiñ qaillugich maniññaktatin inuqsraqtuanun. Ilvilli umialgutiqağumautin pakmani. Aasiñ taatnaanikkuvich maligluna.” ²² Iñuk tusaakami taavrumiña aliasuligniqsuq, aasiñ aullağniqsuq ihuilliuliqhuni atakkii suuraupkaqpaitluni.

²³ Jesus qiniqtuağatağaluaqamigich nipliutiniğai maliguaqtini, “Qanutun sakiqnaqtigigisiva tamatkunani umialguruani isiliksranağat Agaayyutim añaayuqautaanun.” ²⁴ Maliguaqtai quviğusuniqsut taavrumiña niplioman. Aglaan Jesus-ñum nipliutitqiniğai, “Iliğaat, qanutun sakiqnaqtigiva [umialguruani] isiliksranağat Agaayyutim añaayuqautaanun.

²⁵ Qağanatlukkayaqtuq pikukturuaam isiliksranağat ‘Iraağun Mitqutim’ uumakña umialguruamiñ isigñialiksranağatniñ Agaayyutim añaayuqautaanun.” ²⁶ Maliguaqtai quviğutchallapiagñiqsut, sulii apiqsruaqsiplutini inmiknun, “Kiñami anniqsuğisiñiqpa?”

²⁷ Jesus-ñum qiniqamigich iriğruiniğaqğugich nipliğniğniqsuq, “Iñuk anniqsuğumiñaitchuq inmiñik, aglaan Agaayyutim kisimi anniqsutlagaa atakkii Agaayyutim supayaag savaagitlaplugu.” ²⁸ Tavra Peter-m nipliutiniğaa, “Atañii, unitchikput sua iluqaan malikhutin.”

²⁹⁻³⁰ Jesus-ñum kiuniğaa, “Nipliutigipsi, Iñuk unitchiyumi kiñuniğmiñik, aniaqatmiñik, aapamiñiglu aakamiñiglu, qitunğamiñik, unniiñ umialgutmiñik pigiluna sulii pigilugu tusaayugaagiksuaq, tamatkua utigisirut iluqaitniñ ilaanun tallimakipiatunaglaan marrumani iñuukigmi piyuaqsiugaluñağmiunniñ, sulii pigigisiplugu isuitchuq iñuukiq sivuniğmi tikiumaraksrani. ³¹ Tamatkua sivulliunasugiruat pakma aqulligugisiñiqsut aasiñ aqulliuruat sivulligugutini.”

Jesus-ñum Piñatchiğniğai Uqaqalli Tuqutaunialigmiñiglu Anitqikkauğmiñiglu

³² Ukua igliğniqsut tunaanun Jerusalem. Jesus-ñum sivulliuqtuağniğai maliguaqtit kapyalillaktuat. Atlas iñuich maliqsruqtuat iqsilillaktut. Aasiñ katitaallakamigich qulit malğugich iñugiaktigiruat uqautiaqsilğniğniğai tamatkua atuumaruaksrat inmiñun, ³³ nipliqhuni, “Atañii, Jerusalem-munñaqtugut. Iñuum aatchuutiniğaa Iğniña Iñuum qaukñitniñun agaayuliqsiniñun aglaliqirinunlu. Tamatkua tuqutaksrağugniñiğaat. Tavralli qaitkisigaat Jew-ñunitchuanun. ³⁴ Taipkua mitautigigisigaat sulii tivvuaqtuğlugu sulii anaumigmilugu, aasiñ tuqutkisigaat. Aglaan piñayuakun uvlut anitqikkisilğitchuq.”

Aakauruam Iniqsruağa

³⁵ James-lu John-lu, iğñak Zebedee-m, utlautiniqsuk ilaanun nipliqhutik, “Iisautrii, apiqsruutiksrağagiptigiñ pisullapiakkaptiknik.” ³⁶ Tavra nipliutiniğik, “Suqagukkaluqaqpisik?” ³⁷ Taapkuak kiuniğaa, “Aquppiqasriğukhutin uvvaami ilaqatikpuk taliqpikni sulii ilaqatikpuk saumipni pigaluaqtuguk taivrumani uvlumi aqvitkuvich kamañaqtuani atañgupni.” ³⁸ Aglaan Jesus-ñum nipliutigik, “Iisimaniğuptiku apqusaagaksrautigikkağa apiqsruğayaitpaluktutik taatna. Imiñiñauvitku qallun imiğviksrautigikkağa naagaqaa apqusaalhiñauvitku nañinnaqtuaq apqusaagaksrautigikkağa?” ³⁹ Taapkuak malğuk nipliutigaak, “Piñhiñauruguk.” Jesus-ñum nipliutigik, “Iliptik ilumutun imiğisirutik alianaqtuamik imiğaksrautimnik sulii apqusaagisiplutik nañinnaqtuakun apqusaagaksrautipkun. ⁴⁰ Aglaan piksraqtuksraunitchuna kimik aquppiruksramik taliqpimni unniiñ saumimni, aglaan Agaayyun qaiñniğagik taapkuak inik tamatkununa iñunun itqanaiyautikkağmiñun inigitquplugik.” ⁴¹ Atlas qulit tusaakamitruñ ihuagiñiñiğaiğ James-lu John-lu. ⁴² Jesus-ñumli inmiñuutiniğai aasiñ nipliutiplugich, “Iisimarusi aqalatinich Jew-ñunitchuat aqalanniğlugaqtialağatnik iñunitniñ, sulii kamañağniqsranisa naqititchuuplugich. ⁴³ Aglaan taatnatun ittusraunitchuq akunnapsitni. Kisupayaag kamañağukkumi akunnapsitni savaktigiyumagiksi. ⁴⁴ Sulii kisupayaag qaukñiusukkumi akunnapsitni savautriyuuyumauq iluqapsitni. ⁴⁵ Iğniña Iñuum agğitchuq iñunun savautityağuni aglaan savautriyaqhuni sulii qaitchağlugu iñuukli tasuqsautiksrauplugu iñugiaktuanun.”

Jesus Qiniñtasitqipkaiñiqsuq Bartimaeus-mik

⁴⁶ Jesus maliguaqtiniġu tikiumaniqsut Jericho-mun. Aasiñ aullalgitñamin Jericho-miñ qiñitlailaq injiulauraagñiaqti aquppiñiqsuq tumitchaam saniġaani, atilik Bartimaeus-mik iġñija Timaesus-ġum. ⁴⁷ Qiñitlailam ilitchuqġiamiuġ Jesus Nazareth-miu apqusaa-gaqsiñiplugu tuqġuġaaqsiñiqsuq, “Jesus, kinuviarja David-ġum, anniqsuqtaurutin Agaayyutim akiqsruutigikkaña inilġaanimma. Nagligillanñianña.” ⁴⁸ Iñugiaktuat iñiqtiġaluagñiġaat nipaisaaquplugu, aglaan nipitusipsaaġniqsuq, “Kinuviarja David-ġum, nagligillanñianña.” ⁴⁹ Jesus nutqaqtigami tiliñiġai tikiutitquplugu. Tamatkua utlanñiġaat qiñitlailaq nipliutiplugu, “Quviatchauġiġiñ, makillutin. Tuqġuġaatin.” ⁵⁰ Quyaliqpagitluni maksrikami quppigaaġniutigalugu aqpaqsruġniqsuq Jesus-mun. ⁵¹ Jesus-ġum apiqsruġniġaa, “Suvaata akku tuqġullaviña?” Qiñitlailam uqautiniġaa, “Ilsautrii, qiñitlasitqigukkaluaqtuña.” ⁵² Uma kiugaa, “Itqanainaniktigñiqsuq ukpiqsriġipkun.” Tavrakñatchiaq qiñitlasiniqsuq. Nakuqsiliġami maliutigaluguġniġaa Jesus.

11

Jesus-ġum Tikisaalħa Jerusalem-mun Ataniqtun

¹ Qaniñani Jerusalem Jesus iglauqataiġu qalliñiqsut nunaaqqiuraanun Bethphagemun suli Bethany-mun ittuanun iñġiani atiqaquam Olives-mik. Jesus tuyuqagñiqsuq malġuñnik maliguaqtimiñnik nipliutiplugik, ² “Nunaaqqiuramukkitik. Taamuñasii isipqauraguptik paqitkisigiktik pituksimaruq nuġġaña natmaksigvium natmaksigvigimailaq sivuani. Pituiġlugu uvuñautityatku! ³ Kia iñuum apiqsruqpatik suvaata pituiġñiaqmagaan nipliutiyumagiktik, ‘Atanġuruam inuġiġaa aglaan utiqtitkisiyaa qilamik.’” ⁴ Taapkuak tarra aullaġniqsuk. Paqinniġaa natmaksigvium nuġġaña tumitchiani pituqaqtuq paanani tupqum. Tarra pituiġñiġaa. ⁵ Taatnaluni iñuilli qichaqtuq tamaani nipliutigaik, “Ukuqtiik, suniaqġuġu una pituiqpitku?” ⁶ Aikġiqsuak taapkuak kiggutiniqsuk Jesus-ġum tillisaatun. Iñuilli taapkua aullaqtinniġaich. ⁷ Taapkuak taamna nuġġaaq Jesus-muutiplugu, aasiñ quppigaaatik mattaqġugik iliñiġaich taavrumuña nuġġaġmun. Jesus natmaksiaqsiñiqsuq. ⁸ Iñugiaktuat iñuich quppigaaatin siamitkaqsiñiġaich apqutmun, suli ilanich akiġuiñnik napaaqtum navguqġugich illiucqaiñiqsut apqutmun. ⁹ Iñuich sivuagun Jesus-ġum suli tamatkua aquagun nipruagaqsiñiqsut,

“Hosanna. Nanġaġlakput Agaayyun!

Uvvatuq Agaayyutim piliutiqaġliun tikitchuq piqusiqhuni Ataniġmik. *Psalm 118:25, 26*

¹⁰ Agaayyutim piliutiqaġliun taamna analatchiaqsiruaq pakma sivulliptiktun David-tun.

Nanġakkauli Agaayyun qutchinñiqsrami qilanmi.” *Psalm 148:1*

¹¹ Taatnatun Jesus Jerusalem-munniqsuq. Tavruraqami isiqhuni agaayyuvikpañmun, qiñiqtuagataġaluaqami aniñiqsuq. Tanuġaksipluni aullaġniqsuq Bethany-mun piqatigiplugich qulit malġuk maliguaqtini.

Jesus-ġum Pannaqtitkaa Fig Napaaqtua

¹² Uvlaakuqman iluqatin pisuktuaqamin Bethany-miñ Jesus niġisuliġniqsuq. ¹³ Tautuñiġaa asirrisuuruaq napaaqtuq unjavaniñ akutuqpaliaqġniqman. Tarra takuniġaa asirritmanaaġiaqġuġu. Tikitñamiun suqagñianġitchuq. Akutuqpalihñanik paqittuq atakkii pukunnaqsingitlunisuli. ¹⁴ Jesus-ġum nipliutigaa napaaqtuq, “Kia-unniñ iñuum asiaqtuġvigitqikkumiñaitchaatin pakmakñaniġaalaan.” Maliguaqtaiñ tusaaniġaat taatnaqman.

Jesus-ġum Suaqġuiyaiħha Agaayyuvikpauramik

¹⁵ Tikitñamin Jerusalem-mun Jesus isilgitchuq agaayyuvikpañmun. Anitkaqsiliġniġai tunisiullaqtuq suli tauqsiqsuktuat taavrumakña agaayyuvikpañmiñ, ulġutqataqġugillu

niggiviich akiñik simmiqsugviich suli aquppiutanich tunisiullaqtuat tinmiagruuranik tunillaautiksrauranik, ¹⁶ suli kiñaunniñ akiyaqtitchumiñaiññigaa tuniakstranik agaayyuvikpakuaglugu. ¹⁷ Iisautiniğai iñuich, “Aglausimaruuq,

‘Uvaņa tupiğa taiyuutiqağisiruq

iñupayaat agaayutyuqtuğviatnik.’

Isaiah 56:7

Aglaan ilipsi iriqtuğviliutiniğiksi tigliniaqtinun.” ¹⁸ Qaukñich agaayuliqsit suli aglaliqirit tusaakamitruñ taamna, pakaagiaqsiññaat qanuq taimma piyaqquğuklugu. Nuyuağiliutiniğaat atakkii iluqatin iñuich quvigusuutigiplugich Jesus-ñum iisaututai. ¹⁹ Unnuksraaqman Jesus aullalgiññiqsuq nunaqqimiñ piqatiqaqhuni maliguaqtimiñik.

Iisaaksraq Pannaqluktuamiñ Napaaqtumiñ

²⁰ Suli uvlaağuuqman apqusaqaqamin taututqinññaat asirrisuuruaq taimña napaaqtuq. Pannaqluñniqsuq kanjituummagmi. ²¹ Peter-m itqaqtilgiññigaa imña atuumaruq aasiñ nipliutiplugu Jesus, “Iisautrii, asirrisuuruaq napaaqtuq piunillaqsruqtikkan paniqtigniqsuq.” ²² Jesus-ñum kiugai, “Ukpiqsrisitchi Agaayyutmik. ²³ Iumutun uqautigipsi, Nipliutigupsiuñ igğiq, ‘Ki, nuutittin igitaulutin tagiumun’ atuumagisipiaqtuq. Taamna nalupqinaitchuq. Ukpigillapiagupsiuñ iluqnaugusi taatna atuumagisinilugu, tavra savaanupkalhiñaugiksi. ²⁴ Taatnamik nipliqsuña, qanutchipayaat kipiğniugutigikkasi agaayyutigigupsigik ukpiğitchi akuqtuğinilugich, suli piginiagisi. ²⁵ Agaayugupsi, natqigutimaagumagisi ilagikkasi qanutchimik akikñaqtuutiqağniğupsi. Taatnağupsi aapagikkapsi pakmani ittuam natqigutimaagisigaasi killuutipsitñik. ²⁶ [Natqigutrisimaitkupsi iñuñnik atlanik aapapsi pakmani ittuam natqigutiyumiñaitmigaasi killuutipsitñik.]”

Kimik Jesus Tuyuğiriqağniqpa?

²⁷ Utitqikkamin Jerusalem-mun, Jesus isiğniqsuq agaayyuvikpañmun. Qaukñich agaayuliqsit suli aglaliqirit suli sivulliuqtigruat tikiññaat ²⁸ apiqsruqlugu, “Kia aatchuqpatin aňalatchiğmik savautiplutin tamatkuniña? Kia sanjiksriññiqpatin taatnatun?” ²⁹ Jesus-ñum kiuniğai, “Apiqsruğniagipsi atautchiññamam apiqsruutmik. Kikulgugupsitña uqautigisigipsi aňalatchiğkun tamatkuniña savalgutilaamnik. ³⁰ Nakiñña John aňalatchiğnikpa ilaan paptaaqtitchisilaanjanik? Agaayyutmiñ naaga iñuñniñ? Uqautisitña.” ³¹ Taapkua uqqaagiaqsiñiqsut inmiknun, “Kiuguptigu pakmakñaaktaunilugu nipliutigisigaatigut, ‘Suvaatami ukpiğiniññiqpisuñ John?’ ³² Naagaqaa uqagumiñaitchugut aňalatchiğha iñukmiqnisaunilugu.” Ilinisa sivuugaginigaich iñuich, atakkii iñupayaaq ukpiğipiagniğaaq John sivuniksriqirauniplugu. ³³ Taatnagaluqaqamin kiuñhiññaat Jesus, “Uqautilguiññiğiptiğin.” Jesus-ñumli kiugai, “Uvañaptuuq uqautiyumiñaitmiñiğipsi nakikña aňalatchiğniklunja tamatkuniña savaaqaqtilaamnik.”

12

Atrikusaun Nautchirriqiritigun

¹ Tavrali Jesus uqautriñiqsuq Pharisee-ñuruanik atrikusautmik. “Unaguuq iñuk nautchiiviqağniqsuq. Nautchirriğviliuğniqsuq, sapukutchiqlugu avataagun, nivakhuni misuğuliuğviksramik, nappaipluni nasiqsruğvinmik, tarraasiñ atukkirrutigiplugu nautchirriqirinun, Taatnaamikami aullağniqsuq unasiksaamun nunamun. ² Katitchiñagsipman nautchiiviqaqtuaq tuyuqağniqsuq savaktaagrukniamik atugaksraqtuanun piññaaktaaksrautni aitquplugu ilinjitñiñ. ³ Tamatkua taamna tigukamitruñ anauliğniğaat, aullaqtitluguasiñ saagailaaqlugu. ⁴ Una tuyuqatqinñiqsuq atlamik savaktimik. Aasiasii tamatkua atniaqlugu niaquagun, aullaqtinnigaat uqapiluutiplugu. ⁵ Tuyuqatqilginñiqsuq atlamik. Maatna tamatkua tuqunniğaat. Tarra iñugiaktuat atlat tuyuğikkani iñuum nanjitqatapiaqtağniğaiç, ilanich anaarağaqługich, atlat tuqquttaqługich. ⁶ Uvvaguuq taamna nautchiiviqaqtuaq atautchimik iğñiqağniqsuq

piqpagikkagmiñik. Aqulliuplugu tuyuginigaa itnaqhuni, ‘Tamatkua talugigisivalukkaat igñigikkağa.’ ⁷ Aglaan taapkua nautchiiriqirit inmiknun uqağniqsut, ‘Taamnauvva paitchaktaaksralguruq. Ki, tuqullakput, aasii paitchaktaaksrautaa piyumagikput.’ ⁸ Atugaksraqtuat tiggugħunniğaata igñiña, aasiiñ tuqqutlugu iginnigaata taavrumakña silataanun nautchiivium. ⁹ Qanuğniaqpa iñua nautchiivium? Utigisiruq tuqqutchağlugich taapkua nautchiiriqirit. Qaitkisigaa nautchiivik atlanun atugaksraqtuunun. ¹⁰ Agliqisimasruknağiksi Agaayyutim uqaħa:

‘Uyağak tuppirit ayakkanat,
taamna uyağak piitchuillapiagaqtuq tuppirauni.

¹¹ Taamna atanğum savaagigaa

suli quviqnaqtuanun asugigikput.’ ”

Psalm 118:22, 23

¹² Jew-ñuplutinj sivulliuqtit ilisimanigaata uqaqtuutigiplugu atrikusautmik akikñaliqinj. Taatnaqlugu tigusulicpiavsaagaluagñigaata Jesus maatna aglaan taluqsrağniqsut iñunñik. Aasiiñ qanuusiksraiqaaminj uniñniğaata.

Akiliaksrapiatigun Tax-sinik

¹³ Jew-ñuplutinj sivulliuqtit tuyuginigaich ilanjich Pharisee-ñuruat suli Herodkuaqtuat pitchaquplugu Jesus apiqsruqtuutunik. ¹⁴ Tikiumakaminj nipliutinigaata, “Ilisautrii, ilisimarugut nalaunñaruanjutilaaqnik sugisunjaqnagu qanuq iñuich isummatiqaqtilaanat. Suginjtmigiñ iñuum suurautilaanja, aglaan ilisautrirutin Agaayyutim iñuuniagvigitqukkananik. Maligutaksrakuağnaqpa akiliiruni tax-sinik Caesar-mun Rome-mi? ¹⁵ Akiliiruksrauvisa tax-sinik naaga akiliññianjtpisa?” Aglaan Jesus-ñum ilisimanigaa ukpinñuagutaata nipliutiplugich, “Suvaata uuktuaqpisitña? Kiata aatchuqsitña qinillaaksramnik maninjmik!” ¹⁶ Tamatkua aatchuqmatni manjuramik apiqsruğniğai, “Kisumik atriqağniqpa?” Kiunigaata, “Caesar-mik.” ¹⁷ Jesus-ñum nipliutinigaata, “Utiqtitchumagiksi pigikkaña Caesar-m sua-samna ilaanun, suli Agaayyutmun sua-samna pigikkaña Agaayyutim.” Tamatkuatarra quvigusuutiginiğaata nipliutipmatinj taavrumiña.

Apiqsruun Anjipkakkautikun Tuquliğmiñ

¹⁸ Tavra ilanjich Sadducee-ñuruat Jesus-munniqsut, taapkua nipliguuruat tuquruat anjitiqlaiññiplugich. Ilinisa apiqsruğniğaata, ¹⁹ “Ilisautrii, Moses-ñum uqautigaatigut maligutaksrakun itnaqhuni, Anjun ilaqatigaqtuaq tuqukpan qitungigaluaqani, taavruma anjutim aniqataan ilaqatniktaagiraksrağiniğaa uilgağnaaq qitungisilugu anjutmik ilisimanaguniasiiñ tuquruam qitungağitilaanjanik. ²⁰ Uvva uqaqtaunjurut itna, Ilaatniguuq tallimat malguich aniaqatigiich. Anayukħium nuliagiliutinigaata una ağnaq, tuqupluniasiiñ qitungigaluaqani, ²¹ suli tuglian nuliagiliutilgiñniğaa taamna ağnaq aasiiñ tuqulgitluni qitungigaluaqani, taatnatunsuli pinayuaq. ²² Tarra taatnatunsuli tallimat malguich nuliaginiğaata qitungigaluaqatinj. Aqulliupluni ağnaq tuqupmiñiqsuqtuuq. ²³ Taivrumanj anjitiqiliğmi makitqikkuminj nalliata nuliagigisivaun? Atakkii iluqatinj tallimat malguich nuliaginiğaata.”

²⁴ Jesus-ñum kiugai, “Naluniqpsiunj nalaunğiliqsi? Naluniğiksi Agaayyutim uqaħa aglausimaruuaq ilaanlu sanñja. ²⁵ Tuqunaruat anjitiqikkuminj atrigigisigaich isagulgich atakkii ilaqatniktuliq itchumiñaitchuq pakmani. ²⁶ Agliqisimasuknağiksi makpigaanjiñi Moses-ñum anjitiqilikun tuquliğmiñ—Agaayyutim nipaa tusağnaqtuq ikualaruamiñ uqpi-gauramiñ itnaqhuni, ‘Uvaña Agaayyutaa Abraham-ñum Isaac-ñumlu Jacob-ñumlu.’ ²⁷ Kanjqsimaiñniqsusri. Agaayyutiginjtkaat tuqunaruat aglaan agaayyutigiplugu iñuuruat. Taatnamik kinnirusi ilipsitñun.”

Kamanağniqsranjat Tillisit

²⁸ Ilaŋata aglaliqirit tusaaniġaa Jesus-ŋum uqautigikkaŋa Sadducee-ŋuruatnun. Iliŋtluŋiŋlugu Jesus-ŋum kiggutillaŋtaqaŋha apiqsruġniġaa, “Nalliat tillisit tupig-itluktaksrauva iluqaŋitniŋ?” ²⁹ Jesus-ŋum kiugaa, “Una tilliŋ piitchiullaŋapiatuq, ‘Naalaġnisitŋa, Israel-aagmiuŋuruasii, Saŋŋiruaq Agaayyutvut kisimisauluk Atanġuruq. ³⁰ Piŋpagiraksraġiġiŋ Ataniq Agaayyutin iluqaaniŋ uummatipniŋ suli iluqaaniŋ iŋuutchipniŋ suli iluqaaniŋ isummatipniŋ suli iluqaaniŋ sayagikkapniŋ.’ Sivulliu-ruksraq tilliŋ tavrataamna. ³¹ Tuglia taatnatun, ‘Piŋpagiyumagiŋ iŋuuniaqatin iliptun ililugu.’ Atlamik piitchuq tillitmik kamanatluktuamik taapkuŋnakŋa.” ³² Taavruma aglaliqirim kiuniġaa, “Iliŋautrii, uqaqtutin ilumuŋuuruamik. Agaayyutaipiŋtuŋtavra atlamik. ³³ Iŋuum piŋpagiraksraġiġaa Agaayyun iluqaaniŋ uummatmiŋiŋ suli iluqaaniŋ kaŋiqsimaliġmiŋiŋ, suli iluqaaniŋ sayagikkagmiŋiŋ, suli piŋpagilugu iŋuuniaqatni iŋmisun ililugu. Ihuatluktuq tupiksriŋuni taapkuŋniŋa tilliŋiŋ tikiuŋtriŋiġmiŋ niġrutinik suli atlanik tunillaŋautiksranik Agaayyutmun.” ³⁴ Taavruma kiupmani isumaturuatun, Jesus-ŋum nipliutigaa, “Ukpiġiŋhiŋaagugniġiŋ Agaayyutmun aŋalatchiŋiŋksran.” Tavrakŋa Jesus apiqsruqausiksraġiŋiġaat.

Apiqsruun Anniqsuqtikun Akiqsruutauruakun

³⁵ Jesus iliŋautriŋiġmiŋiŋ agaayyuvikpaŋmiŋ apiqsruġniqsuq, “Suvaata aglaliqirit nipliġagivat Christ, anniqsuqti akiqsruutauruq, kiŋuviaġiniŋlugu David-mun? ³⁶ David, aŋalatlugu Iŋqitchuam Irrutchim, itnaġniqsuq, ‘Atanġum uqaqtuq Atanimnun:

Aquvittin kamagitchiiviksrapnun
uvaŋnun akiŋiŋiŋiŋhatnunaŋlaan uumigiritin.’

Psalm 110:1

³⁷ David-ŋum iŋmiŋiŋ taiguutiŋaŋpagu Atanġuruamik, qanuġmi Anniqsuqti David-ŋum kiŋuviaġitlaniŋpaun?” Iŋugaagruich naalaġnisuurut Jesus-mik.

Jesus-ŋum Kiliktuutigai Aglaliqirit

³⁸ Iliŋautriŋiġmiŋiŋ nipliutigai, “Qaunagiyumagisi aglaliqirit pisuktuatlaturuat akuqturuanik atnuġaaqhutin suli iŋuŋnun paġlatqusuŋplutin tauqsigŋiŋaġviŋiŋi. ³⁹ Katraġviŋitniŋ suli iŋuich niġiqpakmata aquppitlaturut nakuutluktuanu aquppiutanitniŋ. ⁴⁰ Ivayaqtuŋmigaich uilgaġnaat tupiġikkaŋich, aasiŋiŋ agaayyuraalgupmiut siviŋsuplugu agaayyunŋuakun. Tamatkua tamarra anasiŋuusiaqagisirut pitluŋlugu atlaniŋ iŋuŋniŋ.”

Uilgaġnaam Iliŋaŋa

⁴¹ Jesus aquvinniqsuq iġluŋanun iliŋrivium aasiŋiŋ tautuktuagaŋsiŋlugich iŋuich iliŋiruat iliŋrivinun. Iŋugiaktuŋ umialguruat iliŋriŋpaŋniŋsut. ⁴² Piŋqaŋmiŋniŋsuq naalgiiktu-amiŋ uilgaġnaamiŋ iliŋiruiamiŋ malġuŋnik susauraŋnik maniayauraŋnik. ⁴³ Jesus-ŋum tuŋluġniġai malġuaŋtini nipliutiŋlugich, “Nipliutigipsi, taamna naalgiiktuŋaŋ uilgaġnaaŋ iliritluktuŋ tamatkunakŋa atlaniŋ iliŋiruiŋiŋ. ⁴⁴ Iluŋatin atlat piksraŋaŋhutin iliŋirut sip-pakuuŋtuŋaŋhutin, aŋlaan aġnaŋ piksraŋiŋaġmiŋ iliŋiruŋ tamatkiiŋlugu iluqaan piġikkani iŋuuniutiksraġiŋluŋhuniŋniŋiŋ.”

13

Jesus Sivuniksriŋiruŋ Piyaŋquġniŋathanik Agaayyuvikpaum

¹ Jesus aullaŋaŋsiŋman agaayyuvikpaŋmiŋiŋ, malġuaŋtaan ilaŋata nipliutiniġaa, “Iliŋautrii qiiŋiŋuŋ. Qanutun piŋniŋaŋaŋtigivat makua uyaġaich marrumani agaayyuvikpaŋmiŋ!” ² Jesus-ŋum kiugaa, “Quviġusuŋtigiviŋiŋ makua kamanaŋtuŋat tupqich qiiŋikkatin? Kisiŋuŋuŋtaŋaŋumiŋaŋitchuŋ uyaġaŋmik qalliani atlam ulġutaunianŋitchuŋamik.”

Jesus Sivuniksriŋiruŋ Ihuŋiŋuġutniġlu Piyaŋsiŋuŋiksramiġlu

³ Aquppiuŋtuŋaŋhutin Jesus-lu iġġiŋiŋ atiqatuaŋ Olives-mik akiani agaayyuvikpaum, Peter-mlu, James-ŋumlu, John-ŋumlu, suli Andrew-m apiqsruġniġaat kisiŋuŋuŋtiŋlugu,

4 “Uqautitigut, qakugun tamanna atuumaniaqpa? Suli sukun ilitchuqutigun ilitchugigisivisa iluqağmin tamatkua atuumaaqsikpata?” 5 Jesus-ñum uqaqsiñigai, “Qaunagiyumausi; kisumun iñunmun kinnipkağniaqasi! 6 Iñugiaktuat tikiumagisirut atuğlugu atiga nipliğutin, ‘Uvaña Christ-ñuruña’. Kinnitñikkisirut iñugiaktuanik. 7 Ihuilliugniaqasi tusaqsraqağupsi aņuyañmik maani naagaqaa uņasiktuani. Aglaan isukhitchumiñairgaqtuqsuli. 8 Nunaaqqich akikñaqtuligisigaich atlat nunaaqqich, suli atanguviich akikñaqtuligisigaich atanguviich atlat, nuna iliqsraqisiruq atlakaagiiñi nunani. Itkisipmiuq nigisunnaq suli ihuilliuiq. Tamarra tamatkua aullağniisaagigisigai nagliksaalhum.

9 “Aglaan qaunakkiagikkumausi ilipsitñik. Qaitqatagisigaasi uqaqsittaagtitchirinun, suli ipigaqtugisigaasi katrağvinñi. Tikiutigisigaasi kavanaauruanun umialguruanunlu pisigiluna. Tavra piviksraqağisiñiqsusi ilisimaraulusi. 10 Tamatkua atuumagaluaqtitnagich quliaqtuağigisigaat tusaayugaagiksuaq iñunmun nanipayaaq. 11 Qakugun tigukpasi aullautilusi uqaqsittaagvinmun isumaalusunaqasi sivuani piviksram sumik uqaksrapisitñik. Taivrumani Ipqitchuam Irrutchim ilisautigisigaasi nipliutiksrapisitñik. Tavra nipliutigiyumagiksi. Taamna Irrusia Agaayyutim uqağisiruq ilipsigun; nipliyumiñaitchusi. 12 Aniaqatiunuruat qaitqataligisigaich aniaqatiutin tuqqtaksraulugich, suli aapagikkatin igñiguruat. Ililgaat akikñaqtuligisigaich aņayuaatin unniñ tuqqtaksraulugich tamatkua. 13 Iñuich nanipayaaq uumigigisigaasi pigiluna. Aglaan Agaayyutim anniqsuğisigaa sivutmuulguruuq isuanunaglaan.

Tatamnapiagataqtuaksraq

14 “Iñuk agliqiruaq ukuniña kanisili! Tautukkisigiksi nagğunallapiagataqtuag qikağuni tavrani qikağviksraqviginisağmiñi. Taipkunani uvlut tamatkua Judea-mi ittuat qimakkumaut igğiñun. 15 Iñuk innigumi tupqum qaani isigniaqani saagaksraqsiugiağuni tupqum iluaniñ. 16 Suli taamna qakma nautchiivinmi utigniaqani saagağniağuni atnuğamiñik. 17 Qanutun tatamnaqtigigisivat tamatkunani sinaiyauruani suli miluktitchiruani taipkunani uvluni. 18 Agaayyumuusi qimagviksraqsi ingitqulugu ukiumi. 19 Taipkunani uvluni iñuich nagliksaatlullapiagñiaqtut qañapañniñaglaan Agaayyutim nuna iñigataqmagu. Aasiñ taatnatun nagliksaaqtigitqikkumiñaitchut aquagun taavruma. 20 Aasiñ Atangum ilaññaqtaañisuaqpagich taipkua uvlut kiña iñuk anniqsukkaayumiñaitchuq, aglaan pisigilugich piksraqtaagikkañi ilaññaqtaagisigai taipkua uvlut. 21 Taimanigun kia iñuum uqautikpasi, ‘Atañii, uvva Christ-ñuruuq Agaayyutim akiqsruutigikkaña’ naagaqaa uqautikpasi ‘Atañii, ilaa taimña’, ukpiginiaqnağich. 22 Anniqsuqtinuat suli sivuniksriqirinuat iligisirut savaaniglu quvignaqtuaniglu. Taavrumuuna kinniñağniğaiçh Agaayyutim piksraqtaañi pisagiyumiñagumisigik. 23 Taatnamik qaunatqiağikkumausi! Kilikkipsi sivuani tamatkuniña iluqañitñik pinaiñnaisa.

Aggiłha Igñiñan Iñuum

24 “Taipkunani uvluni, pianikpan taamna ihuilliugutiqpak, siqiniq taaqsigisiruq,

suli tatqiq qaumağingiguni.

25 Uvlugiat katakkisirut qilañmiñ,

suli qaummatipayaañi silam nuktitaulutin inimikniñ.

Isaiah 13:10; 34:4

26 Taivrumani uvlumi iñuich tautukkisigaat Igñiña Iñuum agqisuaq nuviyakun piqağuni kamañaqtuamik sañjimik kamañautituummağmi. 27 Taamna tuyuqağisiruq isagulinik katitchityaqtuanik atautchimun Agaayyutim piksraqtaagikkañiñik nakikñapayaq.

Iłisaaksraña Asirritłaitchuam Napaaqtum

²⁸ “Iisaaqagitchi asiaviqutiniñ, itnaqhuni, nauriuraq nauñuraaqsiivaalukman qiniñnaqsiuraaqsimata akutuqpaliksrai ilisimarağigiksi upingaam qalliha. ²⁹ Taatnatuntuuq, tautukkupsigik tamatkua atuumaruat ilisimarisigiksi isuksram tikiu-maaqsiha. ³⁰ Ilumun nipliutigipsi, ukua iñuich tuquyumiñaitchut atuumagaluaqtitnagu iluqaan tamanna. ³¹ Qilaglu nunalu piigisiruk aglaan uqałitka piigumiñaitchut.

Pivia Aggikksrajan Ilisimaraitchuq

³² “Kia-unniiñ iñuum nalugaa taimanigun Iğniñan Anjutim qakugun aggikksraja, uvaña unniñ isağulgich ittuat pakmani nalugaat, aglaan kisimi Aapaa ilisimagaa. ³³ Qaunatqiağiksıusi, itqummaağikkumausi, atakkii nalugiksi sumi atuumalikksraja. ³⁴ Atrigaqtuq umialinmik aullaqtuamik uñasikusamun nunamun unitchipluni tupigmiñik. Sanjiksriniñigaa pirigikkani savaaksrajanik, tilipluguasiiñ talum munaqsraa qaunatqiağiquplugu. ³⁵ Taatnamik itqummaağikkumausi atakkii nalugiksi qakugu añaayuaña tupqum aggikksrajan, unnuami naaga unnuagruami naaga uvlaatchaurami unniñ uvlaami. ³⁶ Aggigumi tavrakñatchiaq paqingitchumagaasi siñigusi. ³⁷ Nipliutigikkağa iluqapsitñun sivuani uqautigigiga iñupayaanun, Itqummaağikkumausi!”

14

Sivunniugun Tuqutchuklugu Jesus

¹ Atuumagaluaqtitnagik malğuk uvluk Jew-ñuruat nigiqpagvikaanatalu atilik Apqusaakkaułigmik sulı nigilhata puvlaksigniğilaamik qaqqumik, qaukñinisa agaayulıqsit sulı aglaliqirit pakağiniğaat qanugimña tigusuklugu Jesus irigaqtugutin tuqulluguasiiñ. ² Aglaan ilinich nipliğniqsut, “Nigiqpagvikaam uvluani taat-nağnianğitchikput. Iñuich aupatchakpiaqtut.”

Jesus Tiprağiksakkauruq Bethany-mi

³ Jesus-uvva inniqsuq Bethany-mi, tupqani Simon-ñum atniğñautiqaqtuam auyugaqtu-amik. Aasii nigipkaqlugu ağnam tikiñniğaa saagaqhuni akisullapiaqtuamik uqsruğutmik atiqaqtuamik Nard-mik. Taavruma añağniğaa nakasruññaña kuviklugu uqsruğun Jesus-ñum niaquanun. ⁴ İlanisa iñuich ihuaginilğiniğaat aasiiñ avatmun nipliçhutin, “Suvaata una piilaamun uqsruğun atuqpa? ⁵ Tuniñayaqtuq qaanigługu pinasut kavluutit taalanik aasii qaiłlugu manik naglinnaqtuanun.” Taatnaqhutin uqapiluktut akiknaqlugu ağnaq. ⁶ Jesus-ñum nipliutigai, “Suginaiqsıun! Suvaata ihuilliuqtitpisiun taamna ağnaq? Una savaaqtuq nakuuruamik uvañnun. ⁷ Naglinnaqtuat itchağataqtut. Taimma qanun savautilhiñaugisi nakuuruamik piyumiñağupsi, aglaan nayuutilhaiñağumiñaitchuña. ⁸ Ağnaq savaaqtuq piyumiñakkağmiñik. Tiprağiksagaa timigikkağa itqanaiyautiplugu iluvikkaułiksrajanun. ⁹ Uqautigipsi, nanipayaaq nunami quliaqtuagikpatruñ tusaayugaagiksuaq iñuich uqautigigisigaat nalupqinaigługu ağnam taavruma taatnaħa itqakku-tauluniasii ilaanun.”

Judas Anıqtuq Aatchuutigisuklugu Jesus

¹⁰ Judas Iscariot, ilanat qulit malğuch malıguaqtit, utlautiniqsuq qaukñitñun agaayulıqsit aatchuutigisuklugu Jesus ilinjitñun. ¹¹ Tusaakamitruñ quviasulıgnıqsut, sulı akiqsruğniğaat aatchuğuklugu maninñik. Tavrakña Judas utaqqiaqsıniqsuq aatchuiviksramik Jesus-mik pisuğnaqsılugu.

Jesus Nigiqatauniqsuq Malıguaqtimiñi Nigiqpagviani Atilinmi Apqusaakkaułigmik

¹² Sivulliqpiani uvluani nigiqpagvikaam puvlaksigniğilaamik qaqqumik ipnaiyaaq tuqputauraqtuq itqakkutaupluni Apqusaakkaułıgmun. Jesus-ñum malıguaqtaiñ apiqsruğniğaat, “Nanili itqanaiyaquvisigut nigiqpałiksraptiknik atilinmik Apqusaakkaułıgmik?” ¹³ Jesus-ñum tuyugigik malğuk malıguaqtinıni nipliutiplugik, “Nunaaqqimukkitchik. Tavrani paagısıgıktik iñuk saagaqtuag qikumik imiqagvinmik. Malıkkumagıktik.

14 Napmun isiqqan nipliutiyumagiktik tupilik, 'Iisautri nipliqsuq, nanili iniqaqpich niggiiviksramnik ipnaimik atilimik Apqusaakkauigmik piqasiqluna maliguaqtimnik?' 15 Taavruma urriqsuutigisigaatik nalauraallagvinimik inituruamik qulligmi inimi itqanailaamik inuqsranaiqlugu. Tavrani itqanaiyautiyumagiptigut." 16 Jesus-ñum maliguaqtai aullaqtut nunaqqimukhutin. Paqinnigaat nipliha taatnatupiaq, itqanaiyaqhutin nigiqpagviksramun atilimun Apqusaakkauigmik.

17 Anaqaksraaqman Jesus tikiññiqsuq piqatigiplugich qulit malguich. 18 Nigipkaqlugich Jesus-ñum nipliutigai, "Ilapsisamma nigiqatigikkağma aatchuutigigisigaana." 19 Taapkua aliasuligñiqsut nipliutiplugich atausiuttaaqhutin, "Uvana pivina?" atlatsuli, "Naaga uvana?" 20 Jesus-ñum kiunigai, "Ilapsisamma qulit malguuplusi ittuasi misuksiqatigikkağma puggutamiñ. 21 Iñuk agaayyutitnaqtauruuq nalunaiqsuq tuquruksrauruq tuvraglugu aglausimaruuq ilaagun. Nakliñ iñuk tamna aatchuiruq Iñunmik agaayyutitnaqtauruamik! Ihuatlukkayaqtuq taimani aninitchumi."

Atangum Nullautchigvia

22 Tamatkua nigilgataqtitlugich Jesus-ñum tigummiplugu qaqquq quyyatipluguasiiñ avguqlugu qaiññigaa maliguaqtimiñun nipliqhuni, "Tigulugu niggisin, taamna timiga." 23 Jesus-ñum tigukamiñ qallun quyalgitlugu Agaayyun, qaiññigaa tamatkununa imiqsillaavigipluguasiiñ. 24 Nipliutigai, "Una auga maqiruuq iñugiaktuanun. Taavrumuuna Agaayyutim talugniqusigaa akiqsruutni. 25 Nipliutigipsi, imitqikkumiñaitchuna asiam misuguanik taivrumunaaglaan imigviksramnun nutaakun anaayyuqautaani Agaayyutim." 26 Tavra atuani kamiñ atuutmik aullagñiqsut iggimun atilimun Olives-mik.

Jesus Sivuniksriquruq Peter-m Piilaagñiañhanik

27 Jesus-ñum nipliutigai, "Marrumani unnuami iluqasi nikatchakkisirusi piqutigiluna. Atakkii aglausimaruuq,

'Tuqqutchiruna munaqsrinik,

taatnamik ipnaich siamitkisirut.'

Zechariah 13:7

28 Aglaan kiñuagun anitqianikkuma aullagisiruna sivupsitñi Galilee-mun." 29 Peter-m nipliutigaa, "Iluqatin unitkaluaqpatinunniñ, nikatchakkumiñaitchuna." 30 Jesus-ñum itnağniğaa, "Uqautilakpiñ, marrumani unnuami aqargiqpak qalguqtağaluaqnagu malgunniaglaan piilaagutigigisigikma piñasuniaglaan." 31 Aglaan Peter nipliqsuq qapinaiqhuni, "Tuqulunñaunniñ nayugniagikpiñ. Piilaagiyumiñaiñiağikpiñ sumiunniñ." Taatnatuntuuq nipliomiñiqsut iluqatin.

Jesus Agaayuruq Gethsemane-mi

32 Jesus-lu maliguaqtinilu tikitñamiñ nunagiksaananun atilimun Gethsemane-mik nipliutigai, "Aquppiuraallagitchi uvani agaayutyuqatilluna." 33 Piqatiginigai Peter-lu, James-lu, sul John. Uqumaiñiullapiagñiqsuq naglinnaqsipluniunniñ irrutchiğmigun

34 nipliqhuni asiiñ, "Arrii, uqumaiñiullapiagñiqsun. Alianam pisagilhiñiağutağana. Tavraniittuallagitchi qaunaksruqasillaguna." 35 Taavunaqtaallakhuni sitquğniqsuq nunamun agaayupluniasiiñ nagliksaagunitluni piñagumiñaqpan. 36 Itnağniqsuq, "Abba, Apaana, suapayaaq analatkiñ piiqugaluagiga nagliksaagutiqpak uvamniñ. Aglaan pisulhiñ atuumayumuq, pisuliginilaapkun." 37 Jesus-ñum utiqami paqitlugich siñiktuat nipliutinigaa Simon Peter, "Simaan, siñikpich? Munağiuraallakkumiñaiññiqpichunniñ akkuvauraq?" 38 Tavra nipliutilgiññigai, "Siñiniasunaqasi agaayulusilu, ukpiqsrinaiñitchumausili uuktuakkaugupsi. Iñuk ilumutun piyummatiqagaluahuni irrutchiğmigun, aglaan timimigun sayaitchaqtuq." 39 Jesus aullatqinñiqsuq agaayutyuqahuni sivuanisun. 40 Utiqami paqilgiññigai siñiktuat, irratin uisalguillillaklugichunniñ. Taatnamik kiuqausiksraiññigaa. 41 Utiqami piñayuakni nipliutinigai, "Kiikaa, siñigitchi qanutun minguiqsigusu. Aglaan siñikpaaniktusi. Uvva

aatchuutauliksrana iñuum Igñinan tikitchuq analatagiyumiñaqsiplugu killuliqirinun. ⁴² Makillusi, utlaglavut, atanii tunirigikkaga imma tikitchuq.”

Jesus Tiguniġaat

⁴³ Jesus uqaqtitlugu Judas, ilanjat qulit malġuich malġuaqtañ tikiññiqsuq. Agġiqasiqhuni iñugiaktuanik iñunġnik, saviqaqhutin suli anautchiraqhutin. Qaukñich agaayuliqsit, aglaliqiritlu suli sivulliuqtigruat tuyuġiniġaich. ⁴⁴ Taavruma tuniritñiktuam ilaanik qaiññiġaa itnaqhuni ilitchuġipchautigigisiñiplugu, “Taamna kunikkaġa, tavra ilaanuġisiruq. Tiguyumagiksi aullautiluguasiñ qaunagilugu.” ⁴⁵ Judas-ñum tikirgauraqamiun Jesus nipliutiniġaa, “Ilisautrii,” kuniklugu. ⁴⁶ Aasiñ tamatkua tigguaqñunġaat. ⁴⁷ Iłanjata malġuaqtañ qichaqtuam amuliqamiun savikpani anauniġaa savaktaat qaukhiata agaayuliqsit, siutaiqsiqlugu. ⁴⁸ Jesus-ñum nipliutigai, “Suvaata tigutyappisitña savikpaliraaqhusi anautaniglu? Savvaqluktaunasugivisitña? ⁴⁹ Uvlutaugagipman agaayyuvikpanmi ilisautiplusi naagauvva tigullaitchipsitña, aglaan aglaksimaaqtuaq taatna Agaayyutim uqałhani ittuksraupluni.” ⁵⁰ Tarrali malġuaqtañ iluqatin suksraaqługu qimanñiqsut.

⁵¹ Nukatpiaq, malġuaqtañ ilanjat, atnuġaaqagñiqsuq qalipquahñamik. Tiguliqsaqman-ituuq ⁵² qalipquani unitlugu qimanñiqsuq atnuġaunnani.

Jesus Uqaqsittaagviñmi

⁵³ Taapkua tigusiruat pituigun tasiuġniġaat Jesus qaukhiatnun agaayuliqsit, kati-maruanun iluqatin qaukñich agaayuliqsit sivulliuqtigruat aglaliqiritlu. ⁵⁴ Peter malikmiñiqsuq unasiuraaqhuni silataanunaglaa igluqpanan agaayuliqsit qaukhiata. Aqup-piqataunikuq qaunaksrini naniaqtuaqhuni ikniġmi. ⁵⁵ Qaukñich agaayuliqsit suli iluqatin uqaqsittaagtitchirit pakaaqagñiqsut agvisiksrananik akikñaqługu Jesus tuqqutçukługu, aglaan paqitchitłaiññiqsut. ⁵⁶ Iñugiaktuat ilisimaraugaluqatut akikñaqługu, aglaan ilisimaruaruat atñitqataqtut. ⁵⁷ Tavra ilisimarit ilanjich makinniqsut akikñaqługu nipliuhutin, ⁵⁸ “Tusaagikput niplioman, ‘Piyaaqquġisigiga agaayyuvikpak iñiqtauruq arganik, aglaan pinayuakkun uvlut nappaiñiaqtuña atlamik iñiqtaunitchuamik arganik.’” ⁵⁹ Ilisimaritunniñ taapkua piqasiutilguiññiqsut taavrumuuna. ⁶⁰ Qaukhiat agaayuliqsit makinniqsuq sivuġaatni. Tarra apiqsruġniġaa Jesus, “Kiggutiksraitpiun una ilisimarit uqaġikkanat akikñaqhutin?” ⁶¹ Aglaan Jesus nipaisaaqtuq uqañitłuni sumik.

Apiqsrutqilgiññiġaa qaukhiata agaayuliqsit nipliuhuni, “Christ-ñuvich, Igñina Nangakkaurum Agaayyutim?” ⁶² Jesus-ñum kiuniġaa, “Tarra, Ilaanuruña. Tautukkisigiksi Iñuum Igñina aquppikpan taliqpiani Sanñipayaalgum qiniġisiplugu atqaqpan nuviyakun qilañmiñ.” ⁶³ Qaukhiata agaayuliqsit aliktuġniġai atnuġaani nipliuhuni, “Inuqsranaiqsugut ilisimaraurukramik! ⁶⁴ Tusaagiksi uqaġniġuuta! Qanuq sivunniġniqisi?” Iluqatin katimaruat tuqqutaksraġuġniġaat. ⁶⁵ Iłanjisa tivvuaqtuqługu, irrak matuqqaqługik anaumikkaat apiqsruqługu, “Ki, nalautçagiñ kimun anaumiktılaaqnik.” Taatnaanikmata qaunaksrit tiguplugu pattanġiġaat.

Peter-m Jesus Piilaagigaa

⁶⁶ Peter ititlugu silataani uqaqsittaagvium tikiññiġaa aġnam savaktaan qaukhiata agaayuliqsit. ⁶⁷ Uuma tautukamiun naniaqtuaqtuaq inmiñik ilisaqłiġniġaa nipliutiplugu, “Ilvittuq piqatigipmikkanatin Jesus Nazareth-mium!” ⁶⁸ Peter piilaaqtiqtuq, “Naluruña. Kanjqsimanitçhiga qanutçhimik uqaqtılaan.” Nuktaaqtitlugu aqargiqpak qalġuġniqsuq.

⁶⁹ Suli aġnam taututqilgitñamiun nipliutiniġai tamatkua qichaqtuat, “Uvvauna ilagipmikkanat.” ⁷⁰ Peter piilaatqilgiññiqsuq. Kinuagunsuli qichaqtuat tavrani nipliutiniġaat Peter, “Iłumun ilagigaatin Galilee-ġmiunuplutin.” ⁷¹ Aglaan suviagaqsiñiqsuq itnaqhuni, “Agaayyutim anasiñuqsagłiña uqañitkuma ilumutuuruamik. Nalugiga kisuutilaanja taavruma anutim.” ⁷² Tuglililqługu aqargiqpak qalġuġniqsuq. Peter-m

itqagñigai uqahigikkanji Jesus-ñum, “Aqargiqpak qalguqtagaluaqnagu malgunniaglaan piilaagutigigisigikma pinjasuniaglaan.” Itqaqamiunj taamna qiagaqsiñiqsuq.

15

Pilate-muutiniġaat Jesus

¹ Tavra uvlaatchaurami qaukñich agaayuliqsit piqatigiplugich sivulliuqtigruat suli aglaliqirit suli iluqaġminj uqaqsittaagtitchirit katimaniqsut sivunniughutinj. Tamatkua Jesus qiliqtinnigaa. Qilgutilik tasikuaqħugu Pilate-muutiniġaat kavanauruamun.

² Pilate-ñum apiqsruġaa, “Uvva Jew-ñuruat umialigivatin?” Jesus-ñum kiugaa, “Tavra ilvich taatnaqtutin.” ³ Qaukñich agaayuliqsit pasiuġniġaat iñugiaktuatigun sutigun. Aglaan Jesus kiumaksriñġiññiqsuq. ⁴ Pilate-ñum apiqsruġitkaa, “Kiggutiksraiññiqpich? Qanutunaglaan iñugiaktautigiruanik pasiuqpatin!” ⁵ Jesus nipliñġitchuq. Taatnamik Pilate quviġusuñiqsuq.

Jesus Tuquruksraġuġaat

⁶ Ukiupayaaqman Jew-ñuruat niġiqpagvikaatni atilinjmi Apqusaakkauliġmik Pilate annaktitchiraġniqsuq atautchimik isiqtamik kisupayaamik pisukaminj. ⁷ Akunġatni isiqtat iñuk inniqsuq atilik Barabbas-mik iñuaqatauruq taapkua anjuyakmata akiknaqħugu Roman kavamañatnik. ⁸ Iñugayaat Pilate-mukamitruñ qasriġiaqsiñiġaat pituiquplugu isiqtaq piragiġimisun sivuani. ⁹ Pilate-ñum kiugai, “Pituiġitquvisitña Umialgatnik Jew-ñuruat?” ¹⁰ Iliġchuġiniġaa qaukñisa agaayuliqsit qaitchiġhat Jesus-mik siqñataqatiġmiktigun. ¹¹ Aglaali qaukñich agaayuliqsit akatchiñiqsut iñuñnik Pilate-ñum pituiġitquplugu Barabbas-mik. ¹² Pilate kiugai, “Qanuġisiñiqpigu una taiguutiqaqtuaq Umialgatnik Jew-ñuruat?” ¹³ Iluqatinj iñuich nipliappañniqsut, “Kikiaktuutili!” ¹⁴ Pilate-ñum apiqsruġniġai, “Suvaata? Savamaqħuqaqpa?” Aglaan iñuich nipliappaaurallapiagiñiqsut, “Kikiaktuutisiun!” ¹⁵ Pilate-ñum quyalisukħugich iñuich pituiġniġaa Barabbas ilinjitñun. Qaitkamiunj Jesus anjuyyiuqtimiñun tiliñiġai, “Ki, ipiġaqtuqsuñ! Kikiaktuutinaqsiruq.”

Anjuyyiuqtit Mitautigigaat Jesus

¹⁶ Anjuyyiuqtit itqutiniġaat Pilate-ñum tupiqpañanun, aasiñ katitquniġaich atlat anjuyyiuqtit, ¹⁷ atnuġaaqħugu akisuruanik kaviqsaamik suli niaquusiplugu kakitlaġnanik aasiñ iliplugich niaquanun. ¹⁸ Kamagiññaġniġaat sivuġaani nipliġhutinj, “Uvvaguq Umialgat Jew-ñuruat!” ¹⁹ Anaullaġniġaat niaquagun anautamik suli tivvuaqtuqħugu sitquġvigiġplugu sivuġaani Jesus. ²⁰ Mitautigianikamitruñ mattaqtinnigaa kaviqsaq silatiġuaq atipkaqħuġaasiñ ilaan atnuġaaniñik. Tavra aullautiniġaat kikiaktuutiviksrañanun.

Jesus Kikiaktuutigaat Sanniġutamun

²¹ Uvvaguq iglaullaġminj anjuyyiuqtit paġniġaat iñuk atiqaqtuq Simon-mik utiqtuq nunaqqimun. Nunuriñiġaat iqsruplugu Jesus-ñum kikiaktuutriviksraña. Taamna Simon Cyrene-naġmiu aapañak Alexander-mlu Rufus-ñumlu. ²² Tikiutiniġaat nunañanun taiyuutilinjmik Golgotha-mik mumiutiqaqħuni “Niaqum Saunġa.” ²³ Imiksritkaluġniġaat asiam misuġuanik avuplugu suñagiñitчуamik. Aglaan Jesus imiñiñiġaa. ²⁴ Tamatkua anjuyyiuqtit kikiaktuutigaat. Tavra aviktuġniġaich atnuġaani aasiñ saaptautigiġplugich qanutchimik iñuk piksraquplugu. ²⁵ Nine-aklaaqman uvlaami kikiaktuutiniġaat. ²⁶ Aglaich pasikkusiañi iliniġaich niaquan qulaanun itna aglakħugich, “Umialgat Jew-ñuruat.” ²⁷ Ilaani kikiaktuutiriqatauniqsuk malġuk tiglinjaqtik, ilaqataa taliqpian tunjaani suli ilaqataa saumiani. ²⁸ [Sivuniksriqirim tarra Agaayyutim uqalħa immiumaruq, “Irrutiniġaat savamaqħuktuatun.”]

²⁹ Iñuich apqusaatquaat niaqulaniqsut nipliaplutin pisaanñatinik Jesus-mun, “Aa! Uqaguuruatin piyaqquhiñauniplugu agaayyuvikpak aasiñ nappatqiglugu pinasuni uvluni, ³⁰ ki, anniqsugñ ilipnik, aasiñ atqagñ sannigutamiñ.” ³¹ Taatnatuntuuq qauklinisa agaayuliqsit piqasiqhutin aglaliqirinik mitautigigaat, “Una anniqsuiragtuq atlanik, aglaan inmiñik anniqsulguitiñiqsuq. ³² Ki, Christ, Umialga Israel-ñum, atqagutin kikiaktuutrivipniñ! Uvagut tautukkuptigu ukpigiyumaikput.” Taapkuak kikiaktuutriqatauruak suviağutiniğaa.

Jesus Tuquruq

³³ Uvluq qitiqquqman taaqsiñiqsuq nunapayaami. ³⁴ Three-aklaaqman Jesus nip-itusiñiqsuq, “Eloi, Eloi, lama sabachthani?” mumiutiqaqhuni, “Agaayyutmaan, Agaayyutmaan, suvaata suqutigingiqpiña?” ³⁵ Iñanich tamatkua qichaqtuat tusaakamiun nipliqtut, “Atañii, tuqługağaa Elijah.” ³⁶ Iñanich iñuich tiguliqamiun allaqtigun qil-amiksruaqhuni misuktiqługu misuqqumun, isautchiqsıqługu ayauppınmik qaqłukkun aktuqługu nipliqhuniasiiñ, “Ki, qiniğumagikput Elijah agğigisipmagaan atqautityağlugu.” ³⁷ Jesus nipaalaliqhuni tuquniqsuq. ³⁸ Talukuyaaq agaayyuvikpanmi siiksiñiqsuq tat-pichakña takanuña taatna. ³⁹ Tavra anuyyiuqtit qaukiat qichaqtuaq Jesus-ñum qaninani tuqupman nipliğniqsuq, “Iłumutun taamna anun iğniğiniğaa Agaayyutim.”

⁴⁰ Itmiñiqsut ağnat tautuktuat unavaniñ, ilagiplugich Salome suli Mary Magdalene suli Mary, aakagikkañak taivruma kamanaiñniqsram James-ñum suli Joses-ñum. ⁴¹ Tamatkua piqasiqsugniğaat Jesus Galilee-mi itman savautiplugulu. Atlat iñugiaktuat ağnat malinğniğaat Jerusalem-mun.

Jesus Iłuviğniğaat

⁴² Unnuksraaguraaqman Joseph Arimathea-ğmiu tikiñniqsuq. Uvva uvluani sivuani Jew-ñuruat minguiqsiağviat piuq. ⁴³ Taatnamik ilaa taluqsraiqhuni utlautiniqsuq Pilate-mun. Iniağiniğaa Jesus-ñum timaa. Joseph kamagikkaupluni sivulliuqtigruanuniquaag niğiuqaqniqsuq aullağniñiksrananik anaaququtaanik Agaayyutim. ⁴⁴ Pilate quviğusunıqsuq Jesus tuquaniktigniqman. Tuqługniğaa anuyyiuqtit qaukiat apiqsruqługu tuquaniktigman. ⁴⁵ Tarra iłitchuğianikamiun taavrumakña anuyyiuqtit qaukiatniñ Jesus-ñum tuqqutilaana, qaitkaa timaa Joseph-mun. ⁴⁶ Joseph tauqsıgñiqsuq ukiłhaagiksaamik. Atqautiplugu Jesus-ñum timaa puuqługu ukiłhaagiksuamik iłiñiğaa iłuviuqtamun uyağanmi. Aksrakługu uyağanmik taluniğaa taamna iłuviq. ⁴⁷ Mary Magdalene suli Mary aakagikkaña Joses-ñum qiniğniğaa napmun iłiñiaqmanaan.

16

Jesus Anitqıksuq Tuqułiğmiñ

¹ Jew-ñuruat minguiqsiağviat qaanianikman, Mary Magdalene suli Mary aakana James-ñum suli Salome tauqsıgñiqsut tiprağiksaanik uqsruqtigukługu Jesus. ² Uvlaatchaurami sivulligmi uvluani akunniqsam tikitchut iłuviğmun nuiyasriuraqmiuğlu siqiniq. ³ Uqaksraqtuniqsut inmiknun, “Kiami aksrakisivaun uyağak paananiñ iłuvğum?” (Atakkii uyağak anıgaluaqtuaq). ⁴ Tavrakña tautunniğaat uyağak aksraksimaanikługu.

⁵ Tavra ağnat isiğniqsut iłuviğmun. Tautukkaat nukatpiaq aquppiuraqtuaq talıppian tunaaani atnuğaaqaqhuni takiruamik qatiqtaamik. Quviğutchanıqsut. ⁶ Aasiñ nukat-piam nipliutigai, “Quviğusunıqasi! Pakakkısi Jesus Nazareth-miu kikiaktuutrauruq. Agaayyutim anitqıksitkaa. Uvani inğitchuq. Qiniqsıun nallavia. ⁷ Aglaan uqautityaqsigik malığuaqtit Peter-lu, ‘Immaimña Galilee-munıaqtuq sivupsitni, taamani tautukkisigiksi tuvrağlugu uqauttutaa ilipsitñun.’” ⁸ Tarra uniñniğaat iłuviq qilamik. Tatamitpaitłutin uuliksiñiqsut. Nipliniñniqsut iñunmun apqutmikni iqsitchakpaitłutin.

Jesus Sagvisuq Mary Magdalene-mun

⁹ Jesus anitqikhuni uvlaatchaurami sivulligmi uvluani akunniqsaam, sagvigñiqsuq sivulliuplugu taivrumuᅇa Mary Magdalene-mun irrusiqluiyakkamiñ tallimat malᅇunᅇnik. ¹⁰ Taavruma utlaᅇnigai piqatigisuukkaᅇi Jesus-ᅇum kiñuvᅇuruat qaiplutiᅇlu. ¹¹ Uqautiniᅇgai Jesus iñuuniplugu suli tautuᅇniplugu. Tamatkua naagatai kiñuvᅇuruat tusaakamiᅇ ukpiᅇingiññiᅇaat.

Jesus Sagvigñiqsuq Malᅇunᅇnun Maliguaqtinun

¹² Kiᅇuagun Jesus sagviqmiñiqsuq iglaatun ilipluni malᅇunᅇnun ilaᅇniknun aullaqtuᅇnᅇnun nunaaqqimiñ. ¹³ Tavrakᅇatchiaq utiᅇniqsuk. Uqauraaqsiñiaᅇaluᅇniqsuk atlanun maliguaqtinun, aglaan tamatkua ukpiᅇiᅇitmiñiᅇaich.

Jesus Sagvigñiqsuq Qulit Atautchiñun Maliguaqtinun

¹⁴ Kiᅇuagun Jesus sagviqmiñiqsuq taapkunᅇuᅇa qulit atautchiñun niᅇiñiaqtitlugich. Suakataᅇnigai ukpiqsrilᅇiᅇhatigun pitchiᅇiᅇhatigunlu atakkii ukpiᅇiᅇitlugich qiñiqtuat ilaanik kiᅇuagun anitqilᅇhan. ¹⁵ Nipliutigai, “Aullaᅇusi iluᅇaanun nunamun, quliaqtuᅇᅇiyumagiksi tusaayugaᅇᅇiksuaq anniqsuᅇiᅇakun iluᅇaitñun iñuᅇnun. ¹⁶ Kisupayaaq ukpiqsriruaq suli paptakauruaq anniqsuᅇiᅇisuruq. Aglaan kisupayaaq ukpiqsrinitchuaq suksraunᅇiqsaugisuruq. ¹⁷ Tamatkua ukpiqtuat piqᅇᅇniaqtut ilitchuqcutaiñik saᅇᅇim taavrumuuna: Atuᅇlugu atiga anittaigisirut irrusiqluᅇnik suli uqatlagisirut atlakaᅇᅇiñik uqqanik. ¹⁸ Tigugaluaᅇumiᅇ nimigianik unniñ imiᅇaluᅇumiᅇ tuqunamik nuyuaᅇnamiuyumiñaitchut. Iᅇigisiᅇaich argagikkatiᅇ atniᅇᅇnaqtuanun aasiñ tamatkua iᅇuaqsilutiᅇ.”

Jesus Aullautrauruq Qilaᅇmun

¹⁹ Kiᅇuagun Jesus-ᅇum Atanᅇum uqaqatigianikamigich, Agaayyutim aullautiuraaᅇaqsiñiᅇaa pakmuᅇa aquvititluguasiiñ taliqpiᅇmi tuᅇaanun. ²⁰ Maliguaqtai aullaqhutiᅇ quliaqtuᅇniqsut tusaayugaᅇᅇiksuamik nanipayaaq. Atanᅇuruam savaqatiginiᅇgai nalupqinaᅇᅇutiᅇlugu uqauttutaat ilumun itilaᅇanik quviqnaqtuatigun savaᅇisigun.

Uqallich Aglaani Luke-ŋum

¹ Piqpagiplutin ilauramaan Theophilus! Inugiakuat inuich pisuqtilaagmiktigun aglaniqsut atuumaruanik akunnaptikni. ² Iisimarauruat uqautiniqaatigut tautukkaqmiknik taimakjanin aullagniihhanin. Inuich tamatkua pakmapak quliaqtuaqniqsut tusaayugaagiksuamik. ³ Qutchiksuanjuruatiin, aglaniaqtuna ilitchugiraksraqnik ilisaagillapiaqqaaglugich uqaqipayaakkanich aullagniihhaninaglaan. ⁴ Aglaktuja taavrumina ilisimatquplutin ilumutuupialhanik ilisauttusiagikkaqich.

Anniviksrana John Paptaaqtitchirim Uqautauruq

⁵ Herod-ŋum umialguninani Judea-mi agaayuliqsiqaqmiñiqsuq atilimik Zechariah-mik. Agaayyuvikpanmi savaqatauniqsuq agaayuliqsini taggisqaqtuani Abijah-ktutnik. Agnaata atqa Elizabeth, paniginiqaali atlam agaayuliqsim. ⁶ Iluqatik nalaunnaruanuniqsuk Agaayyutim qinihhanin, tupiksriplutik iluqaitnik Atangum tillisainiglu atuqtaksrainiglu. ⁷ Qitunqaiñiqsuk atakkii Elizabeth qitungitlailuni, suli iluqatik utuqqanaaguqhutik.

⁸ Abijah-ktut savagviksriutaata Agaayyuvikpanmi tikiummipman, Zechariah-m savautiniqaa Agaayyun agaayuliqsaupluni. ⁹ Tuvraqhugu atuiragilhat agaayuliqsit piksraqtaaginigaat ikipkairuksraupluni tipragiksautmik. Isiqniqsuq agaayyuvikpananun Atangum. ¹⁰ Zechariah ikipkaipkaqtitlugu tipragiksautmik inugaagruich agaayuniqsut silataani. ¹¹ Isagulgan Atangum sagviutiniqaa qichaqhuni taliqpiani ikipkaiviuram tipragiksautmik. ¹² Zechariah-m tautukamiun tupaniqsuq iqsilisiqhuni. ¹³ Aglaan isagulgum nipliutiniqaa, “Zechariah, iqsiñak! Agaayyutim tusaanigaa iniqsrulhiñ. Nuliagikkan Elizabeth ignigisiruq anugauramik. Atchigisigiñ John-mik. ¹⁴ Quviasuutiqaqniaqtutin! Atlatlu inugiakuat quviatchakkisirut anikpan. ¹⁵ Inullautaugisiruq kamanaguni Agaayyutim qinihhanin. Imigumiñaitchuq asiam misuqquanik sanjisamaruamik. Anilgatahigmiñinaglaan anjalatiqaqisiruq Ippitchuamik Irrutchimik. ¹⁶ Utiqtinniaqai inugiakuat Israel-ŋuruat Atanigmun agaayyutaatnun. ¹⁷ Ataniq aggitlailiñnaan taamna John quliaqtuaqniaqtuq sanjiqaquni sivuniksriqiritun Elijah-tun. Ilauraagisikisigai aapauruat qitunqanitñun. Utiqtikisigai tupiksritlaitchuat isummatiqatlasilugich nalaunnaruumik. Itqanaiyutigisigai inuich akuqtugumiñaqsilugu Ataniq.” ¹⁸ Zechariah-m nipliutiniqaa isagulik, “Qanuqluna ilisimaniaqik ilumutuutilaaniq? Atanii, anayuqaqtuna suli nuliagikkaqa utuqqaguqmiuq.” ¹⁹ Isagulgum kiunigaa, “Gabriel-ŋuruja. Qichaqtuna sivugaani Agaayyutim. Tuyugigaana uqautiyaquplutin taavrumina tusaayugaallautamik. ²⁰ Ukpigilguitchiñ uqauttigikkaqa aglaan atuumagisiruq. Atakkii ukpigilguitñapna uqaqumiñaitchutin tikilgataglugu uvluq tamatkua atuumaviksrana.”

²¹ Taatnaqtitlugu inuich utaqqiñigaat Zechariah ilisimasukhutin suvaata muluvaahakmagaan iluani agaayyuvikpaum. ²² Anisulligataqami uqalguiñniqsuq. Inuich ilitchuginigaat qiniqquraaqalha agaayyuvikpaum iluani. Uqalgitluni urriqaniqsuq arganmiñik. ²³ Abijah-ktut savagviksriutaata Agaayyuvikpanmi naatnamiuñ Zechariah aiñiqsuq. ²⁴ Aquvatigun taavruma nuliaja Elizabeth sinjayauniqsuq. Aasiñ tallimani tatqini aimmiñiqsuq ²⁵ itnaqhuni, “Kiisaimma sanjiruam Atangum Agaayyutim ikayuqpaana. Kanjusutqikkumiñaiqsuna qitungitlailiñiluna.”

Anniviksrana Jesus-ŋum Uqautauruq

²⁶ Itchaksrani tatqini Elizabeth sinjayaunanikman, Agaayyutim tuyugilgiñniqaa isagulik Gabriel nunaqqimun Galilee-miittuamun atilimun Nazareth-mik. ²⁷ Tuyuginigaa niviaqsiamun anjtituqsimaitchuamun atilimun Mary-mik nuliaksrausiutianiktuumun

anutmun atilimun Joseph-mik. Joseph kinuviaġiniġaa Atanġum David. ²⁸ Isaġulgum tikiñniġaa nipliutiplugu, “Paġlagikpiñ! Atanġum Agaayyutim piksraqtaagigaatin iqatigiplutin. [Quvianaġniqsraurutin aġnapayaaniñ.]” ²⁹ Mary tupallapiagñiqsuq isaġulgum nipliuttutaagun kanjqsiniġlugu suvaata uqaqtilaana taatna. ³⁰ Isaġulgum nipliutiniġaa, “Iqsiñak Marii! Agaayyutim ihuaqqtigigaatin. ³¹ Sinjiaugisirutin iġñilutinaasiiñ anjugauramik atchiqsaksraqikkaqnik Jesus-mik. ³² Taamna kamañaġisiruq, suli iñuich taiguutiqaġisigaat iġñinjanik Qutchinñiqsrauruam Agaayyutim. Agaayyutim atanigūqtinniaġaa David-tun sivullianatun. ³³ Atanigūġisiruq kinuvianjiñi Jacob-ñum qaṇapak taimuṇa, suli añaayuqautaa isuksraqaġumiñaitchuq.” ³⁴ Mary-m tarra nipliutiniġaa isaġulik, “Qanuq una itkisiñiqpa? Ilaqatniksimaitchunjasuli.” ³⁵ Isaġulgum kiuniġaa, “Ipqitchuaq Irrusiq tikiumaġisiruq ilipnun. Agaayyutim Qutchinñiqsrauruam sanjigikkaṇan nayuġisigaatin. Taatnaġuni ililgaaq ipqitkisiruq taiguutiqaġuni Iġñinjanik Agaayyutim. ³⁶ Aasiiñ, itqallaun ilan Elizabeth. Uqautigimasugauq qitunġaqatlaiñniplugu. Aglaan pakma sinjiauruq itchaksrani tatqiñi utuqqanaaġuġaluanṇaġmi. ³⁷ Atakkii Agaayyutim supayaaq savaaġitlagaa.” ³⁸ Mary nipliġniqsuq, “Atanġum savaktigigaana. Atuumali uvaṇnun uqauttutigikkaptun.” Tavrakṇa isaġulgum uniñniġaa.

Mary-m Utlakkaa Elizabeth

³⁹ Taavruma aquagun, Mary paqnaligtuqhuni aullaqtigñiqsuq nunaaqqiuramun qimiġaanjiñiittuamun Judea-m. ⁴⁰ Tarra isiqhuni Zechariah-m tupqanun iqinniġaa Elizabeth. ⁴¹ Elizabeth-ñum tusaapqauraqmagu Mary-m paġlataa ilummiutaq iliqsraqtigñiqsuq. Elizabeth anjalatiqaġniqsuq Ipqitchuamik Irrutchimik ⁴² nipliuhuni nipitusipluni, “Quvianaġniqsraurutin aġnapayaaniñ. Quvianamiuruq ililgaaq sinjiauyukkan. ⁴³ Qanutun quyyasiusiaqaqtigivik, atanigma aakagikkaṇan utlagluġniġaana qiniġiaqluṇa! ⁴⁴ Tusaapqauraqapku paġlatigikka ilummiutaġa quviatchakhuni iliqsraqtiqtuq. ⁴⁵ Qanutun quviasuktigivich ukpiġikapku Atanġum uqaṭha tuyuutigikkaṇa ilipnun atuumagisiñniplugu.”

Mary-m Kamaksruutaa

⁴⁶ Mary nipliġniqsuq,
 “Iñuutchimniñ iluqaaniñ kamaksruġiga Ataniq.
⁴⁷ Quviatchautigigiga Agaayyun Anniqsuqtigikkaġa.
⁴⁸ Suunilūqtuana itqaġiniġaana.
 Uvakananiṇaglaan iluqatin iñuich taiguutiqaġisigaatṇa quvianamiuruam
⁴⁹ atakkii kamanaqtuaq Sanjiruaq Agaayyun savaaqaqhuni kamanaqtuanik uvam-
 nun.
 Atqa ipqitchuq.
⁵⁰ Kinuviaġiñi aippaavak
 nagliktuutiqaġai taluġirigikkani.
⁵¹ Agaayyun isanjiqsuq sanjiruamik taliġmiñik
 aasiiñ siammayaqaḡuġich kamañaġasuktuat sivunniugutituummitñik.
⁵² Atchiksinnigai kamanaqtuat atanġich
 suli atchiksuat kamanaqsipkaḡuġich.
⁵³ Inuqsraqtuat pisuiqsinnigai nakuuruanik
 suli aullaqtitluġich umialguruat saagaṭaaḡuġich.
⁵⁴⁻⁵⁵ Ikayugniġaa savaktigikkani Israel nagliktuqḡuġich,
 akiqsruutmisun sivulliaptiknun Abraham-mun kinuviaṇapayaaniñunlu qaṇapak
 taimuṇa.”
⁵⁶ Mary nayuutiuraagñiqsuq piñasuni tatqiñi Elizabeth-mi, aasiiñ utiġmun aipluni.

Aniṭha John Paptaaqtichirim

⁵⁷ Igñiviksrani tikitman, Elizabeth igñiñiqsuq aṅugauramik. ⁵⁸ Ilañ ilauraanjiñlu tusaaniḡaat Atangum kamaṅaqtuamik nagliktuiḡha Elizabeth-mun. Aasiñ tamatkua quviasuqasiḡniḡaat. ⁵⁹ Aniqammiuraq tallimat malḡuṅnik uvlianikman nalunaitṅutchiaqsiñiḡaat atchiḡukḡugu Zechariah-mik, aapaṅan atqanik. ⁶⁰ Aglaan aakaṅa nipliḡniḡsuq, “Naagga, atiqaqtuksrauruq John-mik.” ⁶¹ Nipliutilḡiñniḡaat, “Aglaan nalliatunniñ ilavich atiqanitchut taavrumiṅa atigmik.” ⁶² Urriqaplutiṅ apiqsruḡniḡaat aapaṅa kisumik atchiḡukkisipmagaan aniqammiuraq. ⁶³ Zechariah aatchuquniḡsuq aglagviksramik, aglakhuniasiiñ, “Atiqagisuruq John-mik.” Quviḡusuṅniḡsut iluqatiṅ. ⁶⁴ Taatnaanikami Zechariah uqatlasitqinḡniḡsuq quyaaqsiḡluguasiiñ Agaayyun. ⁶⁵ Silalliunich atlayuatchanḡniḡsut, aasiñ iñuich nunapayaani Judea-mi uqaginiḡaat. ⁶⁶ Tusaapayaatuq taavrumiṅa isummatiginiḡaat apiqsruḡhutiṅ, “Qanusuḡisiñiḡpa una ililḡaaq?” Nalupqinaitchuq Ataniḡmun iqatigitilaṅa.

Zechariah-m sivuniksriqutaa

⁶⁷ John-ḡum aapaṅa Zechariah aṅalatiqagḡniḡsuq Ippqitchuamik Irrutchimik. Uqagḡniḡsuq sivuniksriqipluni,

⁶⁸ “Quyalakput Ataniḡ Agaayyutaat Israel-aagmiut!
Atakkii ikayuḡiaḡniḡai tasuqsagḡiaḡlugich iñuni.

⁶⁹ Akunḡatniñ kiṅuviagḡikkaṅiñ David-ḡum
Agaayyun piksraqtaaqagḡniḡsuq iñuḡmik saṅḡiqaqtuamik anniḡsuḡiaḡhuta.

⁷⁰ Taimakṅaaglaan akiqsruḡaatigut tumigiḡlugich ipqitchuat sivuniksriqirini

⁷¹ anniḡsuḡisiñiḡluta akilliliḡsuḡtigikkaptikñiñ
suli saṅḡiatniñ uumigirigikkapta.

⁷² Uqagḡniḡsuq nagligigisiñiḡlugaḡ sivulliaḡikkavut
itqagḡlugu ipqitchuaḡ sivunniḡḡutni.

⁷³ Agaayyutim akiqsruḡniḡaa sivulliaḡput Abraham

⁷⁴ annautigisiñiḡluta akilliliḡsuḡtigikkaptikñiñ
uvaptiknun savautitqupluni iqsisuṅaqata

⁷⁵ ipqilḡkun nalaunḡaruakunlu iñuuniḡtutilaaptikni.

⁷⁶ Ilvich ililḡauramaṅ, taiguutiḡagḡisirutin sivuniksriqiraanik Qutchiṅniḡsrauruam
Agaayyutim.

Iḡligisirutin sivuani Atangum itqanaiaḡiaḡlugu agḡiḡksraṅa

⁷⁷ uqautilugich iñuḡikkaṅi
anniḡsuḡisiñiḡlugich natqigutigisiñiḡlugillu killuqsautiṅitñik.

⁷⁸ Agaayyutigikkaḡput ilunḡuktauruḡ nagliḡtaupluniḡ.

Tuyuḡikpagu anniḡsuḡti inniaḡtuḡ uvaptiknun uvlum qausagḡatauraḡniḡatun.

⁷⁹ Ikayuḡisigai iñuuniaḡtuat taaḡtuami iqsiñanani tuḡuḡhum,
aasiñ ilaan iñuupkaḡuta tutqiksilluta.”

⁸⁰ John aḡliḡluni timimigun saṅḡisiñiqsuq irrutchikun. Iñuuniaḡniḡsuq iñuilaami
aullaḡniñiḡhanunaglaan ilaan quliaḡtuaḡaḡhan Israel-aagmiunun.

2

Aniḡha Jesus-ḡum

¹ Augustus atangunḡaḡmi Rome-mi tilisiñiqsuq iñuich nanipayaaḡ atqiqsitquplugich.

² Taamna atqiqsitchivik sivulliuniḡsuq. Taamna atuumapman aṅun atiqaqtuḡaḡ Quirinius kavanauniḡsuq Syria-mi. ³ Iñupayaat utlautiniḡsut sivulliaḡmiṅ anniviṅitñun atqiqsitchaḡtuḡhutiṅ.

⁴ Joseph-tuuḡ iglaupmiñiqsuq. Aullaḡniḡluni Nazareth-miñ Galilee-miittuamiñ Bethlehem-muṅniḡsuq, nunaagqimun Judea-miittuamun, annivia-

nun atangum David. Joseph tavrugaḡniḡsuq atakkii ilaaptuuḡ kiṅuviagḡiplugu David-ḡum. ⁵ Atqiqsitchaḡtuḡami aullautiniḡaa Mary nuliaksrausiutianikkani siṅiayauruaḡ.

⁶ Bethlehem-miititlugik Mary igñisuligñiqsuq. ⁷ Igñiñgagñiqsuq aṅugauramik. Nimiqsruqtuallaṅniḡaa ilipḡuguasiñ tuttuqpaich niḡḡiviatnun atakkii iniksraitḡutin nullagvini.

Munaqsriḡlu Isaḡulḡiḡlu

⁸ Ilanich munaqsrit unnuiñiqsut taavani nunami munaqsriḡutin ipnaimiknik. ⁹ Isaḡulḡan Atanḡum sagviutiniḡai aasiñ qaumanan Atanḡum qaggutiplugich. Taapkua tatamitchallapiagñiqsut. ¹⁰ Aglaan isaḡulḡum nipliutiniḡai, “Iqsiñasi, uvuṅaqḡuṅa uqautityaḡipsi tusaayugaallautamik quviatchaktirrutiksrauramik iñupayaamun. ¹¹ Marrumani unnuami anniqsuḡti ilipsitñun aniruḡ David-ḡum nunaaqḡiani, Christ-ḡuruḡ Ataniḡ. ¹² Una ilitchuḡqutauruḡ ilipsitñun ilaanutilaananiḡ, paḡitkisigiksi aniqammiuraḡ nimiqsruḡlaktaḡ nalaruḡ tuttuqpaich niḡḡiviatni.” ¹³ Tavrakḡatchiaḡ iñugiaplaḡtuat isaḡulḡich ḡilaḡmiñ sagviḡñiqsut. Piḡasiḡḡugu isaḡulik nanḡaḡniḡaat Agaayyun itnaḡhutin,

¹⁴ “Kamanaun illi Agaayyutmun ḡutchinñiqsrami ḡilaḡmi, sulitḡutiḡaḡli nunami akunḡatni iñuich quyalitñiktuat ilaanik.”

¹⁵ Isaḡulḡich utiqmata ḡilaḡmun munaqsrit nipliḡñiqsut inmiknun, “Ki, aullaḡta Bethlehem-mun tautuḡiaḡḡugu Atanḡum uḡauttutigikkaḡa uvaptiknun!”

¹⁶ Qilamiksruḡhutin paḡinniḡaich Mary-lu Joseph-lu sulitḡanmiuraḡ nalauraḡtuḡ tuttuqpaich niḡḡiviatni. ¹⁷ Munaqsrit tautukamitruḡ uḡaḡiniḡaich isaḡulḡum nipliuttutigikkaḡi taavrumuuna aniqammiurakun. ¹⁸ Tusaapayaḡtuat quviḡusuḡniḡsut tamatkuniḡa munaqsrit nipliuttutigikkaḡitñik. ¹⁹ Mary-m uummatigmiitchiutiniḡai uḡautigikkaḡich aasiñ isummatigiuraḡḡugich. ²⁰ Munaqsrit utiḡniḡsut kamaksruḡḡugu nanḡaḡḡugu Agaayyun iluḡaisiḡun tusaakkaḡmiktigunlu tautukkaḡmiktigunlu. Atuumaruḡ atrilipḡugu isaḡulḡum atuumagisiñikkaḡa.

Jesus Atchiḡaat Agaayyuvikpaḡmi Qaitḡugu Agaayyutmun

²¹ Tallimat malḡuk uvlut naatmata sulitḡanmiuraḡ nalunaitḡutchiḡsaunaniḡman, atchiḡniḡaat Jesus-mik, atigmiḡ isaḡulḡum ḡaisaniḡ Mary siḡaiyaḡaluaḡtitnagu.

²² Ipḡiqsaḡviksraḡat tikitman, Joseph-lu Mary-m lu aniqammiuraḡ Jerusalem-muutiniḡaḡ ḡaitchaḡtuḡḡugu Agaayyutmun tuvraḡḡugu maligutaksraḡa Moses-ḡum, ²³ maligutḡugu aglausimaruaḡ maligutaksraḡiñi Atanḡuruam, “Aniqḡaḡtuapayaḡ aṅugauraḡ ḡaisaksrauruaḡ Agaayyutmun.” ²⁴ Tunillaḡtuḡiaḡniḡsuk malḡuḡnik tiḡmiaḡruuraḡnik, inḡanuruamik maligutaksraḡaḡun Agaayyutim.

²⁵ Jerusalem-mi aḡutiḡaḡmiñiqsuḡ atiliniḡ Simeon-mik. Una aḡun nalaunḡaniḡsuḡ taluḡsriruaḡ Agaayyutmik, sulitḡaḡniḡsuḡ Israel-aḡmiut annautikkauḡiksraḡatnik. Ipḡitchuam Irrutchim nayuḡniḡaa. ²⁶ Ilaan uḡautiniḡaa tuḡuyumiñaiñiḡipḡugu ḡiñiḡaluaḡnagu Christ Anniḡsuḡti Agaayyutim akiḡsruutigikkaḡa. ²⁷ Simeon sivullikkaupluni Ipḡitchuakun Irrutchikun utlautiniḡsuḡ agaayyuvikpaḡmun. Jesus-ḡum aḡayuḡaaniñ tikiutipmatku aniqammiuraḡ Jesus agaayyuvikpaḡmun atuumatyaḡḡugu atuiragiḡhagun maligutaksram, ²⁸ Simeon-ḡum akiggiutiniḡaa iligaaḡ aasiñ quyaḡḡugu Agaayyun,

²⁹ “Ataniḡ, akiḡsruutigikkaḡ atuumapkaḡiñ, sulitḡuḡḡulasiruaḡ tutḡiḡḡuḡa.

³⁰ Irramnik tautukkiga anniqsuḡti

³¹ tuyuḡikkaḡ annautitḡuplugich iñuich sumipayaḡ.

³² Ilaa qaumauruḡ sagviiruaḡ anniqsuḡiamik Jew-ḡuḡitchuanun sulitḡanmiuraḡ iñuiniḡun Israel-ḡum.”

³³ Iligaaḡ aapaḡa aakaḡalu quviḡusuḡniḡsuk tamatkunuuna Simeon-ḡum uḡauttutaḡun Jesus-kun. ³⁴ Simeon-ḡum ḡiñiḡuḡutiniḡik piḡiusiamik sulitḡaḡniḡsuḡ Mary aakagikkaḡa, “Agaayyutim una iligaaḡ piḡsraḡtaḡiniḡaa aḡvisautyaḡuplugu tammaliksraḡatnun naagaḡaa anniqsuḡiksraḡatnun iñugiaktuanun Israel-aḡmiunun.

Ilitchuqqutaugisiruq, aasii pisigiplugu ilaan kisuutilaana iñugiaktuat iñuich uqagisirut akitñaqlugu. ³⁵ Taatnağumiñ sagvigisiñiğaiç iriğaqtuqhutiñ isummatigikkañich ilaagun. Suli alianaq savikpaktun ipiktuatun kapirigisiruq uummatipnik.”

³⁶ Sivuniksriqiriqagmiñiqsuq uilgaağnaamik atiliñmik Anna-mik panianik Phanuel-ñum kinuvianjiñiñ Asher-ñum. Anna utuqqauruq. Uiqagñiqsuq tallimat malğunni ukiuni, aasii uina tuqupluni. ³⁷ Taimakñaaglaan iñuuniağniqsuq uilgaağnaañupluni, aasiiñ pakma ukiuniñiqsuq sisamakipiaq sisamanik. Unillañiñiğaa agaayyuvikpak. Uvlumi unnuaqtuummaan savautiniğaa Agaayyun uisauraaqhuniļu agaayupluniļu. ³⁸ Taavrumani sasagñigmi tikiñiñiqsuq qaitchiplugu quyyatmik Agaayyun. Uqautiginiğaa taamna ililgaaq iluqaitñun niğiugaqaqtuanun tasuqsaityakisrañanik Jerusalem-ñum.

Utilhat Nazareth-mun

³⁹ Joseph-ñum suli Mary-m tanjanikamitkik iluqaisa atuqukkat maligutaksrañigun Agaayyutim utiğniqsuk kinuniğmikhun Nazareth-mun Galilee-miittuami. ⁴⁰ Ililgaaq Jesus aglipuni sanñisiñiqsuq, puqutiqaallapiaqhuniļu. Suli Agaayyutim ihuaqutiniğaa.

Nukatpiağruk Jesus Agaayyuvikpañmiittuq

⁴¹ Ukiuğagipman añayuqaak Jesus-ñum utlauragñiqsuk Jerusalem-mun niğiqpagvikaamun atiliñmun Apqusaakkauliğmik. ⁴² Jesus qulit malğunni ukiunikman utlautiniqsut niğiqpagvikaamun pirağiliğmiktun. ⁴³ Niğiqpagvikaam aquagun aigaqsiñiqsut. Utiqsağmaknik nukatpiağruk Jesus uniniñiqsuq Jerusalem-mun, aasiiñ aakanan Joseph-ñumlu naluniğaa. ⁴⁴ Iğligasuginiplugu iglauqatauruani iglauniqsuk naalğataqlugu uvluq. Uvvaasiiñ tikiunamakmik nullagviksrağmikhun pakaaqsiñiğaa akunğatni ilamiñ suli ilauraaniñi. ⁴⁵ Paqinjitñamitku utiaqsiñiqsuk Jerusalem-mun pakkiatqlugu. ⁴⁶ Piñayuatigun uvlut paqinniğaa agaayyuvikpañmi aquppiqataupluni Jew-ñuplutiñ ilisautriñi, naalagñiplugich apiqsruqtaqlugillu. ⁴⁷ Iluqatiñ tusaaruat ilaanik quviğusuutiginiğaat puqikhuni kiggutaigun. ⁴⁸ Añayuqaakkiñ quviğusuutiginiğaa tautukamitku. Aakanan nipliutiniğaa, “Iğniñ, qanulgitpisiguk? Aapanlu piñikralilapiaqhunuk taatnaqhunuk pakkiagiptiğni.” ⁴⁹ Jesus-ñum kiuniğik, “Suvaata pakakpisiñta? Naluniqpitku nayuutiruksrauliğaa aapaa tupqani?” ⁵⁰ Aglaan kaniqsiñiñiğaa kiggutaa. ⁵¹ Tavrakña Jesus utiqasiğniğik Nazareth-mun tupigiplugik. Aakagikkañan itqagiplugich iluqaisa tamatkua uummatigmiitchiutiniğai. ⁵² Jesus agliñiqsuq puqiksipluni. Agaayyutimlu iñuillu nakuaginiğaat.

3

Quliaqtuaqalħa John Paptaaqtitchirim

¹ Akimiağuuataatni ukiut atanniqsuiħhani Caesar-m atilgum Tiberius, Pontius Pilate kavanaupmiñiqsuq nunami taggisiqagtuami Judea-mik, Herod atangupluni Galilee-mi, aniqataa Philip atangupluni nunami taggisiqagtuami Iturea-mik Trachonitis-miglu, Lysanias atangupluni Abilene-mi, aasiiñ ² Annas-lu Caiaphas-lu qaukhiuplutik agaayuliqsini. Taapkua atangupkaqlugich uqalħa Agaayyutim tikiunaniqsuq John-mun iğniñanun Zechariah-m iñuilaami. ³ John kukilunniqsuq kuñan Jordan-ñum avataani quliaqtuaqhuni, “Isummitqigitchi mumigusi killuqsautipsitñiñ paptaaqtillusi. Taatnağupsi Agaayyutimli natqigutigisigai killuqsautisi.” ⁴ John agğiğniqsuq tuvraqługu aglausimaruaq makpiğaanani sivuniksriqirim Isaiah-m itna, “Iñuk tuqluiraqtuq iñuilaamiñ:

Itqanaiyautisiun apqutiksraña Atangum,
nalğugługu tumiksraña!

⁵ Natigñapayaat immiğlugich,
iñgich qimiğaallu naqigługich,
saqunaruat apqutit nalğusaqmiğugich,

qaiğiitchuat tumitchaat qaiqsaglugich.

6 Tarrali iñupayaaq iłtchuğiniaqtuq anniqsuqtimik Agaayyutim akiqsruutigikkañanik.”

Isaiah 40:3-5

7 Iñugiaktuat iñuich utlautiniqsut John-mun paptaaquplutiñ. Uqautiniğai, “Nimiğiatun ittuasii, kia uqautivasi annatlasiñiplusi anasiñjuqsautiksrañaniñ Agaayyutim?

8 Iłitqutchipsigun qiniğnaqsisiuñ isummitqihqsi killuqsautipsitñiñ. Isumanasi, ‘Abraham sivulliağigikput.’ Uqautigipsi, Agaayyutim makua uyağaiç kinjuvialiutlagai Abraham-mun! 9 Agaayyutim atanniıha qallipiağataqtuq, iñuktun itqanaiqsuatun kipilhiñaagukługu napaaqtuq kanjagun. Napaaqtupayaaq asirriñitchuaq kipikkaugisiruq iktauluniasiiñ ikniğmun.”

10 Iñuich apiqsruğniğaat, “Qanuğmi pigisiñiqpisa?” 11 Kiuniğai, “Kisupayaam malğunñik qaliğuaqagumi qaitchili iñunmun atnuğaaksraitchuamun, sulı kisupayaaq niqiksrautiğagumi niğipkaili niqiksraitchuamik.” 12 İlanıç tax-siliqirit utlautipmiñiqsut paptaaquplutiñ aasiiñ apiqsruqługu, “İlisautrii, Sugisiñiqpicali?” 13 Uqautiniğai, “Katitchiñasi qañiğługu piraksriusiaqsi.” 14 İlanısa anuyyiuqtit apiqsruqmiñiğaat, “Uvagutaasiiñ, qanuğisiñiqpisa?” Nipliutiniğai, “Aqsaknasigik iñuich nunuritñigusi naagaqaa saglutiginasigik iñuich. Apaigilugu akılıusiağikkaqsi.”

15 Iñupayaat niğiugaqagñiqsut Anniqsuqtimik agğiqsağumaruamik, aasiiñ isumaniqsut taamna John Christ-ñupmagaan, anniqsuqti akiqsruutauruaq. 16 Aasiiñ John-ñum uqautiniğai, “Paptaaqtitçiruña imikun, aglaan taimma iñuk agğiqsağumaruaq kamanatluktuq uvamniñ. Siniiłguyumiñaitçuñañunniñ aluğutiñnik. Paptaağisigaasi İpqitçuakun İrrutçikun sulı iknikun. 17 Tigummiagıgaa tiktitaun salummağukługich mukkaaksrat sanikłunniñ, katillugichaasiiñ mukkaaksrat sigłuağmiñun. Aglaan ikipkağisigai sanikłuich ikniğmun qamiyumiñaitçuamun.”

18 Atlakaagıikun John quliaqtuagñiqsuq tusaayugaallautamik iñunñun pitchuk-saaqługich atlağuquplugich iñuuniałhat. 19 John-ñum iñiqtiqmiñiğaa ataniq Herod atakkii ilaqatnikhuni Herodias-mik aniqataan nuliananik sulı savaaqaghuni iñugiaktuanik atlanik pigiiçuaniç. 20 Aasiiñ Herod savaaqagñiqsuq pigiiçluktuanik isiqtaupkaqamiuñ John.

Paptaakkaułha Jesus-ñum

21 İluqaisa iñuich John-mun paptaaqtinñanikmata, Jesus-tuuq paptaaqtinñiqsuq. Agaayupkaqługu qilak añmaqtuq 22 sulı İpqitçuuaq İrrusiq atqagñiqsuq ilaanun tiñmiağruuratun. Nipi tusaaniğaat pakmakña, “Piqpagiplutin İğniğigikpiñ. Quyalimaagıikma.”

Jesus-ñum Kanñiğvini

23 Jesus-ñum aullağniikamiuñ savaani, iñuiññaq qulinik ukiuqtutilaaqagñiqsuq. Iñuich isummatiginığaat iğniğiniplugu Joseph-mun,

iğniña Heli-m, 24 iğniña Matthat-ñum,

iğniña Levi-m, iğniña Melchi-m,

iğniña Jannai-m, iğniña Joseph-ñum,

25 iğniña Mattathias-ñum, iğniña Amos-ñum,

iğniña Nahum-ñum, iğniña Esli-m,

iğniña Naggai-m, 26 iğniña Maath-ñum,

iğniña Mattathias-ñum, iğniña Semein-ñum,

iğniña Josech-ñum, iğniña Joda-m,

27 iğniña Joanan-ñum, iğniña Rhesa-m,

iğniña Zerubbabel-ñum, iğniña Shealtiel-ñum,

iğniña Neri-m, 28 iğniña Melchi-m,

iğniña Addi-m, iğniña Cosam-ñum,

iğniña Elmadam-ñum, iğniña Er-ñum,

²⁹ igñiña Joshua-m, igñiña Eliezer-ñum,
 igñiña Jorim-ñum, igñiña Matthat-ñum,
 igñiña Levi-m, ³⁰ igñiña Simeon-ñum,
 igñiña Judah-m, igñiña Joseph-ñum,
 igñiña Jonam-ñum, igñiña Eliakim-ñum,
³¹ igñiña Melea-m, igñiña Menna-m,
 igñiña Mattatha-m, igñiña Nathan-ñum,
 igñiña David-ñum, ³² igñiña Jesse-m,
 igñiña Obed-ñum, igñiña Boaz-ñum,
 igñiña Salmon-ñum, igñiña Nahshon-ñum,
³³ igñiña Amminadab-ñum, igñiña Admin-ñum,
 igñiña Arni-m, igñiña Hezron-ñum,
 igñiña Perez-ñum, igñiña Judah-m,
³⁴ igñiña Jacob-ñum, igñiña Isaac-ñum,
 igñiña Abraham-ñum, igñiña Terah-m,
 igñiña Nahor-ñum, ³⁵ igñiña Serug-ñum,
 igñiña Reu-m, igñiña Peleg-ñum,
 igñiña Eber-ñum, igñiña Shelah-ñum,
³⁶ igñiña Cainan-ñum, igñiña Arphaxad-ñum,
 igñiña Shem-ñum, igñiña Noah-m,
 igñiña Lamech-ñum, ³⁷ igñiña Methuselah-m,
 igñiña Enoch-ñum, igñiña Jared-ñum,
 igñiña Mahalaleel-ñum, igñiña Cainan-ñum,
³⁸ igñiña Enos-ñum, igñiña Seth-ñum,
 igñiña Adam-ñum, igñiña Agaayyutim.

4

Jesus-ñum Aniqusaqsiuḥa

¹ Jesus utigniqsuq Jordan-miñ aṇalatiqaqhuni Ipqitchuamik Irrutchimik. Sivul-
 likkauniqsuq Irrutchikun iñuilaamun ² uuktuaqsiutyaqhuni tuungagmiñ malgukipiami
 uvluni. Iluqaani taapkunani uvluni niginiñiqsuq, aasiñ nigisuliqhuni piviksrani
 isuklitmata. ³ Tuungam nipliutiniḡaa, “Agaayyutim igñigipiaqpatin tilliun una uyaḡak
 qaqquḡuqulugu.” ⁴ Aglaan Jesus-ñum kiuniḡaa, “Agaayyutim uqaḥa nipliqsimaqtuq,
 ‘Iñuk iñuuyumiñaitchuq qaqquḥiñakun.’” ⁵ Tavrakña tuungam aullautilgiññiḡaa
 qiñiqtitluguasiñ atanguviniñik nunam ⁶ nipliutiplugu, “Aatchuḡisigikpiñ iluqaanik
 aṇalatchiḡmik sulil iluqaanik umialgutmik. Tamanna iluqani qaisauruq uvaṇnun.
 Aasiñ qaitlagiga kisumupayaaq qaitchukkupku. ⁷ Iluqaan tamanna piginayaḡiñ
 agaayyuvigigupña.” ⁸ Aglaan Jesus-ñum kiuniḡaa, “Agaayyutim uqaḥa nipliqsimaqtuq,
 ‘Agaayyuvigisagiñ Atanguruaq Agaayyutin savautilugu kisan.’” ⁹ Tavrakña tuungam
 aullautilgiññiḡaa Jerusalem-mun inillakluguasiñ qutchiññiqsraṇanun nuvukkananun
 agaayyuvikpaum nipliutiplugu, “Iḡñigipiaqpatin Agaayyutim igittin ilipnik taununa.
¹⁰ Atakkii Agaayyutim uqaḥa nipliqsimaqtuq,
 ‘Agaayyutim isaḡuliñmiñun munagipkaḡisigaatin.’
¹¹ Nipliqhunisuli, ‘Akiyaḡisigaatin argaṇmiknik,
 aasiñ atnigumiñaitchitin isigaktin uyaḡaṇnun.’”

Psalms 91:11, 12

¹² Aglaan Jesus-ñum kiuniḡaa, “Agaayyutim uqaḥa uqaqmiuqtuuq, ‘Uuktuaḡumiñaitchiñ
 Atanguruaq Agaayyutin.’” ¹³ Tuungam uuktuaqsaḡuiqamiun Jesus qanutchipayaakun
 unisimaallañniḡaa.

Jesus-ñum Aullaḡniḡaa Savaani Galilee-mi

¹⁴ Tavrakña Jesus utigniqsuq Galilee-mun sanñiqaqhuni Ipqitchuakun Irrutchikun. Iñuich uqaginiñaat nanipayaaq. ¹⁵ Ilaa ilisautripluni katragviñitñi suli kamaksruñiñaat iluqatiñ.

Nazareth-miut Ukpigiñiñiñaat Jesus

¹⁶ Jesus Nazareth-munniqsuq iñuguñvigikkañmiñun. Jew-ñuruat minguiqsiagvium uvluani pirañiñmiguñ isigniqsuq katragviñmun. Makinniqsuq agliqipluniasiiñ Agaayyutim uqalhaniñ. ¹⁷ Aatchuñiñaat makpigañiñik sivuniksriqirim Isaiah-m. Anmaqamigich makpigañat paqinnigaa aglausimaruaq,

¹⁸ “Irrusian Agaayyutim nayugaña.

Piksraqtaagigañakii

quliaqtuagitquplugu tusaayugaallautaq inuqsraqtuanun.

Tuyugigaña uqagitquplugu patchisaigun tigutañjuranun

suli mamirrutiksraq qñitlaitchuanun

suli patchisaiquplugich nanitaaqsiruat

¹⁹ suli quliaqtuagitquplugu Atangum anniqsuñiksrañan iñugikkañmiñik tikiññiqsuq.”

Isaiah 61:1-2

²⁰ Jesus-ñum umikñugich makpigañat utiqtinñigai katragvium savaktigikkañanun aquvitluniasii. Iluqatiñ iñuich katragviñmi qñiaqsiñiñaat. ²¹ Iñisautiaqsiñigai itnaqhuni, “Taamna Agaayyutim uqalha atuumaniqsuq uvlupak agliqianupman tusaalapsitñi.” ²² Iñupayaat aarigaagutchanñiqsut quviñusuutigiplugich sanñiqaqtuat uqalñich uqauttutigikkañi. Nipliñiqsut, “Una taimña iñiñingitpañ Joseph-ñum?” ²³ Jesus-ñum nipliutinigai, “Uqautiniagipsitña uqauttutauruamik iñilgaanimma itna, “Taaktii, iluaqsiñ ilipnik!” Tusaagivut savaagikkatin Capernaum-mi. Ki, Savaaqagiñ uvani iñuguñvipni. ²⁴ Iñumutuuruq, Sivuniksriqiri paglatlaitchaat iñuguñviñmiñi. ²⁵ Naalañniñlaksitña, Iñumun iñugiaktuanik uilgañnaaqtuq Israel-mi taimani Elijah iñuupman. Imani sialuñitchuñguuq piñasuni ukiuni ukium avvañaik ilaplugich niñisuksiullapiaqhutiñ iluqaani nunami. ²⁶ Naagauvva Elijah tuyuñiññiqsuq nalliatnun uilgañnaat Israel-mi aglaan kisianun uilgañnaamun iñuuniaqtuamun Zarephath-mi Sidon-miut nunañatni. ²⁷ Suli iñugiaktuanik iñuqaqmiñiqsuq auyugaqtualñnik iñuuniaqtuanik Israel-mi imani sivuniksriqiri Elisha iñuupman. Aglaan nalliatunniiñ mamikkañiññiqsuq avataagun Naaman Syria-ñmiu.” ²⁸ Iñuiñ katragviñmi tusaakamitruñ taamna qinnallapiagñiqsut. ²⁹ Makitiqhutiñ tinuraqlugu Jesus annisiniñaat nunaaqqiñmikniñ. Qaañanuutiniñaat iñgiuram nunaaqqimiñ irvianun igitchukñugu ipnamiñ. ³⁰ Aglaan akunniraqlugich iñugayaat aullañniqsuq.

Iñuk Irrusiqlulik

³¹ Tavrakña Jesus Capernaum-munniqsuq, nunaaqqimun Galilee-miittuamun aasiñ ilisautripluni iñuñnik Jew-ñuruat minguiqsiagvium uvluani. ³² Iñuich quviñusuñniqsut tamarrumiña ilisauttutaanik, atakkii uqagñiqsuq liilaa añalatchiñiqtuatun. ³³ Katragviñmi iñuqaqmiñiqsuq irrusiqluliñmik iñigalaruamik, ³⁴ “[Iñlaksianatiguk.] Jesus Nazareth-miu, suniaqpisiguk? Uvuñaqpich piyaqqugukhunuk? Naluñitçhiga kisuutilaan, ipqitchuanuplutin Agaayyutim tuyugikkañ!” ³⁵ Jesus-ñum tiliñigaa irrusiqluk, “Qñiñuisaagiñ! Anniñ iñuñmiñ!” Irrusiqluum ulgusaagtinnigaa añun sivugaatnun iñuich unitluguasiñ atnisuñaqnagu. ³⁶ Iñuich quviñutchanñiqsut nipliqhutiñ avatmun, “Qanusiuniqpa una nipliun? Añalatchiñiñmik sanñimiglu uuma iñuum tilitlaniñigai aasiñ irrusiqluich aniplutiñ.” ³⁷ Tusaayugaaq taamna Jesus-kun siaminniqsuq napmupayaaq tamarrumani nunami.

Jesus Mamitichiñiqsuq Iñugiaktuanik Iñuñnik

³⁸ Aasiñi Jesus anikami katragviñmiñ utlautiniqsuq Simon Peter-m kinuñganun. Simon-ñum aakaruaña atniñiñiñiqsuq uunaqlukpakhuni. Uqautiniñaat Jesus taavrumiña.

³⁹ Utlakħugu qichaqħuni siñigviiñ saniġaatnun tiliñġaa uunaqħuk aullaquplugu ilaaniñ. Tarra uunaqħunġiqsiġniqsuq. Makitiqħuniasiiñ niqħuġutiaqsiñġai.

⁴⁰ Jew-ħuruat minguiqsiagviat nunġitman, siqiiñiq nipianikmanimma iluqatiñ ilaurationaqtuat atniġñaqtuanik atniġñautilgich atlakaagiiñnik tikiutiniġaich Jesus-mun. Iliñġai argaħni iluqanġitħun aasii iħuaqsipluġich iluqaisa. ⁴¹ Irrusiqluich aninniġai iñugiaktuaniñ iñuħniñ nipliaplutiñ, “Iġñiġigaatin Agaayyutim.” Jesus-ħum tiliñġai irrusiqluich nipliunġitluġich, atakkii iħisimaniġaat Christ-ħutilaħa.

Jesus-ħum Quliaqtuaqħa Katraġviiñi

⁴² Uvlaagħuqman Jesus-ħum uniññiġaa nunaaqġiq iñuilaamukħuniasiiñ. Iñuich pakaaqsiñġaat. Paqitnamitruñ iġliġiaqsiñġaat aullaqunġitluġu. ⁴³ Aglaan nipliutiniġai, “Quliaqtuaqtuksraurua tusaayugaallautanjanik anayyugautaan Agaayyutim iñuħnun atlani nunaaqġiñi. Taatnaqħuni Agaayyutim tuyuġigaħa.” ⁴⁴ Taatnamik quliaqtuaġniqsuq Jew-ħuruat katraġviiñi nanipayaaq.

5

Jesus-ħum Tuqluġai Sivulliich Maliguaqtit

¹ Iħaħatni uvlut Jesus qichaġniqsuq siñaanu narvam tagġisiquaqtuami Gennesaret-mik. Iñuich tinurautraġniqsut tusaasukħutiñ uqalħanik Agaayyutim. ² Tautuħniġik malġuk umiak siñaanu. Iqaluħniaqtit niuplutiñ salummaiñiqsut kuvramiknik. ³ Jesus ikiniqsuq iħaqaakħun umiak (umiagikħanun Simon-ħum) uqautipluguasiiñ ayaktaallaquplugu siñaanu. Jesus aquppipluni umiami iħisautriaqsiñiqsuq iñuħnik. ⁴ Iħisautriħaiqami nipliutiniġaa Simon, “Ayallagun umiaq itiruamun aasiiñ kuvriġiaġusri, ilvich piqatigikkatinlu.” ⁵ Simon-ħum kiuniġaa, “Ataniiq, sakuukkaluaqtugut unnuapak. Iqaluħniħaktugut. Aglaan nipliutigikkan maligluġu kuvriġisirugut.” ⁶ Kuvriqamiñ iqalukpauraġniqsut kuvratiñunniñ aliħniuraliqluġich. ⁷ Isaaqtaġniġaich piqatitiñ atlamu umiami ittuat ikayugiaquplutiñ. Utlautikamiñ immiġniġaich taapkuak umiak iqaluħnik kiviñialigataqluġik. ⁸ Simon Peter-m tautukamiun tamanna sitquġniqsuq sivuġaanun Jesus-ħum nipliħuni, “Ataniiq, aullaġiñ uvamniñ! Killiqiraurua.” ⁹ Atakkii ilaalu piqatiniħu narġiasruħniqsut iqalukpauraqtaġmiktigun. ¹⁰ Simon-ħum piqatik James-lu John-lu, iġñak Zebedee-m, quviġusukmiñiqsuttuuq. Jesus-ħum Simon nipliutiniġaa, “Iqsiñak, uvakħaniñaglaan piññanġiaġisirutin iñuħnik aqaluħniaqmatun.” ¹¹ Iqaluħniaqtit qakitigniġaich umiatini siñaanun, unisiqluġichaasiiñ supayaat maliaqsipluġu Jesus.

Jesus Mamititchiruaq Auyugaqtualinmik

¹² Jesus nunaaqġimiitnami nalautchiñiqsuq anutmik auyugaqtualinmik. Anutim tautukamiun Jesus sivuġaanuħniqsuq iħiqsruqluġuasiñ, “Ataniiq, pisuksiħaġuvich mamitilħiħaġikma.” ¹³ Jesus-ħum isakħuġich argaħni aksiiñġaa, “Piyummatiqaqtuħa. Iħuaqsiñ!” Tavrauvaa anutim auyugaqtuaħa mamitikkauruq. ¹⁴ Jesus-ħum tiliñġaa, “Uqautiginiħaħu kisumununniñ, aglaan agaayuliqsimugutin isivġiuqtitchumuutin. Aatħuiyumuutin tuniħlautinik Agaayyutmun tuvraġluġich Moses-ħum tillisaa mamititkaatinkii. Taatnaġuvich iñupayaam iħiħuġiniħaħa mamitilaan.” ¹⁵ Aglaan tusaayugaaq Jesus-kun siaminniqsuq iñugiaksipluni. Iñugiaktuat iñuich utlautiniqsut ilaanun tusaasukħuġu suli mamititausukħutiñ atniġñautilgich. ¹⁶ Aglaan iñuilaamaqsiñiqsuq agaayutyahuni.

Jesus Mamititchiñiqsuq Aulatlaitchuamik

¹⁷ Iħaatni Pharisee-ħuruat suli iħisautrit maligutaksranik agġiġniqsut nunaaqġipayaaniñ Galilee-miittuamiñ Judea-miittuamiñlu suli Jerusalem-miñ. Jesus iħisautriħaħu taapku aquppiñiqsut naalaġnipluġu. Agaayyutim Jesus saħħiksritmiñġaa iħuaqsipluġich atniġñaqtuat. ¹⁸ Iħaħiħ iñuich agġiġniqsut akiyaqluġu aulatlaitchuaq

anun ilaan qaatchianagun. Itqutiniagaluagnigaat iluanun tupqum ilisuklugu sivugaanun Jesus. ¹⁹ Aglaan apqutiksranilguiñnamitruñ, iñuitkii tatiplutiñ, akiyautinigaat qaanun tupqum, aasriñ aliklugu qilaña tupqum atqaqtinnigaat qaatchianagun akungatnun iñugayaat iliplugu sivugaanun Jesus. ²⁰ Jesus-ñum tautukamiun ukpiqsriñhat nipliutiniḡaa atniḡñaqtuag, “Anuun! Killuqsautitin natqigutikkaurut.” ²¹ Aglaliqirit sulii Pharisee-ñuruat isumaaqsiñiqsut, “Taamna iñuk kisuunasugiva uqaḡniqluutriruaq Agaayyutmik? Kiña natqigutriyumiñaitchuq killuqsautinik aglaan Agaayyun kisimi.” ²² Jesus-ñum ilisimaniḡai sumik isummatiqaqtilaanat apiqsruqlugich, “Suvaata isumavisi taatnatchimik? ²³ Qaḡanatlukpa niqliqsuni, ‘Killuqsautitin natqigutikkaurut’ naagaqaa ‘Makillutin pisugiñ’? ²⁴ Iñitchuḡipkaḡisigipsi Iḡñinñan Iñuum aḡalatchirrutiaḡhanik natqigutritlapiuni killuqsautinik nunami.” Tavra nipliutiniḡaa aulatlaitchuaq anun, “Makillutin tigulugu qaatchian aḡilaagiñ.” ²⁵ Tavrakḡatchiaq anun makinniḡisuuq sivugaanun nayuutipayaaqtuat. Tiguplugich qaatchiani nallavigikkani aḡniḡisuuq kamaksruqlugu Agaayyun. ²⁶ Iñuich katimapayaaqtuat quviḡusulillaḡiaḡniḡisut, aasriñ taluqsraliqhutiñ niqliqhutiñ, “Maatnavra quviḡnallapiaḡtuamik qiniḡtugut uvlupak.” Tarra kamaksruḡniḡaat Agaayyun.

Jesus Tuḡluḡniḡisuuq Levi-mik

²⁷ Kiñuagun taavruma Jesus anikami tautuñniḡaa anun atilik Levi-mik aquppiruaq tax-siliqiviñmiñi. Taamna tax-siliqiri katitchiñiqsuq maniñnik Rome-maḡmiunun. Jesus-ñum nipliutiniḡaa, “Malinḡa!” ²⁸ Levi makitiqhuni unitlugu suapayaaq mali-aqsiñniḡaa. ²⁹ Aquvatigun Levi niḡiqpautriñiqsuq Jesus-mik tupiḡmiñi. Aiyugaaḡtauruani ilaupmiñiqsut iñugiaktuat tax-siliqirit atlatlu iñuich. ³⁰ Uvvaasiñ Pharisee-ñuruat sulii aglaliqirit uqaalaqsiñiqsut maliḡuaḡtaiñun Jesus-ñum, “Suvaata niḡiqatauvisi imiqatauvisiḡu tax-siliqirini sulii killuliqirini?” ³¹ Aglaan Jesus kiuniḡai, “Iñuich atniḡñaḡitchuat taaktiḡaḡniaḡitchut aglaan tamatkua atniḡñaḡtuat. ³² Agḡniḡichuḡa tuḡluḡiaḡlugich nalaunḡaḡiruat inḡmikni iñuich aglaan killuliqirit mumiquplugich.”

Uisauraatikun

³³ Iñanisa iñuich nipliutiniḡaat Jesus, “Maliḡuaḡtai John-ñum uisauraḡniḡisut akulaiḡlugu agaayuplutiñ sulii maliḡuaḡtiñich Pharisee-ñuruat taatnatunsulii; aglaan maliḡuaḡtitiñ niḡiraqtut imiqhutiñlu.” ³⁴ Jesus-ñum kiuniḡai, “Isummatigivisiḡik aiyugaaḡtauruat katchuutiñmi uisauraḡuplugich uiksraun inḡaan? Naagga! ³⁵ Uiksrautaan aullaḡviksraḡa tikiññaḡtuq. Aglaan aullaanikpan ilauraanji uisauraḡniḡaḡtut.”

³⁶ Jesus-ñum uḡautitqinñiḡai atrikusautmik, “Kiñapayaaq ilaaksraḡumiñaitchuq nutaamiñ quppiḡaamiñ ilaḡluguasiiñ utuqqaq quppiḡaaq. Taatnaḡumi aliksiññaḡniḡaa nutaaq quppiḡaaq, atakkii nutaamiñ quppiḡaamiñ ilaaksraḡumiñ atriginianitchaa utuqqam. ³⁷ Uvvasulii nutaaq asiam misuḡua ittuksraunitchuq utuqqaḡmi puumi atakkii nutaam misuqqum alikkisiḡaa utuqqaq puuq maqiluni, aasiñ misuḡuq puuḡlu sunḡiḡisirik. ³⁸ Aglaan nutaaq asiam misuḡua ittuksrauruq nutaami puumi. [Iluḡatigli puuḡlu misuḡuḡlu piiñḡiñitchumuuk.] ³⁹ Kiñaanñiñ imiḡukkumiñaitchuq nutaamik imiqqaḡuni asiam misuḡuanik sanḡisimaruaḡmik. Atakkii nipliḡisirik, ‘Utuqqaḡuqsiaq nakuutlunḡisuuq.’”

6

Qanuutautilaḡa Minguiqsiaḡvium Uvluan

¹ Jesus pisuñniḡisuuq tamauna mukkaaksrat nautchiiviatigun minguiqsiaḡvium uvluani. Maliḡuaḡtiñi pukuñniḡisut mukkaaksraniñ sanḡiyaḡlugich arganmiknik niḡiaqsiplugitaasiñ. ² Pharisee-ñuruat apiqsruḡniḡaich, “Suvaata savakpsi minguiqsiaḡvium uvluani? Maliḡutaksraḡikkaptigun savakkumiñaitchusi uḡlupak.” ³ Jesus-ñum kiuniḡai tamatkua,

“Aqliqisimasuknağiksi sumik David-ñumlu piqataiñlu pisilaan̄at niğisuliqamin̄. ⁴ David isiḡniğuguuq tupqanun Agaayyutim. Aasiñ qaqquksraqhuni tunillauroam̄ik Agaayyutmun niğiniğaa aatchuq̄lugich maliktigikkani. Maliḡutaksraptigun kimununniiñ niqiksrautigitqun̄iñniğaa taatnasiq qaqquq avataatigun agaayuliqsit.” ⁵ Jesus nipliğniqsusuli, “Iğniña Iñuum atanguruq minḡuiqsiaḡvium uvluaniunniñ.”

Anun Argalik Pannaq̄uktanik

⁶ Atlami minḡuiqsiaḡvium uvluani Jesus ktrağvin̄mukhuni ilisautriñiqsuq. Tavrani itmiñiqsuq anun argalik pannaq̄uktanik. ⁷ Aglaliqirit suli Pharisee-ñuruat patchisiksraiiqiniğaat Jesus savaaqaḡasugalugu nalaunn̄aitchuam̄ik; naipiqtuğniğaat tautugiaqhutin̄ iluaqsiriiḡisipmagaan ilisratlaitchuam̄ik minḡuiqsiaḡvium uvluani. ⁸ Aglaan Jesus-ñum ilisimaniḡai isummatin̄ich. Uvvaasiiñ nipliutiniḡaa anun argalik pannaq̄uktanik, “Makittin̄ uvunağutin̄.” Anun makitluni tavrunağniqsuq. ⁹ Jesus nipliutiniḡai tamatkua, “Apiqsruğniaḡipsi una, Nalliak maliḡutaksrakuağnaqpa: savaaqaliq nakuuruam̄ik naagaqaa pigiitchuam̄ik minḡuiqsiaḡvium uvluani? Ikayuqtuksrauvisa iñun̄ik naagaqaa piyaqquqtillugich?” ¹⁰ Qiñiq̄lugich iñuich avatmiñi nipliğniqsuq anutmun, “Isakkich argaktin̄!” Taatnaqman argai iluaqsiñiqsut. ¹¹ Aglaliqirit Pharisee-ñuruatlu qinnallapiaḡniqsut. Aasiiñ uqautigiaqsiñiğaat avatmun qanuğuk̄lugu Jesus.

Jesus Piksrağniqsuq Qulit Malğun̄nik Uqqiraqtinik

¹² Taipkunani uvluni Jesus qimiḡaamun̄niqsuq agaayutyahuni, unnuaq naatluguasiiñ agaayupluni Agaayyutmun. ¹³ Uvluqman in̄miñuquniḡai maliḡuaqtini. Piksrağniqsuq qulit malğuiñik taiguutiqaqkağmiñik uqqiraqtinik: ¹⁴ Simon-mik atchikkağmiñik Peter-mik suli aniqataaniglu Andrew-mik, James-mik suli John-mik, Philip-mik suli Bartholomew-mik, ¹⁵ Matthew-mik suli Thomas-mik, James-mik iğniñanik Alphaeus-ñum suli Simon-mik taiguutiqaqtuaq Zealot-ñuruam̄ik, ¹⁶ Judas-mik iğniñanik James-ñum suli Judas Iscariot-mik aatchuutigitniktuaq ilaanik aquagun.

Jesus Iisauriruaq suli Mamititchiruaq

¹⁷ Tavrakña Jesus atqaqatiginiğai maliḡuaqtini qimiḡaamiñ. Qichağatağniqsuq qaiğiksaamun nunamun piqatigiplugich iñugiaktuat maliḡuaqtigikkani. Iñugiaktuat iñuich aggiğniqsut nakikñaliqaa Judea-miñ Jerusalem-miñlu suli nunaaqqin̄iñ tagium siñaani atiqaqtuamiñ Tyre-miglu Sidon-miglu. ¹⁸ Utlautiniqsut tusaasuk̄lugu Jesus suli iluaqsisukhutin̄ atniğñautmikniñ. Uvvasuli tamatkua iluilliuqtitauruat irrusiq̄lun̄miñ iluaqsikkauniqsut. ¹⁹ Iñupayaat aksiguñniğaat atakkii san̄niqahuni in̄miñi iluaqsitlaplugich. Aasiiñ tamatkua utlauruat ilaanun iluaqsikkauniqsut.

Quviasuutitlu Isumaaḡutitlu

²⁰ Jesus-ñum tautun̄niğai maliḡuaqtini nipliqhuni,

“Quvianamiurusi inuqsraqtuasii;

An̄aayuqautaa Agaayyutim pigigiksi!

²¹ Quvianamiurusi niğisuktuasii pakma;

Agaayyutim niğisuiqsitkisigaasi!

Quvianamiurusi alianniuqtuasii pakma;

Iglaḡisirusi!

²² Quvianamiurusi iñuich uumigikpasi,

ayaksimakpasi pigilugu Iğniña Iñuum aivakpasiunniñ

suli nipliutigikpasi pigiitchuan̄unilusi.

²³ Quviatchapiaḡitchi tamanna atuumakpan, nuttaglusi quvianakun, atakkii akil̄iusiaksraqsi pakmani kamanaḡniaqtuq. Itqaumasigik, sivullian̄isa taatnautipmi-raḡigaich sivuniksriqirit.

24 Aglaan iqsiñamiurusi umialguruasii pakma;
qağanaqtuaq iñuuiqsi isukliññaqtuq!

25 Iqsiñamiurusi niğisuiqsimaatqasii pakma;
niğisuligisirusi!

Iqsiñamiurusi iglaqtuasii pakma;
kiñuvğugisirusi qialusilu!

26 Iqsiñamiurusi iñupayaat uqautigillautaqpasi.

Itqumasigik, sivullianjisa uqautigillautaqmiragigaich sivuniksriqinñuaqtuat.

Piqpaksriñiq Uumiksirinik

27 “Aglaali naalağniruasii uqautigipsi, Piqpagiyumagisi akilliliqsuqtigikkasi, ihuaqqutilugich uumigirigikkasi. 28 Apiqsruqsiñ Agaayyun ihuaqqutitqulugich tamatkua taiyuaniqñuutriruat ilipsitñik, agaayutilugich tamatkua ihuaqqutriginjisasi. 29 Kia qakiqpatin iqsrappich, ki, maniyumagiñ igluunik iqsrappich; kia iñuum piñiqpagu quppigaañ, ki, pipkağumagiñ atnuğaanlu. 30 Kisupayaam apiqsruqpatin suqağuguni qaiñlugu, sulii kia tiguniqpagu pigikkan apiqsruğniaqnagu utiqtitqulugu. 31 Qanuq irrutitqusuugupsi atlanun iñuñnun taatnatuntuuq irrutiriyumuusi atlanik.

32 “Piqpaksrigupsi kisiitñik iñuñnik piqpaksrigikkapsitñik suvaata akuqtuiñiağasugivisi quyyatmik? Killuliqiritunniñ piqpagipmiragigaich tamatkua piqpagirigikkatiñ.

33 Ihuaqqutigupsigik kisiisa ihuaqqutrigikkasi suvaata akuqtuiñiağasugivisi quyyatmik? Killuliqiritunniñ taatnağaquttuuq!

34 Atugaksritñikkupsi tamatkununa kisiitñun utiqtitçitlaruanun atugaksraqtaagmiknik suvaata akuqtuiñiağasugivisi quyyatmik? Killuliqiritunniñ atugaksritñikamin killuliqiriqatmiknun utiqtitçivigitqupmiraqtut aktilaanatan!

35 Aglaan ilipsi, piqpagiyumagisi uumigirigikkasi, ihuaqqutilugich iñuich sulii atuaksriñlughich niğiuğisunatnagu utiqtitkisiñlughich. Taatnağupsi akuqtuigisirusi kamañaqtuamik akiliusiamik, sulii igñiğigisigaasi Qutçinñiqsrauruañ Agaayyutim ihuaqqutriruaq quyyataitçuanik pigiiçuaniglu. 36 Nagliktausitçhi Aapapsisun nagliktuutiqaqtuatun.

Atanniñiq Atlanik

37 “Suksraunğiqnasi atlanik, suksraunğiqsañitçhumañsili; pigiiññiğaiñiaqasi atlanik, pigiiññiğakkañitçhumañsili; natqigutisimaaglugich atlat, natqigutisimaakkañuñuñsili.

38 Aatçhuğlugich atlat, aatçhuusiaqagumuñsili; aa, akuqtuigisirusi immiğlugu uuktuun, naqiqsrağlugu, añaalallugu, ulipkaulalugu: akiyağniqtutitlaapsitñun. [Agaayyutim aatçhuğagigaasi iglikkutaiñlaakun.] Uuktuutigikkaqsi atlanun taamna Agaayyutim uuktuutigigisipmigañ ilipsitñun.”

39 Jesus uqautiniğai atrikusautmik, “Qiñitlaitçhuan iñuum sivulligumiñ atla qiñitlaitçhuaq iluqatik katakkisiruk nivviamun. 40 Maliguaqti kamañatluñitçhuq ilisautrimiñiñ, aglaan ilisaqtaupayaaq naatçhigumi ilisaagmiñnik atrigaigutigisigañ ilisautriñi.

41 “Suvaata tautukpiñuñ irriutañuluuraq aniqatvich iraani, aasiiñ suliqutigisunaqnagu qirugraitçhiaq iripni? 42 Qanuq uqautriñiağniqpiñ aniqatiupnun, ‘Aniqatmaan, piiglagu irriutañuluuraq iripniñ!’ qiñisunaqnagu qirugraitçhiaq iripni? Ukpiniñuaqtii! Sivullilugu piiqsirruñ qirugraitçhiaq iripniñ. Qiñilguniağiñli nalupqinaiglugu irriutaiqsiliksran aniqatvich iraaniñ.

Napaaqtuq Iñisağigaat Asianigun

43 “Napaaqtuğiksaaq nauritlaitçhuq asiagañitçhuanik, naagaqaa napaaqtuğitçhuaq asiritlaitçhuq nakuuruanik. 44 Napaaqtupayaaq ilisimañagaqtuq asirrianiñgun; pukutlaitçhusi aqpiñnik kakitlagñaniñ, naagaqaa asiaviñnik kakitlagñanaqatçuanik uqpiñniñ.

45 Iñullautaq nakuurualiqiruq atakkii nakuuruamik isumaqaqçhuni; iñullautañitñami

pigiitchualiqiruuq atakkii pigiiitchuamik isumaqaqḥuni. Taatnamik, iñuk uqaqami irrusipiani salapqigaa uqaḥigmigun.

Malḡuk Tuppirik

⁴⁶ “Taiguqtaksraḡiñitchipsitḡa Atanipsitñik kamagiyumañitkupsigik uqauttutigikkatka ilipsitñun! ⁴⁷ Kiña iñuk uvañnukkumi naalaḡniḡugich uqaḥigikkatka aasiiñ tupigilugich— ilisautigisigipsi qanuq atriqaqtilaanani. ⁴⁸ Taamna atriqaqtuuq iñunmik nappairuamik tupigmiñik nivakhuni itisiplugu aasii iliplugu turvia uyaḡañmun. Kuuk uliqḥukman qasaqtaḥugu taamna tupiq auliyañitchuuq atakkii payañaitḥuni. ⁴⁹ Aglaan kiña iñuk tusaaruuaq uqaḥigikkamnik tupiginiḥlugich atriqaqtuuq iñunmik nappairuamik tupigmiñik nunamun turviilaahugu; uliqḥuum qasaqtaqmagu taamna tupiq ulḡuruq siqumitipiaḥuni.”

7

Jesus Mamititchiruuq Anuyyiuqtaiñ Qaukḥiata Savaktaanik

¹ Jesus-ḡum ilisautrisuiqami tamatkunuuna iñunmik, ilaa Capernaum-munniqsuq. ² Taavaniguuq Roman anuyyiuqtaiñ qaukḥiat savaktiqagñiqsuq piqpagikkaḡmiñik; taamnaasii iñuk atniḡñaḥuni tuḡḥiñaḡuḥuni. ³ Uvvauna anuyyiuqtit qaukḥiat tusaakami Jesus-mik tuyuqaḡniqsuq Jew-ḡuruat sivulliuqtigruañitñik apiqsruḡiaqtitlugu mamititquplugu savaktigikkani. ⁴ Tikitñamitruḡ Jesus inḡniḡaat pipiaḥutiḡ, “Taamna iñuk ikayuqtaksraḡipiḡiñ, ⁵ atakkii ilaan piqpagigai iñugikkavut. Nappairuqunniñ katraḡviksaptiknik.” ⁶ Tavra Jesus maliñniḡai. Uḡasñaiqmiuḡlu tupqaniñ anuyyiuqtit qaukḥiata tuyuḡiniḡai ilauraani nipliutitquplugu Jesus, “Ataniiq, uvuñañiññaqpich. Uvva utlaktaksraunḡluḡtuḡaunniñ tupimnun. ⁷ Naagalu suunḡluqpaitḥuḡa utlaktaksraḡiñḡugikpiñunniñ. Uqallaksiñaḡiñ uqaḥigmik aasiiñ savaktigikkaga atniḡñaqtuuq iluaqsiñaqtuuq. ⁸ Atakkii aḡalatiqaqmiuḡa qaukḥiḡnik suli anuyyiuqtiaḡḥuḡa aḡalataḡnik. Tilikapku una, ‘Aullaḡiñ!’ aullaḡaqtuuq; tilikapkusuli taamna, ‘Qaḡḡaiñ!’ agḡiḡaqtuuq; suli tilikapku savaktigikkaga, ‘Taamna piun!’ piragigaa.” ⁹ Jesus-ḡum quviḡusuutiginiḡaa taamna tusaakamiuḡ. Kiñiaqami iñugaaḡruḡnun maliktigikkaḡmiñun uqaḡniqsuq, “Paqisimaitchuḡasuli ukpiqsriḡigmik taatnatun Israel-aagmiuni!” ¹⁰ Anutit tuyuuruat utiqamiñ anuyyiuqtit qaukḥiata tupqanun paqinniḡaat savakti iluaqsiplugu.

Jesus Anitqisitchiruuq Uilḡaḡnaam Iḡñiñanik

¹¹ Tamanna atuumaanikman Jesus utlautiniqsuq nunaaqqimun atiliḡmun Nainmik. Maliḡuaqtaiñ suli iñugiaktuat iñuich maliñniḡaat. ¹² Tikiñniqsuq paañanun nunaaqqim anilḡataqmiñiqsullu akigaqtuat tuḡuḡaruamik iñunmik. Taamna tuḡuḡaruuaq iḡñitaḡiniḡkaḡa uilḡaḡnaam. Iñugiaktuat iñuich nunaaqqimiñ maliñniḡaat taamna aḡnaq. ¹³ Atanḡuruam Jesus tautukamiuḡ ilunḡutchallapiḡniqsuq. Nipliutiniḡaa aḡnaq, “Qianak!” ¹⁴ Utlakḥugu aksinḡiḡaa tuḡuḡaruam akigautaat. Iñuich akigaqtuat taavrumiḡa nutqaqmata Jesus nipliḡniqsuq, “Nukatpiaq, tiligikpiñ, makittin!” ¹⁵ Tuḡuḡaruuaq anun aquvitiḡniqsuq uqaqsipluniyasiñ. Jesus-ḡum utiqtinniḡaa aakaanun. ¹⁶ Iñuich iluqatiḡ taluqsraḡañiqsut kamaksruaqsipḡuḡasiiñ Agaayyun itnaḥutiḡ, “Kamanaqtuuq sivuniksriqiri salapqigñiqsuq akunnaptiknun. Agaayyun agḡiqsimaniqsuq anniqsuḡiaḥugich iñugikkani!” ¹⁷ Taamna tusaayugaaq Jesus-kun siaminniqsuq nunaaqqipayaanun Judea-mun suli avataanun nunamun.

Uqqiraqtit John Paptaaqtitchirimiñ

¹⁸ John-ḡum maliḡuaqtaiñ uqauntiniḡaat iluqaitñik tamatkuniḡa. ¹⁹ Tuḡḥuḡugik malḡuk maliḡuaqtinḡi tuyuḡiniḡik atanḡuruamun apiqsruquplugu, “Anniqsuqtauvich agḡiqsaḡumaruaq, naagaqaa niḡiuktuksrauvisasuli atlamik?” ²⁰ Utlautiruk Jesus-mun nipliutiplugu, “John Paptaaqtitchirim tuyuḡiḡaatiguk apiqsruquplutin, ‘Anniqsuqtauvich agḡiqsaḡumaruaq, naagaqaa niḡiuktuksrauvisasuli atlamik?’ ” ²¹ Taavrumani taatnaḥatni

Jesus iħuaqsiragaiñiqsuq iñugiaktuanik iñuñnik atniğñautinñik nanjirrutinñitñiglu, suli anit-taqługich irrusiqługich, qinñitlasiplugillu qinñitlaitchuat iñuich. ²² Jesus-ñum kiunigai John-ñum maliguaqtik, “Uqautityatku John qinñikkaptiknik suli tusaakkaptiknik: ‘Qinñitlaitchuat qinñitlasirut, pisutlaitchuat pisutlasirut, tamatkua auyugaqtualgich mamittut, tusaatlaitchuat tusaatlasirut, tuquñaruat anjitiqiksikkaurut iñuuligmun, suli tusaayugaallautaq quliaqtuanjuruq inuqsraq-tuanun.’”

²³ Qanutun quvianaqtigiva iñuk ukpigutaiñgitchuaq piqutigipluñ.

²⁴ John-ñum uqqiraqtik aullaqmaknik Jesus-ñum uqautigiaqsiñigaa iñugaağrunun John-kun, “Uvva John-mukapsi iñuilaamun sumik qinñigasugivisi? Ivinmik anugim analatanjanik liilaa? ²⁵ Uvvasuli qinñigasugivisi iñuñmik atnuğallautalinñmik? Iñuich at-nuğallautaqagaqtuat inuqsrasunjaqatin iñuuniaguurut inillautani. ²⁶ Uqautisitña, sumik qinñigaiqpsi? Sivuniksriqirimik? Taamna ilumutuuruq, aglaan tautukkaqsi kamanatluk-tuanjuruq sivuniksriqiriñhiñamiñ. ²⁷ John taamna ilaanjuruq Agaayyutim uqałhan uqautigikkaña itna, Agaayyun nipliqsuq,

‘Atañii, tuyugigisigiga uqqiraqtiga sivupni

itqanaiyautitqulugu tumiksran sivunnapi.’”

Malachi 3:1

²⁸ Jesus niplipsaaqtuq, “John [Paptaaqtitchiri] kamanatluktuq anipayaaqtuaniñ. Aglaan kiñaunniñ kamanaiññiqsrauruq anjaayuaatani Agaayyutim kamanatluktuq John-miñ. ²⁹ (Tusaapayaqtuat ilaanik tax-siliqirituummagmin tupiksriñiqsut Agaayyutim nalaunjaruanik atuqukkanñik paptaakkauplutiñ John-kun. ³⁰ Aglaan Pharisee-ñuruat suli ilisautrit maligutaksranik ayaksimanigaa Agaayyutim sivunniutaa inñmiknun, suli paptaaqunñitlutiñ John-mun.)

³¹ “Sumik atriqaqpat iñuich iñuuruat pakmapak? Sutun itpat? ³² Atriqaqtut ililgaanik aquppiruanik tuniriñiaqtuat katimmavinñitni tuqñirautiplutiñ avatmun, ‘Atuqtuurautigaluağipsi katchuutituutinik aglaan agginñitlusi.’

‘Uvagutli, atuqapta kinuvguutinik qianñitchusi.’

³³ John Paptaaqtitchiri aggiqami nigñitlaiññiqsuq suli imingñitluni asiam misuğuanik, naa-gasuli uqaqtusi irrusiqługagniplugu. ³⁴ Iğñiña Iñuum nigiraqtuq imiqhunilu. Pakma nipliğaqtsi, ‘Tautullaksiun iñuk niggiqsuruq imiqtuqtilu, ilaaraanat tax-siliqiritlu kil-luliqiritlu.’ ³⁵ Agaayyutim puqiutaa ilitchuğipkautauruq ilumutuuplugu savaanagun.”

Jesus Kinunğani Simon Pharisee-ñuruam

³⁶ Ilañata Pharisee-ñuruat aiyugaagnigaa Jesus nigiyaaqtuaquplugu. Jesus utlautikami tupqanun, nayummagataqhuni tamañña nigiaqsiñiqsuq. ³⁷ Taavrumani nunaaqqimi ağnaq iñuuniaqmiñiqsuq killuliqiraupluni. Tusaakamiun Jesus niginiagniplugu Pharisee-ñuruam tupqani aggiutriñiqsuq nakasunñuamik imalinñmik piññaqnaqtuamik tiprağiksautmik. ³⁸ Qichagniqsuq tunuani Jesus-ñum isigaiñi qiapluni, imağugich qulvimiñik, ivikugich nutchamiñik, kunikugich, suli kuviplugich tiprağiksautmik.

³⁹ Pharisee-ñuruam aiyugaaqtuq Jesus-mik tautukami taavrumiña nipliğñiqsuq inñiñun, “Uma iñuum sivuniksriqiraupiağumi nalunñiñayağaa una ağnaq aksiksiggikani; nalunñiñayağaa qanutchimik iñuuniusiqaqtilaaja! Atakkii ilaa killuliqirauruq.”

⁴⁰ Jesus-ñum nipliutinigaa, “Simon, uqautraksrağigikiñi.” “Aa, ilisautrii, uqautinña!”

⁴¹ Jesus unipkaagaqsiruq, “Malğuk iññuğuuq simmiliaksraqtuğvik akiqsruumanigaa maninñik. Ilaqataan akiqsruumanigaa naliksralinñmik tallimat kavluutit uvlut savaanjanik, ilaqataanaasiñ malğukipiaq qulinik. ⁴² Iluqatik taapkuak akililguiññiqmaknik akiqsruutaigñigik. Nalliak taapkuak piqpaksritlukpa ilaanik?” ⁴³ Simon-ñum kiunigaa, “Umaqanugii natqigutrikkauruam anitluktuamik akiqsruutmik.” Jesus nipliğñiqsuq, “Nalauttutin.” ⁴⁴ Kinjaqługuasiñ ağnaq nipliutinigaa Simon, “Tautugun una ağnaq! Uvaña isiqama tupipnun qaitchinñitçikma imigñmik iğguutiksranjanik isiganma. Aglaan

uuma aġnam iġġuġai isigatka qulvimiñik aasiiñ iviklugich nutchamiñik. ⁴⁵ Ilvich iqinitchikma kunigluña. Aglaan uuma aġnam nutqautinitchai kunniuqlugich isigatka isigataqamaaglaan. ⁴⁶ Uqsruqtinitchiñ niaquġa. Aglaan uuma aġnam uqsruqtigai isigatka tipraġiksautmik. ⁴⁷ Uqautigikpiñ, uuma aġnam kamañaqtuamik piqpaqsriñhan qiñiqtitkaa iñugiaktuat killuqsautini natqigutikkauħat. Aglaan iñuk killuqsautiqapianñiñasugiruaq natqigutiraksramik piqpaqsripiagnañitchuq.” ⁴⁸ Tavrakña Jesus-ñum uqautiniġaa aġnaq, “Killuqsautitin natqigutikkaurut.” ⁴⁹ Atlas aiyugaaqtauruat niġiqatigiplugu Jesus nipliġñiqsut avatmun, “Kisuunasugiva una? Natqigutritłaniqsuqunniñ killuqsautinik.” ⁵⁰ Aglaan Jesus nipliutiniġaa taamna aġnaq, “Ukpiqsriħiqpich anniqsuġaatin. Iñuuniaġiñ tutqiksilutin.”

8

Aġnat Maliktuat Jesus-mik

¹ Taavruma kiñuagun Jesus iglauniqsuq apqusaaqlugich nunaqqich nunaqqiuratlu quliaqtuaqhuni tusaayugaallautamik añaayuaqtaunik Agaayyutim. Qulit malġuich maliguaqtaiñ maliñniġaat. ² Ilañisa aġnattuq malikmiñniġaat iħuaqsikkauruat irrusiqluñniñ suli atniġñautiniñ. Taapkua Mary-lu (taiguutiqaqtuaq Magdalene-mik), taamna Jesus-ñum tallimat malġuñnik irrusiqluñnik anitchirvigikkaña, ³ Joanna-lu, uiaqqtuaq Chuza-mik aňalatauruamik atangum Herod-ñum iniqpañani, suli Susanna suli iñugiaktuat atlas aġnat. Tamatkua ikayuuttutiginiġaich pigikkatiñ Jesus-mun suli maliguaqtaiñun.

Atrikusaun Nautchiaksriqirikun

⁴ Ilaadni iñugiaktuat iñuich utlauruġniqsut Jesus-mun nunaqqipayaaniñ. Iñugayaat katikmata uqautiniġai uumiña atrikusautmik. ⁵ “Ilaadni iñuk nautchityaġniqsuq. Nautchirripkaqlugu nautchiaksrat ilañich katagaġniqsut apqutmun tutmiġaqatauplutiñaasii, suli tiñmiurat silami niġiplugich. ⁶ Ilañich katanñiqsut uyaġauruamun nunamun. Nautchiaksrat qilamik naurut, aglaan pannaqluñniqsut atakkii nuna ailañitłuni. ⁷ Ilañich nautchiaksrat katanñiqsut kakitłagnałgich akunġatnun. Aasiiñ kakitłagnał nauqasiqlugich nautchiaksrat nagguviksraġniġaich. ⁸ Suli ilañich nautchiaksrat katanñiqsut nunagiksaamun. Naukamin nauriñiqsut mukkaaksranik tallimakipianuttaaqhutiñ atautchimiñ.” Taamna uqausiġillaan nipitusiqluni uqallañniqsuq, “Kiña siutiqaqtuaq naalaġnił!”

Sivuniñat Atrikusautit

⁹ Maliguaqtaiñ apiqsruġniġaat Jesus qanuutautilañanik taavruma atrikusautim. ¹⁰ Kiuniġai, “Agaayyutim sagviġaa nalunaqtuaña añaayuaqutmi ilipsitñuħiñnaq, aglaali tamatkununa ukpiqsriñitchuanun uqaqtuña atrikusautitigulħiñnaq. Taatnamik qiñiġaluaqhutiñ ilisaqsritłaitchut, suli naalaġnigaluaqhutiñ kañiqsitłaitchut. *Isaiah 6:9*

Jesus-ñum Kañiqsipkaġaa Atrikusaun Nautchiaksriqirikun

¹¹ “Uvvauna qanuutauħa atrikusautim: nautchiaksraq uqaħiġaa Agaayyutim. ¹² Nautchiaksrat kataktuat apqutmun atriqagtut tamatkuniña tusaaruanik tusaayugaallautamik, aglaan Tuunġaum tikitłuni aattaġigai uqałhich uummatiñitñiñ ukpiqsritquñitlugich anniqsukkautquñitlugiħu. ¹³ Nautchiaksratli kataktuat uyaġauruamun nunamun atriqagtut tamatkuniña tusaaruanik tusaayugaallautamik akuqtuqlugu quviasukhutiñ aglaan kañiñitłutiñ. Ukpiqsriuraallakkaluaqhutiñ akkuniisunaqani aasiiñ uuktuaqsiuqi tikitman qapiqtiganiqsut. ¹⁴ Nautchiaksratli kataktuat akunġatnun kakitłagnał atriqagtut tamatkuniña tusaaruanik tusaayugaallautamik, aglaan isumatuyaalħum umialġuħumlu suli quvianañan marruma iñuuniaħum suqutiginiġisitaġiġaat ukpiqsriħiq, aasiiñ asiañat piġutłaitchuq. ¹⁵ Nautchiaksratli

kataktuat nunagiksaamun atriaqqtut tamatkuniŋa tusaaruanik tusaayugaallautamik akuqtupiaġataqġugu. Tamatkua tupiginigaa Agaayyutim uqalġha aasiin asirriaqahutin anuqsrukun, suli iŋuusinjich atlanġuqtauplutinj.

Naniq Ataani Utkusium

¹⁶ “Kia iŋuum ikitnamiun naniq matutlaitchaa utkusinjik naagaqaa ilitlaitchaa ataatanun siŋigviich. Aglaan iliraġigaa naniqagvinmun, iŋuilli isiqtuat taututlarut naniqaqman. ¹⁷ Qanutchipayaaq irikkauruaq sagvikkaugisiruq, suli qanutchipayaaq matukkaauruaq paqitaugisiruq. ¹⁸ Qaunagititchi taatnamik qanuq naalaġnisilaapsitnik atakkii kispayaaq piqatuaq akuqtullaagisiruq, aglaan taavruma piqanjitchuam anniagisigaa taamnaunniin mikillapiaqtuaq pigikkani.”

Jesus-ŋum Aakanalu Aniqatiunilu

¹⁹ Jesus-ŋum aakanan suli aniqatiunin utlanigaa. Aglaan tikilguiŋnigaa iŋugiakpaitlutinj. ²⁰ Ilaŋata iŋuich nipliutinigaa Jesus, “Aakanlu aniqatiutinlu qichaqtut kigga qinigukhutin.” ²¹ Jesus-ŋum nipliutinigai iluqaisa, “Aakagigiga aniqatigigitkalu makua tusaaruat uqalġhanik Agaayyutim tupigiplugulu.”

Jesus-ŋum Quunniġuqtitkaa Narvaq

²² Ilaŋatni uvlut Jesus maliguaqtinilu ikiniqsut umiamun, ilaa nipliqhuni, “Ki, ikaaqta igluanun narvam.” Tarra ayaksaagniqsut. ²³ Tinilġaqsiagvinmikni Jesus siŋiksagniqsuq. Tavrakŋatchiaq anuqġiguutiqpauraginigai narvami, umianat immiaqsipluguasiiŋ suli iluqatin navianniulihutin. ²⁴ Maliguaqtaiŋ utlakġugu Jesus itiqsagningaat nipliqhutin, “Iirigii, Ataniiq! Kiviaqsirugut.”

Jesus makitluni iŋiqtignigaa anuġi qaiqpauratlu. Aniguiqman quun-nitchiaġullapiagniqsuq. ²⁵ Tavra Jesus-ŋum nipliutinigai maliguaqtini, “Naami ukpiqsriġiqsi?”

Aglaan quvigusuniqsut iqsiliqhutin, aasiin uqaqhutin injmiknun, “Qanusiuŋiqpa una iŋuk anuġimunniin qaiġiqpauratlu kamagivatruŋ?”

Jesus Mamititchiruq Iŋugiaktuanik Irrusiġlulinmik

²⁶ Jesus maliguaqtailu tinilġaqsiagniqsut nunaŋanun Gerasene-naġmiut, igluanun narvanan Galilee-m. ²⁷ Jesus niupman umiamiŋ paaġnigaa iŋuum nunaaqqimiŋ irrusiġluqaqtuam. Taamna iŋuk atnuġailaagagniqsuq aimmitlaiqhuni, aglaan nayuutiraqniqsuq iluviġni. ²⁸ Tautukamiun Jesus igitluni isigaiŋun nipligŋiqsuq nipitusipluni, “Jesus, igŋiŋa Qutchinŋiqsrauruaq Agaayyutim, suniaqpiŋa? Inigikpiŋ anasiŋuqsauŋitluŋa!” ²⁹ Nipliutinigaa taavrumiŋa atakkii Jesus-ŋum tiliplugu irrusiġluk anitquplugu ilaaniŋ. Aippaavak aŋallaqŋunigaa akulaiqġugu. Tiguraugaluagaqtuq argaiŋu isigaiŋu. Qiliqsruqġugich kalimŋigŋik kikuġaagaginigai, aasii iŋuilaamuktitaqġugu irrusiġluum. ³⁰ Jesus apiqsruġnigaa, “Kisumik atiqaqpich?”

Taavruma kiunigaa, “Uvaŋa atigaa Iŋugiaktuaq,” atakkii iŋugiakhutin irrusiġluich isiqsimaniqsut ilaanun. ³¹ Irrusiġluich injiqsruagningaat Jesus tuyuġitquŋitlutinj samuŋa natiqsiŋaitchuamun. ³² Uvvaasiiŋ iŋugiallapiaqtuat kuniat qanimi niginiagniqsut qimigaami. Irrusiġluich injiqsruagningaat Jesus aullaqtitquplutin kunianun. Jesus-ŋum aullaqtinnigai tamatkunuŋa. ³³ Irrusiġluich anikamiŋ iŋuŋmiŋ isigniqsut kunianun. Iluqatinasiiŋ kuniat paŋaliŋniqsut ipnakun. Naparaġniqsut narvamun aasiiŋ ipiplutin.

³⁴ Iŋuich munaqsriuat kunianik tautukamitruŋ taamna atuumaruq, qimakhutin tusaayugaagutiginigaa nunaaqqimi avataaniŋu. ³⁵ Iŋuich utlautiniqsut tautugiaqhutin supmagaisa. Tikitŋamitruŋ Jesus paqinnigaa iŋuk anitchivigikkaŋa irrusiġluŋnik aqup-piruaq isigaiŋi Jesus-ŋum, atnuġaaqahuni suli qauġrimmaagikhuni. Iŋuich tamatkua iqsitchaŋniqsut. ³⁶ Tamatkua munaqsriuat tautuktuat taavrumiŋa uqautiginigaa iŋuŋnun qanuq iŋuum mamitikkauŋa. ³⁷ Iluqatin Gerasene-naġmiut apiqsruġnigaa

Jesus aullaquplugu iqsilillapiahutin. Jesus ikipluni umiamun utiaqsiñiqsuq Galileemun. ³⁸ Iñuum anitchivigikkan an irrusiqlunnik inigñigaa Jesus, “Maligukkaluağikpiñ.” Aglaan Jesus-ñum aullaqtitkaa nipliutiplugu, ³⁹ “Ailutin uqağiağiñ Agaayyutim savauttutaanik ilipnun.” Taamna iñuk nunaqqimukhuni uqaqsiñiqsuq qanuq Jesus-ñum savauttutaanik inmiñun.

Jairus-ñum Pania suli Ağnaq Aksinñiktuaq Jesus-ñum Atnuğaanjanik

⁴⁰ Jesus utiqami iglunanun narvam iñugayaat paglagaat atakkii utaqqiñigaa. ⁴¹ Iñuk atilik Jairus-mik, sivulliuqtaa Jew-ñuruat katrağviata, tikiumaniqsuq. Punniqsuq isigaiñun Jesus-ñum iniqsruqlugu kiñuniğmiñuquplugu, ⁴² atakkii panitaulua, qulit malğunnik ukiuqaqtuaq, tuqaqsiñiqsuq. Jesus taamunaqami iñugiaktuat iñuich tatviksraigñigaa avataaniñ. ⁴³ Iñuich akungatni itmiñiqsuq ağnaq aunaqsruğuitlaiqsuaq qulit malğunni ukiuni. Akiliqsuutigialuağniğai suurapayaani taaktinun, aglaan kia-unniñ mami-tilguiññigaa. ⁴⁴ Akungatigun iñugayaat ağnam utlaklugu tunuaniñ aksinñigaa Jesus-ñum akuagun atnuğaanjan. Tavrakñatchiaq aunaqsruğuiqsigñiqsuq. ⁴⁵ Jesus apiqsruğniqsuq, “Kia aksikpaña?” Iluqatin naluniñiqsut. Peter nipliğñiqsuq, “Ataniiq! Iñuich tatviksraiqhutin tinurağaatin. [Naagauvva apiqsruqtutin kimun aksiksilaaqnik?]” ⁴⁶ Aglaan Jesus nipliqsuq, “Kia-imña aksikkaaña. Iłisimaligiga anipman sanñigikkağa uvamniñ.” ⁴⁷ Ağnam tautukamiun ilitchuğikkaułi utlautiniqsuq uulillağmi putluni Jesus-ñum isigaiñun. Sivugaatni iluqaisa iñuich uqautiniğaa suvaata aksilhanik Jesus suli qanuq ihuaqsikkaułi tavrakñatchiaq. ⁴⁸ Jesus uqautiniğaa, “Ağnaaq, [quviatchauğigiñ,] ukpiqsriłiqpich ihuaqsipkağaatin. Aullałhiñaaguqtutin tutqiksilitin.”

⁴⁹ Jesus uqaqtitlugu kiliktuiruaq tikiññiqsuq Jairus-mun nipliqlhuni, “Paniuran tuquruq. Iłaksiatqinñiaqnagu ilisautri.” ⁵⁰ Aglaan Jesus-ñum tusaaplugu nipliutiniğaa Jairus, “Iqsiñak; ukpiqsriłhiñağiñ. Paniuran ihuaqsigisiruq.” ⁵¹ Tikitñamin tupiğmun Jesus-ñum isiqunitchai iñuich avataagun Peter, John, James suli ililgaam aapañalu aakañalu. ⁵² Iluqatin iñuich qiaplutin kiñuvğugaat ililgaaq. Jesus nipliutiniğai, “Qianasi. Iłilgaaq tuqunitchuq, siñiksiñaqtuq.” ⁵³ Iluqatin mitautigiaqsigaat ilisimaplugu ağnauram tuqułha. ⁵⁴ Aglaan Jesus tigukamigich argai tuqułniğaa, “Niviaqsiaq! Makittin.” ⁵⁵ Iłilgaaq iñuutqinñiqsuq makitluniasiiñ tavrakñatchiaq. Jesus-tavra tilisiñiqsuq aatchuquplugu niqiksrajanik. ⁵⁶ Añayuqaak quviğutchanñiqsuk. Aglaan Jesus-ñum uqaqunñiğik kisumun taavruminja atuumaruamik.

9

Jesus Aullaqtitkai Qulit Malğuich Maliguaqtini

¹ Jesus-ñum katipkaqamigich qulit malğuich maliguaqtini sanñiksriññigai anitchitlasiplugich irrusiqlunnik suli mamititchitlasiplugich atniğñautinik. ² Taatnaanikami tuyuğiniğai quliaqtuağiaquplugich añaayyutaanik Agaayyutim suli ihuaqsitquplugich atniğñaqtuanik, ³ nipliqlhuni, “Aullautriñiaqasi iglaugupsi: ayaupiamik unniñ injiularim puukatajanik unniñ niqiksrapstñiglu unniñ maninmigliu naagaqaa atnuğaatqitutiksrapstñik. ⁴ Kisupayaam akuqtuqpasi nayuutiyumausi taavruman inani aullağniałapsitñunaglaan taavrumanakña. ⁵ Iñuich nani akuqtunjpasi unitchumagiksi taamna nunaqqiq aasii ipsuktuğlugu apyuq isigapsitñiñ. Taamna kilgutaugisiruq ilinjtñun akuqtuinjilanañatnik tusaayugaagiksuumik.” ⁶ Maliguaqtit aullaqamin iglauniqsut nunaqqiurapayaatigun quliaqtuaqhutin tusaayugaallautamik suli mamititchiplutin iñunnik nanipayaq.

Herod-ñum Qanuğviiłha

⁷ Herod-ñum, añałatauruam Galilee-mi, tusaaniğai iluqaisa Jesus-ñum savaani. Tupananiqsuq atakkii iñuich uqaqhutin John Paptaaqtitçhiri iñugutqinñiplugu, ⁸ ilañich uqaqhutin Elijah sagviğñiplugu, ilañitsuli uqaqhutin sivuniksriqiri inilgaaqnisaq

iñugutqinñiplugu. ⁹ Herod nipliqsuq, “Uvaja John niaquiqsitağa, aglaan una iñuk kisuuniqpa tusaqsraqikkağa tamatkunuuna?” Taatnamik iłitchuğisunñigaa Jesus kisuutilaana.

Jesus Niğipkairuq 5,000 Anjutinik

¹⁰ Uqqiraqtit utiqamin uqautigaat Jesus iluqaanik savaagikkağmiknik. Uvvaasiiñ aullaqatiginigai kisiitñik nunaaqqianun Bethsaida-m. ¹¹ Iñugaagruich tusaakamitruñ malinñigaa. Jesus-ñum paglaplugich uqautinigai anjaayuqautaanik Agaayyutim, suli iluaqsiplugich tamatkua ikayuğnaqtuat. ¹² Unnuksraaqhuni siqiñiq nipipman, qulit malğuk maliguaqtit utlanñigaa Jesus nipliutiplugu, “Tuyugikkich iñuich nunaaqqianun suli nautchiivilinun nullagñiurağiaqulugich suli niqiksraqiaqulugich, atakkii iñuilaamiittugut.” ¹³ Jesus nipliutigai, “Naagga! Aglaan ilipsi, aatchuqsigich niqiksranjitñik.” Tamatkua kiunigaa, “Uvva piqagaluagtugut tallimanik qaqqianuranik suli malğunnik iqalugauraanik. Tauqsigiauvisigut niqiksranjitñik iñugaagruich?” ¹⁴ Anjutit 5,000-siyunnaq iñugiaktigirut tarani. Jesus nipliutigai maliguaqtini, “Iñuich aquvitichigik malğukipiaq qulinullaalugich.” ¹⁵ Maliguaqtit iñupayaat aquvitinnigaaich. ¹⁶ Jesus tiginigai tallimat qaqquurat suli malğuk iqalugauraaq aasii aagluqhuni qilanmun quyyatigiplugich. Avguağai qaqqut iqalugauraaq qaitlugich maliguaqtimiñun autaagutigitquplugich iñun. ¹⁷ Iñuich niğiniqsut niğisuiğataqhutin. Tavra maliguaqtit immiğniğaaich qulit malğuk aguupmaich ilakunik.

Peter-m Uqautiginigaa Kisuutilaana Jesus-ñum

¹⁸ Ilaatniguuq Jesus agaayupman kisinñuqhuni maliguaqtaiñ utlanñigaa. Jesus-ñum apiqsruğnigai, “Kisuunasugivatna iñuich?” ¹⁹ Maliguaqtaiñ kiugaat, “Ilanisa uqagigaat John paptaaqtitchirauniplutin, ilanisasuli Elijah-ñuniplutin, atlatlu uqaghutin sivuniksriqiri inilğaaqnisaq iñugutqinñiplugu.” ²⁰ Jesus apiqsruğnigai, “Ilipsiasiiñ? Kisuunasugivisitna?” Peter-m kiunigaa, “Ilvich Christ-ñurutin, anniqsuqti akiqsruutauruaq.”

Jesus-ñum Uqautiginigaa Tuqułksraniļu Anjpkakkaułksraniļu

²¹ Jesus-ñum iñiqtillapiagñigai uqautigitqunıtluni kisuutilaagmiñik kimununniiñ. ²² Uqautipsaagñigai, “Sivulliuqtigruatlu, qaukñisa agaayuliqsitlu suli aglaliqirit nagliksaaqtikisigaat ayaglugulu Iğñina Iñuum tuqulluguasiiñ. Aglaan pinayuakkun uvlut anjpkakkaugisiruq.”

²³ Iluqaisa nipliutinigai, “Kia iñuum maligukkumiña suksraaqtaksraqigaa pisułli, iqsriutilugu sannigutani uvlugagikpan aasii maligluna. ²⁴ Atakkii kia iñuum anniginiagumiñ iñuıłli tammaigisigaa, aglaan kiapayaaq tammaiymuñ iñuıłli piqutigiluna piññakkisiruq ilumun iñuıłligmik. ²⁵ Iñuum piññaktaagıłhiñaugaluğaa suurapayaana marruma nunam aglaan tammautigisigaa iñuıłli. Sakuugurağniatħa sumun atugumiñaitchuq! ²⁶ Iłapsi kanjugivalukkaatna ilisauttitkalu sivuğaatni iñuich suksraaqanjichuat Agaayyutmik. Taatnatun Iğñinan Anjutim kanjugigisipmigaaptuuq utigumi kamanautiqaguni aapamisun piqasiguni ipqitchuanik isagulinik. ²⁷ Ilumun nipliutigipsi, Iñuqaqtuq ilanjitñik uvani makitaruat tuqunaiñjağmin qinğniatuanik Agaayyutim anjaayuqautaanik.”

Jesus-ñum Atlanñuqtılħa

²⁸ Akunniqsaanjanikman Jesus-ñum kayunıutiplugich Peter-lu, John-lu suli James mayuğniqsuq qimiğamun agaayutyaghuni. ²⁹ Agaayupkaqlugu qinñana atlanñuğniqsuq atnuğaanıļu qivliqisiraughutin. ³⁰ Tavrakñatchiaq malğuk anjutik uqaqatiginigaa Jesus. Taapkuak Moses-lu Elijah-lu ³¹ aasiiñ qinñanak qaummagıłallanıqsuq. Uqaqatiginigaa Jesus tuqutaułksranıagun Jerusalem-mi Agaayyutim sivunniutaagun. ³² Peter-lu piqataıļu siñinialıllapiagñiqsut, aglaan itiqamin tautunıgaat Jesus kamanatħagun qichaqtigiplugu malğuk anjutik. ³³ Anjutik unitkaqsipmatku Jesus Peter-m nipliutinigaa,

“Ataniiq, nakuullapiaqtuq uvaniiliqput. Nappaitquguptigut nappaiñayaqtugut piņasunik palapkaaksranik, atautchimik ilipnun, atautchimik Moses-mun suli atautchimik Elijah-mun.” Iļisimanjtkaluagņiġaa uqaġikkani. ³⁴ Peter uqaqtitlugu nuviyam qulaņiutiġniġai; maligūaqtai iqsitchaņniqsut nuviya qulaņiutipman. ³⁵ Nipi nipliqsuq nuviyamiñ, “Tavrataamna Iġņiġa piksraqtaagikkaga; naalaġņiyumagiksi.” ³⁶ Uqaġuiqman Jesus kisiņņugņiqsuq. Taipkunani uvluni maligūaqtaiñ uqautiġiņiñņiġaat kisumununniñ tau-tukkaqtij.

Jesus Iħaaqsiġaiñiqsuq Nukatpiaġruņmik Irrusiqłulinmik

³⁷ Uvlutqikman Jesus-lu piņasutlu maligūaqtai atqaqamiņ qimiġaamiñ iñugiaktuat iñuich paaġniġaat Jesus. ³⁸ Iñuk nipliġņiqsuq akunġatniñ iñugayaat, “Iļisautrii, tautullagun iġņiġa, tarra iġņituaługa. ³⁹ Irrusiqłuum aņalatmani kapyaaqsiñiqsuq. Ilaa qiluraġallapiaġaqtuq suli innuliqiaqsiruq qaniġmigun. Irrusiqłuum atniaqtuiñāġaa suli unitłaiqlugu. ⁴⁰ Uqapsaaġalaġitka maligūaqtitin anitquplugu taamna irrusiqłuk aglaan anipkalguiñņiġaat.” ⁴¹ Jesus kiusriñiqsuq, “Ukpiqtaiñņiaqpat ilipsitņi. Naagasuli killukuaqmisi. Qanutunaglaan nayuqtigiraksraġivisi? Qanutunaglaan iġlutuqtigiraksraġivisi?” Tavrati nipliutiniġaa iñuk, “Uvuņautisaqsuņata iġņiġiñ!” ⁴² Nukatpiaġruum utłautiħani irrusiqłuum ulġuqsraaqtinniġaa nunamun qiiqsruqtitkaqsiplugu. Jesus-ņum iñiqtigņiġaa irrusiqłuk aasiñ mamititlugu nukatpiaġruk utiqtitlugu aapaņanun. ⁴³ Iluqatiņ iñuich quviġusuutiginiġaat kamaņaqtuq saņņiġikkaņa Agaayyutim.

Jesus-ņum Uqautiġilgitkaa Tuqqutaułiksrani

Iñuich quviġusuktitlugitsuli Jesus-ņum savaaġikkaņanik nipliutiniġai maligūaqtini, ⁴⁴ “Piigugņiaqnaġu una uqauttutiginiakkaġa ilipsitņun! Iġņiņa Iñuum aatchuutigikkaugisiruq iñuņnun tuqqutqulugu.” ⁴⁵ Aglaan qanuutautilaņa uqautiġikkaņan iriqsimaniqsuq maligūaqtaiñ. Taatnaqlugu kaņiqsilguiñņiġaat. Taluqsraqhutiņ apiqsrulguiñņiġaat taavrumuuna.

Kiña Kamaņāņiqsrauva?

⁴⁶ Maligūaqtit qapiqtaiłitraaqsiñiqsut nalliqtij kamaņāņiqsraupmagaan. ⁴⁷ Jesus-ņum iļisimaniġai isummatilaaņat. Qiñņuaġniġaa iļiġaaq inillakługu saniqqamiñun ⁴⁸ nipliutiplugich tamatkua, “Kisupayaam akuqtuġumiun iļiġaaq pisigilunja tavra akuqtuġaņa; suli kisupayaam akuqtuġumiña akuqtuġisipmigaa taamna tuyuġirigikkaġa. Iñuk kamaņaiñņiqsrauruq akunnapsitņi ilaa kamaņāņiqsrauruq.”

Akitņaaqtuqtinġitchuaq Uvaptiknun Iłagillapiaġikput

⁴⁹ John nipliqsuq, “Ataniiq, tautukkikput iñuk anitchiraġaqtuaq irrusiqłunnik atuqlugu atqiñ. Iñiqtigikput atakkii uvagut iłagiņitługu.” ⁵⁰ “Nutqaqtinniaņaiqsuņ,” Jesus-ņum nipliutiniġaa atlatlu maligūaqtai, “Atakkii kiñapayaaq akilłiłiqsuņitchuaq ilipsitņik ilipsitņuktuqtuq.”

Iłaniņa Samaria-ġmiut Akuqtuġunġitchaat Jesus

⁵¹ Jesus-ņum iłitchuġikamiun utiqtuksraulłi Agaayyutmun isummiġņiqsuq Jerusalem-mugukhuni. ⁵² Iġlauliġmiñi tuyuqaġniqsuq uqqiraqtijnik sivumiñi nunaaqqianun Samaria-m itqanaiautitqupluni tukkuksraġmiñik. ⁵³ Aglaan iñuich tarani akuqtuņiñņiġaat atakkii Jerusalem-muņniaqhuni. ⁵⁴ James-ņum suli John-ņum, maligūaqtikkiñ, tautukamitku taamna nipliutiniġaak, “Ataniiq, qiñņuaquvisiguk ikniġmik qilaņmiñ piyaqquityaqulugu tamatkuniņa?” ⁵⁵ Jesus-ņum kiņiaqlugich iñiqtigņiġai. ⁵⁶ Aasiñ Jesus maligūaqtaiłi iġlauniqsut atlamun nunaaqqiuramun.

Iluqnaunġitchuat Maligūaqtit

⁵⁷ Iqliqtauligimikni iñuum nipliutiniġaa Jesus, “Malikkisigikpiñ napmupayaaguvich.”
⁵⁸ Jesus-ñum kiuniġaa, “Kayuqtut sisiqaqtut, suli tinmiurat silami ugluqaqhutinj, aglaan Iġniña Iñuum iniksraitchuq minguiqsiagviksraġmiñik.”
⁵⁹ Jesus-ñum atla iñuk nipliutiniġaa, “Malinña.” Aglaan taavruma iñuum nipliutiniġaa, “Ataniiq, sivulliulugu ailaña iluvigiaglugu aapaga.”
⁶⁰ Jesus-ñum kiuniġaa, “Ki, tuqunaruat iluvigliitruñ tuquruagikkaqtinj. Aglaali ilvich quliaqtuagiagiñ añaayuqautaani Agaayyutim nanipayaaq.”
⁶¹ Atla iñuk nipliqtuq, “Ataniiq, malikkisigikpiñ. Aglaan sivulliulugu qiniġuiqsaagiaglagic ilagikkatka.”
⁶² Jesus-ñum nipliutiniġaa, “Kiña iñuk nunniuqtuq kinjanñatigalugu atuġumiñaitchuq sumun añaayuqautaani Agaayyutim.”

10

Jesus Tuyuġigai Maliguaqtit

¹ Kiñuagun taavruma atanguruq piksraqtuq piñasukipiaq qulit malġuñnik iñuñnik tuyuġiplugich malġuullaaplugich. Aullaqtitkai sivumiñi nunaaqqipayaanun tikitčaġumakkaġmiñun.
² Jesus-ñum nipliutiniġai, “Katitaksraqtugaluaqtuq aglaan savaktit katitchiruksrat ikittut. Iniqsruġumausi atanganun katitchivium tuyupsaaqulugu katitchiruksranik savaqulugich nautchiiviniñi.
³ Aullaħhiñaurusi. Tuyuġiniaġipsi ipnaiyaatun liilaa akunġatnun amaqqut.
⁴ Aullautriñiaqasi manikuviuramik naagaqaa puukatauramik naagaqaa sakpakkimik; igliqtauħapsitñi nutqaaqtuġniaqasi kisumununniiñ.
⁵ Supayaami isiġniġupsi tupiġmun nipliutiyumagisi, ‘Tutqiun iñuiñun uumani tupiġmi illi.’
⁶ Iñuk tavrani iñuuniagñiqpan piqpaksriluni tutqiutmik, taamna tutqiun ittuiñagisiruq ilaani. Aasiñ taatniinginiñnikpan taamna tutqiun utiġisiruq ilipsitñun.
⁷ Nayuutiyumausi taavrumani tupiġmi niġilusi lu imiġusilu qanutchipayaamik aatchuqpasi, atakkii savakti akiliusiaksraqaqtuksrauruq. Nuktaġniaqasi tupiġmiñ atlamun.
⁸ Supayaami nunaaqqimukkupsi paġlakpasi niġiyumausi payugutaatnik,
⁹ mamititchilusi atniġñaqtuanik taavrumani nunaaqqimi, uqautilugich iñuich, ‘Añaayuqautaa Agaayyutim qalliruq ilipsitñun.’
¹⁰ Aglaan nunaaqqimukkupsi nani iñuich paġlanitpasi nipliġumausi tumitčaani,
¹¹ ‘Apyua nunaaqqipsi isigaptikniñ ipsuktuġisigikput; aglaan itqaġiyumagiksi una, Añaayuqautaan Agaayyutim qallisigaasi!’
¹² Uqautigipsi, atanniivium uvluani Agaayyutim ilunġugitlukkisigai Sodom-miut taavrumakña nunaaqqimiñ taatniittuamiñ. [Jesus uqaanikman taavrumiña, maliguaqtai aullaġniqsut.]

Ukpiñitchuat Nunaaqqich Ilañitñi

¹³ “Nakħun, Chorazin-naġmiesii! Nakħun, Bethsaida-ġmiesii! Savaaqagałuaqtuña iñuġiaktuanik quviqnaqtuanik akunnapsitñi. Makua quviqnaqtuat qiniġkasi savaanuniqpata Tyre-mi lu Sidon-mi lu inilġaanimma, iñuich taimani isummitqianikkayaqtut miissuñnik atnuġaaġutin suli aġramun aquvillutin qiniqtillugu taavrumuuna mumiliqtinj killuqsautmikniñ!
¹⁴ Atanniivium uvluani iglutuyunaitlukkisiruq ilipsitñi ukunakña Tyre-mi lu Sidon-mi lu.
¹⁵ Ilipsitñunlu Capernaum-miesii! Kamaġnasugivisi qilañmunaglaan? Iktaugisirusi anasiñnuqsagvinmun!”
¹⁶ Jesus nipliutiniġai maliguaqtini, “Kisupayaam naalaġnikpasi naalaġnigisipmigaaña, suli kisupayaam ayakpasi ayaksisipmigaaña, suli kisupayaam ayakpaña, ayaksisipmigaa taamna tuyuġirigikkaġa.”

Jesus-ñum Maliguaqtai Utigñiqsut

¹⁷ Piñasukipiaq qulit malġuich iñuich utiqamin quviasullapiagñiqsut nipliqtutin, “Ataniiq, makua irrusiqluichunniñ tupigiraġigaatigut tilikaptigin anitquplugich atuqlugu atqin!”
¹⁸ Jesus-ñum kiuniġai, “Tautukkiga tuunġaq atqaqman atriplugu ikniqpalak pakmakña.
¹⁹ Naalaġniłlagitchi! Sañjiksratkipsi tutmatlasiplusi nimigianik putyuutilinjiglu akimatlasiplusi sañjianiñ piyuaqtigikkapsi. Suli tamatkua

atniġumiñaitchaasi. ²⁰ Quviatchautiginagu irrusiqłunun tupiginilusi aglaan quviatchautigitluksiuñ atigikkasi aglausimaagñilugich pakmani.”

Jesus Quviatchakpaktuq

²¹ Taavrumani Ippqitchuam Irrutchim quviatchaktinnigaa Jesus suli uqaqtitlugu, “Aapaan, atanguruatiin qilañmi nunamiłu, quyagikpiñ! Sagvigitin puqiitchuanun sut iriqsimaruat puqiksuanin ilisimaruaniñlu. Aa, Aapaan, taamna sivunnigikkan quvi-agigiñ. ²² Aapaa qaitchigaana sanñipayaamik. Kia-unninñ nalugaa Iğñiguruam kisu-upiaqtilaana aglaan kisimi Aapauruam, suli kia-unninñ nalugaa Aapauruam kisu-tilaana aglaan Iğñiguruam, suli tamatkua Iğñiguruam sagviutisukkani Aapauruamik.” ²³ Jesus-ñum kiniaqamigich maliguaqtini nipliutinigai kisinñuutiplugich, “Quvianamiurusi atakkii inuursi taututlasiplusi atuumaruani! ²⁴ Uqautigipsi, Inñugiaktuat sivuniksriqirit suli umialgich tautugummiugñigaa tamanna tautukkaqsi aglaan tautulguittlugu, suli tusaayummiuqlugu tusaakkaqsi aglaan tusaalguittlugu.”

Atrikusaun Nakuuruakun Samaria-gmiukun

²⁵ Iisautrim maligutaksranik utlaklugu Jesus uuktuagunigaa apiqsruqtaqlugu, “Iisautrii, sumik savaktuksrauvik akuqtuisukkuma isuitchuamik inuukigmik?” ²⁶ Jesus-ñum kiunigaa, “Qanuġmi maligutaksrani aglaksimaaqpa? Qanuq agliqiplugu ilisauttutigiraġiviuñ?” ²⁷ Anjutim kiunigaa, “Piqpagiyumagiñ ataniq Agaayyutin iluqaaniñ uummatipniñ, iluqaaniñ inuutchipniñ, iluqaaniñ sayagikkapniñ, iluqaaniñ isummatipniñ; suli piqpagilugu inuuniaqatin ililugu iliptun.” ²⁸ Jesus-ñum kiunigaa, “Tarra, nalauttutin. Taatna inuuniaġuvich inuugisirutin.” ²⁹ Aglaan aglaliqirim nalaunñanasugniaqhuni inmiñik apiqsruqtaqlugu Jesus, “Kiña inuuniaqatigivigu?” ³⁰ Jesus uqaqtuagaqsirug, “Ilaatinuug inuqagñiqsuq Jericho-muktuamik Jerusalem-miñ. Iglauñnaan tigliniaqtit anallaqlunigaa atnuġaiqlugu karuklugu unitluguasiiñ tuqłhiñaagtuq. ³¹ Agaayuliqsiptuug igliġmiñiqsuq tamarrumuuna tumitchaakun. Tautukamiun taamna inuk apqusaalhiñaġnigaa igluagun tumitchaam. ³² Ikayuqtiptuug agaayyuvikpañmi taatnatun pipmiñiqsuq, aasiiñ tautukamiun taamna inuk apqusaagmiñigaa igluagun tumitchaam. ³³ Aglaan Samaria-gmiu iglaupmiñiqsuq tamarrumuuna tumitchaakun. Tikitmiuq taavrumuñ anallaqluktamun, aasiiñ tautukamiun ilunñugiliutiplugu. ³⁴ Utlaklugu kuvviqiniġai uqsruġutmik wine-miglu killiġniñ aasiiñ mamitaqlugich. Taatnaamikami ilinigaa taamna inuk natmaksigviuraġmiñun nullagvinmuutiplugu qaunagiaqsipluguasii. ³⁵ Uvlutqikman manniñigaa malġunñik nullagvium inua uqautiplugu, ‘Qaunagiyumagiñ. Tikiumatqikkuma tamaunnaagluna akiliġisigiga qaunaksriipkun ilaanik akiqsruutiqaġniġupkiñsuli.’” ³⁶ Jesus-ñum apiqsruġnigaa ilisautri, “Qanuq isumanipich taapkunuuna pinasutigun? Nalliat inuugatauva taavrumuñ inunmun anallaqlukkauruamun tigliniaqtitigun?” ³⁷ Aglaliqirim kiunigaa, “Taamna nagliktuiruag ilaanik.” Jesus-ñum nipliutinigaa, “Taatnatun inuuniaġiñ.”

Jesus-ñum Isiqattaagvigigik Martha-lu Mary-lu

³⁸ Jesus maliguaqtinilu iglautuiñaqhutin tikiñniqsut nunaaqqiuramun. Aġnam tavrani atilgum Martha-mik aiyugaagñigaa kinunigmiñun. ³⁹ Aasiiñ aniqatiqaġniqsuq atiqaqtuamik Mary-mik. Aquptaahuni isigaiñ sanigaaatnun atanguruam naalaqtuagñigaa ilisautripan. ⁴⁰ Aglaan Martha alapisrautiqaġniqsuq suraksraġayaagmiñik. Utlaklugu Jesus uqautinigaa, “Ataniiq, suginipiuñ aniqatma kisivriпкаqmaña? Uqauttuun uvuñaqulugu ikayuġiaġluna!” ⁴¹ Atanguruam kiugaa, “Annaa, Martha! Isumaaluktutin supayaanik. ⁴² Aglaan atausiq piitчуillapiaqtuq. Mary-m piksraqtaagigaa nakuuniqtaq atlat piigumiñaisañ at ilaaniñ.”

11

Jesus Ilisautriruq Agaayutikun

¹ Iłanjatni uvlut Jesus agaayulgiññiqsuq kisinjuqhuni. Agaayunñaiqman ilanjata maliguaqtaiñ nipliutigaa, “Ataniiq, ilisauttutigut qanuq agaayuliksraptnik John ilisautripmatun maliguaqtimiñik.” ² Jesus nipliutiniğai, “Agaayugupsi itnağusi, ‘Aapapta:

Iñupayaaq nunami kamaksriłi ilipnik ipqiqsitlugu taavrumuuna atqıñ.

Aullagñiıli anjalatchiñhiñ iñupayaanik.

³ Aatchuqtigut uvluğagıkpan niqimik inuğikkaptiknik.

⁴ Natqigutiluta killuqsautiptiknik

natqigutrisimaaqmatun savamaqłutriruanik uvaptiknun.

Sivulliutiniąasigut uuktuaqsiuğımun.’ ”

⁵ Jesus nipliutigai maliguaqtini, “Iłapsisamma utlakkayağaa ilauraani tupqanun unnuami nipliutilugu, ‘Iłauraan, simmiliaksrağuktunja piņasunik qaqqianik. ⁶ Iłauraaga iglauruaq tikiumaruq tupimnun. Niqaitchunja niğipkautiksrañanik.’ ⁷ Iłauraanjan kiunayağaa tupqum iluaniñ, ‘Iłaksianaña! Talu kiluusaaniktuq. Qitunğatkalu uvañalu nallaaniktugut. Makitchunitchunja aatchuğiağutin.’ ⁸ Uqautigipsi, una makitchunıtkaluğuni aatchuğiağlugu qaqqumik ilauraagiłhagun, makitchumiñaqtuq aatchuğiağlugu inuğikkanjanik atakkii taamna iniqsruqtuiñaqhuni. ⁹ Taatnamik nipliutigipsi, Injigupsi qaisaugisiruq ilipsitñun; pakaaqagupsi paqitkisigiksi; katchaktuğupsi talu anmakkauniaqtuq ilipsitñun. ¹⁰ Atakkii kisupayaaq apiqsruqtuaq akuqtuğisiruq, sulı pakaaqagtuq paqitçhisirıq, sulı talu anmakkaugisiruq kisupayaamun katchaktuqtuamun. ¹¹ Uvva kisupayaam aapauruam aatchuğayaqpauñ iğni nimigiamik iniqsruqpani iqaluktuğukhuni? ¹² Naagaqaa aatchuğayaqpauñ putyuutilıñmik iniqsruqpani mannıksuğukhuni? ¹³ Pigiitchaluağhısi ilisimarağigiksi qanuq aatchuğiksraqsi nakuuruanik qitunğapsitñun. Maatnaasu Aapa pakmaniittuaq aatchuñiapiątuq Ipqitchuamik Irrutchimik tamatkununja iniqsruqtuanun inmiñun.”

Jesus-lu Beelzebul-lu

¹⁴ Jesus anitchiñiqsuq irrusiqłunmik uqalğuitçuamik. Aasiñ irrusiqłuk anipman taamna iñuk uqaaqsiñiqsuq. Iñuich quviğutçuaniqsut ¹⁵ aglaan ilançh nipliçhutıñ, “Beelzebul-ñum, anjalataata irrusiqłuich, qaitchiñigaa sanñimik anıtqataitłasiplugu.”

¹⁶ Atlat uuktuağukługu Jesus apiqsruğniğaat savaaqaquplugu quviqnaqtuamik ilıtcuq qutaulugu Agaayyutmun tuyuğitilaanjanik qılañmiñ. ¹⁷ Aglaan Jesus-ñum ilisimanığai qanuq isummatiqałhat. Nipliutiniğai, “Iñuich nunaaqçikpañmi akikñautikpata avatmun makıtayumiñaitçuq akuni. Atanğuviich avıksimagumiñ suksraunğigñiaqtut.

¹⁸ Taatnatuntuuq tuunğaum irrusiqłunı avgumagumiñ akikñaqtuutilutıñ avatmun anąayuqautaa isukhiññaqtuq. Nipliqsusi anitchirağagnıplunja irrusiqłunmik atakkii Beelzebul qaitchiplunaguq sanñimik savaaqatlasıplunja taatnatchimik. ¹⁹ Anitchirağaguma irrusiqłunmik Beelzebul-kun kisukun maliguaqtigikkasi anitchiraqmirağivat? Tarra ilıñich atanniqsuqtiginiąisi ilisimanaqsılugu killukuapiąataqtılaaqsi. ²⁰ Aglaan anitchirağagunja irrusiqłunmik Agaayyutim irrusıllautanjanun, taavrumuuna nalupqinaıtçuq Agaayyutmun aullagñiınjanıktılaanjan anąayuqautaa akunnapsitñi.”

²¹ “Sanñiruam iñuum paqnasimaaqmagıch satkupayaani qaunaksrıpluni tupıgmiñik, suurai tiglikkautłaitçut. ²² Aglaan sanıtlıktuam anıyakługu akiilikamiun aullautırağıgai satkui tunñavigıkanı, avguqługıch tiglikkani piqatmiñun. ²³ Iñuk piqataunıtcuą uvamni akikñautıruq uvamnun, sulı iñuk katıtcıqataunıtcuą siamıtcıñhiññaqtuq.

Irrusiqłuk Utıqtuq

²⁴ “Irrusiqłuk anikami iñunmiñ iglauraqtuq palıumaruakun nunakun pakakhuni mıngıuqsıallagviksrağmiñik. Paqınıtcıñamiun nipliqsuq, ‘Utığniąqtunja tupıgmun

unisagikkamnun.' ²⁵ Utiqami paqinnigaa ini salumaplugu suli ihuaqsasimapluni. ²⁶ Aasiin anipluni aggiutigai tallimat malguich irrusiqluich pigiiitluktuat inmiini. Isiqhutin iinuuniagniqsut tavrani. Taamnaasiin iñuk pigiiitluñniqsuq sivuanigniñ."

Quvianapiagataqtuaq

²⁷ Jesus uqaqtitlugu agnam iñugayaaniñ nipliutinigaa, "Qanutun quvianaqtigiva agnaq iññiruaq ilipnik suli miluktitlutin!" ²⁸ Jesus-ñum kiunigaa, "Aa, aglaan qanutun quvianatluktigivat tamatkua tusaaruat uqałhanik Agaayyutim aasiin tupigiplugu!"

Qasilirut Quviqnaqtuamik Savaaqaquplugu

²⁹ Iñuich iñugiaksisaiñnaaqsiqmata Jesus uqaqsiñiqsuq, "Iñuich uvlupak pigiiitchuanuruat qiniğuktut quviqnaqtuamik savaamik ilitchuqputaulugu kisuutilaamnik, aglaan qiniğumiñaitchut taatnatchimik. Qinihiñagisigaat quviqnaqtuaq savaaq atuupmatun sivuniksriqirimun Jonah-mun. ³⁰ Iğñiña Iñuum ilitchuqputauniaqtuq iñuñnun marrumani uvlumi, atriplugu sivuniksriqiri Jonah ilitchuqputauruaq iñuiñun Nineveh-m. ³¹ Atanniivium uvluaani atanguruam agnam aggiqsuam uñallamiñ maatnaasu patchisigigisigai iñuich iñuuruat uvlupak atakkii taimmani iglauniqsuq uñasiksuamiñ naalagnityaqhuni Solomon ilisautripman puqiuutmigun. Atanii, iñuk maaniittuq kamanatluktuaq Solomon-miñ. ³² Atanniivium uvluaani iñuñisa Nineveh-m patchisigigisipmigai iñuuruat pakmapak, atakkii taimani isummitqinñiqsut mumikhutin killuqsautmikniñ tusaakamitruñ Jonah-m quliaqtuaqałha. Atanii, iñuk maaniittuq kamanatluktuaq Jonah-miñ!

Qaumman Timimun

³³ "Kia-unniiñ ikitnamiuñ naniq iritlaitchaa naagaqaa ilitłaitchaa ataanun utkusium aglaan ilirağigaa naniqagvinmun. Iñuilli qiniğumagaat qauma isigumin. ³⁴ Irisi nan-nisun ittut timipsitñun. Irrakkiñ qiniitlakpaknik qaunagilguniaqtutin aullapayaaguvich. Aglaan irrakkiñ pigiiitpaknik saptaaqsiñiaqtutin. ³⁵ Qaunagititchi qaumaruaq ilupsitñi taaqtuanitchumuuq. ³⁶ Iluqani timin qaummaagikpan, ilaņa taaqtuamiisunąqani, qaummaagikkisuruq iluqaani, atriługu naniq qaummatripmatun ilipnik qaumamiñik."

Jesus-ñum Upyaktuğai Ukpinquaqtit

³⁷ Jesus uqanaiqman, Pharisee-ñuruam aiyugaagñigaa niğiyaqtuaquplugu. Malikługu nayummagatağniqsuq tamaņa niğiaqsipluniasiiñ. ³⁸ Pharisee-ñuruuq atlasuktuq ilitchugikamiuñ Jesus-ñum iğğunjsilaanąt arganiñ niğigaluaqani. ³⁹ Atanguruam nipliutinigaa, "Aatai Pharisee-ñuruasii, salumapkairusi qaalıhiñanitñik qallutipsi suli puggutapsi, aglaan ilupsitñi immaukkaqtusi ivayaqtuhğmik suli pigiiłiqihğmik. ⁴⁰ Ukunani ilisağungitchalukkut. Agaayyutim iñiqtağigik iluqaanik qaanalu iluvalu. Taatnatuntuuq iñiqtağigik iñuum timaalu isumaalu. ⁴¹ Aatchuutigisiuñ immanąt qallutipsiłu puggutapsiłu nagliñnaqtuanun. Taatnağupsi suapayaaq salumagisuruq sivuğani Agaayyutim. ⁴² Nakliuñ Pharisee-ñuruasii! Qulikuraqtusi Agaayyutmun avuğutinik naurianik. Naagatai iñuñnik analatçhitłaitchusi nalaullugu suli piqpaksriñgitłusi Agaayyutmik. Atuumaraksraqtarra suli qulikuruksraupmisi. ⁴³ Nakliuñ, Pharisee-ñuruasii! Qiniqusaagąqtusi aquppiutağiksaanun aquvitłusi katrağvinñi suli pağlatqusuursi kamagilusi tauqsigñiağvinñi. ⁴⁴ Nakliuñ, [ukpinąuaqtisii]! Atriąqtusi nalunaitñutçhiğniğilaanik iluviğnik iñuich pisugvigikkanitñik qaanatigun naluplugich."

⁴⁵ Ilaņata ilisautrit maligutaksranik nipliutinigaa, "Ilisautrii, taavrumiņa nipliqaavich upyaktuğiptiguttuuq."

⁴⁶ Jesus-ñum kiunigai, "Nakliuñ, ilisautrisii maligutaksranik. Iñuich natmiğagigisi kiviqaqtağnaqtuanik aglaan ilipsi isatłaitchisi argagikkasi ikayuutigisuglugich natmanun. ⁴⁷ Nakliuñ! Iñiqsiraqtusi iluviğiksaanik sivuniksriqirinun, taipkunųaami sivuniksriqiripayaanun sivulliağikkapsi tuqputağikkanitñun. ⁴⁸ Taatnaqapsi

anqataupmiasi, aasisuli iħuagigiksi tamanna savaagikkañat sivulliaġikkapsi. Taipkua tuqqutchiñiqsut sivuniksriqirinik, naagasuli nappairusi iħuvinjitiñik. ⁴⁹ Piqutigiplugu Agaayyun nipliġñiqsuq puqliġmigun, “Tuyuqagisiruħa sivuniksriqirinik uqqiraqtinigli iħugikkamnun. Tamatkua tuqqutkisilgitchaich ilanich suli piyuaglugich atlat.’ ⁵⁰ Taatnaqhutiñ Agaayyutim anasiñħuqsagisigai iħugikkañi pakmapak iħuaqtulħatigun iluqanitiñik sivuniksriqirinik aullaġniilħaniñaglaan nunam, ⁵¹ aullaġniiplutiñ tuqqutaulħaniñ Abel-ħum tuqqutaulħanun Zechariah-m, tuqqutauruam akunġakni tunillaġvium suli ipqitchuam inim. Aa, nipliutigipsi, iħuich iħuuruat pakmapak anasiñħuqsakkaugisirut iluqaagun tamarrumuuna. ⁵² Nakħiun, ilisautrisii maligutaksranik! Kañiqsitlaitkiksi Agaayyutim uqalħa uqqiraqtaalu suli ilisauttutiginitlugich. Atriqaqtusi iħuħmik anħmautiqaqtuaq Agaayyutim anħayuqautaanun aglaan anħmanitlugu. Isinitchusi sulipsuuq piñailutchiqsuġmiplugich tamatkua isigñiuraqtuat.”

⁵³ Jesus aullaqsiptman tavrakħa aglaliqirit suli Pharisee-ħuruat naipiqtuqaqsiñiġaat apiqsruqtaqlugu supayaatigun, ⁵⁴ pisagisukħuq uqaqpan nalaunġilluni.

12

Jesus-ħum Kiliktuutigigai Ukpinqħuaqtuiliq

¹ Iħugaaġruich kativiiñaqhutiñ tatruutivaitlutiñ tutiliqatautiniqsut. Jesus-ħum nipliutiqaagñiġai maliguaqtini, “Qaunagititchi qaqqiam puvlaksrautaatiñ Pharisee-ħuruat, ami ukpinqħuaġutaatiñ. ² Qanutchipayaq matukkauruq matuigisiruq, suli iluqani iriqsimaruq ilitħuġipkkaugisiruq. ³ Taatnamik qanutchipayaamik nipliaguvich taaqtuami tusaġnaġisiruq qaumaruami, suli qanutchipayaamik isivrukkuvich inaurami nipitusiluni uqautaugsiruq nunaaqqiñi.

Sivuuġaginasigik Iħuich

⁴ “Uqautigipsi, ilauramaan, iqsiginagich tamatkua tuqqutchiraġaqtuat timimik aasiiñ taavruma aquagun savaaqalguilutiñ pigiitlukuam. ⁵ Urriqsuutiniagipsi taluġiraksramik, Sivuuġagisiun Agaayyun tuqupkainamikami anjalatħiħiqaqtuaq anasiñħuqsagvinmuktitchitħapluni. Ukpigisitħa, ilaa taluġiraksraġigiksi. ⁶ Tallimat tiñmiurat tunitħaiñħiġpat malġuħnun maniuraanħnun? Naagasuli Agaayyutim atausiqunniñ tiñmiuraq piġuumanitħaa. ⁷ Taatnatuntuuq ilipsitiñi, nuyagikkasiunniñ niaqupsitiñi kisisimaqtut. Taatnamik iqsiñasi, akisutluktusi iħugiaktuaniñ tiñmiuraniñ.

Uqaġiħalu Piilaaġiħalu Christ-mik

⁸ “Nipliutigipsi, Kiħa nalupqinaigumi uqaqpan sivuġaatni iħuich piginiluni uvamnun, Iġñiħan Iħuum nalupqinaiglugu uqaġigisipmigaa sivuġaatni isaġuligikkañiñ Agaayyutim. ⁹ Aglaan kia ayakpaħa sivuġaatni iħuich Iġñiħan Iħuum ayakkisipmigaa sivuġaatni isaġuligikkañiñ Agaayyutim. ¹⁰ Agaayyutim natqigutiyumaagaa iħuk uqaġniħlukaqtuaq Iġñiħanik Iħuum. Aglaan Agaayyutim natqigutiyumiñaitħaa iħuk uqaġniħluutiqaqtuaq Ipqitchuamik Irrutchimik. ¹¹ Iħuich uqaqsittaagvinmuutikpasi sivuġaatnun atangich suli anjalatit, isumaaluħniaqasi qanuq naagaqaa sumik uqaġniħlaapsitiñik. ¹² Atakkii tavraġuqpan Ipqitchuam Irrutchim ilisautriġisigaasi uqaqsrapitiñik.”

Atrikusaun Umialguruakun Kinnauruakun

¹³ Iħuk iħugaaġruħniñ nipliġñiqsuq Jesus-mun, “Ilisautrii, uqauttuun aniqatiga aviqulugich paisannaktaaksravuk aapamnuk unisaġikkañi.” ¹⁴ Jesus-ħum kiuniġaa, “Anħun, atanniqsuqtauyumiñaitħuħa avġuitlasilħuħa suuraksrapitiñik ilipnunlu aniqatipnunlu!” ¹⁵ Nipliġñiqsuq iluqanitiħun, “Munagititchi siqñaktuahigmiñ! Atakkii suuraġaiksialuagumi iħuk piññautigiyumiñaitħaa iħuukħigmik.” ¹⁶ Tavrali Jesus-ħum uqautiniġai atrikusautmik, “Ilaatniġuuq iħuqaġniqsuq umialguruamik. Nunħa nauqpaaraħuni kipraksranik. ¹⁷ Isumaaqsiñiqsuq, ‘Iniksraigutigitka iluqaisa

nauriatka. Qanuġisivik? ¹⁸ Itnaġisiruṅaliqaa, uqagnaqsuq inmiñun, ‘siqumitkisigitka tugvaġvitka aasiiñ nappailuṅa anjtluktuanik. Tavruṅa tugvaġisigitka nauriaġikkatka suli atlat suuratka. ¹⁹ Taatnaanikkuma nipliġisiruṅa uvamnun, Iñuuk, anaktaitchutin. Piññaktutin suurapayaanik inuġikkaqnik iñugiaktuani ukiuni atugaksranik. Ki aasiiñ iñuuniagiñ qaġalutin niġilutin imiġutinlu. Quviasugiñ!’ ²⁰ Aglaan Agaayyutim nipliutiniġaa, ‘Kinnauniqsutin! Marrumani unnuami tuqugisirutin. Kia pigigisivagich suurannaktapayaatin tugvakkatin ilipnun?’ ” ²¹ Jesus niplipsaagnaqsuq, “Taatna ittuq tugvairuani umialgutiksranik inmiknuḥiñaq aasriiñ suksraitlutin Agaayyutitnaqtauruamik.”

Isumaaluutitigun

²² Jesus-ṅum nipliutitqinñiġai maliguaqtini, “Uqautigipsi isumaaluqunjtłusi iñuuhigmik, sumik niġiñiaqtilaaksrapsitñik naagaunniñ sumik atnuġaagnaqtilaapsitñik. ²³ Iñuudiq pitłuktuanuṅunqsuq niqimiñ, suli timi pitłuktuanuruq atnuġaaniñ. ²⁴ Tautullaksigichata tulukkat, Nautchiitłaitchut naagaqaa katitchitłaitchut, suli sigłuaqaṅitichut tugvaġviksramiknik. Naagatai Agaayyutim niġipkaġaġigai! Akisutluktusi tamatkunakṅa tiṅmiḥuñiñ! ²⁵ Iłapsi iñuuhli takḥlaalguitchaa isumaaluutigilugu. ²⁶ Aṅalataġilguiñiġupsiuṅ sua-samna mikiruaq, suvaata isumaaluutiqaqpsi atlanik sunik? ²⁷ Tautullaksigich nauriat atnuġarritłaitchuat inmiknik. Aglaan uqautigipsi, Atanġum Solomon atnuġaallautat pigigaluaqługich atrinitchai tamatkua piññaqnaqtuat nauriat. ²⁸ Agaayyutim atnuġaqaqlakpagich nauriat—ivgich illakhutin uvlupak aasiiñ ikipkaqługich uvlaakun—atnuġaatlukkumiñaiñiñiqpasi? Aatai, ukpiqsriłikiññaqpat! ²⁹ Isumaalukasi niġiłiksrapstñik imiłiksrapstñiglu. ³⁰ Atakkii ukpiñaitchuat marrumani nunami isumaaluutiqaġaqtut tamatkuniṅa. Aapagikkapsi ilisimagaa inuġikkaqsi. ³¹ Taatnaqhusi pakaqqaagilugu Agaayyun aṅalatchiruaq nalaunṅaruṅupluni umialiktun. Taatnaġupsi qaitchiġisigipsi inuġikkapayaapsitñik.

Umialgutit Qilaṅmi

³² “Iqsiñasi iñugiakitchuasii, atakkii aapagikkapsi qilaṅmiittuam aatchuġukkaasi ilaan pigikkananik qaunagilusriḥu. ³³ Tunisigik sulliñaurasi qailluguasiiñ akuqtuaq nagliṅnaqtuanun. Taatnaġupsi inniaqtuq maniaġvivaqmatun piunġiġumiñaitchuamik. Tugvaqsiuṅ umialgutiksraqsu pakmuṅa piyaqquġumiñaitchuamun, atakkii tigliṅniaqtim tiglikkumiñaitchait suli qupilġut piyaqquġumiñaitługich. ³⁴ Nani umialgutitin itpata tavrani uummatin itkisipmiuq.

Itqanaisimaaqtuat Savaktit

³⁵ “Itqanaiyaġumausi savautriłipsitñun suli nannisi ikumalugich, ³⁶ atrilugich savaktit utaqqiruat aṅaayuqaġmiknik utiqsaġumaruamik katchuutiruat niġiqpagviateñiñ. Tik-illuni katchaktuqpan aṅmautinayaġaat utaqqipkasuṅatnagu. ³⁷ Qanutun quviasuktigivat savaktit aṅaayuqaġmiṅ paqitpatin itqumalutin suli itqanaillutin utiqpan. Naalaġnisitichi, Aṅaayuqaq saalisagisiruq aqvutillugich aasiiñ payuglugich. ³⁸ Qanutun quvianaqzigivat Ataniġmiṅ paqitpatin piññaagugutin agġiqsigniqpan unnuam qitqani unniñ aquagun. ³⁹ Nalupqiginitchiksi taamna, tupqum iñuan ilisimagumiṅ tigliṅniaqtim tikiumałksraṅa isiqtinayaitchaa tupiġikkaġmiñun. ⁴⁰ Ilipsipsuuq, taatnatun piññaanuyumausi, atakkii Iġniṅa Iñuum agġiġisiruq sassaġniġmi niġiugiṅisapsigun.”

Tuniqsimaruaq naagaqaa Tuniqsimaitchuaq Savakti

⁴¹ Peter nipliġiñiqsuq, “Ataniiq, uqautrivich taavrumiṅa atrikusautmik uvaptiknun naagaqaa iñupayaanun?”

⁴² Atanguruam kiuniġaa, “Uqallaglaña tuniqsimapluni suli puqikhuni savaktimik. Taamnauruq añaayuqanata iglauiġmiñi qaukiliutikkaña atlat, savaktit niqiksritquplugich piñaqsikpan. ⁴³ Quvianamiuruq taamna savakti añaayuqan paqitpani savaguni utiqpan. ⁴⁴ Iłumun uqautigipsi, Atangum taamna savakti munaqsriiutiniaġaa iluqaitñun suuraġmiñun. ⁴⁵ Aglaan taamna savakti qaukiliutikkaña isummigñigumi, ‘Añaayuqaga muluruq,’ tavrakñaaglaan ipiġaqtuaqsilugich atlat savaktit aņutit aġnatlu, suli niġiaqsiluni imiliġuniłu, ⁴⁶ tavrauvaali añaayuqana utiġisiruq niġiuginisillugu kilikkaluaq-nagulu. Uma atangum piigisigaa savagvianiñ piqasiutipkaġlugu tuniqsimaitchuanun. ⁴⁷ Taamna savakti qaukiliutikkaña ilisimagaluaqtuq añaayuqagmi pisulhanik. Aglaan tupik-srinjitłuni anasiñņuqsausiaqallapiagñaqtuq. ⁴⁸ Aglaan savakti naluruq ataniġmi pisulhanik nalaunñailiqiruaġlu anasiñņuqsakkaugisiruq atqunaungilaamik. Iñuk aatchuusiaqatuaq atqunaq iñuich niġiugvigigisigaat atqunaq. Aasiñ iñuk aatchuusiaqatluktuq iñuich niġiugvigitlukkisigaat.

Jesus Aggiutruruq Aviktuiġmik

⁴⁹ “Aggiqsuna nunamun isummitqigiaqługich iñuich. Aggiłiġa ittuq ikniqsuġmatun nunamun, aa, uvvatuq iknaktinņaniksimali. ⁵⁰ Akuqtuigisiruña paptaagutiksramik; qanun tun ihuiliuqtigivik atuumaniałhanunaglaan! ⁵¹ Isumvisi aggiutriñipluña tutqutmik nuna-mun? Qanaa, aggiutruruña aviktuiġmik. ⁵² Pakmaniñaglaan añaayuqaaġiich tallimauyun- min avikkisirut, piņasut akilliliġlugich malġuk suli malġuk akilliliġlugich piņasut. ⁵³ Apa akilliliutiniaqtuq iġniġmiñun suli iġniġ aapamiñun; aaka akilliliutiniaqtuq paninmiñun suli panik aakamiñun; aakaruum akilliliġisigaa ukuani suli ukuanuruq aakaruanı.”

Kanqisimalugu Atuumaruksraq

⁵⁴ Jesus-ņum nipliutilgiññigai iñuich, “Tautukapsiun nuviya kanaknamiñ nipliġaqtusi sialuguġniagñiplugu, aasii sialuguġaqtuq. ⁵⁵ Ikpigikapsiun anuġi unallamiñ nipliġaqtusi uunaqsiniagñiplugu, aasii uunaġuġaqtuq. ⁵⁶ Ukpinņuaqtausii! Iłisimagaluaqtusi silaksramik qiññaņagun nunam qilaumlu. Suvaatami naluvisiun qanuutaułha atuumaruam pakma-pak?

Atisqatigiun Akilliġisquatin

⁵⁷ “Suvaata isivgiutlaitpisi ilipsitñik sum nalaunñatilaanņanik piraksrapsi? ⁵⁸ Kia iñuum pasikpatin maligutaksratigun aasii uqaqsittaagñinmuutilutin, pisuqtilaapni inillak-saġumagiñ agvisigikkan tikitkaluaqnagu uqaqsittaagvik. Taatnañitchuvich tikiutigisi-gaatin atanniqsuqtimun, aasiñ atanniqsuqtim qaitkisigaatin aikliqsuqtinun, aasii aikliqsuqtit iligisigaatin isiqtauinmun. ⁵⁹ Uqautigikpiñ, aniyumiñaitchutin isiqtauinmiñ akilliġaluagñagich akiliaksrapayaatin.”

13

Mumigusi Killuqsautipsitñiñ Naagaqaa Piyaqquġusi

¹ Jesus uqaqtitlugu ilaņich iñuich Jesus-munniqsut uqautiplugu Galilee-ġmiunik Pilate-ņum tuqqutanıñik tunillaqtuqtitlugich Agaayyutmun; aņiıllu aņich niġrutitlu avugiiksitlugich. ² Jesus-ņum kiuniġai, “Isummatigivisigich taapkua Galilee-ġmiut killiqirautluņniplugich atlanıñ Galilee-ġmiuniñ tuqqutaupmata taatna? ³ Qanaa, uqautigipsi, isummitqinitchupsi mumigusi killuutipsitñiñ iluqasi tuqugisirusi taapkunatitun. ⁴ Itqallaksigik taapkua akimiaq piņasut iñuich Siloam-mi tuqqutauruat nasirvium kattaqipmagich? Isummatigivisigin killiqirautluņniplugich iluqaitñiñ iñunıñ Jerusalem-miñ? ⁵ Naagga, uqautigipsi, isummitqinitchupsi mumigusi killuutipsitñiñ iluqasi tuqugisirusi taapkunatitun.”

Atrikusaun Asirritłailaakun Napaaqtukun

⁶ Jesus-ḡum uqautiniḡai uumiḡa atrikusautmik, “Ilaatniguuq iḡuk asirrisuuruamik napaaqtuqagḡniqsuq nautchiiviniḡi. Asiaqagmagaaqamiuḡ paqitchiniḡniqsuq. ⁷ Aasiḡniḡ nipliutiniḡaa nautchirriqirini, ‘Uvva, piḡasuni ukiuni asiaqagmagaaqapku taamna napaaqtuq paqitchiniḡtchuḡa. Kippuun! Atuqsiḡnaḡaa manna nuna.’ ⁸ Aglaan nautchirriqirim kiuniḡaa, ‘Aḡuun, taatniillagḡi atautchimi ukiumi. Nivaḡniaqtuḡa avataagun suli illiqilugu nagguksautmik. ⁹ Aasiḡniḡ asirriḡiḡpan ukiutqikpan nakuuniaq-tuq aglaan piḡitpan kipiniḡiḡa.’ ”

Jesus Mamititchiruoq Aḡnamik Jew-ḡuruat Minguiqsiḡviata uvluaḡi

¹⁰ Ilaḡatni Jew-ḡuruat minguiqsiḡviata Jesus ilisautriḡniqsuq katraḡviḡmi. ¹¹ Tavrani itmiḡniqsuq aḡnaq irrusiqḡuqatuaq nanititchiruamik ilaanik akimiaq piḡasut ukiuni. Taatnaqhuni imupluni isivilguiliḡniqsuq. ¹² Jesus-ḡum tautukamiuḡ tuḡluḡniḡaa iḡmiḡuquplugu, “Aḡnaaq, atniḡḡnautaiḡsutin.” ¹³ Iḡiḡai argaḡni ilaanun. Aḡnam isivitiqami kamaksruaqsigaa Agaayyun. ¹⁴ Aḡalataan katraḡvium iḡuagiḡniḡniḡaa Jesus-ḡum iḡuqsiḡha minguiqsiḡvium uvluaḡi. Tarra uqautiniḡai iḡuich, “Itchaksrat uvlut ittut savagviksravut. Agḡiḡaḡutitchi taapkunani uvluni iḡuqsiḡvium uvlunilaḡani.” ¹⁵ Atanguruam Jesus kiuniḡaa, “Ukpiḡḡuqatisiḡ! Iḡuqapsi pituiḡayaḡaa qunḡiḡi unniḡniḡ natmaktini inaaniḡniḡ imiḡiaqtuḡtilluguasii minguiqsiḡvium uvluaḡi. ¹⁶ Una aḡnaq kiḡuḡiaḡiḡaa Abraham-ḡum naagaunniḡniḡ tuunḡaum pituksimaplugu akimiaq piḡasuni ukiuni. Pituitḡaiḡniḡiḡpigu marrumani minguiqsiḡvium uvluaḡi?” ¹⁷ Taavruma kiggutaan kannutchtinnigai akilliḡsuḡtiniḡ, atlat iḡuich quviatchakmipkaḡluḡich iluqaagun quviḡnaqtautigun savaḡḡigun.

Atrikusaun Mikiniqsrakun Nautchiaksrakun

¹⁸ Jesus apiḡsruḡniqsuq, “Sumik atriqaqpa aḡaayuqautaa Agaayyutim? Sumik atriliḡniḡaḡpigu? ¹⁹ Ittuq mustard-ḡum nautchiaksrauraḡatun aḡutim nautchiikkaḡatun nunautmiḡi. Nautchiaq naukami napaaqtuḡpaḡuḡtuq aasiḡniḡ tiḡmiurat siḡami ugluliuḡhutiniḡ akiḡuiḡun.”

Atrikusaun Puvlaksautikun

²⁰ Jesus apiḡsruḡtiniḡniqsuq, “Sumik atriliḡniḡaḡpigu aḡaayuqautaa Agaayyutim? ²¹ Itnatun ittuq puvlaksautitun aḡnam akarrutiksraḡatun mukkaaksramun, iluqani puvlaḡniḡaḡhanunaglaan qaḡqiaksram.”

Amisuuraq Talu

²² Jesus igliḡniqsuq nunaaqḡisigun suli nunaaqḡiuratigun, ilisautriḡluni iḡuḡniḡ iglailiḡmiḡi Jerusalem-mun. ²³ Ilaḡata apiḡsruḡniḡaa, “Ataniiḡ, ikituuraliḡniḡat anniq-suḡniḡaḡpat?” Jesus kiuniḡai, ²⁴ “Pisuḡtilaapsitniḡ isigḡniḡiḡitchi amitchuakun talukun, atakkii iḡuḡiḡtuat iḡuich isigḡniḡiḡisigaluaḡtut aglaan pilguyumiḡniḡitḡut. ²⁵ Iḡuan tupqum umikkisigaa talu. Qichaḡupsi siḡataani katchaktuḡisirusi talumi suli nipliḡusi, ‘Aḡuun, aḡmautillaktigut!’ Kiugisigaasi, ‘Nalugiga nakitḡa agḡiḡsilaaḡsi!’ ²⁶ Tavrani kiugisigiksi, ‘Niḡirugut imiqatigiplutinlu ilisautrikavich nunaaqḡiptikni.’ ²⁷ Aglaan niplitḡikkisiruḡ, ‘Nalugiga nakitḡa agḡiḡsilaaḡsi. Piiḡitchi uvaḡniḡ, iluḡasi pigiḡliḡirauruasii.’ ²⁸ Qanutun qiatigisirusi tiriḡuulatchiḡluḡich kiḡutisi tautukkupsigik Abraham, Isaac, suli Ja-cob, suli iluḡaisa sivuniksriḡirit aḡaayuqautaaḡniḡ Agaayyutim igitaupkaḡusi! ²⁹ Iḡuich agḡiḡisirut kivaknamiḡniḡ kanaknamiḡniḡlu suli nigigmiḡniḡlu uḡallamiḡniḡlu aasiḡniḡ aḡuḡillu-tiniḡ niḡiḡpaḡviḡmun aḡaayuqautaaḡniḡ Agaayyutim. ³⁰ Isummatigillaksiuḡ una, ilasi su-vasaḡiḡisasi pakma kamaḡaḡsikkaḡisirusi suli kamaḡaḡhutiniḡ isumaruat pakma su-vasaḡiḡisirusi.”

Jesus-ḡum Piḡpaksriḡha Jerusalem-miunik

³¹ Ilaḡisa Pharisee-ḡuruat utlakkaat Jesus nipliutiplugu, “Aullaḡtuksraurutin maakḡa, atakkii Herod-ḡum tuḡqutḡukkaatin.” ³² Jesus kiuniḡai, “Uqautiyaḡsiuḡ

taamamna Herod kayuqtumik atriqaqtuaq, ‘Anitqatagitka irrusiqluich suli iluaqsiragaipłuna atniğñaqtuanik uvlupak uvlaakunlu, suli piñayuakun uvluk naatchigisiruna savaamnik.’ ³³ Iglıqtuksraupiaqtuna tumipkun uvlupak, uvlaakunlu, suli uvlutqikpan, atakkii sivuniksriqiri tuqqutautlaitchuq Jerusalem-ñum avataani. ³⁴ Annaatuk, Jerusalem-miut! Tuqqutagigitin sivuniksriqirit, uyağannik milluuqlugillu uqqiraqtit Agaayyutim tuyugikkani ilipsitñun! Qapsiñiaglaan katitchukkaluağagigipsi atrilugu aqargiqpak piyaqquqtailitniktuaq paiyaagmiñik ataani isaqqunmi, aglaan pitchigiitchusi! ³⁵ Taatnamik tupiqsi suksraakkaullapiağniaqtuq suunillağuglugu. Qiñitqikkumiñaitchipsitña nipliğviksrapstñunaglaan, Uvvatuq Agaayyutim piliutiqağliun taamna tikitchuaq atqagun atangum.”

14

Jesus-ñum Mamititchiltha Atniğñaqtuamik

¹ Minguiqsiagvium uvluanı Jesus niğiyaqtuağniqsuq kiñunğanun sivulliuqtaata Pharisee-ñuruat. İñuich naipıqtulgiññaat. ² İñuk Jesus-munniqsuq puvinnıqsuaq iluqaani timimiñi. ³ Jesus-ñum apiqsruğniğai ilisautrit malıgutaksranik Pharisee-ñuruatlu, “Malıgutaksrakuagñaqpa mamititchiruni minguiqsiagvium uvluanı?” ⁴ Aglaan nipliñiñiqsut. Jesus-ñum aksıqlugu iñuk iluaqsipkağniğaa aasiiñ aullaqtıtlugu. ⁵ Tavra nipliutiniğai, “İğñiqağupsi kataguniasiiñ nivviamun minguisialhum uvluanı nuqinnayaqpsıun tavrakña qılamik? Taatnatun piñayaitpsı pamiqsaaqagupsi? [Taatnamik nalaunñaruq mamititchikama minguiqsiagvium uvluanı.]” ⁶ Aglaan kiggutiksraiññaat.

Atchiksuağılu Tukkuğınñatıglu

⁷ Jesus-ñum ilitchuğiniğai ilañich aiyugaakkauruat piksralthat aquppiutağınñiqsranik. Uqautiniğaili atrikusautmik. ⁸ “Kia aiyugaaqpatin kasuutiruam niğiqpagvianun aqvinnıaqnak aquppiutağınñiqsramun. Kiña tavrani kamanatluktuaq ilipniñ aiyugaakkauviaqtuq. ⁹ Aiyugaaqtivich aiyugaaqlıqsuam iliptiknik utlakkayağaatın nipliğuni, ‘Ki, una iñuk aqvıllı uvuna.’ Kannusulığayaqtutin aqvıtitpatın atchitluktuanun. ¹⁰ Uvvaasiiñ, aiyugaakkauyvıch aqvıllutınaasiiñ atchitluktuanun, ilvıllı aiyugaaqtivich utlakkayağaatın nipliutilutin, ‘İlauramaan, uvunağın aquppiutağitluktuanun.’ Taavrumuuna kamagıgisıgaatın sivuğaatni iluqatın aiyugaakkauruat. ¹¹ Atakkii kisupayaaq inmiñik kamañqsıruaq atchiksıkkauğısıruq, suli kisupayaaq atchiksıruaq inmiñik kamañqsıkkauluni.”

¹² Tavrakña Jesus-ñum nipliutiniğaa aiyugaaqlıqsuaq, “Qıtiqutaqtıchiñıağuvıch unniñ nullautchıqsıchiñıağuvıch, aiyugaagñaqnağıch ilauraatın anıaqatiutinlu naagaunniñ ilatin umialguruat silallıutinlu, atakkii aiyugaagısıpmıgaatın. Taavrumuuna akılıusiaqağısırutın. ¹³ Niğıqaktıchiñıağuvıch aiyugaagumagısi nağlıñnaqtuat aulatıaitchuatlu suli pisutıaitchuat qıñıtlaitchuatlu. ¹⁴ Aasiiñ quvıatchaktıtauniaqtutin atakkii ilaisa akılıutiksraitchaatın. Agaayyutım akılığısıgaatın taıvrumanı uvlumi anııtqıkpata tuquğımiñ tamatkua savaaqaqtuat Agaayyutım pisulhanik.”

Atrıkusaun Niğıqpagvikun

¹⁵ İlanjat iñuich aquppiqatauruq niğgıvinmi tusaakami taavrumıña nipliutiniğaa Jesus, “Quvıanamiurut tamatkua niğıqatauniaqtuat anıayuqautaani Agaayyutım.” ¹⁶ Jesus-ñum nipliutiniğaa, “İlaatniğuuq iñuk aiyugaaqnıñıqsuq iñuğıaktuanı iñunıñik niğıqatıksrağmiñik. ¹⁷ Niğıñıaqsıpman tuyuğiniğaa savaktini uqautıtuqpluğıch aiyugaakkani, ‘Uvunağıtchi, supayaaq pıñiñaağıtuq!’ ¹⁸ Aglaan iluqatın patchısiqsuaqsıñıqsut. Sivullıum uqautiniğaa, ‘Tauqsıqsuna nunamik. Tautuğıağniğıga. Uvvatuq akuqtuğun pısanıtchuğıtıga.’ ¹⁹ Atla nipliğniqsuq, ‘Tauqsıqammiqluna tallımanıñ unırrautıqatıgiñik uuktuagağniğıtka. Uvvatuq akuqtuğun pısanıtchuğıtıga.’ ²⁰ Suli

atla nipliġniqsuq, 'Ilaqatnikpaalukħuġa, taatnaqħuġa utlautilguitchuġa.' ²¹ Savakti utiġniqsuq uqautipluguasiin aṇaayuqani. Taavruma qinnakhuni nipliutiniġaa pirini, 'Qilamiksruġutin tumitchaanuġiñ suli akunġatnun tupqich nunaaqqimi qagġisillugich nagliṇnaqtuatlu aulalguitchuatlu suli qiñitlaitchuatu pisutlaitchuatu.' ²² Aquvatigun savakti nipliġniqsuq, 'Ataniiq, savaaġigiga savaaġitqukkan aglaan iniksraqaqtuqsuli.' ²³ Aṇaayuqam nipliutiniġaa savakti, 'Aullagiñ tumitchaanun. Uqautityakkich iñuich nanipayaaq niġiqasiquluġa. Tupiġa immiġli iñuṇnik. ²⁴ Uqautigipsi, taipkua iñuich utlautiṇitchuat aiyugaaqtaugaluqħutiṇ uuksiyumiñaitchut nullautchiukkamnik!' "

Jesus-ṇum Maliguaqtini Inmikhun Suksraaqagai

²⁵ Iñugiaktuat iñuich malinigiġat Jesus. Kiṇaiqamigich nipliutiniġai, ²⁶ "Kiña maligukkumi maliguaqtaulguyumiñaitchuq kisianik piqpagitlugluġa aapamiñiñ aakamiñiñlu, nuliagmiñiñ qitungamiñiñlu, suli aniqatiumiñiñ naagaunniñ inmiñiñ. ²⁷ Kisupayaaq iglutuṇitchumi sannigutaġmiñik maliglunalu maliguaqtaulguyumiñaitchuq. ²⁸ Nalliqsi nappaisukami nasirviṇmik aquvitluni naarrutiksraqaqtuq savaaksraġmiñik. ²⁹ Turviṇianikkaluaqħugu maniksraiñiñiġumi tupqum naarrutiksraṇanik tamatkua qiñiqtuat iglautiginayaġaat ³⁰ nipliġutiṇ, 'Taamna iñuk nappaisaġaluaqħuni naatchiṇitchuq.' ³¹ Aasiisuli ataniq qulit kavluutinik aṇuyyiuqtiaqtuq akilliṇiutisukkumi atlamun umialiṇmun piqqaqtuamun iñuiñiñanik kavluutinik aṇuyyiuqtinik, ilaa aquvitqaaguni sivunniugayaqtuq sanṇigaluaqmagaaġmi igluliugumiuṇ atla umialik. ³² Igluliutiyumiñaiñiñiġumi tuyuqagayaqtuq kiliktinik paaglugu atla ataniq apiqsruġlugu qiñuirrutitquluni uṇasiṇṇaan." ³³ Jesus nipliġniqsuq, "Taatnatuntuuq, kiñapayaaq maliguaqtigiyumiñaitchiga suksraanġisuaqpan inmiñik suli suksraaġlugulu iluqaan pigikkani.

Atuġumiñailaq Taġiuq

³⁴ "Taġiuq nakuuruq, aglaan taġiuġniraanaiġumi, nakitña taġiuġniraalitqikkisiva? ³⁵ Nakuuṇitchuq nautchiiviksrautmun unniiñ naggutiksriuganun. Iktaksraħhiñauruq. Naalaġniṇlaġitchi, siutiqaqtuasi!"

15

Ipnaiq Tammaqtuaq

¹ Ilaṇatni uvlut iñugiaktuat tax-siliqirit suli killuliqirit utlautiniqsut tusaasukħugu Jesus. ² Pharisee-ṇuruat suli aglaliqirit uqapiluaqsiñiqsut, "Uma iñuum paġlagai killuliqirit niġiqatigipluġillu!"

³ Tavrakħa Jesus-ṇum uqautiniġai atrikusautmik, itna, ⁴ "Ilaṇisamma tallimakipiamik ipnaiqagumi tammailugu ilaṇat, suniaqpa? Uniññaġai tallimakipiaġuutailat ipnaich iñuiṇaami aasii pakkiagħlugu atausiq tammaqtuaq paqinniaħhanunaglaan. ⁵ Paqitnamiuṇ quviatchallapiagħniqsuq natmiutiṇlugu ⁶ agġisiniġaa. Tuqħuqħugich ilauraani siṇalliuniṇu nipliutiniġai, 'Quviatchaktuṇa paqitnapku tammaqtuaq ipnaiġa. Quviasuqasiqsikħa!' ⁷ Uqautigipsi, taatnatuntuuq quvianatlukkisiruq pakmani atausiq killuliqiri isummitqikpan taapkunakħa tallimakipiaġuutailaniñ nalaunṇaruaniñ iñuṇniñ isummitqinñianaiñasugiruaniñ.

Maniuraq Tammaqtuaq

⁸ "Aġnaq qulinik qatiqtaanik maniuraqagumi tammailugu ilaṇat, suniaqpa? Iki-lugu naniq salikuġniġaa natiq, pakiglugu maniuraq nanipayaaq paqinniaħhanunaglaan. ⁹ Paqitnamiuṇ tuqħuġai ilauraani siṇalliuniṇu nipliutiṇlugu, 'Quviatchaktuṇa paqitnapku maniuraġa tammitchaġa. Quviasuqasiqsikħa!' ¹⁰ Uqautigipsi, taatnatuntuuq isaġulgi Agaayyutim quviasugaqtut atausiq killuliqiri isummitqikman."

Iġniq Tammaqtuaq

11 Jesus uqaaqtupsaagniqsuq, “Iñugguğuvva malğunnik iğñiqaqtuaq. 12 Nukaqñum nipliutiniğaa, ‘Aapaan, aatchunja pakma paisannaktaaksrautimnik.’ Uvvaasiin anjutim avinñigai suurani taapkununja iğñanmiñun. 13 Uvlut aquuranatigun nukaqñum tuniñigai supayaat pigikkani, aullaqhuni nunamun unasiksuamun. Tavraniasiin maniigutiniqsuq iñuuniamaqlukhuni. 14 Maniigutipman kakkaaqsuñiq iliñiqsuq iñupayaanun taapkunani nunaaqqiñi. Suillapiaqmiuglu. 15 Kiisaimmalu savaaqsiñiqpuq ilanjanun nunalgich tamarrumani nunami. Taavruma munaqsriliutiniğaa qaunagitquplugich kuniani. 16 Niğisukpaitluni niğisukkaluağniqsuq kuniat niqiksranitñik aglaan iñuich niğipkağunijnñigaat. 17 Tavrakña qaugriaqpalañniqsuq nipliqhuniasiiñ, ‘Iluqatin aapaa savaktai sippakuuqtuaqhutin niqiksraqağatut. Aglaan kakkaagataqtunja. 18 Makillunja aullağisirunja aapaanun nipliutiluguasiin, Aapaan, killuqsaqtunja akitñaqługu Agaayyun ilvillu. 19 Taiguutiqaqtuksraunğiqsunja iğñipnik. İlaliutinja akiññanñaqtaunun savaktipnun.’ 20 Tavra makitluni aapamiñunniqsuq.

“Unasiksitlugusuli aapañan tautunniğaa aasiiñ ilunñutchakhuni. Aqpaqsrugniqsuq iğñigmiñun iqitluguasiin kunikługulu. 21 Iğñinjan nipliutiniğaa, ‘Aapaan, killuqsaqtunja akitñaqługu Agaayyun ilvillu. Taiguutiqaqtuksraunğiqsunja iğñipnik.’ 22 Aglaan aapañan tuqługniğai savaktini, ‘Qilamik, aggiutrisitchi nakuğniqsramik atnuğaatqutikranjñik qitiqłigitulugulu suli sakpakkiğługu. 23 Taatnaanikkupsi aikłigitchi uqsraqsaamik nuğgamik tuqulluguasiin, uvagulli quviasuguta niğiqpakkumaugut. 24 Iğñiga tuqugaluaqtuaq pakma iñuuruq, tammağaluaqtuaq pakma paqitauruq.’ Tavraasiin niğiqpaaqsiiñiqsut.

25 “Taatnaqtitlugich anayukkiq nautchiivinmiñ aiñiqsuq. Qallikami tupiğmun tusaagaqsiiñiqsuq atuqtuuramik agğiruaniglu. 26 Tuqłuqługu ilanjan savaktit apiqsruğniğaa, ‘Suvat ipkua?’ 27 Savaktim kiuniğaa, ‘Nukatchian aiñiqsuq suli aapavich tuqqutchisiplugu uqsraqsaamik nuğgamik. Niğgisigaa utitqigłuqman nakuupluni.’ 28 Aapiyanja qin-nakpaitluni isigunijnñiqsuq tupiğmun niğiqpaktuanun. Aapañan anipluni iniqsruağniğaa isiquplugu. 29 Aglaan uqautiniğaa aapani, ‘Atañii, iluqaitñi ukiuni savautigikiñ kam-agiplugulu tilliñ. Aglaan nagruligauramikunniin aatchunganitichikma niğiqpautiksramnik ilauratkalu. 30 Aglaan taamna iğñigiñ maniigutiniqsuq akiisutigunlu. Aasiiñ aipman tuqqutchirutin uqsraqsaamik nuğgamik pisigiplugu.’ 31 Aapañan kiuniğaa, ‘Iğñiin, ittutin ataramik uvañni. Suuratka iluqaisa pigigitin. 32 Aglaan niğiqpaktuksraurugut quviasullapiağuta, atakkii nukatchian tuquruuq pakma iñuuruq, tammaqtuaq pakma paqitauruq.’ ”

16

Atrikusaun Pisaasuqtuakun Anjalatchiruakun Suuranik

1 Jesus-ñum uqaaqtuutiniğai maliguaqtini, “Taimmaguuq umialik savaktiqağniqsuaq anjalatchiruamik suurağmiñik. İñuich umialik uqautiniğaat anjalatchiruamun maniigutchağniplugu. 2 Umialgum tuqłuqamıun uqautiniğaa, ‘Sua uvvauna tusaakkaga ilipkun? Uqautinja qanuq anjalatchisilaaqnik suoramnik. Anjalatchitqikkumiñaitchutin suoramnik atakkii maniigutchağniğikma.’ 3 Savakti isummigñiqsuq, ‘Anyaayuağma piigatağaña savaamniñ. Qanugisivik? Paulğiralguitmiunja nunamik suli kanñugipmıgıga injulakısraga. 4 Uvvalıqaa itnağısrıunja! Savañaiğuma ilauraaqagumuunja tukkiqsıksramnik.’ 5 Anjalatauruam tuqługniğai iluqaisa iñuich akiqsruutiqaqtuat anyaayuağmiñun. Apiqsruğniğaa sıvıllıq, ‘Qanutun akiqsruumavıun anyaayuağa?’ 6 Taavrıma kiuniğaa, ‘Tallımakıpiatun iñugiaktılaalıñnik qattağrunnik uqsrunik.’ Suuranik anjalatauruam uqautiniğaa, ‘Uvva akiqsruutitin. Aquvıllutin aglagun tavrıunja malğukıpiaq qulıt.’ 7 Apiqsrułıgıñniğaa atla, ‘İlvıchaasiiñ, qanutun akısrıutiqaqpıch?’ Taavrıma kiuniğaa, ‘Tallımakıpiatun iñugiaktılaalıñnik mıssunıñnik mukkaaksranik.’ Suuranik anjalatauruam uqautiniğaa, ‘Uvva akiqsruutitin. Aglagun sısamakıpiaq.’ ”

⁸ Atangum Jesus-ñum uqaginigaa nalaunnaitchuaq aňalatçhiruaq suuranik pillautagñiplugu pisaasutħagun. Atakkii iñui nunam pisaasutħuktut piqatiqaqamin iñuuaqatiumiknik tamatkunakña ukpiqsirruaniñ. ⁹ “Uqautigipsi, İlauraalliuğusi atuğusi manigikkapsitñik ikayuutiksraňatnik tamatkua inuqsralliuqtuat. İlaatnigun tuquniğuvich aasiiñ manik nuñutpan iniqagisirusi pakmani. ¹⁰ Kisupayaaq tuniqsimaruuaq mikiruatiğun tuniqsimagisipmiuq aňjruatiğun. Kisupayaaq tuniqsimaitchumi mikiruatiğun tuniqsimaitkisipmiuq aňjruatiğun. ¹¹ Uvvaasiiñ tuniqsimaitchuvich aňalatçhiqni nunam suuraiñik, qanuğuni Agaayyutim tunñavigitlagisiñiqpatin aňalatçhiqni ilumutun umialgutaauruanik? ¹² Tuniqsimaitchuvich atlam suuranigun, qanuğuni Agaayyutim aatchutlagisivatin piksraqnik. ¹³ Kiñaunniñ savautrilguitçhuq malğunñik aňaayuqaňnik. Atakkii uumigigisigaa atausiq aasiiñ piqpagilugu ilaqataa; kamagigisigaa atausiq aasiiñ nağğugilugu ilaqataa. Savautrilguyumiñaitçhusi iluqaaknik Agaayyutmiğlu manimiglu.”

İlaňat Jesus-ñum İlisauttutiñisa

¹⁴ Pharisee-ñuruat tusaakamitruñ iluqaan tamanna, mitautiginiğaat Jesus atakkii piqpaksriplutiñ manimik. ¹⁵ Jesus-ñum nipliutiniğai, “Nalaunñanisuuruu takkuatni iñuich, aglaan Agaayyutim ilisimapiagai uummatisi. Atakkii sut kamañaqsiqkakkauruat akunğatni iñuich Agaayyutim nağğugipiagai.

¹⁶ “Agğilħanunaglaan John Paptaaqtitchirim maliğutaksraňalu Moses-ñum aglañisalu sivuniksriqirit aňalatkaich iñuuniaivut. Aasiiñ tavrakñaniğaglaan tusaayugaallautaña aňaayuqaataan Agaayyutim quliaqtuañuniqsuq, suli piyumalaaqtuat sakuuktut Agaayyutmun atanniqsimatquplutiñ. ¹⁷ Mikiniqsralapiaqunniñ titiğnauraña aglaum maliğutaksrani simmiğumiñaitçhuq kisianik qilaglu nunalu piqpaknik.

¹⁸ “Kia aňutim avitchumiun nuliani aasiiñ kasuutiluni atlamun ağnamun atlatuğaqtuq; taatnatuntuuq aňun kasuutiyumi avisimaruamun ağnamun atlatuqmiuq.”

Umialiglu Lazarus-lu

¹⁹ Jesus uqaaqtulgitchuq, “İlaatniguuq umialiqagñiqsuq atnuğaaqaguuuramik akisuruanik suli iñuuniaqhuni ayuqsrañitħuni uvlugagipman. ²⁰ Uvvaguuguna injularikniaq atilik Lazarus-mik killiğruaqaqtuaq. İñuich inillañniğaat paanun umialgum tupqan, ²¹ niğilħakkasugaluni kanganauranik kataktuanik umialgum niğğivianiñ. Qipmich utlakħugu alukuğaqniğaiç killii. ²² Injularikniaq tuqupman isağulgich akiyautiniğaat saniğaanun Abraham-ñum. Umialik tuqupmiñiqsuq iluvikkaupluniasiiñ. ²³ Aasiiñ anasiññuqsagvini mi nagliksaallapiagataqtuq. Aağluqhuni tautuñniğaa Abraham unavanun Lazarus-lu saniğaniittuaq. ²⁴ Umialik tuqluğniqsuğli, ‘Abraham Aapaan. Nagligillaññianña! Tuyuğiuñ Lazarus kiñillağlugu tikini imiğmun niglaqtigiğliuñ uqaga, atakkii nagliksaallapiagtuña ikniğmi!’ ²⁵ Aglaan Abraham nipliğñiqsuq, ‘İğñiin, itqallaun una! İñuuhiqni piqaqtutin iluqaanik nakuuruamik, aasiiñ Lazarus piqaqhuni iluqaanik pigiitçhuamik. Aglaan pakma arauttutiqaqtuq uvani nagliksaaqtitħutin. ²⁶ Naagaunniñ itiruamik ikaağnağumiñaitçhuamik piqaqtuq akunnaptikni. Kiñaasiiñ ikaatlaitçhuq uvakña ilipnun, naagaqaa kiña ikaatlaitçhuq uvaptiknun ilipniñ.’ ²⁷ Umialik nipliğñiqsuq, ‘Abraham, aapaan! İnjiğkpiñ, tuyuğilugu Lazarus aapaa tupqanun. ²⁸ Tavrani tallimanik aniqatiqaqtuña. Kilikuğiağligich tatamnaqtuamik, tarrali uvuñañitçhumagaat inaanun nagliksaağvium.’ ²⁹ Abraham nipliğñiqsuq, ‘Aniqatiutin piqaqtut aglaañitñik Moses-ñum suli sivuniksriqirit uqautriqaqhutiñ tatamnaqtuamik. Aniqatiuvich naalağñiraksrağaiç taipkua uqaqpata.’ ³⁰ Umialgum kiuniğaa, ‘Abraham, aapaan! Taamna apañuñitçhuq. Aglaan kiña utiqhuni tuquruamiñ utlautikpan, isummitqikkayaqtut killuqsautmikniñ.’ ³¹ Aglaan Abraham nipliğñiqsuq, ‘Naalağniñitçhumisigich aglaañi Moses-ñumlu sivuniksriqiritlu tusaayumiñaitmiut kiunniñ utiğuni tuquruamiñ uqautikpatin.’ ”

17

Killuqsaunlu Natqigutriiǵlu

¹ Jesus-ǵum nipliutiniǵai maliguaqtini, “Nalupqinaitchuq. Killuqsaqusaagutit atuuma-niaqtut ataramik. Aglaan qanutun tatamnaqtigiva taamna iñuk ukpigutaiqsitchiruaq iñuǵnik killuqsaqusaagiligmigun. ² Nakuutlukkayaqtuq taatnasiq iñuk igitaukpan taǵiumun uyaǵanmik qunisiǵmiutchiǵlugu, taamna ililgaamik killuqsaqusaagitñiktuaq. ³ Taatnamik munaǵititchi! Aniqatiksi killuqsaqpan suakataǵumagiñ, aasiiñ isummitqikpan natqiuதியumagiñ. ⁴ Killuqsaǵniqpan akitñagutin tallimat malǵunniaglaan atautchimi uvlumi nipliǵuni, ‘Nunuuraqłunja isummitqiksuna,’ natqiuuiraksraǵigiñ.”

Ukpiqsriiǵ

⁵ Uqqiraqtit nipliutiniǵaat Ataniq Jesus, “Ukpiqsriiǵput ilalaǵun.” ⁶ Atanǵuruam kiuniǵai, “Ukpiqsriiǵaǵniǵupsi aktiilaalimik mikiniqsranatitun nautchiaksrat, nipliutlihiñaugiñ una napaaqtuq, Amulutin ilipnik kanjituummaqich aasiiñ nautchirriutilutin ilipnik taǵiumun. Ukpiqsriiǵaǵniǵupsi tupiginayaǵaatin.

Ilisautun Tuniqsimatikun

⁷ “Nalliqsi savaktiqaqtuq nunniuǵhuni naagaqaa munaqsriiǵuni ipnaiñik aipman, uqautinayaqpiun, ‘Aquvillaglutin nigǵiiñ?’ ⁸ Naagga! Uqautisuugiñ, ‘Itqanaiyaǵiñ niqiksramnik. Saalisagutin nigipkanǵa imiqtilłunalu. Nigianikkuma nigiyumautintuuq.’ ⁹ Savaktin quyarakraǵinitchiñ tupigipmatin! ¹⁰ Taatnatuntuuq ilipsi, savaaqaǵupsi uqautusiapsitñik nipliǵniaqtusi, ‘Uvagut nalliummatinitchuat savaktit savałhiñaqtuqut savaaksriusiaptiknik.’”

Jesus Mamititchiruq Qulinik Auyugaqtualinik

¹¹ Jesus utlautiniqsuq Jerusalem-mun akunǵakkun Samaria-m Galilee-mlu. ¹² Nunaaqqiuramukami paaqsiruq qulinik iñuǵnik auyugaqtualinik. Qichaqtut unasiksiplutin ¹³ aasiiñ kappainaplutin, “Jesus! Ataniiq! Nagligillanñaqtigut!” ¹⁴ Jesus-ǵum tautukamigich nipliutiniǵai, “Agaayuliqsingitichi isivǵiuqulusi.” Utlautillaǵmiñ ihuaqsiñiqsut. ¹⁵ Iłanjat ilitchuǵikami mamitilaaǵmiñik utiǵniqsuq, kamaksruqługu Agaayyun nipitusipluni, ¹⁶ putluni Jesus-ǵum isigaiñun aasiiñ quyanigaa. Taamna iñuk Samaria-ǵmiununiqsuq. ¹⁷ Jesus nipliǵniqsuq, “Qulit iñuich mamitichugaut. Naamiimma qulinǵuǵutailat? ¹⁸ Suvaata una sumiunuruuq kisimi utiqpa quyasukługu Agaayyun?” ¹⁹ Jesus-ǵum nipliutiniǵaa, “Makillutin. Ukpiqsriiǵpich ihuaqsigaatin.”

Agaayyutim Anjaayuqautaagun

²⁰ Iłanich Pharisee-ǵuruat apiqsruǵniqsut Jesus qakugun anjaayuqautaa Agaayyutim agǵiǵisipmagaan. Jesus-ǵum kiuniǵai, “Anjaayuqautaa Agaayyutim agǵiǵumiñaitchuq tau-tunǵuni. ²¹ Kiñaaniiñ nipliǵumiñaitchuq, ‘Atanji, uvva uvaniittuq!’ naagaqaa ‘Iñña iñaniittuq!’ Atakkii Agaayyutim anjaayuqautaa uvaniittuq akunnapsitñi.”

²² Tavra nipliǵniqsuq maliguaqtimiñun, “Iłaatnigu qiniǵuliǵisirusi ilanjanik uvlugikkaiñ Iǵniñan Iñuum. Aglaan tautukkumiñaitchiksi. ²³ Iłanich iñuich uqaǵisirut ilipsitñun, ‘Qiniqsun, iñña’ naagaqaa ‘Atanji, uvaniittuq!’ Aglaan tautugiǵniaqnaǵich! ²⁴ Atriqaǵuni ikniqpalañmik qaummaǵiksipmatun qilak kivaknamiñ kanaknamun, taatnatuntuuq sagviǵisiruq Iǵniñan Iñuum uvlugikkaǵmiñi. ²⁵ Aglaan sivulliulugu nagliksaaqtuksrauruq ayakkauluni iñuñniñ marrumani uvlumi. ²⁶ Uvlugikkañisun Noah-m itkisiruq Iǵniñan Iñuum utiłha. ²⁷ Iñuich nigiplutin imiqhutinlu suli anjutit aǵnat katchuutiplutin uvlumu-naglaan Noah-m isilhanun umiamun, aglaan uliǵlum tuqqutkai iluqaisa. ²⁸ Itkisipmiuq uvlunisun Lot-ǵum, iñuich nigiplutin suli imiqhutin, tauqsiquhutin suli tunisiul-laqhutin, nautchiiplutin suli nappaiplutin. ²⁹ Taivrurmani uvlumi Lot-ǵum unikmagu Sodom, ikniq suli aǵralitlaılat kataniqsut qilanjmiñ aasiiñ tuqqutlugich iluqaisa. ³⁰ Taatnatun itkisiruq Iǵniñan Iñuum sagviqpan. ³¹ Taivrurmani uvlumi iñuk itchumi

qaanani tupqum atqagnaqani isiğuguni tupiğmiñun aikħiğuni sulliñauragmiñik. Taatnatun-suli iñuk nautchiivini itchumi aiñiaqani tupiğmiñun. ³² Itqallaksiun qanuq piħha Lot-ñum nuliana! ³³ Kia anniginiagumiun iñuulli tammaigisigaa, aglaan kisupayaam tam-maiyumiun iñuulli piqutigipluna piññakkisuruq ilumun iñuuhigmik. ³⁴ Uqautigipsi, tamar-rumani unnuami malğuk iññuk siñiktuak siñigvini; atausiq aullautlikkaugisuruq, aasii ilaqataa unisikkaugisuruq. ³⁵ Malğuk agnak siqupsiruak mukkaaksramik, atausiq aullaut-likkaugisuruq, aasii ilaqataa unisikkaugisuruq. ³⁶ Malğuk anjutik nautchiivini miittuak; atausiq aullautlikkaugisuruq, aasiiñ ilaqataa unisikkaugisuruq.” ³⁷ Maliguaqtañ apiqs-ruğniğaat, “Naniitkisiva, Ataniiq?” Jesus-ñum kiuniğai, “Sumipayaaq tuqunaruq itpan tiñmiaqpaich tuqunaruq tuğuurat katisuurut.”

18

Atrikusaun Uilgağnaakun suli Atanniqsuqtikun

¹ Jesus-ñum maliguaqtini uqautiniğai atrikusautmik. Iisautiniğai ataramik agaayutquplugich nikaliğasunaqnağich. ² “Nunaaqqiq atanniqsuqtigagñiqsuq taluqsriñitchuamik Agaayutmik naagaqaa suvasağinilugich iñuich isummataat. ³ Taavrumaniguuq nunaaqqimi uilgağnaaqamiñiqsuq utlautreqtuamik taavrumuna isivğiqsimun ikayuqupluni akitñağlugu iğluliuqtini. ⁴ Akuniguuq isivğiksaum suqutiginiñiğaa. Kiisaimmatai nipliğniqpuq inmiñun, ‘Taluqsriñitchaluanñağma Agaayutmik suli suvasağinilugich iñuich isummataat, ⁵ naagasuli taamna uilgağnaaq mingitñihagun uvamnik ikayuğisigiga akuqtutlasilugu pigikkañanik nalaullugu. Taatnañitchuma utlakpaitluna mingisağatağisigaana.’” ⁶ Jesus-ñum ilapsaagñiğaa, “Isummatigisiun qanuq pigiitchuam atanniqsuqtim nipliutaa. ⁷ Agaayutim ikayuğumiñaiñiğpagich piksraqtaagikkani iniqsruqtuat inmiñun unnuaqtuummaan? Pisagumagisiva ikayuliksranağatigun? ⁸ Naalağnisitchi. Agaayutim ikayuğisigai nalaullugu iñuñni, suli pisagumautisunaqnağich. Aglaan Iğniña Iñuum utigumi paqitkisiva taatnatchimik ukpiqsriğmik nunami?”

Atrikusaun Pharisee-ñuruakun suli Tax-siliqirikun

⁹ Jesus-ñum uqautiniğai iñuich atrikusautmik tunñaruatigun nalaunñağmiknun aasii nağğugiplugich atlat. ¹⁰ “Ilaatni malğuk iññuk agaayuvikpañmun agaayutyagñiqsuk, ilaqataa Pharisee-ñuruq atlaasiiñ tax-siliqiri. ¹¹ Pharisee-ñuruq qichaqhuni ilaagun agaayuniqsuq, ‘Agaayyuun, quyagikpiñ siqñatuanilugituna, qanutitanitlunalu naagaqaa atlatuqluna atlatitun. Quyagikpiñ atriginilugiga iñña tax-siliqiri. ¹² Uisauraaqluna malğunni uvlunni akunniqsaami suli qaitchağigiga qulikuat akiññağtağma.’ ¹³ Aglaan tax-siliqiri qichagñiqsuq unñavanun aasii aagluqsunaqaniunniñ patakługu satqani nipliğhuni, ‘Agaayyuun, nagligillañña, killuliqirauruñakii!’” ¹⁴ Jesus nipliğniqsuq, “Uqautigipsi, tax-siliqiri aiñiqsuq nalaunñasiluni Agaayutmi, aglaan Pharisee-ñuruq nalaunñañitchuq. Atakkii kisupayaaq kamañaqsiqkaqtuq inmiñik atchiksigisuruq, suli kisupayaaq atchiksiruq inmiñik kamañaqsiqkakauniaqtuq.”

Jesus-ñum Agaayutiniğai Iilğaurat

¹⁵ Ilañich iñuich tikiutriñiqsut aniqammiuranik Jesus-mun aksiquplugich. Maliguaqtit tautukamisigich suakatağaiç. ¹⁶ Aglaan Jesus-ñum ililğaat inmiñuquniğai nipliğhuni, “Ki, ililğaat uvamnuktitchigik. Avriaqutaunasi ilinittun atakkii añaayuaqtaa Agaayutim anñmaruq iñunñun atriqaqtuanun ililğaanik. ¹⁷ Itqaqsiun una! Kisupayaaq akuqtuñitchuq añaayuaqtaanik Agaayutim atrililugich ililğaat isigumiñaitchuq.”

Nukatpiaq Sulliñaurauqatuaq

¹⁸ Jew-ñuruat sivulliuqtaata apiqsruğniğaa Jesus, “Nakuuruq ilisautrii, sumik savak-tuksrauvik akuqtutlasiluna isuitchuamik iñuuhigmik?” ¹⁹ Jesus-ñum apiqsruğniğaa,

“Suvaata taiviņa nakuuruamik? Nakuuruamik piitchuq avataagun Agaayyutim. ²⁰ Iisimagitin tillisit, ‘Atlasuǵniaqnak, iñuaǵniaqnak, tigliniaqnak, naagaqaa sagluuq-tuaǵniaqnak atlatigun, suli kamagilugik aapan aakanlu.’” ²¹ Iñuum kiuniǵaa, “Nutaullamniñaglaan tupigigitka iluqaisa tillisit.” ²² Jesus-ñum tusaakamiuñ taamna nipliutiniǵaa, “Atautchimiksuli savaktuksraurutin. Tunilugich iluqaisa pigikkatin qaillugillu maniich inuqsraqtuanun, ilvilli umialgutiqaǵumautin pakmani. Taatnaanikkuvich uvuñagutin malinña.” ²³ Aglaan taavruma iñuum tusaakamiuñ taamna, aliatchañniqsuq atakkii umialgupluni. ²⁴ Jesus tautukamiuñ aliatchakhugu nipliǵniqsuq, “Qanutun sakiqnaqtigiva umialguruat iñuich isihksrañat añaayuqautaanun Agaayyutim! ²⁵ Sakiqnatluktug umialguruam iñuum isihksraña añaayuqautaanun Agaayyutim uumakña pikukturuum isihksrañaniñ ‘Mitqutim Iraagun.’” ²⁶ Iñuich tusaakamitruñ apiqsruǵniǵaat, “Kiñami anniqsukkaugisiva?” ²⁷ Jesus-ñum kiuniǵai, “Sua iñuich savaaǵiyumiñaisañat Agaayyutim savaaǵitlapiǵataǵaa.” ²⁸ Peter nipliǵniqsuq, “Atañii! Unitchivut kiñunnavut malikhutin.” ²⁹⁻³⁰ Jesus nipliutiniǵai, “Aa, kiñaunniñ unitchigumi kinuniǵmiñik, nuliǵmiñik, aniqatiumiñik añayuqaǵmiñiglu naagaqaa qitungaǵmiñik piqutigilugu añaayuqautaa Agaayyutim akuqtuitlukkisiruq pitlaktuamik marrumani iñuulǵmi suli iñuuluni Agaayyutmi qañapak taimuña.”

Jesus-ñum Piñatchiǵniǵai Uqaqalñi Tuqqutaunialǵmiñik

³¹ Jesus-ñum qulit malǵuich malǵuaqtini kisinñuutiplugich uqautiniǵai, “Naalaǵniñlagitchi! Jerusalem-muñniaqtugut. Tavraniasiñ sivuniksriqirit aglaañich Iñuum Iǵniñagun atuumaniaqtut. ³² Iñuich qaitchigisirut ilaanik Jew-ñuñitchuanun. Mitautigigisigaat kanñunakun suli tivvuaqtuǵlugu. ³³ Ipiǵaqtuǵlugu tuqqutkisigaat. Aglaan piñayuatni uvlut añitqikkisilgitchuq.” ³⁴ Aglaan malǵuaqtit kanñiqsinñiñiǵaat uqagikkaña. Qanuutautilaaña uqalhan iriqsimaniqsuq ilinjitñiñ. Nalugaat sumik Jesus uqaqtilaaña.

Jesus Mamititchiruq Qiñitlailamik Injiularimik

³⁵ Jesus qallipman Jericho-mun qiñitlailaq injiulari aquppiñiqsuq saniǵaatni tumitchaat. ³⁶ Tusaakamigich iñugiaktuat iñuich apqusaaktuat apiqsruǵniqsuq, “Suvat ukua?” ³⁷ Uqautiniǵaat, “Jesus Nazareth-miu apqusaaktuq.” ³⁸ Taamna kappainaaqsiñiqsuq, “Jesus! Kinuviaña David-ñum! Anniqsuqtaurutin Agaayyutim akiqsruutigikkaña inilǵaanimma. Nagligillañniañña!” ³⁹ Iñuich sivulliuruat suakataǵniǵaat uqautiplugu, “Nipaisaǵiñ.” Aglaan nipitusilaaǵniqsuq, “Kinuviaña David-ñum, nagligillañniañña.” ⁴⁰ Jesus-ñum nutqaqami inmiñuutitquniǵaa qiñitlailaq iñuk. Qallipman Jesus-ñum apiqsruǵniǵaa, ⁴¹ “Sumik uvañnun savautitquvich?” Kiuniǵaa, “Ataniiq, qiñitlasitqiguktuña.” ⁴² Jesus nipliutiniǵaa, “Qiñitlasiñ! Ukpisriñiqpich ihuaqsigaatin.” ⁴³ Tavrakñatchiaq qiñitlasiruq mali-aqsipluǵasiñiñ Jesus kamaksruǵlugu Agaayyun. Iñugaaǵruich tautukamitruñ, iluqatin nanǵaǵniǵaat Agaayyun.

19

Jesus-lu Zacchaeus-lu

¹ Jesus isiqtuq Jericho-mun apqusaalñiñaguklugu. ² Itmiñiqsuq qauklat tax-siliqirit atilik Zacchaeus-mik, aasiñ umialgupluni. ³ Qiñiǵuñniǵaa kisuutilaaña Jesus. Aglaan iñuñuluuraupluni qiñilguiñniǵaa atakkii iñugiakpaitlutin iñuich. ⁴ Taatnaqhuni aqpaqsruǵniqsuq sivuatnun iñugaaǵruich mayuqhuniasiiñ napaaqtumun qiñiǵuklugu Jesus apqusaǵniaqtuaq taavrumuuna. ⁵ Jesus taruñaqami aǵluǵniqsuq nipliutiplugu Zacchaeus, “Qilamik atqagiiñ, atakkii tukkuniaqtuña tupiqnun uvlupak.” ⁶ Zacchaeus qilamik atqagiiñiqsuq. Paǵlaniǵaa Jesus quviasullapiaqhuni. ⁷ Iluqatin iñuich qiñiqtuat uqapiluaqsiñiqsut, “Una añun Jesus tukkurug tupqanun iñuum killuliqiraurum!”

⁸ Kinuniġmiñi Zacchaeus makitluni nipliutiniġaa Atanġuruuq, “Naalaġnillagiñ! Qaitkisigiga avvaña suuraġikaġma inuqsraqtuanun. Aqsakniksimaniġuma kisupayaamik utiqtitchigisigitka sisamaullugu.” ⁹ Jesus-ġum Zacchaeus nipliutiniġaa, “Uvluvak una iñuk tupiqatniġu anniqsukkauniusut, atakkii ilaaptuuq kinuviaġipmigaa Abraham-ġum. ¹⁰ Iġñiña Iñuum agġiqsuq ivaqġiġiaqhuni suli anniqsuityaqhuni tammaummiruanik iñuñnik.”

Atrikusaun Kaviqsaatigun Maniuratigun

¹¹ Iñuich naalaġnipkaqġugich taavrumiña Jesus uqautipsaagñiġai atrikusautmik. Tikiyasipluni Jerusalem-mun iñuich isummatiginiġaat añaayuqautaa Agaayyutim sagviaqsiñiplugu. ¹² Uvvaasiñ nipliġñiqsuq, “Ilaatiniguuq umialiqagñiqsuq aullaġniaqtuamik nunamun uñasikusamun umialiguqtitqupluni, aasii utiġuni. ¹³ Aullaġaluaqani qulit savaktini aatchuġniġai ilaagullaa kaviqsaamik manijmik uqautiplugich, ‘Aġlipkaġniuraġumagiksi utiġniaġammunaglaan.’ ¹⁴ Aglaan nunaqataiñ uumiginiġaat. Tuyuqagñiqsut uqġiraqtinik maliquplugu nipliqhutiñ, ‘Taamna iñuk umialigisunġitchikput.’ ¹⁵ Taamna iñuk umialiguqami utiġniqsuq. Inmiñuquniġai savaktit tavrauvaa ilitchuġisukġugu qanutun piññaktiġaanat. ¹⁶ Sivulliq tikitñami nipliġñiqsuq, ‘Ataniiq, manik qaisan atuqġugu quliniksuli piññaktuña.’ ¹⁷ ‘Aarigaa! Savallautagñiqsutin. Tuniqsimarutin mikiruatiġun. Añalatigugisigikpiñ qulinun nunaaqqiñun.’ ¹⁸ Tugliani pirim tikitñami nipliutiniġaa, ‘Ataniiq, manik qaisan atuqġugu tallimaniksuli piññaktuña.’ ¹⁹ Taavrumiña taamna nipliġñiqsuq, ‘Añalatigugisirutin tallimani nunaaqqiñi.’ ²⁰ Piñayuatsuli piri tikiññiqsuq nipliqhuni, ‘Ataniiq, uvva kaviqsaaq maniiñ tugvakkaga iriqġugu kakkiġisamun. ²¹ Iqsigiplutin atakkii nagliktaitchutin. Piksraġaqtutin piġiñisaqnik suli katitchiraqtutin nautchiñisaqnik.’ ²² Atanġum nipliutiniġaa, ‘Suksraunġallaktutin! Nipliutipkun atanniġisigikpiñ! Nalunġitchiñ nagliktaiġiġa, piksrataġiġa piġiñisamnik suli katitchitlaġiġa nautchiñisamnik. ²³ Suvaatami ilinġitpiun maniga manikuvinmun? Akuqtuġayaġiġa illataa manium utiġuma.’ ²⁴ Nipliutiniġai qichaqtuat tamaani, ‘Pilugu kaviqsaaq manik ilaaniñ qaitchiun pirimun piqaquamun qulinik manijñik.’ ²⁵ Aglaan nipliutiniġaat, ‘Ataniiq, piqaaniktuq qulinik manijñik!’ ²⁶ Ilaan nipliutipsaagñiġai, ‘Iñupayaaq piqaquaaq aatchuusiagmiñik piññapsaagisiruq sippakuuqtauliġuni, aglaan iñuk piqañitchuaq, mikiruagunniñ piġinasugikkaña piikkaugisiruq. ²⁷ Pakma taipkua iġluliuqtitka ataniqagunġitchuat uvañnik, uvunautisigich tuqullugich aasii sivuqġamni!’ ”

Jesus-ġum Tikisaatha Jerusalem-mun Ataniqtun

²⁸ Jesus uqautiqqaaqġugich taavrumiña iġliqtuiñagñiqsuq Jerusalem-ġum tuñaanun. ²⁹ Qallikami Bethphage-mun suli Bethany-mun iġġiani atiqaquam Olives-mik, tuyuġiniġik malġuk malġuqaqtik sivumiñi, ³⁰ itnaqġugik, “Aullaġitchik nunaaqqiuramun taichuña. Tikitchaġluqaaqtutik paqitkisigiktik nuġġaña natmaksigvium pituksimaruaq natmaksigviunganġilaaq. Pituiġlugu uvunautiyumagiktik. ³¹ Kia apiqsruqpatik, ‘Suvaata pituiqpitku,’ uqautiyumagiktik, ‘Atanġuruam inuġigaa.’” ³² Tikitñamik tamaña paqinniġaak iluqaan Jesus-ġum uqaġhatun. ³³ Uvvaasiñ pituiġñiaqtitlugu nuġġaña natmaksigvium iñuan nipliutigik, “Suvaata pituiqpitku?” ³⁴ Kiuniġaak, “Atanġuruam inuġigaa.” ³⁵ Aasiñ Jesus-muutiniġaat. Taatnaqqaaqġugu quppiġaatiñ ilinġiġaik qaananun natmaksiaġvium, Jesus aquvitluniasii. ³⁶ Natmaksiaqtitlugu iñuich quppiġaatiñ tutmaġvigiliutiniġaich tumitchaanun. ³⁷ Tikiññiqsut inimun tavrakña Jerusalem qiñiġnaqsiplugu. Tavra iñugiaktuat malġuqaqtik Agaayyun quviatchautiġiaqsiñiġaat suli nanaqġugu nipitusiplutiñ iluqaisigun quviqnaqtuatigun qiñikkagmiktigun, ³⁸ “Uvvatuq Agaayyutim piġiutiġaġliun umialik tikitchuaq piqusiqhuni Ataniġmik! *Psalm*

118:26

Illu tutqiun qilañmi suli kamaun qutchiñiqsrami qilañmi.”

³⁹ Aasiñ ilañisa Pharisee-ñuruat akunğatniñ iñugaağruich uqautiniğaat Jesus, “İlisautrii, tilikkich maliguaqtitin iñuksruisaaqulugich!” ⁴⁰ Jesus kiuniğai, “Uqautigipsi, maliguaqtitka nipaisaagñiqpata uyağaitlı niplianayaqtut nipitusilutin.”

Jesus-ñum Qirratigigaa Jerusalem

⁴¹ Natmaksillağmi nunaaqqiq tautukamiuñ qiağaqsiniqsuq. ⁴² Aasiñ nipliğniqsuq, “Uvvatuq ilisimatitchi uvlupak suruksrautilaapsitnik tutqiutiqağukkupsi. Aglaan kanjqsitlaitchusi! ⁴³ Uvlut tikitkisirut akilliliqsuqtipsi puugisigaasi, saulugu avatiksi aniyumiñaiyağusi quğğutilusilu sumilliqaa. ⁴⁴ Suksraungillapiagisigaasi iñugikkasilu. Atausiqunniñ uyağak minitchumiñaitkaat. Atuumaniaqtuq atakkii ilipsi ilisağinıtıluğa Agaayyun aggiqman anniqsuğiaqhusi.”

Jesus-ñum Suaqluiyaiıha Agaayyuvikpauramik

⁴⁵ Jesus isiğniqsuq agaayyuvikpañmun aasiñ anitlugich tunisiullaqtuatlu tauqsiquqtuatlu, ⁴⁶ nipliutiplugich, “Aglausimaruq uqałhani Agaayyutim itnaqhuni, ‘Tupiğa agaayyuviksrauruq.’ Aglaan iriqtuğvigiliutipkağiksi tigliniaqtinun.”

⁴⁷ Uvluğagipman Jesus ilisautriñiqsuq agaayyuvikpañmi. Qaukñich agaayuliqsit suli aglaliqirit suli sivulliuqtigruat tuqqtchuñniğaat, ⁴⁸ aglaan qanuqsausiñniğaat, atakkii iluqatin iñuich naalağnituiñagaat.

20

Kimik Jesus Tuyuğiriqağniqpa?

¹ Uvlut ilañatni Jesus agaayyuvikpañmi inniqsuq ilisautripluni iñuñnik quliaqtuagiplugu tusaayugaallautaq. Qaukñich agaayuliqsitlu aglaliqiritlu piqasiqhutin sivulliuqtigruanik utlañniğaat ² nipliutiplugu, “Uqautitigut, kism aňalatchiıhagun savaagivigich tamatkua? Kia sañjiksritpatin taatnatun?” ³ Jesus-ñum kiuniğai, “Apiqsrullaglapsi uumiña. Uqautisitña, ⁴ nakitña John-ñum paptaağıha taluğniqusiqpa, Agaayyutmiñ naaga iñuñniñ?” ⁵ İnmiñkun kiumğatraaqsiniqsut, “Qanuğmi uqautigisiñiqpisigu? Nipliğupta, ‘Agaayyutmiñ’, nipliğisuruq, ‘Suvaatami ukpiğinıtipsiñ John?’ ⁶ Aglaan nipliğupta, ‘İñuñniñ’, iñugaağruich miluqtuğisigaatigut uyağañnik atakkii nalupqigınitchaat John sivuniksriqiraulıha.” ⁷ Uvvaasiñ kiuniğaat, “Nalugikput nakitñaqtaulıha.” ⁸ Jesus-ñum nipliutiniğai, “Uvanaptuuq uqautiyumiñaitmigipsi nakitña sañjiqaqluña savaaqatilaamnik tamatkuniña.”

Atrikusaun Nautchiivikunlu Nautchirriqiritigunlu

⁹ Uqaanikami taavrumiña Jesus-ñum uqaaqtuutiniğai iñuich atrikusautmik, “İlaatniğuuq iñuqağmiñiqsuq nautchirriğviliuğniqsuamik, atukkirrutigiplugu nautchirriqirinun aasiñ aullaqami mulupluni. ¹⁰ Katitchivik asianik tikitman tuyuqağniqsuq savaktimik nautchirriqirinun akuqtuquplugich piksrağmiñnik katittañitniñ. Aglaan nautchirriqirit savakti anaullağniğaat utiqtitıluğa saagaunnagu. ¹¹ Tuyuqalğiniñiqsuq atlamik savaktimik. Aglaan nautchirriqirit anaullaqmiñniğaat uqaniqlıutiplugu kanñunakun, suli utiqtitmiñniğaat saagaunnagu. ¹² Tuyuqalğiniñiqsuq piñayuaknik savaktimik. Nautchirriqirit aňallaqlıkuğa aninnigaat. ¹³ Aquagun taamna iñua nautchiivik nipliğniqsuq, ‘Qanuğisiniqipik? Tuyuğigisigiga iğniğa piqpagikkağa. İlumutun kamagisigigaat ihuatun.’ ¹⁴ Aglaan nautchirriqirit tautukamitruñ nipliğniqsut avatmun, ‘Taamna tavra paıtchaktaaksrautilik. Ki, tuqullakput suurañiasiiñ piññaaktaagilugich!’ ¹⁵ Uvvaasiñ anitıluğa nautchiiviniñni tuqunniğaat.”

Jesus apiqsruğniqsuq, “Nautchiivilgum sugisiniqipagitmi tamatkua nautchirriqirit? ¹⁶ Aggiğisuruq aasiñ tuqullugich taapkua iñuich, qailluğuasiiñ nautchiivik atlanun nautchirriqirinun.” İñuich tusaakamitruñ taamna nipliğniqsut, “Naagga, taatnaqtuksraunıtchuq!” ¹⁷ Jesus-ñum tautuklugich apiqsruğniğai, “Taamna uqałiq qanuutauva?”

‘Uyaġak tuppirt ayakkaġat,
taamna uyaġak piitchuillapiġaqtuq tuppirauni.’

Psalm 118:22

18 Kisupayaaq puukaqtuaq taavrumuġa uyaġanmun siqumitauniaqtuq; aglaansuli taavruma uyaġaum kattaqitnikkumi iñunmik kanuġiñiġaa.”

Akiliaksrapiatigun Tax-sinik

19 Aglaliqirit suli qaukħinich agaayuliqsit tigusunġaġat Jesus tavrani. Atakkii ilitchuġinġaġat uqaġnipluġu taavrumuġa atrikusautmik inmiktigun. Aglaan iqsiñiqsut iñunmik. 20 Naipiqtuqaqsiñiġaġat Jesus. Tuyuqaġniqsut naipiqtuqtiksranik nalaunġanġuaqtuanik. Pisagisunġaġat Jesus uqayusautinik, qaitchukħuġu aġalatchiħiqaqtuamun kavanauruamun. 21 Tamatkua naipiqtuqtit pisaasugħmigaħuġu nipliutinġaġat Jesus, “Iisautrii, ilisimagikput uqaħiqtin suli ilisauttitin nalaunġaħat. Iisimagikput suqutiksriñiħiñ iñuich iħatnik, aglaan ilisautrirutin Agaayyutim iñuuniagħvigitqukkaġatnik ilumutuuruakun. 22 Uqautitigut, malġutaksrakuagħnaqpa akiliiruni tax-sinik Caesar-mun naaga nalaunġaitpa?” 23 Aglaan Jesus-ġum kaħiqsiñiġaa pisaasugħmigaħat aasiiñ nipliutipluġich, 24 “Maniħaksaqsiun uvamnun maniuraq. Kia agliutraġa maninmi itpa? Kiasuli aglaħa?” Kiuniġaġat, “Caesar-m.” 25 Uvvaasiiñ Jesus nipliġniħisugħ, “Nakuuruq, akiliutigigiksi Caesar-mun Caesar-m pigikkaħa aasiiñ Agaayyutmun pigikkaħa Agaayyutim.” 26 Tavrani sivuġaatni iñuich pisagilguitchaat sukununniiñ. Nipaisaaħutin quviġusuutiqaġniqsut kiggutaiñik.

Apiqsruun Anġipkakkautikun Tuquliġmiñ

27 Iħaħich Sadducee-ġuruat, uqaġuuruat iñuich anġitqitħaiñniħiħuġich tuqunaruaniñ, utlautiniqsut Jesus-mun nipliħutin, 28 “Iisautrii, Moses aglaħniħisugħ malġutaksramik uvaptiknun itnaħhuni, ‘Anun iħaqatiquaqtuaq tuqukpan qitunġigaluaqani, taavruma anġutim aniaqataan iħaqatniktaagħiraksraġinġiġaa uilgaġnaaq qitunġisiluġu anġutmik ilisimanagħuniasiiñ tuquruum qitunġaġitilaanġanik.’ 29 Iħaatniġuuq tallimat malġuk anġiqatigiħich inniqsut. Anayukħiq iħaqatniħniħisugħ tuqupluniasiiñ qitunġigaluaqani. 30 Tugħian nuliagħniġaa uilgaġnaaq, 31 aasiiñ piñayuaknik. Taatnatuntuuq iluqatin tallimat malġuħich tuquniqsut qitunġigaluaqatin. 32 Aqulliupluni uilgaġnaaq tuquniqsugħ. 33 Uvvaasiiñ, uvluni tuqunaruat anġitqikpata iñuukħiġmun, nuliagħiħuġu iluqatin tallimat malġuk kia nuliagħisivaun?”

34 Jesus kiuniġai, “Katchuutruħiq pigigaa marruma iñuuniħħum, 35 aglaan anġutit aġnatlu anġitqikkunin tuquliġmiñ katchuutiraġaġumiñaitchut pakmani. 36 Atriqaġisirut isaġuliħnik tuqqutħaitchuanik. Iġniġiġai Agaayyutim atakkii anġitqikkauplutiħ tuquliġmiñ nutaamun iñuukħiġmun. 37 Suli Moses nalunaiħuġu ukpiħnaqsiñiġaa anġitqiliħ iñuukħiġmun ikualarurakun uqpigaurakun. Moses-ġum uqautiginiġaa Ataniq itna, ‘Agaayyutaa Abraham-ġum Isaac-ħumlu, suli Jacob-ħum.’ 38 Iħaa Agaayyutiginiġaġat iñuuruat, piħiħitchaat tuqunaruat, atakkii iħaanun iluqatin iñuich iñuuruat.” 39 Iħaħich aglaliqirit uqaġniqsut, “Aariġaa kiggutin, ilisautrii!” 40 Tavrakħa apiqsrutqinaiġniġaġat taavrumuuna.

Apiqsruun Anniqsuqtikun Akiqsruutauruakun

41 Jesus-ħum Pharisee-ħuruat apiqsruġniġai, “Suvaata iñuich uqaġniqpat Christ, Anniqsuqti akiqsruutauruagħ, kiħuviagħiniħuġu David-mun? 42 Atakkii David iħaa nipliġniħisugħ Psalms-ni,

‘Ataniq uqaqtuq Atanimnun:

Aquvittin kamagitchiiviksrapnun

43 uvaħnun akiħiħiħaħatnunagħlaan uumigiritin.’

Psalm 110:1

44 David-ħum inmiħnik taiguutiqaqpagu Ataniġmiħnik, qanuġmi Anniqsuqti David-ħum kiħuviagħiniħpaun?”

Jesus-ħum Kiliktuutigigai Aglaliqirit

⁴⁵ Iluqatin iñuich naalagnipkaqlugich Jesus-ñum nipliutiniğai maliguaqtini, ⁴⁶ “Qaunagititchi tamatkunakña aglaliqiriniñ. Pisuktuatlaturut akuqturuanik atnuğaaqhutin. Suli purvigitqutlaturut iñuñnun paglatqusuuplutiñ tauqsigñiaqvinñi. Aquppiutaksraqtuuraaqmiut aquppiutağiksaanik katrağvinñi iñuich nigiqpakmata. ⁴⁷ Ivayaqtuqmigaich uilğagnaat, tigliktuiplugich kiñunaurañitñik, suli qiñiqqusaatlaturut agaayuuraaqamin! Anasiññuqsausiaqagisirut pitluglugu atlaniñ iñuñniñ.”

21

Uilğagnaam İliraña

¹ Jesus tautuñniqsuq umialguruanik iñuñnik iliripmata aatchuutmiknik agaayyuvikpaum ilirivianun, ² tautukmiñigaa inuqsraqtuaq uilğagnaag ilisiruaq malğunnik patukpaanik maniuraanik. ³ Nipligñiqsuq, “Uqautigipsi, taamna inuqsraqtuaq uilğagnaag ilisitluktuaq iluqaitñiñ atlaniñ, ⁴ atakkii atlas ilisirut aatchuutmiknik ilañatniñ umialgutmiñ, aglaan ağnam inuqsraqtuam qaitkaa iluqaan iñuuniutiksrağaluani.”

Jesus Sivuniksriqiruaq Piyaaquğniathanik Agaayyuvikpaum

⁵ İlanjisa maliguaqtit uqautiginigaat qanutun qiñiyunaqtilaana agaayyuvikpaum, piññaquisaqtaq uyağanik suli aatchuutauruaniglu qaisauruanik Agaayyutmun. Jesus nipligñiqsuq, ⁶ “İluqaan tamanna tautukkaqsi—taimanigu kisiññuqtaqagumiñaitchuqunniñ uyağanmik qalliani atlam ulğusimaitchuam.”

Jesus Sivuniksriqiruaq İtuilğutniglu Piyuaqsiutiksramiglu

⁷ İñuich apiqsruğniğaat, “İlisautrii, qakugun tamanna atuummiñiaqpa? Sukun ilitchuqutikun ilitchuğigisivisa piyaquğviksraq aullağniigaqsikpan?” ⁸ Jesus-ñum kiuniğai, “Qaunagititchi ukpiqsakkauniaqasi. İñugiaktuat iñuich aggigisirut uqağutin, ‘Christ-ñuruña! Pivik tikiumaruq!’ aglaan maliñniaqnasigik. ⁹ İqsiñiaqasi tusaagupsi anuyaktuanik ağayaktuaniglu. Tamatkua atuumagisirut sivulliulutiniñ aglaan isukhitchumiñaitchuq taap-kunuuna.” ¹⁰ Niplipsaagniqsuq, “Nunaaqqich anuyyiuğisirut atlanik nunaaqqiñik, atanguviich anuyyiuğisirut atlanik atanguvinñik. ¹¹ Nuna iliksrağisiruq tatamnaqsiluni. İñuich kakkaagisirut. İñuich atniğñautiqagisirut tigupqutnaqtuanik naniliqaa. Atlayuagñaqtuat sagviğisirut qılanmi iqsipkaqlugich iñuich. ¹² Sivuatni tamatkua tikiumagaluaqnağich, tiguraulusi piyuaqsiugisirusi. İñuich uqaqsittaagvinmuktikisigaasi katrağvinmiknun isiqtaupkağusi, tikiutruğusi sivuğaatnun umialgich kavanauruatlu pisigiluna. ¹³ Taivrumani piviksraqagisiñiqsusi ilisimaraulusi. ¹⁴ İsumaalunajitichi kiggutiksrapitñik tigurağaluaqasi. ¹⁵ Atakkii uqaksritkisigipsi isumatuligmiglu uumigiripsi-unniñ igluliugumiñaisañatnik. ¹⁶ Anayuqaapsi aniqatiupsilu ilapsilu suli ilannapsilu qaitkisigaasi uumigiripsitñun, aasii ilasi tuqqutaugisirut. ¹⁷ İluqatin iñuich uumigigisi-gaasi pigiluna. ¹⁸ Aglaan atausiqunniñ nuyana niaquqpich tammakkauyumiñaitchuq. ¹⁹ Qichagitchi anuqsrukun. Nikaitkupsi piññaaktaaginiağiksi iñuuliqsi.”

Jesus Sivuniksriqiruaq Piyaaquğniathanik Jerusalem-ñum

²⁰ “Tautukkupsin Jerusalem puuqpatrun anuyaich ilitchuğigisigiksi qallilha piyaqukkauliksrañan. ²¹ Taipkunani uvluni kiñapayaaq iñuuniaqtuaq Judea-mi qimakkumauq igğinun. Kiñapayaaq nunaaqqimiittuaq aullaqtuksrauruq, suli avataani nunavinmiittuaq nunaaqqimuktuksraunitchuq. ²² Atakkii taapkua uvlugigai anasiññuqsautiksram immiumatquplugich iluqaisa sivuniksriqirit uqauttutinich. ²³ Qanutun tatamnaqtigigisiva taipkunani uvluni ağanun sinjiaauruanun suli aakanun miluktitchiruanun. Tatamnaqtuaq ihuiññaq tikiumagisiruq tamarrumuña nunamun, atakkii Agaayyutim qinnautaa akikñautaugisiruq makununa iñuñnun. ²⁴ İlanjich tuqqutaugisirut savikpakun atlas suli tigutaaqsiulutiniñ Jew-ñunitchuanun. İlinjisa tutmiğagigisigaat Jerusalem piviksraqtin isukliññiahatnunaglaan.”

Aggiiha Igñinjan Iñuum

²⁵ “Atlayuağnağisirut siqiniğlu tatqiglu suli uvlugiatlu. Iñuich nanipayaaq qanuusik-sriağisirut, iqsilutin npruağniñanik tagium aksraligruañiñglu. ²⁶ Iñuich igivruagağisirut iqsilutin isumaaluhigmikni sumsuli tikitchuksrañanik iluqnaanun nunamun, atakkii qaummatipayaañi silam nuktitaulutinj inimikniñ. ²⁷ Qiñigisigaat Igñinja Iñuum ag-giqsuaq nuviyakun qilañmiñ saññimigun kamanallapiaqtuakun kamanautmigunlu. ²⁸ Tamatkua atuumaaqsikpata qichağitchi niğiugaqağusi. Atakkii tasuqsakkauksraqsii qalliruq.”

Iłisaaksraña Asirritłaitchuam Napaaqtum

²⁹ Jesus-ñum uqautiniğai atrikusautmik, “Qiñillaksaqsiiñ asirrisuuruaq napaaqtuq suli iluqaisa atlat napaaqtut. ³⁰ Milukatat sagviaqsipmata ilisimaragigiksi upingam qalliiha. ³¹ Taatnatuntuuq atuumaaqsikpata tamatkua uqautigikkatka ilitchuğigisigiksi añaayuqautaan Agaayyutim tikiññialiiha. ³² Itqallaksiñ una! Iñuich iñuuniaqtuat pakma tuquyumiñaitchut tamatkua iluqatinj atuumagaluaqtitnagich. ³³ Qilaglu nunalu piigisiruk aglaan uqalıtka piigumiñaitchut.

Munağimmaagiiksraq

³⁴ “Munağititchi! Isumaiqsitnasi taaññağmunlu isumaaluutaanunlu marruma iñuuniałhum. Taatnañitchupsi uvlum quviqpiagaasi tavrakñatchiaq niğiungisillusi. ³⁵ Naniğiatun pisagigisigai iluqaisa iñuich nanipayaaq nunami. ³⁶ Munağiyumausili agaayulusi ataramik makitalgulusiasiiñ payañaigusi iluqaani atuumarauksrani aggigñiałhanunaglaan Igñinjan Iñuum.”

³⁷ Uvlugağipman Jesus ilisautrirraqtuq agaayyuvikpañmi. Anaqaksraaqman siñiktagiağniqsuq igğiani atiqaqtuam Olives-mik. ³⁸ Uvlaağumun iñuich utlautiraqtut agaayyuvikpañmun naalağnisuklugu uqaqpan.

22

Sivunniugun Tuqutçuklugu Jesus

¹ Niğiqpagvikaq atilik Apqusaakkauhigmik qalliñiqsuq iñuich niğipmata puvlak-siğniğilaamik qaqqumik. ² Qaukñinich agaayuliqsit suli aglaliqirit tuqutçuñiğaat Jesus nalunautçilutinj aglaan iqsiginiğaiç iñuich.

Judas Aniqtuq Aatchuutigisuklugu Jesus

³ Tavrakña tuunğaq isiğniqsuq Judas-mun atiqaqtuamun Iscariot-mik, ilañat qulit malğuk maliguaqtit. ⁴ Judas-ñum uqaqatigityağniğai qaukñinich agaayuliqsit añalatinitlu agaayyuvikpaum iluaqtitchiñiaqtinñi qanuq aatchuutigisuklugu Jesus ilinjitñun. ⁵ Quviasukhutinj akiqsruğaat akiliğuklugu maninmik. ⁶ Judas aniqniqsuq. Piviksraqsiugaqsiiñiğaa aatchuutigisuklugu Jesus ilinjitñun iñuich nalupkağlugich.

Itqanaiyalıq Jew-ñuruat Niğiqpagvikaanun Atilinmun Apqusaakkauhigmik

⁷ Akunniqsami uvlua Puvlaksiğniğilaam qaqqum tikiññiqsuq, taamna Apqusaakkaułhum ipnaiyaam tuqurviksraña. ⁸ Jesus-ñum tuyuğigik Peter-lu John-lu itnaçlugik, “Itqanaiyağiatku niğiqpałksraqput.” ⁹ Apiqsruğniğaaq, “Nani itqanaiyaquvisiguk?” ¹⁰ Jesus-ñum kiuniğik, “Isiğuptik nunaaqqimun paagisigiktik iñuk akiyaqtuaq qattamik imilinmik. Malikkumaiktik isiqpan tupiğmun, ¹¹ suliasiiñ nipliutilugu iñua tupqum, ‘Iłisautri nipliğniqsuq, Nani iniqaqpich tuyuğmiaqağvinmik niğgiviksramnik ipnaimik piqasiğluña maliguaqtimnik niğiqpagvikaami atiqaqtuami Apqusaakkauhigmik?’” ¹² Uma urriqsuutigisigaatik inimik nallaauraallagviulu-umaqtuamik qulligmi itqanaiłlaamik inuqsrañaiçlugu. Tavrani itqanaiyałhiñaurutik.” ¹³ Aullaqamik paqinnigaaq taatnatun Jesus-ñum uqalhatun, aasiiñ itqanaiyaçhutin niğiqpagviksramun atilinmun Apqusaakkauhigmik.

Atangum Nullautchig'via

¹⁴ Niġġiviksraqtin tikitman Jesus aqurvinniqsuq piqasiqhuni uqqiraqtinik. ¹⁵ Nipliutiniġai, “Niġiqatigisullapiagipsi uumiña ipnaimik niġiqpagvikaami atiqaqtuami Apqusaakkauliġmik nagliksaanñaiññaġma! ¹⁶ Uqautigipsi, niġitqinñianjtkiga immiumaniałhanunaglaan añaayuqautaani Agaayyutim.” ¹⁷ Taatnaanikami Jesus-ñum tiguplugu qallun, quyanigaa Agaayyun nipliQHuni, “Tigulugu taamna imillagvigisiun! ¹⁸ Uqautigipsi, uvakñaniñaglaan imitqikkumiñaitchunja asiam misuġuanik agġiġñialhanunaglaan Agaayyutim añaayuqataan.” ¹⁹ Jesus-ñum tiguplugu qaqquq quyanigaa Agaayyun. Avguqługu qaqquq qaiññigaa nipliQHuni, “Taamna qaqquq timigigiga qaisauruaq ilipsitñun. Niġġisiun itqakkutigilugu uvañnun.” ²⁰ Taatnatuntuuq, niġianikamiñ qallun qaiññigaa nipliQHuni, “Asiam misuġua uumani qallutmi Agaayyutim nutaaq sivunniugutigigaa taluġniqusiqlugu aupkun maqikkauruamik ilipsitñun.” ²¹ “Atañii! Iłapsisamma aquppiqatima qaiññiaġaaja. ²² Iġñiña Iñuum tuquruksrauniaqtuq Agaayyutim sivunniutaagun, aglaan nakliun iñunmi qaitchiruami ilaanik!” ²³ Malig'uaqtai apiqsruqtautiaqsiñiqsut avatmun nalliQsin qaitchiummatiqaqmagaan ilaanik.

Uqavaaġun Kamañuñnikun

²⁴ Malig'uaqtai qapiqtaiłitraġniqsut nalliQsin kamañuñniqsraugisipmagaan. ²⁵ Jesus-ñum nipliutiniġai, “Jew-ñunitchuat umialgich sanñiqagtut iñunmikni suli aňalatit taigukkautlatuplutin Iłauraanitñik Iñuich. ²⁶ Aglaan taatnatun itchuksraunitchusi. Kamañuñniqsrauruaq akunnapsitñi ilili nukaqlisun suli sivulliuqti savaktitun. ²⁷ Kiña kamañuñniqsrauva –taamna aqvutluni niġiruaq naagaqaa taamna payuktaqtuaq? Tavrataamna aquppiruaq kamanatluktuq. Aglaan iqasiġipsi payuktaqtitun. ²⁸ “Iłipsi, nayuġipsitña uuktuqasiupayaaqama. ²⁹ Atrililugu aapaa aňalatchitłasipkaiłha uvamnik, taatnatuntuuq aňalatchitłasipkaġisipmigipsi. ³⁰ Niġiqasiġisigipsitña imiqasiġilunjalun aňalatchiaqsiguma iñunmik, suli aquppiqasiġisigipsitña taivruman i atanniityaġuma kinuviaġiñnik qulit malġunnik iġñinjitñik Israel-ñum.

Jesus Sivuniksriqiruaq Peter-m Piilaatiksrañnik

³¹ “Annaa, Simon! Naalaġnillagiñ! Tuunġaum uuktuġumiñaqsiñiġaasi iluqasi, nautchirriqiri aviktuipmatun mukkaaksranik sanikłunniñ. ³² Aglaan agaayyutigikpiñ ukpiqsriłhiñ qapiqunilugulu. Utig'uvich uvañnun sayyiġisigitin aniqatiutin.” ³³ Simon Peter-m kiuniġaa, “Ataniiq, isiqtauqasiłhiñauġikpiñ suli tuquqasiġutin!” ³⁴ Jesus nipliQsuq, “Peter, uqautigikpiñ, aqargiqpak qalġuqtaġaluaqnaġu uvlaami piilaag'isigikma piñasuniaglaan.”

Maniqag'vigli Puukataġlu suli Savikpak

³⁵ Jesus-ñum uqaanikami taavrumiña apiqsruġniġai malig'uaqtini, “Taimani tuyuġikapsi manikuviilaqhusi puukataiłaqhusilun sakpakkiilaqhusilun, inuqsraqpisi?” Kiuniġaat, “Inuqsrañitchugut.” ³⁶ Jesus nipliġniġsuq, “Aglaan pakma, kiña maniqag'viqagumi naagaqaa puukataqagumi saagaġligik. Suli kiñapayaaq savikpaitchumi tuniraksraġigaa quppiġaani aasiñ tauqsiġuni savikpañmik. ³⁷ Uqautigipsi, Taamna uqaliq aglausimaruaq Agaayyutim makpiġaaniñi atuumaruksrauruq, itna ‘Irrutinġaat savamaqluktuatun.’ Iluqaan aglausimaruaq uvapkun immiumakkauniaqtuq.” ³⁸ Malig'uaqtit nipliġniġsuq, “Ataniiq, uvva malġuk savikpaak!” Kiuniġai, “Tavra apai!”

Jesus Agaayuruq Iġġimi Atilinmi Olives-mik

³⁹ Jesus aullalġiñniġsuq iġġimun atilinmun Olives-mik piraġiġmisun, aasiñ malig'uaqtaiñ malikkaat, [aglaan Judas malinitchuq.] ⁴⁰ Tikitñamiñ taruña nipliutiniġai, “Agaayulusi ukpiqsrisainitchumausili uuktuqasiugupsu.” ⁴¹ Tavrakña aullaqtaallakhuni sitquqhuni agaayuniqsuq. ⁴² Nipliġniġsuq, “Aapaan, pisuhigiyupku piġun qallutaa

nagliqsaalhum uvaŋniñ. Uvaŋa pisuligini laaptun aglaan pisulhiñ savaaŋuli.”⁴³ [Isaġulgum qilaŋmiñ sagviutiniġaa sayyiqluġu. ⁴⁴ Ihu illi uqpakun agaayuniqsuq piliqitlukhuni, aasii ilaan siiqsipkaħa kataktuq auktun nunamun.] ⁴⁵ Makitnami agaayuliġmiñiñ utiqhuniasiiñ maliguaqtimiñun tavra paqinniġai siñiktuat, mingūqhutiŋ ihu illi uqpaitlutin. ⁴⁶ Nipliutiniġai, “Suvaata siñikpsi? Makillusi, agaayutitchi ukpiqsrisingitichumausili uuktuaqsiugupsi.”

Tiguniġaat Jesus

⁴⁷ Jesus uqaqtitluġu iñugiaktuat iñuich tikiñniqsut, sivulliquligich Judas-ŋum, ilaŋata qulit malġuk maliguaqtit. Utlakluġu Jesus kuninġiġaa. ⁴⁸ Aglaan Jesus nipliu-tiniġaa, “Judas, kunikluġu aatchuutigiviun Igñiŋa Iñuum?” ⁴⁹ Maliguaqtit nayuu-tiruat Jesus-mi tautukamitruŋ taamna atuumaruq uqautiniġaat, “Ataniiq, atuglavut savikpavut!” ⁵⁰ Ilaŋata anauniġaa qaukħiata agaayuliqsit savaktaa siutaiqsiqluġu taliqpi-anik. ⁵¹ Aglaan Jesus nipliġniqsuq, “Aŋŋaa! Apaqsuq!” Aksikluġu iñuum siutaa mamitin-niġaa. ⁵² Taavruma aquagun Jesus-ŋum nipliutiniġai qaukħiŋich agaayuliqsit suli aŋalatiŋich agaayyuvikpaum iħuaqtitchiñiaqtiŋiñ suli sivulliuqtigruat tikitchuat aipluġu ilaa, “Aatai, tikitchuksrauvisi savikpaligaagusi anautaniglu uvaŋa liilaa savamaqlukti? ⁵³ Nayuġaġikapsi agaayyuvikpaŋmi uvluġaġipman tiguniatlaitchipsitŋa. Aglaan pakma savagviksraġigiksi saŋŋiagun taaqtuam.”

Peter-m Piilaaginiġaa Jesus

⁵⁴ Tamatkua tigupluġu Jesus aullautiniġaat tupqanun qaukħiata agaayuliqsit, suli Peter-m malinġiġai taavakħatluk. ⁵⁵ Ikniaġniqsut silataani tupqum, aasii Peter-m ilaliġniġai aquppiruat tavrani. ⁵⁶ Ilaŋata pirit aġnam tautuŋniġaa Peter aquppiruq sanigaani ikniġum. Qiñiqluġu naliŋiñaaqluġu nipliutiniġaa, “Una iñuk piqataupmiruq Jesus-mi!” ⁵⁷ Aglaan Peter piilaagniqsuq, “Aġnaaq, nalugiga!” ⁵⁸ Kiñuuraŋagun iñuk ilitchuqsrirmiñiqsuq Peter-mik nipliqhuni, “Ilvich, ilaġigaatintuuq taapkua!” Aglaan Peter-m kiuniġaa, “Naagga, ilaġinitchaatŋa.” ⁵⁹ Sassagnigum kiñuagun atlam iñuum qapinaiqhuni upyaŋniġaa, “Iłumun una iñuk piqataupmiruq Jesus-mi, atakkii Galilee-ġmiunuruq!” ⁶⁰ Aglaan Peter-m kiuniġaa, “Nalullapiagiga sumik uqaqtilaan.” Uqaqti-tluġu tavrakħatchiaq aqargiqpak qalġuqtaġniqsuq. ⁶¹ Atanguruam qiviaqhuni tautuŋniġaa naliŋiñaaqluġu Peter, aasii Peter-m itqagnigaa atangum nipliħa inmiñun, “Aqargiqpak qalġuqtaġaluaqnagu uvlaapak piilaagutigigisigikma piñasuniaglaan.” ⁶² Peter tavra anipluni qianiqsuq ihu illi uqaplaqhuni.

Jesus Mitautigigaat Anaullaqluġulu

⁶³ Iñuich munaqsriruat Jesus-mik mitautiginiġaat anaullaqluġulu. ⁶⁴ Matuplugik irrak apiqsrugniġaat, “Kia anauvatin? Nalautchaġiñ?” ⁶⁵ Nipliutipmiñiġaat iñugiaktuanik pisaanħatinik.

Jesus Uqaqsittaagviŋmi

⁶⁶ Uvlaaġuqman Jew-ŋuruat sivulliuqtigruat qaukħiŋich agaayuliqsitlu aglaliqiritlu ka-tiniqsut, aasiiñ Jesus tikiutiniġaat uqaqsittaagtitchirinun, ⁶⁷ nipliqhutiŋ, “Uqautitigut! Ilvich Christ-ŋuvich, taimña akiqsruutauruq Anniqsuqti?” Jesus-ŋum kiuniġai, “Uqau-tigupsi ukpiġinianiŋitichipsitŋa; ⁶⁸ suli apiqsrugupsi apiqsrutmik kiuyumiñaitchipsitŋa. ⁶⁹ Aglaan uvakħa Igñiŋa Iñuum aquppigisiruq tunjaani taliqpian Agaayyutim piqaq-tuam saŋŋipayaamik.” ⁷⁰ Iluqatiŋ nipliġniqsut, “Ilvich, Igñiġivatin Agaayyutim?” Kiu-niġai, “Ilipsi, uqaqtusi Igñiġinipluŋa.” ⁷¹ Kiisaimmalu nipliġniqput, “Inuqsranaiqsugut ilisimarimik! Tusaagikput qanuq nipliħa.”

¹ Iluqatin iñuich makitlutin Jesus Pilate-muutiniġaat kavanauruamun. ² Tavrani pasiaqsiñiġaat Jesus itnaqhutin, “Iłitchuġigikput una anjun killukuaqtitchiħha iñuuptiknik atakkii uqautiniġai akiliquñitlugich tax-sinik Caesar-mun Rome-mi. Uqautiniġaisuli ilaa Christ-nunipluni umialik.” ³ Pilate-ñum apiqsruġniġaa, “Umialigivatin Jew-ñuruat?” Jesus anġniqsuq, “Aa, nalauttutin.” ⁴ Taamna atuumaanikman Pilate-ñum nipliutiniġai qaukħinich agaayuliqsit iñugaaġruillu, “Iłitchuġinitchuħa patchisiksramik uumani anjutmi.” ⁵ Aglaan qapinaiapsauraqtut, “Iłisauttutimigun aġayagaġigai iñuich iluqaani Judea-mi. Aullaqniuruq Galilee-mi pakma maunjaqhuniasiiñ.”

Jesus Herod-muutiniġaat

⁶ Pilate-ñum tusaakamiun taamna apiqsruġniġaa, “Una anjun Galilee-ġmionuħa?” ⁷ Iłitchuġikamiun Jesus-ñum agġiqsilaaħa nunamiñ anjalatananiñ Herod-ñum, tuyuġiniġaa Herod-mun tavraniitmiñiqsuamun Jerusalem-mi. ⁸ Herod quviasupiaġataġniqsuq tautukamiun Jesus, atakkii tusaaplugu suli qinġummiuqħuġu inilġatluk. Tautukkummiuġniqsuq Jesus savakpan quvinqaqtuanik. ⁹ Herod-ñum apiqsruqtaaqsiñiġaa Jesus iñugiaktuanik apiqsruutinik, aglaan Jesus-ñum kiunjiñniġaa. ¹⁰ Qaukħinich agaayuliqsit suli aglaliqirit qapinaiapsauraqhutin pasiuġniġaat Jesus. ¹¹ Herod-ñum anuyyiuqtañiħu mitautigininiġaat Jesus suvasaġinitħuġu. Atipkaqħuġu atanġum atnuġaallautanik utiqtininiġaat Pilate-mun. ¹² Taavrumani uvlumi Herod-lu Pilate-lu ilauraġiiksinniqsuk sivuani uumigiikkaluaqtuak.

Jesus Tuquruksraġuġaat

¹³ Pilate-ñum katipkaġniġai qaukħinich agaayuliqsitlu sivulliuqtit iñuillu, ¹⁴ suli nipliutiplugich tamatkua, “Tikiutigiksi una anjun uvanun nipliħusi sivulliullautaniñniplugich iñuich. Isivġiuġaluaqħuġu sivuqġapsitni paqitlaitchiga savamaqħuutiqaġħuġu pasiuġutipsitniħ. ¹⁵ Unniñ Herod-tuuq paqitchinitchuq agvisiksramik, atakkii utiqtitqininiġaa uvaptiknun. Una anjun piitchuq sumik tuqurrutauyumiñaqtuamik ilaanun. ¹⁶ Taatnaġħuġa ipiġaqtuqtitqaagħuġu aullaqtitkisigiga.” ¹⁷ [Pilate patchisaiqsitchisuuruq atautchimik isiqtamik niġiqpagvikaam uvluanil]. ¹⁸ Iñugaaġruich niplianiqsut, “Tuqquatchiun taamna iñuk aasiiñ tigutaaqtaunaiqsilluħu Barabbas!” ¹⁹ (Barabbas isiqtauniqsuq atakkii ilaupluni tamatkunani aġayakhutin nunaaqqimi tuqquatchiruaniħu). ²⁰ Pilate-ñum Jesus patchisaiġukkaluaġaa. Taatnamik uqagvigitqikkaluaġai iñugaaġruich. ²¹ Aglaan iġialaniqsut nipitusiplutin, “Kikiaktuutisiun! Kikiaktuutili sannigutamun!” ²² Pilate-ñum pinatchiqħuġu nipliġniqsuq, “Sumik savamaqħuutiqaqpa? Paqitchinitchuħa sumik tuqurrutauyumiñaqtuamik ilaanun. Ipiġaqtuqtitħuġu patchisaiġisigiga.” ²³ Aglaan iġialapsauraġniqsut kikiaktuutiraksraupiġnipluħu sannigutamun. Kiisaimmalu iġialaġimiktigun akimavut.

²⁴ Uvvaasiiñ Pilate-ñum atanniġniġaa Jesus kipiġniugutaatitun. ²⁵ Pilate-ñum pituiġniġaa Barabbas pisukkanat, taamna isiqtauruħ atakkii ilaupluni tamatkunani aġayakhutin iñuaqtuani, aasiiñ qaitħuġu Jesus ilinjitñun pisulħatitun.

Jesus Kikiaktuutigaat Sannigutamun

²⁶ Anuyyiuqtit sivulligñiġaat Jesus. Pisullaġmin paaqsiñiqsut iñunmik Cyrene-naġmumik atiqaqtuamik Simon aitmuktuamik nautchiiviniñ. Tamatkua nunuriñiġaat akiyaġiaqupluħu sannigutamik aquagun Jesus-ñum. ²⁷ Iñuġiallapiaqtuħ iñuich malininiġaat. Akunġatni itmiñiqsut aġnat qairuat uigualaplutin. ²⁸ Jesus-ñum kiniaqami nipliutiniġai, “Aġnaanjsii Jerusalem-ñum! Qirratiginasitħa aglaan qirratigisitchi ilipsitñun qitunġapsitñunlu. ²⁹ Atakkii uvlut qallirut iñuich nipliġisilħat, ‘Quvianamiurut taapkua aġnat qitunġaitchuħat sinaiyautlaitchuħatlu miluktitchisimaitchuħatlu.’ ³⁰ Taivrumani uvlumi iñuich nipliġisirut iġġiñun, ‘Katagitchi uvaptiknun!’

suli qimigaaun, 'Iriqtigut.'

Hosea 10:8

³¹ Atakkii taatnatun irrutikpatrun patchisaitchuaq pakmapak, qanutun irrutriñaqmvat iñunnik taimanigu?"

³² Malguk atlak iññuk, iluqatik savamaqluksimaruak, tuqqutauruksraupmiñiqsuk piqataulugik Jesus-mi. ³³ Anuyyiuqtit tikiññiqsut atiqaquamun "Saunga niaqum." Tavrani kikiaktuutiniqaaat Jesus suli taapkuak savamaqluksimaruak piqasiqlugu, ilaqataa taliqpian tunaanun suli ilaqataa saumian tunaanun. ³⁴ Jesus nipliñiqsuq, "Aapaan, natqigutikkich tamatkua iñuich! Nalugaat sumik savaaqatilaaqtin." Avguñigaich atnugaani nalautchagautigiplugich. ³⁵ Iñuich qichaqtuat tautuktuagniqaaat. Jew-nuruat sivulliuqtinisa mitautiginigaaat, "Annautiragigai atlat. Ki anniqsugli inmiñik Christ-nuyumi, Anniqsugti akiqsruutauruaq Agaayyutim piksraqtaagikkaña!" ³⁶ Anuyyiuqtit mitautigipmiñigaaat. Utlaklugu aatchuñigaaat sunagnitchuamik misuqqumik ³⁷ nipliqtutin, "Anniqsugiñ ilipnik umialigikpatin Jew-nuruat!" ³⁸ Niaquan qulaagun aglaklugich uqalhich, "Taamnauvva umialgat Jew-nuruat."

³⁹ Ilaqataan savamaqluksimaruam niviñaruam uqagniqluktaqmiñigaa, "Christ-nuguvich anniqsugiñ ilipnik uvaguglu!" ⁴⁰ Aglaan ilaqataan iñiqtiñigaa nipliqtuhuni, "Taluginitpiun Agaayyun? Tuqqutaksraurutintuuq ilaatan. ⁴¹ Tuquniaqtuguk nalautlugu atakkii taatnagnaqhunuk; aglaan taamna savaaqanitchuq pigiitchuamik." ⁴² Aasiñ nipliutiniqaa, "Jesus, itqagillanñianña tikitchuvich anayyuqautipnun!" ⁴³ Jesus-nun nipliutiniqaa, "Akiqs-rugikpiñ, marrumani uvlumi piqasiqisigikma utaqqviniñi."

Jesus Tuquruq

⁴⁴ Uvluq qitiqquqman siqiññaaginaiñiqsuq taaqsipluni nunapayaami piñasunun ilipman sassaq; ⁴⁵ talukuyaaq [sapukutchiutauruaq] niviñaruq agaayyuvikpanmi siik-siqniqsuq tatpichakña takununaaglaan. ⁴⁶ Jesus nipaalaliñiqsuq, "Aapaan! Argaknun iligiga irrusigaa!" Taatnaamikami tuquniqsuq. ⁴⁷ Rome-magmiut qaukiata anuyyiuqtit tautuklugu tamanna atuumaruq kamaksruñigaa Agaayyun nipliqtuhuni, "Ilumutun taamna anun nalaunñaruq!" ⁴⁸ Iñuich katiruat qinñigaaqlugu kikiaktuutiriñiq tautukamitrun tamanna atuumaruq, utiqniqsut kinuniqmiknun ipiqtutchallapiaqhutin. ⁴⁹ Iluqatin tamatkua ilisimaruat Jesus-mik ilagiplugillu agnat maliktuat Galilee-miñ qichagniqsut taiñakñatluk qinñigaaqhutin.

Jesus Iluviñigaaat

⁵⁰⁻⁵¹ Iñuqaqmiñiqsuq atilimik Joseph-mik Arimathea-gmikum, nunaqqimiñ Judea-mi, nalaunñaruq qanutitanitchuaqlu iñuk, suli utaqqiñiqsuq tikiñiqsrananik anayyuqataan Agaayyutim. Ilaugaluqhuni uqaqsittaagtitchirini aniqataunñiqsuq sivunniqmata tuqqutuchuklugu Jesus. ⁵² Joseph-nun utlautipluni Pilate-mun apiqsruutiginigaa timaa Jesus-nun pisuklugu. ⁵³ Tavrakña atqaqlugu timaa Jesus-nun, nimiqsruñigaa ukiñhaagiksaamik, ilipluguasiñ iluviliuqtamun uyağanmi atunganitchuamun. ⁵⁴ Iluqani tamanna atuumaniqsuq minguiqsiagvium uvlua aullañniiyasipman. ⁵⁵ Agnat maliktuat Jesus-mik Galilee-miñ malinñigaaat Joseph tautukluguasiñ qanuq Jesus-nun timaa ilipmagu iluviqmun. ⁵⁶ Utiqhutin kinuniqmiknun itqanaiaqniqaaich tipragiksautilgich uqsruqutiksrai timaan Jesus. Jew-nuruat minguiqsiagviatni minguiqsiqniqsut kamagiplugu tillisaa Moses-nun.

24

Jesus Anipkakkauruq Tuquliqmiñ

¹ Uvlaatchauranani sivullium uvlum akunniqsaami agnat iluviqmunniqsut saagaqhutin tipragiksautilimik uqsruqutiksraiñik itqanaiaqniqaaq. ² Paqinnigaaat uyaqak aqsraqtinaniqsuaq paananiñ iluvqum. ³ Tavraasiñ isiqamin paqiniñigaaat timaa atanguruam Jesus. ⁴ Qanuqsausiuqtitlugich tavrakñatchiaq malguk anjutik qitñagnaqtuanik

atnugaallak qichagñiqsuk sanigaatni. ⁵ Iqsitchakhutin agnat sikinniqsut nunamun. Anutik nipliutinigaich, “Suvaata tautugiaqpsi iñuuruamik akungatni tuqunaruat? ⁶ Uvaniingitchuq atakkii iñugutqisusq. Itqallaksiun qanuq uqaqtilaana ilipsitñun Galilee-miinnagmiñi, itna, ⁷ Igñina Iñuum qaisauruksrauruq killuuruanun iñunun kikiaktuutikkauluni, aasiñ piñayuatigun uvlut anitqikkumapluni iñuukigmun.” ⁸ Agnat itqagñigaat uqaqikkaña. ⁹ Utiqhutin iluviğmiñ uqautinigaich qulit atausiq maliguaqtit atlatlu iluqaitnik tamatkuniña. ¹⁰ Taapkua agnat Mary Magdalene, Joanna-lu, Mary-lu aakaña James-ñum, suli atlat agnat. Uqautinigaich uqqiraqtit tamatkuniña atuumaruanik iluviğmi. ¹¹ Aglaan maliguaqtit isumaniqsut agnat piñiliginiplugich. Taatnamik ukpiğiniññaich. ¹² Aglaan Peter makitiqhuni aqpaliqsruğniqsusq iluviğmun; auğrukami tautuñigaa nimğutaa ukilhaagiksuaq kisian. Kinuniğmukhuni quviğusuutiginiğai tamatkua atuummiruat.

Pisukkataagñiqsuk Emmaus-mun

¹³ Taavrumani uvlumi malğuk Jesus-ñum maliguaqtik nunaaqqiuramunniagñiqsuk atilimun Emmaus-mik, uñasiksilaqaqtuaq tallimat malğunni mile-lanik Jerusalem-miñ. ¹⁴ Pisullağmik uqağniqsuk iluqaanik atuumaruamik. ¹⁵ Uqqaagiksitlugik Jesus pisuqasiğniğik; ¹⁶ tautukkaluağniğaaq aglaan ilisağiniññaag. ¹⁷ Jesus-ñum nipliutinigik, “Sumik uqaqpsik pisuktuahaptikni?”

Qichaqpaallañiqsuk alianaqsiplutik. ¹⁸ Ilaqataan atilgum Cleopas-mik apiqsruğniğaa, “Kisivich naluvalunniqsutin Jerusalem-mi atuumapman tamanna ikpaksravak.” ¹⁹ Jesus-ñum apiqsruğniğik, “Sunik?” Kiuniğaaq, “Tamatkuniña atuumaruanik Jesus Nazareth-miumun. Taamna anun sivuniksriqirauniqsusuq sanñiaqtuuaq uqaliğmigun savaagmigunlu sivugaatni Agaayyutimlu iñuillu. ²⁰ Qaukñich agaayuliqsipta suli sivulliuqtipta sivunnigñigaat kikiaktuutitquplugulu tuqutautquplugulu. ²¹ Niğiugağigaluakkaqput ilaanuniplugu tasuqsairuksrauplugu Israel-aagmiunik. Marrumani uvluni piñayugiğaaq atuumapmanaglaan. ²² Ilaqta agnat tupakkaatigut pitlukluguunniñ. Taapkua utlautiniqsut qauniuraami iluviğmun, ²³ aglaan paqiniğniğaaq timaa. Utiqamin nipliğniqsut tautuñniplutin isagullanik uqautriruananik Jesus iñuuniplugu. ²⁴ Ilavut utlautiniqsut iluviğmun paqitlugu taatnatupiaq agnat uqalhatitun, aglaan qiniğitmiññaag Jesus.” ²⁵ Tavralli Jesus-ñum nipliutinigik, “Qanutun isumailaaqtigivisik! Qanutun sukaisigivisik ukpiqsriksrapsitnik supayaanik sivuniksriqirit uqautaitnik! ²⁶ Uqağniğugaut Christ, Anniqsuqti akiqsruutauruaq nagliksaaqtuksrauniplugu tamatkuniña isigaluaqani kamanautmiñun.” ²⁷ Jesus-ñum ilitchuğipkağniğik uqautigikkauruanik inmigun iluqaitni Agaayyutim uqalhiñi, aullağniipluni makpiğaaniniñ Moses-ñum suli aglanitniñ iluqatin sivuniksriqirit.

²⁸ Qallikamin nunaaqqiuramun igliğvinmiknun, Jesus pisuktuiñagñiqsusuq qaaniññaqniqtuatun. ²⁹ Aglaan nutqaqtinnigaaq nipliqhutik, “Ittuallagiñ uvaptikni. Taaqsisiaqsigaatigut.” Maliklugik nayuğniğik. ³⁰ Jesus aquvinniqsusuq niğiqasiğuklugik. Tigusikami qaqqumik quyanigaa Agaayyun. Avguqlugu qaqquq qaiññağaa iliniknun. ³¹ Irratik anmaqmata ilisağiaqsiliğniğaaq. Aglaan qiniğnaiqsigñiqsusuq ilinikniñ. ³² Uqaaqsiñiqsuk inmiknun, “Uunaqsaagaluqaqpiñuk uummatiptikni uqaqatigipmatiguk tumitchaani suli kaniqsipkaqlugu Agaayyutim uqalha uvaptiknun.” ³³ Maksrikhutik utiqtiğniqsuk Jerusalem-mun. Paqinniğaaq qulit atautchich maliguaqtit katimaqatigaqtuat atlanik. ³⁴ Tamatkua katimaruat niplianiqsut, “Atanguruaq anitqiniqsusq ilumun! Sagviğniqsusq Simon-mun.” ³⁵ Malğuk utiqtiqtuak uqautinigaich atuumaruamik tumitchaani suli qanuq iliniknik ilisaqsriğmiknik Ataniğmik avguipman qaqqumik.

Jesus Sagviqsusq Maliguaqtimiñun

³⁶ Malğuk uqaqtitlugik taavrumiña, tavrakñatchiaq ataniq Jesus qichaaniktigñiqsuq akungatni nipliutiplugich, “Tutqiutiqağitchi!” ³⁷ Tatamitchañiqsut atakkii tautukkasunñiaqhutiñ aliuqtumik. ³⁸ Aglaan nipliutiniğai, “Suvaata tupaktiqpisi? Suvaata ukpiqsriñitpisi?” ³⁹ Tautuksigich argatka isigatkalu. Uvañaupiaqtuña. Aksigluña ilitchuğiniaqtusi. Atakkii aliuqtuq timiqañitchuq sauniqangitluni lu uvaptun.” ⁴⁰ Uqaqami taavrumiña qiniqtitkai argañmiñik suli isiganmiñik. ⁴¹ Maliguaqtit ukpigilguiñiğaaatsuli aglaan quviğusukhutiñ quviasullapiaqhutiñ lu. Jesus-ñum apiqsruğniğai, “Uvani niqik-sraqaqpisi?” ⁴² Aatchuğniğaat igaamik iqaluñmik. ⁴³ Tiguplugu niğiñiğaa sivuğaatni.

⁴⁴ Tavra nipliutiniğai, “Tamatkua uqautigikkatka ilipsitñunimma nayuutiññağma ilipsitñi, suapayaaq atuumaniğniplugu aglausimaruatun uvapkun maligutaksraña Moses-ñum suli aglaañitñi sivuniksriqirit suli Psalms-ni.” ⁴⁵ Tavra añmağniğai isummatiñich kaniqsitquplugich uqałhanik Agaayyutim. ⁴⁶ Nipliutiniğai, “Taamna aglausimaruag, Christ, Anniqsuqti akiqsruutauruag, nagliksaaqtuksrauruq tuqulunilu añitqiksuksraupluni tuqunaruaniñ piñayuatigun uvlut, ⁴⁷ suli atqagun tusaayugaagiksuaq quliaqtuakkaugisiruq isummitqilukun suli natqiutikkaukikun killuqsautiniñ iñunun nanipayaaq, aullağniilugu Jerusalem-miñ. ⁴⁸ Iisimaraugisirusi tamatkunuuna. ⁴⁹ Tuyuğisigipsi Irrusillautamik Agaayyutim akiqsruutigikkañanik. Utaqqiruksraurusi nunaaqqimi sanñim pakmakña tikiññiałhanunaglaan ilipsitñun.”

Jesus Qiłañmuutikkauruq

⁵⁰ Jesus-ñum annisiniğai nunaaqqimiñ Bethany-m tuñaanun. Tavrani isaklugich argañni piłiutiksriñiğai maliguaqtini. ⁵¹ Jesus agaayutillaisa aullautikkauniqsuq pakmuña. ⁵² Maliguaqtit agaayyuviginiğaat utiqhutiñaasiñ Jerusalem-mun quviasullapiağataqhutiñ. ⁵³ Ataramik agaayyuvikpañmiinniqsut [nangaqługu] quyaplugu Agaayyun.

Uqallich Aglaan John-um

Uqalthum Timiniŧha

¹ Aullaġniisaqqaagataġmi ittuq Uqaliq, Uqaliq iqataupluni Agaayyutmi, suli Uqaliq Agaayyutaupluni. ² Ilaa piqatauniqsuq Agaayyutmi aullaġniisaqqaagataġmi. ³ Taavrumuuna Uqalikun Agaayyutim iŋiqtagiġai supayaat. Atausriuraqunniŋ iluqaaniŋ iŋiqtagiġkananiŋ iŋiqtangitchuq ilaa piillugu. ⁴ Uqaliq kanġigaa iŋuulhum. Taavruma iŋuulhum iŋuich qaggutigai, kanġisiksranatnun Agaayyutmik. ⁵ Taamna qauma qagutriruaq taaqtuamik, taaqtuam qamilguitcha.

⁶ Agaayyun kilgirusramik tuyuqaġniqsuq, iŋuŋmik atilŋmik John-mik, ⁷ taivrumuuna qaumakun iŋuŋmik uqautrityaqtitlugu. Agġiġniqsuq iluqaisa kilgutmik tusraatquplugich ukpiqsritquplugillu. ⁸ John ilaa taivrumiŋaunġitchaluaqhuni, agġiġniqsuq taivrumiŋa qaumamik uqautrityaqhuni.

⁹ Taimmataimŋa qauma ilumun agġiġmiŋi nunam iŋuiŋun kanġisipchaityaqtuaq iŋupayaanik nunami. ¹⁰ Ilaa itman nunami, nuna iŋiqtaupluni Ilaagun, naagasuli nunam iŋuiŋ ilitchuġiŋiŋiġaat. ¹¹ Ilaa ilamiŋun tikitman, ilaiŋ akuqtungitchaat. ¹² Aglaan ilaŋich ukpiqsriplutiŋ akuqtuiruat ilaanik, ilaan qitunġaġiliutipkaġai Agaayyutmun. ¹³ Tamatkua aniŋgitchut timim qitunġiulhagun naagaqaa iŋuum pisulhagun, aglaan anitqinġisut tuvraġlugu Agaayyutim pisulha.

¹⁴ Taamna tagġisigaqtuaq Uqaliġmik iŋuguqhuni akunnaptikni iŋuuniaqtuq. Uvagut qiŋiġikput kamanautaa inuqtuummataitchuaq ihuaqqutriġikun suli ilumutuuhikun. Taamna kamaun piliun Ilaan akuqtuaġiġaa aapamiŋiŋ Iġŋituanġuġiġmigun. ¹⁵ John-um taamna uqautiġiġiġaa. Itnautiġiplugu, “Taamna uqautiġiġkaġa itnaqama, ‘Taimŋa agġisusakraq aqupkun kamanatluktuq uvaŋniŋ, takku anigaluaqnaŋa inŋaniksimaaqhuni.’” ¹⁶ Inuqtuusrimaiġiġmiŋiŋ nagliġtaġmigun Ilaan piliutiqaġaatigut; iluqata ikayuġaatigut ikayutqigaaqhuta ihuaqquqmigun. ¹⁷ Agaayyutim qaitchaa maliġutaksraq uumuuna Moses-kun, aglaan ihuaqqun suli ilumutuuhiq Jesus Christ-kun agġisuk. ¹⁸ Kia-unniŋiŋ Agaayyun qiŋiŋaqsimaitchaa, kisimi Atautchim, taavruma atrinuruam Agaayyutmi suli Aapam saniġaaniittuam, ilitchuġipkautiġiġaa.

John Paptaaqtitchirim Nipliŧha Christ-ŋunġiŋiŋipluni

¹⁹ Jew-ŋuruat Jerusalem-miŋ tuyuqaġniqmata agaayuliqsunik Levi-tkuayaaniglu apiqsruġiaqlugu John kisuupmaŋaan, ²⁰ itna kiggutiksraisuŋaqani uqautiniġai nalupqinaiqlugu, “Uvaŋa Christ-ŋunġitchuŋa; Anniqsuqtiksrautaunġitchuŋa.” ²¹ “Kisuuvitmi? Elijah-ŋuvich?” John-um kiuniġai, “Taavrumiŋaunġitchuŋa.” “Naaga taimŋa Moses-um uqautiġiġkana sivuniksriqirauvich?” John-um piŋiġai, “Taimŋaunġitchuŋa.” ²² Nipliutilġiŋiŋiġaat, “Uqautitigutmi kisuutilaagnik. Uvagut kiggutiqaqtuksraurugut tuyuġiriptiknun. Qanuqsamma nipliutitigivich ilipkun?” ²³ John kiuniġai, “Uvaŋa taimŋauruŋa uqaġimakkaŋa Isaiah-m sivuniksriqirim, itna, Iŋuk tuqluqtuaq iŋuiŋaamiŋ, Itqanaiyautisiuŋ apqutiksraŋa Atanġum, nalġuġlugu tumiksraŋa.”

Isaiah 40:3

²⁴⁻²⁵ Taapkua uqqiraqtit tuyuuruat Pharisee-ŋuruaniŋ, John apigilġiŋiŋiġaat, “Uvva, Christ-ŋunġiŋiŋiġuvich naagaqaa Elijah-ŋunġitchuvich, naagaqaa taimŋa sivuniksriqiraunġitchuvich, suvaata paptaaġivich?” ²⁶ John kiuniġai, “Uvaŋa paptaaġutiqaqtuŋa imikun. Aglaan akunnapsitiŋi qichaqtuq ilitchuġimaisaqsi. ²⁷ Ilaa aqupkun sagviġisiruq. Uvaŋa siŋiilguyumiŋaitchuŋaunniŋ aluġutiŋnik.” ²⁸ Tamatkua atuummiŋisut Bethany-mi Perea-mi Jordan taavanitchianani John-um paptaaqtitchiviani.

Agaayyutim Ipnaiyaana

²⁹ Uvlutqikman John-ñum Jesus qiñiñigaa utlauruaq inmiñun, aasrii upyaklugu, “Uvvauna Agaayyutim ipnaiyaana piigityaqtuaq nunam iñuiñ killuutaatnik!
³⁰ Ilaa taimñaauruq uqautigikkağa itnautigiplugu, ‘Iñuk imma aggigñiaqtuq akiaqtiksrağa. Kamanatluktuaq uvañniñ, takku ilaa anigaluaqnaña inñaniksimaaqhuni.’
³¹ Uvaña nalugaluaqlugu kisuugisiñha, tikiumaruña paptaagusriqluña imiğmik ilitchuğipkautigisrukluğgu Israel-aagmiunun.” ³² Uvva itnailiplugu John-ñum ilisimarrigaa, “Uvaña qiñigiga Ipqitchuaq Irrusriq atqaqtuaq pakmakña atriqaqhuni tinmiagruraturun aasrii ilaaniitluni. ³³ Kaniqsianingitchaluağiga kisuutilaana, aglaan Agaayyutim tuyuğirima imikun paptaagityaqluña, uqautigaana itna, ‘Ilvich qiñigisigiñ Ipqitchuaq Irrusriq atqaqpan aasrii inillaguni iñunmun, ilaa taimñaugisiruq paptaagiruksraq Ipqitchuakun Irrutchikun.’ ³⁴ Aasrii uvaña qiñianikkiga taamna atuumaruq aasrii uqautigitlaplugu Igñiğihagun Agaayyutmun.”

Jesus-ñum Sivulliich Maliguaqtai

³⁵ Uvlutqikman John taraniilgiñniqsuq malğunmik maliguaqtinmiñik piqasriqhuni.
³⁶ Qiñiqamiun Jesus apqusraaqtuaq John-ñum upyañigaa, “Uvvauna Agaayyutim ipnaiyaana.” ³⁷ Taapkuak maliguaqtik tusraaplugu taatnaqman, maliutiniğaa Jesus.
³⁸ Jesus-ñum kiniaqami, maliutiniqmakni qiñiqlugik apiğiniğik, “Sua pakikpitchu?” Taapkuak kiuniğaa, “Rabbi, nani tukkuqaqpich?” (Taamnaguug Rabbi mumiutiqaqtuq ilisautrimik.) ³⁹ Ilaan kiuniğik, “Uvuñağutik qiñiğiatku!” Taapkuak utlauri'amik qiñiñigaa nani irviqaqtilaana, aasrii uvlivigiplugu. Sisamanun tuqtuqtaq iliyunnaqsiruami sassağ unnuksraaqman. ⁴⁰ Taapkuak tusraaplutik John-ñum uqautaanik maliutruruak Jesus-mik ilaqataa atiqagñiqsuq Andrew-mik, Simon Peter-m aniqatigiplugu. ⁴¹ Andrew-m sivulliuplugu paqilğaağniğaa aniqatni Simon uqautiplugu, “Uvaguk paqitkikpuk Mes-siah” (mumiutiqaqtuq Christ-mik naagaqaa Anniqsuqtimik), ⁴² aasrii Simon Jesus-muutiplugu. Jesus-ñum qiñiqlugu nipliutiniğaa, “Ilvichuvva Simon, igñiña John. Taiyuutiniğisirutin Cephas-mik” (mumiutiqaqtuamik Peter-mik Iyağanmiglu).

Jesus Tuqluñha Philip-mik Suli Nathanael-mik

⁴³ Uvlutqikman Jesus sivunniğniqsuq Galilee-mugukhuni. Ilaan Philip paqitlugu nipliutiniğaa, “Maliguanña!” ⁴⁴ Philip-guug Bethsaida-ğmiununiqsuaqtuug Andrew-m lu Peter-m lu irviakni. ⁴⁵ Philip-ñumli nalautlugu Nathanael, uqautiniğaa “Uvagut paqitkikput taimña Moses-ñum uqautigimakkaña maligutaksrani suli sivuniksriqirit uqautigikkañat. Ilaa Jesus-ñuniqsuq, Nazareth-miu, Joseph-ñum igñiña.” ⁴⁶ Nathanael-ñum piñigaa, “Qanusriq nakuuruq aggitlava Nazareth-miñ?” Philip kiugaa, “Kiataamili qiñiğiaqsagun!” ⁴⁷ Jesus-ñum qiñiqamiun Nathanael utlauruaq inmiñun nipligñiqsuq, “Uvvauna Israel-aagmiupiağataq! Ilaani piitchuq pigiilaq.” ⁴⁸ Nathanael-ñum apiqsruğniğaa, “Qanuqlugu ilisimaviña?” Jesus-ñum kiugaa, “Philip-mun tuqluğaluaqtitnak qiñianinmiğikpiñ ataniusrima'avich asrirrirağaqtuami napaaqtumi.” ⁴⁹ Nathanael-ñum kiugaa, “Ilisautrii! Ilvich Agaayyutim Igñiginiğaaatin! Israel-aagmiut umialiginiğaaatin!” ⁵⁰ Jesus-ñum kiugaa, “Ilvich ukpiliqsipich qiñiğni'apkiñ sivuani ataani napaaqtum asrirrirağaqtuam? Qiñiğisirutin kamanatluktuanik taavrumakña.” ⁵¹ Jesus-ñum nipliutip-saagñiğai, “Ilumutuuruamik nipliutigipsi, Ilipsi qiñiğisigiksi qilak anmaqpan suli Agaayyutim israğulgi mayutmuktuat naagaqaa atqaqtuat Iñuum Igñinanun.”

2

Jesus-ñum Atlanuqtitchiñha Imiğmik Misruqqumun

¹ Uvluk piñayuakun katchuutniaqtuak inniqsuk Cana-mi nunaaqqimi Galilee-mi ittuami. Jesus-ñum aakana itmiñiqsuq. ² Suli Jesus-lu maliguaqtini lu aiyugaaqtaupmiñiqsut katchuutniaqtuanun. ³ Misruğuaat nunupman, Jesus-ñum aakanan nipliutiniğaa,

“Ukua misruġuutaiqsut.” ⁴ Jesus- η um kiuniġaa, “Tiliuqtaksraġingitchikma sutqulu η a. Piviksraġasuli tikiu η maitchuq.” ⁵ Jesus- η um aakan η an uqautiniġai savaktit, “Piyumigiksi qanupayaaq tilikpasri.” ⁶ Taraniguuq itchaksrat qattaliat iyaġaich imiġnun inniqsut, atausriq immaqtutilaaqallaapluni i η ui η ni η aq η un naagaqaa i η ui η ni η aq qulit gallontun, Jew- η uruat maligutaksrirusriaġikkag η mikkun ig η guutiksraqtu η g η vikaan η ich. ⁷ Jesus- η um uqautiniġai, “Immiqsigik qattat imiġmik.” Tarra immiġniġaich qa η q η lukpiuraq η lugich. ⁸ Tarak η naasrii Jesus- η um nipliutigai, “Tarak η a qalusri η usri, niġiqpaktuat a η alataat payuksiu η !” Taapkua payu η niġaat. ⁹ A η alataata niġiqpaktuat uukamiu η imiq misruġu η guqtitaq naluniġaa nakit η naqtautilaa η a tamarruma misruqqum, aglaan taapkua savaktit qalusriruat imiġmik ilisimaniġaat. Taavruma a η alataata niġiqpaktuat tuq η lu η niġaa uiksraun, ¹⁰ nipliuti η plugu, “Atlas autaaqtitchiraqtut misruġu η g η ni η sramik sivulliuplugu, aasrii aiyugaaktat imianikmata, akiit η lu η niqsramik piqaqtitkaqsip η lugich. Aglaan ilvich itinigi η ni misruġu η g η ni η sraq isruanunaglaan.” ¹¹ Sivulliqpian η uplugu taamna quvinqaqtuaq savaaq Jesus- η um i η niqtaġiniġaa Cana-mi Galilee-miittuami. Ilaan kamanautni qi η niqtinnigaa. Aasrii maliguaqta η ni ukpiġiliutipsa η gniġaat. ¹² Tamarruma aquagun Jesus aakan η lu nukatchian η lu suli maliguaq η ni Capernaum-mu η niqsut, taraniasri η ni itlutin ikituurani uvluni.

Jesus- η um Suaq η ui η ai η ha Agaayyuvikpauramik

¹³ Jew- η uruat niġiqpagvikaan η at atilik Apqusaakkau η g η mik tikiyasriruq, aasri η ni Jesus Jerusalem-mun aulla η niqsuq. ¹⁴ Agaayyuvikpa η mi pakinniġaa i η uich tunniuqqairuat a η usallu η nik ipnai η niġlu tin η miagruuraniglu suli simmiqsuqtit manin η ni η ik aquppiruat manniqivi η mikni. ¹⁵ Aasri η ni ak η unaamik, ipiġaqtuusri η huni uumaruapayaat aninniġai Jew- η uruat agaayyuvikpa η atni η ni, manniqivi η ni η ch simmiqsuirit manin η ni η ik ul η gutlugich, simmiqsuuti η ni η ch siamitlugich. ¹⁶ Suli tilip η lugich tunisiullaqtuat tin η miagruuranik itnaqhuni, “Tamatkua uvak η a anitchigik! Aapaa tupqa tunisiuqqaiviguq η nagu!” ¹⁷ Maliguaqta η ni itqa η niġaat uqatiq aglausimaruaq itna, “Agaayyuun! Siq η ni η illapia η g η ma tupiġikkapnik iluq η nauqsima η aqtitka η a.” ¹⁸ Jew- η uruat nipliutitqin η niġaat apiqsruutmik, “Sumik quvinqaqtuamik i η niqtaqa η gutin qi η niqtinnayaqpiu η uvaptiknun nalau η hi η ni taatnasri η gaqavich?” ¹⁹ Jesus- η um kiugai, “Unauvva agaayyuvikpak piiya η upsiu η , pi η asruni uvluni nappatqikkisigiga.” ²⁰ Jew- η uruat apiqsru η niġaat, “Pi η asruni uvluni nappatqikkisivi η u η ? Mal η gukipiaq itchaksrani ukiuni nappa η niakkauruq agaayyuvikpak una!” ²¹ Aglaan Jesus uqautigikka η a agaayyuvikpak atrin η uniqsuq ilaan timaanun. ²² Taamani tuq η lu η g η mi η ni a η itqikman, maliguaqta η ni itqa η niġaat taatna uqal η ha, arguaq η utait η lugich aglausimaruat uqal η hich, suli Jesus uqautigikka η ni.

Jesus I η isima η ai I η uqaisa I η uich

²³ Jesus Jerusalem-mi ititlugu niġiqpagvikaami taggisiquaqtuami Apqusraaqtita η u η g η mik i η ni η giaktuat ukpiġiniġaat qi η niqamisigik quvinqaqtuat sava η ni. ²⁴ Aglaan Jesus- η um ilumutuuging η ni η niġai, atakkii ilaan i η uich ilisimaa η g η ik η lugich. ²⁵ I η ni η ktigun kanjipsipka η ni η g η naqhuni ing η ni η ni η qsuq, ilaan kanjipsimaa η g η ik η lugich i η uich isrummatin η ch.

3

Jesus- η um I η isautri η ha Nicodemus-mik

¹ Uvvaasri η ni inniqsuq i η ni η uk atiqaq η tu η aq Nicodemus-mik, Jew- η uruat sivulli η uqta η ni ila η at, piqataupluni taapkunani Pharisee- η uruani. ² Unnuat ila η atni utlautiniqsuq Jesus-mun nipli η huni, “I η isautrii! I η itchu η g η igikput ilvich ilisautriksrauplutin tuyuul η hi η ni Agaayyutmi η ni. Kia-unni η ni piyumi η ni η aitchai quvinqaqtuat savaat kisanik Agaayyutim piqasriumalugu.” ³ Jesus- η um kiugaa, “Ilumutuuruamik uqautigikpi η ni, i η uum anitqi η ni η gisuag η uni, Agaayyutim a η aa η yuqautaa qi η ni η tlasriyumi η ni η aitchaa.” ⁴ Nicodemus- η um apiqsru η lgi η niġaa,

“Qanuḡuni iñuguaniktuqaq anitqikkisiva? Nalupqinaitchuq, aakami iluanun isitqiaqsiyumiñaitchuq, anilhi tuglilgitlasriḡu.” ⁵ Jesus-ḡum kiugaa, “Ilumutuullapiaqtuamik nipliutigikpiñ, Iñuk anitqinḡisuaḡuni imikun suli Ipqitchuakun Irrutchikun isitlasriyumiñaitchuq Agaayyutim añaayuqautaanun. ⁶ Tamatkua aniruat iñuḡniñ iñugruinaurut. Tamatkualiasrii kisiisa Ipqitchuam Irrutchim anitqiksitanḡi iñuugisirut Ipqitchuakun Irrutchikun. ⁷ Quvigusruutiginaḡu nipliutiga, ‘Anitqiksuksraupiaqtusri’. ⁸ Anuḡi igliḡaqtuq napmupayaagukami, ilipsiasriin tusraaplugu anuḡim siḡruḡniḡa, aglaan ilisimatlaitchiksi nakiñ agḡiḡha unniin napmulha. Taatnatun kiñapayaaq ittuq animaaqtuqaq Ipqitchuakun Irrutchikun.” ⁹ Nicodemus-ḡum apiqsruḡniḡaa, “Qanuḡuni taatnitlagisiva?” ¹⁰ Jesus-ḡum kiugaa, “Ilvich ilisautraugaluahutin Israel-mi taamna nalunippiun? ¹¹ Ilumutuullapiaqtuamik nipliutigikpiñ, Uvagut uqagaaqtugut ilisimakkaptiknik suli ilisautriraqtugut qinikkaptiknik. Aglaan nallipsi uqahiqput akuqtuḡummataitchaa. ¹² Ilipsi ukpiḡingitchipsitna uqautikapsi nunakḡaqtatigun; qanuḡusri ukpiḡitlasrigisivisitna uqautigupsi pakmakḡaqtatigun? ¹³ Kiñanniiñ pakmuḡa mayuqsimaitchuq, aglaan Iñuum Igñiḡa atqaqtuqaq tatpakmakḡa. ¹⁴ Moses kivikmatun nimigianḡuaq nappaqtamun suviksrailaami, taatnatun Iñuum Igñiḡa kiviktaksraugisiruq. ¹⁵ Kisupayaaq ukpiqsripluni turviñiktuaq ilaanik isruitchuamik iñuugisiruq.

¹⁶ “Agaayyutim nunam iñui piqpagivagitlugich, Igñitualuni aatchuutiginiḡaa. Kisupayaaq ukpiqsriḡikun turviñiktuaq ilaanik tuquyumiñaitchuq, aglaan isruitchuamik iñuugisiruq. ¹⁷ Atakkii Agaayyutim Igñiñi tuyuḡingitchaa atanniqsuqtautquplugu nunam iñuiñun aglaan anniqsuqtautquplugu iluqaitñun. ¹⁸ Kisupayaaq ukpiqsripluni tunḡaviñiktuaq Igñiḡanik, atanniusriaksraitchuq. Aglaan ukpiqsriḡitchuaq atanniqsimaanjaniktuq, takku ukpiqsriḡikun tunḡaviñiksimaḡitluni Agaayyutim Igñituaḡikkanjanik. ¹⁹ Taatnailiplugu taamna atanniusriaksraq ittuq, qauma nunam iñuiñun tikitman. Aglaan iñuich piqpagitlukkaat taaqtuqaq taavrumakḡa qaumamiñ, takku ilinich irrusriñiksimaahutinḡi pigiitchuamik. ²⁰ Kisupayaaq irrusriñiksimaahutuam pigiitchuakun qauma uumigigaa, suli utlautisrutlaitchuq qaumamun, takku ilaan irrusriḡiliutikkani pigiitchuaq sagviqungitlugu. ²¹ Aglaan kisupayaaq irrusriñikkami ilumutuuruamik qaumamun utlauruqtuq, taavrumuḡa qaumamun sagviumatquplugu irrusriḡiliutikkani tupiksriḡikun Agaayyutmik.”

John Paptaaqtitichiri Iḡisimarauḡa Jesus-kun

²² Taavruma aquaḡun Jesus-lu maliguaqtinilu aullagñiqsut nunanjanun Judea-m. Tarani ittuallanḡiqsuq ilinḡitni suli paptaagipluni. ²³ John-tuuq paptaaginiqsuq Aenon-mi unḡasriḡitchuamiñ Salem-miñ, takku imḡukkaqhuni tamanna. Iñuich utlaagaaḡuḡu ilaan paptaaqtaḡniḡai. ²⁴ John taamna isiqsimaitchuqsuli isiqsivinḡmun.

²⁵ John-ḡum maliguaqtaiñ ilanḡich uqaksraqtuqaqsiñiqsut Jew-ḡuruatlu taavrumuuna ipqiqsakkauḡikun. ²⁶ Aasriin John-mun utlauruqtuḡu uqautiplugu, “Ilisautrii! Anun itqaḡiviuḡ Jordan-ḡum igluani piqatigikkan, ilvich uqautigikkan? Ilaa paptaagiasiruq, aasrii iñuum iluḡani utlakkaa!”

²⁷ John-ḡum kiuniḡai, “Kiñanniiñ sumik piqaḡumiñaitchuq, Agaayyutmun qaitchiḡunnani. ²⁸ Ilipsi ilisimarigigipsi niqliqsimaḡapkun ‘Uvaḡa Christ-ḡunḡitchuḡa, aglaan ilaan sivuani tuyuumaruḡa,’ itqanaiyautityaqtitlugu. ²⁹ Nukatpiaḡ katchuutniaqtuqaq niviaqsiam uiksrautigigaa. Nukatpam ilauraḡa qichaqatauraqtuq naalaḡniplugu, quviagiḡlugu tusraaḡa nukatpam katchuutniaqtuam nipaa. Taatnatun quviasruḡiḡa naammatigiruq. ³⁰ Ilaa piguqtuksrauruq kamaḡaqsitlugu, uvaḡaasrii nuimaḡluḡa.

Ilaa Agḡiqsuaḡ Qilaḡmiñ

³¹ “Ilaa agqiqsuaq pakmakña iluqaitñiñ kamanatluktuq. Nunakñaqtagli iñuñhiñaupluni nunamiittuanuruq, nunakñaqtanik nipiqaqhuni. Ilaa agqiqsuaq qilañmiñ kamanatluktuq iluqaitñiñ. ³² Aasrii uqautigigaa qinikkani tusraakkaniñu, aglaan kisupayaat uqalha akuqtungitchaat. ³³ Kia akuqtuiruam uqalhanik nalupqiginigigaa Agaayyutim ilumutuulha. ³⁴ Taavruma Agaayyutim tuyugikkan an Agaayyutim uqalhi uqagigai, takku Agaayyutim qaitchiplugu inunaiqlugu Ipqitchuamik Irrutchigimiñik. ³⁵ Aapam Igñiñi piqpapiplugu aasrii supayaat aatchuutigigai ilaanun. ³⁶ Ilaa ukpiqsiruaq Igñigmik isruitchuamik iñuuliquaqtuq, aasrii tupiksriñgitchuaq Igñigmik iñuuliquagumiñaitchuq. Aglaan Agaayyutim qinnautaa nayuutigisiruq ilaani qañavak taimuñ.”

4

Jesus-lu Ağnaḡlu Samaria-ḡmiu

¹ Pharisee-ḡnuruat tusraaniqsut Jesus iñunnatluaqsiñiplugu paptaagitlukhuniñu John-miñ ² (Jesus ilaa paptaagingitchaluaqtitlugu, aglaan maliguaqtai). ³ Jesus-ḡnum tusraa'amiuñ uqagikkanat, Judea-miñ aullagñiqsuq Galilee-mun utiqhuni.

⁴ Utigimiñi taavrumani Samaria-kuaqtuksrauniqsuq. ⁵ Tikiññiqsuq Samariam nunaqqinun atiqaquamun Sychar unasriñginiñiqsuamun nunañaniñ Jacob-ḡnum qaisañaniñ igñigmimun Joseph-mun. ⁶ Jacob-ḡnum nivviana taraniinniqsuq. Aasrii Jesus igluahigmikniñ iñiqtuqhuni, nivviam sanigaanun aquvinniqsuq, uvluq qitiqquqman. ⁷ Samaria-ḡmiu ağnaq agqigñiqsuq imiqtagiaqhuni. Aasrii Jesus-ḡnum nipliutinigaa, “Imiksriñña!” ⁸ Immali maliguaqtai nunaqqimuniqsut niqiksramiknik tauqsigiahutin. ⁹ Ağnam Samaria-ḡmim nipliutinigaa, “Ilvich Jew-ḡnurutin aasrii Samaria-ḡmionupluna. Qanuqhutin iniqpiña imigukhutin?” (Uvvataku Jew-ḡnuruat piqatiqatlaitchut Samaria-ḡmim.) ¹⁰ Jesus-ḡnum kiugaa, “Ilisimagupku Agaayyutim aatchuutiksraña suli kisuuñha iniqtigikkaqpich imiksritqupluni inigayagiñ, aasrii Ilaan qaitchilutin iñuunaqtuamik imigmik.” ¹¹ Ağnam nipliutigaa, “Ilvich qattaitmiutin, aasrii nivviaq itipmiuq. Nakiñmi imiq iñuunaqtuaq piñayaqpiuñ? ¹² Jacob-ḡnum sivullipta uumiña nivviamik piqatitanatigut, qitungaiñlu suli pamiqsaanisa imigvigimakñatnik. Ilvich Jacob-miñ kamanatluktuñunasrugivich?” ¹³ Jesus-ḡnum kiugaa, “Kiñapayaaq imiqtuq imigmim uumakña imigulitqikkisiruq. ¹⁴ Aglaan kiñapayaaq imigmim aatchuutiksramniñ imigumi imigulitqinñiangitchuq, takku imiq aatchuutiksraña itkisiruq ilaani suvliktuatun nivviatun imigmik iñuunaqtuamik, piqaqtillugu ittuksramik isruilaamun iñuuligmun.” ¹⁵ Ağnam nipliutigaa, “Taavrumiña imigmik qaitchinña, imigulitqinñgitchumuñali unniñ uvuña imiqtatqinñgitchumuñ.” ¹⁶ Tarra Jesus-ḡnum nipliutinigaa, “Aullaḡutin uqautityaḡuñ ilaqatin pakma nayuqtigikkan, aasriñ uvuñatqigutik.” ¹⁷ Ağnam kiunigaa, “Ilaqataichuña.” Jesus-ḡnum kiugaa, “Ilvich nalauttutin nipliqavich ilaqataiñniplutin. ¹⁸ Ilvich ilaqatniktuqsamaruami tallimani, aasrii nayuqtigikkan pakma nalaullugu ilaqatiginitchiñ katchuusrimaitchiñ. Taatnaqavich nalauttutin.” ¹⁹ Ağnam nipliutigaa, “Taatnailiplugu ilisimmatiqagñiqavich kaniqsigiga sivuniksriqiraulhiñ. ²⁰ Samaria-ḡmiut sivullivut agaayumaaguurut uumani inḡimi aasriñ ilipsi Jew-ḡnuruani uqagaqtusri iñuich agaayumaqtuksrauniplugich Jerusalem-mi.” ²¹ Jesus-ḡnum nipliutinigaa “Ağnaaq, ukpiḡinña, Piviksraq tikitkisiruq iñuich agaayyuvigitlaigñiaqmatruñ Aapa uumaniunniñ inḡimi naagaunniñ Jerusalem-mi. ²² Samaria-ḡmisiñ ilisimangipiagiksi kisumun agaayumaaqisi; uvagut aglaan Jew-ḡnuruani ilisimagikput kisumun agaayumaaiqput, takku iñuich anniqsuqtiksrañat Jew-ḡnuruaniñ kaniaqtuq. ²³ Aglaan piviksraq tikisaaqtuq, pakmaunniñ tikiumaaniktuq, ilumun putqataḡviquaqtuat agaayumaagviniñiaqmatruñ Aapa Ipqitchuakun Irrutchikunlu ilumutuulikunlu. Takku Aapauruaq piqaḡuktuq iñuich agaayumaagviniñiaqtuanik inmiñun taatnaililugu. ²⁴ Agaayyun Irrusriuruq. Tamatkua putqataḡviquaqtuat ilaanik

agaayumaaqtuksraupiaqtut Ippqitchuakun Irrutchikunlu ilumutuuhikunlu.” ²⁵ Aġnam nipliutinigaa, “Uvaņa kanjicsimagiga Messiah taiyuutilik Christ-mik agġiqsaġumaruaq. Ilaan agġigumi uqautisraġumakkaņatigut supayaamik.” ²⁶ Jesus-ņum nipliutigaa, “Uvaņa uqaqatin Ilaanuruaņa.”

²⁷ Taatnaanigmiuglu tarani Jesus-ņum maliguaqtai utigniqsut. Atqunaq quvigutchanjicsut Jesus aġnamik uqaqatiqaġniqman. Aglaanguuq nalliata nipliutingiññigaa aġnaq, “Sumik pisukupich?” naagaqaa apiqsrungiññigaa Jesus, “Suvaata aġnamik uqaqatiqaqpič?” ²⁸ Tarakņa aġnam imiqtautni unitlugu, nunaqqimun utigniqsuq, uqaaqsipluniasriiñ iñun, ²⁹ “Maliglunja qinigiqaqsun iñuk uqautriga suraġalipayamnuk. Ilaa Christ-ņungitchaluaqpa?” ³⁰ Tamatkua uniññigaa nunaqqiq utlautiplutin Jesus-mun.

³¹ Taatnaħhatniguuq, maliguaqtaiñ Jesus uqapsaaġniġaat, “Iļisautrii, niġġiñ!” ³² Ilaan kiunigai, “Niqautilaqtunja ilisimanġisapsitñik.” ³³ Taatnaqman maliguaqtai avatmun apiqsrugtautiaqsiniqsut, “Iñuum una payungitchaluaġniqpauņ niqiksramik?” ³⁴ Jesus-ņum nipliutinigai, “Niqautilaqtunja tupiksriļigmik tuyuġirima pitqutaanik sulitqanaħiksraņanik savaam qaisaņan iñiqtaġitquplugu.” ³⁵ “Uqaaġtusri, itnaħiļlugu nautchiiviksigan, ‘Sisamani tatqin iitaqtuq katitchiviksraq.’ Uvaņali nipliutigipsi, qinigtuallautaqsigik nauruat pakma piņņuqtuat katitauħhiñaaġuqhutin.” ³⁶ Iñuk kipripluni katitchiruaq akiññaġaqtuq katitchiļigmiñi nauruanik isruitcuamun iñuugimun, atunim aasrii nautchiiruaġlu kipriruaġlu quviasruqatigiikkisiplutik. ³⁷ Uqautauruaq ilumutuuruq itna, ‘Iñuk nautchiiraqtuq atlam aasrii kipriplugu, katitlugu mukkaaksraq.’ ³⁸ Uvaņa tuyuġipsi kipriļusri katitchitquplusri nautchiivinmi savaaġaġvigimaisapsitñi atlat savaaņatni aasrii piññaġusri taipchua savaaņatniñ.”

³⁹ Samaria-ġmiut iñugiaktuat nunaqqimikni ukpiqsriñiqsut Jesus-mik aġnam itnaħhagan, “Ilaan uqautigaana supayaamik atuqsimakkamnik.” ⁴⁰ Taatnaqługu Samaria-ġmiut tikitñamitruņ, ittualaquaqsiniġaat inmikni. Jesus-ņumaasriiñ malġuņni uvlunni nayuġnigai. ⁴¹ Iñugiaksilaaġniqsut ukpiqsriuat ilaan uqauttutaigan. ⁴² Aasrii aġnaq uqautiniġaat, “Ukpiqsriļiqsugut ilvich nipiħhiñaaġingisapakun aglaan uvaptiknik tusraaplugu, iļitchuġigikput ilumutun anniqsutiksrauha nunam iñuiñik.”

Jesus Mamititchiñiqsuq Aņalatchirim Iġñiņanik

⁴³ Kiñuagan malġuk uvluk Jesus aullaġniqsuq Galilee-mun. ⁴⁴ Ilaan ilisimagaluaqługu, “Sivuniksriqiri kamakkusriatlatichuq inmi nunamiñi,” aullaġviginigaa. ⁴⁵ Galilee-mun tikitman iñuich paġlanigaa, qinianikługu supayaq savaaġikkaņa niġiqpagvikaami taggisiqaquami Apqusaakkauġmik, takku ilinittuuq utlautiniqsut niġiqpagvikaamun Jerusalem-mi.

⁴⁶ Taatnaqhuni Jesus utitqinñiqsuq Cana-mun Galilee-mi ittuamun, sivuani imigmik misruġuġuqtichivinmiñun. Aasrii Capernaum-mi inniqsuq aņalatchiri iġniqaġniqsuaq atniġñaqtuamik. ⁴⁷ Tusraa'amiun Jesus tikitługu Galilee-mun Judea-miñ, utlakługu apiqsrugniġaa Capernaum-muglugu iħuaqsipkaġayaitmaņaan iġni tuquħhiñaaġuqtuq. ⁴⁸ Jesus-ņum nipliutinigaa, “Nalliqsiumniñ tarra ukpiqsriyumiñaiapiaqtuq, qinigaluaqani kamaņatuaniglu savaanik quviqnaqtuaniglu.” ⁴⁹ Aņalatchirim kiulgiññigaa, “Malinņa, qitunġauraġa tuqugaluaqtitnagu!” ⁵⁰ Jesus nipliutigaa, “Aullaġiñ, iġniġiñ iñuugisiruq!” Taavruma iñuum Jesus-ņum nipliutaa ukpiġiplugu aullaġniqsuq. ⁵¹ Aņiļaatmuktitlugu savaktaiñ paġniġaat tusraapkaġiaqługu “Iġniġiñ iñuugaqsiruq.” ⁵² Apiqsrugniġai qaņaaglaan iġni iħuaqsimuaqsipmaņaan. Taapkua kiunigaa, “Ikpaksraq uvluqpaguġniġmiñiñ atautchimun iļiyuņnaqsipman uunaqłutaiqsuq.” ⁵³ Aapaauruam iļitchuġiniġaa atuummiħha taivrumanisassaaġniġmi Jesus-ņum nipliutikmani, “Iġniġiñ iñuugisiruq,” Taatnaqhuni ukpiliġniqsuq, suliluaqagmin tupiqatipayaañiļu. ⁵⁴ Taavruma tugliġniġaa quviqnaqtuq savaana Jesus-ņum Galilee-mukman Judea-miñ.

5

Jesus-ñum Mamititchiħa Atniğñaqtuamik Narvauram Siñaani

¹ Aquagun tamarruma Jew-ñuruat niğiqpagvikaanĵat ilğiññiqsuq. Aasrii Jesus-tuuq utlautipluni Jerusalem-mun. ² Taamani Jerusalem-mi Ipnaiħ Paanĵatni narvauraqagñiqsuq tallimanik quliğutilik. Hebrew-tguuq uqanĵatigun taiyuutiqağniqsuq Bethzatha-mik. ³ Iñugiallapiaqhutinj iñuich atniğñaqtuat nalaniqsut tamatkunani quliğutit atinjitiñi qiniłlaitchuat, pisrutlaitchuat, suli auliyatłailat taqqiłlutinj imğum iliqsraqtiliksrañanik. ⁴ Uvvaguuqtakku qakugulitchiaqħugu Agaayyutim israqulgan imiq iliqsraqtitağniqmagu aasrii sivulliq atniğñaqtuaniñ kiñilğaaqtuaq añalataupkaqaaqħugu imiq mamitauragñiqsuq qanusripayaamik atniğñaqtiqağaluanñagmi. ⁵ Iñuguuq atniğñaqtuaq iñuiññaq akimiaq piñasruni ukiuni tarani itmiñiqsuq. ⁶ Jesus-ñum qiniğniğaa nalaruaq suli kañiqsiplugu ilaan atniğñaħa takiruami, aasrii nipliutinigaa, "Iħuaqsisukkaluaqpich?" ⁷ Atniğñaqtuam kiuniğaa, "Uvañ kiñisaitchaqtuñ imiq iliqsraqtitaupman. Takanuñagñiaqtitluñ atlam sivulliugağigaañ." ⁸ Jesus-ñum nipliutigaa, "Makillutin, ikivğatin tigulugich pisrugiñ." ⁹ Taimmaiñaq taamna mamitauniqsuq; ikivğani tiguplugich, pisruniqsuq.

Uvluq tamanna taavruma atuummivia Jew-ñuruat minguiqsiagviginigaa. ¹⁰ Taatnaqħugu Jew-ñuruat nipliatiqaśniğaat iñuk iħuaqsikkauruaq, "Ugluvak minguiqsiagviuruq. Atuqtaksraptiknun akitñautiniqsutin ikivğapnik akiyaqavich." ¹¹ Ilaan kiuniğai, "Taivruma iħuaqsiptaqtima uqautigaañ, 'Ikivğatin tigulugich pisrugiñ.'" ¹² Taapkua apiqsruğniğaat, "Kia taatnaquvatin?" ¹³ Aglaan taavruma iħuaqsikkauruam ilitchuğinginiğaa kisuutilaañ, atakkii Jesus tamaakñ piğniqsuq iñugiakpagitłuni tamanna. ¹⁴ Aquagun taavruma Jesus-ñum paqinniğaa Jew-ñuruat agaayyuvikpañatni aasriiñ nipliutiplugu, "Atañii. Pakma iħuaqsirutin. Killuqsatqinjñaqnak. Takku killuqsaguvich pigiitłuktuaq tikitpiaqtuq ilipnun." ¹⁵ Taavruma iñuum aullaqami Jew-ñuruat uqautiaqsiñigai Jesus-ñuniplugu iħuaqsiptaqtini. ¹⁶ Taavrumiñ piqusriqhutin Jew-ñuruat piyugaqsiñigaa Jesus, ilaa iħuaqsiñiplugu minguiqsiagvium uvluani. ¹⁷ Jesus kiuniğai, "Aapaga savaktuq ataramik iñiqlugu, suli uvañaptuuq savaktuksraupmiuñ." ¹⁸ Taavruma nipliutim Jew-ñuruat sivunniqsillapiagñigai tuqquatchukħugu, taavrumuunahniñauñgitchuaq minguiqsiagvium atuqtaqsraigun aglaan nipliħagunlu Agaayyutmik aapaqağnipluni suli atriłiutipluni injmiñik Agaayyutmun.

Iğniğuruam Añalatchiħa

¹⁹ Jesus kiugai, "Uqautigipsi ilumutuuruamik itna, Iğniq iñiqtaqatłaitchuq injmigulħiñaq. Ilaa savaaqagaqtuq taavrumiñ qiniğkağmiñik Aapani savaaqaqman. Supayaamik Aapauruaq iñiqtaqaqman, Iğniñantuuq savaağirağigaa. ²⁰ Aapam Iğni urriqsuutirağigaa iluqaanik savaağitlakkağmiñik, atakkii piqpagiplugu. Ilaan iħisautigisiplugu kamanatłuktuanikunniñ tamatkunakñ iñiqtağikkañiñiñ, ilipsi quviğusrullapiatlasriłusri. ²¹ Atriplugu Aapaa añipchairağiħa tuquruanik iñugutqihğmun, taatnatullapiaq Iğniñ qaitchitlaruq iñuulğmik tamatkunuñ pisukkağmiñun. ²² Aapañ injmiñik atanniqsunğiqħuni, aglaan Iğni qaitchianinjigaa atanniğmik. ²³ Taatnaqhuni iluqani kamakkun itkisiruq Iğniñanun atriługu iñuich kamaqsriħat Aapañanik. Kiñapayaaq kamakkutaitchumi Iğniñanun kamakkutaitmiuq Aapañanun tuyugiraanun. ²⁴ Iłumutuullapiaqtuamik uqautigipsi, Kiñapayaaq tusraaruq uqautimnik suli ukpiqsriaruq tuyugirimnik piñiñaktaqtuq isruitchuamik iñuulğmik. Taamna atanniqsuiyumiñaitchuq, aglaan pituğaaniktuq tuqunajigmiñ iñuulğmun.

²⁵ "Uqautigipsi ilumutuullapiaqtuamik, Piviksraq tikiññaqtuq, ami tikiumaaniktuq tuqunaruat tusraaliksrañat nipaaniq Iğniñan Agaayyutim, aasrii tamatkua tusraaruat iñuuniaqtut. ²⁶ Atriplugu Aapauruaq Ilaa kañiuruq iñuulğmi, taatnatun Aapauruam inillakkaa Iğniğikkani kañjutlasriplugu iñuulğmi. ²⁷ Suli qaitchaa Iğni

nalaullugu anjalatchiiksramik atanniqsuihigimik, atakkii Ilaa Iñuum Igñigiplugu. ²⁸ Taamna quvigusruutiginaagu, piviksraq tikiññaqtuq tuquruat iluqatin iluviigni tusraagisihat nipaanic. ²⁹ Aasrii ilinich anitqiglutin iluviigniñ, tamatkua savaagiksuat anilutin iñuuhigimun suli tamatkua savaagiitchuat anilutin sivuuganaqtuamun atanniqsuiviksragmiknun.

Ilisimarit Jesus-kun

³⁰ “Sumik savaaqagumiñaitchuña uvapkuiñaq. Uqausriusriaga tuvraqlugu Agaayyutmiñ atanniiraqtuña. Taatnaqhutin atanniutitka nalaunnjarut, takku pisullapkun itingitlugu, aglaan tuyugirima pisullhagun. ³¹ Uvapkuiñaq uqaqsagñiaguma, iñuich ukpigiyumiñaitchaat ilumutuunilugu. ³² Aglaan ittuq uqautigiriga, uqaqtuag ilumutun uvapkun. ³³ Ilipsi tuyuqaqapsi iñuñnik kanjisiuqtuksranik John-mun Paptaaqtitchirimun, ilaan uqautigaasri taavrumuuna ilumutuuruamik. ³⁴ Iñuñmik ilisimariqağnanğitchaluaqluña, aglaan taamna nipliutigigiga ilipsi anniqsuqplusri. ³⁵ John atriqaqtuag nannimik ikimaruamik qaummagiksiplugu, ilipsipsuuq sivikitchuami taimani quviagigiksi qaumagikkaña. ³⁶ Aglaansuli uvapkun piqaqtuña ilisimarimik kamanatluktuamik John-ñum ilisimarauhaniñunniñ, makua savaat iñiqtagikkağma, Aapaa qaisaniñ savaagitquplugich itqanaiglugich tamatkua nalupqinaiqsruğaat Aapamun tuyugikiga. ³⁷ Aapauruaqtuuq tuyuqaqtuag uvañnik uqaqtuq tamarrumuuna, ilipsi tusraangaqsimaitchaluağiksi nipaa unniñ kigiñaña qiniglugu. ³⁸ Ilipsi uqaututai pigingitlugich unniñ ukpigingitlugu taamna tuyugikkaña. ³⁹ Iñisaagigisi uqalhich aglausimaruat iñuuhigimik isruitchuamik paqitchiñasugiplusri. Tamarra tamatkua uqautiqaqtuut uvapkun, ⁴⁰ aglaan piyummataitchusri uvañnun utlautisrugusri aasrii piññagusri iñuuhigimik uvapkun.

⁴¹ “Nangaqsiulikisraq iñuñniñ qinigniağagingitchiga. ⁴² Aglaan ilisimagiksi, suutnagingitchiksi piqpaksriñiq suvaluk Agaayyutim piqpaktaña. ⁴³ Aggiqsuña Aapaa anjalatchisaagun aasii akuqtungitchipsitña. Naagasuli iñuk kiña aggiqpan inmi sanñimigun, ilipsi akuqtuğniagiksi. ⁴⁴ Ilipsi nangautisruuruani avatmun aasriñ suliqutigingitchiksi nangausriaksraqsi Agaayyutmiñ kisianiñ. Qanuğusrimi ukpiqsriñaqpsi? ⁴⁵ Isrummatiginagu uvañnun patchisiqutigisiñilusri Aapaanun. Moses-ñum patchitri sagviummigaa, taimñaami Moses ilipsi tunñavigikkaqsi. ⁴⁶ Ilumun ukpiginiğupsiuñ Moses, tunñaviginayaqmigipsitña ukpigiluna takku ilaan aglaktigun uqautigigaña. ⁴⁷ Aglaan aglaagikkañi ukpigingitñapsigik, qanuğusri ukpiqsrigisivisi uvaña uqalimnik?”

6

Jesus-ñum Niğipchaiha 5,000 Anutinik

¹ Taavruma aquagun Jesus ikaanaruq taagatchiananun narvañan Galilee-m. Taamna narvaq taggisuqmiuq Tiberias-mik. ² Iñugiallapiatuat malilgiññağaat, atakkii ilinisa qiniglughich quvinaqtuut savaani ihaqsiragañhikun atniğñaqtuanik. ³ Jesus qimigaamun mayuqhuni, aquvinnisuuq maliguaqtiniñ. ⁴ Jew-ñuruat niğiqpagvikañat taggisuqtuag Apqusraaqtitauhigimik tarani qalliñisuuq.

⁵ Jesus qiniglughich iñugiallapiatuat iñuich utlautiruut inmiñun nipliutinigaa Philip, “Nakiñ tauqsigayaqpisa niğisuigutiksrañatnik ukua iñuich?” ⁶ Taavruminaguuq nipliutinigaa Philip uuktuaqlugu, Jesus-ñum ilisimaanikkaluaqlugu suliksranik. ⁷ Philip-ñum ki-unigaa, “Malğuk kavluutik akiaknik naamayumiñaitchut qaqqiaqsisigisağuptigik iñullaa mikiruoramikunniñ niğiyumiñaqsilugu.” ⁸ Maliguaqtit ilañata, Andrew, Simon Peterm aniqataa, niplisuuq, ⁹ “Uvvauvani nukatpiağruk piqağnisuuq tallimanik qaqquuranik barley-nik suli qaluuraañnik. Aglaan suugisivat taapkua itna iñugiaktigiruami iñuñmi?” ¹⁰ Jesus nipliutigai, “Iñuich aquvititchigik.” Ivigaanupluniguuq tamanna.

Iñuk iluqani aquvinnisusq. Anutihhiñat 5,000-siyunnaq. ¹¹ Jesus-ñum qaqqiaq tigu'amiun, Agaayyun quyanigaa agaayupluni, autaağutaupluniasrii iñunun aquppiruanun. Taatnatunsuli iñiqtaqağniqsuq qalukkun. Aasrii iluqatin niğniqsut pisuiğataqutin. ¹² Niğisuiłlakmata, Jesus nipliutigai maliguaqtini, “İlakupayaat katitchigik aasrii iksisrunaqsari.” ¹³ Katitchi'amin, immiğniğaiç qulit malğunnik aguupmaich ilakuatnik tallimaniñ barley-niñ qaqquuraniñ iñuich niğğivigikkañatñiñ. ¹⁴ Iñuich qiniqamitruñ quviqnaqtuaq savaaq Jesus-ñum iñiqtaña nipliğniqsut, “İlumutun una ilaañunisusq. Tarra sivuniksriqiraunisusq agğiqsuksrautauruaq nunam iñuiñun.” ¹⁵ Jesus-ñum kañiqsiñigaa iñunun umialiguqtinnialiksrani nunuriluni. Taatnaqhuni unitlugich aullaumiugal-lanñiqsuq qimigaañun kisimi.

Jesus-ñum Pisrułha Imğum Qaañagun

¹⁶ Unnuksraaqman maliguaqtai narvamun utlautiniqsut. ¹⁷ Umiamun iki'amin utiaqsiñiqsut Capernaum-mun ikaaqlugu narvaq. Unnuagumman Jesus-ñum utlanğiniğaisuli. ¹⁸ Anuğiguutiqağniğai qailğuułlugich. ¹⁹ Maliguaqtit iputlutin piñasrunik naagaqaa sisamanik mile-lanik iglianigmiullu, qiniqsiñigaa Jesus pisruktuaq imiğmi qalliruaq umiamun. Aasrii ilinich iqsitchallapiagñiqsut. ²⁰ Jesus-ñum nipliutiniğai, “İqsinañari! Uvañauruña.” ²¹ Taapkua ikiyumaliqsipiagñigaa, aasrii ikipman taimmañaq umiam tikiññaniktigñigaa sivuniğikkani.

Jesus-ñum Qaqqianułha Iñuuliğmi

²² Uvlutqikman iñuich iñugiaktuat aullanğitchuat tamaaniananiñ narvam, ilitchuğiniğaat atausrisualuk umiaq taraniitilaanik. Jesus aullaqataunğıłha maliguaqtimigun suli itqağiniğaat kisimin maliguaqtaiñ aullałhat. ²³ Atlat umiat Tiberias-miñ tulaagaqsiñiqsut qaninanun niğiqpagviata Atanğuruuaq agaayutrianikman. ²⁴ Iñugiaktuat kañiqsima'amitruñ Jesus taraniingilha unniñ maliguaqtai, umianun ikiplutin Capernaum-mun aullağniqsut pakaklugu. ²⁵ Narvam igluani iñuich Jesus paqitnamitruñ, nipliutiniğaat, “İlisautrii! Qaņaaglaan mañaqpich?” ²⁶ Jesus-ñum kiugai, “İlumutuullapiaqtuamik nipliutigipsi, paqitkipsitña takku niğilłapsigun qaqqiamik pisuiğataqhusri piqutigitlusrunağnagich qinikkañari quviqnaqtuat savaatka saññigikkapkun. ²⁷ Sakuugutiqaqasri niqimik piunğıqsaqtuamik aglaan sakuugutiqağitchi niqimun ittuaksramun isruitchuamun iñuuliğmun. Taamna niqi Iñuum Iğniñan qaitkisigaa ilipsitñun, takku Agaayyutim Aapam nalunaiqsagigaa iħuağikkaułhagun İlaa.” ²⁸ Tamatkua apiqsruğaat, “Suruksrauvisa savaaqagñiağupta Agaayyutim savaaniñik?” ²⁹ Jesus kiugai, “Uvva savaaq savaagitqukanña Agaayyutim ilipsitñun, ukpiqsritqugaasri ilaanik tuyuğikkağmiñik.” ³⁰ Tamatkua kiugaat, “Sumik qinikkağayaqpisigut quviqnaqtuamik saññipkun, uvagut qiniglugu ukpiqsritlasriluta ilipnik. Sumik iñiqtaqağayaqpich? ³¹ Sivullivut niğimarut taiyuutilinmik Manna-mik qaqqumik pakmakñaqtamik suviksraılaami atriplugu uqautigimaruaq inilğaan uqağmi, itna, ‘İlaan qaitchigai qaqqumik niqiksrañatnik pakmakña.’” ³² Jesus nipliqsuq, “İlumun nipliutigipsi, taimña Moses niqiqaqtitçirurq ilipsitñik pakmakña timilhiñamun ittuamik, taiyuutilinmik Manna-mik. Uvvaaglaan Aapaa qaitchigaasri iñuunaqtuamik ilumutuuruamik niqiksramik pakmakña qilañmiñ. ³³ Uvatakku niqiksraq Agaayyutim qaisaña ilaañuruq atqaqtuaq pakmakña iñuuliğmik qaitçipluni nunam iñuiñun.” ³⁴ Tamatkua nipliutiniğaat, “Ataramik qaitçisigut taavrumiña niqiksramik.”

³⁵ Jesus-ñum nipliutigai, “Uvaña atrigigaaña qaqqiam niqiksrauruam timikun, uvaña kañigigaaña iñuutlasriłiksram iñuutçikun. Iñuk utlautiruaq uvañnun niğisulitqikkumiñaitçuq, suli ukpiqsriuruaq uvapkun imiğulitqikkumiñaitçuq. ³⁶ Aglaan uvaña uqautianikkipsi arguaqtułlapsigun, takku ilipsi qinigaluaqluña savaagikkapkun ukpiqsrisunğıtçusri. ³⁷ Kiñapayaaq Aapaa qaisaña uvañnun utlautigisiruq. Aasrii kiñapayaaq uvañnun utlautiruaq saqitçhumiñaitçiga. ³⁸ Takku atqaqtuña pakmakña

tuyugirima pitqutigikkaña iñiqtagityaqługu, pisułłapkuungitchuaq. ³⁹ Uvvauna pisułłigigaa tuyugirim uvamnik tammaitqungiliksrağa nalliatnikunniñ qaisağianikkañiñ uvañnun aglaan iluqaisa anitqiksillugich iñuuligmun uvlumi aqulligmi. ⁴⁰ Uvvauna Aapaa pisułłigigaa iluqatin qiniqtuat igñiguruamik suli ukpiqsriuat ilaanik piqaliksrañat isruitchuamik iñuuligmik aasrii uvaña makititkisiplugich iñuuligmun aqulligmi uvlumi.”

⁴¹ Jew-ñuruat uqapilūutigiaqsiñigaat ilaan nipliñhagun, itna, “Uvaña niqiksrauruna atqaqtuaq pakmakña.” ⁴² Ilinich nipliñiqsut, “Jesus-ñungitpauna, Joseph-ñum igñiña? Uvagut ilisimagivut aapañalu aakanalu. Qanuqhunimi nipliava atqagnipluni pakmakña?” ⁴³ Jesus kiugai, “Uqapilūguiqitchi! ⁴⁴ Kiñaunniñ uvañnun utlautilguitchuq kisanik Aapauruam tuyugirima uvañnun utlautipkaqmani. Aasrii uvaña anitqiksitkisigiga iñuuligmun uvlumi aqulligmi. ⁴⁵ Sivuniksriqirit aglausimaruat, ‘Agaayyutim iñupayaat ilisautigisigai.’ Kisupayaaq naalağniruaq Aapamik suli ilitchiyumaruaq Ilaaniñ utlauritraqtuq uvañnun. ⁴⁶ Kia-unniñ qiniqsimaitchaa Aapa, aglaan kisimi Agaayyutmiqnisauruam qiniqsimagaa Aapa. ⁴⁷ Ilumutuuruamik nipliutigipsi, kiñapayaaq ukpiqsriuat isruitchuamik iñuuliquaqtuq. ⁴⁸ Uvaña qaqqianuruna iñuunaqtuaq. ⁴⁹ Ilipsi sivulliasri nigimanñagmin pakmakñaktamik qaqqumik suviksrailaami tuqurut timimikkun. ⁵⁰ Aglaan qaqqiaq atqaqtuaq pakmakña itniittuq, kiapayaaq nigikpagu tuquyumiñaitchuq. ⁵¹ Uvaña iñuunaqtuaq qaqqiaq atqaqtuaq pakmakña. Kiñapayaaq iñuk nigigumi taavrumakña qaqqiamiñ iñuugisuruq taimuña, aasrii timiga qaqqianuruq qaisaksrağikkağa nunam iñui iñuutlasritquplugich.”

⁵² Taatnaqman Jew-ñuruat uqaatchagutiniqsut inmiknun aasrii apiqsruqługu, “Qanuğuni uuma iñuum timimiñik niqiksriññiaqpatigut?” ⁵³ Jesus-ñum kiugai, “Ilumutuuruamik nipliutigipsi, ilipsi nigingitchupsiun timaa Igñiñan piqagumiñaitchusri iñuuligmik ilipsitñi. ⁵⁴ Kiñapayaaq niqiniktuaq timimnik suli iminiktuaq augikkamnik isruitchuamik iñuulñiñaktaqtuq, aasrii anitqiksitkisigiga iñuuligmun aqulligmi uvlumi. ⁵⁵ Uvatakku timiga ilumun niqiksrauruq, suli auga ilumun imiksrauruq. ⁵⁶ Kisupayaaq niqiaqtuaq timimnik suli imiaqtuaq augikkamnik iñuuruq uvapkun suli iñuugisipluni piqasriutiluni uvañni. ⁵⁷ Iñuuruam Aapam tuyugipluña, suli uvañaptuuq iñuuruña ilaagun, taatnatuntuuq kiña niqiaqtuaq uvamnik iñuugisipmiuq uvapkun. ⁵⁸ Iñuum taamna qaqqiaq niqigigumiun iñuugisuruq qanavak taimuña. Taamnauruna qaqqiaq atqaqtuaq pakmakña atringisana qaqqiam sivulliapsi nigitchañat, naagaunniñ tuquplutin.” ⁵⁹ Taatnağniğai Jesus-ñum ilisautriñigmiñi katrağvinmi Capernaum-mi.

Uqallich Isuitchuakun Iñutikun

⁶⁰ Iñugiaktuat maliguaqtaiñ tusraaplugu nipliñiqsut, “Taamna ilisauttun akuqtuħiksraña sakiqnaqtuq. Kia naalağnigisivaun?” ⁶¹ Uqautigaluaqtitnaniguuq, Jesus-ñum kanjqsimapmitçani maliguaqtini uqapilūktuat tamarrumuuna uqagikkağmigun. Taatnaqługich nipliutiniğai, “Taavruma nipim piyummataiqsitkaqsivasri? ⁶² Isrummatigisriun qiniliksraña Igñiñan Iñuum utiaqsikpan sivuani irvigimakkağmiñun. Taatnaaqsikpan nikaliğukkayağniqpsi? ⁶³ Ipqitchuaq Irrusriq iñuuliquaqtitchiruañuruq. Timi iñuuliquaqtitchiñgitchuq. Uqallich ilipsitñun uqautigianikkatka Irrusriurut, suli iñuupkağisipiağasri. ⁶⁴ Naagauvva ilapsi ukpiginğitchaich,” Jesus-ñum taatnağniğai. Ilisimaplugu aullağniisagataħhaniñ kisuulhat ukpiqsriñgitchuaq suli kisuugisilħa tuniriksrağmi. ⁶⁵ Aasrii nipliñiqsuq. “Taavrumiña piqusriqługu uqautigipsi, kia-unniñ utlautiyumiñaiħa uvañnun kisanik Aapam utlautipkaqpani taatnatlasrilugu.”

⁶⁶ Taavruma aquagun iñugiaktuat maliguaqtai kiñumuaktut malitqikkummataiqługu ilaa. ⁶⁷ Taatnaqhuni Jesus nipliutiniğai qulit malğuk maliguaqtini, “Ilipsipsuuq kiñumuakkumanğitchaluaqmivisi?” ⁶⁸ Simon Peter-m kiuniğaa, “Ii, Ataniiq, kimunmi aullağisivisa? Ilvich pigigitin uqallich isruitchuamik iñuunaqtuat. ⁶⁹ Pakma ukpiğigikput ilitchuğiplugu ipqitchuanutilaan Agaayyutmiqnisauplutin.” ⁷⁰ Jesus kiugai,

“Ilpsi qulit malġuuplusri piksraqtaagingitpisimi? Aglaan ilari Tuunġaqmiqnisauruq.”
 71 Ilaanguuq uqautiginigaa Judas, iġnija Simon Iscariot-um. Uvvatakku Judas qulit malġuugataugaluahuni, tunisiumaniququq Jesus-mik.

7

Jesus-lu Aniqatailu

1 Tamarruma kiġuagun Jesus igliġniqsuq Galilee-mi, igliġummatailqahuni Judea-mi, atakkii Jew-ġuruat tuqqutchukġu. 2 Jew-ġuruat niġiqpagvikaanġata Palapkaat tikiyas-riruq. 3 Uvvaasriiġn Jesus-um nukatchianiġn aġutit nipliutiniġaat, “Unilluġu mannaaq, aullagiġn Judea-mun, ilvilli maliguaqtivich taamani qiġniġumigaat savaaq iġniqtaġikkan. 4 Kiġaunniġn iriqsimatlaitchuq savaaġmigun ilisimatqullapiaqami. Ilvich iġniqtaqaqtuami tamatkuniġa, iluqaitġnun iġnuġnun ilitchuġipkaġiġn.” 5 Taatnaġniġaat nukatchianiunniġn ukpiqsriġnitlutin Ilaanik. 6 Jesus nipliutigai, “Piviksraġa nalaulluġu tikiumaġitchuqsuli. Ilpsi aullahiġnaġurusri sumipayaaq. 7 Nunam iġnuġn uumigikkaġiġnitchaasri uvaptun, atakkii uvaġa uqausrimaplugich iġnuuniaġhat pigiiġhagun. 8 Ilpsi niġiqpagvikaanukkitchi. Aullaġitchuġa pakma atakkii aullaġviksraġa tikiumaġitchuqsuli.” 9 Taatna uqautilġaaqġgich Galilee-mi ittuallaġniqsuqsuli.

Jesus Niġiqpagvikaanġani Palapkaatit

10 Aquagun nukatchiani niġiqpagvikaanuanikmata, Jesus-tuuq aullaġniqsuq sagviaq-tusrunġaqani iġnuġnun, aglaan nalunautchipluni. 11 Jew-ġuruat qiġniġniġaġaluġniġaat niġiqpagvikaanġani itnaqhutin, “Naamiimma taimġa?” 12 Iġnuich atqunaq uqaksraqtuniqsut Ilaagun, ilaġich uqaqhutin iġnullautaunipluġu aasriilu ilaġich uqaqhutin pigiiġnipluġu kinnitġnipluġu iġnuġnik. 13 Aglaan kia-unniġn uqaksraqtutigiġniġniġaa sagviġluġu, atakkii iqsiplutin Jew-ġuruat sivulliuqtinik.

Jesus Iġisautriġha Niġiqpagvikaanġani

14 Niġiqpagvikaanġata avvaġa atuumaanikman, Jesus utlautiniqsuq Jew-ġuruat agaayyuvikpaġatnun aasriiġn ilisautriaqsipluni. 15 Jew-ġuruat atqunaq quviġutchaġniqsut nipliqhutin, “Qanuqhuni una iġnuq ilisimaniqpa apai, ilisaqsimaitchaluahuni?” 16 Jesus kiugai, “Iġisauttutiga uvamniqnisaunġitchuq aglaan Agaayyutmiġn tuyuġirimniġn. 17 Kisupayaam piyummatiqagumi maligugluġu Agaayyutim pisulġha ilisimatlagisigaa ilisauttutma Agaayyutiqniqsaukmagaan naagaqaa uvamniqnisaaukmagaan. 18 Iġnuq nipiqaqtuq iġmigulġhiġnaq piġnġniġaġaqtuq kamagitchiuliksraġmiġnik. Aglaan taamna kamaġatitchiruaq tuyuġirimiġnik ilumutuuruq, ilaani piitchuq tanjiġilaq. 19 Moses-umliumaa qaitchitchaġasri maligutaksranik? Aglaan nallipsiunniġn maligutaksrapayaaq tupigiġitchaa. Suvaata tuqqutchumavisitġa?” 20 Iġnuġiaktuq kiugaat, “Ilvich tuunġaqtuqtutin! Kia tuqqutchukpatin?” 21 Jesus kiugai, “Atautchimik quviqnaqtuamik savaaqaqama, iluqasri quviġusruutigigiksi. 22 Moses-um tiliġniġaasri iġnġaurasri nalunaitġutchiqplugich. Nalunaitġutchiqsauviksraġat nukatpiaġruich uvluq nalaurrutipman miġuiqsiġviġniġmun nalunaitġutchiqsuurusri miġuiqsiġviġniġmi. Uvvasuli, taamna tillisiġn aullaġniġniġitchaluahuni Moses-miġn aglaan sivulliapsitġiġn ilaan sivuani. 23 Nukatpiaġruk nalunaitġutchikkautlaniqpan Jew-ġuruat miġuiqsiġviatni, Moses-um maligutaksraġa navigunġilluġu, suvaatami uumisuuvisitġa iġnuġmik ihuqsipluġa Jew-ġuruat miġuiqsiġviatni? 24 Atanniqsuiġasri sagviraugulġhiġnaq qiġniġhiġnakun aglaan atanniqsuisitchi nalaunġaruakun.”

Jesus Christ-ġuva?

25 Jerusalem-miut ilaġich nipliġniqsut, “Imġaunġitchaluaqpa iġnuq ipchua tuqqutchukkaġat? 26 Aasrii maaniittuq! Ilaa uqauriruq sagviqhuni. Naagauvva

nalliatunniñ akitñangitchaat. Ipchua sivulliuqtit kanjisiñgitchaluaqpatruñ Christ-ñunilugu? ²⁷ Aglaan Christ aggiqpan, kia-unniñ ilisimayumiñaitchaa nakitñaqtaulha. Naagauvva ilisimagikput uuma iñuum kisunñik anayuaqaqalha.” ²⁸ Jesus ilisautriñigmiñi Jew-ñuruat agaayyuvikpanatni nipliñiqsuq nipitusripluni, “Ilipsi ilitchigipiagaluaqpsitña? Kanjisiñgitchaluaqpsitña? Uvaja aggingitchuna uvapkuiñaq, aglaan tuyugiriga ilumutuuruq. Ilipsi nalugiksi. ²⁹ Aglaan ilisimagiga atakkii Ilaaniñ aggiqluna, aasriñ Ilaan tuyugipluna.” ³⁰ Tamatkuaguuq iñuich tiguyumagaluañigaa, aglaan kia-unniñ tigunñigaa takku Ilaan tigukkauviksraña tikitmangitluni. ³¹ Iñugiakpauraqtuat ukpiqsriñiqsut Ilaanik, aasrii nipliqhutin, “Taimña Christ aggiqumi, quviqnatluktuanik savaanik iñiqtaqagisiva uuma iñuum iñiqtanñiñ?”

Tigurit Tiliraurut Tigutquplugu Jesus

³² Pharisee-ñuruat tusraa'amisigik, iñugiaktuat isivruagutiqaqtuat ilaanik, ilinich piqasriqhutin qauklinich agaayuliqsinik tuyuqagñiqsut qaunaksrinik tigutaaquplugu Jesus. ³³ Jesus nipliñiqsuq, “Uvaja nayuqtaullapsaagaluaqupsi aullagisiruna Ilaanun tuyugirimnun. ³⁴ Ilipsi pakiaqsigisigipsitña, aglaan paqitchumiñaitchipsitña, aasriñ irviksramnun tikitchumiñaitchusri.” ³⁵ Taatnaqman Jew-ñuruat uqaqsilgiñiqsut inmiknun, “Napmunñiaqpa una iñuk uvaptiknun paqitchumiñaiñiñiva? Ilaa aullañiaqpa Jew-ñungitchuat nunaaqqiatnun, Jew-ñuruat iñuuniagviatnun ilisautityaglugich Jew-ñungitchuat? ³⁶ Uvvataku nipliqsuq, ‘Ilipsi pakikkisigaluagipsitña, aglaan paqitchumiñaitchipsitña.’ Nipliqsuqsuli, ‘Irviksramnun tikitchumiñaitchusri.’ Qanuqpami taatnaqami?”

Kuuni Iñuunaqtuam Imğum

³⁷ Niğiqpagvikaam uvlua aqulliq nuimatluktaununiqsuq. Taavrumani uvlumi Jesus qichaqhuni nipliñiqsuq nipitusripluni, “Kisupayaaq imigukkumi utlutiluni uvajnun imigli. ³⁸ Atrilugu aglausimaruat uqallich, itna, ‘Kiñapayaaq ukpiqsriqpan uvapkun imğa suvliktuagugñiaqtuq silatmun uummataaniñ.’” ³⁹ Taatnaiplugu Jesus-ñum uqautiginigaa Ipqitchuaq Irrusriq akuqtuğniakkanat ukpiqsriuat ilaanik. Tarani taatnañhani Ipqitchuaq Irrusriq aatchuutaumaitlunisuli, takku Jesus utiqsimaitlunisuli pakmunja qilamun.

Atingirrun Iñuñni

⁴⁰ Iñugiaktuam iñuum tusraa'amitruñ Jesus-ñum uqalhi nipliñiqsut, “Una tarra iñuk ilumun taimña sivuniksriqiraupiaqtuq!” ⁴¹ Ilañilli niplianiqsut, “Christ-ñuruq (itnautauruamik Anniqsuqtimik).” Aglaali atlat itnağniqsut, “Christ aggiqumiñaitchuq Galileemiñ. ⁴² Agaayyutim uqallich aglausimaruat itnaqtut Christ kiñuviagigisiñiplugu Davidmun, suli anigisiñiplugu Bethlehem-mi nunaaqqiani David-ñum.” ⁴³ Taatnaqhutin iglugiiksinniqsut iñugiaktuat piqusriqhutin ilaanik. ⁴⁴ Ilañisa tiguyumagaluañigaa aglaan kia-unniñ tigunñigaa.

Ukpiqsriñgithat Jew-ñuruat Qaukliich

⁴⁵ Qaunaksrit utiğniqsut qauklinich agaayuliqsinun suli Pharisee-ñuruanun. Taapkua apiqsruğniğaiç, “Suvaata uvunautingitpisiun?” ⁴⁶ Qaunaksrit kiuniğaiç, “Uvagut tusraavaaluktugut iñunmik taatna uqalgutigiruamik.” ⁴⁷ Pharisee-ñuruat niplilgiñiqsut, “Ilipsi kinnipchangitchaluaqpsi? ⁴⁸ Ilitchugimaitpisiun nalliata sivulliuqtipsa suli Pharisee-ñuruat ukpiqsriñgithat Ilaanik? ⁴⁹ Aglaan iñugaagruich kisimñ ukpigigaa. Tamatkua iñuich kanjissimmataitchut maligutaksranik Moses-kun. Taatnaqhutin suksraunğiqsuyumaqtut.” ⁵⁰ Nicodemus-guuq ilauniqsuq taapkunani qaukigñi suli Pharisee-ñuruani. Taamna qiñigiaqtuq Jesus-mik sivuani, aasrii nipliñiqsuq, ⁵¹ “Maligutaksrağikkaptigun atanniipkatlaitchaatigut iñunmik tusraagaluaqnagu naagaqaa ilitchugigaluagnagu sumik pisilaña.” ⁵² Taapkua ilaiñ kiuniğaa, “Uvva,

Galilee-gmionupmivich? Ilitchuğimaiññiqpiuñ uqałhich aglausimaruat? Iłisağlugich aasriiñ kanjısqisigiñ sivuniksriqirit aggiñğaqsimaiñhat Galilee-miñ.”

Ağnam Anukkaułha Sayuñatikun

⁵³ [Tarani iluqatiñ anılaağniqsut,

8

¹ aglaali Jesus utlautiniqsuq iñgiuramun atiliñmun Olives-mik. ² Uvlaakuagun uvlaatchaurami Jesus utlautilgiññiqsuq Jew-ñuruat agaayyuvikpañatnun. Iñuich iñugiakpauraqtuat kattivigilgiññiğaat. Aasrii aquvitluni ilisautiaqsilgiññiğai. ³ Aglaliqirit suli Pharisee-ñuruat tikiutriñiqsut ağnamik anukkauruamik sayuñatikun aasrii iluqaisa sivuğaatnun qichaqtıluğ. ⁴ Jesus-mun nipliğniqsut, “Iłisautrii! Una ağnaq anukkauruq sayuñatikun. ⁵ Uvagut maligutaksriusriaptikni Moses-ñum tillisiqakkanatigut taatnasriq ağnaq iyagañnik miłtuğlugu tuqqutaksrauplugu. Qanuğli una ağnaq nipliutiginayaqpiuñ?” ⁶ Taatnağniğaat Jesus pitchaqlugu ilinich piqagukkaluahutiñ agvisiksramik. Aglaan Jesus sikitluni nunamun aglañniqsuq argañmiñik. ⁷ Taapkua apiqsruqtaqtuiñaaqsiptomata, Jesus qichaqhuni nipliutiniğai, “Nallipsi killuqsaqsimaitchuam sivulliuluni iyagañmik miłuqsaaqaağliuñ.” ⁸ Taatnaqqaahuni sikitluni nunamun aglaaqsilgiññiqsuq. ⁹ Taamna tusraa'amitruñ, taapkua iluqatiñ aullağniqsut atausriutaaqhutiñ aullağniplutiñ utuqqautluñniğmikniñ, Jesus kisiññuqlugu ağnağlu qichaqtuaq tarani. ¹⁰ Qichatqikhuni nipliutiniğaa ağnaq, “Naamiimma taipchua? Nalliatanniiñ tuqqutaksrağugñivatin?” ¹¹ Ağnam kiuniğaa, “Ii, Anuun! Nalliatnik israaqtaitchuñ.” Jesus nipliutigaa, “Uvañaptuuq tuqqutaksrağugumiñaitchikpiñ. Aullañhiñaaguqtutin aglaan killuqsatqisruñaqnak!”]

Jesus Qaumman Nunam Iñuiñun

¹² Jesus-ñum iñuich nipliutitqinñiğai, “Qaumaksrauruñ nunam iñuiñun. Kisupayaam malikkumiña, qaumamik iñuunaqtuamik piññakkisiruq. Taatnağuni iñuuniatqikkumiñaitchuq taaktuakun.” ¹³ Pharisee-ñuruat kiuniğaat, “Ilvich ilisimarriqsimarutin ilipniñhiñaq, taatnaqlugu ilumutuugilguitchikput. Sumun atuğumiñaitchuq taamna.” ¹⁴ Jesus kiugai, “Taatniingitchuq. Uqautigigaluññağma uvamnik, nipliutipayaaga ilumutuuruq, takku ilisimagiga nakitñaqtautilaaga suli napmun aullağniqtilaaga. Iłipsi ilisimanğitchiksi nakiñ aggiqsilaaga unniñ napmuñniaqtilaaga. ¹⁵ Iłipsi atanniqsuiragtusri iñuñhiñaukikun, atanniğviagautaitchuñ kimun-unniñ. ¹⁶ Aglaan atanniiruksrauniğuma atanniutiksrağa ilumutuuniaqtuq, takku tamarrumuuna kisma ingitchuñ, aglaan Aapauruam tuyuğirima piqasriqsugañ. ¹⁷ Aglausimaruq maligutaksriusriapsitñi malğuulutik ilisimarik atikpaknik uqautaak ilumutuuginiplugu. ¹⁸ Uvañ uvamnik ilisimarriqsimaqtuñ suli Aapam tuyuğirima ilisimarriqsimaqmigañ.” ¹⁹ Tamatkua apiqsruğniğaat, “Naami aapagikkan?” Jesus kiugai, “Nalugiptiguk Aapagalı. Iłisimanigupsitña, Aapagaptuuq ilisimanayağiksi.” ²⁰ Jesus-ñum taatnağniğai tarani Jew-ñuruat agaayyuvikpañatni iliraqagvigiğiplugu pivigikkanatni. Aglaan nalliatanniiñ tigunğiñniğaa, takku tuqqutauviksrañ tikiu mangitluni.

Jesus-ñum Iłumutuuruñuñha

²¹ Jesus nipliutitqinñiğai, “Uvañ aullaqsagumaruñ. Pakiaqsigisigaluagipsitña, aglaan tuqugisirusri killuññapsi natqiguttusriaqanğitchupsi. Atlanuğillıusri, aullalguyumiñaitchusri aullağviginiaakkamnun.” ²² Jew-ñuruat nipliğniqsut, “Qanuqpa una, naaga inmiñik tuqunniqpa? Takku nipliqsuq, ‘Aullağumiñaitchusri aullağviginiaakkamnun.’” ²³ Jesus kiugai, “Iłipsi maakñaqtaurusri, aglaan pakmakñaqtauruñ. Iłipsi aggiqsauñurusri marrumakñ nunamiñ, aglaan nunamiqnisaunğitchuñ. ²⁴ Taatnaqhusri uqautigipsi killuliqiraunñapsi tuqugisiniplıusri. Tuqugisipiqtusri killuliqiraunñapsi ukpiğingisuağupsiuñ ilaanutilaaga.” ²⁵ Taapkua apiqsruğniğaat, “Kisuuuvichuva?” Jesus

kiugai, “Aullağniisaqqaapiałhaniñ uqautigaluagipsi kisuutilaamnik. ²⁶ İñugiaktuatigun nipliğluña isilğigumiñagaluagipsi. Uvaña nipiqaqtuña nunam İñuiñun tusraakkałhiñamnik İlaaniñ tuyuğirimniñ İlumutuuruamiñ.” ²⁷ Tamatkua kanıqsıñğıññıgaa uqautrisilaqtıñ Agaayyutikun Aapauruakun. ²⁸ Taatnaqlugich Jesus nipliutilgiññıgai, “İñuum İğñıñ kivanikkupsiuñ, İlitchuğipmilugulu pigisigiksi İlaañutilaaga, suli İñıqtaqaqtangıñıga uvapkuiñaq aglaan nipiqağıga Aapam kisimi İlisauttutaagun. ²⁹ Aasrii tuyuğiriga uvamni piqatauruq, İlaan kisivripchangıtchaaña, takku ataramik quyalımaagıga.” ³⁰ İñugiaktuat tusraaruat Jesus taatnaqman ukpiqsriñıqsut İlaanik.

Qitungai Abraham

³¹ Taatnaqlugich Jesus nipliutinıgai Jew-ñuruat ukpiqsriñıqsut İlaanik, “İlipsi İlisauttutitka tupigituiñagıpsigik sivutmun, İlumutun malıgıuaqtiginiagipsi. ³² İlumutuuruuag İlitchuğiniagıksi, İlumutuulhum patchisaisitkisigaasri.” ³³ Taapkua kiunıgaa, “Uvagut Abraham-ñum kiñuviağıgaaıtıgıt. Kimununnıñ savaktaağruumaitchugıt. Uvvami qanuqpich nipliğavich ‘patchisaisitkisigaasri’ itna?” ³⁴ Jesus nipliutinıgai, “İlumutuuruamik nipliutigipsi, kiñapayaaq killuqsqaqtuaq savaktaağruliutraqtuq killuğmun. ³⁵ Savaktaağruglı nayuutitlaitchuq añayuqağıñı ataramik, aglaan iğñıguruuag nayuutiraqtuq. ³⁶ İlipsi Agaayyutim İğñıñan patchisaisitpasri, tarra nalupqınaitchuanik patchisaitkisirusri. ³⁷ İlisimagıga Abraham-mun kiñuviağıñıqsı, naagasuli tuqurviksraqsiuğıpsitña, takku akuqtuumangıtıluğı İlisauttutıga. ³⁸ Uqautıqaqtuña Aapama qıñıqtıtanıñ uvamnun, aasrii İñıqtaqağıqtusri Aapapsitñıñ uqauttusriapsitñik.”

³⁹ Tamatkua kiunıgaa, “Uvagut aapagıgıkpıt Abraham.” Jesus-ñum kiunıgai, “İlipsi İlumun Abraham-ñum qitungağıkpasri, savaqağayaqtusri İlaatun. ⁴⁰ Naagauvva tuqurviksraqsiuğıpsitña, uqautigaluagıtılusri İlumutuuruamik tusraakkamnik Agaayyutmiñ. Abraham taatnaqsımaitchuq. ⁴¹ İlipsi savaqaqtusri Aapagıkkapsi savaañıñik.” Tamatkua kiunıgaa, “Uvagut aapalıaunıgıtchugıt. Aapa atausrıq pigıgıkpıt, Agaayyun İlaa.”

Qitungai Tuungaum

⁴² Jesus kiugai, “Agaayyutmik İlumun aapaqağıpsı piqpaginayağıpsitña, takku agıgısaunıruña Agaayyutmiñ, aasrii pakma uvaniitluña agıñıgıtchuña uvapkuiñaq aglaan İlaan tuyuğıpluña. ⁴³ Suvaata kanıqsıtıaitpisiuñ uqağıga? İlipsi naalağniyummatıqangıtchıksı uqauttutıga. ⁴⁴ Tuungaum aapagıkkapsi qitungağıplusri aasrii malıgutchiyumaruañuplusri aapagıkkapsi kimmutaiñik. Aullağniisaqqaapiałhaniñaglaan İlaa tuqqutçıruaruq. İlaa tapiqsuusrimaitchuq tuñaanun İlumutuulhum İlaa piitıluñı İlumutuuruamik inımiñı. Uqaqamı saglumik İñıqtaqağıqtuq takku sagluturuañuplunı, sagluuqtuałıpayaaam aapagıpluğı. ⁴⁵ Uvaña İlumutuuruamik uqautıgıpsı, taatnaqhusri ukpiğingıtçıpsitña. ⁴⁶ Kiñaunnıñ niplıgıtçıhuq uvapkun İlumutuğıluğı killuuruanıñıluña? Uvvami uqautı'apsı İlumutuuruamik, suvaata ukpiğısrunıgıtıpsitña? ⁴⁷ İñuum agıgıqsuam Agaayyutmiñ naalağnıgai Agaayyutim uqautai. İlipsi agaayutıqniqsauñıgıtılusri naalağniyummataıçhusri.”

Jesus-lu Abraham-lu

⁴⁸ Jew-ñuruat kiunıgaa Jesus, “Uvagut nalauttugıt nipliğapta İlvich Samaria-ğmiunıplutin suli tuungaqtaqağıtın.” ⁴⁹ Jesus kiunıgai, “Uvaña tuungaqtaqağıtçıhuña. Aapaga kamagıkkagıgıga aglaan kamakçıtaitçıpsitña. ⁵⁰ Pakkiagıngıtçıgıga kamagıkkauksıraq uvapkuiñaq, aglaan atlam pakkiagıgıga kamañıtıtaulksıraqıga, aasrii İlaa atangıruq. ⁵¹ İlumutuuruamik nipliutigipsi, kisupayaaam uqauttutitka tupıgıgımuğıç tuquyumiñaıpiaqtuq.” ⁵² Jew-ñuruat kiunıgaa, “Pakma nalupqıgıngıgıkpıt tuungaqtaqağıñı. Abraham sıvunıksrıqırıllu tuqumarut, naagasuli uqaqtutin, kisupayaaam tupıgıkpıgı uqauttutin tuquyumiñaıpiağınlıgı. ⁵³ Uvagut

sivulliaqput Abraham tuquaniksimaagtuaq sulipsuuq sivuniksriqiripayaatlu. Kamanatlukkumavich Abraham-miñ? Kisuunasrukniagppiñmiuvva ilvich?”⁵⁴ Jesus kiugai, “Uvapkuiñaq kamakkutiqağniaguma suutnauyumiñaitchuq. Aapamnuk kamagiriqaqtuḡa, taavrumiḡa ilipsi Agaayyutiginitchapsitñik.”⁵⁵ Aasriisuli ilitchuḡianiksimaitchiksi, aglaan uvaḡa ilisimagiga Agaayyun. Uqaḡuma Ilaa naluniḡugu sagluturuḡuniaqtuḡa ilipsisun. Aglaan ilisimallapiagiga aasriiñ uqaḡa tupigiplugu.⁵⁶ Abraham-ḡum sivulliapsi ukpiqsriḡimigun kanjqsipḡugu aggigiḡiḡa nunamun quviatchautigikkaḡa suli qiñiḡummiuḡugu taimña uvluga. Arguaqcutaillapiagḡugu aggigiḡiḡa ilaa quviasruktuḡ.”⁵⁷ Jew-ḡuruat kiuniḡaat, “Malḡukipiaq qulinik ukiuniksimaitchutinsuli aasriiñ qiñiqsimaniviuḡ Abraham?”⁵⁸ Jesus kiugai, “Ilumutuuruamik nipliutigipsi, Sivuaniiñ Abraham-ḡum aniliksraḡan, inḡaniktuḡa.”⁵⁹ Tamatkua tigusriñiqsut iyagaḡnik miḡuqtuḡukḡugu, aglaan Jesus iriḡniqsuq aasriiñ anipluni Jew-ḡuruat agaayyuvikpaḡatniñ.

9

Jesus-ḡum Iḡuaqsigaa Aḡun Ayaḡaruḡa Anilḡimiiñaglaan

¹ Jesus pisruksaḡimiiñ qiñiḡniqsuq aḡutmik ayaḡaniqsuamik anilḡataḡimiiñaglaan.
² Malḡuaqtaiñ apiqsruḡniḡaat, “Iḡisautrii! Kia killuqsautaan anilḡaniñ ayaḡapkaḡniqpaḡ? Ilaan naagaqaa aḡayuqaakkiñ killuqsautaaknik?”³ Jesus-ḡum kiugai, “Taavruma ayaḡaḡa kanjqaḡitchuq ilaan killuqsalḡhanun unniñ aḡayuqaakkiñ killuqsalḡhannun. Ayaḡaruḡ Agaayyutim saḡḡia qiñiḡnaqtitquplugu ilaagun.”⁴ Savaaḡiraksraḡigikput sivutmun piyumiḡaḡnaptikni. Unnuḡaq tikiñiaqtuḡ, kia-unniñ savagviḡiyumiñaisaḡa.⁵ Uvaḡa maani nunami innamni qaumaksrauruḡa nunam iñuiñun.”⁶ Taatnaanikami Jesus-ḡum tivvuaḡhuni nunamun akurrutiniḡaa maḡḡamun, aasriiñ nanukḡugik maḡḡamik taavruma aḡutim irrak,⁷ nipliutiplugu, “Aullaḡutin iḡḡuḡiaḡuḡ kigiñan narvauranun Siloam.” (Taamnaguḡ mumiutiqaqtuaq Tuyuuḡimik.) Taamna aḡun aullaḡhuni, kigiñi iḡḡuḡiaḡamiuḡ utiḡniqsuq qiñitlasriḡuni.
⁸ Iñuuniaqataiñ suli tamatkua qiñiḡtikaḡiñ inḡularaupman apiqsruḡtautiaḡsiñiqsut, “Unauvva taimñaḡitpa aḡun aḡuppiḡuni inḡulayuk?”⁹ Iḡaḡisa taivrumiḡauniḡaat. Iḡaḡilli nipliḡniḡisut, “Qaḡaa! Taivrumiḡaḡitchuq, taatnatun qiñiḡaḡsiñiaqtuḡ.” Taamna aḡun inḡmiñik nipliḡniḡisut, “Taimñauruḡa.”¹⁰ Tamatkua apiqsruḡniḡaat, “Qanuḡhutinmi qiñitlasripkakkauvich?”¹¹ Ilaan kiugai, “Iñuum atiqaqtuam Jesus-mik irrakka maḡatlamik nanuḡqaaḡugik aasriiñ tiligaḡa Siloam-mun iḡḡuḡiaḡuplugu kigiñaga. Tarra aullaḡtuḡa, aasriiñ iḡḡuḡsaḡluḡaaqtuḡa qiñitlasriḡuḡa.”¹² Taapkuḡa apiqsruḡniḡaat, “Naamiimmami ilaa?” Kiuniḡai, “Naluruḡa.”

Pharisee-ḡuruat Apiqsruḡtuḡaa Iḡuaqsikkauruḡa

¹³ Tamatkua taamna aḡun qiñitlaisimaruḡa aullautiniḡaat Pharisee-ḡuruanun.
¹⁴ Tamannaguḡ uvlug Jesus-ḡum maḡatlamik nanukḡugik aḡutim irrak piḡa qiñitlasritquplugu Jew-ḡuruat miḡuiqsiaḡviginiḡaat.¹⁵ Tarra Pharisee-ḡuruat apiqsruḡniḡaat qanuḡhuni qiñitlasripmaḡaan. Aasrii uqaḡutiniḡai, “Taivruma maḡatlatiḡugik irrakka, iḡḡuḡapku kigiñaga pakma qiñitlasriḡuḡa.”¹⁶ Pharisee-ḡuruatguḡuḡ iḡaḡich nipliḡniḡisut, “Taimña iñuk taatnaiḡiplugu iñiḡtaḡaqtuaq Agaayyutmiḡniḡaḡsiñiḡisut, takku atuḡtakaraq miḡuiqsiaḡvikun tupikkutaiñiḡaa.” Atlatli nipliḡniḡisut, “Qanuḡunimi iñuk killuliḡirauruḡa iñiḡtaḡatlagisiva taatnatchiñik quviḡnaḡtuamik savaanik?” Taapkuḡa iḡḡuḡiḡisniḡisut taavrumuuna.¹⁷ Pharisee-ḡuruat apiqsruḡniḡaat taamna aḡun, “Qanuḡli nipliutigitlanayaḡpiuḡ ilaa qiñitlasripkaḡniḡutin?” Taavruma kiuniḡai, “Sivuniksriḡirauruḡ.”

¹⁸ Jew-ḡuruat ukpiḡcutiqaḡumangiñiḡaat qiñitlaiḡimiiñ qiñitlasriḡa. Kiisaimma tuḡuḡpaich taavruma aḡutim aḡayuqaak.¹⁹ Iḡaḡisa apiqsruḡniḡaich, “Una iḡniḡivitchu?”

Nipliutigitlavitchu animalha ayaunapluni? Qanuqhunimi qiñitlasriva pakma?”
²⁰ Anayuqaakkiñ kiuniğaiçh, “Uvaguk ilisimagikpuk ilaa iğniğikkaqpuq suli ilisimagikpuk aniligiñiñiğlaan ayaunalha. ²¹ Aglaan nalugikpuk qanuqhuni pakma qiñitlasriħha, naagaqaa nalugikpuk kimun qiñitlasripchalħa. Ilaa iñuguaniksimaqtuq suli kiggutitlasrimaqtuq inmiñun. Apiqsruqtaqsuñ.” ²² Anayuqaanuruak taatna nipliğniqsuk iqsikkutiqaqhutik Jew-ñuruanun, takku sivunnianiksimaqtut kia iñuum nalupqinaiglugu uqagikpugu Jesus Christ-ñunilugu anitkisiplugu katrağvinmikniñ. ²³ Taatnaqhutik taapkuak anayuqaanuruak nipliğniqsuk, “Ilaa iñuguaniksimaaruq, apiqsruqtaqsuñ!”

²⁴ Tugliligiğlu tuqluğniñiğaat inmiknun taimña anun animaruq ayaunapluni aasriñ nipliutiplugu, “Agaayyutim sivuğaanu akiqsruğni ilumutun uqagisiħlapkun. Uvagut ilitchuğigikput taimña uisitini killuliqirauħha.” ²⁵ Taavruma kiuniğai, “Ilaan qanusriulħa nalugiga. Atausriq ilisimagiga, uvaña ayaunagaluaqtuami pakma qiñitlasriruħa.” ²⁶ Taapkuapiqsrutqiligiñiğaat, “Qanusriğaqhutini qiñitlasripkaqpatini?” ²⁷ Kiuniğai, “Uqautianikkaluagipsi aglaan naalağnisunğitchusri. Suvaatami tusraatqiguaqsilgitpisiuñ? Naaga maliguagisiutisrukipsi ilaanun?” ²⁸ Tamatkua kiuniğaat uqaniğluutiplugu, “Ivich taavruma maliguagitiğiliutigaatin. Uvagut Moses-ñum pigigaatigut. ²⁹ Ilisimagikput Agaayyutmun uqautrulħa taimña Moses, aglaan nalugikput tamanna iñuk nakiñ aggiqsilaana.” ³⁰ Taavruma anutim kiuniğai, “Atlayuagñarruqtugalukkut nalunikapsiñ nakitñaqtaulħagun, aglaan qiñitlasripkağaañ. ³¹ Ilisimagikput, Agaayyutim naalağnitlaiħha killuuruanun, aglaan naalağnirağigai kamagirini suli tupiksriuat pisuğimiñik. ³² Nunam aullağniisağataħhaniñ tusraanğaqsimaitchut iñunmik qiñitlasripkakkauruamik ayaunapluni animaruamik. ³³ Kisianik taimña iñuk aggiqsuanuluni Agaayyutmiñ pigumi avataagun sumik iñiqtaqalguyumiñaitmiuq.” ³⁴ Tamatkua kigguluñniğaat, “Animagaluaqtutini killukun iñukkuksaanuplutinlu aglaan ilisautniagaqsisivisigut?” Taatnaqqaaglugu ilinisa aninniğaat katrağvinmiñ.

Irrutchikun Qiñitlaiħliq

³⁵ Jesus tusraaniğaa ilaa aninniplugu. Paqitnamiuñ nipliutiniğaa, “Ukpiğiviuñ Iğniña Iñuum?” ³⁶ Taavruma Jesus kiuniğaa, “Uqautiñña kisuutilaananiçh. Uvañali ukpiğiyumigiga ilaa.” ³⁷ Jesus nipliutigaa, “Ivich qiñianiksimaagni, suli ilaanuruq pakma uqaqatin.” ³⁸ “Ataniiq! Uvaña ukpiğigikpiñ,” taamna nipliğniqsuq, aasrii sitquqhuni sivuğaanun Jesus-ñum. ³⁹ Jesus nipliğniqsuq, “Aggiğniqsuñ nunamun pisigiplugu atan- niqsuiħksraq, ayaunaruat qiñitlasripkağlugich, suli qiñitlanasrugiruat ayaupkağiağlugich.” ⁴⁰ Ilañisaguq Pharisee-ñuruat tarani ittuat tusraa’amitruñ taatna nipliğman apiqs- ruğniğaat, “Uvaguttuq qiñitlaitchuağivisigut?” ⁴¹ Jesus-ñum kiugai, “Ilipsi qiñitlaitchupsu killuutaiñniğaluaqtusri, aglaan qiñitlaruağiplusri ilipsitniçh killuutiqağugaaqtusri.”

10

Atrikusraun Ipnaiqağvikun

¹ Ilumutuuruamik nipliutigipsi, “Iñuk isingitchuaq ipnaiqağvium taluagun, aglaan mayuaqtaqtuaq atlakun tigliniaqtauruq ivayaqtuqtauplunilu. ² Aglaan isigaqtuaq talukun ipnaich munaqsrigirağigaa. ³ Taluliqirim taluigiutirağigaa. Ipnaiçh tusraarağigaa nipaa tuqluğaqmatin atigmiktigun, aasrii ilaan annisirağigai. ⁴ Annisianikamigich sivulliugagigai aasrii ipnaich maliklugu nipaa ilisimaplugu. ⁵ Tamatkua atlamik maliutritlaitchut, aglaan qimagagigaa nipaa ilisimangitlugu.” ⁶ Jesus atrikusrautmik uqautipmatin, ilinisa kaniqsiñiğniğaat sumik uqautitilaqtin.

Jesus Nakuuruq Munaqsri

⁷ Jesus nipliutitqinjñigai, “Ilumutuuruamik nipliutigipsi, Uvaņa taluuruņa ipnaiñi. ⁸ Atlakauplutiņ sivismni tikiaruat iluqatiņ tiglinņiaqtaurur ivayaqtuqtauplutiņlu aglaan ipnaich naalagnisaitchaich tamatkua. ⁹ Uvaņa taluuruņa. Kisupayaaq isigumi uvapkun anniqsugisiruq; ilaa isiqituni naagaqaa aniruni paqittağnaqtuq niqiksraq. ¹⁰ Tiglinņiaqti tikitchaqtuq kisianik tigliqiaqhuni tuqqtuchityaqhuni unniñ piyaqquqtaityaqhuni. Uvaņali aggiqsuņa tamatkua iñuich iñuuligmik piññaquplugich inuñailłapiağlugu.

¹¹ “Uvaņa munaqsriļļautağigaatņa ipnaich. Munaqsriq nakuuruq tuquyuma-tiqagtug ipnaiñik piqusriğuni. ¹² Akiññaņniaqtim munaqsriņungitchua ipnaich pig-ingitchai. Unitļugich qimagaqtuq qiñiqami amaqqumik aggiaqsiruamik. Amaqqumaasrii kiņmaqlugich siamitkaqsipļugich tamatkua ipnaich. ¹³ Akiññaņniaqti iñuk qimagaqtuq akiññaņniaqtaulhiñāğimigun. Suksrağingitchai ipnaich.

¹⁴ “Uvaņa ipnaich munaqsraat nakuuruq. Ilisimmaağitka ipnaitka suli ilinisa uvaņa. ¹⁵ Taatnatun Aapam ilisimatha uvamnik, uvaņaptuuq Aapa ilisimagiga. Uvaņa piyummataqagiga tuquļiksrağa piqutigilugich. ¹⁶ Aasrii atlattuuq ipnaich pigigitka munaqsrivinņmi uvaniingitchuat. Tikiutraksrağitmitgitka, aasriiñ naalagniñiağaat nipiğa. Tarra atautchiiñāğugñiaqtut ipnaich suli munaqsrii atautchiiñamik. ¹⁷ Aapam piqpagigaana tuqqutriyumallapkun piqusriğlūņa iñuņnik, aasriiñ tuqqutaunānikkuma iñugutqikkihitchuņa. ¹⁸ Kia-unniñ tuqqtuchumiñaitchaana nunurilūņa. Uvapkuiñaq qaisağigiga pisulłapkun, qaiłhiñāağiplugu suli satułhiñāağiplugu. Taamna tillisiağikkaga Apaaniñ atuqugiga.”

¹⁹ Tarani Jew-ņuruat atingilgiññiqsut piqusriqhutiņ tamatkuniņa uqauttutinik. ²⁰ Iñugiaktuat niplianiqsut, “Ilaa tuunğagmik piqagñiqsuq, kinniqiruq. Suvaata naalakpisiuņ?” ²¹ Atlatli niplianiqsut, “Iñuk tuunğaqtalik uqagumiñaitchuq taatna. Qanuğuni tuunğaqtalik qiñitlasripkaigisiva ayaunaruamik?”

Jew-ņuruat Ayaiłhat Jesus-mik

²² Ilgiññiqsuq niğiqpagvikaaq Jerusalem-mi. Itqauttutiginiğaa Jew-ņuruat agaayyuvikpaņat anmalgitqikman taimani qaayugñainānikmagich. ²³ Jesus pisruksaagñiqsuq Jew-ņuruat agaayyuvikpaņatni Solomon-ņum Quliğutaanik taggisilinņmi. ²⁴ Aasriiñ Jew-ņuruat avataanun kati'amin nipliutiniğaat, “Qanutun taktigiruami naligutitchaaqsivisigut? Ilumutun uqauttutigut, Ilvich Christ-ņuvich?” ²⁵ Jesus kiugai, “Uqautianikkaluagipsi, aglaan ukpiğingitchipsitña. Savaat iñiqtağikkagma Aapaa sanņiqutaagun uqautigigaatņa. ²⁶ Aglaan ukpiğingitchipsitña atakkii ipnaiğingitłusri. ²⁷ Uvaņa ipnaima nipiga naalagağigaat, uvaņa ilisimaplugich, ilinisa maliklūņa. ²⁸ Iñuuligmik isruitчуamik qaitchigitka, ilinich tuquyumiñaiqlugitunniñ. Kia-unniñ ivayaağiyumiñaitchai uvaņniñ. ²⁹ Sua Aapaa qaiñņanikkaņa uvaņnun kamanatluktuq iluqaaniñ. Kia-unniñ ivayaağiyumiñaitchaa Aapam qaunakkutaaniñ. ³⁰ Aapagalū atausriuruguk.”

³¹ Jew-ņuruat iyagaņnik tigusritqilgiññiqsut milluuguklugu. ³² Jesus nipliutiniğai, “Sivuqqapsitñi uvaņa savaaqaqtuami iñugiaktuaniñ savaallautanik Aapam uvaņnun iñiqtağitqukkaņiñik, nalliatigun tamatkua miłuqtuğukpisitña?”

³³ Jew-ņuruat kiuniğaat, “Savaallautatigun miłuqtuğungitchiptigiñ, aglaan sagluuqtuagutiqalłapkun, takku iñułhiñāugaluahutin uqaqtutin ilipnik Agaayyutauniplutin.” ³⁴ Jesus kiugai, “Maligutaksrağikkapsitñi aglausimaruq, ‘Agaayyun nipliğñiqsuq, Ilipsi agaayyutaurusri.’ ³⁵ Kaņiqsimagivut uqalłhich aglausimaruat ilumutuugisilhat taimuņa. Agaayyutim taiñigai agaayyutinik taipchua iñuich akuqtuiruat uqalłgimiñik. ³⁶ Uvaņali tigusriağipluņa Aapam tuyuğikkagağigaana nunam iñuiñun, qanuqhusrimi nipliavisi sagluplūņa uqagñiğluutigiñiplugu Agaayyun nipliğama iğñiğiniplūņa Agaayyutmun. ³⁷ Ukpigiņaņa savaaqağitчuma Aapaa savaaņiñik, ³⁸ aglaan savaağiniğupkich, ukpiğingitchaluagupsitñāunniñ, savaağikkatka ukpiğiraksrağisri. Taatnağupsiuņ kaņiqsiñiaqtusri nalupqisrunğilłusri Aapam uvamniitlaanānik suli uvaņa

Aapamniitilaamnik.”³⁹ Taapkuaguug tiguymatqiaqsilgiññaat aglaan annalgiññaqsuq ilinisa arganjitñiñ.

⁴⁰ Jesus utilgiññaqsuq Jordan kuuk ikaaqlugu taivruma John paptaagivianun, aasrii tarani itkaqsipluni. ⁴¹ Iñugiaktuat iñuich tikiagaqsiññaat avatmun itnaqhutin, “John taimña iñiqtaqanqitchaluaqtuq quvinaqtuanik aglaan uqauttipayaana uumuuna iñukun ilumutuuruq.” ⁴² Taatnaqhutin iñugiaktuam iñuum ukpiginiḡaa Jesus.

11

Lazarus-ḡum Tuquḡtha

¹ Iñuk Bethany-mi iñuuniaqtuag atiqaqtuag Lazarus-mik atniḡñaliḡñiqsuq. Taamna Bethany nunaqqiuraq nukaḡiik Mary-mlu Martha-mlu irviak. ² Taamnaguug Mary taimña kuviriruaq tipraḡiksaumik Atanḡum isigaiñun aasrii allaqlugich nutchamiñik. Taavruma anutnunḡa Lazarus atniḡñaliḡñiqsuq. ³ Nukaḡiik aḡnak tuyuqagñiqsuk Jesus-mun kilgutmik itnaqlugu, “Ataniiq, ilauraannan piqpagikkan atniḡñaliḡñiqsuq.” ⁴ Jesus tusraa'ami niqliqsuq, “Taamna atniḡñaq isruqanqitchuq tuquḡḡmun. Atuummigisiruq kamagikkauḡiksrajanun Agaayyutim, aasriiñ Agaayyutim Iḡñiña kamaqaqsikkautquplugu taavrumuuna atniḡñakun.” ⁵ Jesus-ḡum piqpagigai Martha-lu aniqataalu Mary Lazarus-lu. ⁶ Ilaan tusraa'amiuḡ Lazarus atniḡñagñiplugu, irvinḡmiñi ittuallapsaagñiqsuq malḡḡḡni uvlunḡni. ⁷ Tarakña malḡuaqtini nipliutinḡai, “Ki, utitqillakta Judea-mun!” ⁸ Malḡuaqtaiñ kiuniḡaat, “Iḡsautrii! Uvvaquyuuraqnaami Jew-ḡuruat iyagaḡnik miḡuqtuḡñaḡugaatin, utiḡñalḡitpiñmi taamuḡa?” ⁹ Jesus niqliqsuq, “Uvlum qaumaninḡa sassaqaḡitpa qulit malḡḡḡnik? Iñuk uvlum qaumaninḡani iḡliḡumi putukkitchumiñaitchuq, atakkii qiñiqḡu siqiñḡum qaummataa marruma nunam. ¹⁰ Aglaan unnuam taqtuami iḡliḡumi, putukkitkisiruq piilluni qaumamik.” ¹¹ Jesus taatnaqqaqlugich nipliḡñiqsuq, “Iḡauraqput Lazarus siñiksaqtuq, aglaan iqiiqsitchaqtuḡñaḡiḡa.” ¹² Malḡuaqtaiñ kiuniḡaat, “Ataniiq, siñikkumi iḡuaqsiñiaqtuq.” ¹³ Aglaan Jesus piñiqsuq Lazarus tuquniplugu. Taap-kua isrumaniqsut uqagasrukniqlugu siñiksapiaqtuamik. ¹⁴ Jesus nipliutinḡai nalupqinaiqlugu, “Lazarus tuquruq. ¹⁵ Aglaan piqutigiplusri, quyarunḡa taamani iḡiḡḡapkun, ukpiqsrisiñiqplusri pitḡluglu. Utlaglakput!” ¹⁶ Thomas, taiyuutilik Malḡimik, nipliḡñiqsuq malḡuaqtuqatmiñun, “Ki! Iḡsautrii, piqasriḡlakput! Uvagullu tuquqatigiyu-miḡikput!”

Jesus Anitqigviuruq Suli Iñuulhupluni

¹⁷ Jesus tikitñami, iḡitchuḡiniḡaa Lazarus iluviqtaunḡaniksimaḡlugu sisamani uvluni. ¹⁸ Bethany-guug unḡasriguni iḡiññaqsuq Jerusalem-miñ. Sivisutilaaqagñiqsuq malḡuktun mile-laksrayunḡatun. ¹⁹ Aasriiñ Jew-ḡuruat iñugiaktuat agḡiḡñiqsut, Martha-lu Mary-lu qiñiḡiaqlugik araaqtuḡiaqlugik aninḡauranḡnik tuquḡhagun. ²⁰ Martha-m tusraa'amiuḡ Jesus agḡiaqsiḡlugu anipluni paaḡniḡaa. Aglaan Mary aimmiñiqsuq. ²¹ Martha-m Jesus nipliutigaa, “Ataniiq! Uvani itchuvich, aninḡauraḡa tuqunayaitchuq. ²² Aglaan iḡsimagigaa, pakmaunniiñ Agaayyutim qaitchitḡagaatin, qanusripayaamik inḡiḡuvich inḡmiñiñ.” ²³ Jesus-ḡum nipliutigaa, “Aninḡauran anipchakkaugisiruq.” ²⁴ Martha-m nipliutigaa, “Kanḡiqsimagigaa Ilaan anipchakkaugisiḡḡa aqulligmi uvlumi.” ²⁵ Jesus-ḡum nipliutigaa, “Uvanḡa anitqigviuruḡa suli iñuulhuplunḡa. Kisupayaaq tunḡapluni ukpiqsriruq uvamnik iñuugisiruq tuqunagaluaqtuqunniñ. ²⁶ Suli kisupayaaq iñuuruq ukpiqsriluni uvamnik tuquyumiñaiḡiaqtuq. Taamna ukpigiviuḡ?” ²⁷ Martha-m kiugaa, “Aa! Ataniiq! Ukpigigigaa Christ-ḡulhiñ, Agaayyutim Iḡniḡiplutin, agḡiqsuksrautauruq nunamun.”

Jesus Qulviruq

²⁸ Martha taatnaqqaqhuni utiḡniqsuq, aasrii Mary aniqatni tuḡluḡu nalunaitchipluni, “Iḡsautri agḡiḡñiqsuq, amma utlaquḡaatin.” ²⁹ Mary-m tusraa'amiuḡ iḡñiqsruqhuni paagiḡniḡaa. ³⁰ Jesus-suli tikiñḡaniksimaḡitluni nunaqqimun aglaan

itluni taivrumani Martha-m paagiviani. ³¹ Jew-ñuruatguuq tarani Mary-m tupqani ittuat araaqtuğniaqlugu qiniqamitruñ makitluni aniaqsiliqman, isrumaniqsut iluviğmun qiatyaaqsiñiplugu aasrii aniqasriqlugu. ³² Mary-m tikitlugu Jesus qiniqamiuñ isigaiñun punniqsuq nipliqhuni, “Ataniiq! Uvani itchuvich, aniñaurağa tuqunayaitchuq.” ³³ Jesus-guuq qiniqamiuñ Mary kiñuvğuruaq qiapluni tamatkualu Jew-ñuruat tuvaaqataiñ qiaqasriqlugu, ilaaptuuq ihuilliullapiagñiqsuq Irrutchiğmiñi ilunñutchakhuni. ³⁴ Apiqsruğniqsuq, “Napmunimma iluviqpisiuñ?” Taapkua kiuniğaat, “Ataniiq! Maliguta qiniğiağun!” ³⁵ Jesus-tuuq qulviruq. ³⁶ Jew-ñuruat qiniqamitruñ nipliğñiqsut, “Qanutun atqunaq piqpagitigialuağniqpauñ!” ³⁷ Aglaali ilañich nipliğñiqsut, “Uvva uuma qiniñlasripchaitlaruam ayañjaruam irraknik tuqutçhaiiyumiñaiññayağniqpauñ Lazarus, amağaa?”

Jesus-ñum Anipçağaa Lazarus Tuqunathaniñ

³⁸ Ihuilliullapiaqhuni Jesus utlautiniqsuq iluviğmun inillaksimaruamun sisitun ittuamun taluplugu iyagakpañmik. ³⁹ Jesus tiliñigai, “Iyagak piiqsuñ!” Martha nipliğñiqsuq tuquruam ağnaunğa, “Ataniiq! Tipliğunnaqsiruq. Sisamani uvluni iluviqtuananiksamaruq.” ⁴⁰ Jesus nipliutigaa, “Uqautianikkugaakpiñ, ukpiqqutiqağuvich qiniğayağniqsutin Agaayyutim kamanautaanik.” ⁴¹ Tarakña tamatkua iñuich iyagak piqmatruñ, Jesus aagluqhuni nipliğñiqsuq, “Aapaan! Quyagikpiñ tusraaraği'apña. ⁴² Iisimaruña ataramik naalağnigikma. Taamna nipliutigigiga piqutigiplugich makua iñuich qichaqtuat uvani ukpiqsritquplugich tuyuqañlapkun uvamnik.” ⁴³ Taatnaanikami nipitusripluni tuqluğniqsuq, “Lazarus, anniñ!” ⁴⁴ Tuqunaruag aniñiqsuq iluviqsisinik niniqsruqtat argai isigaiñlu kigiñañalu. Jesus nipliutiniğai, “Qilğutaiğlugu aullaqtitchiuñ.”

Sivunniugun Tuqutçuklugu Jesus

⁴⁵ Jew-ñuruat iñugiaktuat Mary-muqattaaqsimaruat qiniqlugu Jesus iñiqtaña, turvigiplugu ukpiğiağutriñiqsut ilaanik. ⁴⁶ Aglaan ilañich Jew-ñuruat Pharisee-ñuruan utiğniqsut, aasrii uqautiplugich Jesus iñiqtanjanik. ⁴⁷ Taatnaqhutiñ Pharisee-ñuruatlu qaukñiñillu agaayuliqsit kattutriñiqsut uqaqsittaaqtitchirinik uqaqatigiigukhutiñ itnaqhutiñ, “Qanuğisivisa quviqnaqsiplugu savaañigun taivruma iñuum iñiqtaigun?” ⁴⁸ “Ilaatuuqtitchuptigu taatna iñupayaam ukpiğiağutigisigaa. Aasriili Rome-mağmiut qaukñiñich piyaqquğisigaat agaayyuvikpakput sulii nunaqquqput.” ⁴⁹ Taapkua ilañarguuq atiqaqtuag Caiphas-mik, qaukñiupluni agaayuliqsi tamarrumani ukiumi, nipliğñiqsuq, “Kañiqsimailğataqtusri! ⁵⁰ Iisimangitpisuñ ihuatluha uvaptiknun atautchim iñuum tuqputaulha piqusriğuni iñuñnik uumakña iluqağmi nunaqquqim piyaqqukkaułhaniñ?” ⁵¹ Taatnaguq nipliñiñiqsuq inmiñilhiñaq, aglaan qaukñiupluni agaayuliqsaupluni tamarrumani ukiumi, ilaan sivuniksriqiginiğaa Jesus-ñum tuqputriksraña Jew-ñuruanik, ⁵² taapkuniñalhiñañgitchuaq aglaan atausriğutitçiqguni añayuqaağisun iluqaitnik siammayaqsimaruani ukpiqs-riruanik Agaayyutmun. ⁵³ Taatnaqhutiñ tamarrumakña uvlumiñaglaan Jew-ñuruat qaukñiñich sivunniugniqsut, qanuğlugu tuqutçuklugu Jesus. ⁵⁴ Taatnaqhuni Jesus igligatqiniñiñiqsuq sagviluni Judea-mi. Aglaan aullağniqsuq nunamun qanittuamun suviksraillaamun nunaqquqimun atiqaqtuamun Ephraim-mik, aasrii tarani itkaqsiplutiñ maliguaqtiniñlu.

⁵⁵ Jew-ñuruat niğiqpagvikaanat taggisuqatuaq Apqusraaqtitaułiğmik qalliñiqsuq, aas-rii iñugiaktuat iñuich nunamiñ utlautipluni Jerusalem-mun niğiqpagvikaam sivuani itqanaiyağiaqhutiñ, qaayugñaityaqhutiñ inmiknik [maliglugu maligutaksraq]. ⁵⁶ Iñuich niğiuñniqsut Jesus-mik, Jew-ñuruat agaayyuvikpañatnun kati'amin apiqsruqtautiplutiñ, “Qanuğli isrumavich? Nalupqinaitchuq utlautigisuknaitchuq niğiqpagvikaamun taavru-mani.” ⁵⁷ Qaukñiñich agaayuliqsit Pharisee-ñuruatlu tiliriñiqsuat kia iñuum ilitçugikpagu naniitilaaña Jesus kilgutigitquplugu ilinisa tigusruklu.

12

Jesus Tipragiksakkauruq Bethany-mi

¹ Itchaksrat uvlut sivuatni nigiqpagvikaam taggisiqaqtuam Apqusraaqtitaulikmik Jesus utlautiniqsuq Bethany-mun, Lazarus iñuuniaġvianun, taimña Jesus-ñum anipchakkaña tuquġmiñ. ² Nullautchiuġutiniġaat Jesus tarani. Martha-m savautigai Lazarus aqup-piqataupkaqluġu Jesus-mi nigġiviniñ. ³ Aasriiñ Mary-m tigusripluni akisullapiaqtuamik tipragiksautmik kuvviqiniġai Jesus-ñum isigai, aasrii nutchamiñnik allaqluġich. Naimas-ruġnaqtuam tipragiksautim immiġniġaa iluqaan tupiq. ⁴ Jesus maliguaqtaiñ ilaġat, Judas Iscariot, taimña tunisirauksraq Jesus-mik, nipliġniqsuq, ⁵ “Suvaata tipragiksaun tunikkaunġitpa piñasrunun kavluutinun maniññun, qaisauluniasriiñ inuqsraqtuanun?” ⁶ Taatnaġniqsuq pigaqatluġikuunġilaq inuqsraqtuanik, aglaan ilaa tigliktuqtaupluni; maniqagviat akiyaġikkani piksraqtuġvigiraqniġaa. ⁷ Jesus nipliqsuq, “Iłaksianagu aġnaq! Ilaan pigiliuñ ilakuni taivrumuñu uvluanun iluviqtuaviksraġma. ⁸ Ilipsi ataramik piqagñiaqtusri inuqsraqtuanik iñuñnik, aglaan nayuutiuyumiñaitchuñu ataramik.”

Sivunniugun Tuqutchuġu Lazarus

⁹ Iñugiaktuarguuq Jew-ñuruat tusraaniġaat Jesus ilha Bethany-mi aasriiñ taamuñaqhutiñ, pisigisruñaqnagu Jesus kisan aglaan Lazarus qiñiġiaġuġu, Jesus-ñum anipkakkaña tuquġmiñ. ¹⁰ Taatnaqluġu qaukliñich agaayuliqsit sivunniuqmiñiqsut tuqquatchuġuġuġtuq Lazarus; ¹¹ atakkii ilaa piqutigipluġu Jew-ñuruat iñugiaktuat unitkaqsiñiġaich qaukliisij ukpiġiaġutripłutiñ Jesus-mik.

Jesus-ñum Tikisaalha Jerusalem-mun Ataniqtun

¹² Uvlutqikman, iñugiakpauraqtuut utlautiruut nigiqpagvikaamun taggisiqaqtuq Apqus-raaqtitaulikmik tusraaniqsut Jesus Jerusalem-mun agġiaqsipluġu. ¹³ Ilinich Palm napaqtunitniñ akiguksraqhutiñ paagaqsiñiġaat nipliaplutiñ, “Hosanna. [Nanġaġlakput Agaayyun!]”

Uvvatuq Agaayyutim piłutiqaġliuñ tikitchuaq piqusriqhuni Ataniġmik, *Psalm 118:25, 26*
Agaayyutim piłutiqaġliuñ Israel-aagmiut Umialgat!”

¹⁴ Jesus paqitluni natmaksigvinmik natmaksiaġniqsuq uqalħich aglausimaruatun, itna,

¹⁵ “Israel iñugikkañasri, Iqsiñasri!

Umialigikkapsi agġiqiġaasri,

natmaksigvium nuġġañani usriaqsiqhuni.”

Zechariah 9:9

¹⁶ Tarani maliguaqtaiñ kañiqsiñiġniġaat taamna; aglaan Jesus anitqianikman pak-muñaanikhuni, ilinisa itqaġniġaat aglausimaruam uqalħum taatnaqsimalħa, sulitqaqmiġaat iñuich immiutilħat taivrumuñu uqauttutmun. ¹⁷ Iñugiaktuarguuq nayuutiruut Jesus-mi Lazarus-mik iluviġmiñ tuquġmiñ anitqiksitman, tusraayugaaqtirrutiginiġaat tamanna atuumaaniktuq. ¹⁸ Taatnaqhutiñ iñugiaktuat Jesus paġniġaat, atakkii tus-raaṅanikhutiñ ilaa savaktilaṅanik taavrumiñu quviqnaqtuamik. ¹⁹ Pharisee-ñuruatguuq avatmun uqaaqsiñiqsut, “Uvagut piġunġillapiagaqsiругut! Takkua, iñupayaat iluqatin maliutigaat!”

Jew-ñunġitchuat Ilañisa Uqaqatiqaġuħat Jesus-mik

²⁰ Ilañitguuq Jew-ñunġitchuat akunġuruat tamatkunani Jerusalem-muktuani kamak-srityaqhutiñ Agaayyutmik nigiqpagvikaami. ²¹ Tikiñniqsut Philip-mun Bethsaida-ġmiumun Galilee-mi, uqaqhutiñ, “Anjuun! Uqaqatigillagukkaluaġikput Jesus.” ²² Philip-ñum uqautityaġniġaa Andrew, malġuuplutikaasrii uqautityaġniġaa Jesus. ²³ Jesus ki-unigik, “Tuqqutauviksraġa tikiumaruq, sivuniqaqtuq Iñuum Iġniñan atqunaq kam-agikkauksraṅanun. ²⁴ Uvañu ilumutuullapiaqtuamik uqautigipsi, mukkaaksram nautchi-aksraṅa suunġitchuq kisanik kataktitau'ami nunamun tuqupluni. Taatnaiłipluġu tuquanikami tikiutrirraqtuq iñuġiatluktuanik nautchiaksranik. ²⁵ Kisupayaam iñuulħi

piqpagigumiun tammaigisigaa. Aglaan kisupayaam iñuulli piqpagingitchumiun nunami marrumani pigigisigaa isuitchuamun taimuḡa. ²⁶ Kisupayaam savautisrukkumiña malihtaksraḡigaḡa, aasrii sumiitichuma tarani savaktiga inniaqmiuḡ. Kiapayaaḡ savautikpana Aapam kamaḡatitkisigaa.

Jesus-ḡum Uqautiqalḡa Tuqqutauliksraḡmigun

²⁷ “Pakma uummatiga iḡuilliḡniqsuḡ. Qanuḡ nipliḡisivik? Nipliḡayaqpik itna, ‘Aapaḡ! Tikiumapkaḡnagu taamna nagliksaaḡsiuḡiq uvaḡnun?’ Taatnaḡniḡitchuḡa, takku taamna piqutigipluḡu agḡiḡsaunuruḡa apḡusraḡiaḡluḡu taamna nagliksaaḡsiuḡiq. ²⁸ Aapaḡ! Kamaḡatirruḡ atqiḡ!” Taatnaḡman nipi nipliḡsuḡ ḡilaḡmiḡ, “Uvaḡa kamaḡatinnḡanikkiga, suli kamaḡatitḡikkisiḡluḡu.” ²⁹ Iḡugiaktuam iḡuum ḡichaḡtuam tarani nipi tusraaniḡaa aasrii nipliḡhutin, “Katlularuḡ!” Atlatliguuḡ nipliḡsut, “Israḡulḡum uḡaḡatigigaa ilaa.” ³⁰ Aglaan Jesus-ḡum nipliutinigai, “Uvaḡa piqutigiluḡa taamna nipi tusraḡniḡitchuḡ, aglaan ilipsi. ³¹ Pakma tikiumaruḡ nunam iḡuiḡ atanniusriaḡaliksraḡat. Tuunḡaḡ, nunam marruma aḡalataa akiilirauniaḡtuḡ. ³² Aasrii kivikkaḡuma marrumaḡa nunamiḡ nuḡitkisigitka iluḡaisa iḡuich uvaḡnun.” ³³ Taatnaḡamiguḡu uḡautiginigaa qanuḡ tuqqutauluni nagliksaaḡksrani. ³⁴ Iḡugiaktuat iḡuich kiuniḡaat, “Maliḡutaksraḡikkapta uḡausrimagaatigut, Christ iḡuugiḡiḡniḡluḡu taimuḡa. Qanuḡhutinmi uḡaḡpich, Iḡuum Iḡniḡa kivikkaḡisiḡniḡluḡu? Kisuuva una Iḡuum Iḡniḡa?” ³⁵ Jesus kiugai, “Qauma ittuatlullakkisiruḡ akunnapsitiḡi. Qauma pigiḡḡaan iḡuuniaḡitchi taaḡsisikkaunḡitchumuusriḡi. Uvvataḡku iḡuum taaḡtuakun iḡuuniaḡami, ilisimatlaitchaa napmun sivuniḡaḡtilaani. ³⁶ Qaummatiqanḡapsi ukpiḡsrisitchi qaumamik, aasriiḡi iḡugiliutiyumaḡaasri qaumam.”

Ukpiḡsriḡiḡhat Jew-ḡuruat

Jesus taatnaḡqaḡhuni aullaḡniqsuḡ tamatkunaḡa iriḡhuni ilinḡitiḡi. ³⁷ Jesus iḡiḡtaḡaḡaluaḡtitluḡu quviḡnaḡtuaniḡ savaaniḡ sivuḡaatni ukpiḡiḡiḡniḡiḡaat. ³⁸ Taavrumuuna sivuniksriḡirim Isaiah-m uḡauttutaa tanḡisitauniqsuḡ itnaḡsimaḡa, “Ataniḡiḡ! Kisut ukpiḡsriḡat uḡauttutigikkaptiknik?

Kisumun Atanḡuruam saḡḡiḡi urriḡsuḡpaunḡ?” *Isaiah 53:1*

³⁹ Taatnaḡhutin tamatkua ukpiḡḡutaiḡniḡisut, takku Isaiah-suli itnaḡhuni,

⁴⁰ “Agaayyutim ayaupkaḡai, isrummatinḡich muliktugai, iḡitchuḡsritḡaiḡluḡich ḡiḡnikkamiknik suli isrummatinḡich kaḡiḡsiyumiḡaiḡluḡich, aasriiḡ saatkumiḡaiḡluḡich uvamnun mamititḡulutin.” *Isaiah 6:10*

⁴¹ Isaiah-m taatna nipliutinigaa takku ilaan ḡiḡiḡluḡu Jesus-ḡum kamaḡaḡa.

⁴² Iḡugiaktuat Jew-ḡuruat sivulliuḡtit ukpiḡsriḡaluaḡmiḡisut Jesus-mik, aglaan sivuḡaḡiḡluḡich Pharisee-ḡuruat anitḡunḡitḡutin Jew-ḡuruat katraḡviatniḡ. Taatnaḡhutin uḡautiginḡiḡiḡiḡaat sagviḡluḡu ukpiḡsriḡiḡtin Jesus-mik. ⁴³ Ilinḡisa piḡḡagitlukluḡu iḡuḡitchiḡuḡ iḡunḡiḡi uumakḡa iḡuḡitchiḡuḡksraḡmikniḡi Agaayyutmiḡ.

Atanniusriaḡaliksraḡ Jesus-ḡum Uqalḡagun

⁴⁴ Jesus nipliutinigai nipitusriḡluni, “Kisupayaaḡ uvamnik ukpiḡsriyumi ukpiḡsriḡiḡniḡitchuḡ uvamnun, aglaan ukpiḡiḡisipmigaa tuyuḡiriga. ⁴⁵ Kisupayaam ḡiḡiḡsimaḡuam uvamnik ḡiḡiḡsimaḡmigaa ilaa tuyuḡiriga. ⁴⁶ Uvaḡa nunamun qaumatun ilipluḡa agḡiḡsaunuruḡa, kisupayaaḡ uvamnik ukpiḡsriḡpan, irviḡaḡumiḡaiḡluḡu taaḡtuamik. ⁴⁷ Kia ivruma tusraḡaluaḡluḡich uḡauttutitka tupiginḡitpagich atanniḡumiḡaitchiga. Atakkii agḡiḡitchuḡa atanniḡsuiḡyaḡluḡa nunam iḡuiḡiḡ aglaan anniḡsuḡiaḡluḡich. ⁴⁸ Kisupayaam ayagluḡa, uḡauttutiga akuḡtunḡitchumiḡ, atanniḡsimaḡtiḡaḡtuḡ. Uqalḡum uḡautigianikkagḡa atanniḡisigaa aḡulligmi uvlumi.

⁴⁹ Takku uḡanḡitchuḡa uvapkuḡiḡaḡ, aglaan Aapam tuyuḡirima tillisiḡaḡaḡa sumik

uqagiraksramnik. ⁵⁰ Uvaŋa ilisimagiga ilaan tillisigikkaŋa isruitchuamik iñuulhuruq. Tamanna uqauttutigikkağa Aapam uqautigaaŋa uqagitquplugu.”

13

Jesus-ŋum Iğgũlha Maliguaqtimi Isiganjithik

¹ Aasriiñ sivuuraŋani nigiqpagvikaam taggisiqaqtuam Apqusraaqtitauiğmik, Jesus ilisimaniqsuq aullağviksrani tikisilaanjanik nunamiñ marrumakŋa Aapamun. Ilaan pigikkani piqpagirağiplugich marrumani nunami ittuat piqpaginiğai isruanunaglaan. ² Jesus-lu maliguaqtiniļu nullautchigñiqsut. Tuunğaum isrummianiniğaa Judas Iscariot, Simon iğñiğikkaŋa, tunitquplugu Jesus. ³ Jesus-ŋum ilisimanigaa Aapam aatchuutigitilaaŋa iluqaan saŋŋi inmiñun. Ilisimapmigaa aggiqsilaani Agaayyutmiñ suli aullağniaqtilaani Agaayyutmun. ⁴ Tarraasriiñ Jesus makinniqsuq nigğiviniñ, aasriiñ qalliich atnuğaani piiğugich, ivgutmik tapsipluni. ⁵ Aasriiñ kuviripluni imiğmik iğgũviuramun, iğgũaqsiplugich maliguaqtigikkağmi isiganjich, aasriiñ allaqtiğugich ivgutmik tapsigikkağmiñik. ⁶ Simon Peter-m tikitmani nipliutiniğaa Jesus, “Ataniiq! Ilvich iğgũniaqpigich isigatka?” ⁷ Jesus-ŋum kiugaa, “Pakma nalugiñ savaagikkağa, aglaan aquvatigun ilitchuğigisigiñ.” ⁸ Peter-m nipliutilgiñniğaa, “Qakugununiiñ isigatka iğgũgumiñaipiağitin.” Jesus-ŋum kiuniğaa, “Iğgũngitchupkich isigaktin piqatauyumiñaitchutin uvaŋni.” ⁹ Simon Peter-m kiulgiñniğaa, “Ataniiq! Isigałhiñağingisatka aglaan argatkalu niaquğalu.” ¹⁰ Jesus-ŋum kiuniğaa, “Kisupayaaq iğgũaniksamaruaq salumallapi-aqhuni iğgũtuqsuksraungitchuq avataagun isigaiñ. Iluqasri salummaqsamarusri aglaan taamna atausriq.” ¹¹ Jesus ilisimanigaa kisumun tuniñaqtilaani; taatnaqhuni nipliutiginiğaa, “Iluqasri salummaqsamarusri, aglaan atausriq.”

¹² Ilaan isiganjich iğgũanikamigich atitqianikğugich atnuğaaniļu utiğniqsuq inimiñun nigğiviniñun. Aasriiñ apiqsruğniğai, “Kaŋiqsivisi sutilaamnik ilipsitñun? ¹³ Taiyuğipsitña Ilisautrimik suli Ataniğmik, aasrii nalaunŋapluni taatnaħiqsi, atakkii taavrumiŋauruŋa. ¹⁴ Uvaŋaasrii, ilipsi Atannapsi suli Ilisautripsi, isigasri iğgũgitka. Ilipsipsuuq iğgũutiruksraurusri isigapsitñik avatmun. ¹⁵ Qaitchigipsi urrautiksrapstñik, ilipsipsuuq iñiqtaqaqplusri iñiqsiłłaptun ilipsitñun. ¹⁶ Ilumutuullapiaqtuamik uqautigipsi, Savaktaagruk kamanatluktuanğitchuq ataniğmiñiñ, unniñ uqçiraqti kamanatlungitchuq taavrumakŋa tuyuğirimiñiñ. ¹⁷ Ilisimagupsigik tamatkua qanutun quvianamiuniaqtusri atuğupsigik. ¹⁸ Taamna nipliutigingitchiga iluqapsigun. Ilisimaniğitka taapkua piksraqtaagikkatka, aglaantuuq uqalıq aglausimaruq immiqsuksrauruq itna, ‘Iñuk nigiqatiga niqimik akilliğtuq uvamni.’ ¹⁹ Kilikkipsi taavrumiŋa pakma atuumahksraŋan sivuani aasriiñ taamna qakugu atuummikpan ukpigiquplugu ilaŋutilaamnik. ²⁰ Ilumutuullapiaqtuamik nipliutigipsi, iñupayaam akuqtuğumiŋ kiñapayaaq tuyuğikkağa akuqtuqmirağigaanaptuuq. Suli akuqtuipayaaqtuat uvamnik akuqtuqmirağigaat tuyuğiriga.”

Jesus Sivuniksriquruq Tunikkauksrağmiñik

²¹ Taatnaqqaagğugich Jesus ihuilliuliğniqsuq irrutchiğmiñi aasrii nipliutiplugich, “Ilumutuullapiaqtuamik nipliutigipsi, ilapsi tuniñağaana.” ²² Maliguaqtit qinğutiaqsiñiqsut avatmun, kaŋiqsiñgillapiağlugu. ²³ Maliguaqtit ilaŋat, taimña Jesus piqpagikkaŋa, aquppiñiqsuq tugliupluni Jesus-mun. ²⁴ Simon Peter-m urriqaniğaa itnaqhuni, “Apiqsruğŋ kisumik uqautiqaqtilaana.” ²⁵ Taamna maliguaqti qallilaqhuni Jesus-mun apiqsruğniqsuq, “Kisuuva, Ataniiq?” ²⁶ Jesus kiugaa, “Ilaŋuruq qaitchikkağa uumiŋa qaqçiaviñauramik misruqqaagğlugu imiqqamun.” Tarakŋa tigusripluni qaqçiaviñiğmik misruqqaagğlugu qaiñniğaa Judas-mun, iğñiŋanun Simon Iscariot. ²⁷ Judas tiguluqqaagaa qaqçiaq Tuunğaum isigniğaa. Tarani Jesus-ŋum nipliutigaa, “Savaagisrukkan piun qilamik!” ²⁸ Nalliataunniñ nigñiaqatauruat kaŋiqsiñiğniğaat qanuutautilaanjanik

Jesus-mun nipliutilha. ²⁹ Ilañich maliguaqtit isrumaniqsut, Judas aňalatigipmagu maniqagvinat, Jesus-mun tauqsigiaquniplugu inugikkaǵmiknik niǵiqpagvikaami, unniñ qaitchityaquplugu sumik inuqsraqtuanun. ³⁰ Judas akuqtuanikamiuñ qaqqiaviñauraq, tarvauvaa aniñiqsuq. Tarra unnuañuruq.

Nutauruaq Tilliñ

³¹ Judas anianikman Jesus nipliqsuq, “Pakma Iñuum Igñiña kamañaqsiqkakkauruq. Suli Agaayyun kamañaqsiqkakkauruq Ilaagun. ³² Aasrii Agaayyun kamañaqsiqkakkauruq Ilaagun, Agaayyutimtuuq inmiñik sagvigisigaa kamañautaa Igñiñan Iñuum, Ilaan kamañausriǵlugu tarvauvaa. ³³ Iilgauramaan! Uvaña nayuutiqqakku-miñaiqsuñ. Pakaaqsigisigaluagipsitña, aglaan Jew-ñuruat uqautipmatun nipliutigipsi pakma, ‘Aullalguitchusri aullaǵviginiakkamnun.’ ³⁴ Nutaamik tillitmik qaitchigipsi, Avatmun piqqakutiyumuusri! Atriǵlugu piqqaksriǵa ilipsitñik, taatnatuntuuq piqqagiikku-muusri. ³⁵ Avatmun piqqakutigupsi, iñupayaat ilitchuǵigisigaa uvamni maliguaqtauliqsi.”

Jesus Sivuniksriqiruaq Peter-m Piilaatiksrañanik

³⁶ Simon Peter-m apiqsruǵniǵaa, “Ataniiq! Napmuñniaqpich?” Jesus-ñum kiuniǵaa, “Pakma malilguitchiñ aullaǵviginiakkaǵa, aglaan aquvatigun malikkisigikma.” ³⁷ Peter-m apiginiǵaa, “Ataniiq! Suvaata malilguitpigiñ pakma? Uvaña tuqułhiñaǵuqtuñ pisigilutin.” ³⁸ Jesus-ñum kiugaa, “Itqanaipiaqpich tuqutisukluña? Iłumutuuruamik nipliutigikpiñ, aqargiqpak qalǵuñaiññaan piilaǵutigigisigikma piñasruniaglaan.”

14

Jesus-ñum Apqutaulha Apamun

¹ Jesus-ñum nipliutigai, “Iluilliuqtitnagich uummatrisi. Ukpisrimeaǵitchi Agaayyutmun, uvamnun ukpiqsriłusripsuuq! ² Aapaa kiñungani iniksrat iñugiaktuat ittut. Itqanaiyautityaǵniǵipsi iniksrapstñik. Taatna uqautinayaitchipsi, taatniingitpan. ³ Aasrii aullaǵuma itqanaiyaǵiaǵlugu iniksraqsi aggitqikkisiruña, aasrii uvañnun inmagusri nayuutitlasriłusri nani itchuma. ⁴ Aasrii ilitchuǵianikkiksi qanuq tikiññiahiksraqsi taivrumuña aullaǵniǵvigikkamnun.” ⁵ Thomas-ñum nipliutigaa, “Ataniiq! Iłisimangitchikput napmuñniaqtilaan. Qanuǵlugu taivrumuñǵniakhum apqutaa ilisimagisivisigu?” ⁶ Jesus-ñum kiugaa, “Uvaña apqutauruña, iłumutuupluña, suli iñuulhupluña. Kiñaunniñ Aapaanukkumiñaitchuq kisanik uvapkun. ⁷ Pakma ilitchuǵi'apsitña ilitchuǵipmigiksipsuuq Aapaga. Aasriiñ uvakñaniñaglaan ilisimagiksi suli qiñiqsimaplugu.”

⁸ Philip-ñum nipliutiniǵaa, “Ataniiq! Aapamik urriqsuutitigut. Taamna inuǵikkatuaǵigikput.” ⁹ Jesus-ñum kiugaa, “Takiruami nayuuti'ama ilipsitñi naagasuli ilitchuǵingitpiña, Philip? Kisupayaam qiñiqsimaruam uvañnik qiñianiksimagaa Aapa. Suvaatami nipliupich Aapamik urriqsuutitquplusri? ¹⁰ Philip! Ukpigingitpiuñ uvaña Aapami nayuutitilaǵa suli Aapa uvañni itilaña? Tamatkua uqallich uqautigianikkatka ilipsitñun uvamniqnisaungitchut. Aapauruam nayuutiruam uvañni iñiqtaǵigai savaani. ¹¹ Ukpigisritña uqaqama Aapami itilaamnik suli Aapa uvañni itilaañanik! Naagaunniñ ukpigisritña savaapkun. ¹² Iłumutuuruamik nipliutigipsi, kisupayaaq ukpiqsriřuaq uvapkun savañniaqmiuq savaǵikkamnuk, piñiaqtuqunniñ kamañatluqtuanik savaanik tamatkunakña, atakkii aullaqsiřuña Aapaanun. ¹³ Aasrii iñiqsisigisigipsi qanusripayaamik inigupsi attapkun piqutigilugu Aapauruam kamañatitauliksrañagun uvapkun Igñiǵuruakun. ¹⁴ Sukupayaaq inigupsitña atigikkapkun, iñiqtaǵigisigiga.

Akiqsruun Ipqitchuam Irrutchim Qaisauliksrañanun

15 “Piqqagigupsitña tupigigisigisri tillisitka. 16 Aasrii inigisigiga Aapa qaitchitqulusri atlamik ikayuqtiksramik nayuqtiksrapstñik qañavak taimuḡa. 17 Taamna Irrusrigigaa ilumutuulhum. Nunam iñuiñ akuqtulguitchaat qañingitlugu unniñ kanjqsimaitlugu. Aglaan ilisimagiksi, takku iñuqatauruq piqatigiplusri sulii ilipsitñiinnaqtuq.

18 “Unitchumiñaitchipsi kisinḡuḡusri. Utigilhitichuḡa ilipsitñun. 19 Sivikisuurami nunam iñuiñ qañitqikkumiñaiḡisaatḡa aglaan ilipsi qañigisigipsitña, takku iñuulhapkun ilipsipsuuq iñuugisirusri. 20 Taimña uvluq tikitpan ilitchuḡigisigiksi Aapamni itilaḡa sulii ilipsi uvamni, aasriipsuuq uvaḡa ilipsitñi. 21 Kisupayaḡ piqatuaq tillisimnik tupigiplugillu ilaanuruq piqpaksrirauruq uvamnik. Aapaa piqqagigisigaa piqpaksriruḡa uvamnik. Uvaḡaptuuq piqqagigisigiga ilisimapkaḡuḡa ilaanun.” 22 Judas-ḡum (Iscariot-ḡunḡitchuam) nipliutinigaa, “Ataniiq! Qanugutin ilisimapkaḡisivich uvaptiknun ilisimapkasruḡaḡnak nunam iñuiñun?” 23 Jesus-ḡum kiugaa, “Kisupayaam piqpaksriruam uvamnik tupigigisigai uqaḡatka. Aapaa piqqagigisigaa sulii Aapagaluu tikitkisigikpuk iñuuniaqasriḡlugu. 24 Kisupayaam piqpaksriḡitchuam uvamnik tupigitlaitchai uqaḡatka. Uqaḡhich tusraakkasri uqaḡiḡiḡitchitka, aglaan agḡiaḡaqtuq Aapamiñ tuyuḡirimniñ.

25 “Tamatkuniḡa uqautigipsi nayuutiḡḡaḡmasulii ilipsitñi. 26 Ikayuqtim Ipqitchuam Irrutchim Aapauruam tuyuḡiraksraḡan attapkun ilisautigisigaasri supayaamik itqaqtiḡaḡlugillu iluqaisa uqauttutitka ilipsitñun. 27 Qiñuiññamik unirvigigipsi. Tutqitumnik tutqituaqḡitchi. Nunam iñuiñ qañuiññaaḡumiñaitchut qañuiññaaqatirrutiptun. Ihuilliuqtitnagich uummatisri! Iqsisuḡaḡasri! 28 Tusraagipsitña nipliḡama aullaḡniḡnipluḡa, aglaan agḡitqinḡiḡnipluḡa ilipsitñun. Piqqapiḡniḡgupsitña quviasrugayaḡaluaqtusri aullaḡniḡhapkun Aapamun, atakkii Ilaa kamanatluktuq uvamniñ. 29 Tamarrumiḡa pakma kilianikkipsi atuummigaluaḡnagu ukpiqsritquplusri atuummiluni pikpan. 30 Tarakḡaaglaan uqaḡtuḡatigilḡiḡniḡgipsi, takku nunam marruma aḡalataa, Tuunḡaḡ, agḡiaḡsiruḡ. Ilaa piitchaluaqtuq saḡḡimik akiililḡuḡa, 31 aglaan nunam iñuiñ ilitchuḡiraksraḡiḡaat piqpaksriḡiḡa Aapamik. Taatnaḡlugu tupigiraḡigiga Aapam tillisipayaḡa. Makillusri, uvakḡa aullakta!”

15

Jesus Napaaqtupiatun Ittuq

1 “Uvaḡa atriḡaqtuḡa napaaqtupiamik aasrii Aapaga nautchirriḡiraupluni. 2 Ilaan piḡaḡigaa akiḡupayaḡaḡ uvamniittuaḡ asrirriḡaḡanḡitman, sulii naggiḡsaḡlugu akiḡupayaḡaḡ asrirriḡaḡaktuḡaḡ asrirripsaaḡuplugu. 3 Ilipsi salummakkaḡaniktusri uqaḡikun uqautigianikkapkun ilipsitñun. 4 Piqatautuiḡaḡitchi uvamni sulii uvaḡaptuuq ilipsitñi. Uvamni nayuutingisuaḡḡupsu asrirriḡaḡumiñaitchusri, atrilugu akiḡuḡ inḡigun asrirritlaitchuaḡ kisanik napaaqtumi itnami. 5 Uvaḡa atriḡaqtuḡa napaaqtumik, ilipsiasriñ akiḡqutun. Kisupayaḡaḡ nayuutiruḡaḡ uvaḡni sulii uvaḡa ilaani, atqunaḡ asrirriḡaḡisiruḡ, takku sumik iñiqsiyumiñaiḡiaqtusri piilluḡa uvaḡa. 6 Kiñapayaḡaḡ nayuutingitichuaḡ uvamni ittuḡ akiḡqutun igitaupluni tuqulliruatuḡ. Taatnatchich akiḡqut katitlugich ikniḡmun igittaḡiḡaich ikiḡkaḡviksraḡatnun. 7 Ilipsi uvamni nayuutigupsu sulii uqaḡiḡkatka ilipsitñi, aasriili qanutchimik pigiyumakkapsitñik inḡisruḡupsu qaisauniaqtuḡ ilipsitñun. 8 Aapaa kamanautaa qañiḡnaqtitaugisiruḡ tumigilugu atqunaḡ savaḡqallautaiḡsi. Taatnatun ukpiḡnaḡsigiksi maliḡuaḡqigitilaḡsi uvamnun. 9 Piqqagikkaḡigipsi atriplugu Aapaa piqpaksriḡha uvamnik. Nayuutititchi piqpakkutimni. 10 Tillisitka tupigigupsigik piqpakkutimni itkisirusri, atriluguptuuq uvaḡa Aapaa tillisaiñik tupiksripluḡa itmatun piqpakkutaani. 11 Tamatkuniḡa uqautigipsi quvianagikkaḡa ilipsitñiitquplugu, sulii quvianaḡaḡuplusri naamaruamik.

12 “Unauvva tillisiga, piqpakkutiyumuusri avatmun atrilugu piqpaksriḡiḡa ilipsitñik. 13 Kiñauñniñ kamanatluktuamik piqpakkutaitchuḡ uumakḡa iñuum qaitchihaniñ iñuukḡmiñik piqutigiplugich ilauraani. 14 Ilipsi uvaḡni ilauraḡurusri tillisitka atugupsigik.

¹⁵ Savaktaagrunik taiyutqikkumiñaitchipsi, takku savaktaagruum ilisimatlaitchaa atanigmi surağalha. Aglaan ilauraanik taiyuutiqağisigipsi, takku supayaamik Aapamniñ tusraakkannik ilitchuğipkağipsi. ¹⁶ Ilipsi piksraqtaagingitchipsitña, aglaan piksraqtaagigipsi suli nalunaigusri asrirriaqaquplusri iñugiaglugu suli asrirrituiñagusri itquplusri. Aasrii Aapam qaitchigisigaasri qanusripayaamik inigupsuñ attapkun. ¹⁷ Taatnaqhusri taatnailiğlugu tiligipsi piqpakkutitquplusri avatmun.

Nunam Iñuiñ Uumiksriłhat Maliguaqtinik

¹⁸ “Nunam iñuiñ uumigikpasri itqağiraksraqigiksi uumigikkauhiğaptuuq sivupsitñi. ¹⁹ Ilipsi pigipkağupsi nunam iñuiñun, piqpaginayagaasri pimiktitudun ililusri. Aglaan piksraqtaagigipsi marrumakña nunakualigmiñ pigingiqsitlusri tamarrumuña; taatnaqhuni nunam iñuiñ uumigigaasri. ²⁰ Itqağiyumagiksi uqalħich uqautigikkatka ilipsitñun, ‘Savaktaagrük kamanatluktuanunğitchuq atanigmiñiñ.’ Ilinisa piyuakkağigaatña, tarrali piyuagisigaasripsuuq. Tupigigaich uqauttutitka, tarrali tupigigisigaasripsuuq. ²¹ Aglaan ilinisa taatna irrutigisigaasri piqutigilugu pigipkağipsi uvañnun, ilisimangitlugu tuyuğiriga. ²² Aggiñğitchuma suli uqautingitchupkich patchisaikkaunayaqtut. Aglaan pakma pisanğitchuuğutiksraitçhut killuqsautmiktigun. ²³ Kisupayaam uumigi’amiña Aapagaptuuq uumigipmirağigaa. ²⁴ Savaaqaqsimaitchuma akunğatni iñuum iñiqtağingaqsimaisañanik patchisaikkaunayaqtut, aglaan qinñianikkaluaglugu iñiqtağa uumigituiñagaatña suli Aapaga. ²⁵ Taamna taatniittuksrauruq taniquplugu taimña uqautauruaq aglaksimakkaña maligutaksriusrainitñi, ‘Uumigigaatña patchisailaakun.’ ²⁶ “Aglaan ikayuqti aggiqpan, tuyuğiniakkağma Aapamiñ, Irrusria ilumutuulħum Aapamiqnisauruaq, ilaa uqautiniaqtuq uvapkun. ²⁷ Uqagigisigipsitñapsuuq takku iqataurusri uvamni aullağniłħaniñ.

16

¹ “Uqautigipsi tamatkuniña ukpiqqutaiqunğitlusri. ² Iñuich anitqatağisigaasriunniñ ilinisa katraqvinmikniñ. Aa, piviksraq tikitchumaaqtuq kia iñuum tuqqutçhumisi savautriñasrukniagisiruq Agaayyutmik. ³ Taatnailiğlugu irrutigisigaasri ilitchuqsrimaiłigimikkun Aapamik unniñ uvañnik. ⁴ Aglaan uqautigipsi tamatkuniña itqağitquplugich uqauttutitka ilipsitñun taimanigu irrutiaqsikpasri taatnailiğlugu. Uqautingitchaluagipsi tamatkuniña maliguaqsutiqqaaqapsi takku nayuqtuiñaqhusri.

Ipqitchuam Irrutchim Savaaņa

⁵ “Aglaan pakma utigniaqama ilaanun tuyuğirimnun nallipsi apiqsruqtangitmigaatña napmuaqsisilaapkun, ‘Napmuñniaqpich?’ ⁶ Aasriñ pakma kilikapsi aliatchaktusri. ⁷ Aglaan ilumutuuruamik nipliutigipsi, ihuatlukkisiruq aullahiksraqa. Uvvatakkun aullanğitchuma ikayuqtiksrapisi utlanñiangitchaasri. Aglaan aullağuma tuyuğisigiga ilipsitñun. ⁸ Aasrii aggiğumi ilitchuğipkaaqsisigai iñui nunam nalaunğitlutin killuqsautikun suli nalaunñaruahikunlu atanniiviksarakunlu. ⁹ Uqautigisigai nalaunğitlutin killuqsautikun takku ukpiqsriñğitlutin uvamnik, ¹⁰ suli nalaunñaruahikun takku Aapamuñniaqtuña aasrii qinñitqikkumiñaitchipsitña, ¹¹ suli atanniivikun takku añalatchiruaq marrumani nunami Tuunğaq atannikkaunaniqtuq. ¹² “Uqaksraqağaluagtuña iñugiaktuanik ilipsitñun aglaan pakma kanjisiyumiñaitçhusri. ¹³ Aglaan Ipqitchuaq Irrusriq ilumutuulğimik ilitchuğipkairuksraq aggiğumi, ilaan kanjisiqçhaaqsisigisigaasri iluqaanik ilumutuuruunik. Ilaa uqağumiñaitçhuq añalatchiħaqaqmatun inmigun aglaan uqautigisigaasri tusraakkağmiñik, suli quliaqtuağutiniağasri sunik tikitchuksranik. ¹⁴ Ilaan kamañatitkisigaaña, takku uqaksraqikkaga quliaqtuağiniağaa ilipsitñun. ¹⁵ Iluqaan Aapam pigikkaña pigipmigiğaptuuq. Taatnaqługu nipliutigigiga Ipqitchuamun Irrutchimun quliaqtuağiniağnipluğlu ilipsitñun uqaksraqikkaga.

Alianaq suli Quvianaq

¹⁶ “Sivikisuurami qiñingisaallakkisigipsitña, aasriiñ kiñuvaanagun qiñiaqsilgilluḡa.”
¹⁷ Iḡaitguuq maliguaqtaiñ uqaaqsiñiqsut avatmun, “Sumik uqautivatigut itnaqami, ‘Akuniisrunaqasri qiñingigisigipsitña aasriiñ taamuunavak qiñiaqsilgilluḡa,’ suli itnaqami, ‘Aullaḡniaqtuḡa Aapamun?’ ¹⁸ Qanuutauva ‘sivikisuuraq?’ Uvagut kañiqsitḡaitchikput sumik uqautiqalḡa.”
¹⁹ Jesus-ḡum kañiqsimaplugu apiqsruḡulḡat taavrumuuna nipliutiniḡai, “Apiqsruqtuutivisi ilipsitñun sumik qanuutautiqaqtilaananiq uqaaqama, ‘Akuniisrunaqasri qiñingigisigipsitña aasriiñ taamuunavak qiñiaqsilgilluḡa.’ Taamna apiqsruutigisukḡugu uqaksraqtutigivisiuḡ akunnapsitñi? ²⁰ Uvaḡa nipliutigipsi ilumutuuruamik, qiapkaḡusriḡu alianniuqtillusrilḡu nunam iñui quviatchakkisirut, aglaan alianniuiqsi mumikkisiruq quviasruḡimun. ²¹ Aḡnaq qitunḡiuqtuaq auliyautipmani nagliksaaḡaqtuq tikiumaḡhagun atniḡnam, aglaan annaaniktiqami puuyugagigaa nagliksaaḡi auliyausrima’ami, quviatchagaqtuq ilaalugruaq anipman nunamun. ²² Taatnatun alianniuḡutiqaḡaluaqtusri pakma aglaan qiñitqikkisilḡitchipsi suli uummatisri quviatchakkisirut, aasrii kia-unniñ iñuum ivayaagiyumiñaitchaa quvianaq ilipsitñiñ. ²³ Taivrurmani uvlumi apiqsruqtaaqsiyumiñaitchipsitña sutigun. Uqautigipsi ilumutun, Aapam qaitchigisigaasri ilipsi inḡigupsiuḡ qanusripayaamik attapkun. ²⁴ Uvuḡanunaglaan inḡiqsruqtanḡitchusri sumik attapkun. Inḡiqsruḡitchi ilipsiḡi akuqtuiyumuusri suli quvianaksraqsi inuḡaitchumuḡuq.”

Akiilñiḡḡa Jesus-ḡum Nunam Iñuiñik

²⁵ “Uqautigipsi tamatkuniḡa atrikusrautitigun. Pivik tikitchaḡumaruq uqaguiḡviksraḡa ilipsitñun atrikusrautitigun aglaan uqautitlasrigisigipsi kañiqsiñaqsilugu Aapauruakun. ²⁶ Taimña uvlug tikitpan, inḡiqsruqtaḡisigiksi attapkun. Uvaḡaunniñ inḡiqsruutingitkipsi Aapamun. ²⁷ Uvvatakkun Aapam piḡpagigaasri takku piḡpaksriḡusri uvamnik suli ukpiqsriḡlugu agḡiqsimalḡa Agaayyutmiñ. ²⁸ Uvaḡa ilumun agḡiqsuami Aapamiñ marrumuḡa nunamun. Uvva pakma aullaqsilḡitchuḡa maakḡa nunamiḡ utiqsaḡḡuḡa Aapamun.”
²⁹ Maliguaqtaiñ nipliutiniḡaat, “Uvvaliqaḡa uqalḡiñ kañiqsiñaqtuq. Pakma uqanḡitchutinunniñ atritigun. ³⁰ Uvagut kañiqsigikput pakma ilisimaḡhiñ supayaamik. Inuḡnanḡitchuq kisumun apiqsruqtaqulutin. Taavrumuuna ukpiḡigikput agḡiqsuanuḡhiñ Agaayyutmiñ.”
³¹ Jesus kiugai, “Uvvaapakma ukpiqsriḡiḡpaalukpisi? ³² Pivik tikiññiaqtuq, tikiumaaniktuqami, iluqasri siammayaagtitauliksragsi, atausriukattaagusri kiñunnapsitñun kisiḡḡuḡluḡa. Aglaan kisimallapiaḡ inḡitchuḡa, takku Aapaa nayugaaḡa. ³³ Tamarrumuḡa uqautigipsi qiñuiññaaqapulusri piḡqataulḡapsigun uvamni. Nunam iñuiñ nagliksaaqtitkisigaasri, aglaan quviatchaḡḡikkitchi. Uvaḡa akiilianiksimagiga nunam aḡalataa.”

17

Jesus-ḡum Inḡiqsruḡḡa Inḡimigun

¹ Jesus taatnaanikami, ilaa aagluḡhuni nipliḡñiqsuq, “Aapaan, pakma piviksraq tikiumaruq. Kamaḡaqsiḡkaḡuḡ Inḡiḡiñ, Inḡiḡipilli kamaḡaqsiyumuḡaatin. ² Uvvatakkun ilvich aḡalatchitḡapkaḡiñ iluqaitñik iñuḡnik suli qaitchitḡapluni isruitcheamik iñuḡḡimik iluqaitñun qaisaḡikkaqnun ilaanun. ³ Una isruitcheuq iñuḡiq itnautauruq, iñuḡich ilitchuqsriḡiksraḡat ilipnik kisivich ilumun Agaayyutautilaaḡnik suli ilitchuḡilugu Jesus Christ ilvich tuyuḡikkan. ⁴ Iḡitchuḡipkautionikkiga kamaḡaḡhiñ nunam iñuiñun. Itqanaḡanikkiga savaaksrirutigikkan uvaḡnun. ⁵ Pakma, Aapaan, kamaḡaqsiḡkaḡuḡa sivuqḡapni, kamaḡautim atrinaniḡ piḡikkaḡma itnama ilipni nuna iñiqtaugaluḡaḡuḡunniñ.”

Jesus Inḡiqsruutriḡḡa Maliguaqtimiñik

⁶ Uvaᅇa ilitchuᅇipkautigianikkikpiᅇ iᅇuᅇnun ilvich qaisaqnun uvaᅇnun marrumakᅇa nunamiᅇ. Ilvich pigiliutigitin, aasriiᅇ qaitkitin uvaᅇnun, aasriiᅇ tupigigaat uqalᅇiᅇ. ⁷ Pakma ilitchuᅇigaat suapayaaq qaisan uvaᅇnun agqiᅇsaᅇha ilipniᅇ. ⁸ Qaitchigitka uqalᅇimik qaisaᅇnik uvaᅇnun. Iliᅇisa akuqtuᅇᅇuᅇ, ilitchuᅇigaat ilumun agqiᅇsuanuᅇliᅇa ilipniᅇ ukpiᅇipluᅇu ilipnun tuyuᅇiᅇliᅇa. ⁹ Agaayyutigitka tamatkua. Pakma agaayyutingitchitka nunam iᅇui, aglaan agaayyutigitka tamatkua qaisatin uvaᅇnun, takku iliᅇich pigigitin. ¹⁰ Iluᅇaan uvaᅇa piga pigipmigiᅇ suli iluᅇaan ilvich piᅇ uvaᅇaptuuᅇ pigigiga, aasriiᅇ kamanaliᅇa qiᅇiᅇnaqtitauruᅇ tamatkunuuna. ¹¹ Pakma utlautiniaqtuᅇa ilipnun nunami iᅇiᅇiᅇuᅇa, aglaan tamatkua inniaqtut nunami. Ipqitchuaᅇ Aapaan! Qaunagiyummigitin annautruᅇᅇuᅇlich saᅇᅇiᅇgikkaᅇaᅇun atigikkaᅇpich qaisaᅇgikkapkun uvaᅇnun, iliᅇiᅇli atautchiiᅇnauyumuut atrilugu uvaguᅇ atausriuiᅇpuk. ¹² Uvaᅇa nayuutinnamni nunami iliᅇitᅇi qaunagigikkatka annautruᅇᅇuᅇlich saᅇᅇiᅇaᅇun atigikkaᅇpich, ilvich atchiutigikkapkun. Qaunagigitka aasrii atausriᅇunniᅇiᅇ tammangitchuᅇ, aglaan taimᅇa iᅇuk tammaqtuksrauruᅇ, Agaayyutim uqalᅇa immiutaupluni. ¹³ Pakma utlautiyasriruᅇa ilipnun. Taatnaiᅇipluᅇu uqaqtuᅇa innamni nunami, iliᅇich piᅇaᅇuᅇpluᅇlich quvianagikkamnik inuᅇaiᅇluᅇu. ¹⁴ Qaitchiruᅇa uqalᅇinik iliᅇitᅇun, aasrii nunam iᅇuiᅇ uumigigaich, takku piᅇatigingiᅇᅇuᅇlich nunam iᅇui atripluᅇu uvaᅇa piᅇatauᅇᅇiᅇliᅇa nunam iᅇuiᅇun. ¹⁵ Uvaᅇa inᅇiᅇsrungitchikpiᅇ piᅇqulugich marrumakᅇa nunamiᅇ, aglaan inᅇiᅇkpiᅇ qaunagitquᅇpluᅇlich piᅇiᅇᅇnaiᅇᅇuᅇlich tuuᅇᅇaᅇmiᅇ. ¹⁶ Uvaᅇa piᅇatauᅇᅇitmatun nunam iᅇuiᅇun iliᅇittuuᅇ piᅇatauᅇᅇitchut nunam iᅇuiᅇi. ¹⁷ Ilumutuᅇᅇapkun ipqiᅇsimaakkich ilipnun. Uqalᅇiᅇ ilumutuuruᅇ. ¹⁸ Tuyuᅇigitka nunamun, ilvittuuᅇ tuyuᅇaᅇmatun uvamnik nunamun. ¹⁹ Iliᅇich piᅇutigipluᅇlich ipqiᅇsimaqtuᅇa ilipnun, iliᅇittuuᅇ ipqiᅇsimaᅇuᅇpluᅇlich ilipnun ilumutuᅇᅇikun.

Jesus Inᅇisruutriᅇha Ukpiᅇtuanᅇuruapayaanik

²⁰ “Agaayyutingitchitka kisiisa tamatkua, aglaantuᅇ taipchua ukpiᅇsriruaksrat uvamnik iliᅇisa uqalᅇhatigun. ²¹ Agaayyutigitka iluᅇaᅇmiᅇ atautchisun itquᅇpluᅇlich. Aapaan! Atautchisuttuᅇ illich uvaptikni, atrilugu ilvich uvamniitmatun suli uvaᅇa ilipni. Taatnatuᅇ atausriuyumuut, taavrumuunali nunam iᅇuiᅇ ukpiᅇiᅇaᅇutiyumigaat ilvich tuyuᅇqalᅇiᅇ uvaᅇnik. ²² Uvaᅇa qaitchigitka atrinᅇanik kamanaliᅇpich qaisaᅇpich uvaᅇnun, piᅇutigipluᅇu iliᅇich atautchiiᅇnaᅇiᅇksraᅇat atrilugu uvaguᅇ atausriuiᅇpuk. ²³ Uvaᅇa illuᅇa iliᅇitᅇi suli ilvich uvaᅇni, taavrumuuna iliᅇich atausriᅇᅇuᅇumuut. Nunamli iᅇuiᅇ kaᅇiᅇsiyumigaat ilipnun tuyuᅇiᅇliᅇa suli ilvich piᅇpaksriᅇiᅇiᅇ iliᅇitᅇiᅇik piᅇpaksripmatun uvaᅇnik. ²⁴ Aapaan, tamatkua qaisatin uvaᅇnun iᅇatigisrukkitka sumiᅇtchuma iliᅇitᅇun qiᅇiᅇiqquᅇpluᅇu kamanaun pigipkakkan uvaᅇnun takku ilvich piᅇpagipluᅇa nuna iᅇiᅇqtaᅇᅇaiᅇᅇaan. ²⁵ Nalaunᅇaruᅇaᅇ Aapaan! Nunam iᅇuiᅇ nalugaatin, aglaan uvaᅇa ilisimagikpiᅇ suli ukua maliᅇuaᅇtit ilitchuᅇigaat tuyuᅇitilaᅇaᅇa ilipnun. ²⁶ Ilitchuᅇipkaᅇikpiᅇ iliᅇitᅇun, suli ilitchuᅇipkapsaaᅇniᅇaᅇikpiᅇ. Tarrali piᅇpaksriᅇiᅇ piᅇpakkutigikkan uvaᅇnun uvaᅇalu nayuutiyumuᅇuᅇ iliᅇitᅇi.”

18

Jesus-ᅇum Tigurauᅇha

¹ Jesus agaayuanikami taavrumani, aullaᅇniᅇsuᅇ maliᅇuaᅇtiniᅇu ikaaᅇᅇuᅇ kuuᅇuuraᅇ taiᅇaᅇtuᅇaᅇ Kidron-mik. Taakmanianᅇani inniᅇsuᅇ nautchiivik. Jesus maliᅇuaᅇtiniᅇu isiᅇniᅇsut taavrumuᅇa. ² Judas-ᅇumaasrii, aatchuutigitniktuam ilaanik, ilisimanigaa suniᅇtilaanᅇa. Uvvatakku Jesus-ᅇum taruᅇautisruuniᅇai akulaiᅇᅇuᅇ maliᅇuaᅇtini tarani. ³ Taatnaᅇhuni Judas utlautiniᅇsuᅇ nautchiivᅇmun piᅇasriᅇhuni aᅇuyyiuᅇtinik suli agaayyuvikpaum qaunaksraiᅇnik, tuyuᅇplutiᅇ ᅇauᅇᅇiᅇitᅇiᅇiᅇ agaayuliᅇsiniᅇ suli Pharisee-ᅇuruaniᅇ, saagaᅇhutiᅇ satkunik suli nanniᅇik. ⁴ Jesus-ᅇum kaᅇiᅇsimaplugu suapayaaᅇ atuumaniaᅇtuᅇaᅇ iᅇmiᅇun paᅇniᅇai niᅇliutiᅇpluᅇlich, “Kiᅇa pakikipisiᅇuᅇ?”

⁵ Taapkua kiunigaaat, “Jesus Nazareth-miu.” Ilaan kiugai, “Uvaŋa taimñaauruŋa.” Judas-ŋum, aatchuutigitniktuum ilaanik, qichaqasriqsimanigai tamatkua pakaktuat. ⁶ Jesus-ŋum nipliutipmatin, “Uvaŋa taimñaauruŋa,” tamatkua kiñumuktuqhutin ulgusraaŋniqsut nunamun. ⁷ Jesus-ŋum apiqsrutqinñigai, “Kiña pakikpisiuŋ?” Kiunigaaat, “Jesus Nazareth-miu.” ⁸ “Uqautianikkipsi ilaanutilaamnik. Ilipsi pakakkupsitña, maliguaqtitka aullaqtitchigik!” ⁹ Taatna nipliutinigai Jesus-ŋum taŋiqsaqlugu nipliutigimaanikkani itnailiplugu, “Aapaan, atausriqunniñ tammanŋitchuq qaisaŋniñ uvaŋnun.” ¹⁰ Simon Peter-guuq savikpaqaqhuni, aasriñ amuliqamiuŋ anaupluni ilaan siutaiqsiŋniŋaa taliqpianik tamarrumiŋa qaukhiata agaayuliqsit savaktaa, atiqaqtuq Malchus-mik. ¹¹ Jesus-ŋum nipliutigaa Peter, “Tugvaŋuŋ satkugikkan puuŋanun. Isrumavich akuqtuŋnianiŋñasrugalugu uvamnun nagliksaaŋutiqqak Aapama sivunniagikkaŋa uvamnun? Uvaŋa nagliksaaŋluŋa tuquruksrauruŋa. Imiqtaksraŋigiga taamna imaŋa qallutim Aapama qaisaŋa uvamnun?”

Annas-ŋum Apiqsruqtuiŋha Jesus-mik

¹² Anuyyiuqtit piqasriqhutin qaukhiŋmiknik suli Jew-ŋuruat qaunaksriŋisa tiguniŋaat Jesus qiliqsruqlugu, ¹³ aasrii sivulliuplugu Annas-muutiplugu atanigmun, taataruŋanun Caiaphas-ŋum. Caiaphas-guuq qauqhiupluni agaayuliqsauniqsuaq tamarrumani uki-umi, niŋuagiplugu taavruma Annas-ŋum atangum. ¹⁴ Taamna Caiaphas uqautriŋiqsuaq qaukhiŋitnik Jew-ŋuruat iŋuatlukkisiŋniplugu atausriq iñuk tuqqutaukpan piqusriŋuni iluqaitnik iñuŋnik.

Peter-m Piilaqaŋha Jesus-mik

¹⁵ Simon Peter-m suli atlam maliguaqtim kiñuagun maliŋniŋaak Jesus. Taamna atla maliguaqti, ilisimaplugu qaukhiata agaayuliqsit, isiŋniqsuq igluqpaŋanun qaukhiata agaayuliqsit piqatigiplugu Jesus. ¹⁶ Peter-li qichaŋniqsuq tatkiani paami. Taamna atla maliguaqti, ilisimaplugu qaukhiata agaayuliqsit, aniŋiqsuq kiñumun. Itqutinigaa Peter tatqamuŋa uqatigianikamiuŋ niviaqsiagruk taluliqiri. ¹⁷ Taavruma taluliqirim niviaqsiagruum nipliutinigaa Peter, “Uvva, ilagivatin maliguaqtañ tatqavruma iñuum?” Peter-m kiugaa, “Ilagiŋitchaatŋa.” ¹⁸ Alappaanupluniguuq savaktit suli qaunaksrit ikniqsuqhutin aumaniñ qichaŋniqsut avataani auksiqhutin inmiknik. Peter-m qichaqasriqamigich, auksiaqsiŋmiŋiqsuq inmiŋnik.

Qaukhiata Agaayuliqsit Apiqsruqtañha Jesus-mik

¹⁹ Qaukhiata agaayuliqsit apiqsruqtuŋniŋaa Jesus ilaan maliguaqtaigun suli ilaan ilisauttutaigun. ²⁰ Jesus-ŋum kiugaa, “Uqagaqtuŋa sagvipluŋa kisupayaamun. Ilisautrisuruŋa Jew-ŋuruat katraŋvinitni suli agaayyuvikpaŋatni. Nipiqanŋitchuŋa qanutchiŋik irigaqtuŋluŋa. ²¹ Suvaatami apiqsruqtaqpsitña uvaŋa. Apiqsruqsigik tamatkua iñuich tusraaritka sumik uqautiŋhat uvaŋnun. Iliŋisa ilisimagaat qanuq uqaliga.” ²² Taatnaqman Jesus ilaŋataguq qaunaksrit patiktiqlugu nipliutigaa, “Qanuqhutin itnailiplugu kiulicpiuŋ qaukhiat agaayuliqsit?” ²³ Jesus-ŋum kiugaa, “Uvaŋa nipliŋuma qanutchimik nalaunŋaigluŋu uqautigiŋu iluqaitñun uvaniittuanun. Aglaan nalaunŋaruamik pakma nipliŋniŋuma, suvaata patikpiña?” ²⁴ Annas-ŋum tuyuŋiniŋaa Jesus qiliqsruutraq Caiaphas-mun qaukhiat agaayuliqsitnun.

Peter-m Piilaqaŋsaŋha Jesus-mik

²⁵ Peter-guuq auksiŋugaŋniqsuq ikniŋmun aasriñ iñuich apiqsruŋniŋaat, “Taavruma iñuum ilagiŋitpatin maliguaqtañ?” Peter-m piilaagutinigai, “Ilagiŋitchaatŋa ilaan maliguaqtañ.” ²⁶ Ilaŋataguq qaukhiŋum agaayuliqsim savaktañ, ilaŋinikkaŋan taivruma siutaiqsikkaŋan Peter-m, nipliutinigaa, “Qiŋiŋitpigiñ piqatauplutin ilaani nautchiiviniŋmi?” ²⁷ Peter piilaalgiŋniŋiqsuq, “Ilagiŋitchaatŋa.” Taatnaqmiuglu taimña aqargicppak qalguqtaŋniqsuq.

Pilate-ñum Apiqsruqtaiħa Jesus-mik

²⁸ Taapkua aullautiniġaat Jesus Caiphas-ñum tupqaniñ kavanam Pilate-ñum inaanun uvlaatchaurami. Aglaan Jew-ñuruat isiqataungiññiqsut tatqamuna agliqsraħikun salumaigumangitlutin inmiknik. Piquṭigiplugu niġiqatauħiksraħtin itquplugu niġiqpagvikaami taggisiqaqtuaq Apqusraaqtitauiġmik. ²⁹ Taatnaħuni Pilate anipluni uqaqatigityaqtuaġniġai nipliutiplugich, “Sumik agvisiqaqpsiuñ qamna iñuk?” ³⁰ Taapkua kiuniġaat, “Uvagut tikiutinayaitchikput ilipnun ilaa savvaqħukkataġuni piñġitpan.” ³¹ Pilate-ñum nipliutiniġai, “Tigusriuñ ilipsitñik atanniqsuġlugu tuvraġlugich maliġutaksrasri.” Jew-ñuruat kiuniġaat, “Rome-maġmiut tuqqutchipkaiyumiñaitchaatigut iñuñmik maliġutaksrirtiptigun.” ³² Taamnaguuq atuummiñiqsuq immiutaupluni Jesus uqautigimakkananun qanuq ililugu tuqqutauiħksraġmigun.

³³ Pilate isigñiqsuq kiñumun inimiñun aasrii tuqħuqħugu Jesus-ñum apiqsruġniġaa, “Uvva umialigivatin Jew-ñuruat?” ³⁴ Jesus-ñum kiuniġaa, “Taamna apiqsruutigiviun ilipniħiñaq naaga atlat uqautivatin uvapkun?” ³⁵ Pilate niqliqsuq, “Jew-ñunasugiviña? Jew-ñuqativich suli qaukħiñisa agaayuliqsit qaisaġigaatin uvañnun. Suruami pivatin?” ³⁶ Jesus-ñum kiugaa, “Uvaña umialgungitħuña marrumani nunami. Umialguguma atrilugu umialik marrumani nunami, maliġuaqtitka añuyakkayaqtut tigutqunġilluña Jew-ñuruanun. Aglaan aħalatchiħiġa maakħaqtuañġipiaqtuq.” ³⁷ Pilate-ñum apiqsruħiñniġaa, “Ilviñmi umialguvich?” Jesus-ñum kiugaa, “Tarra, nipliutigigiñ umialgunipluña. Uvaña aniruañuruña suli nunamuktuañuruña piqusriħuña uqaħksrapkun ilumutuuruamik. Kisupayaam iñuuruam ilumutuuhikun naalagaġigaña.” ³⁸ Pilate-ñum apiqsruġaa, “Suami una ilumutuuhiq?”

Jesus Tuquruksraġuġaat

Pilate-ñum kiñumun anilġitħuni Jew-ñuruanun nipliutiniġai, “Uvaña paqitħilguiññiqsuña sumik tuqurrutiksrañanik. ³⁹ Aglaan tuvraħuqħugu atuumiraġikkaqsi piħiñaaġuutigiga patchisaigħiksraġa isiqtamik ilipsitñun uumani niġiqpagvikaami taggisiqaqtuaq Apqusraaqtitauiġmik. Ilipsi uvañnun patchisaiqsitquvisiuñ umialgat Jew-ñuruat ilipsitñun?” ⁴⁰ Taapkua kiugaat nipitusriħlapiqhutin, “Taamnaunġitħuaq, pisutlukkikput Barabbas.” Taamna tiglinħiaqtauruq.

19

¹ Tarra Pilate-ñum Jesus tigupkaħuqħugu ipiġaqtuqsiupkaġniġaa. ²⁻³ Añuyyiuqtit ni-aquusriġniġaat kakitħaġnanik suli atnuġaaqħugu umialiktamik ukilħaaġiksaamik aasrii nipliatiqaqsiplugu, “Iñuupakkumuutin umialgat Jew-ñuruat.” Suli tikiñniġaat patik-tiqataaqsipluguasrii. ⁴ Pilate-ñum anitqikhuni nipliutiniġai iñuich, “Pakma ilaa an-nisigisigiga ilipsitñun, ilitħuġitqulugu uvaña sumik paqitħiñġiħagun atanniusriak-srañanik piġiililugu.” ⁵ Jesus aniñiqsuq niaquutilik kakitħaġnanik suli umialiktamik at-nuġaalik. Pilate nipliutiniġai iñuich, “Uvva, qiñiqsiuñ iñuk!” ⁶ Qaukħiñich agaayuliqsit suli qaunaksrit qiñiqamitruñ iġiallaksagñiqsut, “Kikiaktuutisriuñ sannigutamun, kikiak-tuutisriuñ sannigutamun!” Pilate-ñum nipliutigai, “Ilipsi tigulugu kikiaktuutisriuñ san-nigutamun. Paqitħiñġitħuña agvisiksrañanik atanniusriaqaliksrañan taatna.” ⁷ Jew-ñuruat kiuniġaat, “Maliġutaksraqaqtugut uqaħiqaqtuamik ilaa tuquruksrauplugu takku nipiqaqtuq iġniġinipluni Agaayutmun.” ⁸ Pilate-ñum tusraa'amigich taatna nipli-aruat, ilaa naviasruħilħapiqhuni itqutipkaġniġaa Jesus. ⁹ Aasrii ilaa isitqikhuni tatqamuna uqaqsittaagvinmun nipliutiniġaa Jesus, “Nakiñ agġiqsuami?” Aglaan Jesus ki-unġiñniġaa. ¹⁰ Pilate-ñum nipliutilġiñniġaa, “Ilvich uqautisrunġitpiña? Itqaġiuñ uvaña aħalatchirrutiqalġa patchisaħiñħiauplutin suli kikiaktuutipkaħiñħiauplutin sannigutamun.” ¹¹ Jesus-ñum kiugaa, “Piġiġiñ aħalatchiħiq uvapkun kisianik qaisauħagun ilipnun

Agaayyutikun. Taatnaqhuni taimña iñuk qaitchiruaq uvamnik ilipnun killuqsautiqaqtuq kamanatluktuamik ilipniñ.” ¹² Pilate-ñum tusraa'amiuñ taamna ilaan annautis-rulillaipiatlukkaluagñigaa patchisaiglugu. Aglaan Jew-ñuruat igialaplutiñ kiumanigaat, “An-naktitchupku una iñuk, Caesar-m Rome-miittuam ilauraagiyumiñaitchaatin. Kiñapayaaq inmiñik ataniguqtaqtuaq Caesar-m akilligigaa umialguruam Rome-mi.” ¹³ Pilate tusraa'amigich tamatkua nipliatit, ilaan annisinigaa Jesus aasrii aquvitluni atangum inaanun, taggisiliñmun “Iyağanmik Natilik,” aasrii Hebrew-tigun taiyuutiqaqhuni “Gabbatha.” ¹⁴ Uvluqpaguqtuami uvluani paqnañhum nigiqpagvikaamun taggisigaqtuam Apqusraaqtitaukigmik, Pilate nipliutiniñgai Jew-ñuruat, “Kiikaami, uvva umialiksi!” ¹⁵ Tamatkua iñuich igialaplutiñ kiunigaat, “Tuqulli! Tuqulli! Kikiaktuutili sannigutamun.” Pilate-ñum apiqsruñigai, “Uvañnun kikiaktuutipkaqtitquvisiun umialigikkaqsi sannigutamun?” Qaukñich agaayuliqsit kiunigaat, “Uvagut qaukñigmik umialigaqtugut Rome-mi. Avataagun atlamik umialiqangitchugut.” ¹⁶ Tarra Pilate-ñum qaiññigaa Jesus ilinñitñun anuyyiuqtinun kikiaktuutitquplugu sannigutamun.

Jesus Kikiaktuutigaat Sannigutamun

¹⁷ Tamatkua iñuich analatkaqsiñigaaat Jesus. Aniñiqsuq akiyaqhuni kikiaktu-utriviaksrağmiñik, tikiutiylugu nunamun taiyuutiqaqtuamun “Niaqum Saunganiq,” Hebrew-tigunaasrii taiyuutiqaqhuni “Golgotha-mik.” ¹⁸ Taapkua anuyyiuqtit kikiaktuutiniñgaat Jesus sannigutamun, piqasriqlugu malğunñik atlanñik iññunñik kikiaktuutiylugik sannigutanñun avataanun, Jesus qitiqliliutiylugu. ¹⁹ Pilate-ñum aglanñigaa ilisimmatiksraq aglak aasrii taapkua anuyyiuqtit iliplugu sannigutam qulaanun, itna aglalik, “Jesus Nazareth-miu, umialgat Jew-ñuruat.” ²⁰ Iñugiaktuat Jew-ñuruat agliqiniñgaat, taamna Jesus kikiaktuutikkauvia unasriñgitluni nunaaqqimiñ. Ilisimmatiksraq aglak aglaksimapluni piñasruinutlugu uqautchisigun Hebrew-tigullu Latin-tigullu sulii Greek-tigun. ²¹ Jew-ñuplutiñ qaukñijisa agaayuliqsit itnañigaaat Pilate, “Aglaknagu ‘Umialgatnik Jew-ñuruat,’ aglaan ‘Taamna iñuk uqağniylugu, uvaña umialigigaatña Jew-ñuruat.’” ²² Pilate-ñum kiunigai, “Qanuq iliplugu uvaña aglakkağa taatna aglaksimagisiruq.”

²³ Anuyyiuqtit kikiaktuutianikmatruñ Jesus sannigutamun, tiguniñgaich atnuğaanñi autaaqsiplugich sisamainutlugich, atausriuttaagutiñ piqatlasriplutiñ, aasriiñ atnuğaanña kiluilaq ukiñhaaq aulailaq qaligurriañumaniqsuq. ²⁴ Anuyyiuqtit uqaqsiñiqsut avatmun, “Aliktusruñaqnagu una, nalautchaagautigilakput ilitchuğisağlugu kimun piginiaqtilaanña.” Taatnaqamitruñ immiññigaaat uqaliq uqautigimaruaq itna,

“Ilinñisa autaağaiñ atnuğaatka inmiknun,
suli nalautchaagautigiylugu atnuğaağa.”

Psalm 22:18

Anuyyiuqtit piññigaaat taamna.

²⁵ Taatnaqtitlugich qichagñiqsut killinñani kikiaktuutriviium Jesus aakanalu, sulii aakanan aniqataa, Mary-lu ilaqataa Clopas, sulii Mary Magdalene. ²⁶ Jesus-ñum qiniqamiun aakani sulii maliguaqti piqpagikkani qichaqatauruak, nipliutiniñgaat aakani, “Aakaan, tarra igñiñiñ!” ²⁷ Sulii nipliutiylugu taamna maliguaqti, “Tarra ilvich aakan!” Tarakñaniñaglaan taavruma maliguaqtim inmañniñgaat kiñuniğmiñun.

Jesus-ñum Tuqułha

²⁸ Jesus-ñum ilisimaniñgaat, sum iluqani immikkaułha, sulii agliqsimaruaq uqaliq im-mianiktitchaqługu nipliğniñiqsuq, “Imiğuktuña.” ²⁹ Piñaluguuq tamaani inniqsuq imalik siigñagluktuamik misruqqumik. Tarra ilinñigaaat misruktaqtaq misruqqumun, aasiiñ ak-iqqumik israuttusriqlugu takpichunña israagutiylugu qaqłuknun. ³⁰ Jesus akuqtuqamiun misruğug nipliğniñiqsuq, “Tarra naattug.” Aasriiñ sikitlugu niaquni aniğniñigñiqsuq.

Jesus Kapigaat Sannigaagun

³¹ Tarra Jew-ḡuruat inǵnǵaata Pilate, niugaaqtaǵuklǵich tuqunaǵiaquplǵich taapkuua aḡutit tuqqutauruat aasrii atqaqtillǵich sannǵutaḡitniñ. Taatnaǵuḡniqsut takku tikiumapluni tallimmiuǵi akunniqsaami ilinisa nivinǵatqunǵitlǵich timit sannǵutaḡitniñ minguiqsiǵvium uvluani, takku tikiumaniaqhuni nuimanǵsraq minguiqsiǵi atlaniñ minguiqsiǵiñ. ³² Aḡuyyiuqtit taruḡaqaminḡ niugaaqtaǵniǵaich taapkuak avataani Jesus-ḡum tuqqutauqatauruak Jesus-kun. ³³ Aglaan tikitmatruḡ Jesus ilitchuǵiniǵaata tuquaniksimaḡha. Taatnaqḡu ilinisa niugaaqtanǵiñniǵaata. ³⁴ Aglaan ilaḡata aḡuyyiuqtit kapiniǵaa panamiñik Jesus-ḡum sannǵaagun aasrii tarvauvaa auglu imiǵlu maqiplutik. ³⁵ Iñuk taamna qiniqtuaq taavrumiḡa ilisimarriǵniǵaa ilipsipsuuq ukpiqsritquplusri. Ilaan uqauttutaa ilumutuuruq, sulǵi ilisimagaa uqauttutmi ilumutuḡha. ³⁶ Taatnaiḡipluḡu iñiqtauniqsuq aglausimaruaq uqalǵimi immiḡlǵu, “Nalliatunniñ sauniǵikkaḡiñ piyyaq-takkauyumiñaitchut.” ³⁷ Sulǵi atla uqalǵi itnaqsimaruaq, “Ilinisa sukuǵlǵu qiniǵisǵaata ilaa kapukkaqtin.”

Jesus-ḡum Iḡuvikkauḡha

³⁸ Taavruma aquagun Joseph-guuq Arimathea-ǵmiu malǵuaqtaupmiñiqsuq Jesus-mi nalunautchipluni takku iqsimmaǵmi Jew-ḡuruanik pipluni. Apiqsruqman Pilate-ḡum pitquniǵaa timi, Joseph-ḡumaasrii aullautipluḡu. ³⁹ Nicodemus, taimñaptuuq qiniǵiaqtauaq Jesus-mik unnuami, tuvaaqatauniqsuq Joseph-mi saagaqhuni tallimakipiatun uqumaisilaalinḡmik tipraǵiksautinik atlagiñik atiqaqtuaniḡ myrrh-miǵlu aloemǵlu. ⁴⁰ Taapkuak iñuk piñiǵaak Jesus-ḡum timaa nimiqsruqḡu ukiḡhaamik piunǵiyaikkusriqsusimmaan, taatnatun Jew-ḡuruat timimik savaaqǵaǵilhat atripluḡu. ⁴¹ Taavrumaniḡuuq nautchiivinḡmi Jesus-ḡum tuqqutauviani inniqsuq nutaaq iluviksraq atuqsimaḡlaaq. ⁴² Uvvaasriiñ pisigipluḡu Jew-ḡuruat paqnaviat, sulǵi taavruma iluviksram qanḡhagun, inillanǵiǵaata Jesus taruḡa.

20

Iḡuviq Iñuitchuaq

¹ Uvlaatchaurami aullǵniisautaa akunniqsaam tanuǵagugaaqtitlǵu, Mary Magdalene iluviǵmuḡniqsuq aasrii qiniqḡu iyaǵak. Piiqsimaniqsuq paḡaniñ iluvǵum. ² Aqpaqsruqhuni utlautiniqsuq Simon Peter-mun sulǵi atlamun malǵuaqtimun, Jesus-ḡum piqpagikkaḡanun, aasrii uqautipluḡik, “Iñuich aullautiniǵaata Ataniq iluviǵmiñ. Ilitchuǵinǵitchikput napmun inillaktilaḡa.” ³ Peter-lu atlalu taamna malǵuaqti utlautiniqsuk iluviǵmun. ⁴ Iluqatik aqpaqsruqhutik, aglaan ilaqataan malǵuaqtim uniñniǵaa Peter tikilǵaaqhuni aasrii iluviǵmun. ⁵ Auǵrukami qiniǵniǵaa ukiḡhaaǵiksaaq nimiqsruutaa aglaan isinǵiñniqsuq. ⁶ Kiñuagun tikitniami Simon Peter uiyuiñaqhuni isinǵniqsuq tatqamuḡa qiniqḡlǵich aasriiñ ukiḡhaat nallaviani, ⁷ sulǵi ukiḡhaaq nimǵutauruaq Jesus niaquanun inillaksimanǵiñniqsuq taapkunḡa ukiḡhaanun aglaan imullaksimaniqsuq ilaagun. ⁸ Taimñali atla malǵuaqti tikilǵaaǵaluaqtauaq iluviǵmun isiqmiñiqsuq, qiniqḡlǵu aasrii ukpiqsripluni. ⁹ Ilinḡik kaḡiqsianilǵuiñniǵaaksulǵi aglausimaruaq uqalǵi itnaqsimaruaq ilaa aḡitqikkisiñipluḡu tuquǵiñmiñ. ¹⁰ Tarakḡa taapkuak malǵuaqtik utǵniqsuk aḡilaqhutik.

Jesus-ḡum Sagviḡha Mary Magdalene-mun

¹¹ Mary-li silataani itluni iluvǵum qianiqsuq. Qiallagmi auǵruaǵniqsuq qiniǵukhuni iluviǵmun. ¹² Aasrii qiniqtuq malǵuḡnik israǵullanḡnik atnuǵaallaḡnik qatiqtaanik aquppiruak Jesus-ḡum timaan irviani, ilaqataa niaquan tuḡaani aasriiñ ilaqataa isigaiñ tuḡaatni. ¹³ Taapkuak nipliutiniǵaak, “Marii, suvaata qiaavich?” Kiuniǵik, “Iñuich aullautiniǵaata Ataniǵa, aasriiñ nalugiga ilinḡitnun napmun inillaktilaḡa.” ¹⁴ Taatnaqqaqhuni kiniaqhuni aasrii qiniǵniǵaa Jesus qichaqtuaqtauaq, aglaan ilitchuǵinǵiñniǵaa Jesus-ḡutilaḡa. ¹⁵ Jesus-ḡum apiqsruǵniǵaa Mary, “Suvaata qiaavich? Kiña pakikipun?” Aǵnam

nautchialiқinasugiplugu nipliutiniǵaa, “Iñuuk, aullautigupku uvakña, uqautillañña napmun inillaktılaaña; uvañali aiyumigiga.” ¹⁶ Tarra Jesus tuqluǵaa atqanik, “Marii!” Aǵnaq kiniaqhuni uqaǵniqsuq ilaanun, “Rabboni!” (itnautauruaq Hebrew-t uqausrinisigun, IIsautrii!) ¹⁷ Jesus-ñum nipliutitqinñiǵaa, “Aksinñiaqnaña takku aullangitchuñasuli pakmuña Aapamun. Aglaan aullaǵutin aniaqatiumnun kiligiakkich pakmuñaǵniǵniñluña ilaanun Aapamnun Aapagikkapsitñunlu, uvaña Agaayyutimnun suli ilipsi Agaayyutipsitñun.” ¹⁸ Mary Magdalene uqautityaǵniǵai maliguaqtit qinñiǵniplugu Ataniq suli tamatkuniña uqautinipluni.

Jesus-ñum Sagviǵha Maliguaqtimiñun

¹⁹ Tamarrumani uvlumi unnukman aullaǵniisautaani akunniqsaam, maliguaqtit katimmiñiqsut atautchimi kiluusautiplutin nuyuaqhutin Jew-ñuruaniñ. Taimmaiñaq Jesus-ñum tikitlugich akunanǵiñiǵai nipliutiplugich, “Qinñiññaq ilipsitñun!”

²⁰ Taatnaqqaqhuni qinñiqtinñiǵai ikiñiǵmiñik arganmiñi suli saniqqamiñi. Tarra maliguaqtit quviatchañniqsut qinñiqamitruñ Ataniq. ²¹ Jesus-ñum nipliutitqinñiǵai, “Qinñiññaq illi ilipsitñun! Atriplugu Aapam tuyuqalħa uvamnik, taatnatuntuuq tuyuǵigipsi.” ²² Taatnaqamigich aniqsaǵviginiǵai taapkua maliguaqtini nipliutiplugich, “Akuqtuqsuñ Ipqitchuaq Irrusriq. ²³ Ilipsi natqiusrimaǵupsigik iñuich killuqsautinich natqikkaurut, aglaan natqiusrimaangitchupsigik killuqsautinich natqikkaungitchut.”

Jesus Sagviǵha Thomas-mun

²⁴ Iñarguuq maliguaqtit, Thomas-mik taiyuutilik Malǵimik, tarani ingiñniqsuq Jesus tikitman. ²⁵ Atlat maliguaqtit uqautiniǵaat, “Qinñiǵikput Ataniq!” Thomas nipliutiniǵai, “Qinñiǵisuaǵupkich ikiñiñi kikiagich argaiñi suli ililugich argatka ikiñiñanun sanigaani ukpiqsriyumiñaitchuña.”

²⁶ Akunniqsaananiqhutin kiñuvatigun maliguaqtit katimalǵiñniqsut, Thomas piqataupluni taavrumani. Talut umiktuutiqaǵniqsut, aglaan Jesus akunanjanilǵiñniǵai nipliqhuni, “Qinñiññaq ilipsitñun!” ²⁷ Ilaan nipliutiniǵaa Thomas, “Israutilugich argaktin uvuña, qinñikich argatka, israaǵutilugich argaktin saniqqamnun. Arguaqtunǵiǵutin ukpiqsriiñ!” ²⁸ Thomas kiuniǵaa, “Ilvich atanigigikpiñ suli Agaayyutigigikpiñ!” ²⁹ Jesus-ñum nipliutigaa, “Ukpiliqpich qinñianikapña kisianik? Qanutun quvianaqtigivat tamatkua ukpiqsriuat qinñiǵaluaqnaña.”

Qanuq Pitquriǵhat Ukua Makpiǵaat

³⁰ Jesus-guuq iñiqtaqaǵniqsuq iñugiaktuanik atlanik quviqnaqtuanik savaanik maliguaqtimi sivuǵaatni, aglaksimalutin ingitchuanik ukunani makpiǵaani. ³¹ Aglaan tamatkua aglausimarut ukpiqsritquplusri Jesus Christ-ñutilaanani Iǵniña Agaayyutim, suli iñuutlasritquplusri ukpiqsriñipsigun ilaanik.

21

Jesus-ñum Sagviǵha Tallimat Malǵuñnun Maliguaqtimiñun

¹ Kiñuagun tamarruma Jesus sagviaqtupsaǵniqsuq inmiñik maliguaqtimiñun siñaani narvam taiyuutiqaqtuam Tiberias-mik, uvva itnailiplugu, ² Simon Peter-lu, Thomas-lu taiyuutilik Malǵimik, Nathanael-lu Cana-ǵmiu Galilee-mi, iǵñaglu Zebedee-m suli malǵuk atlat maliguaqtik, iluqatin atautchimiinniqsut. ³ Simon Peter nipliǵniqsuq ilamiñun “Qal-liǵniqtañña.” Taatnaqman taapkua atlat nipliutipmiñiǵaat, “Malikkisigiptigiñ.” Iluqatin ikiniqsut umiamun, aglaan unnuaqtutilaanani sumikunniñ qalunǵiñniqsut. ⁴ Siqinǵum mayuuraalħani Jesus qichaǵniqsuq imǵum siñaani aglaan maliguaqtaiñ ilitchuǵinginiñiǵaat Jesus-ñutilaanña. ⁵ Ilaan nipliutiniǵai, “Ililǵaat, qaluutiqaqpisi?” Ilinisa kiuniǵaat, “Naami.” ⁶ Ilaan nipliutilǵiñniǵai, “Sinjitchiun kuvraqsi taliqpian tuñañanun umiapsi, ilipsili qalukkumuusri.” Maliguaqtit sinjinniǵaat kuvraqtin aasriñ payyaksaniǵaat

nuqitchaqamitruḡ umiam iluanun takku qaluuvagitluni. ⁷ Maliguaqtim Jesus-ḡum piqpagikkaḡan nipliutiniḡaa Peter, “Piñña Ataniḡiniḡikput.” Simon Peter-m tusraa'amiuḡ takpiñña Atanḡulha, ilaan atitqiksiqamiuḡ atnuḡaani mattaummitchani misinñiqsuq taḡiumun. ⁸ Taapkua ilai maliguaqtit kilvaḡniqsut umiakun nuqirrutigalugu kuvraq imalik qaluḡnik ilinich unasriuraqhutiḡ siññaaniñ, tallimakipiatun apluqppaktaaqhuni uraksrayuḡnaliktun. ⁹ Ilinich tulakamiḡ, qiñiqttut iknipiamik qaluḡnik uutaliḡmik suli qiñiqhutiḡ qaqquḡnik. ¹⁰ Jesus-ḡum nipliutiniḡai, “Uvuḡautrisitchi ilaḡitñik qaluich qaluktapsi akkuvak.” ¹¹ Simon Peter-m ikitqikhuni umiamun kaliḡniḡaa kuvraq siñnaanun imalik qalukpaḡnik, tallimakipiaq malḡukipiaq qulit piñasrunik iñuḡiaktiilaaliḡnik; naagatarra iñuḡiakkaluaqhutiḡ kuvraḡat alinḡiññiqsuq. ¹² Jesus-ḡum nipliutigai, “Uvuḡaḡusri niḡisitchi.” Nalliataunniñ maliguaqtit apiqsruḡmangiññiḡaa, “Kisuvich?” Ilinisa ilitchuḡiniḡaat Atanḡutilaananiḡ. ¹³ Jesus-ḡum qallilaaqhuni tigu'amiuḡ qaqqiaq autaḡniḡaa ilinitchiñun. Taatnatunsuli piñiḡaa qaluk. ¹⁴ Taavrumani piñatchiḡniḡai Jesus-ḡum qiñiqtitalki inmiñik maliguaqtinun aḡitqiqqaqhuni tuquhiḡmiñ.

Jesus-lu Peter-lu

¹⁵ Ilinich niḡianikmata Jesus-ḡum nipliutigaa Simon Peter, “Simon! Iḡñiḡa John! Piqpagitlukpiñña ukunakḡa?” Peter-m kiugaa, “Aa, Ataniiq! Iḡsimagiñ uvaḡnun piqpagilhiñ.” Jesus-ḡum nipliutigaa, “Niḡipkakkich ipnaiyaatka.” ¹⁶ Tuglililḡugu Jesus nipliutilḡiñniḡaa, “Simon! Iḡñiḡa John! Piqpagiviñña?” Peter-m kiugaa, “Aa, Ataniiq! Iḡsimagiñ uvaḡnun piqpagilhiñ.” Jesus-ḡum nipliutilḡitchaa, “Qaunagikkich ipnaitka.” ¹⁷ Piñatchiḡḡugik Jesus-ḡum nipliutilḡitchaa “Simon, Iḡñiḡa John, piqpagiviñña?” Peter aliatchaḡniqsuq Jesus-ḡum apiqsruḡmani piñasruni atiruamik, “Piqpagiviñña?” Aasrii Peter-m kiuniḡaa, “Ataniiq! Iḡsimagiñ suapayaaq. Iḡsimagiñ uvaḡnun piqpagilhiñ.” Jesus-ḡum kiugaa, “Niḡipkakkich ipnaitka. ¹⁸ Iḡmutuuruamik nipliutigikpiñ, nutau'avich tapsiaḡiksiplutin iḡliḡaqtutin napmupayaaḡukavich. Aglaan utuqqaḡuḡuvich atlam iñuum qilḡniḡaḡatin israaqtillutin aullautlutin aullaḡvigisrunḡisaqnun.” ¹⁹ Taatnaqamiuḡ Jesus-ḡum uqautiliniḡaa qanutchikun tuquhikun Peter-mun kamaḡatinniaqtilaanḡ Agaayyun. Taatnaqqaḡḡugu nipliutiniḡaa, “Maliguaḡḡa!”

Jesus-lu Atlalu Maliguaqtilu

²⁰ Peter-m kiniaqhuni qiñiḡniḡaa maliguaqti Jesus-ḡum piqpagikkaḡa maliktuuaq. Taimñauniqsuq ikusiksimaatuaq qanitluni Jesus-mi nullautchiqamiḡ suli apiqsruḡtuaq, “Ataniiq, kia aatchuutigitniḡniaqpatin?” ²¹ Peter-m qiñiqamiuḡ taamna apiqsruḡniḡaa Jesus, “Ataniiq! Qanuḡniaqpaliuna?” ²² Jesus-ḡum kiugaa, “Uvaḡa iñuupkaḡukkupku aggitqinñiaḡamnunaglaan, suuva taamna ilipnun? Malinḡa!” ²³ Taamna uqauttutaa siaminniqsuq akunḡatnun aniqatigiññun taamna maliguaqti tuquyumiñaiñiḡilugu. Jesus taatnangiññiqsuq tuquyumiñaiñiḡilugu, aglaan itnaḡhiñaqhuni, “Iñuupkaḡukkupku aggitqinñiaḡamnunaglaan, suuva taamna ilipnun?”

²⁴ Taamna maliguaqti taamnauruq quliaqtuaqtuaq tamatkuniḡa, sulipsuuq aglaktuaq tamatkuniḡa, aasrii nalunḡitchikput quliaqtuaḡikkaḡan ilumutuulha.

Uqaliqsaḡun

²⁵ Iñuḡiakkaluaqtuq atla qanusriq Jesus iñiqtaḡikkaḡa. Iluqatiḡ aglaksimalutiḡ atausriukattaaḡlugich pimakpata, iluqaniqanu nunam tiggummiñilgunayaitpalukkai aglaich aglakkaukpata.

Suragáhat Uqqiraqtit

¹ Aglaktuna uumiña Theophilus-mun piqpagikkamnun. Sivulligñi makpigaani aglaktuanja suragapayaaniñik Jesus aullagñihaniñaglaan savaaqaligmiñik ² taivrumunjaaglaan uvlumun Agaayyutim aullautipmani tatpakmunja. Sivuaní Jesus aullaqaluaqani ilaan Ipqitchuakun Irrusikun algaqsrugai piksraqtaagikkani uqqiraqtauruksrauplugich. ³ Jesus tuqqutitqaaqhuni piqatigiragigai uqqiraqtit sagviaqtuutigai arguaqtuñagumiñaiqlugu anitqilha malgukipiat uvlut akungatni, suli Jesus-ñum uqautiplugich anjaayuqautaanik Agaayyutim.

Agaayyutim aullautigaa Jesus Qilañmun

⁴ Ilaatniguuq Jesus-ñum piqatigilgitñamigich tiliñigai itna, “Uniññiaqnagu Jerusalem aglaan utaqqiyumigiksi aatchuutiksraña Aapaa akiqsruutigikkaña qaitkisiñiplugu, uqautigikkağa ilipsitñun. ⁵ Taimñaguuq John paptaagutiqaqtuaq iñunñun imigmik aglaan aquatigun qapsich uvlut paptaakkaugisirusi Ipqitchuakun Irrutchikun.” ⁶ Taapkua uqqiraqtaurusrat katilgitñamin piqatigiplugu Jesus apiqsruñigaa, “Ataniiq! Uvva taavrumani nappatqinñiaqpiun anjaayuqaun Israel-aagmiunun [umialiqagumiñaglugich taimanisun]?” ⁷ Jesus-ñum kiunigai, “Aapaa kisimi sivunnigisigaa qakugun atu-umaliksraña. Ilaan ilisimapkagumiñaitkaa tamanna ilipsitñun. ⁸ Akuqtuigisirusi sanñimik taimña Ipqitchuaq Irrusiq aggianikpan ilipsitñun, aasii ilisimaraugaqsilusi uvapkun Jerusalem-mi iluqaaniñu Judea-mi suli Samaria-mi unniiñ nunaaqqipayaaniñi nunam.” ⁹ Taatnaamikamigich Agaayyutim nuqinnigaa tatpakmunja ilinjitñun qiniqtitluni aasii ilinisa qiniñtlaiqsigñigaa nuviyam puuqtiqmaun. ¹⁰ Aullaqtiqman qiniñigaaqtitlugich tatpakmunja, taimmaiñaq malguk iññuk atnugaallak qatiqtaanik qikaqasiitligñiqsuk ilinjitñun, ¹¹ nipliqhutik, “Galilee-gmiut, suvaata qikaqhusi qiniñiaqpiñi qilañmun? Tamanna Jesus aullaqtuaq ilipsitñiñ tatpakmunja aggitqikkiñhitchuq taatnatun ilipsi qiniqmatun aullaqman tatpakmunja.”

Matthias-ñum Inañigaa Judas

¹² Maliguaqtit tavrakña utigniqsut Jerusalem-mun ingiuramiñ taiguutiqaqtuamiñ Olives-mik unasikpaguni ingiññiqsuamiñ nunaaqqimiñ. ¹³ Tavrña tikitñamin Jerusalem-mun, ilinich mayuñiqsut inimun taivrumunja irvigikkagmiknun, Peter, John, James, Andrew, Philip, Thomas, Bartholomew, Matthew, James ignigikkaña Alphaeus, Simon-lu Zealot-ñuruuq, suli Judas ignigikkaña James-ñum. ¹⁴ Iluqagmin katiniqsut akulaiqlugu iniqsruqviksragmiknun piqasiqhutin agnanik suli Mary-mik aakagikkañanik Jesus nukatchianñiglu. ¹⁵ Ikituurat uvlut aquatigun ukpiqtuat katimaniqsut, tallimakipiaq iñuiññamik iñugiaktigiyunnaqhutin. Peter-m makitluni nipliutiniñigai, ¹⁶ “Aniqatiumaan, Ipqitchuam Irrusim uqaqtinnigaa David makpigaaniñi Agaayyutim. Uqaginigaa Judas-kun sivuaní atuumagaluaqtitnagu ilaan savaaqaliksraña, taamna Judas sivulliuruuq tiguriruksranik Jesus-mik. ¹⁷ Judas ilaugaluaqtuaq uvaptikni atakkii Jesus-ñum piksraqtaagikkaña savaqatigitquplugu uvaptikni. ¹⁸ Judas-ñum aatchuutigianikamiun Jesus akiññaktaaqagniqsuq maninñik. Taavruminjaasiiñ tauqsigñiqsuq nunaviñigmik ilaan iluvigikkagmik. Tavrani katakami iluqani ilua qaagniqsuq. ¹⁹ Iluqagmin iñuich Jerusalem-mi ittuat tusaaniñaat, aasii inmin uqagmikkun taiguusignigaa Judas-ñum tuqquvia Akeldama-mik (mumiutiqaqtuamik nuna augum maqqivia). ²⁰ Agaayyutim makpigaanani aglausimaruuq Psalms-ni itna,
‘Ilaan tupqa iñuiñgumauq iññitqikkumiñaiñguni.’
Aglausimaruuqsuli,
‘Atlamik iñunmik inañiqsiqagumauq savaaña.’

Psalm 69:25

Psalm 109:8

21-22 Taatnaqlugu iñuk inañiutiruksrauruq Judas-ñum savaañanun. Taamna iñuk ittuksrauruq aullağniimaruaq uvaptikni aasiisuli ilisimarautlasiruaq anjitiqihagun Atannapta Jesus. Ilaa piqatigisimakkaqput John-ñum quliaqtuagipmañ paptaaktitchiñisuli nayuqtigisimakkaqput uvlumunaglaan Agaayyutim aullautipmañ Jesus pakmuña qilañmun.”²³ Ilinich nalunaigiñiqsut malğunñik iññunñik Joseph-miglu taiguutilinmik Barsabbas-mik atiqaqmiruaq Justus-mik sulii Matthias-miglu.²⁴ Aasii agaayuniqsut itnaqhutin, “Ataniiq! Ilvich ilisimaraunuruatin uummatinñik iñupayaat, taatnaqlugu tikkuagutillañniaqtigut nalliaknik piksraqtaaqaguvich.²⁵ Taamna uqqiraqti inañiutyumuñ Judas-mun atakkii unisağigaatigut aullaqhuni piksraqtaaqmiñun.”²⁶ Taatnaqqaqhutin tigusiñiqsut attak ilaqataaknik. Taatnaqmata Matthias piksraqtaañuniqsuq aasii ilaliutikkaupluni qulit atautchinun uqqiraqtinun.

2

Ipqitchuaq Irrusiq Tikitchuq

¹ Uvlugguuq taiguutilik Pentecost tikiumapman iluqatin ukpiqsiruat katalmalgiñiqsut.² Taimmaiñaq ilinisa tusaagaqsiliğniğaat siğruktuaq pakmakña liilaa anuqlipaktitmatun. Taamna siğruktuaq tusağnaqsiliğniqsuq iluqaani inimi.³ Ilinich qinñiaqsiliğniqsut ikniğmik liilaa qinñinalinñik uqqatun siamitlutin iñupayaanun.⁴ Ipqitchuam Irrusim analatkaqsiliğniğai iluqnaaqługich. Taapkua iñuich uqaqsiliğniqsut atlakaagiiñik uqqiqhutin, taatna kanjisiñiaqsipługich Ipqitchuam Irrusim uqaqupmatin.⁵ Tavraniguuq Jerusalem-mi Jew-ñuruat iñuuniaqtut nunaaqqipayaañiñiñ nunam taluqsiruat Agaayyutmik.⁶ Tusaakamitruñ siğruktuaq iñugiaktuat iñuich katinisut taapkunña. Iluqatin qanuğviiğniqsut tusaakamisigik taapkua uqaqtuat kanjisiñiaqsipłutin sumiugiisigun uqqatigun.⁷ Quviğutchallapiaqhutin uqaqsiliğniqsut, “Tamatkua uqaqtuat Galilee-ğmiunurur, amii? Qanuqhutin ukua uqaqpat uqaptiknik?⁸ Naagaunniñ kanjisiñiaqsitlanigivut uqaqmata uqausillaaptigun iñuguqniñiaaptigun.⁹ Uvagut Parthia-ğmiut, Media-ğmiut, Elam-miut, Mesopotamia-ğmiut, Judea-ğmiut, Cappadocia-ğmiut, Pontus-miut, Asia-ğmiut,¹⁰ Phrygia-ğmiut, Pamphylia-ğmiut, Egypt-miut. Uvagut iñuich nunaaqqimiñ Cyrene-miñ nunami Libya-mi, sulii iglaat nunaaqqimiñ Rome-miñ,¹¹ sulii Crete-tağmiut Arabia-ğmiutlu. Aninjaruaguut Jew-ñupluta aasiñiñ mumiksuaguut Jew-ğuqsimaahuta –iluqapta tusaagivut kanjisiñiaqsipługillu tamatkua uqaqmata kamañiaqtuatigun Agaayyutim iñiqtaigun.”¹² Quviğutchallapiaqaminñ kanjisiñiaqsitlaiqhutinlu apiqsruqtautiniqsut avatmun, “Qanuutauva una?”¹³ Iñuilliasiiñ ilañich mitautigiplugich ukpiqtuat uqaqsiliğniqsut, “Ukua imilillapiaqsimaaplutin piñiqsut.”

Peter-m Uqautriñha Iñunñik Tavrani

¹⁴ Taatnaaqsimata Peter makittuq piqasiqhuni uqqiraqtiqatmiñik kiutyaaługich. Nipitusipluni nipliutiniğai, “Jew-ñuqatiptaa sulii iñuuniaqtuasii Jerusalem-mi, naalağniñlaksitña! Nalupqinaigługu uqautiuraallaglapsi taavruma suutautilaañanik.¹⁵ Ukua imiliqsauñitichut isumallapsisun atakkii uvlaañusugaaqtuqsuli.¹⁶ Taamna atuumaruaq Joel-ñum sivuniksriqirim uqautigikkaña itna,¹⁷ ‘Agaayyun uqaqtuq, itnaililugu itkisiruq aqulligñi uvluni,
Uvaña siamitkisigiga Irrusigikkağa iluqaitñun iñunñun,
Iğñasi sulii panigikkasi sivuniksriqiaqsigisirut,
nutaagikkasi qinñiçquuraaligutin
sulii utuqqanaasi siññaqtuqtağutin;
¹⁸ aa, kuvviqigisigitka savaktitka anutitlu ağnatlu Irrusigikkamnik taipkunani uvluni aasii sivuniksriqiaqsilutin.
¹⁹ Qiniqtitkisigitka quviqnaqtuat qilañmi
sulii atlayuağnaqtuat nunami,

auglu ikniġlu suli itchialaruaq,

²⁰ siqiniqunniñ tanuġaaqsilugu unnuatun
unniñ tatqiq kaviqsaaguġlugu auktun
sivuanu kamanallapiaqhuni uvluan Atanġuruam tikiuamakisraña.

²¹ Taipkunanasii kisupayaaq tuqqupan Agaayyutmun
ilaan anniqsuġisigaa.’

Joel 2:28-31

²² “Israel-aagmiut, naalaġnisitchi uqałłamnun! Jesus Nazareth-miñ anutauruq
Agaayyutim tilikkaña. Agaayyutim savaaġipkaġaa sanġiqaqhutiñ atlayuagħaqhutiñlu
qiñkikiqsuutinik. Qiñiġisi nalupqinaiqħlugu ilisimaplugich tamanna atakkii atuummipluni
maani akunnapsitni. Taavrumuuna ilisimapmigiksipsuuq Agaayyutmun tuyuġilħa.

²³ Ilipsi analataksrirutigigiksi Jesus sumiunġuranun tuqqutitlugu kikiaktuutipkaħlugu
sanniġutamun. Aglaan Agaayyutim pisuħiġmigunlu ilisimaliġmigunlu sivunniunġanikkaña
taatna. ²⁴ Aglaan Agaayyutim makititnamiun tuquħiġmiñ pituiqħlugu iñuuliġmun. Jesus
tuqqutqikkumiñaitchuq atakkii ilaa nayuutiyumiñaitchuq iluviġmi tuqunaruapayaatitun.

²⁵ Taivruma David-ġum uqautiginiġaa itna,
‘Uvaña qiñiġiga Atanġuruuq sivuqqamni ataramik.

Ilaa taliqpimniitluni
aasiñ tunġalġuruña ilaani ihuilliuqama.

²⁶ Taatnaqħlugu uummatiga quviasuktuq, suli nipiqaqtuña quviasuħiġmik.
Tuquġisigaluannġaġmaunniñ niġiugaġigiga nalupqinaiqħlugu,

²⁷ Agaayyuun, unitchumiñaitchiñ iñuusigħ iluviġmun,
naagaqaa timaa savaktivich piunġiġniaqulugu.

²⁸ Urriqsuutrirusii uvamnun apqutmik iñuuniagħviksramnik,
aasii quviasukkisirunña atakkii nayuutiplunña ilipni.’

Psalms 16:8-11

²⁹ “Aniqatiut, uvaña uqautiraksraġigipsi nalupqinaiqħlugu sivulliaptigun David-
kun. Ilaa tuqupman iluviġaat, aasiñ ilisimagaat iluvġa marrumuñaaglaan uvlumun.

³⁰ Ilaa sivuniksriqirauruq suli kanġisimaplugu Agaayyutim akiqsruutigikkani
inmiñun, Agaayyutim nalupqinaiqsruutinikkaña David-ġum kinuġvianjiñ ilaġat
ataniġuqtikisiñiplugu inmisun. ³¹ David-ġum qiñiġquuraaġiniġaa qanuq Agaayyutim
anġipkatqiliksraña anniqsuqti akiqsruutigikkana taamna Christ uqautigiplugu
itnaqhuni, ‘Agaayyutim unġitchaa ilaa iluviġmun suli timaa piunġinitchuq.’ ³² Taamna
Jesus Agaayyutim anġiqiksitkaa iluviġmiñ, aasii uvagut ilisimaurugut taavrumuuna.

³³ Agaayyutim ilaa taliqpinmiñuktikaa kamaqaqsipħlugu suli qaitchiplugu Ipqitchuamik
Irrusiġmiñik Aapami akiqsruutigikkanaatun aasiñ Jesus-ġum qaitchiplugu uvaptiknun.
Tamanna akuqtuġikput pakma, taatnamik qiñiaqsigiksi tusaaplugulu savaaqsipman
uvaptigun. ³⁴ David inmi timituummaġmi pakmuñaqsimaitkaluaqtuq, aglaan nipliġniqsuq,
‘Agaayyutim nipliutiniġaa Ataniġa,

Aquvittin kamagiviksraukipnun,

³⁵ aquppiħħapni uumiksritin analataksrirutigigisigitka ilipnun.’

Psalms 110:1

³⁶ “Aasiñ Israel-aagmiupayaasii ilitchuġiraksraġigiksi nalupqinaiqħlugu, taamna Jesus
kikiaktuutikkaqsi Agaayyutim inillakkaa ataniġuqħlugu suli anniqsuutaupħlugu.”

³⁷ Taapkua iñuich tusaakamitruñ Peter-m uqautigikkana ihuilliuġniqsut. Apiqsruġniġaat
Peter-lu atlatlu uqqiraqtit, “Aniqatiut, Qanuġisiñiqpisami?”

³⁸ Peter-m uqapsaagħniġai, “Nunuuraliġusi mumigitchi killuqsautipsitniñ. Suli
atausriukattaagħsi paptaaqtittitchi ukpiqsririgūġusi atqagun Jesus Christ. Agaayyu-
timli natqutiyumagaasi killuqsautipsitniñ, aasiñ ilaan aatchuġisigaasi Ipqitchuamik
Irrusimik. ³⁹ Taamna Agaayyutim akiqsruutigikkana tunaaqaqtuq ilipsitñun qi-
tunġapsitñunlu iluqaitñunlu ittuanun unasiqsuami, iñuich iluqaisa Atanġuruam Agaayyu-
tipta tuqħuġai inmiñun.” ⁴⁰ Peter uqaqtuq iñuġiaktuanik atlanik uqaħiġnik. Aasiñ

ilaa naatchiqami itnaqługich, “Annautillaksagñiagitchi ilipsitñik anasiññuqsautmiñ tik-iññaqtuamiñ pigiitchuanun iñunñun tuqqutrchiruanun Jesus-mik.” ⁴¹ Iñugiaktuat ukpiqsririñiqsut uqałgmik suli paptaaqtitlutin, iñuk 3,000-yunñaq ilaliutiniqsuq ukpiqsriruanun tamarrumani uvlumi. ⁴² Ilinich ilisaaqaaqsifiñiqsut uqqiraqtiniñ, aasii piqasiqsuutiniqsut niğiqatigiikhutin suli iniqsruqatigiikhutin.

Qanuq Ukpiqtuanñuruat Piqatigiłhat

⁴³ Uqqiraqtit iñiqtaqağniqsut iñugiaktuanik quviqnaqtuanik savaanik, naagaunniñ iñupayaat ikpigiagutiniğaat Agaayyutim savaaqalħa uqqiraqtitigun. ⁴⁴ Iluqağmin ukpiqtuat atautchimiiyusiñiqsut suli piqaqtirrutiplutin suurağmikkun avatmun. ⁴⁵ Inuqsriuliqamin tunisiñiqsut nunautmiknik suli suuramiknik, aasiiñ autaaqługich piññaaktaatin iluqaitñun inuqsriuqtuanun. ⁴⁶ Uvlutaugagipman ilinich katraqniqsut agaayyuvikpañmun. Niğirağagñiqsut atautchimi kinunimikni, aasiiñ niğikamin quviasukhutin pisuillaqiaqhutinlu. ⁴⁷ Ilinisa quyaragigaa Agaayyun, aasiiñ atlat iñuich nakuagigaiç ukpiqsriruapayaat. Suli uvlugagipman Atangum ilaniktuuqtinnigai iñunñik ukpiqtuanñuranun tamatkunina anniqsukkağmiñik.

3

Peter-m Iħuaqsipkaiħa Pisutlaiħaamik

¹ Ilaaniguuq Peter-lu John-lu utlautiniqsuk agaayyuvikpañmun, iñuich iniqsruğviat tikit-malħani. ² Agaayyuvikpañmi paaqağniqsuq taggisilinmik Piññaqnaqtuamik. Tavraniquuq anun una aquppiraqniqsuq pisunğanjitchuaq aniñiğmiñaglaan. Uvlugagipman ilamiñun tavranautipkağniqsuq taavrumuñ paamun iniqsruğviksrağmiñun maniuranik iñunñiñ isiqtuaniñ agaayyuvikpañmun. ³ Peter-m lu John-ñumlu apqusaamqmakni isiaqsiplutik agaayyuvikpañmun inigñiğik aatchullaliksrağmigun maninmik. ⁴ Taapkuak kinjaqamitku iriğruiñaaqługu Peter-m nipliutiniğaa, “Qiñiqtiguk!” ⁵ Taavruma iñuum qinñiaqsiñiğik niğiukhuni aatchuusiaksrağmiñik ilinikñiñ. ⁶ Peter-m nipliutiniğaa, “Maniitchuñ suramikunniñ aglaan aatchuğniagikpiñ pigikkamnik, atqagun Jesus Christ Nazareth-mium pisuqugikpiñ.” ⁷ Peter-m tigukamiun taliqpiagun makitquplugu, taimmaiñaq anutiqniam niunñ sayaniktigñiqsuk. ⁸ Nutinñiqsuq qikaqtiqhuniasiiñ pisuaqsipluni. Ilaan isiqatiginiğik Peter-lu John-lu agaayyuvikpañmun pisukhuni misigaqsimmağmi quyyasimmaan Agaayyun. ⁹ Iñuich tavrani qinñiğniğaat pisukługu quyammağmi Agaayyutmik. ¹⁰ Iñupayaat ilisağiniğaat injularauplugu aquppisuuruaq agaayyuvikpaum paanani taggisilinmi Piññaqnaqtuamik. Iluqağmin quvigutçhallapiagñiqsut taavrumuuna atuumaruakun taavrumuñ anutmun.

Peter-m Quliaqtuaħa Agaayyuvikpañmi

¹¹ Iñuitguuq qinñiqamitruñ pisutlasipkakkauruam saqunaurapayaanak Peter-m lu John-ñumlu aupiħautiginiğaat, aasiiñ qinñiğiaqługich katimmavinñmun taggisilikkun Solomon. ¹² Peter-m qanuğviiqsuq qinñiqamigich nipliutiniğai, “Israel-aagmiut, qanuğmi taamna quvigutçhautigivisiun qinñiqpaaqsiplutaasiiñ? Uvagus pisutlasipkanjtkikpuk manna anun sanñiptikkun naagaqaa ukpiqsriħaptikkun. ¹³ Aglaan Agaayyutaata sivullipta Abraham-ñumlu Isaac-ñumlu Jacob-ñumlu iħuaqsipkağaa manna anun Jesus-kun, aasiiñ taavrumuuna ilaan kamañaqtitkaa iğniñi Jesus. Ilipsi qaitkiksi Jesus anjalatinun pigiitchuanun suksraaqługu sivuğaañi Pilate-ñum sivunniutianikmaunñniñ patchisaigukługu. ¹⁴ Ilaa iluqnauqsimaruaq Agaayyutmun nalaunñaruagługu naagasuli ayakkiksi, iniqsruqługu Pilate pituiğitquplugu iñuaqtuqtimik. ¹⁵ Taatnaħapsigun tuqqutkiksi taamna qaitchiruaq iñuuligmik aglaan Agaayyutim anitqiksitañ tuqunaruaniñ. Uvagus ilisimarriqsimmağikput taamna. ¹⁶ Turviqaqhuni atqanik Jesus-ñum manna pisutlaiħaaq qinñikkaqsi ilisimakkaqsi lu mamititkauruq. Taamna anun ukpiqsriñiqsuq Jesus-ñum atqanik, taatnaqługu iħuaqsikkauruq sivuqçapsitni.

17 “Aniqatiumaan, ilisimagaluagmigiga una, ilipsilu sivulliuqtituummapsilu qaitkiksi Jesus sumiunuruanun aglaan nalugiksi suvaata taatnatun irrutritiqsi Jesus-mik. 18 Agaayyutim injilgaan uqagikkaña iluqaisigun sivuniksriqirimigun akiqsruutauruaq anniqsuqti naglikxaaqtuksrauniplugu, aasiiñ ilaan taatnaqtitkaa. 19 Aasiiñ mumigitchi suli saallusi Agaayyutmun, ilaanli piigumagai killuqsautigikkasi. 20 Taatnagupsi Atangum sayyaagiksipkagisigaasi irrutchipsigun. Taivrumani ilaan tuyugitlayumagaa Jesus annautriksraqtagianikkani ilipsitñun. 21 Taamna Jesus qilani ittuksrauruq taivrumuña uvlumun supayaat nutaaguñiksrañatnunaglaan, Agaayyutim ipqitchuat sivuniksriqiraiñ uqautigipmatun injilgaan. 22 Moses-ñum nipliutiginiñaa, ‘Agaayyutim Atanipsi tuyuqagisigaasi sivuniksriqirimik, atrilugu tuyuqalhi uvannik; taimña itkisuruq iñupsitñiñ. Ilipsi naalagniraksragigiksi supayaamik uqautikpasi. 23 Kiñapayaaq naalagninjitkumi sivuniksriqirim nipliutigikkañanik ilaayumiñaitchuq Agaayyutim iñuiñi suli piyaqqukkaugisipluni.’ 24 Iluqagmin atlat sivuniksriqirit Samuel-miñaglaan uqaqsritkaumaruat uqautigigaich makua nayukkavut uvlut. 25 Atuumaruq uglupak atuumaruq pisigiplusi, ilipsi kinuviağikkañasi Abraham-ñum. Agaayyutim akiqsruğaa qitunganik, suli sivuniksriqirit uqautigaatigut taavrumiña akiqsruutmik, itna, Uvaña piliutiqağisigitka iluqaisa iñuich nunami kinuviağikkaptigun. 26 Taatnaqlugu Agaayyutim anitqiksitmaun savaktini Jesus tuyugigaa ilipsitñun sivulliuqlugu ikayuğukhusi mumigusilu pigiiliqiligiikkapsitñiñ.”

4

Peter-mlu John-ñumlu Apiqsruqtukkauhah Uqaqsittaagvinmi

1 Peter-lu John-lu uqautrisugaaqtitlugik iñunñik agaayuliqsit suli qaunaksria agaayyuvikpaum piqasiqhutin Sadducee-ñuruanik tikiññiqsut. 2 Ilinisa ihuaginñiñigaich uqqiraqtik ilisautripmaknik Jesus anitqinñiplugu tuquñaruaniñ, taamnaasiiñ ilitchuqqutaupluni tuquruat anitqikkisiñhatnun. 3 Tigupkağniğaiç isiqtaupkaqlugik isiqsivinmi unnuapak unnuaguqhunikii. 4 Aglaan iñugiaktuat tusaaruat uqautaaknik ukpiqsriñiqsut, iñugiaktiilaaliyunat 5,000-mik anutiñhiñat. 5 Uvlutqikman Jew-ñuruat sivulliuqtinillu sivulliuqtigruatlu aglaliqiritlu katiniqsut Jerusalem-mi. 6 Annastuuq qaukhat agaayuliqsit itmiñiqsuq suli Caiaphas-lu John-lu Alexander-lu piqasiqhutin atlanik ittuanik qaukhium agaayuliqsim ilaiñiñ. 7 Taapkua Peter-lu John-lu itqutipkaqamisigik apiqsruqtaaqsiñigaich, “Qanuqlugu ihuaqsiqkaqpitku taamna anun? Qanutchimik sanñiqaqpisik? Kia atqagun taamna pivitku?” 8 Peter-m anjalatiqaqhuni Ipqitchuamik Irrutchimik kiuniğai, “Sivulliuqtaurasii sivulliuqtigruañuplusi, 9 Suvaatatai tamarrumani uvlumi uqaqsittaagutikkauviñuk ikayuñlaptigun taavrumiña pisutlailaamik ihuaqsiqkakkaptiknik? 10 Iluqasi suli Israel-aagmiupayaat ilisimaraksragigiksi una, Sanñiqaqtuq atigikkañagun Jesus Christ Nazarethmium kikiaktuutikkaqsi aasiiñ Agaayyutim anitqiksitlugu tuquñaruaniñ. Taatnaqlugu taamna anun qikaqtuq ihuaqsikkaupluni sivuqqapsitni. 11 Taamna Jesus taimña Agaayyutim uqalhiñ uqautigikkañat itna, ‘Uyağak tuppirt ayakkanat,

taamna uyağak piitchuillapiagaqtuq tuppirauni.’

Psalm 118:22

12 Aasiiñ Agaayyun atchiuruq atautchiñhiñamik iluqaani nunami taavrumuuna atikun anniqsugumiñaqsipluta. Taamna anniqsuqti Jesus Christ kisimi ittuq.”

13 Tarra uqaqsittaagtitchirit quvigutchañiqsut qiñiqamisigik Peter-mlu John-ñumlu taluqsrautaisilaanajkniglu ilisaqsimaisilaanajkniglu. Iñisimagaich piqatauhak Jesus-mi. 14 Aasiiñ qiñiğniğaat anun ihuaqsikkauruq qikaqataulha Peter-milu John-milu. Taatnaqhutin niplilguiññiqsut akiknağlugik. 15 Taatnaqqaqhutin anillaquniğaiç uqaqsittaagvinmiñ, aasiiñ anipmaknik sivunniuqtaullakhutin itna: 16 “Qanuğlugik atanniğisivisigik ukuak anjutik? Jerusalem-miupayaat ilitchuğianinñigaat atlayuağnaqtuq

ihuaqsiqkaihiq atuumakkaᅇa taapkuᅇnuuna, aasiiᅇ naagaagumiᅇnaitkikput. ¹⁷ Aglaan siamitqunjiᅇlugu marrumani tusaayugaaq iᅇnuᅇnun, taatnaᅇuta aniqsraaqtuᅇlavut uqatqiqunjiᅇlugik kimununniiᅇ taavrumuuna Jesus-kun.” ¹⁸ Taatnaiᅇiᅇlugu sivunnianikamiᅇ iᅇniᅇtiᅇniᅇaich quliaqtuaqunjiᅇlugik Jesus-kun iᅇnuᅇnun sumiunniiᅇ naagaqaa itqautitqiqunjiᅇlugich taavruma atqanik. ¹⁹ Aglaan Peter-mᅇ John-ᅇmᅇlu kiuniᅇaik, “Nalliᅇsi tupiginagaᅇaqpisigu? Ilipsi naagaqaa Agaayyun? Nalliak nakuᅇgitlukpaᅇn ilaan? Sivunniᅇsiᅇn taamna! ²⁰ Uqautiᅇniᅇaigumiᅇnaitkikpuk sua qiiᅇnikaᅇpuk tusaakkaᅇpuglu.” ²¹ Aniqsraaqtutqianikamisigik aasiiᅇ pilitlugik agvisiksraitᅇutiᅇn anasiᅇᅇuᅇqsalguiᅇniiᅇaich. Iᅇsigiᅇlugittuuq iᅇuich atakkii iᅇupayaat kamaksriᅇlapiᅇqhutiᅇn Agaayyutmik tamarrumuuna atuumaaniktuakun pisutlaiᅇlamun. ²² Taamnaguuᅇ aᅇn qᅇuᅇiqnaqtuakun ihuaqsiᅇkakkauruaᅇ malᅇgukipiᅇaᅇuaniksamaruaᅇ.

Ukpiᅇsriruat Iᅇniᅇsruutiᅇhat Taluᅇsrautaiᅇᅇmik

²³ Taapkuᅇaguuᅇ Peter-lu John-lu anipkaᅇqauraᅇmatik utiᅇniᅇsuk ukpiᅇ-tuaᅇnuruᅇaᅇatiumiknun uᅇautiᅇlugich qanuᅇ qauᅇkᅇiata agaayuliᅇsit sulii sivulliuᅇtiᅇruat sivunniᅇuᅇhatnik. ²⁴ Iᅇniᅇsa tusaakamitruᅇn agaayuaᅇtiᅇaᅇniᅇsut itnaᅇqhutiᅇn, “Kamaᅇaᅇtuatiᅇn atanguruᅇaᅇ, iᅇniᅇsruatiᅇn iluᅇaanik qilaᅇmiᅇlu nunamiᅇlu taᅇiumiᅇlu. ²⁵ Aasiiᅇ ilvich uᅇaᅇtuatiᅇn Iᅇqitᅇchuakun Irrutchikun sivulliaᅇput David savaktiᅇgikkan uᅇaᅇman itna, ‘Suvaata Jew-ᅇnᅇitᅇhuat qinnakpat?

Suvaata iᅇuich sivunniᅇuᅇpat imaiᅇlaanik?

²⁶ Umialᅇi nunaᅇaᅇqᅇpayaani sivulliuᅇtillu paᅇnaniiᅇaich aᅇnyautnatiᅇn akilliᅇiᅇuᅇᅇlugu Agaayyutauruaᅇ ilaan anniᅇsuᅇtiᅇksriᅇkkanᅇalu.’ *Psalm 2:1-2*

²⁷ Iᅇmun marrumani nunaᅇaᅇqᅇimi Herod-lu Pontius Pilate-lu piᅇasiᅇhutik Jew-ᅇnᅇitᅇchuanik sulii iᅇuᅇiᅇnik Israel katimaniᅇsut. Sivunniᅇutiᅇiniᅇaᅇat akikᅇnaᅇᅇlugu Jesus savaktiᅇn iᅇqitᅇhuaᅇ anniᅇsuᅇtiᅇksriᅇkkan. ²⁸ Katinniᅇsut savaᅇniᅇaᅇgukᅇutiᅇn supayaanik sivunniᅇutiᅇgikkan kamaᅇaᅇtuakun isumaliᅇkun iᅇniᅇᅇaan atuumaruᅇksrauruaᅇ. ²⁹ Aasiiᅇ pakma, Ataniᅇq, itᅇaᅇᅇlugich Jew-ᅇnuruᅇat qulliniᅇch qanuᅇqhutiᅇn aniqsraaqtuᅇmatigut. Savaktiᅇgikkaᅇpich, uᅇaᅇtiᅇtiᅇgut uᅇaᅇᅇniᅇk taluᅇsrautaiᅇᅇuta. ³⁰ Ikayuᅇtiᅇgut ihuaᅇsitᅇlasiᅇlugich naᅇjittuat sulii savaktiᅇtiᅇgut atlayuaᅇᅇnaᅇtuaniᅇglu qᅇuᅇiqnaᅇtuaniᅇglu atanniᅇutaᅇgun iᅇqitᅇluni savaktiᅇgikkapkun Jesus.” ³¹ Agaayuanikmata taamna ini katimaviᅇgikkanᅇat aulaniᅇsuᅇ. Tavraami aᅇᅇalatiᅇliᅇqhutiᅇn Iᅇqitᅇchuamik Irrutchimik aullaᅇqhutiᅇn uᅇaᅇaᅇsiᅇniᅇsut Agaayyutim uᅇaᅇᅇiᅇnik taluᅇsrautaiᅇqhutiᅇn.

Atunim Piᅇgiᅇaich

³² Uvvaᅇuuᅇ ukpiᅇsriᅇpayaᅇtuat atausiᅇᅇuᅇtriᅇᅇutiᅇn atipiᅇaᅇniᅇsut irrutchimikkun. Nalliatunniiᅇ iᅇᅇiᅇᅇiᅇᅇiᅇᅇlugu iᅇmi suurani aglaan atunim atuᅇniᅇaᅇat suuraᅇgikkaᅇtiᅇn. ³³ Uᅇqᅇiraᅇtiᅇ kamaᅇaᅇtuakun saᅇᅇiᅇkun iᅇisimarauniᅇsut aᅇitqᅇiᅇhagun atanguruᅇam Je-sus sulii Agaayyutim ikayuᅇpaᅇniᅇᅇai iluᅇaisa. ³⁴ Taapkunani ukpiᅇsriruaᅇni pi-iᅇniᅇisuuᅇ inuᅇsraᅇtuamik. Sua inuᅇnaᅇsᅇipman iᅇᅇaᅇ tunisiraᅇtuᅇ nunaviᅇniᅇᅇmik naagaqaa tupiᅇmiᅇnik, tunisianikamiasiiᅇ tavrᅇᅇautiraᅇniᅇᅇaa akuᅇtuani tuniaᅇmiᅇniᅇ ³⁵ aatchuᅇtiᅇiᅇplugu uᅇqᅇiraᅇtinun. Taapkuᅇa-aasiiᅇ autaaᅇaᅇniᅇaᅇat taamna manik in-uᅇsriᅇupayaᅇaᅇtuaniᅇ. ³⁶ Ukpiᅇsriruaᅇmik iᅇnuᅇaᅇniᅇsuuᅇ Joseph-mik, Levi-tkuayaᅇᅇupluni iᅇᅇuᅇtuᅇaᅇ Cyprus-mi, taavrumiᅇaᅇ uᅇqᅇiraᅇtiᅇ taiguᅇtiᅇqakkanᅇat Barnabas-mik (mumiᅇ-tiᅇaᅇtuamik pitchuksaᅇtiᅇmik). ³⁷ Iᅇaᅇtuᅇuᅇ tuniriᅇmiᅇniᅇisuuᅇ nunautmiᅇnik qaitᅇluguasiᅇniᅇ akuᅇtuani uᅇqᅇiraᅇtinun.

5

Ananias-lu Sapphira-lu

¹ Tavraniᅇuuᅇ iᅇnuᅇaᅇmiᅇniᅇisuuᅇ nuliᅇᅇiᅇniᅇnik atiqᅇaᅇtuᅇniᅇk Ananias-miᅇglu Sapphira-miᅇglu. Taapkuᅇak iᅇniᅇk tuniriᅇniᅇisuuᅇ nunautmiknik iluᅇatik piᅇgikkaᅇmiknik.

² Akuqtuaġmik ilaġanik tugvaiñiqsuq aġnaataasiiñ ilisimaplugu aġiġaa. Aglaan sippana qaitkaa uqqiraqtinun. ³ Peter-m nipliutiniġaa, “Suvaata tuuġaġmun aġalatitpich? Suvaata sagluqsruutiviun Ipqitchuaq Irrusriq iriqqakun tugvaqsiplutin ilaġanik nunautvich akian?” ⁴ Tunigaluaqnagu nuna pigikkan aasiiñ kiġuagun tuniġhan akuqtuaġikkan pigigiñ. Sum taatna isummiqpatin? Sagluqsruutrinjitchutin iñuñnik aglaan Agaayyutmik.” ⁵ Ananias-ġum tusaapqauraqamigich Peter-m uqagikkaġi puuktiġniqsuq tuqupluni. Tusaapayaaqtuat taavrumiġa taluqsratġanġniqsut. ⁶ Nukatpiat nimiqsruqtuallakamitruġ timaa annisiplugu iluviġiaġniġaat. ⁷ Uvvaasiiñ piġasut sassagġniġich kiġuatigun aġnaat agġiġniqsuq sutilaaġatnik nalupluni. ⁸ Peter-m apiqsruġniġaa, “Uqautiġġa, iliptik tunivitku nunautrik taatnatunaglaan?” Aġnam kiuniġaa, “Ii, tavra taatnatunaglaan ittuq.” ⁹ Peter-mli piñiġaa, “Suvaata uktuaġniqpitku Agaayyutim Irrusia? Atanġii, taapkua iluviqsiruat ilaqtatpik qakma aullautigisipmigaatin taatnatun.” ¹⁰ Tavrauvaa puuktiġniqsuq Peter-m sivuġaanun tuquliqġuni. Nukatpiat isiqamiġ qiniġlugu tuquruq aullautiniġaat iluviġiaġlugu saniġaanun aġutaata. ¹¹ Tavra ukpiqtuanġuruat suli iñupayaat tusaaruat taavrumiġa taluqsratġanġniqsut atqunaq.

Quviqnaqtuat Atlayuaġnaqtuatlu

¹² Uqqiraqtit savaaqaġniqsut iñugiaktuanik atlayuaġnaqtuanik suli quviqnaqtuanik akunġatni iñuich. Iluqatiġ ukpiqsiruat atausiġġuġniqsut katimmavianun Solomon-ġum. ¹³ Ukpiqtuanġjitchuat ilaliqsuaqsiniġaich taluġiplugich aglaan ilinġisa uqautigillau-tagaluaqġugich. ¹⁴ Aglaan iñugiaktuat aġutitlu aġnatlu ukpiqsriġiġsuat Ataniġmik Jesus-mik, taatnaqġlugu ukpiqtuat iñugiaksitnullapiagġniqsut. ¹⁵ Iñuich illiuqaigasiñiġsuat atniġnaqtuanik tumitchaanun siñiġviġnun naagaqaa ikivġanun niġiugiplugu qakugun Peter tamaunnaaqpan tagġanun mamitinnasugalutiġ. ¹⁶ Suli nunaaqqiñiñ avataaniñ Jerusalem iñugiaktuat iñuich tikiutriñiġsuat atniġnaqtuanik suli ihuilliqtittanġitnik irrusiġluch. Taatnailiġlugu iluqatiġ ihuaqsikkauniqsut.

Uqqiraqtit Nagliksaaqsiuġhat

¹⁷ Taamna atuumaanikman qaukġiat quliaqtuaqtit piqasiqġutiġ malġuaqtaiñik Sadducee-ġuruanik qinnallapiagġniqsut uqqiraqtitigun. Sivunniugġniqsut qanuq aġalaliksraġatigun. ¹⁸ Ilinġisa tiguniġaich uqqiraqtit aasii inillaktitlugich isiqsiviġmun. ¹⁹ Aglaan tamarrumani unnuami isagulġan Agaayyutim aġmaġniġai isiqsivium paanġi aasii annisiplugich, itnaqġuni, ²⁰ “Agaayyuvikpaġmugusi uqagġiġitġi iñuñnun nutaakun iñuunialikun tumigiġlugu Jesus.” ²¹ Taamna tusaapqauraqamitruġ agaayyuvikpaġmukġutiġ qauġuraaqman tavraniasiiñ ilisautriaqsiplutiġ. Qaukġiat agaayuliqsit piqatinilu katinniġaich uqaqsittaaqtitġhirit suli iluqaisa Jew-ġuruat sivulliqtigruanġich. Tuyuqaġniqsut isiqsiviġmun uqqiraqtit tavrunautitquplugich. ²² Uvvaasiiñ qaunakšrit tikitmata isiqsiviġmun paġiġiñiġaich tavrani uqqiraqtit. Aasiiñ utiqġutiġ taamuġa katimaruanun uqautiniġaich, ²³ “Isiqsiviġmun tikitnaġta kiluusaqaqġuni suli qaunakšrit paani qaunakšrigaluaġniqsut. Aglaan paat aġmaqaptigik paqitġinġitġugut iñuñmik iluani.” ²⁴ Agaayyuvikpaum qaunakšraġata qaukġiata suli qaukġinġisa agaayuliqsit tusaakamitruġ taamna isumatuyaagaqsiñiġsuat sutilaaksraġagun. ²⁵ Taatnaqtitlugich iñuk isiqġuni, “Atanġii, isiqġasi amma agaayyuvikpaġmi ilisautritut iñuñnik” itnaqtigġai. ²⁶ Agaayyuvikpaum qaunakšrit piqasiqġuni qaukġiġmiknik taamuġaġniqsuq tavrunautityaqġugich uqqiraqtit. Aglaan aġallaġluutaiqġutiġ nuyuaġiplugu iñuñnun miġuqtuaqsiġiksraqtinġ uyagaġnik.

²⁷ Ilinġisa uqqiraqtit tavrunautikamisigik sivuġaatnun uqaqsittaaqtitġhirit, qaukġiata agaayuliqsit apiqsruqtaaqsiñiġai, ²⁸ “Qanusigalġitpisi?” itnaqġuni, “Uvagut aniqsraaqtuutigaluaqkaqput ilisautritqunġitlusi taavrumuuna Jesus-kun, aglaan pakma Jerusalem-miupayaat ilisauttutri ilisimagaat suli ilinġisa paġchisiġuqġuta tuqulhanun Jesus-ġum!” ²⁹ Peter-m atlatlu uqqiraqtitlu kiuniġaich, “Tupiksriġuni Agaayyutmik

sivulliuruq tupiksrihigmiñ iñuñnik. ³⁰ Ilipsi Jesus kikiaktuutikkaqsi sannigutamun aglaan Agaayyutaata sivulliapta anitqiksitaña tuqunaruaniñ ³¹ kamañaviksrañanun ataniquqlugu anniqsuutiñuqlugulu. Taavrumuuna Jesus-kun Israel-aagmiut mumikkumiñaqsiplugich natqigutikkauniqsut killuqsautmikniñ. ³² Uvagut ilisimarriqsimmaagikput piqasiqhuta Ipqitchuamik Irrutchimik Agaayyutim qaisagikkaña tamatkununa tupiksriuanik ilaanik.”

³³ Jew-ñuruat uqaqsittaaqtitchirit tusaakamitruñ taamna uumitchallapiagñiqsut, sulit tuqqutichisuligñiqsut uqqiraqtinik. ³⁴ Uqaqsittaaqtitchirit ilañata Pharisee-ñuruat makinniqsuq uqallagukhuni, atiqaqtuat Gamaliel-mik sulit kamagikkaupluni ilisautrauruat maligutaksramiknik. Makitnami tiliñigai uqqiraqtit anillaquplugich. ³⁵ “Israel-aagmiunñuruasiil” itnaqtigñiqsuq ataniñun, “Aniyagilugu qanuq anjalatchiñaksraqsi taapkuniña anutinik. ³⁶ Aippaaniguuq iñuqagñiqsuq atilimik Theudas-mik kamañagasugaluni iliruamik. Iñunnañniqsuq sisamanik kavluutinik iñugiaktigiruanik. Aglaan tuqqutaupman iluqagmiñ maliguaqtai siaminniqsut taatnaqluguañiñ suñaiqhuni. ³⁷ Aquagunsulit Judas itmiñiqsuq Galilee-miñ tamarrumani kisitchikamiñ iñupayaanik nunami. Ilaaptuuq iñunnakhuni iñugiaktuanik inmiñun naagatarra tuqqutaupman iluqagmiñ maliguaqtai siaminniqsut. ³⁸ Pakmaasiññ algaqsruullaglasi itniñilugulu, Aullağlich ukua iñuich. Iñaksianagich. Tamanna sivunniugutaatlu savañatlu iñukmiqnisaukpan atlatitun piungigisiruq, ³⁹ aglaan agaayyutmiqnisaukpan akiñliyumiñaipiagisi. Inniagtusi nuyuağnami akilliñugutisağupsi Agaayyutmi.” Taatnailiplugu Gamaliel-ñum algaqsruğniğai. ⁴⁰ Atangich akuqtuğniğaat algaqsruutaa aulailañuğutin kamakkutiqağuklugukii. Uqqiraqtit isiqtitqinñigaich kinmun aasiññ ipiqaqtuqtitlugich. Aniqsraaqtuğniğaiç uqatqiquñitlugich taavrumuuna Jesus-kun, aasiññ anipkaqlugich. ⁴¹ Uqqiraqtit aullağniqsut uqaqsittaaqtitchiriniñ. Ilinich quviasuktut atakkii Agaayyutmun piksraqtaagiplutin nagliksautigiliksranağun Jesus. ⁴² Uvluğagipman agaayyuvikpanmi iñuich tupinñitñilu ilisauttitigituñiğniğaat quliaqtuagiplugu Jesus akiqsruutaupluni anniqsuqtauruat, Jew-ñuruat niğiugikkañat.

6

Tallimat Malğuk Ikayuqtiksraqtat

¹ Taipkunani uvluni ukpiqtuat iñugiaksipmata Greek-ñuraqtuat sulit Hebrew-ñuraqtuat uqaallatinisut. Tamatkua Greek-ñuraqtuat nipliğñiqsut uilgağnaatin miñitchuuniplugich uvlugagipman autaaqmata iñuuniutiksranik. ² Taatnaqhutin qulit malguuplutin uqqiraqtit ukpiqtuapayaat katitquniğaiç nipliqhutin, “Nalaunñanitchuq quliaqtuanaigupta piqusiguta anjalatchiñiakun autaaiksrañanik. ³ Taatnağusi, aniqatiut, piksraqitchi tallimat malğunñik anutinik akunnapsitñiñ, iñuñnik anjalatiqaqtuanik Ipqitchuamik Irrutchimik puqikhutinlu. Anjalatchipkağniagivut autaaiksrañanik. ⁴ Uvagut iniqsruqtuñiğisirugut sulit quliaqtuagtuñiğuta.” ⁵ Taapkua sivunniugutaat quyaqnağniqsuq iluqaitñi katiruanit, aasiññ nalunaiqsiniqsut Stephen-mik ukpiqsriñlapiaquamik anjalatiqaqhuni Ipqitchuamik Irrutchimik. Iñaksraqługu Philip, Prochorus, Nicanor, Timon, Parmenas, sulit Nicolaus-mik Antioch-miñ mumikhuni Jew-ğuqsimaruanik. ⁶ Taapkua katimaruat tikiutinigaiç piksraqtaatin uqqiraqtinun aasii ilinisa iniqsruutiplugich iliplugillu argatin ilinñitñun. ⁷ Tavra Agaayyutim uqalħa siaminniqsuq. Ukpiqtuat Jerusalem-mi iñugiaksitmuktuğniqsut sulit iñugiaktuat agaayuliqsit ukpiqsriñliqmipłutin.

Stephen Tigukkauħa

⁸ Stephen, iluaqqutaagun sulit sanñiagun Agaayyutim, savatlasiniqsuq quviqnaqtuanik sulit atlayuağnaqtuanik akunğatni iñuich. ⁹ Iñuqagñiqsuğguuq ittuanik Jew-ñuruamik

Cyrenia-miñ Alexandria-miñlu sulipsuuq Cilicia-miñ Asia-miñlu. Tamatkua taggisiqaqhutin Pituikkaauranik uqaallatiaqsiñigaat Stephen. ¹⁰ Aglaan Ipqitchuam Ir-rutchim puqiutiqaqtinnigaa. Tavraasiiñ niplioman qapiqtaguiñnigaa. ¹¹ Taatnaqhutin tamatkua piyuaqtit akiliñiqsut aputinik sagluuqtuaquplugich, “Tusaagikput uqaqman akiknaqlugu maligutaksraq Moses aglagikkaña suli akiknaqlugu Agaayyun.” ¹² Tamatkua taatnalgimikkun ayalannigaich sivulliuqtigruat suli aglaliqirit. Kiisaimma Stephen tigungipaat sivuganiutipkaqlugu Jew-nuruat uqaqsittaagtitchirinittun. ¹³ Aasii ilanjitnik aputinik itqutripłutin sagluuqtuaqtuksranik ilaagun. Taapkua nipliagaqsiplutin itna, “Una anun ataramik uqaqtuq akiknaqlugu uvagut ipqitchuaagikkaqput agaayyuvikpak suli akiknaqlugu maligutaksraña Moses-ñum. ¹⁴ Aasisuli tusaagikput nipliapman Jesus-mun Nazareth-miumun siqumitqaaglugu agaayyuvikpak simmigisiñiplugich atuqtaksrat tamatkua ivrumakña Moses-miñ tunjavigikkavut.” ¹⁵ Inupayaarguuq aquppiruat uqaqsittaagvinmi qiniqpaaqsiñigaat irigruiñaaqlugu Stephen, tautukluguasiiñ kiiñaña iliruaq kiiñanatan isagulgum.

7

Stephen Uqaaqtullaħa

¹ Qaukium agaayuliqsim apiqsruğniğaa Stephen, “Tamanna ilumutuuva ukua nipliaħat?” ² Stephen kiuniğaa, “Aniqatiut suli Aapaanurusii, naalagnillaksiñña! Agaayyun kamañtuuq sagviğniqsuaq sivulliaptiknun Abraham-mun iñuuniağugaaqtitlugu Mesopotamia-mi sivuani aullakiksrañan Haran-mi itchaqtuqhuni. ³ Nipliutiplugich itna, ‘Uniglugu nunan suli ilatin aullagiñ nunamun tikirvigitqukkamnun ilipnun.’ ⁴ Taatnaqhuni nunañatniñ Chaldea-ğmiut aullagniqsuq Haran-mun iñuuniağiaqhuni. Aasii kinuagun Abraham-ñum aapaña tuquanikman tavrani Agaayyutim nuutinnigaa marrumuña nunamun nayukkaptiknun pakma. ⁵ Taatnaqtılħani tamaani Agaayyutim qaitchinjikaluağniğaa Abraham inmaktillugu ilaanun tamanna nuna. Aglaan akiqsruğniğaa qaitchigisiñiplugu pigiliutilugulu ilaanun suli kinuvianiñun, naagaunniñ Abraham qitunğıunñaan. ⁶ Agaayyutim nipliutiniğaa itna, ‘Kinuviağikkatin iñuuniağisirut iglaanulutin atlami nunami. Sumiunuruat nunurilugich savaktitulutin suli sisamani kavluutini ukiuni ihuaqquitchiunjillutin. ⁷ Aglaan anasiñnuqsagisigitka taapkua savaktaagrugaqtuat inugikkamnuk. Kinuagun tamarruma ilinjich utigutin taivrumakña agaayumaagvigaqsiluña marrumani nunami.’ Taatna Agaayyutim uqautiniğaa. ⁸ Agaayyutim akiqsruutikamiun Abraham tiliñiğaa nalunaitñutchiquplugich aputitin. Taatnaqami qiniqtitkaa tupiksriskhuni Agaayyutim akiqsruutaiñik ilaanun. Tavra Isaac anipman Abraham-ñum nalunaitñutchiqimiñiğaa tallimat pinayuatigun uvlut. Isaac-ñum nalunaitñutchiqimiñiğaa Jacob, ilaanli piñiğai qulit malğuk sivulliaut.

⁹ “Aglaan taapkua sivulliağtuat killuğiniğaa nukatchiaqtin Joseph tunipluguasii savaktauviksrañanun Egypt-mi. Aglaan Agaayyutim nayuğniğaa ¹⁰ ikayuqlugu ihuilliuğvinmiunniñ itman. Agaayyutim nakuagiliutipkağaa puqiisiqlugulu. Taatnaqhuni Pharaoh-m umialgum Egypt-mi ayalatiguğniğaa Joseph iluqaanun Egypt-mun suli inmi tupiğmiñun. ¹¹ Kinuagun niğisunnaqsiñiqsuq Egypt-mi Canaan-milu, taatna sivulliaut niğisuksiulihutin. ¹² Aasiiñ Jacob tusaakami niqiksraqaqpniplugu Egypt-mi ilaan sivulliaut tuyuğiqqağniğai tasamuña. ¹³ Ilañatni tasamunalgitmata Joseph ilitchuğipkağniqsuq inmiñik aniqatiumiñun, aasiiñ Pharaoh-m ilitchuğiniğai Joseph-ñum ilai. ¹⁴ Joseph-ñum aapani Jacob aiyugaagniğaa Egypt-muquplugu qitunğaqtuummaan. Taapkuaguug inuğiaktiginiqsut pinasukipiaq akimiamik. ¹⁵ Tavra Jacob-ñum qitunğani nuurrutiniğai Egypt-mun, tavraniasiiñ ilaalu sivulliautlu tuquplutin. ¹⁶ Ilinisa timinjich iluviğiaqtağniğaiħ Shechem-mun taivrumuña Abraham-ñum tauqsiagimakkananun iluviğviksrauplugu inmiknun Hamor-m kinuvianiñiñ.

¹⁷ “Tamauna Agaayyutim akiqsruutaa Abraham-mun atuumaqaqsiptan, kinjuvianj iñugikkapta tavrani Egypt-mi iñugiaksillapiagniqsut. ¹⁸ Umiallitqinjñiqsut atlamik tavrani naluruamik Joseph-mik. ¹⁹ Taavruma umialgum kinniaqsiñigai iñuvut suli nagliksaaqtitlugich sivulliaavut, nunuriplugitunniiñ igitqataqtitlugich aniqqamiurat tuquviksrañatnun. ²⁰ Taatnañhatniguuq Moses aniñiqsuq qñiyunaqhuni, aasiiñ anjajuqaakkiñ qaunagiplugu pinjasuni tatqini. ²¹ Iriqsimalguiqlugu kinjungan anipkañigaa. Taatna Pharao-m panian tiguaqlugu igñigmisun pamiqsagnigaa. ²² Ilaa ilisaaqagniqsuq iluqaagun Egypt-miut isumatuutaatigun, kamaqaqsiplugu uqaligmiiñ savaamiñilu.

²³ “Aasiiñ malgukipiamik ukiunikkami Moses sivunnigñiqsuq takuqattaaguklugich Israel-aagmiuqatiuni. ²⁴ Tikitqammihuniñu Egypt-miu anjallaqluipman ilañatnik tamatkua taatnaqhuni ikayugiañigaa payyaksaqtuqaq. Ikayuisagniaqhuni tuqunnigaa taamna Egypt-miu. ²⁵ Isumapluni aniqatiumiñun kanjqsimanasukniaqlugu Agaayyutmun atuliksrani annautriksrañagun iñunmiñik. Aglaan taapkua kanjqsimananiñigaa. ²⁶ Uvlutqikman qñilgiññiqsuq Israel-aagmiunñik anjuyaktaunñik. Ilaan ihuaqsisipkañiagniaqsiñigik itnaqlugik, ‘Ukuqtiik, aniqatigiiksutik! Qanuqhusik iliptiknun piyuutivisik?’ ²⁷ Aglaan ilaqataaknik piyuutiruak piñunigaa Moses itnaqlugu, ‘Kisuunasugivichuvva? Anjalatchiñiaqpich atanniqsuiñiaqhutinlu uvaptiknik?’ ²⁸ Tuqutchaqsiqlitpinja taivrumatun Egypt-miutun tuqutaptun ikpakraq?’ ²⁹ Moses-ñum tusaakamiñ taamna qimanñiqsuq Egypt-miñ iñuuniagaqsipluniasii Midia-gmiut nunañatni. Taapkunani malgunñik igñiqagniqsuq.

³⁰ “Malgukipiami ukiunñanikman isaqlugum sagviutiniñigaa Moses ikualaraukun uqpikun iñuilaami qaniñani iggian Sinai-m. ³¹ Moses-ñum qñiqamiñ atlayuaqiplugu utlanñigaa taamna uqpik qñimmaqsaaguklugu. Tavraasiiñ tusaaniñigaa Agaayyutim uqautigikkaña, ³² ‘Uvaña sivulliaqpich Abraham-ñum Isaac-ñumlu Jacob-ñumlu Agaayyutaat.’ Moses tatavraullanñiqsuq qñiñianqigiqluguunniiñ. ³³ Agaayyutim nipliutiniñigaa, ‘Alugutikkiñ mattakkik, taamna qikaqviiñ Agaayyutim nunagigaa. ³⁴ Ilumun qñiñigigaa pigiilipluni nagliksaaqtitaulhat iñunma Egypt-miittuat tusaaplugich mingtuqlhat, atqaqtunjaasiiñ ikayugiaqlugich. Pakma mañagiñ, tuyugisigikpiñ Egypt-mun.’

³⁵ “Taamna taimña Moses Israel-aagmiuqatañ ayakñat itnaqlugu, ‘Kia uvaptiknun sivulliuqtigupatin atanniqsuitquplutin uvaptiknik?’ taimñauruq Agaayyutim tuyugikkaña ilinñitñun sivulliuqtaulugu anniqsuityaquplugulu, ikayuqlugu isaqlukun qñikkaña ikualaruami uqpinmi. ³⁶ Moses-ñum annisiniñigai Egypt-miñ. Iñiqtaqagniqsuq quviqnaqtuanik suli atlayuaqnaqtuanik Egypt-milu, Kaviqsaami Tagiumilu suli iñuilaami malgukipiani ukiuni. ³⁷ Taamna Moses niqliqsimaruaq Israel-aagmiunun, ‘Agaayyutim sivuniksriqirimik tuyugisigaasi atrilugu tuyuqalli uvamnik; taimña itkisiruq ilapsitñiñ.’ ³⁸ Israel-aagmiut katimathatni iñuilaami iggiani Sinai-m isaqlugum uqatatiqagniqsuq Moses-mik, aquagunaasiiñ Moses-ñum uqautiplugich sivulliaavut uqalignik akuqtuaqikkañitñik Agaayyutmiñ. Taimakñaaglaan ilitchugirugut qanuq iñuuniakiksrapnik. ³⁹ Sivulliapta tupigiyumanñiñigaa, aglaan suqtigijnitkaat anjalatiqaqhutin kimmutmikkun utigukhutin Egypt-mun. ⁴⁰ Taatnaqhutin Aaron uqautiniñigaa, ‘Kiikaa, aangurrisigut sivulliqsiksrapnik, atakkii imña Moses annitrivut Egypt-miñ naluplugu sutilaña.’ ⁴¹ Ilinñich iñiqsiñiqsut aangumamik nuqqaqtun aasiiñ tunillaqtuaqsiplutin aanguaqmiknun, quviasuutigiplugu iñiqtagikkaqtin arganmiknik. ⁴² Taatnaqmata Agaayyutim suqtiginñisaallanñigai agaayuyumiñaqsiplugich uvlugianun qilañmi, aglausimaruatun makpiñañatni sivuniksriqirit itnailiplugu, ‘Israel-aagmiunñuruaasii,

malgukipiami ukiumi iñuilaami tunillaqtuqtusi agaayuvigigaluaqnaña.

⁴³ Igligutiniñigasi panapkaaqtuumaan aanguaq Moloch suli atrinña uvlugianan aanguaqikkapsi Raiphan.

Tamatkuak aangurrigigaasi iñiqtağikkasi putqatağvigisrukługich.
Taatnağusi tuyuğigisigipsi unataanun Babylon.’

Amos 5:25-27

⁴⁴ “Sivullipta iñuilaami igliğutiniğaat panapkaağ. Taavrumuuna Agaayyun nayuutiruğ akunğatni. Moses-ğum iñiqtağikkağa Agaayyutim pigisukkağatun, tuvraqługu iliktigun inmi ilisauttusianğatun. ⁴⁵ Kinuvatigun sivullipta akuqtuğługu taamna panapkaağ sivulliamikniñ igliğutiniğaat akiqsruutauruamun nunamun. Joshua-mlu ilinjalalu tigusiagisaaqsiñiğaat nuna taipkunakğa iñuñniñ Agaayyutim unutanıñniñ, tavrıñaasii panapkaağ nappağługu David-ğum analatığukhanunaglaan. ⁴⁶ Agaayyutim David nakuagiginiğaa. Aasiñ David-ğum inığniğaa Agaayyun nappaitlasipluni tupiğmik ilaanun. ⁴⁷ Kiisaimmaguuğ Solomon nappaiñiqpuğ taavrumıña tupiğmik, agaayyuvikpañmik. ⁴⁸ Aglaan Agaayyun qutçinñiqsraqtuağ irviqanjtkaluaqtuğ tupiğmik iñuich nappakkağatnik, nipliğmatun Isaiah-m sivuniksriqirim itnaiłiplugu,

⁴⁹ ‘Agaayyun nipliğsuğ, Qilak atanğuvigigiga
aasii nuna tutmağvigiğplugu.

Qanutchimikmi tupiğmik nappaiñayaqpsi uvamnun?
Sumimi minguiqsiagvigağisivik?

⁵⁰ Ilumun iñiqtağimakkağa supayaağ tamanna.’

Isaiah 66:1-2

⁵¹ “Taipkunatitun pitchiğilaurusi tiggakhusılı. Tusaasunitmıusi Agaayyutim uqałhanik naagasuli ukpiksrisunıtmıplısiunniñ. Sivullıapsitun ilipsıpsuuğ ataramik akıllılıqsuirusi İpqıtçuamik İrrutçimik. ⁵² Sivuniksriqirıpayaat sivullıapsi naglıksaaqtinnığaat, tuqqutlugich Agaayyutim uqqıraqtaiñik uqaqtuanik inılğaan agğıksrağagun Agaayyutim nalaunğaruuağ savaktiksrağa. Pakma ilıpsı aatçuutıgıgıksı tuqqutlugaasii. ⁵³ İlipsı akuqtuıgaluağhusı malığutaksraq tumıgiğplugu isağulinñi Agaayyutim qaisağanik naagasuli tupıgıjtıkıksı.”

Stephen Tuqqutaułha Mıluqtuğługu

⁵⁴ İlauruat uqaqsıtaaqıtçirit naalağniğmikni Stephen-mun qinnallapiagıniqsut. Qınakpaitłutın inmiknununniñ analalguılıñıqsut. ⁵⁵ Aglaan Stephen İpqıtçuam İrrutçim analatlugu aaglıqğhuni Agaayyutim qaumanğa qıñiğniğaa sulı İesus qıkağługu Agaayyutim taliğpiani. ⁵⁶ Nıpliğniğsuğ, “Atanıi, qıñiğniğaa qılak anmağługu sulı İğniğa İñuum qıkağługu Agaayyutim taliğpiani.” ⁵⁷ Tamatkua qullınıç nıprallağniqsut umıklugich sıuttatın argağmiknik. İluqağmın pitchağługich ⁵⁸ aasiñ nunaaqqımıñ anıtnamıtrun mıluqtuğatağniğaat uyağağnik. İlisimarıksraqtaat mattağniğaiç quppiğaatın ilıplugich nukatpıamun atılıgaamun Saul-mik qaunagıtquplugich. ⁵⁹ İlinıtñun mıluqtuğıtıluni Stephen agaayunıqsuğ, “Atanııq İesus! Anığniğaa piun!” ⁶⁰ Sıtquqami niplianiğsuğ, “Atanııq! Taavrumuuna killuqsahatıgun anasıñınuqsaqğagich.” Taatnaanıkami tuqunıqsuğ.

8

¹ Saul-ğum İhuagıniğaa tamatkununğa tuqqutaułha.

Saul-ğum Ukpiqtuanğuruanıç Naglıksaaqtılha

Taıvrumakğa uvlumıñ ukpiqtuanğuruat İerusalem-mi naglıksaaqtıtaugaqsiñıqsut atqunallapiağ. Tavrakğa ukpiqtuat sıamıtkaqsiñıqsut nunaaqqiurainun İudea-mlu Samaria-mlu, aglaan uqqıraqtıt kısınınuğługich İerusalem-mi. ² İlanısa iñuich taluqsrıruat Agaayyutmik İluviğniğaat Stephen aliasukıkun kinuvğuplugu. ³ Taavrumalı Saul-ğum piyaqqaqsisığniğai ukpiqtuanğuruat. Sıñıqsraqługich ilınısa tupınıç pakagıağługich anıtıtlu ağnatlu isıqtautquplugich.

Tusaayugaallautam Qulıaqtuanğurılha Samaria-mi

⁴ Qimaktuat nanipayaaq tusaayugaallautaq quliaqtuağiniğaat. ⁵ Philip-li nunaaqqimukhuni Samaria-mun quliaqtuaqmiñiqsuq Christ-mik taavrumiña akiqsruutauruamik anniqsuutmik iñuñnun tavrani. ⁶ Iñugiaktuat iñuich naalağniłlapiagñiqsut Philip-ñum uqağikkañiñun. Atakkii qñiğviginiğaat atlayuağnaqtuanik ilaa. ⁷ Nipitusiplutiñ irrusiqluich anitauniqsut iñugiaktuaniñ iñuñniñ, suli iñugiaktuat sayairrutilgich aulatlaitchuatlu ihuaqsikkauplutiñ. ⁸ Taatnaqhutiñ Samaria-ğmiut quviatchallapiagñiqsut.

Simon Anaktuq

⁹ Taavrumaniguuq nunaaqqimi iñuqağniqsuq atiliñmik Simon-mik. Ilaa quviğutchaktitchiñiqsuq Samaria-ğmiunik anaktuukikun aasiiñ uqaviutigiplugu kamanagasukniaqhuni. ¹⁰ Iluqağmiñ nunaaqqimi kamanaiññiqsramiñlu kamanagñiqsramiñlu naalağnitqiağipiagñiğaat aasiiñ uqaqhutiñ, “Taavrumani iñuñmi ittuq Agaayyutim sanñia ilisimakkaqput Sanñiqpauraq.” ¹¹ Sivisuruamik ilaan quviğutchaktinnikkañi anaktuukikun, taatnaqhutiñ naalağnitqiağiniğaat. ¹² Aglaan Philip-ñum quliaqtuağiaqsipmauñ tusaayugaallautaq Agaayyutim anaayuqautaagun suli Jesus-kun anniqsuqtauruakun tamatkua iñuich ukpiğiniğaat, aasiiñ paptaakkauplutiñ anutitlu ağnatlu. ¹³ Simon-tuuq ukpiqsripłuni aasii aquagun paptaaqtiğmi nayuutiaqsiñiqsuq Philip-mi. Quviğutchañmiñiqsuq qñiñiqami Philip-ñum iñiqtağikkañigun quviqnaqtuaniglu atlayuağnaqtuaniglu.

¹⁴ Aasiiñ uqqiraqtit Jerusalem-mi tusaakamisigik Samaria-ğmiunun Agaayyutim uqałhi akuqtuğniplugich tuyuqağniqsut Peter-miglu John-miglu tavrura. ¹⁵⁻¹⁶ Ukpiqsriłiqsuat paptaakkauplutiñ Atanğum Jesus atqagun aglaan akuqtu-isimaiññiqsutsuli Ipqitchuamik Irrutchimik. Taatnaqhutiñ taapkuak tikitñamik iniqsruutiniğaiç akuqtuitquplugich. ¹⁷ Peter-mlu John-ñumlu illiqiniğaiç taapkuu argañmiknik. Tarvauvaa Ipqitchuam Irrutchim analatkaqsiñiğai. ¹⁸ Simon-ñum qñiğniğaa Ipqitchuam Irrutchim qaisauragałha tamatkununa uqqiraqtik illiqipmatigik argañmiknik. Taatnaqhuni Simon-ñum Peter-lu John-lu qaitchisuaqsiñiğik maninñik ¹⁹ itnaqhuni, “Tunisisitñaptuuq taavrumiña sanñimik. Uvvatuq illiqigupku argamnik iñuk akuqtuitlayumauq Ipqitchuamik Irrutchimik.” ²⁰ Tavra Peter-m kiuniğaa, “Piyaaquğviñmugiñ maniksummaqpich! Uvvaa tauqsitłanasugiviun maninñik Agaayyutim aatchuutigikkaña? ²¹ Sivugaani Agaayyutim nalautisimaitłutin naagasuli tupigiñitługu, taatnaqhutin ilaliqsuutiviksraiññiqsutin uvaptikni suli Agaayyutim savaañani. ²² Mumigiñ taavrumakña nalaunñaiñiqniñ! Iniqsruğutin Agaayyutmun natqititqulutin kaviuğuksaalipnik! ²³ Iłitchuğigikpiñ immaukkaqsiplutiñ killuqsriğmik suli killuğmun analatitłutin.” ²⁴ Simon-ñum itnağniğik Peter-lu John-lu, “Iniqsruutillañiaqsiñia Agaayyutmun anasiññuqsauñilluñ.” ²⁵ Taatna Peter-lu John-lu iñuuniaqtaullañiqsuk Samaria-mi quliaqtuaqhutik uqałhiñik atanğuruam aasiiñ utiqhutik Jerusalem-mun. Iglauğmikni tusaayugaallautaq quliaqtuağiniğaaq nunaaqqiuraini Samaria-m.

Philip-lu Ethiopia-ğmiulu Iłirakuvik

²⁶ Aasiiñ isağulgan atanğuruam Philip uqautiniğaa, “Paqnalutin unallam tunaanugiñ tikirviksraqnunaglaan iñuitchuamun apqutmun Jerusalem-miñ Gaza-mun.” ²⁷ Ilaa aullaqtigñiqsuq. Iglitqaułlakhuni nalautchiñiqsuq Ethiopia-ğmikumik. Taamnali iñuk ilirakuviuraqniqsuq Ethiopia-ğmiut Kandaki-ñatni (Ethiopia-ğmiut taggisiqagñikkañat ataniqtiñ Kandaki-mik), aasiiñ ilaa Jerusalem-muñniqsuaq agaayutyahuni Agaayyutmun. ²⁸ Aitmuğmiñi tuttuqpagaqtuağmiñi agliqiniqsuq Isaiah-m sivuniksriqirim makpiğaanñik. ²⁹ Ipqitchuam Irrutchim nipliutiniğaa Philip, “Utlagun tamanna tuttuqpagaqtuaq maliqsiłluguasiiñ.” ³⁰ Tavra Philip malikkaa. Aasii tusaakamiun taamna ilirakuvik agliqipluni makpiğaanñiñ sivuniksriqirim Isaiah-m apiqsruğniğaa, “Kañiqsiviun agliqikkan?” ³¹ Taavruma kiuniğaa,

“Kanjiqsiпкаǵniaqtaunnaǵa qanuǵluǵa kanjiqsiǵniaqpiq?” ³² Taamna uqaliq agliqiaǵikkaǵa itniinniqsuaq,

“Iǵuk ipnaisun tasikuaqtauruatun tuqqutaksraqtimiǵun,
ipnaiyaatun niplitlaitchuatun salikkaukami
ilaa nipliǵǵaiyuǵattuq.

³³ Uqaqsittaahǵmiǵni iǵupayaam aǵallaqhuutinigaa atchiksipkaqǵuguasiǵiǵn.
Kia-unniǵn kanǵiulguvagich?

Ilaa kinuviaǵitchuq atakkii tuqqutlugu.”

Isaiah 53:7-8

³⁴ Taavruma ilirakuvium qanuǵviiqhuni apiqsruǵnigaa Philip, “Uqautilhiǵauviǵa kisumik sivuniksriqirim Isaiah-m uumani uqautiqaqtilaananiq? Inǵmiǵnik naaga atlamik uqautiqaqpa?”

³⁵ Philip-ǵum ilitchuǵipkaqǵugu Isaiah-m uqalhaniǵn sivulliuplugu uqautinigaa tusaayugaallautamik Jesus-kun. ³⁶ Iglauhǵmikǵni tikiǵniǵisuk imiǵmun. Taavruma ilirakuvium nipliutinigaa, “Uvva imiq! Sum pirailǵisivaǵa paptakkauhiksramniǵn?”

³⁷ [Philip-ǵum piǵnigaa, “Ukpiqsriguvich iluqaaniǵn uummatipniǵn paptaalhiǵaurutin.” Ilaa nipliǵǵiysuq, “Ukpiǵillapiǵigiga Jesus Christ Agaayyutmun iǵǵniǵilha.”]

³⁸ Taavruma ilirakuvium tuttuqpaqatuaq nutqaqtinnigaa aasii Philip-lu ilaalu atqaqhutik imiǵmun. Philip-ǵum paptaanigaa. ³⁹ Imiǵmiǵn qakikamikaasiiǵn Agaayyutim Irrusian nuktitignigaa Philip atlamun. Taavruma ilirakuvium qiǵnitqinǵitǵamiuǵn igliqtuiǵnǵniqsuq quviatchallapiaqhuni. ⁴⁰ Philip ilitchuǵiniqsuq Ashdod-mi itilaǵmiǵnik. Tavrakǵa tusaayugaallautamik quliaqtuǵniqsuq iluqaǵitǵni nunaaqqiurani tikiǵgatalǵmiǵnunaglaan Caesarea-mun.

9

Saul-ǵum Mumiǵha

¹ Saul-ǵumli sivutmuutinigaa aniqsraaqtuiǵi tuqqutchisuǵikun tamatkuniǵa Atanǵum ukpiqtuanuruaniǵnik. Ilaa utlautiniqsuq qauklatnun agaayuliqsit ² aglaqagukhuni taluǵnaqutiksraǵmiǵnik Jew-ǵuplutiǵn katraǵvinǵitǵni Damascus-mi. Aasiiǵn ilitchuqsrigumi ukpiqtuanik Ataniǵmun Jesus taamani ilaan tigutlalugich aǵutitlu aǵnatlu utqutiraksraulugich Jerusalem-mun. ³ Tavra iglauniaqtitlugu qallipluni Damascus-mun, taimmaiǵnaq qaumanǵum qilaǵmiǵn qaggutinigaa. ⁴ Katakami nunamun tusaaniqsuq tuqǵuǵaqtimiǵnik, “Saul! Atanǵi! Suvaata nagliksaaqtitpiǵa?” ⁵ Saul-ǵum kiunigaa, “Ataniǵq, kisuuviq?” Uqautraan nipliutinigaa, “Uvaǵa Jesus ilvich nagliksaaqti-tagikkaan. ⁶ Makillutin utlautiǵn nunaaqqimun. Taamani taamma uqautigisigaatin qanuq piǵiksraqnik.” ⁷ Tavrani Saul-ǵum igliqatai taatnakkauhiani qikaǵniqsut niplitlaihutiǵn, tusaagaluaqǵugu nipi aglaan iǵua qiǵniǵitlugu. ⁸ Saul makitnami nunamiǵn uiǵniǵami qiǵnitlaiǵniqsuq. Taapkua tasiuqǵugu Damascus-muutinigaa. ⁹ Ilaa piǵasuni uvluni qiǵnitlaiǵniqsuq, niǵinǵitmiuq naagaunniǵn iminǵitmiuq.

¹⁰ Ukpiqsriruaqaqtuǵǵuuq Damascus-mi atiqaqtuuaq Ananias-mik. Agaayyutim qiǵniqquraaqtitlugu tuqǵuǵnigaa, “Ananias!” Ilaan kiunigaa tuqǵuusiani, “Aa, Ataniǵq! Uvaniittuǵa, naalakkikpiǵn.” ¹¹ Atanǵum piǵnigaa, “Makillutin aullaǵiǵn apqutmun atiqaqtuamun Nalǵuqtuamik. Taamma Judas-ǵum tupqani apiqsruǵumuutin Tarsus-miumik atiqaqtuamik Saul-mik. Taamna taamma agaayuruq. ¹² Ilaan taamna qiǵniqquraakun qiǵnigaa aǵun atilik Ananias-mik utlakǵugu inǵmiǵnun patikǵugu arganǵmiǵnik qiǵnitlasitqiksinnigaa.” ¹³ Ananias-ǵum kiunigaa, “Ataniǵq! Iǵugiaktuat iǵuich uqautigigaat taamamna aǵun Saul qanutun kapyapkaiǵniplugu Jerusalem-mi.

¹⁴ Pakmaimma tikiǵniqsuq Damaskus-mun qauklat agaayuliqsitniǵn taluǵnaquisiǵlugu tigusiǵiksraǵaǵun kisupayaanik agaayumaaqtuanik ilipnun.” ¹⁵ Agaayyutim nipliutilǵiǵnigaa, “Ananias, Saul-muǵiǵn. Piksraqtagigiga savautritquplugu uvamnik ilitchuǵipkautigiluga iǵunǵnun Jew-ǵunǵitchuuanunlu umialinǵitǵnunlu sulǵi Israel-aǵmiunun. ¹⁶ Sulǵi kanjiqsiпкаǵisigiga qanutun nagliksaaiksraǵa piqtuǵipluga.” ¹⁷ Tavrakǵa Ananias

aullaġniqsuq. Isiqamiasiiñ taamavrumuġa tupiġmun patinġaa Saul arganmiñik nipliqhuni, “Aniaqaan Saul! Atanġum Jesus tuyuġigaanġa ilipnun taivruma qiñikkaqpih apqutmi utlautiniqñi maunġa. Ilaan tuyuġigaanġa qiñitlasitqiquplutin aasiiñ Ipqitchuamun Irrutchimun sivulliquplutinlu.”¹⁸ Taimmaiñaq sutimña iqalum kavisainġisun katagaalaaqsiñiqsut Saul-ġum irrakniñ aasiiñ ilaa qiñitlasitqikhuni. Makitnami paptaaqtinniqsuq.¹⁹ Niġianikman sayanġan uttaqiniġaa.

Saul-ġum Quliaqtuaħha Damascus-mi

Aasriiñ Saul nayuutiuraallaġniqsuq ukpiqsriruani Damascus-mi.²⁰ Ilaa utlautiniqsuq Jew-ġuruat katraġvinjitñun quliaqtuaġutiplugich Jesus-kun itnailiġluġu, “Taamna Jesus Agaayyutim iġñiġiniġaa.”²¹ Tamatkua iluqaġmiñ tusaaruat taavrumiġa quviġutchakhutiñ itnaaqsiñiqsut, “Unuuna Saul taimñaunġitkaluaqpa Jerusalem-mi tuqqutchiraġaqtuaq ukpiqtuaġuruaniġ? Suli maunġa utlautipluni sivuniqaqhuni tigusiġuni taatnatchiñik utqutrisukhuni qaukħijitñun agaayuliqsit?”²² Aglaan Saul quliaqtuaħiġmiñi kanġiqsipkaiñiqsuq iñuġiaktuanik iñuġnik Jesus taamna Christ-ġuħhanik nalupqinaiqġluġu. Jew-ġuruat iñuuniaqtuat Damascus-mi kiggutiksraiñniqsut.²³ Aquagun iñuġiaktuat uvlut Jew-ġuruat katimaaqsiñiqsut sivunniughutiñ tuqqutchukħuġu Saul.²⁴ Aglaan kilinġiġaat taatna sivunniughniġluġich. Unnuaqtuummaan uvlumiġu Jew-ġuruat qaunaksruġniġaat nunaaqġim paanġiñi tuqqutchumaplugu.²⁵ Tamatkuali ukpiqsriruut unnuat ilanġatni ikiniġaat Saul aguupmanġmun atqautipluguasiiñ silatmun anmanġagun katchiġpaum.

Saul Jerusalem-miħha

²⁶ Tavrakġa Saul utiġniqsuq Jerusalem-mun. Tavraniasiñ ilaliutniagaqsigaluaġniqsuq ukpiqtuanun. Tamatkua arguaġiġluġu ukpiqtuaġuħha iqsigiaqsiñiġaat.²⁷ Aglaan Barnabas-ġum ikayuġniġaa Saul taapkununġautiplugu uqqiraqtinun. Ilaan kanġiqsipkautiginiġai Saul-ġum qiñiħha Agaayyutmik apqutmiñi suli Agaayyutmun tuqħuġniġluġu suli uqautipmiġluġich Saul-ġum quliaqtuaħhanik taluqqutaiqhuni Jesus-kun Damascus-mi.²⁸ Saul itkaqsiñiqsuq iluqaani Jerusalem-mi taluqqutaiqhuni quliaqtuaqaqhuni Jesus-mik.²⁹ Uqaqatiqaqmiuq akilliliġluġich Greek-ġuraaqtuat aglaan ilinġitñun tuqqutchumagaluaqtitluni.³⁰ Ukpiqtuaqatiunġiñ (ilitchuġikamiñ taavrumiġa) samunautiniġaat Caesarea-mun Saul aullaqtitluġu Tarsus-mun.

³¹ Tavrali ukpiqtuaġuruapayaat Judea-mi, Galilee-miġu suli Samaria-mi tutqiksiñiqsut sayyikkauplutiñ irrusiġmikkun. Ukpiqtuaġuruat iñuuniqsut taluqsriplutiñ Agaayyutmik, suli Ipqitchuam Irrutchim pitchuksaġniġai aasiiñ iñuġiaksisaiñaqhutiñ.

Peter Lydda-mi Joppa-miġu

³² Peter-li iġliġniqsuq napmupayaaq. Iġliġmiñi utlakmiñiġai Agaayyutim iñui Lydda-mi.³³ Taavrumani nalautchiñiqsuq anutmik atiqaqtuamik Aeneas-mik, taamna aulat-lailaq, makingiñniqsuaq tallimat piñasuni ukiuni siñiġvinmiñiñ.³⁴ Peter-m nipliutiniġaa Aeneas, “Jesus Christ-ġum ihuaqsigatin. Makittin, imulugich uqummatitin!” Taimmaiñaq taamna makinniqsuq.³⁵ Iñupayaat Lydda-mi Saron-miġu qiñiqamitruñ taamna ukpiliġniqsut Agaayyutmik.

³⁶ Joppa-miġu aġnaqaġniqsuq ukpiqtuaq atilik Tabitha-mik (Greek-tiġun atqa taiñiġniqsuq Dorcas-mik mumiutiqaġniqsuaq tuttumik). Ataramik savaaqaġniqsuq nakuuruamik ikayuġiġluġu inuqsraqtuanik.³⁷ Taamna aġnaq atniġñaliqhuni tuquniqsuq. Iġġuanikamitruñ inillanġiġaat qullianun tupqum.³⁸ Joppa taamna qaninniqsuq Lydda-miñ. Ukpiqtuat taamani tusaakamitruñ Peter inniġluġu Lydda-mi, malġuġnik iñuġnik tuyuqaġniqsut ilaanun, itna uqaksriuqħuġik, “Qilamiksruġutin utlautiñ.”³⁹ Peter-m itqanaiyaqtiqami malinġiġik taapkuak. Tikitmata taamuġa mayuutiniġaat qulligmun inimun. Uilġaġnaat puuġniġaat qiaplutiñ qiñiqtitaqħuġu atnuġarrianiñik Dorcas-ġum iñuunġaġmi.⁴⁰ Peter-m anipkaqħuġich iluqaaisa taapkua tavrakġa inimiñ. Sitquqhuni

agaayuniqsuq aasii kiniaqlugu taamna timi nipliutiniġaa, “Tabitha makittin!” Taavruma aġnam uitnami qiñiġniġaa Peter aquvitluniasii. ⁴¹ Peter-m isakhuni ikayuġniġaa makititlugu. Tavrakña ukpiqtuat uilgaġnaatlu isiqtitlugich qiñiqtinnigaa ilinjitnün iñuuplugu. ⁴² Iñugiaktuat iñuich Joppa-mi tusaaniqsut taavrumiña aasiiñ ukpiqsriñiqhutiñ Agaayyutmik. ⁴³ Peter tuyuġmianuniqsuq Joppa-mi iñugiaktuani uvluni, tukkuqaqhuni Simon-mik qitummairimik.

10

Peter suli Cornelius

¹ Tavra Caesarea-mi aṇutiqaġniqsuq atilinmik Cornelius-mik aṇalatchipluni tallimakipianik aṇuyyiuqtinik. Taapkuali aṇuyyiuqtit agġiġniqsuq Italy-miñ. ² Taamna Cornelius agaayyutiqaġniqsuq tupiqatituummaġmi taluqsriplutiñ Agaayyutmik. Ikayuiñiqsuq Jew-ṇuruat naglinnaqtuanitnik agaayumaatquanupluni. ³ Iṇaṇatni unnuksraat piṇasuġuġuṇnaqsipman qiñiġquuraaġniqsuq nalupqinaiqḡugu qiñiġniġaa Agaayyutim isaġulga isiqhuni tuḡḡutini, “Cornelius!”

⁴ Cornelius-ṇum qiñiġpakḡugu isaġulik iqsilikun kiuniġaa, “Suva? Aṇuun! Qanuq-samna?” Isaġulgum itnaġniġaa, “Agaayyutim tusaagaa iniqsrudhiñ tautukḡugu ikayuiñhiñ naglinnaqtuanik. Taatnaqhuni itqaġigaatin. ⁵ Pakma Joppa-mun tuyuqaġiñ iñuṇnik uvuṇautityaqtillugu Simon tagġisiqaqtuaq Peter-mik. ⁶ Taamamna tukkumaruaq Simon-miptuuq qitummairimi taġium siñaani irviqaqtuami.” ⁷ Taatna uqautianikamiuṇ taamna isaġulik qiñiġnaġniġniqsuq. Cornelius tuḡḡuiñiqsuq malḡuṇnik savaktiñmiñnik suli atautchimik aṇuyyiuqtinik agaayyutiqaqhuni savautriruamik. ⁸ Ilaan uqautiqaqḡugich tamarrumiña atuumaruamik Joppa-munaasiiñ tuyuġiniġai.

Peter-m Qiñiġquuraalħa

⁹ Uvlutqikman qallipmiullu Joppa-mun, Peter-li mayuġniqsuq tupqum qaanun iniqsrudġiaqhuni uvluppaguqtuami. ¹⁰ Ilaa niġisulillapiaqmiuġlu. Niqiksranik itqanaiyaqtitlugich Peter-li qiñiġquuraaġniqsuq tatpakmani. ¹¹ Qiñiġniġaa qilak aṇmaḡḡugu sumimña atqaqiaqsiñigaa atriqaqtuam ukiñhaaqpaktun niṇitauruatun nunamun sisamatigun iqirġuigun. ¹² Taamna imaqaġniqsuq qanusipayaanik nunam niġrutaiñnik paamġuqtuanik suli tinmiruanik. ¹³ Agaayyutim nipliutiniġaa, “Peter! Makillutin tuqqtuchilutin niġġiñ!” ¹⁴ Peter-m kiuniġaa, “Ataniiq! Taatnaġumiñaiapiaqtuṇa! Niġiñgaqsimaitchuṇa qanutchimik aġliġikkamnik unniñ qaayugikkaṇatnik.” ¹⁵ Peter-m tusaatqilgiñniġaa nipi, “Qanutchich Agaayyutim salummakkaṇi ilvich isummatigiyumiñaitchitin qaayugnaġlugich.” ¹⁶ Taatnaiñiqsuq piṇasuniaglaan aasii taavruma aquagun ukiñhaaq nuqitqinñigaa tatpakmuṇa. ¹⁷ Peter isumaksraqtuaqsiñiqsuq qanuutautilaanjanik qiñikkiutauruam inmiñun. Taatnaqtitlugu taipkuali Cornelius-ṇum tuyuġikkaṇi apiqsruqtaġniqsut nani Simon tupqa itmaṇaan, aasiiñ ilitchuqsrianikamiñ nutqaġniqsut talum sivuġaanun. ¹⁸ Apiqsruġniqsut, “Tukkumaruaqqaqpa uvani atilinmik Simon Peter-mik?” ¹⁹ Peter-mli taamna kaṇiqsiñiaqtitlugu qiñiġquuraakkaġmi qanuutautilaanjanik Ippitichuam Irrutchim nipliutiniġaa, “Qakma silatipni piṇasut iñuich pakakkaatin. ²⁰ Paqnalutin atqaġiñ. Piqasiġiakkich tuyuġikkaġigittakii.” ²¹ Peter atqaqami nipliutipiaġai, “Uvaṇa pakinñiġipsitṇa. Suplusi agġiqpisi?” ²² Taapkua kiuniġaat, “Cornelius-ṇum aṇuyyiuqtit atangata tuyuġigaatigut. Ilaa nakuuruanuniqsuq aṇun agaayusuuruuq Agaayyutmun suli iluqatiñ Jew-ṇuruat kamagiḡlugu. Agaayyutim isaġulgan uqautiniġaa tupqanun aiyugaaḡuplutiñ tusaatquplugu uqaututiksraqnik.” ²³ Peter-m tukkiġniġai taapkua unnitquplugich tavrani.

Uvlaakuġuqman aullaqmata maliñniġai. Iṇaṇisaptuuq ukpiqtuat tavrakña Joppa-miñ tuvaqaqasiġniġaat. ²⁴ Uvlutqilgitman Caesarea-mun tikiñniqsut. Cornelius-ṇum

nigiukhuni ilani suli ilauraani katinñaniksimanigai. ²⁵ Aasiin Peter isiaqsiyman Cornelius-ñum purviginigaa agaayuvigiplugu. ²⁶ Aglaan Peter-m makitinnigaa nipliutiplugu, “Makittin! Uvañaptuuq iñuñhiñauruñ.” ²⁷ Peter-m uqaqatiginigaa Cornelius itqutigalugu tupigmun. Tavraniasiin ilitchuuginigai iñugiaktuat iñuich katianiñiqsuat. ²⁸ Tavraasiin nipliutinigai, “Ilipsipsuuq ilisimallapiakkaqsi Jew-ñuruat piqasiqsuutilguyumiñaitchuat atuqtaksrañisigun Jew-ñunitchuat. Aglaan Agaayyutim ilisautigaaña uvañnun kiñapayaaq iñuk qaayugitqunijlugu. ²⁹ Taatnaqluñ qannigñiqapña utlautiruñ pisagumasuñaqnañ. Apiqsrullaglakpiñ, suvaata qannigñiqpina?” ³⁰ Cornelius-ñum kiunigaa, “Sisamat uvlut uñataatni itnailiyuñnaqsiruami uvlumi kiñunnamni uvluppaguqman agaayulgisitluñ, taimmañnaq añun atnugaalik qaummagiksuanik qikaaniktigñiqsuq sivuqqamnun. ³¹ Itnağaaña, ‘Cornelius! Iniqsruutigikkatin Agaayyutim tusaagai suli nagliksriplutin savaatin itqagigai. ³² Tuyuqagñ Joppa-mun añutinik uvuñautityaqtillugu Simon taggisuqaqtuaq Peter-mik. Taamamna taamma tukkuummuruq Simon-miptuuq qitummairimi tañium siñaani ittuami.’ ³³ Taatnaqluñ uiguiñaqlugu qannigikpiñ, iñuaqutilugñigiptigut uvuñakhapkun. Uvva iluqata katirugut Agaayyutim sivugaanun tusaayumaplugu qanuq Agaayyutmun uqautiliksrapitigun ilipkun.”

Peter-m Uqautiluñha

³⁴ Peter aullağniñiqsuq itnaqhuni, “Pakma puttuqsrigiga ilumutun Agaayyutim irruutiluñha iñuñnik atisiplugich. ³⁵ Nanipayaaq nunaaqqimi iñuk taluqsripman ilaanik nalaunñarualiqipluni Agaayyutim akuqtuumaagñigaa, taamna sumiunjugisiññaan. ³⁶ Nalupqisuñitchuñ tusaatilaapsitñik tusaayugaallautakun Agaayyutim tuyugikkaña Israel-aagmiunun, itnaqhuni, Agaayyutim qinuiğutripkağaa iñuñnik Jesus Christ-kun, taamna Jesus Atanguruuq iñupayaani. ³⁷ Tamanna tusaayugaallautaq aullağniipluni Galilee-miñ kinuagun John-ñum Paptaaqtitchirim quliaqtualhan siamittuq iluqaanun Judea-mun. ³⁸ Tusaakkaqsi Jesus Nazareth-miu Agaayyutmun sayyiqługu piqasiqługu Ipqitchuamik Irrutchimik pikkaña. Taamna Jesus napmupayaaqami nakuurualiqiniqsuq suli iñuaqsirağakkañi tamatkua tuunğaum añalatañi, atakkii Agaayyutim piqasiqsuqlugu. ³⁹ Aasiin uvagulli qinuiğugu iluqaan iñiqtağikkaña Jew-ñuruat nunañatni suli Jerusalem-mi, uqautilugugikput qanuq iliplugu kikiaktuutiluñha sannigutmun suli iñuñnun tuqqutağilha. ⁴⁰ Taamna taatnakkañat Agaayyutim añitqiksitkaa tuquligmiñ piñayuakni uvlut. Iñanisa iñuich nalupqinaiqługu qinigaat. ⁴¹ Iluqallapiagmin iñuich qinigitchaluağaat, aglaan qinigikput Agaayyutim piksraqtaagipluta quliaqtuağitquplugu ilaagun. Uvagut nigiqatigigikput imiqatigiplugu Agaayyutim añitqiksinnanikmagu tuquligmiñ. ⁴² Aasiin ilaan tiligaatigut tusaayugaallautaq uqautilugugitquplugu iñuñnun, ilisimarausimaaqpluta ilaa taivruminuñi Agaayyutim piksraqtaaña ataniğuluq iñuuruani suli tuqunaruani. ⁴³ Taamna Jesus sivuniksriqiripayaaq uqautilugikkañat, itna, Kiñapayaaq ukpiqsrigumi ilaanik Jesus-ñum natqigutigisigai killuqsautai atigmigun.”

Jew-ñunitchuat Akuqtuutiluñha Ipqitchuamik Irrutchimik

⁴⁴ Tavrani Peter uqautilugugitquplugu iluqaitñun naalağniruanun uqautiluñha Irpqtichuam Irrutchim atqaqinigai. ⁴⁵ Tamatkua Jew-ñuplutin ukpiqsriuat taamakña Joppa-miñ maliktuat Peter-mik quvigusuñniqsut Agaayyutmun qailha Irpqtichuamik Irrutchimik tamatkununaqtuuq Jew-ñunitchuanun. ⁴⁶ Sumiuliraaqhutin uqautilugugitquplugu tusaagaqsiñigaich uqautiluñha Agaayyutmik quyaplutin.

⁴⁷ Tavraasiin Peter nipliğniqsuq, “Uvaptiktituntuuq ukua Irpqtichuam Irrutchim añalatkai. Kiami paptaaqsailirağniaqpagich imigmik?” ⁴⁸ Taatnaqlugich ilaan tiliñigai paptaaqtitquplugich Jesus atqagun. Taapkua iniqsruğniğaat uvluqtuallaqplugu piqatigilutin.

11

Peter-m Tusaayugaaqtitchiĥa Ukpiqtuanik Jerusalem-mi

¹ Uqqiraqtit suli ukpiqtuapayaat iluqaani Judea-mi tusaaniqsut qanuq Jew-ḡunḡitchuanik Agaayyutim uqaĥhanik akuqtuiruanik. ² Aasiĥ Peter Jerusalem-mun utiqman ilaḡich ukpiqsriuat Jew-ḡunḡlutin isumaqaqtuat Jew-ḡunḡitlutin ukpiqsriuat nalunaitḡutchiquplugich nakuagĥiḡḡiḡaḡat Peter-m quliaqtualĥa Jew-ḡunḡitchuanun. ³ Piḡiḡaḡat ilaa, “Uvva aiyugaaqtauplutin kiḡunḡatnun nalunaitḡutchiḡaitchuat, niḡiqatigikapkich killuqsaḡniqsutin.”

⁴ Taatnaqĥugich Peter-m uqautiaqsiḡiḡai qanuq atuumalĥagun aullaḡniĥḡataĥhaniḡaglaan. ⁵ Itnaḡniqsuq, “Itluḡa nunaaqqiani Joppa-m iniqsrullamni qiniḡquuraaqtuḡa. Qiḡiḡiḡa sua-imḡa atqaqtuaq qiḡḡalik ukiĥaaqpaktun. Niḡititauruq sisamatigun iqirḡuigun tatpakmakḡa, nutqaqḡuni saniqqamnun. ⁶ Qiḡiviksuaqapku qiniḡtuḡa niḡrutinik uumaruanik paamḡutlaruaniglu suli tiḡmitlaruanik, imaiḡik taavruma. ⁷ Tavraasiĥ Agaayyutim nipliutigaḡa, ‘Peter! Makillutin tuqqutchiĥutin niḡḡiḡ!’ ⁸ Taamna kiugiga, ‘Taataḡumiḡaipiaqtuḡa, Ataniq! Qanusiq agliḡikkaga qaayugḡaqtuaq uvaḡa uqummiqsimaitchiga.’ ⁹ Agaayyutim tatpakmakḡa nipliutitqikkaḡa, ‘Qanusiq Agaayyutim salummaanikkaḡa isummatigiyumiḡaitchiḡ qaayugḡaḡlugu.’ ¹⁰ Taatnaiḡlugu atuummiruq piḡasuniaglaan, aasiĥ taamna qiniḡkaga nuqitaupluni kiḡumun tatpakmuḡa. ¹¹ Taatnaqtitluḡa piḡasut iḡuich tikiḡḡiḡisut taavrumuḡa tupiḡmun nayukkamnun. Taapkua tuyugirauniqsuat uvaḡnun Caesarea-miḡ. ¹² Ipqitchuaq Irrutchim uqautipmaḡa maliquplugich qanuḡviitchuḡaḡnaḡa. Ukua itchaksrat aniqatiut tavaaqasiḡaatḡa Caesarea-mun. Iluqata isiqḡugut Cornelius-ḡum tupqanun. ¹³ Aasiĥ uqautipluta Cornelius-ḡumli qiniḡquuraakkaḡmiḡik isaḡuliḡmik tupiḡmiḡi aasiĥ nipliutiḡlugu, ‘Joppa-mun tuyuqagutin uvuḡautiyaqtirruḡ Simon Peter. ¹⁴ Taamavruma amma uqautiginiakkaḡan anniqsuḡisigaatin kiḡuniqtuummaqpitlu.’ ¹⁵ Aasiĥ tasamuḡitluta uqaaqsikama Ipqitchuam Irrutchim atqaqigai ilinich atrillaḡlugu piḡi uvaptiknuntuuq taimani Pentecost-mi. ¹⁶ Itqagitka Agaayyutim uqaĥi itnaqsimaruat, ‘John-ḡum imikun paptaaqtitchiĥa aglaan ilipsi paptaaakkaugisiliḡsi Ipqitchuakun Irrutchikun.’ ¹⁷ Taamna nalupqinailḡlugu Agaayyutim qaitchiḡhaptuuq Ipqitchuamik Irrutchimik Jew-ḡunḡitchuanun atriplugu qaisaḡikkani uvaptiknun ukpiqsriqapta Atanḡuruakun Jesus Christ-kun. Qanuḡlugu nutqaqtikisivigu Agaayyun savaaksraḡaniḡ?” ¹⁸ Taatnaiḡlugu tusaakamitruḡ Peter-m tusaayugaaqtirrutaa ilinisa nutqautiniḡaḡ pisaanḡatriḡ. Ilinich quyaaqsiḡisut Agaayyutmik itnaḡhutiḡ, “Agaayyutimtuuq piviḡaqtilluḡiḡai mumiḡiksraḡatigun Jew-ḡunḡilaat piḡḡaktaaqaplugich isuitchuamik iḡuuhḡimik.”

Ukpiqtuat Antioch-mi

¹⁹ Tamaakḡa ukpiqtuat siaminniḡsut atakkii piyuqsiuplutin aquagun Stephen tuqqutaupkaqqaqḡlugu. Ilaḡich tikiuaniqsut Phoenicia-mun ilaḡich Cyprus-mun suli Antioch-mun, tusaayugaallautamik uqautiqaḡhutiḡ tuḡaaqḡlugu Jew-ḡuruanun kisiitḡun. ²⁰ Aglaan ilaḡilli ukpiqtuat Cyprus-miḡ Cyrene-miḡlu utlauruat Antioch-mun tamatkunḡapḡuuq Jew-ḡunḡitchuanun uqautigilumaagḡiḡaḡat tusaayugaallautaq Atanḡuruakun Jesus-kun. ²¹ Agaayyutim sayyiqsimaniḡai, aasiĥ iḡugiaktuat tusaaruat mumiksitlasiplugich Ataniḡmun ukpiqsriḡikun. ²² Ukpiqtuanuruat Jerusalem-mi tusaaniqsut tamatkunuuna. Taatnaḡhutiḡ tuyuqagḡisut Barnabas-mik Antioch-mun. ²³ Barnabas tikitḡami, ilaan ilitchuḡiḡiḡaa Agaayyutim savaaḡikkaḡa taamani, aasiĥ quyalḡaḡniqsuq. Ilaan pitchuksaaḡiḡai iluqaisa tuniqsimmatritquplugich Agaayyutmi iluqnaaqsimaaḡikun. ²⁴ Barnabas iḡullautaupluni ukpiqsriḡlugu Ipqitchuam Irrutchim analataḡiḡiḡaa. Tavraasiĥ iḡugiaktuat iḡuich maliguaqtigugḡisut Agaayyutmi. ²⁵ Tavrakḡa Barnabas aullaḡniqsuq Tarsus-mun pakkiakḡlugu Saul. ²⁶ Aasiĥ

paqitnamiuḡ Antioch-muutiniḡaa. Tavraniasiin̄ atautchimi ukiumi iqatauplutik iñugiaktuanik ukpiqtuanḡruuanik iḡisautriplutik. Taavrumani Antioch-mi ukpiqtuanḡruuat taiyuutiniḡniqsut sivulliuplugu “Christ-ḡnum iñuiñik.”

²⁷ Taatnaḡhatni tamaani iḡañilli sivuniksriqirit utlautiniqsuat Jerusalem-miñ Antioch-mun. ²⁸ Iḡañat atiqagñiqsuq Agabus-mik sivullikkauḡḡmiguḡ Ipqitchuakun Irrutchikun makitluni uqagñiqsuq niḡisunḡnamun tikitkisiñiplugu iluqaanun nunamun. Taamnaasiin̄ niḡisunḡnaq taavruma uqautigikkaḡa atuumaruq Claudius qaukḡiupkaḡlugu Rome-mi. ²⁹ Taatnaḡhutiḡ ukpiqtuat sivunniḡniqsut aatchuutiniḡ tuyuqagḡkhutiḡ piyummiñagñiqutulaagḡmikni ukpiqtuaqatumiknun Judea-mi. ³⁰ Iḡiñich tuyuḡniqsut aatchuutiniḡ Barnabas-kunlu Saul-kunlu ukpiqtuanḡruuat qaukḡiñitñun.

12

Ukpiqsriuat Piyuaqsiupsaathat

¹ Umialgumli Herod-ḡnum aullaḡniñiḡaa nagliksaaqtitchiliḡ iḡañitñik ukpiqtuanḡruuat. ² James, John-ḡnum aniqataa, savikpaḡmik tuqcutinniḡaa. ³ Aasiin̄ Herod kaḡiqsikamiuḡ quyalitñiḡi Jew-ḡruuanik tiguniḡaa Peter suli naḡititchiaqsiñiqsuq ukpiqtuanik. Taatna irrutriḡha atuummiñiqsuq niḡiḡhatni pupsaḡniḡiḡlaamik qaqḡiamik. ⁴ Peter taamna tigukamitruḡ inillaḡniḡaat isiqsiviḡmun, qaitlugu sisamaiñun aḡuyyiuqtinun qaunag-itquplugu. Herod-ḡnum sivunniḡaa Peter tikiutilugu iñunḡnun atanniqsitchuklugu niḡiqpagvikaq atilik Apqusaakkauḡḡmik pitlukpan. ⁵ Peter isiqtauḡhani ukpiqtuanḡruuatli iniqsruutiniḡaat piḡiqillapiaḡhutiḡ Agaayyutmun.

Peter-m Anipkaḡha Isiqsiviḡmiñ

⁶ Herod-ḡnum tikiutisukkaa Peter iñunḡnun atanniḡuklugu sivuḡaatni iñuich. Unnuanḡani anitchiḡiksraḡan iñunḡnun Peter siñiḡniqsuq akunḡatni malḡuk munaqsrik, malḡuiñik kalimñiḡñik pituqaḡhuni, suli isiqsivium paanḡi qaunaksriqaḡhutiḡ munaqsriñik. ⁷ Taimmaiñaq atañum isaḡulga sagviḡniqsuq, isiqsivium iḡua qauplugu. Isaḡulgum iqiiqsagñiḡaa aksiklugu Peter tuiqqaḡaḡun nipliutiḡlugu, “Qilamik makittin!” Tavrauḡaa kalimñiḡich katanḡniqsut tayagñikniñ. ⁸ Isaḡulgum qilamiksriḡniḡaa, “Tapsiaḡiksaagutin, aluḡutikkiñ atilugik.” Peter taatnatun piñiqsuq. Isaḡulgum nipliutipsaagñiḡaa, “Uligaagutin malinḡa!” ⁹ Peter-m maliaqsiñiḡaa isiqsiviḡmiñ kaḡiqsillaḡiaḡaluaḡnagu isaḡuliḡmun taatna piñi. Ilaa siñiñaqtuḡasukniagñiqsuq. ¹⁰ Apqusaagutiniḡaa sivulligñi qaunaksrini tugliḡitñi sulipsuuq, aqulliupluguasiñ tikiñniqsuk savigruaḡmun paamun anigisiḡlutik nunaaqḡimun. Taamna paa aḡmalḡiñniqsuq iḡniḡum, iḡiḡkaasiñ aniplutik. Iḡiḡik qilamiksruḡhutik apqutikun, aasiñ taimmaiñaq isaḡulgum uniniḡaa Peter tamaḡa. ¹¹ Tavrani Peter-m kaḡiqsivaaluaqsiñiḡaa tamanna atuumaruaq. Uvva itnaḡniqsuq, “Nalupḡiḡiḡaḡiḡa Agaayyutim tuyuqaḡha isaḡuliḡmiñik annautisaḡḡa Herod-ḡnum aḡalatchiḡhaniñ. Ilaan anniqsuḡmigaḡa Herod-miñ suli Jew-ḡruuaniñ piyaqḡuisuktuanin̄ uvamnik.”

¹² Taamna qauḡriaḡpalaktiqami utlautiniqsuq kinḡunḡanun Mary-m, aakanḡ John Mark-ḡnum. Tavrani iñugiaktuat katimaniqsut iniqsruḡhutiḡ. ¹³ Taluata siḡataani Peter katchaḡtuḡniqsuq. Niviaqsiḡ atiqagñiqsuq Rhoda-mik utlautiniqsuq paamun kisuupmaḡaan. ¹⁴ Peter-m nipaa iḡisaḡḡniḡaa. Quviatchaḡtiḡpaitluni aḡmautigaluaḡnaguunniñ utiḡtiḡniqsuq kiñumun uqagḡiaḡhuni, “Peter qakma!” ¹⁵ Taapḡua nipliutiniḡaat, “Kin-niqivaluktutin!” Aglaan taamna niviaqsiḡruk nalupḡisun̄iñniqsuq. Aasiñ ki-ulḡiñniḡaat, “Irrusia pivalukkiñ.” ¹⁶ Peter-m nutqautiniñniḡaa katchaḡtuḡli. Kiisaim-matai aḡmautiniḡpaat. Iḡiḡisa qiniḡamitruḡ quviḡutchaḡniqsut niḡiunḡillaḡhutiḡ. ¹⁷ Peter-m urriḡaniḡai nipaisaaḡplugich aasiñ uqautiaḡsiḡlugich qanuq Agaayyutmun annisis-laagmiñik isiqsiviḡmiñ. Uqautipsaagñiḡai, “Kilikkumagisi James-lu atlatlu ukpiqtuat.” Aasiñ ilaa aullaḡniqsuq atlamun inimun.

¹⁸ Uvlutqikman isiqsivium qaunaksrai aupillañniqsut. Kanjqsitlaigñigaat qanuqtilaaja Peter-m. ¹⁹ Herod-aasiñ tiliriñiqsuq iñunñun pakaquplugu Peter aglaan paqinñiñigaat. Herod-ñum apiqsruqtuqqaagñigai munaqsrit aasiñ tilisigiplugich tuqutquplugich. Tamanna atuumaanikman Herod Judea-miñ aullañniqsuq ittuallagiaqhuni Caesarea-mi.

Herod-ñum Tuqultha

²⁰ Herod-ñumguuq qinnausimallapiağniğai iñuich iñuuniaqtuat Tyre-mi lu Sidon-mi lu. Taatnaqhutin ilinisa katiplutin qiniğiağniğaat Herod. Taapkua utlautiruat sivulliuplugu ilauraannaktaaginiğaat umialgum tuglia, taamna atiqaqtuuaq Blastus-mik. Aasiñ taatnaqqaahutin utlautiplutin Herod-mun iniqsruğiağniğaat qiniğusimaaliksragmiktigun, atakkii taapkua Tyre-miut Sidon-miut niqiqagviqaqtut umialgum nunagikkañaniñ. ²¹ Uvvaasiñ nalunaiqsami uvlumi Herod atnugaaqtuqhuni umialgutnağmiñik aquvinniqsuq atanguvinmiñun uqautriviksrağmiñun iñunñik. ²² Tyre-miut suli Sidon-miut naalağniñruat Herod-mik nipliagaqsiñniqsut itnaqhutin, “Taamna Agaayyutim nipigigaa. Iñulhiñaq nipiqañitchuq taatnatchiñik.” ²³ Taimmaiñaq Agaayyutim isağulgan Herod atniğñatchiğniğaa injalañiñi atakkii kamakutaitluni Agaayyutmik. Qumaich niğniğaat aasiñ tuquniqsuq. ²⁴ Aglaan ukpiqtuarguuq siamitchiñniqsut Agaayyutim uqałhanik aasiñ iñugiallapiaqtuat akuqtuğniğaat. ²⁵ Suli Barnabas-lu Saul-lu naatchikamik savaağmiknik utiğniqsuk Jerusalem-miñ Antioch-mun tuvaaqatigiplugu John Mark inmikkun.

13

Ipqitchuam Irrutchim Piksraqtaaqaltha Barnabas-mik suli Saul-mik Nutaamun Savaamun

¹ Ukpiqtuanñruat Antioch-mi ilaqağniqsut iñunñik sivuniksriqirinigli ilisautriñigli itna, Barnabas-migli, Simeon-migli (taiyuutilinmik Taaqsipañmik), Lucius-migli (Cyrenemiumik) Manaen-mik (iñuguqatiqağniqsuaq Herod-mik kavanauruamik) suli Saul-mik. ² Uisauraagñniqsut tamarrumani uvlumi. Agaayupkaqtitlugich Ipqitchuam Irrutchim nipliutinigai, “Barnabas-lu Saul-lu piksraqtaagisigik uvaññun savaaksranun tuqummatigikkannun ilinikñun.” ³ Tavra uisauraahutin agaayuanikamin argañmiknik patiklugigli tuyuginiğaiçh.

Uqqiraqtik Cyprus-mulhak

⁴ Ipqitchuam Irrutchim tuyuginiğik Barnabas-lu Saul-lu. Iqliqhutik Seleucia-mun aasii tavrakña tiksigñniqsuk qikiqtamun taiyuutilinmun Cyprus-mik. ⁵ Ilinik tikitñamik Salamis-mun nunaaqqiuramun Cyprus-mi quliaqtuağniqsuk Agaayyutim uqałhanik Jew-ñuruat ktrağviatni. John Mark-mik ikayuqtiqağniqsuk. ⁶ Tavrakña nunakuaqhutik taavrumuuna qikiqtakun tikiñniqsuq Paphos-mun. Taavrumani nalautchiñniqsuk añatkumik Jew-ñuruamik atiqaqtuamik Bar-Jesus-mik Hebrew-miutun [suli Elymas-mik Greek-miutun]. Ilaa nipiqağniqsuq sivuniksriqiraunipluni. ⁷ Ilaan ilannağiniğaa kavanauruuaq taavrumani qikiqtami, atiqaqtuagguuq Sergius Paulus-mik suli puqiksuañupluni. Taavruma kavanauruamguuq aiyugaaqtullapiağniğik Barnabas-lu Saul-lu tusaasukhuni Agaayyutim uqałhanik. ⁸ Aglaan taavruma añatkum Elymas-ñum akilliliqsuğniğik taapkuak atakkii kavanauruuaq ukpiqsritquñitlugu Christ-mik. ⁹ Aasiñ Ipqitchuam Irrutchim añalatağigaa Saul, taggisiqagmiruaqtuuq Paul-mik. Taavruma Paul-ñum qiniqamiñ nalinñiñaaqlugu taamna añatkuq ¹⁰ nipliutinigaa, “Ilvich tuunğaum atrigigaatin! Iluqaan nakuuruuaq uumiginigini ataramik kinniqlugich iñuich pisaasukhikun. Uqautiginağun Agaayyutim ilumutuulha sagluuqtuanunilugu. ¹¹ Pakma Agaayyutim anasiññuqsagñiğaaatin. Qiniñitlaisaallakisirutin qaumamik.” Taatnağluqaaqtuq Elymas-ñum ilitchuqiniğaa taaqtuamun matulhak irrañmi. Ilaa saptaaqsiñniqsuq kisumun iñunñun

tasiullaŋniaqupluni argaŋmigun. ¹² Kavanauruam qiŋiqamiuŋ taamna atuummiruaq ukpiliŋŋiqsuq quviŋutçhakhuni iŋisauttutaanik Agaayyutikun.

Paul-lu Tuvaqaatiuniŋu Antioch-muŋniqsut Pisidia-mi

¹³ Paul-lu tuvaqaatiuniŋu Paphos-miŋ tiksigiŋiqsut Perga-mun Pamphylia-mi. John Mark-ŋum uniŋŋigik utiqhuni Jerusalem-mun. ¹⁴ Taapkuak Perga-miŋ igliŋniqsuk tikitlutik Antioch-mun Pisidia-mi. Jew-ŋuruat minguiqsiagviata uvluani utlautiniqsuk katraŋviatnun aquvitlutikaasiŋ. ¹⁵ Moses-ŋum maliŋutaksraŋa suli sivuniksriqirit aglaaŋitŋiŋ agliqianikman katraŋvium qaukŋiŋisa itnaŋniŋiŋik, “Aniaqatiuk, uqautturik-sraqaŋuptik pitchuksaagutmik iŋuŋnun uqaqugiptigiŋ ilinŋitŋun.”

¹⁶ Paul makitnami urriqaplugich uqaugiaŋiŋigai, “Jew-ŋuqatiumaan suli sumiuŋuruapayaasii taluqsiruasii Agaayyutmik! Naalaŋniŋlaksitŋa! ¹⁷ Agaayyutaata Israel-aagmiut sivulliaavut piksraqtaaginiŋkani. Ilaan kamaŋaqsipkaŋlugich taimani iŋuuniaŋhatni Egypt-mi. Suli Agaayyutim annisiplugich Egypt-miŋ sanŋimigun kamaŋaqtuakun. ¹⁸ Suli malŋukipiani ukiuni Agaayyutim iglutuŋlugich Israel-aagmiut iglaulhatni suviksraŋlaami munagiŋlugich. ¹⁹ Tavra iŋugaagruich Canaan-mi piyaqquanikamigich iŋuksraŋtaŋmiŋun nunaksrirutiginigaa. ²⁰ Suli aquagun tamatkua sisamat tallimakipiat malŋukipiaq qulit ukiut ilaan qaitchiŋigai sivulliuqtiksraŋitŋik iŋuguŋniaŋhanunaglaan Samuel-ŋum taivruma sivuniksriqirim. ²¹ Aasiŋ taapkua Jew-ŋuruat umialiqaguaqsiŋmata Agaayyutim qaitchiŋigai Saul-mik igŋiŋanik Kish-ŋum kiŋuviaŋiŋiŋ Benjamin-ŋum. Malŋukipiani ukiuni atanniqsuqtigiluummaan umialiginigaa. ²² Aglaan Agaayyutim Saul piiŋŋugu inaniqsinnigaa David-mun umialiguŋŋuŋuŋasii taapkununa. Taamna iŋuk Agaayyutim itnautigimanikkaŋa sivuani, ‘Taamna David igŋiŋa Jesse-m iŋuk quviasuutigigiga atuigisipluni pisuŋigikkamnik iluqaagun.’ ²³ Taavrumakŋa David-ŋum kiŋuviaŋiŋiŋ Agaayyun tikiutruruq Jesus-mik anniqsuqtiksramik Jew-ŋuruanun, taatna ilaan akiqsruŋigmisun. ²⁴ Sivuani Jesus-ŋum agŋiŋhan John-ŋumli quliaqtuagutiniŋigai iluqaisa Jew-ŋuruat mumiquplugich paptaaqtillugillu. ²⁵ Aasiŋ John naatchiyasikami savaagmiŋik ilaan nipliutiniŋigai, ‘Kisuunasugivisitŋa? Uvaŋa taivruminiaŋitçhuna niŋiugikkaqsi. Ilaapiaq agŋiŋiaqtuq kiŋupkun. Uvaŋa taivruma isigaiŋi aluŋutaiqsiksraulunaŋniŋiŋ nalliummatinŋitçhuna.’

²⁶ “Aniqatiumaan, Abraham kiŋuviaŋikkaŋasii suli iluqasi uvani taluqsiruasii Agaayyutmik, taamna tusaayugaallautaq anniqsuŋiakun tuyuuruq uvaptiknun. ²⁷ Jew-ŋuruat iŋuuniaqtuata Jerusalem-mi suli sivulliuqtituummagmiŋ iŋitçhuniŋiŋiŋigaa Jesus Anniqsuutaulha. Minguiqsiagvipayaami agliqiraŋigaich uqautturinŋich sivuniksriqirit katraŋviŋmikni aglaan kaŋiqsisaitŋugich. Patchisigikamitruŋ Jesus ilinŋisa ilumun atuumapkaŋniŋigaich sivuniksriqirit uqautigikkaŋich. ²⁸ Sumikunniŋ patchisiksraitchaluaŋŋagmiŋ agvisiksraitŋugu inŋiŋigaa Pilate tuqqutitquplugu. ²⁹ Aasiŋ immianikmatigik supayaat Agaayyutim uqautturai maliŋuaqtaiŋ atqaŋniŋigaa kikiaktuutriviŋmiŋ inillakŋuŋuŋasiiŋ iluviŋmun. ³⁰ Aglaan Agaayyutim anŋitqiksinnigaa tuquŋigmiŋ. ³¹ Iŋugiaktuani uvluni Jesus sagviaqtuŋniqsuq tamatkununa igliqatmiŋun Jerusalem-mun Galilee-miŋ. Pakma taapkua iŋisimaraurut ilaagun iŋugikkaptiknun Jew-ŋuruanun. ³²⁻³³ Uvaguttuq uqautigiptigiŋ tusaayugaallautamik, itna, Agaayyutim akiqsruutigikkaŋa sivulliaptiknun pakma atuumapkaŋniŋigaa uvaptiknun kiŋuviaŋuruanun anŋitqiksitnamiuŋ Jesus iŋuulŋmun. Atakkii tugliani Psalm aglausimaruq itna,

‘Ilvich igŋiŋigikpiŋ,

ugllovak aapaŋuqtuna ilipnun.’

Psalm 2:7

³⁴ Agaayyutim anŋipkaqamiuŋ Jesus tuqqutqikkumiŋaiŋŋugu akiqsrupsaagniqsuq itna, ‘Aatchuqniaŋipsi ipqitçhuaniglu nalupqinaitchuaniglu akiqsruutigikkamnik David-

mun.’
55:3

Isaiah

³⁵ Taatnaqhuni atlamisuli Psalm-mi David-li nipliġniqsuq,
'Savaktin ipqitchuaq aupkaġumiñaitkiñ.'

Psalm 16:10

³⁶ David-guuq savautrigaluaqmiruaq Agaayyutmik iñuuliġmiñi. Tuqupman iluviġniġaat piqasiutiplugu sivullianijun, timaa aasiñ tavrani aupluni. ³⁷ Aglaan taimña Jesus Agaayyutim anjpkakkaña tuquliġmiñ auñaitchuq. ³⁸ Ilauramaan, iluqasi kanjqsiruksraursi ilumutuuliġmik quliaqtuaġikkammik ilipsitñun, Taavrumuuna Jesus-kun Agaayyutim natqilhiñaugai killuqsautisi. Kiñaunniñ tupiksriñiaġmigun maligutaksraiñik Moses-ñum nalaunjasipkakkauyumiñaitchuq Agaayyutmi. ³⁹ Aglaan kisupayaaq ukpiqsiruaq ilaanik nalaunjasipkakkauruq ilaani. ⁴⁰ Taatnamik qaunagititchi. Atuumminjitchumauq ilipsitñun taipkua sivuniksriqirit itnautaat,

⁴¹ 'Atañii, mitautiqaqtuasii Agaayyutmik!

Atlayuaġilugu piyaqquġniaqtusi.

Iñuupkaġlusi savaaqaġisiruñ ukpiġiyumiñaisapsitñik
unniñ iñuum uqautiniaġaluaqpasi.' "

Habakkuk 1:5

⁴² Paul-lu Barnabas-lu aniaqsiptomaknik katragviatniñ iñuich aiyugaaqtuaqsiñiġaich utitqiquplugik minguiqsiġvik tikitqikpan uqautipsaġiaquplutin tamarrumuuna.

⁴³ Kinuagun katimañhum iñugiaktuat Jew-ñuruat suli mumiksimaatqat Jew-ñuruat ukpiġusiatnun maliaqsiñiġaich Paul-lu Barnabas-lu. Aasii ilinjik pitchuksaġniġaich ataramik tunjavigitquplugu Agaayyutim ihuaqutrisaa.

⁴⁴ Minguiqsiġvik tikitqilgitman iñuich iluqatiqayaq katiniqsut naalagiaqhutin Agaayyutim uqañhanik.

⁴⁵ Tavrani Jew-ñuruat qiniqamisigin iñugiakpauraqtuat siqñalilapiaqhutin akikñaqługich Paul-ñum uqautai uqaġniqłuutiaqsiñiġaat. ⁴⁶ Aglaan Paul-lu Barnabas-lu uqaġniqsuk taluqsranilapiaqhutik itna, "Agaayyutim uqañha sivulliulugu uqautauruksrauruq ilipsitñun Jew-ñuruanun aglaan tusaasukkumiñaitkiksi. Taatnañsigun ayakkiksi iñuuliq Agaayyutitñaqtauruaq. Taatnamik unijñiġipsi aullaġunuk tamatkununa Jew-ñunjitchuanun. ⁴⁷ Taatnakii Agaayyutim urriqsuġaatiguk itnailiplugu,

'Nalunaiqsuġigikpiñ qaumaruatun itquplutin Jew-ñunjitchuanun
anniqsuquplugich iñuich suniananipayaaq nunam.' "

Isaiah 49:6

⁴⁸ Tavra Jew-ñunjitchuat tusaakamitruñ taamna quyaaqsiñiqsut Agaayyutim uqañhanik quviatchallapiaqhutin. Aasiñ taapkua piksraqtaanuruat iñuuliqquplugich Agaayyutitñaqtauruaq ukpiqsriġniqsut. ⁴⁹ Uvvaquq Agaayyutim uqañha siaminniqsuq napmupayaaq tamaani nunami. ⁵⁰ Tavrani Jew-ñuruat akatchiñiqsut aġnanik kamagikkauruanik taluqsriuanik Agaayyutmik suli qaukñiñik taavrumani nunaqqimi. Piyuaqtinniġaich Paul-lu Barnabas-lu anittitlugikaasiiñ nunamikniñ. ⁵¹ Uqqiraqtik ipsunniġaak qavia isiganmikniñ. Tavrakñaasiiñ aullaġniqsuk Iconium-mun. ⁵² Aglaan ukpiqtuat unisauruat Antioch-mi quviasunniqsut Ipqitchuam Irrutchim anjalatlugich.

14

Iconium-miithak

¹ Taapkuak Paul-lu Barnabas-lu tikitnamik Iconium-mun, sivuanisun utlautilgiñniqsuk Jew-ñuruat katragviatnun. Uqautriñlautapiaġatniqsuk aasiitai iñugiaktuat Jew-ñuruatlu Jew-ñunjitchuatlu ukpiqsriġniqsitlugich. ² Aglaan Jew-ñuruat ukpiqsriyumiñaitchuat akatchiñiqsut Jew-ñunjitchuanik. Ilinisaunniñ akikñaqtuliqsitkaich ukpiqsriuanik.

³ Uqqiraqtik nayutiniqsuk tavrani akuni uqautriplutik taluqsrautaiqhutik Agaayyutikun. Quliaqtuañhakni ihuaqutriġmigun Agaayyutim savaktitlasiplugik quviqnaqtuanik savaanik, taavrumuuna qiniqtinnigaa uqauttutaak ilumutuulha.

⁴ Nunaqqim iñui malġuiguġniqsut, ilanjich iñuich ilaliutiplutin Jew-ñuruanun atlatsuli tappiutiplutin uqqiraqtinun. ⁵ Kiisaimma Jew-ñunjitchuat suli Jew-ñuruat sivulliutituummaġminj sivunniġniqput anjallaqługuklugik unniñ miluqtuġlugik

uyağanik. ⁶ Uqqiraqtik ilitchugikamitku taamna sivunniugun qimañniqsuk Lystra-munlu Derbe-munlu, nunaaqqinñun Lycaonia-mi. ⁷ Lycaonia-mi quliaqtuaqaqsilgiññiqsuk tusaayugaallutamik.

Lystra-miilhak

⁸ Tavraniuguq Lystra-mi qinñiqsuk iñunmik pilguirrutiaqtuamik isiganmigun anilgatahgmiiñaglaan. Pisunganññiqsug aglaan aquppitlapluni. ⁹ Taamnaguug naalañniñiqsug Paul-ñum uqauttutaiñun. Aasiin ilitchugiplugu taavruma ukpiqsrasilaana ihuaqsikkauliksrāgmigun Paul-ñum qinñiaqsiñigaa nalaagun ¹⁰ nipliutiniñigaa nipitusipluni, “Qikagñ.” Taamnaguug añun maksriññiqsug pisukkataaqsipñuniasii. ¹¹ Uvraguug iñugiaktuam Paul-ñum savaagikkañ qinñiamiuñ Lycaonia-gmiuraaqhutiñ niprallañniqsut itnaqhutiñ, “Agaayyutivut iñuguñniqsut aasii atqaqhutiñ uvaptiknun.” ¹² Atchigñigaa Barnabas Zeus-mik Paul-aasiin Hermes-mik atakkii taamna Paul nipliraqtaupman. ¹³ Tavraniuguug piqagñiqsuat agaayyuvinmik aanguañmiknun Zeus-mun silataani nunaaqqim. Aasiin agaayuliqsi taamavrumuñ Zeus-mun tikiutriñiqsug uumaruanik añusalunik naurianiglu paamun. Tavrataamna iñuillu tavrani tunillañguaqsiñiqsut kamaksrisukhutiñ uqqiraqtinik.

¹⁴ Uvvaasiin ilitchugiaqsikamitku taamna Barnabas-ñumlu Paul-ñumlu aliktuñigai atnuñaatik aasiin upaktuutiplotik itnaqhutik tamatkununa, ¹⁵ “Ukuqsii, suvaata itnasiñaqpsi? Iñuñhiñauruguk ilipsisuntuuq. Aggiquñjuruguk uqautityaqhusi tusaayugaallutamik mumiqugaluaqhusi matkunakña agaayyutiññuaniñ iñuuruamun Agaayyutmun, iñiqtaanun qilamlu nunamlu tagiumlu supayaamlu taapkunani ittuam. ¹⁶ Taavruma Agaayyutim qaañianiktuami iluqaisa iñuich ilatchigñigai sivunnitlasiplugich iñuunialhatigun. ¹⁷ Aglaan ataramik kañiqsimapkañigaa nakuuruañukhi savaallautagmiguñ, sialuk tatpakmakña qaitlugu suli niqiksrat nautchiat piviksrañisigun qaisimaagai, ilipsiliasiiñ quviasuktitlusi.” ¹⁸ Taatnailiplugu uqautiurañiallisa Barnabas-ñumlu Paul-ñumlu nutqaqtippaurañigai tunillañiksrañatniñ inmiknun.

¹⁹ Aasiin ilañich Jew-ñuruat Antioch-miñ Pisidia-miittuamiñ suli Iconium-miñ tavranañniñiqsut. Tavra piqatiksrañiaqtuqhutiñ iñugiaktuanik inmiknun uyağanik miñuqtulgiññigaa Paul. Kalinñigaa anitlugu nunaaqqimiñ tuqunasukniaqñugu. ²⁰ Aglaan ukpiqtuaqatiñi katipmata avataanun Paul makitluni utiñiqsug nunaaqqimun, uvlaakuqmanaasiin ilaalu Barnabas-lu aullalgitlutik Derbe-mun.

Antioch-mun Syria-miittuamun Taapkuak Utilhak

²¹ Paul-lu Barnabas-lu quliaqtuaqmamik tusaayugaallutamik Derbe-mi iñugiaktuat ukpiqsrilgiñiqsut. Tavraasiin utiñiqsuk Antioch-mun Pisidia-miittuamun Lystra-kun Iconium-kunlu. ²² Pitchuksaaqñugich tunñaviqaquplugich Agaayyutmik, uqautiniñigai itna, “Uvagut iglutuqtuksraurugut iñugiaktuanik iñuilluñutininik isitlasiñiapiaguta añaayyuqautaanun Agaayyutim.” ²³ Tikitchagikamik ukpiqtuañuruanun nalunaiqsisiraqñigai ukpiqtuañuruat qaukñiksrañitñik, suli agaayyuuqaaqhutiñ uisauraqhutiñlu tamarrumani uvlumi iniqsruutiniñigai Agaayyutmun qaunagitquplugich tunñavigikkañatnun.

²⁴ Taapkuak iglianikamik Pisidia-m nunañani Pamphylia-mun tikiññiqsuk. ²⁵ Tamatkunani Perga-milu tusaayugaallutaq uqautigiaqsilgiññigaa, tavrakñaasiin Attalia-mukhutik. ²⁶ Taavrumakña tiksiquhutik utiñiqsuk Antioch-mun aullaqqaagatañvinmiknun. Tavrakña aullaqtuak ukpiqtuañuruat iniqsruutianikamisigik Agaayyutmun qaunagitquplugik savautihakni inmiñun. Taavrumuñ utiñiqsuk naatchikamik savaagmiknik. ²⁷ Tikitmamik Antioch-mun ukpiqtuañuruat katipmata taapkuak tusaayugaaqtinniñigai iluqaanik Agaayyutim savaañanik tumigiplugik suli Jew-ñunitchuatunniñ ukpiliqsitlugich. ²⁸ Tavraniasiin ukpiqtuaqatiñmikni taapkuak nayuutiniqsuk akuni.

15

Katimathat Jerusalem-mi

¹ Kinuagun iñuich ilañich tikiññiqsut Antioch-mun. Iisautriaqsiñiqsut ukpiqtuanik itna, “Nalunaitñutchiqsimaitchupsi timipsigun tuvraqługich Moses-ñum tillisai anniqsukkauyumiñaitchusi.” ² Paul-lu Barnabas-lu qapiqtaiñiaqsiñiqsuk ilinñitñik taavrumuuna. Taatnaqhutin sivunnigñiqsut Paul-lu Barnabas-lu ilalugik atlanik Antioch-miunik Jerusalem-muquplugich. Taakmani uqaqatigiruksragigaich uqqiraqtitlu ukpiqtuanuruat qaukñitlu tamatkunuuna Moses-ñum tillisaigun. ³ Taatnaqhutin ukpiqtuanuruaqatinisa tuyuginigaich. Igligñiqsut Phoenicia-kunlu Samaria-kunlu uqautriplutin Jew-ñunñitchuatunniiñ muminñiplugich Agaayyutmun. Taatnatchim tusaayugaam iluqaisa aniaqatigiich quviatchaktinnigai. ⁴ Aasiññ Jerusalem-mun tikitmata ukpiqtuanuruat piqasiqhutin uqqiraqtinik sulil qaukligñik paglanigaich. Taapkununa tusaayugaaqtirrutiginigaat Agaayyutim iluqaan savaagikkaña inmiktigun. ⁵ Aglaan ilañich ukpiqsriuat Pharisee-ñusuuruat makinniqsut itnaqhutin, “Jew-ñunñitchuat ukpiqsriuat nalunaitñutchiqsuksraupiaqt uqautikkaulutin tupigiraksraginilugu maligutaksraña Moses-ñum.”

⁶ Taatnaqhutin uqqiraqtitlu ukpiqtuanuruat qaukñisalu katimaniqsut isummatigisukługu taamna. ⁷ Uqaksraqtugaluqmata Peter makitluni nipligñiqsuq, “Aniaqatiumaan! Iisimarusi inilgaan akunnapsitñiñ Agaayyutim piksraqtaagipmaña uqagıaqpluna tusaayugaallautamik Jew-ñunñitchuanun ukpiqsritquplugich Jesus-mik. ⁸ Aasiññ Agaayyutim ilisimakıgmigun iñuich isumanitñik uqagıgaa akuqtuıñi Jew-ñunñitchuanik qaitchipługich Ipqitchuamik Irrutchimik, atrıplugu qaitchiñi uvaptiknun. ⁹ Uvagullu ilinıñılu atlakaagıksingitkaatigut. Killuqsautinñitnik natqıutınigai ukpiğıagutripmata. ¹⁰ Uvvami suvaata naipitchukpisiun Agaayyun sulil Jew-ñunñitchuat tupiksripkağniağlugich tillisınik sivulliaptalu uvagullu tupigilguisaptiknik? ¹¹ Uvagut ukpiğıgıput Agaayyutmun anniqsukıput ihuaqqutrıñhagun Atanikun Jesus Christ tamatkunatatuntuuq.”

¹² Katimaruarguuq iñuksruiqhutin naalağniñiqsut Barnabas-ñumlu Paul-ñumlu tusaayugaaqtirrutaaknun atlayuağnaqtuanıglu quvıqnaqtuanıglu Agaayyutim inıqtağıkkanağun inmikun akunğatni Jew-ñunñitchuat. ¹³ Uqagııqmaknik James-ñum uqautiaqsiñıgai, “Aniaqatiumaan, naalaqsitña! ¹⁴ Simon Peter-m uqautigaatigut qanuq Agaayyutmun aullağniıpluni ukpiqtitlugich inmiguaqtıtchağılu Jew-ñunñitchuanıñ iñuksraqtaaqtuq ukpiqsriyumiñaqsiplugich. ¹⁵ Sulil sivuniksriqirit uqautaatnun immiutılha itnauvva aglausimaruamun,

¹⁶ ‘Aquagun Atanğuruaña utığısırıña.

Aasiñi ikayutıqıkkısırıña David-ñum kinuvianıñik tupaagıruktıtun ittuanik.

Nappatqıkkısıgıga piyaqqukauruaq.

¹⁷ Iluqagın atlatlu iñuich pakaaqagumuut Agaayyutmik,

ıluqagın Jew-ñunñitchuat piksraqtaagıkkatka uvanun.

¹⁸ Taatna Atanğuruaq uqaqsımaruq,

ılıtchuğıpkairuaq tamakunıña inilgaan.’

Amos 9:11, 12

¹⁹ “Aasiññ uvanalı sivunniutigıga uqumaıñııqtıpañasıñaqnağıch pilavut Jew-ñuruat atuqtaksrañısıgun Jew-ñunñitchuat mumıksuat Agaayyutmun. ²⁰ Aglaan aglagıugıch uqautılavut qanusıq niqi tunıñııtaumakpan aanğuanun niğıtqunıñııılu,

sulil qaayugnaqtuağımiñ atlatuñkun piisımaaqulugıch, sulil augıqsımaıñıanik niğrutıtuqunıñıııugıch unniñ auktunıñıııugıch. ²¹ Taimakñaqña Jew-ñuruapayaat ilisımagaat atuqtaksrat Moses-kun qaisauruat atakkıi mıngııqısağvıpayaami ağılıqıplugıch inunñun ktrağvıñitñi. Tavra.”

Tuyuqatıhat Ukpiqtuanuruanun Jew-ñunñitchuanun

²² Tusaakamisigin uqqiraqtit suli qaukhiuruatlu iluqagmiglu ukpiqtuanjuruat sivunnigñiqsut anutinik piksraqukhutin Antioch-muktuksranik Paul-kunlu Barnabas-kunlu, aasii nalunaiqsiplutin Judas-mik taggisiraqtuamik Barsabbas-mik suli Silas-mik. Taapkuak iññuk sivulliuqtillautauñiqsuak ukpiqtuaqatiumikni. ²³ Taapkuñnuuna tuyuutinich tuyuuniqsut, “Aniaqatusii, uvagut uqqiraqtauruaguutlu qaukhiuruaguutlu, tuyuqtugut nayaannagmik iluqaitñun Jew-ñunitchuanun ukpiqtuanun Antioch-mi, Syria-milu suli Cilicia-mi. ²⁴ Tusaanigikput ilanitñun ilagikkaptiknun ihuillutaagñiplusi akatlusi uqahigmikkun, taatna pitqulugich pinjtkaluaqtitlutin uvaptiknun. ²⁵ Tavra-taatna katimapluta suli iluqata atisipluta, piksraqtaaqatugut uqagiatuauksranik aasii aullaqtillugich ilipsitñun. Taapkuak piqataugisiruk ilauraannaptikni Barnabas-milu Paul-milu, ²⁶ taapkuak iññuk suksraagiruak iññuuhigmiknik savautrihigmikni Atannaptiknik Jesus Christ. ²⁷ Judas-lu Silas-lu tuyuginiagivut ilipsitñun. Uqautipsaagisigaasi tamatkunuuna aglakkaptigun. ²⁸ Atakkii Ipqitchuaq Irrusiq piqatigiplugu sivunniqsugut qaitchisuñitlusi malilgunaitchuanik tuvraaksranik, aglaan taapkuniña atuumanapiaqtuanik: ²⁹ niqinik tunillautigimaruanik aanguanun nigihasi auktusunaqasi lu unniñ qimisimaruamik nigrutmik nigihasi, suli piisimaagusi qaayugnaqtuañigmiñ atlatulikun. Taapkunakña qaunagigupsi pillautagnaqtusi. Tavra.”

³⁰ Aullaqtitauruat tikitmata Antioch-mun katipkañigaich iluqaisa ukpiqtuat aasiñ qaitchiplugich taapkuniña aglanik. ³¹ Iñuich agliqianikamisigik tuyuutinich quviatchañiqsut pitchuksaagihigmikkun. ³² Judas-lu Silas-lu sivuniksriqirauhigmikkun uqautriñiqsuk ukpiqtuanik pitchuksaaqlugich ukpiqsrihigmikkun sayyaksaqhugillu. ³³ Aasiñ tavraniisugruanikmaknik ukpiqtuaqatiunjitnik taikuuqhutin aullaqtinnigaich kinumun tuyuginitñun. ³⁴ [Aglaan Silas sivunnigñiqsuq nayuutisukhuni.] ³⁵ Taapkuagli Paul-lu Barnabas-lu ittuiñagñiqsuk Antioch-mi. Piqasiqhutik atlanik ilisautriñiqsuk Atanguruam uqahhiñik quliaqtuaqhutik.

Paul-lu Barnabas-lu Avihak

³⁶ Kinuvatigun Paul-ñum nipliutiniñaa Barnabas, “Kiata, utigvigilavuk nunaaqqi-urapayaat Agaayyutim uqahhanik quliaqtuañigviggikavuk tikitqattaaglugich aniaqatiut kanjicsityaglugu qanugli pisilaanat.” ³⁷ Barnabas-ñum tuvaaqatigisuñigaa John Mark aullaqumik. ³⁸ Aglaali Paul-ñum ihuaginjitkaa aullautilha ikayunitlugikkii quliaqtuaq-maknik, unitlugikunniñ Pamphylia-qsiuhakni. ³⁹ Taatnaqhutik qapiqtailillapiagñiqsuk piqatigiñiqhutikunniñ. Barnabas-li tuvaaqasiqhuni Mark-mik Cyprus-mun umiakun aullañiqsuq. ⁴⁰ Taamnali Paul tuvaaqatiksraqhuni Silas-mik aullañiqsuq. Ukpiqtuaqatiutik iniqsruutiniñaaich Agaayyutmun qaunagitquplugik iglihakni. ⁴¹ Igligñiqsuk Syria-kuahutik suli Cilicia-kun, aasiñ Paul-ñum sayyaksaqhugich ukpiqtuanjuruat ukpiqutinich.

16

Timothy-m Piqasiutilha Paul-mun suli Silas-mun

¹ Paul-kuk iglaugaluqamik tikilgatañiqsuk Derbe-mun suli Lystra-mun. Tavraniguuq ukpiqtuaqaqmiñiqsuq atilimik Timothy-mik, aakanaptuuq ukpiqtuanjupmiñiqsuq Jew-ñupluni aglaali aapaña Greek-ñupluni. ² Iluqagmin ukpiqtuat Lystra-mi Iconium-milu uqautigillautagnaat taamna Timothy. ³ Paul-ñum Timothy maliquniñaa inmigun. Taatnaqhugu nalunaitnutchiqsinnigaa piqutigiplugich Jew-ñuruat iñuuniaqtuat tamaani nalunjitmatruñ taamna Timothy aapaqalha Jew-ñunitchuanik. ⁴ Apqusrautihigmikni nunaaqqiurani uqautiniñaaich ukpiqtuanjuruat tuvraqtaksranik, uqqiraqtit suli qaukhiich Jerusalem-mi sivunnikkañitnik ilinjitñun tupigitquplugich. ⁵ Taatnaqhutin ukpiqtuanjuruat sayyikkauniqsut ukpiqsrihigmiktigun suli ilaniktuugñiqsut ukpiqtuaqutuanik uvluqagipman.

Paul-ḡum Qiñiqquuraatha Troas-mi

⁶ Taapkua igliḡniqsut tumigiplugu Phrygia-miut Galatia-ḡmiut nunajat. Ipqitchuam Irrutchim piyummataisitmatin tusaayugaallautamik Asia-muutrininñiqsut. Ilinich taunujaninñiqsut. ⁷ Aasiin qallikamitruḡ Mysia-m killinḡ saqusukkaluaḡniqsut Bithynia-m tunaanun, aglaan Jesus-ḡum Irrutchiḡmigun taatnamuquḡinñiḡai. ⁸ Taatnaqhutin nalḡuḡniqsut Mysia-kun tasamuḡa Troas-mun. ⁹ Tamarrumani unnuami Paul qiñiqquuraaḡniqsuḡ Macedonia-ḡmiumik qiññuaqtuqtuamik itnaqhuni, “Macedonia-mun ikaaḡutin ikayuḡiaqtigut!” ¹⁰ Paul qiñiqquuraaqtitqaaḡlugu itqanaiyaqtigapta aullaqtiqtugut Macedonia-mun. Ikpigigikput tuḡluḡiput tusaayugaallautamik quliaqtuḡiaqupluta inḡun taakipkunḡa.

Philippi-mi Lydia-m Ukpiqtuḡuḡtha

¹¹ Troas-miñ umiakun aullaqtugut nalḡuqhuta qikiqtamun Samothrace-mun, aasiin taavrumakḡa uvluḡqikman Neapolis-mun tiksiquhuta. ¹² Tavrakḡa tagraqtugut Philippi-mun, qaukḡiḡmun nunaaqqiatnun Macedonia-ḡmiut, inḡiaktuanik Rome-maḡmiunik inḡuqaqtuamun. Taavrumani nunaaqqimi uvliuqtugut. ¹³ Minguiqsiḡvium uvluḡa tikitman anipluta nunaaqqimiñ utlautirugut kuḡum siñaanun inḡiqsruḡiaḡasugiplugich. Aquvitnapta uqaqtuutrirugut aḡnanik tavruraptuuḡ katiruanik. ¹⁴ Iḡajat naalaqtikput atiqḡniqsuaḡ Lydia-mik. Taamna tunniuqqairuanḡniqsuḡ suḡauraammaḡiksuanik ukiḡhaanik, aḡqiḡsuanḡumapluni nunaaqqianiñ Thyatira-m. Kamaksriruanḡniqsuḡ Agaayyutmik. Aasriin Agaayyutim piyumiñaqsiḡkaḡaa akuḡtuḡiḡksraḡanun Paul-ḡum uqaḡikkaḡinñik. ¹⁵ Taamna aḡnaḡ paptakkaḡkami piḡasiḡhuni tupiqatiunḡiḡik ilaan aiyugaaḡlugu itnaqhuni, “Ukpiqtaununasugigupsitḡa utlaututtitichi tuppamni itchaqtuḡusi.” Kayunaiḡniḡai tukkiḡluguḡhaasiin.

Paul-lu Silas-lu Isiqtauthak Philippi-mi

¹⁶ Uvlut iḡajatni inḡiqsruḡviptiknun utlautiḡlaptikni kipaluuniksuaḡ niviaqsiḡaksraq nalautkikput. Ilaa tuḡḡaḡtaḡniqsuaḡ taatnatchikun saḡḡiqḡiḡmigun sivuniksriḡipluni, aasiin atqunaḡ maninḡmik piññautinikkaḡa atanni. ¹⁷ Taavruma Paul-lu uvagullu maliaqsiḡaatigut nipliapluni itna, “Ukua inḡuich savaktai kamaḡniqsrauruam Agaayyutim.” ¹⁸ Inḡiaktuani uvluni taamna niviaqsiḡaksraq taatnaḡniqsuḡ. Uvvaasiin Paul-ḡum aḡiuplugu kinḡiaḡlugu irrusiq itnaḡniḡaa, “Jesus Christ-ḡum atqagun tiligikiḡin anitquplutin taavrumakḡa.” Tavrauvaaguuḡ tuḡḡaḡtaḡ aniñiqsuḡ niviaqsiḡaksramiñ.

¹⁹ Tavra pigirai ilitchuḡikamiḡ maninñañniutrinḡ piiḡsiḡniqman Paul-lu Silas-lu tiguniḡaich. Kaliksraḡluguḡ katimmaviḡmuutiniḡaich sivulliuḡtinḡin. ²⁰ Rome-maḡmiunun atanniqsuḡtinun tikiutinḡaich itnaqhutin, “Ukua inḡuich Jew-ḡnuruat akatchirut inḡunḡik nunaaqqipsitñi. ²¹ Iḡisautriḡlutiḡ atuḡtaksrirutit akikḡaḡluguḡich malinḡiakkavut. Rome-maḡmiunurugut! Ilinisa iḡisauttutinḡich akuḡtuḡumiñaitkivut unniin tupigiyumiñaitkivut.” ²² Inḡugaḡruich tappiutiniqsut piyuaḡniqtuanun. Rome-maḡmiut aḡalarrutilḡich tilisiñiqsut aliktuḡluguḡ atnuḡaanḡnik Paul-ḡumlu Silas-ḡumlu aasii ipiḡaḡtuquplugik. ²³ Ipiḡaḡtuqaaḡluguḡ isiqtaupkaḡniḡaich, tiliplugu isiqsivium qaunaksraa qaunagillautaquplugik. ²⁴ Taatna tilianikmatni qaunaksrim inillanḡiḡik qamaniakḡiḡmun inimun, isiganḡglu payanaiqsuusiḡluguḡ uqumailanik qirunḡik.

²⁵ Uvvaasiin unnuaqpaguḡḡnaqsipman Paul-lu Silas-lu agaayuniqsuk quyaplugulu Agaayyun atuḡhutik. Atlas isiqtauḡatinḡiḡnik naalaḡniḡiḡaich. ²⁶ Taimmaiḡaq nuna iḡiqsraaḡsiñiqsuḡ. Isiqsivium tunḡavii auliyanḡniqsut, talupayaat anḡaḡluguḡich sulikalimniḡiḡich isiqtapayaaniñ katakhutin. ²⁷ Isiqsivium qaunaksraa itiqtiḡami ilitchuḡiplugu talut anḡmaniqmata isumaniqsuḡ isiqtapayaat aniniplugich. Taatnaqhuni satkuni tiguplugu tuḡqutchaḡumaḡsiḡiḡniqsuḡ inmiñun. ²⁸ Aglaan Paul-ḡum nipitusipluni nipliutiniḡaa, “Aniyasaaḡnak ilipnun! Iluḡata ittugut!” ²⁹ Isiqsiri qiññuaḡniqsuḡ

nannimik. Itchagluka mi tatkivuna punniqsuq uulillaḡmi sivuḡaaknun Paul-lu Silas-lu. ³⁰ Tavrakḡa annisikamigik atlamun apiqsruḡniḡik, “Anuḡtik! Qanuḡluḡali anniqsuḡayaqḡik?” ³¹ Taapkuak nipliutiniḡaak, “Atanḡuruakun Jesus Christ-kun ukpiqsriḡutin anniqsuḡisirutin tupiqatituummaḡpich.” ³² Agaayyutim uḡalhiñik quliaqtuaḡvigiaqsiñiḡaak atlallu ittuat tupḡani. ³³ Unnuaqḡpauḡman isiqsirim iḡḡuaqsiñiḡik atniḡniḡik aasiiñ ilaa tupiqatituummaḡmi paptaaḡtikkauniqsuḡ. ³⁴ Taatnaamikami ilaan Paul-lu Silas-lu tupiḡmiñuutipluḡik niḡipkaḡniḡik. Tupiqatiḡiich quviatchaḡniqsut ukpiḡiḡutripluḡiḡi Agaayyutmik.

³⁵ Uvlaḡutḡikman Rome-maḡmiut aḡalatiḡisa aikḡiqsuḡtitiḡi tiliñiḡaich anipkaḡupluḡik taapkuak aḡutik aullaḡtilluḡiḡlu. ³⁶ Taavruma isiqsirim Paul uḡautiniḡaa itna, “Qaukḡiich anitḡugaatik Silas-lu. Aullaḡhiñaaḡuḡtutik aniuraḡniḡiḡichik.” ³⁷ Aglaan Paul-ḡum aikḡiqsuḡtitiḡi nipliutiniḡai, “Pasiyumiñaitkaatiḡuk savvaḡluutiḡaḡtitaaptiḡnik aglaan ipiḡaḡtuḡhunuk iñuḡnun qiñiḡtitlugu inillakmiplunuk isiqsiviḡmun. Uvaḡuktuuḡ Rome-maḡmiuḡuruguk. Uvvami pakma aullaḡtitchuḡniḡpatigiḡuk iriqḡakun? Taatniitchumiñaiḡiaḡtuḡ! Rome-maḡmiut qaukḡiich inḡmikniḡ uvuḡaḡutiḡi anipkaḡliḡisiguk!” ³⁸ Aikḡiqsuḡtitiḡi Rome-maḡmiut aḡalatiḡitiñun uḡautiniḡiḡaich Paul-ḡum uḡautai. Tusaakamiḡ Paul-lu Silas-lu Rome-maḡmiuḡuḡhakkuntuuḡ iqḡitchaḡniqsut. ³⁹ Taatnaḡhutiḡi uḡapsaaḡiḡniqsut iliḡiḡiñun. Anipkaḡniḡaich isiqsiviḡmiñ aullaḡupluḡik nunaaqḡimiñ. ⁴⁰ Paul-lu Silas-lu anikamik isiqsiviḡmiñ utlautiniḡsuk Lydia-m kiḡunḡanun. Tavrani ukpiḡtuaḡatiutik qiñilḡiñniḡaik suli pitchuksaaḡluḡiḡiich aasiiñ unitluḡiḡich.

17

Thessalonica-miiḡha

¹ Amphipolis-kuaḡhutiḡi suli Apollonia-kun igliḡniḡsuk Thessalonica-mun piḡaḡniḡsuamun Jew-ḡuruat katraḡvatiḡnik. ² Piraḡiḡiḡmisun tavruḡalḡiñiñiḡsuḡ iñuḡni uḡaḡataupluniasiiñ. Piḡasuni miḡuiḡsiḡvium uvluani kaḡiqsiḡkautiniḡiḡai Agaayyutim uḡalhi, ³ suli nalupḡinaiḡaḡuḡniḡaa Anniḡsuutim naḡlikḡaaḡhuni tuḡḡtauruksrauḡha suli aḡitiḡiksursrauḡha tuḡuḡiḡmiñ. Paul-ḡum itnaḡniḡai, “Taamna Jesus uḡaḡikḡaḡa ilipsitiñun Anniḡsuutauruḡ.” ⁴ Iḡaḡiḡi Jew-ḡuruat ukpiqsriḡililaḡiaḡhutiḡi ilaliutiniḡsut Paul-mullu Silas-mullu. Taatnaḡmiñiḡsuttuḡ iñuḡiḡtutai Greek-ḡuruat agaayusriḡisuruḡat suli qulliuruḡat aḡnat. ⁵ Aglaan Jew-ḡuruat siḡñaligḡiḡsut. Katitchiñiḡsut nalaunḡaniuraḡitchuanik iñiñukhutiḡi piḡatiḡsraḡmiḡnik. Iḡiḡisa nunaaqḡim iñui akatkaḡsiñiḡaich. Isiḡiḡniḡaḡat Jason-ḡum tupḡa pakakhutiḡi Paul-miḡlu Silas-miḡlu iñuḡnuutisukḡuḡik. ⁶ Aglaan paḡiḡitiñamisigik Jason-lu atlatlu ukpiḡtuatlu kaliksraḡniḡaich nunaaqḡim aḡalataiñun. Tavraniasisiiñ Paul-lu Silas-lu pasipluḡik niḡlianiḡsut itna, “Taapkuak iñiñuk akatchiñiḡsuk iñuḡniḡ nanipayaaḡ. Pakmatuuḡ nunaaqḡiptiḡknuḡniqsuk ⁷ aasiiñ Jason-ḡum tukkiḡsimapluḡik. Paaḡlaḡniḡaich tillisai umialḡum Rome-mi, uḡaḡhutiḡi atlamik umialḡaḡniḡpluḡu atiqḡtuamik Jesus-mik.” ⁸ Taatnaḡmata iñuḡiḡtutai iñuich nunaaqḡimlu aḡalatai akanniḡaich uḡaatchaḡutiḡimun. ⁹ Taatnamik aḡalatiḡ Jason-lu atlallu annitchiḡsinniḡaich maniḡniḡik aasiiñ aullaḡtitiḡiḡich.

Berea-miiḡhak

¹⁰ Unnupḡauraḡman ukpiḡtuaḡatiuḡiḡnik Paul-lu Silas-lu aullaḡtinniḡaich Berea-mun. Tavrani utlautilḡiñiñiḡsuk Jew-ḡuruat katraḡvatiḡnun sivuanisun. ¹¹ Iñuich Berea-mi uḡautisuḡnatlukḡayaḡniqsut apkunakḡa Thessalonica-ḡmiuniñ. Tusaayumallaḡiaḡhutiḡi uḡalḡ naalaḡluḡu, suli uvluḡaḡiḡman Agaayyutim uḡalhi iḡisaḡniḡaich ilitchuḡiniḡiaḡluḡu tamanna Paul-ḡum uḡaḡikḡaḡa ilumuḡuutilaḡaḡun. ¹² Iñuḡiḡtutai tavrani ukpiqsriḡiligiḡniḡsut, iñuḡiḡtutai qulliḡuplutiḡi Greek-ḡuruat aḡnatlu aḡutitlu. ¹³ Aglaan Jew-ḡuruat Thessalonica-mi tusaaniḡaḡat Paul-ḡum Agaayyutim uḡalhiñik quliaḡtuaḡaḡniḡluḡuptuḡuḡ

Berea-mi. Taatnamik tavruraqtigñiqsut akatchiaqsilgitlutinj iñuñnik isaahñaagauglugich. ¹⁴ Ukpiqtuat qilamiksrigñigaat Paul aullaquplugu taununa tagium siñaanun, aglaan Silas-lu Timothy-lu tavraniittuiñañiqsuk Berea-mi. ¹⁵ Taapkua aullautriruat Paul-mik taununautinnigaat Athen-mun. Taapkuali Berea-gmiut utigñiqsut. Paul-ñum uqautitqunigik Silas-lu Timothy-lu inmiñuquplugik piyumiñaqsiqqauraqpaknik.

Athen-miiltha

¹⁶ Paul taqqiñigmiñi Silas-miglu Timothy-miglu Athen-mi aliatchallapiagñiqsuq qiñiqami iñugiaktuanik aanguanik nunaaqqimi. ¹⁷ Paul uqaqatiqañiqsuq Jew-ñuruaniglu katrañviatni suli Jew-ñuñitchuaniglu agaayyiaqtaqtuanik. Uvvasuli uvlugañipman uqaqatiginigai nalautnamigich atautchimugviatni. ¹⁸ Taatnaqami nalautchikami Epicurea-ñuruaniglu Stoic-ñuruaniglu ilisautriñitñik qapiqsigiutraqatiqañiqsuq. Iñajich uqañiqsut, “Sumik una uqavaaħakti uqaksraqtuva?” Iñajilliguuq niplianiqsut, “Atlanik agaayyutinik una uqaqapalliqsuq.” Taatnautiginigaarguuq Paul quliaqtuaqman Jesus-mik suli añitqilñigmik. ¹⁹ Aasiñ tikiutinigaat Paul sivugaatnun katimaruat Areopagus-mi itnaqlugu, “Iñisimasukkaluaqtugut tamarrumiña nutaamik ilisauttutigikkapnik. ²⁰ Iñajna tusaakkapta atlayuagigikput. Iñitchugisukkikput qanuutautilañña tamarruma.” ²¹ Tamaanili iluqañminj Athen-nañmiut suli avakñaqtat tavrani naalaguuniqsut tamarrumuuna nutauplugu tusaakkañmikkun unniñ uqaksraqtuutigiplugich.

²² Tavrani Paul qikañiqsuq sivugaatnun taapkua katimaruat Areopagus-mi itnaqhuni, “Athen-nañmiut! Iñitchugigiga agaayyutinik ukpiqsrillapiñiqsi. ²³ Pisuktaulħamni nunaaqqipsitñi qiñigitka agaayumaniagñigikkasi. Paqittuna aanguaqtuñvinmik aglaqaqtuamik, ‘Agaayyutmun nalukkaptiknun.’ Taavrumuuna agaayumaniagñigikkapsitñun nalugaluqaqlugu uqautiniagipsi. ²⁴ Agaayyun iñiqtaqaqtuq nunamik suli supayaanik imañikkaniñik. Atanguruaq qilañmilu nunamilu irviqañitchuq agaayyuvikpañni iñuich iñiqtañitñi. ²⁵ Unniñ tunñañitchuq iñuñnun qaitchiliksrañatnun inuñikkagmiñik atakkii iñupayaat qaitchigai iñuñigmiñiglu anigñigmiñiglu supayaaniglu. ²⁶ Iñuñmiñ atautchimiñ iñiqtañigaa iñupayaat, taamna agñigñigiplugu iñuuniaqtuapayaat iluqaani nunami. Sivvani iñiqtañigaluaqñagich sivunniqsimagai qanutun suli nani iñuich iñuutilaaksrañat. ²⁷ Agaayyutim inillañniñgaa taatnatun iñuich pakaagikpatni paqitauyumiñaqsipluni atakkii Agaayyun qanitkaluaqtuq iluqañtikni. ²⁸ Atakkii ilaagun kisan iñuuniaqhutalu aulaalukhutalu ittugut. Taatnaqhutinj aglaktipsi iñajisa uqañigaat itna, ‘Uvaguttuuq ilaan qitunagañigaatigut.’ ²⁹ Tavra qitunagañiqmatigut isumaruksrañitchugut Agaayyutim irrusia atriqañasukniagluglu aanguanik maninñik kaviqsaañik naagaqaa qatiqtaanik unniñ uyagañnik piliukkanik savayulħatigun iñuich. ³⁰ Taipkunani ukiuni iñuich naluplutinj pilħatni Agaayyutim tautuiñañgaa ilħat aglaan pakma tillisiqañgaa iñupayaat mumiquplugu killukun ilħatniñ. ³¹ Ilaa nalunaiqsagaqtuq uvlumik atanniigaqsigumi nunam iñuanik nalaunñaruatikon tumigiplugu iñuk piksraqtaagimakkani. Ilaan nalupqinaiyañniñgaa iñupayaanun añipkaqamiñ piksraqtaagimakkani tuqqutaulħaniñ.”

³² Tusaakamitruñ Paul-ñum uqaqtuutaa añitqilħikun tuqqutaulħigmiñ iñajisa tip-sisautiginigaat aglaan iñajilli nipligñiqsut, “Naalaqtaupsaagukkiptigiñ.” ³³ Tavra Paul-ñum uniññigai katimaruat. ³⁴ Iñajisa iñuich piqasiñniñgaa ukpiliqhutinj. Piqasiqsai ilaqañiqsut Dionysius-mik, iñajnatniglu Areopaa-ñuruat añnamiglu atilimik Damaris-mik suli atlanik.

18

Paul-ñum Corinth-miiltha

¹ Taatnaanikami Paul aullaqhuni Athen-miñ Corinth-muñniqsuq. ² Taamani nalautchiñiqsuq Jew-ñuruamik atiqaqtuamik Aquila-mik animaruamik Pontus-mi suli añaatnik Priscilla-mik. Tavruraqtuuq tikitqammigñiqsuk atakkii Rome-mañmiut

atangata Claudius-ñum aqpiiplugich Jew-ñuruapayaat Rome-miñ aullaquplugich. Tavra Paul-ñum qiniñiañigik. ³ Piññañniutiqañiqsuk iñuuniutigiplugu palapkarrirualigmik atriplugu Paul. Taatnaqhuni tukkuniqsuq taapkuñña. ⁴ Aasii minguiqsigagipmata Jew-ñuruat katrañviatni uqaqatiqañiqsusuq Jew-ñuruaniglu Greek-niglu ukpiliqsinniaqñugich.

⁵ Silas-lu Timothy-lu Macedonia-miñ tikitmaknik Paul-ñum aullañniñaniñigaa quliaqtuatluñi tusaayugaallautamik Jew-ñuruanun uqautigiplugu taimña Jesus Christ-ñuniplugu anniqsuqtauniplugulu. ⁶ Jew-ñuruat igluliqmatni uqaqhutin pigiñiplugu, Paul-ñum ipsuñigaa qavia atnuñaamiñiñ aasiiñ ilaan kaniqsipkaqsuqñugich qanuqhuni taatnaligmiñik itnaqhuni, “Anniqsuqtitchumiñaitkupsi patchisigiruksraurusi ilipsitñun. Uvaña patchisaiqsuñ. Uvakiñaniñaglaan Jew-ñunitchuanun quliaqtuañisuruña.” Taatnaqqaqñugich uniniñigai. ⁷ Paul nayuutiaqsiruq tupqani Jew-ñunitchuan atiqaqtuam Titius Justus agaayusuuruam Agaayyutmun. Tupqa silalligiplugu Jew-ñuruat katrañviata inniqsuq. ⁸ Crispus, qaukñiq Jew-ñuruat katrañviatni, ukpiñiaqutiniñigaa Agaayyun qitunñaqtuammañmi. Suli iñugiaktuat Corinth-añmiut tusaakamiñ uqaligmik ukpiqsriñigmiñiqsut suli paptaaqtitlutin. ⁹ Unnuat ilañatni Paul qiniñquuraañiqsuq. Agaayyutim uqautiniñigaa itna, “Iqsisuñaqnak! Sivutmun uqagiñ! Qapiqtasuñaqnak! ¹⁰ Piqasiumagikpiñ. Kia-unniñ iñuum aniyasaagumiñaitkaatin atakkii uumani nunaaqqimi iñugikkatka iñugiaktut.” ¹¹ Ukiuq avvañmik ilaqasiqñuglu Paul inniqsuq tavrani ilisautripluni iñuñnik Agaayyutim uqañhanik.

¹² Gallio kavanañupkaqtitlugu Greece-mi Jew-ñuruat katiplutin tigguglukñugu Paul uqaqsittaagvinñmuutiniñaat ¹³ itnaqhutin, “Uma iñuum ukpiliqsinniañigai iñuich agaayutquplugich Agaayyutmun akikñaqñugu maligutaksraq.” ¹⁴ Paul-aasiiñ nipliñhiñaaguuqñuglu Gallio-m uqautiniñigai Jew-ñuruat, “Taamna iñuk iñiqtaqaqpan nalaunñaitchuamik tuvraqtaksrallu tupiginiñugich, nalaunñanayaqtuq uvamni naalañniñksraña anuqsrusiñuñ ilipsitñun. ¹⁵ Aglaan pasikapsiñ uqaliqtigun iñuillu atiniñisigun ilipsilu maligutaksrapisigun, ilipsitñik iñuqaqsatksrañigiksi. Taatnatchisigun atanniqsuiyumiñaitchuña.” ¹⁶ Taatnaanikami anipkañigai uqaqsittaagvinñmi. ¹⁷ Jew-ñuruat tiggugluñigaa Sosthenes, añalataa Jew-ñuruat katrañviata, ipiñaqtuqñugu sivuñgaani uqaqsittaagvium. Aglaan Gallio-m suqutigininiñigai.

Paul-ñum Utilha Antioch-mun

¹⁸ Iñugiaktuani uvluni Paul itkaluaqami Corinth-mi ukpiqtuaqatmiñi uniniñigai piqasiqhuni Priscilla-miglu Aquila-miglu tiksiquhutin Syria-mun. Sivuni ayakiñksrañmi Cencreae-miinnagmi niaqqi salipkañigaa pilgusiatitun Jew-ñuruat pisigiplugu akiqsruutmigun Agaayyutmun. ¹⁹ Paul-kut tikiñniqsut Ephesus-mun. Utlautipluni Jew-ñuruat katrañviatnun tavrani uqaqatiqañiqsusuq Jew-ñuruanik. ²⁰ Ittuatluuraallaqugaluñigaa inñmikni aglaan Paul añiniñniqsuq. ²¹ Unitkaqsikamigich uqautiniñigai, “Agaayyutim pitqutigikpagu utigilñitchuña ilipsitñun.” Aullalgiñniqsuq Ephesus-miñ umiakun aasii ilaan uniniñigik Priscilla-lu Aquila-lu tavrña. ²² Tikitñami Caesarea-mun utlautipluni Jerusalem-mun qiniñiaqñugich ukpiqtuanñuruat tavrakñaasiiñ aullañiqsuq Antioch-mun. ²³ Tavrani itkalualgitñami qanutuntai aullalgiñniqsuq Galatia-mun Phrygia-munlu pitchuksaagñiaqñugich iluqaisa ukpiqtuat.

Apollos Quliaqtualha Ephesus-mi

²⁴ Jew-ñuruatliguuq ilañat atiqaqtuq Apollos-mik animapluni Alexandria-mi tikiñniqsuq Ephesus-mun. Taamnaguuq uqalgurañuniqsuq kaniqsimmaagiksauñupluni Agaayyutim uqañhanik. ²⁵ Iñisauñiaqñuhuni Agaayyutikun aasiiñ piyummaticallapiaqñugu ilisauttutiginiñigaa Jesus nalautlugu. Aglaan Apollos-ñum ilisamañhiñagñigaa John Paptaaqtitchirim quliaqtuañihalalu paptaaqtitchihalalu. ²⁶ Uqautriaqsiñiqsuq taluqsrautaiqhuni Jew-ñuruat katrañviatni. Priscilla-mlu Aquila-mlu tusaakamitku aggisiñigaa kinuniñmiknun aasii ilisautipsaaqñugu sukuitlukñugu Agaayyutim

annautrillatilaanjanik iñuñnik. ²⁷ Apollos sivunniqman aullağukhuni Greece-mun ukpiqtuanjuruat Ephesus-mi ikayuğniğaat aglakhutiñ ukpiqtuaqatiumiknun Greece-mi pitchuksaaqługich pağlatquplugu taakmani. Apollos tikitñami ikayuutaullapiagñiqsuq ukpiliqsuanun Agaayyutim ihuaqutritłhagun. ²⁸ Kanjisiñaqsiplugu uqaaqtuutritłigmigun akiilitłaniğai Jew-ñuruat aasiñ uqaaqtigilłigmikni Agaayyutim uqalhatniñ nalunaigaaqługu taamna Jesus Christ-ñulha.

19

Paul-ñum Ephesus-miilha

¹ Apollos-li Corinth-miititlugu Paul-li kukilukhuni kivataagun tikilğatağniqsuq Ephesus-mun. Tavraniguuq nalautchiñiqsuq ilañitñik ukpiqtuat. ² Apiqsruğniğai, “Akuqtuivisi Ipqitchuamik Irrutchimik ukpiliqapsiaglaan?” Taapkua kiuniğaat, “Tusaanjiññiqsugutunniñ Ipqitchuamik Irrutchiqaqtilaananik.” ³ Paul-ñum apiqsruğniğai, “Qanuqhusimi paptaaqtitpisi?” Taapkua kiuniğaat, “John-ñum paptaaqtitchisaagun.” ⁴ Paul-ñum itnağniğai, “John paptaaqtitchiruaq iñuñnik mumiksuanik killuqsautmikniñ. Uqautiniğai Israel-aagmiut ukpiqsriruksraulhat aggiqsuksrauruamik kinumigun, taavrumiña Jesus-mik.” ⁵ Tusaakamitruñ paptaaqtitauniqsut atqagun Atanguruam Jesus. ⁶ Aasiñ Paul-ñum aksikmagich argañmiñik Ipqitchuam Irrutchim ukpiqtuanjuruat aňalatkaqsiñiğai. Uqaaqsiñiqsut uqautchikun kanjisiñatłaitchuakun suli sivuniksriqipmiñiqsut. ⁷ Iñugiaktılaaqağniqsut qulit malğuiyurñamalik iñuñnik.

⁸ Paul inniqsuq tavrani piņasuni tatqiñi isaagaqñuni Jew-ñuruat katrağviatnun. Uqaaqatauniqsuq taluqsrautaiqhuni iñuñni Agaayyutim aňaayuqautaanik ukpiqs-riliqsinniaqługich. ⁹ Aglaan ilañich taapkua pitchigiilauniqsut ukpiqsrinjilutinj. Uqautigiaqsiñiğaat akililiqługu agaayyutikuagıaq katimaqatiumiknun. Taatnaqhuni Paul-ñum uniñniğai maliktitluni ukpiqsriuanun inmigun. Aasiñ uvlugağipman ilisautriaqsiñiqsuq Tyrannus-ñum ilisautriviani. ¹⁰ Taamna atuummiñiğaa malğurñi ukiurñi. Taatnamik iluqatiñ iñuich Jew-ñuruatlu Jew-ñunjichuatlu iñuuniaqtuat Ephesus-ñum avataani tusaaniğaat Agaayyutim uqalha.

Atuumaruag Iğñiğutaiñun Sceva-m

¹¹ Agaayyun iñiqtaqağniqsuq quviqnaqtuanik tumigiplugu Paul. ¹² Iñuich iniqsruğniğaat Paul qaitquplugich nasagaurat atuanikmagich. Iliñisa tikiutiniğai atniğñaqtuanun. Ilikamisigik nasagaurat atniğñaqtuanun ihuaqsikkauniqsut suli irrusiqłuich unitługich. ¹³ Ilañich Jew-ñuruat iñuuniağniqsutunniñ irrusiqłuiyaipłutiñ iñuñnik. Iliñich igliğagumaatchañiqsut nunaaqqipayaanun. Uuktuagñiğaat anitchiullaliksraqtiñ irrusiqłurñik Jesus atqagun, nipliutruqługich itna, “Tiligipsi anitquplusi atqagun Jesus Paul-ñum quliaqtuagıkkañagun.” ¹⁴ Sceva-m Jew-ñuruat qaukhat agaayuliqsinjisa tallimat malğurñik iğñiğutai uuktuagpaalukmiñiqsuttuuq taatnatun. ¹⁵ Aglaan taapkua irrusiqłuich nipliutiniğai, “Jesus ilisimagikput suli Paul ilisimapmiplugu. Aglaan ilipsi—kisuuvisi?” ¹⁶ Taatnaguug nipliutiqqaaqługich iñuum irrusiqłulgum mitchiqiniğai piyukługich. Tatamnaqsillapiaqługu akiiliñiğai. Taapkuaguug taatnasigağniaqtuat pikiagñiqsut tupiğmiñ atniaqtat suli atnuğaiğutrat. ¹⁷ Iluqagmiñ Jew-ñuruatlu Jew-ñunjichuatlu Ephesus-mi tusaakamitruñ tamanna atuumaruag iqsitchañiqsut. Taluqsriłiğniqsut atanguruam Jesus atqanik. ¹⁸ Iñugiaktuat ukpiqtuağtuat uqaaqsiñiğaat sagviqługu iñuñnun iñuuniağaluaiqtinj aňatkukun. ¹⁹ Suli iñugiaktuat ilisaaqtuat aňatkuuğnik katitługich makpiğaat ikipkağniğaiç iluqaitñun qiniğnaqsiplugu. Kisiiqipmatigik makpiğaat akisutilaanat 50,000 taalañuniqsut. ²⁰ Taatnaipluni Agaayyutim uqalha siaminniqsuq suli iñugiaktuat iñuich ilitchuqsriplutiñ sanñjanik.

Akataulhat Ephesus-mi

²¹ Kinuagun Paul Ipqitchuam Irrutchim sivulliutaagun sivunniġniqsuq Macedonia-kuagukhuni Greece-kunlu utlautipluni Jerusalem-mun. “Taavrumuṅaqqaaġluṅa igliqtuksraugisiruṅa Rome-mun,” itnaġniqsuq. ²² Timothy-lu Erastus-lu ikayuqtinṅi tuyuġiniġik Macedonia-mun inṅaġmi Ephesus-mi uṅataaniḷu.

²³ Taatnaḷhatni tamaani Ephesus-miut akatauniqsut tamarrumuuna agaayyu-tikuagiakun. ²⁴ Iñuk suliuqti atiqagṅniqsuq Demetrius-mik. Agaayyuvinṅuqaliuġniqsuq aanġuanik atiqaqtuamik Artemis-mik maninmiñ qatiqtaamiñ. Taatnaasii savaṅata maninñaktitpagaġniġai savaktit. ²⁵ Taatnaqhuni tuqḷuġniġai iluqaisa savaktini piqasiquplugich atlanik pinṅuqaliuqtinik aasii nipliutiplugich, “Anṅutiit, ilisimarusi taavruma savaapta maninñaktillautagaġiġaatigut. ²⁶ Ilipsi ilitchuġigiksi qanuġli taimña Paul nipliġaġilha aanġuat inṅiqtauruat inṅuktigun agaayyutauninñiplugich. Uvani Ephesus-mi suli iluqaaniyuṅnak Asia-mi inṅugiaktuat inṅuich maligualigaiġch ilisauttutai. ²⁷ Pakma ilirugut navianaqtuamun savaagikkapta piiḷiksraṅanun. Taatnaḷhiñaunṅitchuq. Atuumaniqqaluktuq taamavruma agaayyuvikpaum aanġuaqpauran Artemis suuyumiñaiḷiksraṅa suli taavruma aanġuaqpauram piigukkaugisiḷiksraṅaptuuq, taavruma aanġuaqpauram putqataġvigikkaṅata inṅupayaam Asia-mi unniñ iluqaani nunam.”

²⁸ Taapkuaguq inṅugiaktuat tusaakamitruṅ tamanna qinnaṅniqsut aasiiñ igiallaksahutin, “Kamanaqtuq Artemis Ephesus-mi!” ²⁹ Akarrutauruaq siaminniqsuq iluqaanun nunaaqqimun. Taapkua akilliuruat tiguplugich Gaius-lu Aristarchus-lu, malġuk Macedonia-ġmiuk Paul-ṅum igliqatik, aullautiniġaich katimmavikpauraġmiknun. ³⁰ Paul-tuugguuq taamuṅaġukkaluaġniqsuq uqaġiaġuni katimaruanun aglaan ukpiqtu-aqatiunin pitquninñiġaat. ³¹ Iḷaṅisali qaukḷiich ilannaanin qanniugniġaat qiniqtitqunṅitḷu katimaruanun. ³² Taamapkua katimaniqtutilaagmikni uqaatchagusimaniqsut. Avvaġiiksinniqsut kaṅiqsimallapiasunagagu sumik kattutiqaqtilaqtin. ³³ Jew-ṅuruat Alexander saqinniġaat sivuġaatnun katimaruat uqaġvinṅmun nipliutiksraqaqhuniki. Urriqaplugich uqaqniuraġaluagṅniqsuq inṅun. ³⁴ Inṅuich ilitchuġikamitruṅ Jew-ṅutilaṅa iluqagmin igialaniqsut malġuṅni sassagṅiyunṅaṅni itna, “Kamanaqtuq Artemis Ephesus-mi!” ³⁵ Kiisaimmatai nunaaqqim aṅalataata nipaiqsilgataqamigich inṅugiakpauraqtuati nipliutiniġai, “Ephesus-miut! Inṅupayaam ilisimagaa Ephesus-mi piqaḷha agaayyuvikpauranik kamanaqtuam aanġuam atrilṅanuruam atqaqtitḷu pakmakṅa qilaṅmiñ. ³⁶ Tamanna kia-unniñ piilaagilguitkaa. Taatnaġusi nipaiqsuksraurusi, qanuḷaktitchiñiġuqitchi. ³⁷ Inṅuk uvunautiniġisi ivayaqtunṅitkaluaqtitḷugich agaayyuvikpapsitniñ unniñ uqaqanṅitkaluaqtitḷugich akikṅaġluḡu aanġuaqpauraqput. ³⁸ Demetrius-ṅum suli savaktain akikṅautiqaġumitruṅ nalliat inṅuich, ittut piviksrat uqaqsittaaligmun suli taatnatchimun nalunaiqsaaqtugut atanigṅik. Taapkunṅa inṅuich tikiutitlagaich agvisitin. ³⁹ Aglaantuuq piqaġniġupsi qanutchimik pigisukkapsitṅik inillaḷhiñaupmiuq nalaulluḡu katimalhatni nunaaqqim inṅuich. ⁴⁰ Nuyuaġnallapiaqtuami ittugut itnailipluḡu akataulḷaptigun uglupak. Pisanṅitchuugutiksraitḷuḡu igialaḷiḡput qaisaksraitḷuḡu agvisiksralautamik.” ⁴¹ Taatnaqqaaqḷugich aġiupkaġniġaa katimalhat.

20

Macedonia-mun Greece-munlu

¹ Akataulġataanikmata inṅuich Paul-ṅum katinnigai ukpiqtuati. Tavra pitchuk-saaqqaaglugich aullaġniqsuq Macedonia-mun. ² Igligimniñ tamatkunani nunaaqqiñi uqautriñiqsuq ukpiqtuanik pitchuksaaġillapiaqhuni sivutmuquplugich. Aasiiñ tikilgitḷuni Greece-mun, ³ aasiiñ nayuutiniqsuq tavrani pinasuni tatqiñi. Kinuagun utiaqsiñiqsuq Syria-mun umiakun. Ilitchuġiniġai Jew-ṅuruat sivunniḷhat piyaqquġukḷuḡu. Taatnaqhuni igliġniqsuq Macedonia-kun. ⁴ Sopater Pyrrhus-ṅum igñiṅa Berea-ġmiu, Aristarchus suli Secundus Thessalonica-ġmiu, Gaius Derbe-ġmiu, Timothy Lystra-ġmiu,

Tychicus suli Trophimus nunañaniñ Asia-m tuvaqaqtiginiñgai. ⁵ Aullañiqsut sivuptikni Troas-mun aasiñ utaqqipłuta tavrani. ⁶ Kinuagun niñiqpagvikaam puvlanñiñilaanik qaqqianik atuumaanikman tiksigsugut Philippi-miñ aasii tallimat uvlut kinuatigun Troas-mi ilaliqługich taipkua sivuptikni aullaqtuat. Tavraniasiñ nayuutiłluta akunniqsaami.

Paul-ñum Aqulliuplugu Troas-miñtha

⁷ Sivulliuplugu uvluani akunniqsaam katirugut atautchimun nulauchigviliqiniqhuta. Atakkii aullaqhuni uvlutqikman Paul-ñum quliaqtuagviginiñgai katimaruat unnuaqpaguğataqtitlugu. ⁸ Iñugiaktuanik naniqaqtut qulligmi katimmaviptikni. ⁹ Nukatpiağğuuq atilik Eutyclus-mik aquppiñiqsuq igalğum siñaani Paul uqaqtitlugu. Taamna Eutyclus siñiñialilłapiaqhuni kiisaimmatai siñiksagñiqpuq. Taavrumakñaaasii qulligiiñiñ piñayuakniñ inıt katanıqsuq nunamun. İlaiñ tikitmatruñ tuquaniñiqsuq. ¹⁰ Paul-aasiñ atqaqhuni qulanıqsıqamiuñ iqıttaagñıgaa nipliğhuni, “İsumatuyaağasi! İñuuruqsuli.” ¹¹ Utianikami tatpakmuña autaağñıqsuq qaqqiamik niğiplıtuñaasiñ. Aquagun Paul-ñum uqaupısaagñıgı uvlugataqtitluguaglaan. Tavra aullağñıqsuq. ¹² İñuich taimña nukatpiağ agğısiñıgıaat iñuuplugu. Aasiñ iñupayaat quviatchallapiağñıqsut.

Iğlauħat Troas-miñ Miletus-mun

¹³ Tavraasiñ ayupluta umiaqpañmun tiksıqsugut Assos-mun. Taavrumani nunaaqqimi ikisagumaplugu Paul sivuniqaqtuaq timautchukhuni. ¹⁴ Paul-ñum ilaliutikamisıgıt Assos-mi uvagıt ikipkağıkput umiaqpañmun igliqtuiñaqhutaasiñ Mitylene-mun. ¹⁵ Taavrumakña tiksılğıtchugıt uvlaakuagun tikitlugu Chios qikiqtağ. Uvlutqılğıtman Samos-mun atlamun qikiqtamun tikitqaaghuta, piñayuatuñ uvlut kinilıtchugıt Miletus-mun. ¹⁶ Paul sivuniqağñıqsuq nutqağunıtłuni Ephesus-mun akuniıtchunıtłuni Asia-mi. Tikiluağulıgñıqsuq Jerusalem-mun, itchukhuni taamani piyumiñaqpan uvluani Pentecost-liqıkpata Jew-ñuruat niğiqpagvikaanğata.

Paul-ñum Uqağuiqsaatha Ephesus-miut Qaukñitñun

¹⁷ Miletus-miñ Paul-ñum qanıgñıgı ukpiqtuanıruat qaukñıç Ephesus-mi katımaqatıgısuğıç. ¹⁸ Taapkuat tikitmata nipliutiniğai, “İlisimagıksi iñuunıağıga akunnapsitñi taivrumakña sivulliuplugu uvlumiñ tikitñama Asia-mun. ¹⁹ Atanguruat Jesus savautıgıga iluqnauqluña. İlaatnilu qulvisıgun unniñ sakiqniugıtıgıtun Jew-ñuruat naglıksaaqtıtkaatña. ²⁰ İlisımaplusı annıqutıtłaitkipsı supayaamik ikayuutauyumiñaqtaumik ilipsitñun uqaupıılamni ilısaupılusı katımmavıñıñi sulı kinunnapsitñi. ²¹ Jew-ñuruatlu Jew-ñunıtchuatlu atısiplugıç alğaqsrugıtka killuqsautıñitñiñ Agaayyutmun mumıquplugıç sulı Atannaptıknik Jesus-mik ukpiqsritquplugıç. ²² Pakma İpqıtchuam İrrutchim piyumapkaqluña Jerusalem-mun aullağñaqtuña ilısimanıtkaıuaglugı qanuq irrutıkkauksrağa taamani. ²³ Aglaan ilısimatuağıga una, iluqanıtñi nunaaqqıñi İpqıtchuam İrrutchim kilıgagıgaaña isiqtıaugısiñıpluña naglıksaaqtıtaugısiñıpluñalu. ²⁴ Aglaan iñuuhıga pıtłuktuanıñıtchugıt uvamni. Naatchısuktuña savaamnik Atanguruam Jesus qaisanıç uvamnun, İlaan uqaqupmaña tusaayugaallautamik Agaayyutmun ilıuagıtıgıniplugıç iñuıç. ²⁵ Akuni itkaıuagıtuaña ilipsitñi quliaqtuagıplugu Agaayyutim uqaħa ilipsitñun, aglaan pakma ilısimagıga ilipsitñun qıñıtqıkkumiñaiğıga. ²⁶ Taatnağlugı kilıkkipsı pakma, nallıqsı annıqsukkaıyumiñaiñıqpan ukpiqsrıħıkun patchısaıyumiñaiqsuña, ²⁷ atakkii annıqutıñıtłusı uqaupıtkaıpsı iluqaan Agaayyutim sıvunniutaanik. ²⁸ Qaunagıyumuısi ilipsitñun sulı ukpiqsrıruapayaananun İpqıtchuam İrrutchim qaunaksraqsırıtıgıkkanı ilipsitñun. Munaqsrıgıgısi Agaayyutim iñuıñıñi pigıliutıkkanıñun igñıgımi tuqqtıauħagun. ²⁹ Naluñıtkaıga aullaanıkkuma ilısaupıtıt ittuat iqsıñıaqtıuatun amaqqıtıtun

tikitkisiłhat akunnapsitñun, aasii atniilutiñ ukpiqtuanik. ³⁰ Suli akunnapsitñiñ iñuich sagviğisirut sagluuqtuaqtit ukpiqtuanik maliksuaqtitchiñiağutiñ inmiknun. ³¹ Qaunakkiagikkumuusi. Itqagilugu uvañnun qulvisigun alğaqsruiqsi piņasuni ukiuni uvlunjitñi unnuaqtuummaisa. Taatnamik munağitqugipsi. ³² Pakma agaayyutigipsi Agaayyutmun qaunagitquplusi suli maliktuatquplusi uqauttutaanik ilisautigikkağma ilipsitñun. Agaayyutim sayaksraqağasi suli qaitchilusi ikayuutmik pigikkağmiñik iluqaitñun iñugikkağmiñun. ³³ Uvaña kaviunitchuña iñuum manianik naagaqaa atnuğaanjñik. ³⁴ Iłisimagiksi argamnik savaaqalığa piqagñiutigiplugich supayaamik tuvaaqatiumalu inuğikkaptiknik. ³⁵ Tamatkunuuna ilisautianikkipsi sakuuguni iñuum ikayuıłiksrañanik sayaitchuanik itqagilugu Atanguruam Jesus-ñum uqauttutaa itna, ‘Quvianatluktuq aatchuiruni aatchuusiaqalığmiñ.’ ”

³⁶ Paul-ñum uqaaqtuutianikamigich sitquqatiginiğai iniqsruiğmun. ³⁷ Qianiqsut iqtıluğ Paul kunikługulu, ³⁸ aasiiñ aliasruutigiplugu nipliłha qıñitqıkkumiñaiñnipliuni ilinjitñun. Tuvaaqatchiğñiğaat ikityaqman umiaqpañmun.

21

Paul-ñum Iğlauha Jerusalem-mun

¹ Tavra avitnapta ilinjitñiñ tiksıqhuta nalğuqhuta ikaaqtugut qikiqtamun Cos-mun. Uvlutqikmanaasiiñ tikitchugut qikiqtamun Rhodes-mun tavrakñaasiiñ tiksilgitłuta Patara-mun. ² Tavrani ilitchuğigikput umiaq ikaagñiağniqsuaq Phoenicia-mun. Taavrumuña ikipluta tiksilgitçugut. ³ Qiñiqnaqsipman qikiqtaq Cyprus uñalliñaañagun qikiqtam tiksıqsugut Syria-mun. Tyre-mun tulaktugut, taavrumaniasiiñ taamna umiaq-pak niuriñiaqhuni usiamiñik. ⁴ Paqitlugich ilañich ukpiqtuat nayuğivut akunniqsaaami. Añalataagun Ipqitçhuam Irrutchim iñiqtiğaluğaat Paul Jerusalem-muqunıtlugu. ⁵ Aglaan tavrani irviksraqput nunjitman aullalgitchugut. Iluqagmıñ ukpiqtuat ilaqatituummağmıñ suli qıtunğaqtuuummağmıñ malikkaatıgıt sıłataanun Tyre-m. Tasamaniasiiñ tağium sıñaani sitquqhuta iniqsruiqtugut. ⁶ Tavra ikıkapta umiaqpañmun ilinjiłli airut.

⁷ Tyre-miñ tikitchugut Ptolemais-mun. Taavrumani piqasılgitkivut anıqatiut nayuqlugich uvlumi. ⁸ Uvlutqikman pisuktuaqhuta tikitchugut Caesarea-mun. Taavrumani uqaqtım Philip-ñum tupqanukapta nayuutirugut ilaani. Philip tallimat malğuguutıgıkkañat ikayuqtiksraqtat Jerusalem-mi piksraqtaañuruat. ⁹ Taamna Philip panıqagñiqsuaq sisamanik nivıaqısanik uıñiñniğılaanik sıvuniksriqırauplutıñtuuq. ¹⁰ Inñanikmiugullu qapsiñi uvluni sıvuniksriqiri atilik Agabus-mik agğiğñiqsuq Judea-miñ. ¹¹ Aasii utlakamisıgıt Paul-ñum tapsia tigukamiuñ isıgañni argañni lu qılığniğai nipliçhuni, “Taatna Ipqitçhuaq Irrusıq nipliçsuq taatnatun, Jew-ñuruat Jerusalem-mi qılıçsruiğisığaat marruma tapsım iñua aasii Jew-ñunıçhuanun qaisağilugu.” ¹² Taamna tusaakaptıgu uvagutlu atlatlu tavraniıttuat uqapsaağaluğikput utlautıtuñıtlugu Jerusalem-mun. ¹³ Aglaan Paul-ñum kiugaatıgıt, “Suvaata qıaplusi sayaiğniaqpsıtıña? Uvaña itqanaıgutianıksımagıga qılıçsrıkkaułıksraq Jerusalem-mi unniñ tuqqutaułıksraq piqusığıluña Atanığmik Jesus-mik.” ¹⁴ Nutqaqtilguitñaptıgu nipliutıłhiñagıkput, “Agaayyutım pitqutaa iñıqtayumuıq!”

¹⁵ Ipsaağaluqaapta pağnapluta aullaqtugut Jerusalem-mun. ¹⁶ İlanısa ukpiqtuat Caesarea-miñ tuvaaqatchığaatıgıt Mnason-ñum kiñunğananun nullañavıksraptıknun anaqami. Mnason-guuq Cyprus-mıunıruuaq ukpiqtuağunıqsuaq sıvulliçsigun sıvuaniımma.

Paul-ñum Tikiqattałha James-mun

¹⁷ Jerusalem-mun tikitñapta anıaqatiupta quyaplutıñ pağlagaatıgıt. ¹⁸ Uvlutqikmanaasiiñ Paul-ñum piqasığaatıgıt qıñiğıaqıluğ James, aasiiñ ukpiqtuanıruatlu qaukıñıç nayuutiniçsut tavrani. ¹⁹ Paul-ñum pağliñanıkamıgıç

tusaayugaaqtinnigai iluqaanik Agaayyutim iñiqtanjanik tumigiplugu savaagikkani akungatni Jew-ñunitchuat.²⁰ Naalaqtaunjanikamitruñ quyanigaat Agaayyun nipliutiplugu Paul itna, “Aniqatmaan, kanjqsillagiñ piqalha iñugiallapiaqtuanik Jew-ñuruanik ukpiqsriruaniktuuq aglaan ilinich piipkaitlutin Moses-ñum maligutaksrajanik.²¹ Iñuich uqautigigaich ilisautriñiplutin Jew-payaanik iñuuniaqtuanik atlat nunaaqqinjitñi suksraaqplugich maligutaksraq qaisauruaq Moses-kun, uqautiniplugich nalunaitñutchiqsuqunjitlugich qitunğauragikkanich naagaunniñ kamagitqunjitlugich Jew-ñuruat ilitqusiat.²² Taipkua nalupqinaitchuamik tusaagisigaat agğiñiñ. Qanuğisiñiqpisami?²³ Atuiruksaurutin. Piqaqtuq-samma sisamanik anutinik uvani akiqsruqtuanik Agaayyutmun taanğagumiñaiñhat salipkağumiñaiñhatlu niaqunich.²⁴ Taapkununa anutinun ilaliutilutin Jew-ñuruat ilitqusiatigun salummaqsagutin suli akiliutilugich tunillaautiksranik nuyaitlasilugich. Taatnağuvich iluqağmiñ ilitchuğinayağaat tanjigilha qanutchim tusaakkağmiñ ilipkun, sulipsuuq tupiksriñiñ maligutaksrajanik Moses-ñum.²⁵ Aglaan Jew-ñunitchuat ukpiqtuagutuqat ilitchuğipkaanikkivut sivunniutiptiknik itna, ilinjitñun nigitqunjitkivut niqiniglu tunillaautauruamik aanguanun aukmiglu unniñ qimisanik suli piisimaaglugich qaayuğnaqtuağigmiñ atlatuñkun.”²⁶ Aasiñ Paul ilaliutiniqsuq anutinun. Uvlutqikmanaasiñ salummaqsagatauniqsuq tuvraqługu Jew-ñuruat ilitqusiatigun suli utlautipluni agaayyuvikpañmun uqautityaqługu agaayuliqsi qakuguaglaan salummaqsagatiqtiñ naanniaqtilaanjanik. Akunniqsaanjanikpan tunillaqsagumaniqsut.

Paul-ñum Tigukkaulha Agaayyuvikpañmi

²⁷ Tallimat malğuk uvlut nuñitchautatni ilanisa Jew-ñuruat Asia-ğmiunñuruat qiniğniğaat Paul agaayyuvikpaum iluani. Akatiğniğaat iñugiaktuat iñuich, aasiñ tiggugłukługu Paul.²⁸ Iğialaplutin itna, “Israel-aagmiut! Ikayuğitchi. Uuma iñuum ilisautriruam iñunñik nanipayaaq akikñaqługich Israel-aagmiut suli akikñaqługu maligutaksraq qaisauruaq Moses-kun unniñ akikñautipluni uumuuna agaayyuvikpañmun. Pakmaunniñ itqutrimalgitchuq Jew-ñunitchuanik uvuna qaayuğnaqsipkaqługu ipqitchuaq ini.”²⁹ (Taatna niplianiqsut atakkii sivuani qiniğługu Paul nunaaqqimi piqatiqalha Jew-ñunitchuamik Trophimus-mik Ephesus-miumik aasiñ itqutinasugniaqługu agaayyuvikpaum iluanun. Taatnaqługu tiggugłunniğaat.)³⁰ Taatnaqhutin iluqatin iñuich nunaaqqimi akatauniqsut. Iñuich atautchikun aqpaqsruqhutin Paul tiggugłunniğaat aasii kalikługu agaayyuvikpañmiñ. Tavrauua agaayyuvikpaum pañi umiñniğaiç.³¹ Taapkua aupiñautriruat tuquñhiñaagųsaqmigaatlu Paul, imma kilinniğaat Rome-mağmiut anuyyiuqtinisa qauklat iñupayaat Jerusalem-mi akatauniplugich.³² Taavruma qaukium katitiqługich analatit suli anuyyiuqtini upaktuğniğai iñugiakpauraqtuat iñuich. Qiniqamitruñ qaukliq anuyyiuqtituummaan anaumiğniğniğaat Paul.³³ Taavruma qaukium tikitñamiun Paul tiguniğaa aasii tillisigiplugu qiliqsruquplugu malğuiñik kalimniğniç. Tavraasiñ apiqsruqtaaqsiñiğai itna, “Kiña una anun? Sumik savvaqłukpa?”³⁴ Tamatkua iñugiakpauraqtuat iğialaaqsiñiqsut atinitchuamik nipimik. Qaukium ilitchuğilguiñniğaa sumik agvisiqhutin itnasigalhat. Taatnaqhuni tiliñiğai anuyyiuqtit Paul inaatnuutitquplugu.³⁵ Tikiutikamitruñ tutipqiñun anuyyiuqtit akiyağaat Paul atakkii iñuich qinnaktaliqpaitlutin.³⁶ Iñuich malgutigaluagniqsut iğialaplutin, “Tuqqutchiun!”

Paul Uqapsaagutruruq Inmiñik

³⁷ Anuyyiuqtit itqutihniñaagųqmatni Paul inimiknun ilaan nipliutiniğaa qaukliq, “Uqaqatigillakkumiñaqpigiñ?” Taavruma apiqsruğniğaa, “Uqatlavich Greek-tun?”³⁸ Ivrumiñanunñitpich Egypt-miu qanaqammiuraq akatchipluni akililiqsuutmik, sivulliqługich sisamanik kavluutiyunjanik satkuliñnik iñuilaamun?”³⁹ Paul-ñum kiuniğaa, “Jew-ñuruña animapluna Tarsus-mi Cilicia-miittuami, iñugipluna taavrumani nunaaqqimi iñuich ilisimallautakkanatni. Nipliqsillanjananña iñunñun!”⁴⁰ Tavra qaukium

uqaquniġaa. Paul-guuq tutipqiñun qikaqħuni urriqaniġai iñuich. Nipaiqmata ilaan nipliutiniġai Hebrew-tun itna,

22

¹ “Aniaqatiumaan suli aapanuruasii, naalaġniłłaksiuñ uqautiksraġa patchisaiłłapkun sivuqqapsitñi!” ² Taapkuaguug tusaagaqsikamitruñ uqaqħugu Hebrew-tun iñuksruigñiqsut. Paul-ñum uqautipsaagñiġai itna, ³ “Uvaña Jew-ñuruña. Tarsus-mi Cilicia-miittuami animagaluaqħuña, uvaniasiñ Jerusalem-mi iñuguqtuña. Gamaliel-mik ilisautriqaqtuña. Ilaan pillautaqħugu ilisautiġaana sivulliapta maligutaksrajanik. Nalaunñasuktuanjuruñaptuuq Agaayyutikun iluqapsisun uvaniittuatun uvlupak. ⁴ Nagliksaaqtitkitka iñuich tuqunniqaqħugich ukpiqsripmata Christ-mik, añutiniglu aġnaniglu tigusiullakħuña inillaktaqħugich isiqsiviñmun. ⁵ Qaukħiat agaayuliqsit suli iluqaġmiñ sivulliuqtiġruat Jerusalem-mi nalupqinaiyaġaat uqaqtilaġa ilumutun. Iliniñiñ aglaksraqħuña Jew-ñuruat katraġviatnun Damascus-miittuanun, aullalgičħuña tigusityaqħuña ukpiqtuanik Jesus-mik Jerusalem-mun utqutrityaqħuña kalimñiġñik qiliġlugich anasiññuqsagviksrajanatnun.

Paul-ñum Uqaħha Mumiliġmigun

⁶ “Uvluqpaguqtuami igliłłamni qallipluġu Damascus taimmaiñaq qaumanġum pakmakħa qaggutigaana. ⁷ Katakama nunamun tusaagiga nipi uvañnun itnaqtuaq, ‘Saul, suvaata nanjitipña?’ ⁸ Apiqsruġiga, ‘Ataniiq, kisuvich?’ Kiugaana, ‘Uvaña Jesus-ñuruña Nazareth-miu nagliksaaqtitagikkan.’ ⁹ Tuvaaqatiuma qaumaniq qiñiġaluġaat aglaan nipaa uqautrima tusaanitkaat. ¹⁰ Apiqsruġiga, ‘Ataniiq, sutquviña?’ Atanġum kiugaana, ‘Makillutin Damascus-mugiñ. Taamma taamani uqautiniġaatin iluqaanik Agaayyutim sivunniutaanik ilipnun atuqupluġu.’ ¹¹ Taavruma qaumaniqpauram qiñitlaiqsitigñiqmaña tuvaaqatiuma tasiuqħuña Damascus-mun tikiutigaatja.

¹² “Taavrumani añun inniqsuaq atilik Ananias-mik agaayyutiqaqħuni tupiksriuaq maligutaksranik kamagikkaupluniłlu Jew-ñuruñanun Damascus-mi. ¹³ Taavruma utlaniġaana. Qikaqami saniqqamnun nipliutigaana, ‘Aniaqaan Saul, qiñitlasitqigiñ!’ Taimmaiñaq qiñitlasitqiksuna. ¹⁴ Nipliutigaana, ‘Sivulliapta Agaayyutaata piksraqtaagigaatin ilitčuġitqupluġu pisułli, qiñiupluġu Agaayyutim savaktini suli tusaatqupluġu taavruma nipaa. ¹⁵ Ilisimaraugisirutin ilaagun uqautilugich iñupayaat qiñikkapnik suli tusaakkapnik. ¹⁶ Pakma utaqqisunaqnak! Makillutin paptaaqtillutin, killuqsautitin piiqsillugich agaayuiñ atqagun.’

Paul-ñum Tuqłukkauħha Quliaqtuaqupluġu Jew-ñunjičħuanun

¹⁷ “Jerusalem-mun utiqama agaayyuvikpañmi iniqsrułłamni qiñiiquuraaqtuña, ¹⁸ Agaayyutmun uqautipkaqħuña itna, ‘Qilamiksruġutin Jerusalem-miñ aullaġiñ atakkii iñuich uvani akuqtuġumiñaitkaat ilisimarauiħiñ uvapkun.’ ¹⁹ Kiugiga, ‘Ataniiq, ilinisa ilisimallapiaġaat katraġviñi isiqtaksraqtułiġa ukpiqsriuanik ilipnik ipiġaqtuqħugich. ²⁰ Suli Stephen ilisimarigikkan tuqqutaupman uvañaptuuq tavraniittuña iħuagipluġu tuqqutauiħa unniñ qaunaksipluñ tuqqutchiuat atnuġaanitñik.’ ²¹ ‘Aullaġiñ tuyuġigisigikpiñ Jew-ñunjičħuanun unjasiksuanun,’ Atanġuruam nipliutigaana.”

²² Iñuich naalaġniñiġaat Paul. Aglaan nipliutigikmagu taamna iġialaksaġniqsut nipitutilaagmikni, “Igitchiuñ, tuqqutchiuñ! Ilaa iñuuruksraunjičħuq!” ²³ Iliniçħ iġiallagmiñ atnuġaamiknik isaaqtausiçħutiñ qavia silamun tinipkaġniġaat. ²⁴ Aasii Rome-maġmiut atanġata iñugikkani tiliñiġai Paul itqutitqupluġu anuyyiuqtit inaatnun tillisigipluġu ipiġaqtuqupluġu ilitčuġiniaġluġu suvaata Jew-ñuruat qinnallapiaqtilaanatnik. ²⁵ Ilinisa qiliqsruanikmatni ipiġaqtuġviksraġmiñun Paul-ñum nipliutiniġaa anuyyiuqtit qaukħiat qikaqtuaq tavrani, “Ipiġaqtuħiñauvisiuñ Rome-ñum iñugikkaña apiqsruqtaġaluqnaġunniñ savvaġlukmañaan?” ²⁶ Taavruma anuyyiuqtit

añalataata tusaakamiun ilaan qulliqpiaq nipliutiniġaa, “Qanuq savaaqapich? Taamna añun Rome-ñum iñuginiġaa.”²⁷ Taatnaqhuni añuyyiuqtit qulliqpianata Paul utlakħugu apiqsruġniġaa, “Uqautinġa. Rome-ñum iñugivatin?” Paul-ñum añiġniġaa.²⁸ Qulliqpian nipliutiniġaa, “Uvañali tauqsiagikkaġa Rome-maġmiuġuliksraġa maninġmik.” “Aġlaan uvañ animaruñ Rome-maġmium iñugipluñ,” Paul-ñum itnaġniġaali.²⁹ Taatnaqmarguuq tamatkua apiqsruqtaqtiksrautai Paul-ñum piiqsaagniqsut tavrauvaa. Taamnaunniñ qulliqpiaq iqsitchañniqsuq kañiqsikamiun Paul-ñum Rome-maġmiunutilaana suli ilaan qiliqsruqtinniqamiun kalimñiġñik.

Paul-ñum Tikiutiqaħa Uqaqsittaaqtitchirinun

³⁰ Taavrumaguun añuyyiuqtit qulliqpianata kañiqsisunniġaa nalupqinaitlukħugu sumik piqusiġħugu Jew-ñuruanun patchisiqutilħa Paul. Taatnaqhuni uvlutqikman ilaan kalimñiġich piiqsinnigai aasii qaukħinisa agaayuliqsit suli iluqaisa uqaqsittaaqtitchirit tiliñigai katitquplugich. Tavrakħa Paul tavruñautiniġaa aasii qikaqtitlugu sivuġaatnun.

23

¹ Paul-ñum qiñiqtuaġataġniġai iriġruiñaaqħugich taapkua uqaqsittaaqtitchirit aasii nipliġhuni, “Aniqatiumaan! Umuñaaġlaan uvlumun patchisaitchuakun qauġrimmaagiuatillautakun iñuuruañuruñ sivuġaani Agaayyutim.”² Paul taatnaqman Ananias-ñum, qaukħat agaayuliqsit, tiliñigai tamatkua qikaqtuat qaniñani Paul-ñum patiktiquplugu qanġagun.³ Paul-ñum nipliutiniġaa, “Ilvich ukpiññuaqtiil! Agaayyutimtuuq nalupqinaigħugu patikkisipmigaatin. Ilvich aquppiruatiin tavrani atanniqsaksraġipluñ tuvraqħugu maligutaksraq naagasuli ilvich naviksimaagitin tilirikavich patiqupluñ.”⁴ Añutirguuq qanittuat Paul-mun nipliutiniġaat, “Agaayyutim qaukħinuruq agaayuliqsaa uqamaqħuutigiñ.”⁵ Paul-ñum kiuniġai, “Aniqatiumaan! Uvañ ilisimañiñniġiga sivulliuqtaupluni agaayuliqsautilaana. Atakkii Agaayyutim makpiġaanñi aġlausimaruq itna, ‘Iłipsi uqamaqħuutiymuñaitkisi iñugikkapsi añalatiñich.’ ”

⁶ Paul-ñum ilitchuġikamigich ilañich katimaruat Sadducee-ñuruanuħat suli ilañich Pharisee-ñuplutiñ ilaan nipliutiniġai taapkua uqaqsittaaqtitchirit, “Aniqatiumaan, uvañ Pharisee-ñuruñ iġñiġipluñ Pharisee-ñuruam. Ittitauruñ uqaqsittaaġvinmi uvani piqutigiplugu niġiugaqalġa tuquruat añitqiliksrañatigun iñuukħimun.”⁷ Taatnaguun Paul nipliġman tavrauvaa Pharisee-ñuruatlu Sadducee-ñuruatlu uqaalatraaqsiñiqsut, aasiiñ katimaruat atinaiqhutiñ.⁸ Atakkii Sadducee-ñuruatguuq uqaqhutiñ tuquruat iñuutqikkumuñaitħugich suli piiñnipluġu irrutchiñiġlu isaġuliñiġlu. Aġlaali Pharisee-ñuruat ukpiqsriplutiñ iluqaitñik taapkuniñ. ⁹ Taatnaqhutiñ katimaruat nipitusaiñagniqsut. Ilañich aġlaliqirit Pharisee-ñuruanuplutiñ qapiqtaillapiagniqsut itnaqhutiñ, “Paqitchilguitħugut savvaqħuutaanik uuma iñuum. Isaġulgum naagaqaa irrutchim ilumun uqautivalukka.”¹⁰ Taapkua uqavaaħat iġlutuyunaiqman taamna añuyyiuqtit qulliqpianat isummigħniqsuq ilinjitñun siquminnasugalugu Paul. Taatnaqhuni añuyyiuqtini tiliñigai taapkunuñ katimaruunun ivayaagitquplugu Paul ilinjitñiñ aasii itqutilugu añuyyiuqtit inaatnun.¹¹ Tamarrumani unnuami Atanġuruam qikaqasiġħugu Paul nipliutiniġaa, “Qapiqtaqnak! Iłisimaraupmatun uvapkun uvani Jerusalem-mi taatnatuntuuq Rome-mi ilisimaraugisirutin.”

Sivunniġun Tuqutħuħugu Paul

¹² Uvlaaġutqikman Jew-ñuruat katimakamiñ sivunniġniqsut. Nalupqinaiqsruqhutiñ akiqsruġniqsut, “Uvagut niġiyumuñaitħugut unniñ imiġumuñaitħugut sumik Paul tuqunñanikkaluaqnagu.”¹³ Sippaqaqħuguguun malġukipiaq taapkua inniqsut sivunni- uqtuat itna.¹⁴ Aasii utlautiplutiñ agaayuliqsit qaukħinjitñun suli sivulliuqtigruatnun itnaġniqsut, “Uvagut nalupqinaiqħugu akiqsruqtugut qanutchimik niġiyumuñaitħuta Paul tuqutkaluaqnagu.”¹⁵ Taatnaġusi, ilipsi uqaqsittaaqtitchirituummapi tuyuqagitchi

anuyyiuqtit qulliqpianatnun Paul tavrūnautitqulugu liilaa apiqsruqtapsaanḡuaḡukḡugu. Uvagut tuqqtukisipmigikput sivuani tikiḡiksranan uvuḡa.”

¹⁶ Aglaarguuq Paul-ḡum uyuguan, aḡnaunḡan iḡḡiḡa, tusaaniḡaa taamna sivunniukkanat. Taatnaḡhuni anuyyiuqtit inaatnun isiqhuni utlanḡiḡaa Paul uqautityaḡḡugu taavrumiḡa. ¹⁷ Paul-ḡumaasii tuḡḡuqamiuḡ anuyyiuqtit anjalataat nipliutiniḡaa, “Anuyyiuqtit qulliqpianatnun taamuḡautiuḡ una nukatpiaq, piqagḡiḡsuq uqauttutiksraḡmiḡiḡ ilaanun.” ¹⁸ Taavruma anjalatim taamuḡautiniḡaa qulliqpianatnun anuyyiuqtit itnaḡhuni, “Paul-ḡum isiqtauruam tuḡḡuḡḡuḡa inḡiḡaaḡa ilipnuutitquplugu una nukatpiaq. Sammaguḡuq uuma uqauttutiksraḡaḡaatin.” ¹⁹ Taavruma anuyyiuqtit qulliqpianata tasirriutipluguguḡuq avuḡaḡtaagutiniḡaa aasiiḡ apiqsruḡḡugu, “Sumik uqauttutiksraḡaḡpiḡa?” ²⁰ Taavruma nukatpiam nipliutiniḡaa, “Jew-ḡuruat sivunniuqtut inḡiḡukhutin uvlaakun tikiutitquplugu Paul uqaqsittaagvinḡitḡun apiqsruqtapsaanḡuaḡukḡugu. ²¹ Aglaan aniqnagich atakkii malḡukipiaq iḡuich sippalik iriqsimaniaqtut utaqḡiruut ilaanik apqutmi. Iliḡich akiqsruḡtaanikhutin niḡitqikkumiḡaitḡutiḡ unniḡiḡ imitqikkumiḡaitḡutiḡ tuqqtukaluaḡnagu ilaa. Iliḡich-amma itqanaiḡhutiḡ utaqḡiḡaat ilvich anḡiḡksran.” ²² Taavruma qulliqpiam nipliutiniḡaa taamna nukatpiaq, “Kisumununniḡiḡ taamna ilḡchuḡipkaḡḡiaḡnagu suli tamatkuniḡa uqaḡtilaan uvamnun.” Taatnaḡqaaḡḡugu taamna nukatpiaq aullaḡtinniḡaa.

Paul-ḡum Tuyuulḡa Kavanauruamun Felix-mun

²³ Taamna qulliqpiaq tuḡḡuḡiḡiḡsuq malḡuḡnik anjalatiḡitḡiḡ anuyyiuqtit uqautiniḡiḡ, “Itqanaiḡaḡitchik malḡuk kavluutik anuyyiuqtinik suli piḡasukipiaq qulinik tuttuḡpiraḡtinik suli malḡuk kavluutik panaliraḡtinik Caesarea-muktuksranik. Itqanaḡumagitik anaḡapak aullatlasilugich. ²⁴ Suli itqanaiḡautilugu tuttuḡpaḡnik Paul-ḡum usiaḡsiḡviksraḡiḡiḡ tikiutriksraḡiḡiḡ aniyaḡniusunḡaḡani kavanauruamun Felix-mun.” ²⁵ Aasii taamna qulliqpiaq aglaḡniḡsuq taamuḡa itna, ²⁶ “Claudius Lysias tuyuḡtuḡ uumiḡa kavanauruamun kamaḡaḡhuni Felix-mun, iḡuaḡḡun! ²⁷ Una anun Jew-ḡuruat tiguplugu tuḡḡuḡiḡiḡaaḡuḡḡnikkanat aasiiḡ piḡasiḡḡuḡa anuyyiuqtimnik annautikkaḡput, atakkii ilḡchuḡiḡiḡa ilaa Rome-miḡ kanḡiḡaḡḡa. ²⁸ Kanḡisipsaaḡukḡugu sumik piḡhagun patchitchiḡḡugu uqaqsittaḡtitchiriḡitḡun utlautiḡiḡa. ²⁹ Iḡchuḡiruḡa qanutchimik piḡaisilaanḡanik tuḡurrutauyumiḡaḡtuamik unniḡiḡ isiqtauluni. Aglaan inḡmiḡ malḡiḡutaḡmikkun patchisiḡusimagaat. ³⁰ Uvaḡa kilikkaukama Jew-ḡuruamun sivunniugutiniḡlugu tuḡḡutḡukḡugu piḡatchiasunḡaḡnagu tuyuḡiḡiḡa ilipnun, tamatkuaptuuḡ patchisiḡutrai uqautiḡitka tikiutitquplugich agvisiḡich akikḡaḡḡugu ilipnun.”

³¹ Anuyyiuqtit atuummiḡiḡaat tillisiḡiaḡtiḡ. Aullaḡtiniḡaat Paul tamarrumani anaḡami tikiutiḡlugu Antipatris-munaglaan. ³² Uvlutḡikman tamatkua pisukhutiḡ anuyyiuqtit piruat utiḡniḡsut aglaan tuttuḡpiraḡtuat igliḡutituiḡaḡḡugu Paul. ³³ Tikiutikamitruḡ Caesarea-mun kavanauruamun qaiḡḡiḡaich aglaillu Paul-lu. ³⁴ Taavruma kavanam agliḡianikamiḡich apiqsruḡniḡaa Paul sumiuḡupmagaan. Iḡchuḡikamiḡ taamakḡa Cilicia-ḡmiḡuḡḡa, ³⁵ Felix-ḡum Paul uqautiniḡaa, “Ilvich pasiritin tikitpata naalaḡniḡisiḡiḡiḡiḡiḡ.” Aasii ilaan tillisiḡiniḡaa Herod-ḡum atanḡum inaani Paul qaunagitquplugu.

24

Jew-ḡuruat Paul-mik Pasitḡiḡhat

¹ Kiḡuatigun tallimat uvlut Ananias, qauḡkiat agaayuliḡsit, piḡasiḡhuni ilḡitḡiḡ sivulliuḡtiḡruat suli malḡutaksraliqirimik atiliḡmik Tertullus-mik tikiḡḡiḡiḡsut Caesarea-mun. Aasii uqaḡiḡaat akikḡautriḡ Paul-kun taavrumuḡa kavanauruamun.

² Tavrunautianikmatrun Paul, Tertullus uqagñiqsuq itna, “Kamanaqtuatiin Felix! Tumigiplugu aňalatillautilhiñ siviluruamik aňuyautairrutiaqatitkiptigut suli isumatulipkun ikayuđitin iñuvut tumigiplugich iñugiaktuat ihuaqsruutit. ³ Quyyatigigikput sumiunniñ nanipayaaq, aasii quyyatiqallapiagiptigiñ. ⁴ Aglaan mingúqtillutin piyumagaluqnak inigikpiñ naalallaquplugu naigilugugu uqagiraksraaput. ⁵ Una iñuk ilitchugikkaqput iñukhuqtauplugu, akungatni Jew-ñuruat iluqaani nunami aullağniirağaqtuuaq akarrutinik suli ilaa qaukhiupluni Nazarene-ñuruani. ⁶ Agaayyuvikpañmik qaayuğnaqsiliugñiaħa pisigiplugu uvagut tigukkaqput atanniğukħugu tuvrağlugu maligutaksraaput. ⁷ [Aglaan qaukhiium aňuyyiuqtit qulliqpianata Lysias-ñum upaktuqhuta uvaptikniñ ivayaagigaa. ⁸ Aasii Lysias-ñum uqautigaatigut tikiutritquplugich patchisaatnik ilipnun.] Ilvich apiqsruqtağupku ilitchuginayaqmigiñ ilaaniñ iluqaan akikñautivut ilaagun.” ⁹ Tamatkuaptuuq atlat Jew-ñuruat tavrani tappiğñigaat Tertullus-ñum akikñautaa Paul-kun itnaqhutin, “Iluqani tamanna uqauttun ilumutuuruq.”

Paul-ñum Uqapsaagutriħa Sivugaani Felix

¹⁰ Taavruma kavanauruam urriqaniğaa Paul nipliquplugu. Paul nipli-aqsiñiqsuq, “Ilisimagiga iñugiaktuami ukiumi aňalatchiħiñ uumiña nunaaqqimik. Quyangigiga patchisaiyahiksrağa sivuqqapni. ¹¹ Ilitchugiraksrağigiñ qulit malğuk uvlut qaanianikkaluaqtinagich utlutiħiga Jerusalem-mun Agaayyutmik kamak-srityaqħuña. ¹² Jew-ñuruat ilitchuginikaluağaatña taamavrumani agaayyuvikpañmi qapiqsigiutraqħuña iñuñnik naagaunniñ akatchiħuña iñuñnik katimmavinmikni tupiğni naagaqaa nanipayaaq nunaaqqiñi. ¹³ Naagaunniñ ilinisa nalupqinaiyağlugu pilguitkaat akikñautriñ uvamnun. ¹⁴ Aglaan nalupqinaiğlugu uqautigikpiñ, maliktaullakkiga tamanna apqutaa nutaupluni ukpiğiraksram ilinisa uqagikkañata sagluuqtuanuplugu. Sivullipta Agaayyutaat agaayumaagvigigiga, ukpiğigitkaptuuq tuvraqħuğu maligutaksraq qaisauruaq Moses-kun suli aglausimaruat makpiğaanitñi sivuniksriqirit. ¹⁵ Niğiugaqaqmionaptuuq ilinisitun, itna, Agaayyutim iluqaisa tuquruat iñuich aňipkagisiplugich, nakuuruatlu pigiitчуatlu. ¹⁶ Taatnaqħuña ataramik qauğrimmaagiutillautaqaguktuña patchisaitħuña sivugaani Agaayyutim suli iñuich. ¹⁷ Iñugiaguraqtuani ukiuni piisaallaqqaqħuña Jerusalem-miñ utiqtuña saagaqqaqħuña maninmik aatchuutinik nunaaqqiğmionuqatimnun suli tunillağiaqħuña. ¹⁸ Taamna savaagipkaqtitlugu paqinnigaatña agaayyuvikpañmi, naatchianikama iğguutiksraqtuğvikaanik atuqtaksranisigun Jew-ñuruat. Tavrani iñugiaktuat iñuich iqataunitchut uvamni unniñ qanusiq akarrun ingitchuq. ¹⁹ Aglaan ilañich Jew-ñuruat Asia-ğmionuplutin ittuat. Taipkuaptuuq uvuña sivuğañiutiruksraugaluqatut ilipnun ilitchugipkagiagħlugu akikñautriñ piqagumiñ qanutchimik uvapkun. ²⁰ Ki, ukua iñuich uvaniittuat uqagilitruñ paqitağikkaqtin nalaunğirrutiga sivuğañiusimmaħamni uqaqsittaagtitchirinun. ²¹ Aglaan una atausiq nipliutigigiga makitaħamni sivugaatni, ‘Ipsi atanniğñiaqpsitña ugluvak piqutigilugu ukpiqsriħiga tuquruat aňitqikkisiñiplugich.’ ”

²² Felix-ñum ilitchuqsiriuam agaayyutikuagiamik katimaħiq umikkaa itnaqhuni, “Aňuyyiuqtit qulliqpianat, Lysias, agqiapan sivunniğisigiga taamna uqavaagutiksi.” ²³ Taatnaqman Felix-ñum tillisiginiğaa aňuyyiuqtit qaukhatnun Paul qaunagitquplugu aglaan tigutaagisunaqnagu, aasiiñ tillisigiplugu ilannaaniñun piqatliħiñaagūqħuğu inuğikkañigun.

Paul-ñum Sivugañiutipkaħa Felix-mullu Drusilla-mullu

²⁴ Qavsich uvlut qaanianikmiullu Felix Jew-ñuruamik ilaqatilik Drusilla-mik tikiññiqsuk aasii uqagatigisukħuğu Paul. Taatnakii Felix tusaapsaaguktuuq ukpiqsriħikun Christ Jesus-mik. ²⁵ Paul uqagaluqman nalaunñaruahikun, inmun aňalagusihksrakun, suli atanniivium uvluağun tikitchuksrakun Felix isumallaagaqsiñiqsuq. Aasii nipliqhuni,

“Aullahiñaaguqtutin pakma. Piviksranitqikkuma qannigisigikpiñ.” ²⁶ Suli ilaan niğiugagigaluağniğaa Paul qaitchiñasugalugu maninmik. Taatnaqlugu ilaan uqaqatigigaluağniğaa akulaiqlugu. ²⁷ Aglaan malğuk ukiuk atuumaanikmaknik Porcius Festus inanigñiğaa Felix kavanauhagun. Taatnaqhuni Felix-ñum ihuaqnağukhuni Jew-ñuruanun isiqtağituiñağniğaa Paul.

25

Paul-ñum Injaqatha Umialinmun Rome-mi

¹ Tavra Festus taamna pinjasunik uvlianikami tavrani nunamiñi qaukhiğquamiaglaan Caesarea-miñ Jerusalem-munniqsuq. ² Tavrani Jew-ñuruat qaukhiğich agaayuliqsiniisa suli sivulliuqtigruaniisa tikiutinigaich ilinisa akikñautigikkatin Paul-kun. ³ Taamna kavanauruaq Festus apiginigaat quyalitqulutin Paul Jerusalem-muktitquplugu. Ilinich sivunniugaqahutin tamaani apqutaani tuqqutçukhugu. ⁴ Festus-ñum kiuniğai, “Tasamani Caesarea-mi Paul isiqsimakkauruq. Uvanali sivuniqaqtuñu utitqigukhuna. ⁵ Qaukhiğkasi Caesarea-muktilhiñaugisi uvapkun akikñagiğlugu tasamma iñuk savvaqluksimakpan.”

⁶ Festus taamna itkaluaqami tallimat pinjasuni lu naagaqaa qulini uvluni. Utigniqsuq Caesarea-mun. Uvlutqikman atangum aquppiviani aquppipluni tiliriñiqsuq Paul tavranautitquplugu. ⁷ Paul tikitman Jew-ñuruat agqiqatauruat Jerusalem-miñ qikaqhutin avataanun iglulisullapiagnağaat supayaatigun, ilumutuutillaallapiaglugich pilguisagmiktigun. ⁸ Aglaan Paul uqautiginiqsuq inmiñun itna, “Savvağluutaitçhuna akikñaqhugu Jew-ñuruat maligutaksraña unniñ agaayyuvikpak naagaqaa Rome-mağmiut umialgata tillisai.” ⁹ Taatnaqman Festus-ñum quyalinigağlugich Jew-ñuruat apiqsruğniğaa Paul itna, “Jerusalem-mukkumiñaqpiç atannikkautyagutin sivuqqamni taamani tamatkunuuna akikñausiapkun?” ¹⁰ Paul-ñum kiuniğaa, “Qikağuktuna sivuğaani atanniivian Caesar-m, umialgum Rome-mi. Sivunniuglinña taakmani. Killuqsagumiñaitkitka Jew-ñuruat supayaakun, ilvittuuq taamna ilisimapmigiñ. ¹¹ Savvağluktaunuluña piguma uvanun tuqurrutiksrauyumiñaqtuamik iniqsrunitçhuna annagugluña anasiñjuqsautmiñ. Aglaan tamatkua akikñautaat akikñaqtima tanjigilaukpan, kia-unniñ qaisaksrağinitkaña ilinittun aņalataksrauluna. Taatnaqlugu Rome-mağmiut umialganun utlautiksrapkun injaqaqtuña.” ¹² Tavra Festus-ñum uqaqatigiqqaaglugich sivunniuqtini kiuniğaa, “Rome-mağmiut umialgatnun injaqaqtuatiin, taakmuña umialgamun aullağisirutin.”

Paul Sivugañiusimağaat Agrippa-munlu Bernice-munlu

¹³ Qavsich uvlut kinuatigun Umialik Agrippa suli Bernice tikiñniqsuk Caesarea-mun pağlatyaqlugu Festus. ¹⁴ Ilinik qapsiñik uvlianikmaknik tavrani Festus-ñum uqautiniğaa umialik Agrippa Paul-ñum pasikkusiananik itna, “Anun-samma uvani ittuq Felix unisaña isiqsivinmun. ¹⁵ Uvaña utlautikama Jerusalem-mun Jew-ñuruat qaukhiğisa agaayuliqsit suli sivulliuqtigruaniisa akikñaqhugu uvanun tuqqutitqukkanat. ¹⁶ Aglaan kiugitka Rome-mağmiut taatnalguiñniplugich, uvagut uqaqsittaagtaitkikput pasikkauruaq iñuk uqapsağaluaqtitnagu kigiñaaglugich taipkua pasirai. ¹⁷ Taatnaqlugu taipkua pasirai tikitmata uvuña piñatchiasuñaqnagu uvlutqikman isivgiugukhugu tilisiruña taamamna anun sivugañiutitquplugu. ¹⁸ Taapkua igluliqusutiruat makitnamin akikñautiksraiñniğaat savvağluutaanik niğiugikkamnik. ¹⁹ Naagatai ilinisa uqaksraqtuutigiñhiñaqsigaat ukpigusiğmikkun suli iñukun tuquruakun atiqaqtuakun Jesus-mik Paul-ñum uqağikkanagun iñuuplugu. ²⁰ Uvaña nalupqisrukama qanuq ilitçhuginiakisrañatnik tamatkua, apiqsruğiga Paul ilaa piyummatiqagayaqmagaan Jerusalem-muħksrañagun tamatkunuuna uqaqsittaagiğuni tasamani. ²¹ Aglaan Paul-ñum injağikkaña ataniğmuutitqupluni Caesar-mun umialinmun Rome-mi. Taatnaqluña

tiligiga qaunagitquplugu tuyuġiniałhanunaglaan taakmuġa umialinun.” ²² Agrippa-m nipliutinigaa Festus, “Taamamna aġun tusaayummiuqmiñigiga.” “Uvlaakuġuqpan tusaagisiñigiiñ,” Festus-ġum kiunigaa.

²³ Uvlaakuagun Agrippa-lu Bernice-lu utlautiniqsuk atnuġaallauqhutik savaktituum-maġmik. Isiqttut katimmaviġmun piqasiqhutik qaukligiñik aġuyyiuqtinik suli nunaqqim sivulliuqtaiñik. Festus-ġum tillisiginiġaa Paul tavrurautitquplugu ²⁴ nipliqhuni, “Ataniiq Agrippaa suli iluqasi uvaniiqataurasii! Una aġun ittuq iluqagminġ Jew-ġuruat uvani suli Jerusalem-mi pasikkaġat uvaġnun niplirautigiplugu iñuuruksraunġigiiñiplugu. ²⁵ Aglaan paqitchilguitkiga qanutchimik tuqurrutiksraġanik. Aasii ilaa Caesar-mun inġiaaqman sivunniutigiga tuyuġisuklugu taakmuġa. ²⁶ Aglaan nalupqinaitchuamik piitchuġa agvisiksraġanik Paul-ġum umialimnun tuyuksramnik. Taatnaqługu sivuġaġiutipkaġiga ilipsitñun, suvaluk sivuqqaġnun, Umialiik Agrippaa, ilitchuġiniurapsaaqqaagługu aglaak-sranikkasugaluġa qanutchimik. ²⁷ Uvamni nalaunġaitłuni tuyuqalıksraq isiqtamik Rome-mun nalupqinaiqługu akikġautiksraitłuni ittuamik.”

26

Paul-ġum Uqapsaagutriłha Inmiñik Sivuġaani Agrippa

¹ Agrippa-m nipliutinigaa Paul, “Ilvich uqautigihiiñaaġuqtutin ilipkun.” Tavra Paul isakługich argaġni aullaġniñigaa itna, ² “Umialiik Agrippaa! Uvaġa quviasullapiaq-tuġa uvlupak sivuqqaġni uqagviqaqtitaullapkun tamarrumuuna iluqagminġ Jew-ġuruat akikġautaagun uvamnun. ³ Ilvich suvaluk ilisimmaagiksutin iluqaitñik Jew-ġuruat il-itqusiatnik suli uqaksraqtutigisuukkaġitñik. Taatnaqługu inġigikpiñ naalaġnitqupluġa qiñuiġutin.

⁴ “Iluqagminġ Jew-ġuruat ilisimagaat iluqaan iñuuniałiġa, atakkii nutaullamniñaglaan iñuuniaqtuġa iñumni nunamni suli Jerusalem-mi. ⁵ Uqalıhiñaaġurur ut ilisimakkaqtin uqautigisugluġa piyuminġ. Ilisimapmiut aullaġniłhaniñaglaan ilaġitilaamnik Pharisee-ġuruanun tuvraiñiapiagaqtuat maligutaksranik pitługlugu atlaniñ. ⁶ Pakma qikaqtuġa uvuġa atanniqsaksraqkluġa piqutigiplugu niġiugaqalıġa Agaayyutmun immiumaniałhanik akiqsruutmiñik sivulliaptiknun. ⁷ Iluqatinġ qulit malġuich qitunġaġiich sivulliapta niġiugigaattuuq Agaayyutim akiqsruutaa agaayumaagvigikkaqtin uvlugagipman. Umialiik, taavrumuuna niġiugaqagniplunġaptuuq patchisiquitigaatġa Jew-ġuruat. ⁸ Suvaata Jew-ġuruasi ukpiġilguitpisiunġ Agaayyutim aġipkaitłalha iñuġnik tuqunaruaniñ?

⁹ “Uvaġaptuuq isumaqagaluqtuanaa piyumiñagniqtutilaaptun akikġaqtuġukługich iñuich Jesus Nazareth-mium maliguaqtai. ¹⁰ Taatnaiłiplugu savaaqaqłuġa Jerusalem-mi. Qaukliġitñiñ agaayuliqsiniñ akuqtuiruġa aġalatchirrutiksramnik Agaayyutim iñugiaktuat iñui isiqtaupkatlasiplugich. Tuqqutaksraquqmatigik ilaupmiraqtuġa qaukligiñi. ¹¹ Iñugiaktuani anisinquasaqługich Jew-ġuruat ktraġvinitñi piilaagipkaġniaqługu ukpiġikkaġat. Uvaġa qinnausimavaitługich aullaagaqtuġaunniñ unġasiksuamun nunaqqiñun tamatkua naġititchukługich.

Paul-ġum Uqalha Mumiliġmigun

¹² “Taatnatchimik piqusiqluġa Damascus-mun aullalgitchuanaa aġalatchisaigun suli tillisaigun qaukliġisa agaayuliqsit. ¹³ Umialiik, igliłamni uvlucpaguqtuami qauma siqiñigmiñ qaumatluġniqsuaq qiñigiga. Puuqtigaatigut taapkuvalu igliqatitka qaumanġum pakmakġa. ¹⁴ Iluqata katakapta nunamun nipi tusaagiga Hebrew-liraahuni uqaqtuaq uvaġnun, ‘Saul, suvaata nagliksaaqtitpiġa? Ilipnun atniaqsiñiaqtutin akilliliuqapġa atriplugu natmaksigvik atniaqtitaqtuaq akilliliqsuikami iñumi anautaġanun.’ ¹⁵ Apiqsruġiga, ‘Ataniiq, kisuvich?’ Atanġum nipliutigaaġa, ‘Jesus-ġuruġa nagliksaaqtitaġikkan. ¹⁶ Makittin! Sagviutigikpiñ nalunaigiaqługu

savaktiksraqtanũhiñ uvañnun. Uqautritqugikpiñ iñuñnik ilitchuǵikkapnik uvapkun uglupak suli ilitchuǵipkaǵumaakkamnik ilipnun aquagun. ¹⁷ Uvaña annautigisigikpiñ Jew-ñuruaniñ suli Jew-ñuñitchuaniñ tuyuǵigupkiñ ilinjitñun. ¹⁸ Ilvich anmaqsruǵisigitin irigikkanich mumiksillugich taqtuamiñ qaumaruamun suli tuunǵaum sanñianiñ taavrumuña Agaayyutim sanñianun. Tunñaviñigutin uvañnik natqigutigisigitka killuqsautinich aasiisuli ilaliutiniaglutin Agaayyutim iñuñiñun piksraqttaǵikkanjiñun.

Paul-ñum Quliaqtuałha Savaaǵmigun

¹⁹ “Umialiik Agrippaa! Taatnaqłuña savaaqaqtuña tupigiplugu qinĩqitirrusiaǵa pakmakña. ²⁰ Quliaqtuaqtuña sivulliplugu Damascus-mi Jerusalem-milũ, kinuagunsuli iluqaani Judea-mi akunǵatnilũ Jew-ñuñitchuat. Uqautigitka iñupayaat mumiquplugich killuqsautinjitñiñ Agaayyutmun aasiñ iñuuniagaqsitquplugich simmikkaunaruatitun. ²¹ Taamna pisigiplugu Jew-ñuruat tiggugłukłuña agaayyuvikpañmi tuqunniuraǵaatña. ²² Uvlupañnunaglaan Agaayyutim ikayuqłuña qikaqtitkaaña uqatlasipluña iluqapsitñun kamañniañitchuanunlu kamañnauñunlu. Tamanna uqagikkaka atrigigaa uqautigikkañata sivuniksriqirit Moses-ñumlu atuumagisiñiplugu ²³ taamna Christ-ñuruuq nagliksaaqtuksrauniplugu, suli sivulliuksraupluni añitqiksuañiñ tuqunaruapayaaniñ ilitchuǵipkaǵlugulu anniqsuǵiaq iluqaitñun Jew-ñuruñunlu Jew-ñuñitchuanunlu.”

²⁴ Taatnañiplugu Paul uqaqman Festus-ñum nipitusipluni nipliutiniǵaa, “Paul! Ilvich isumailaǵuqtutin. Iłitpauraqsimakiqich kinnañaaǵuigaañ.” ²⁵ Paul-ñum kiuniǵaa, “Kamañnauñun Festus! Uvaña isumailaǵuñitchuña. Uqautiqaqtuña ilumutuupluni ittuamik. ²⁶ Uqautiłhiñauǵiga umialinmun taluqsrautaigłuña atakkii ilisimagaa Agaayyutim uqalħagun suli anniqsuqtimigun. Nalupqiginitchiga ilitchuǵilħa supayaamik Jesus-kun atakkii iluqani atuumañitchuq iriǵaqtuǵuni. ²⁷ Umialiik Agrippaa! Ukpigivigich sivuniksriqirit uqautaata? Iłisimagiga ukpiqsrisilaan tamatkuniña.” ²⁸ Tavra Agrippa-m nipliutiniǵaa Paul, “Ayyai, ukpiqtuaǵuqtitqayauragikma.” ²⁹ Paul-ñum kiuniǵaa, “Agaayyutmun iniqsruqtuña ilvich suli atlat naalaqtuat uvañnun uglupak maliǵuaqsiutitquyuplugich Christ-kun uvaptun, aglaan itna kalimñiqsuǵayañitchut.”

³⁰ Taatnañnikman Paul umialiglu kavanaauragłu Bernice-lu suli atlallu makinniqsut ³¹ aasii anilħiñaqhutin uqaaqsiñiqsut avatmun, “Manna añun piñitchuq sumik tuqur-rutiksraǵmiñnik unniiñ isiqsivinmi irrutiksraǵmiñnik.” ³² Tavra Agrippa-m nipliutiniǵaa Festus, “Tamanna añun pituiǵayaǵniqsuaq iniaqañitpan Caesar-muguguni.”

27

Paul-ñum Rome-muñniatħa

¹ Sivunniugutañnikman tinilǵaqsigviksraqpūt Italy-mun qaiññiǵaich Paul-lu atlat isiqtatlu Julius-mun añalataatnun añuyyiuqtit taggisiqaqtuat añuyyiuqtaiñnik Augustus-ñum. ² Umiaqpañmun Adramyttium-mikñaqtuamiñ ikirugut Asia-mun aullałhiñaaǵuǵniqsuamun. Aristarchus Macedonia-ǵmiu Thessalonica-miñ piqataupmiuq uvaptikni.

³ Uvlutqikman tikitchugut Sidon-mun. Julius-ñum ihuaqquitiplugu Paul ilannañi tavrani qinĩǵiaqtitkai qaitchitquplugulu inuǵikkaniñnik. ⁴ Tavrakña aullalgitñapta anuǵim paǵǵaǵuutigaatigut. Qikiqtam Cyprus qamañagun tinilǵaqsiaqsirugut. ⁵ Siñiqsraqtuallakługik Cilicia-lu Pamphylia-lu tikitchugut Myra-mun Lycia-miittuamun. ⁶ Tavrani Julius paqinniqsuq umiaqpañmik Alexandria-miñ igliǵniǵniqsuamik Italy-mun. Ilaan ikipkalgitkaatigut taavrumuña. ⁷ Tiksiuraaqhuta iñuǵiaktuani uvluni atakkii anuqłiqpaitłuni. Arguǵianniuqhuta tikiłǵataqtugut akianun nunaaqqim Cnidus. Nigiqluum igliqtitchumiñaiqmatigut nalǵuǵuta tiksiqsirugut qamañagun qikiqtam Crete nañaaqqaqługu nuvuǵaq Salmone-mi. ⁸ Piyaqniulikun siñiqsraqtuaqługu tikiłǵataǵikput qamannillaatǵvik qaniñaniittuaq nunaaqqian Lasea-m.

⁹ Taavrumani nunaqqimi uvliuqtugut iñugiaktuani. Nuyuağnaqsisigaatigut ikaaqsahksrañanun tađiuqpaum atakkii ukiaksraqhuni Jew-ñuruat uvlua uisauraagviat qaañjanikman. Taatnaqhuni Paul-ñum alğaqsrugñigai taapkua ¹⁰ itnaqhuni, “Añutiit, iłitchugigiga aullalgitçhupta uvakña iglauiqput navianağisipluđu. Usiavutlu umiaqpaglu unniin ilañisa iñuich nuyuağnağisiruq piyaqquhksrañatigun.” ¹¹ Aglaan Julius naalatluñniqsuq uqagikkañanun aquttaanunlu iñuanunlu umiaqpaum nipliutaaniñ Paul-ñum. ¹² Taamna qamannirvik ihuaqnañiññiqman umiaqpaum ukiuvigilugu pikpagu iñugiatluktuat ayakkumaniqsut tavrakña tikitchağuklugu Phoenix piyumiñağuminj. Taamna qamannirvik Crete-mi sanmiruaq uñallamullu nigiqpamullu, taamna ukiuvigisukkaat.

Añniqpaurlu Tađiumi

¹³ Tavrani uñallağiksilğatağniqman taapkua isumaniqsut sivunniukkaqtin atuuma-suklugu. Kisat nuqinnigaich aasiin tiksiaqsiplutin qikiqtam siñaagautlaniqtutilaagmiktigun. ¹⁴ Aglaan akuniisunaqani anuğiqluk nigiqpağniqsuq anuqqañlaqhuni qikiqtam tunjaaniñ. ¹⁵ Anuğim akikñaqmagu umiaqpak paalguigñigaat anuği sivuniğikkağmiñun aasii nikaliqhuta tiktaurugut. ¹⁶ Apqusautilgitñapta mikiruurami qikiqtami Cauda-mik atiligaami qamannilaaurallaktugut. Aasii sakuugutiqaqhuta ikiniagikput umiayuraq. ¹⁷ Taamna umiayuraq ikianilğinaqman taapkua iñuich akhunaanik nimiqsruaqsigaat umiaqpak. Nuyuaqhutin ikkalğihksrağmiknun Syrtis-mi tinilğautaigñiqsut tiktauligmikni. ¹⁸ Añniqpaurlu qasullañitçhuq. Uvlaakuđuqman umiaqpak usiiqsaagaat. ¹⁹ Uvlut pinayuatniasii umiaqpaum suqutnai igitkaqsigaich. ²⁰ Uvluni iñugiaktuani siqiniğ naagaqaa uvlugiat qiniñitçhivut aasii añniqpaurlu qasullañitluni. Tavrakñaasiin niğiuğaginjaigikput annahksraqput.

²¹ Uvvaasiin akuni taapkua iñuich niğinjtmeta Paul-ñum qikaqhuni añutit sivuğaatnun nipliutigai, “Añutiit, naalağniğupsitña ayasunaqasi Crete-miñ tamanna atuumanayaitçhuqsuli, usiavutunniin iginnayaitçhivut. ²² Aglaan pakma inğipsiğin, qapiqasi! Nallipsiunniin tammayumiñaitkaa iñuullu, umiaqpak kisimi piyaqquğisiruq. ²³ Atakkii marrumani unnuami makitanisquq saniqqamni isağulga Agaayyutim ukpiğikkağma agaayumaagvigisuukkağmalu, ²⁴ nipliutipluđa, ‘Paul, iqsiñak! Tikitchuksraurutin Caesar-mun Rome-mi. Piqutigilutin Agaayyutim annautigisigai iñupayaat usiaqsiqsuat uumani umiaqpañmi.’ ²⁵ Taatnağusi añutiit, nikaliqasi! Ukpigigiga Agaayyun taatnallapiagisiłha uqagikkañatun uvamnun. ²⁶ Aglaan qikiqtat ilañatnun tipiniagaatigut.”

²⁷ Akimiaguuatilağutaatigun unnuat tinjitaullaptikni anuğimiñ Mediterranean tađiuñani, unnuaq qitiqquqman tinilğausiqirit ilimatchaktut qalliaqsipluta nunamun. ²⁸ Taatnaqhutin kivitchiñiqsut ititilaagutmik aasii iłitchuğiniğaat imğum ikkagliłha iñuiññaqtun isañniqtun. Iqliqtaaqtuallakhuta uuktualgitmatruñ iłitchuğiniğaat akimiaq isañniqtun ititilaanikhuni. ²⁹ Ilinich aniyatçañniqsut umiaqpak ikkalğiññasugalugu iyagañnun. Taatnaqhutin niñitçhiñiqsut sisamanik kitchanik umiaqpaum aquagun aasiin uvlusiqsiqsiplutin. ³⁰ Tinilğausiqirit qimakkumaatçañniqsut umiaqpañmiñ. Niplinjuaqhutin ihuaqsruityaqtuqhutin kitchanik sivuani umiaqpaum aasiin niñitçhiplutin umiayauramik imiğmun. ³¹ Aglaan Paul-ñum nipliutinigai añuyyiuqtit analataatlu itna, “Ukua tinilğausiqirit inğitpata ikimatuiñağutin umiaqpañmi ilipsi annakkumiñaitçhusi.” ³² Taatnaqhutin taapkua añuyyiuqtit kipputiniğaat umiayuraq aasii tinjitlugu.

³³ Uvlug qaunuraagaqsiqman Paul-ñum niğitquaqsiñigai, “Akimiaguuatilaami uvlumi utaqqirusi anuğaiħksrañanik niğigaluaqasi sumik. ³⁴ Uvlupak niğillaqupiagipsi. Niğirusraurusi iñuusugusi pigupsi. Suli nalupqinaiqsruutigipsi annakkisiħksrapsigun.” ³⁵ Taatnaqqaqługich Paul tigusipluni qaqqiamik sivulliuplugu iniqsruqhuni Agaayyutmun sivuğaatni taapkua avguqługu taamna qaqqiaq niğiaqsiñiqsuq. ³⁶ Taapkua

iluqagmin piyumatchakhutin nigiaqsiptmiñiqsut. ³⁷ Iluqagmin iñugiaktilaanjat tavrani umiam usianj 276 inniqsut. ³⁸ Ilinich nigisuiğataanikamin umiaqpak usiiqsaagaqsiñigaat igitlugu mukkaaksraq tagiumun.

Umiaqpaiyalhat

³⁹ Uvluq qaupman tinilğausiqirit ilisagitlaiññigaat nunam siñaa. Aglaan qamannirviksramik tautuñiqsut. Ilinich sivunniğñiqsut taiñuñja siñiqhisitçhağuklugu umiaqpak piyumiñağumitruñ ikkalğisillugu nunamun. ⁴⁰ Taatnaqhutin kitchat aklunaanich kipluğnigaich tasamuña uniklugich kitchat tagiumun suli aklunaanik aquutmin qilğutaiqlugik. Kinuagun sivuğutrin tinilğautaq nuqitlugu anuğimun tinittuqplugu umiaqpak sivukkiqsinnigaat nunamun. ⁴¹ Aglaan umiaqpak ikkalğiññiqsuq. Sivua aulayakkumiñaiqsipiaqhuni aasiñ aqua piiyaqtaaqsiñigaa qaim tutqatağvigiqlugu. ⁴² Anuyyiuqtit tuqqutçhuaqsilğiññigaich isiqtapayaat nalliat-samna puuvrağuni nunamun aullaunasugalugich. ⁴³ Aglaan Julius-ñum annigiplugu Paul taatnasigaquñiññigai. Tiliñhiñağnigai iñuich puuvratlaruat misigağlugich tulaktiqataquplugich nunamun. ⁴⁴ Unniñ puktagusiqsuğlugich umiaqpaviñigmik nunniacquplugich. Tavra iluqata annaktugut nunamun.

28

Malta-mi Qikiqtamiilhat

¹ Annaanigataqapta ilitçhuğigikput taamna qikiqtaq atiqalha Malta-mik. ² Malta-gmiut ihuaqqtiaqsigaatigut tukkuğiksitluta. Uvvaasiñ sialuguqhuni alappaaguqman taapkua ikniqsuutigaatigut quyalipluta. ³ Paul qirriqsuisaqmiuğlu ikniğmun. Nimigiaq sagviğñiqsuq, uunanjan ikniğum iqiiqsitlugu aasiñ argaiñun nipitiqhuni. ⁴ Taapkua qikiqtam iñuiñ qiniqamitruñ nimigiaq nivinaruq Paul-ñum argaiñi uqaaqsiñiqsut avatmun itna, “Una anun ilumun iñuaqtuqtauniqsuq. Annakkaluaqhuni tagiumiñ pakmapak tuquruksrauniqsuq savvaqluutmigun.” ⁵ Aglaan Paul-ñum ipsuktignigaa taamna nimigiaq ikniğmun piyaqqusiallasuñaqani. ⁶ Taapkua qikiqtagmiut niğiuğiaqsiñigaat puviłiksraña naagaqaa tavrauvaa tuquliliksraña Paul-ñum. Takiruami qiniñitñamin sumik atlayuağnaqtuamik Paul-mi isummiğitqinñiqsut itnaqhutin, “Ilaa agaayyutauvalunniqsuq.”

⁷ Qaninani tulagvipta qikiqtam qaukligikkaña atilik Publius-mik nunautiqagñiqsuq. Taavruma iñuum ihuaqqtuipłuta tukkuqaqtitkaatigut piñasuni uvluni. ⁸ Publius-ñum aapaña atniğñaqniqsuq uunaqlukhuni suli itiktaliqhuni auyyulimik. Paul-ñum utlanignigaa qiniğiaqlugu aasii agaayupłuni patikhugu arganmiñik mamititlugu. ⁹ Paul mami-titçhipman taavrumiña qikiqtam iñuiñ tavruntautiaqsiñigaich atniğñaqtuapayaani aasiñ Paul-ñum ihuaqsiqpaqlugich iluqaitnik. ¹⁰ Iñugiaktuanik aatchuutinik qaitçhigaatigut suli aullahiñaaguqapta umiaqpak usilligñigaat inuğikkaptiknik iglaugupta.

Malta-miñ Rome-mulhat

¹¹ Piñasuni tatqini tavrani itqaaqhuta aullalgitçhugut umiaqpakun atiqagñiqsuakun Malğinñik Agaayyutinñuanik. Taamna umiaqpak Alexandria-gmiutaq ukiuniqsuaq taavrumani qikiqtami. ¹² Aullaanikapta tikitçhugut nunaaqqianun Syracuse-ñum tavraniasiñ nayuutiłluta piñasuni uvluni. ¹³ Aullalgitñapta tikitçhugut nunaaqqianun Rhegium-ñum. Uvlutqikman unallamiñ anuqligugñiqsuq. Tikitkikput malğunni uvluni nunaaqqia Puteoli-m. ¹⁴ Taavrumani nunaaqqimi paqitçhirugut ilañitnik ukpiqtuanik aasii aiyugaagaatigut nayuquplutin akunniqsaaami, aasiñ tavrakña aullalgitłuta Rome-mun nunakun. ¹⁵ Taamapkua ukpiqtuat Rome-mi tusaaniqsut tikiñnipluta. Aullağniqsut paagiaqhuta nunaaqqimun atiqaquamun Nullağvianik Appius-ñum aasii ilañisasuli nunaaqqimun atiqaquamun Piñasunik Tukku mavinñik. Paul-ñum qiniqamigich taapkua ukpiqtuat Agaayyun quyagaa qapinaiqsaaqhuni.

Paul-ñum Rome-miilha

¹⁶ Tikitñapta Rome-mun iniaqatitkaat inmigun anuyyiuqtimik munaqsriiluglu.
¹⁷ Aquagun pinasut uvlut Paul-ñum Jew-ñuruat qaukñisa tavrani aiyugaağniğai katimaqatigisuklugich. Ilinich katianikmata nipliutiniğai, “Aniqatiumaan, uvaña pinitkaluaqtitluña qanutchimik akikñağlugich iñugikkavut naagaqaa maliguaqtaksrañat sivulliapta qaisauruaq uvaptiknun tigurauruña Jerusalem-mi Rome-ñum kavanañanun qaisaupluña. ¹⁸ Rome-mağmiut kavanañata [Felix-ñum] apiqsruqtağaluğaatña, anipkağluña pilitchukluña ilitchuğiniñamitruñ sumik tuqurrutiksramnik. ¹⁹ Aglaan Jew-ñuruat akililiutipmata anipkaqunitluña, nunuripluña nañağviiqama iniağigiga Caesar-mun atanniqupluña, piitkaluaqluña qanutchimik akikñautiksramnik ilağikkamnun. ²⁰ Taatnaqluña iniağigiga qiniğukhusi uqaqatigisukhusi, atakkii ukpiğigiga niğiuğagikkañat taimña Israel-aagmiut Christ tikiumaaniha aasii taamna pisigiplugu pituutaqatluña.”
²¹ Taapkua Jew-ñuruat kiuniğaat, “Akuqtuiniitchugutsuli aglañnik ilipkun Judea-miñ unniñ aniqatiuvut tikiutrinitchut tusaayugaağiitchuanik ilipkun taamakña. ²² Aglaan isummatitin tusaayumagivut. Iisimagikput nanipayaaq iñuich akikñautiqalhat tamatkuniña ukpiqsriplutiñ iliptun tikiumaanihanik Anniqsuqtim.”

²³ Tavrani nalunaiqsiniqsut kattutitqiksrañanik Paul-ñum, aasiñ taimña uvluq tikiumapman iñugiaktuat utlautiniqsut Paul-ñum inaanun. Uvlaañaniñ unnugataqtitlugu ilaan kañiqsipağniğai Agaayyutim anayyuqautaanik. Ilaan maliksuktinniğai Jesus-mik itqaaqtuutiplugich iluqatik maligutaksraña Moses-ñum sulivuniksriqirit aglaañitnik. ²⁴ Taatnañhani ilañich iñuich ukpiqsriiligiñiqsut uqağikkañigun, ilañilli iñuich arguaqtuğniqsut. ²⁵ Taapkua katimaruat qasuğniqsut atingiqhutiñ inmiknun Paul-ñum uqağianikmauñ una, “Ipqit chuaq Irrusiq nalaunniqsuq uqaqami sivulliapstitñun sivuniksriqirikun Isaiah-kun itna,

²⁶ ‘Aullağutin uqautilityakkich taamapkua iñuich:

Tusaagaluğupsi kañiqsiyumiñaitchusi

suli qiniğumaagaluğupsi ilitchuqsriyumiñaitchusi.

²⁷ Atakkii makua iñuich uummatinich pitchigiiligiñiqsut, tusaasunğıtluñ supayaamik iritinlu siquplugich.

Utitiñiğitchut Agaayyutmun mamitiksrağmiknun

atakkii qiniñitlaitluñ tusaatlaitluñ kañiqsitlaitluñlu,

Agaayyun uqaqtuq.’ ”

Isaiah 6:9-10

²⁸ Suli Paul-ñum uqapsaağniğai, “Iitchuğiraksrağigiksi Agaayyutim tusaayugaallautaña tuyuulha Jew-ñunitchuanun. Taipkuatamma tusaagisigaat.” ²⁹ [Paul taatnaqman Jew-ñuruat aniñiqsut uqavaaqhutiñ inmiknun atqunaq.]

³⁰ Paul iñuuniğniqsuq tavrani Rome-mi malğunni ukiuñni, iniaqahuni inmigun inilğusiqsuqlugu, pağlaplugich iluqaisa qiniğiaqtaqtini. ³¹ Quliaqtuağviginiğai Agaayyutim anayyuqautaagun suli Atanguruakun Jesus-kun, ilisautiplugich taluqsrautaiqhuni uqaqsailiraqtaitluñlu.

Paul-ŋum Tuyuutai Rome-maġmiunun

¹ Paul-miñ savaktaaniñ Christ Jesus-ŋum. Agaayyutim piksraqtaagigaña quliaq-tuaġitquplugu tusraayugaallautaq ² akiqsruutigikkaña inilġaan sivuniksriqirimigun. Taamna akiqsruun aglausimaruq ipqitchuani makpiġaanani. ³ Tusraayugaallautaq uqaqtuq Agaayyutim iġñinagun, Jesus Christ-kun atannaptigun. Piquitigiplugu iñukmiqnisaulha aniruq kiñuviaġiplugu David-ŋum, ⁴ aasiiñ piquitigiplugu agaayyut-miqnisaulhalu. Agaayyutim anipkaqmagu ilaan tuqulhaniñ uqautinigai iñupayaat nalupqinaiñkun Jesus Iġñiġiñiplugu suli qaitchiñiplugu sanñiñi ilaanun. ⁵ Uumuuna Christ-kun Agaayyutim iħaaqutigaaña piksraqtaagipluħa uqqiraqtautqupluħa sivulliquplugich iñuich iluqaani nunami ukpiqsriħiksrañatnun suli tupiksriħiksrañatnun. Taamna savaagigiga Christ-mun. ⁶ Ilipsi ittuani Rome-mi tuqulħkaupmiasri pigitquplusri Jesus Christ-mun. ⁷ Aglaktuħa uumiħa tuyuqsriugamik iluqapsitñun Rome-mi ittuun. Agaayyutim piqpagiplusri tuqulħkaġigaasri ipqillusri iñugisrukhusri. Agaayyutimtuq Aapapta suli atannapta Jesus Christ qinñiqtilaħniagħlasi iħaaqutriħiġmiñik suli qaitchiplusri qinñiññamik.

Quyaliq

⁸ Sivulliuplugu quyyatigigiga Agaayyutiga Jesus Christ-kun pisigiplusri. Iñuich nanipayaaq nunami uqaġigaat kamañtuq ukpiqsriħiġsi. Taatnaqħu quyaġiga Agaayyun. ⁹ Agaayyun savautigiga iluqaaniñ uummatimniñ uqautigikapku tusraayugaallautaq iġñinagun. Agaayyun ilisimaruq taiyuhġa ilipsitñik agaayupayaaqama. ¹⁰ Agaayuruħa tikillaħniagukħuħa ilipsitñun. Atuummigiħisuruq Agaayyutim pitqukpaħa. ¹¹ Qinñigullapiagħpsi qaitchiħisukhusri irrutchim aatchuutaanik sanñiksritquplusri. ¹² Itnaami, ikayuutiruksraurugut avatmun ukpiqsriħikun pigikkaptigun. Ukpiqsriħapsi ikayuġisigaaña suli ukpiqsriħiġma ikayuġisipmigaasri. ¹³ Aniqatiumaħ, ilisimatqugħpsi uumiħa. Iñugiaktuami agġiġumagaluaġaqtuħa ilipsitñun quliaqtuagukħuħa, qinñitlasiluħa ukpiqsriħuanik sayyiqsilaaqtuanik suli killiqirauruanik annautrauranik atrilugu suraġaħiġa atłani nunani, aglaan piñġitħaqtuħa. ¹⁴ Savautiraksraġiġitka iluqaisa iñuich, ilisimaruatlu naluruatlu, puqiksuatlu puqiitħuatlu. ¹⁵ Taatnaqħuħa quliaqtuagħsruħlapiagħiġa tusraayugaallautaq ilipsitñun ittuun Rome-mi.

Tusraayugaallautaq Sanñiqaqtuq

¹⁶ Nalupqisruutigingħlapiagħiġa tusraayugaallautaq atakkii sanñiġigaa Agaayyutim. Taavrumuuna sanñikun ilaan anniqsuġaa kisupayaaq ukpiqsriħuħa [Christ-mik], sivulliuplugich Jew-ħuruat sulipsuuq Jew-ħunġitħuat. ¹⁷ Taavruma tusraayugaallautam sagviġñiġaa Agaayyutim nalaunħasriħaiħa iñuħnik inñiñi. Agaayyutim nalaunħasriħaiħa iñuħnik aullagħniuruq suli isrukħitħaaħuni ukpiqsriħikun, aglausimaruatun Agaayyutim makpiġaanñi, “Iñuk nalaunħasriħakħauruħa ukpiqsriħiġmigun iñuugħisuruq.”

Iluqatin Iñuich Killuliqiraurut

¹⁸ Agaayyutim sagviġñiġaa qilaħmiñ qanuq ilaan anasriñħuqsaiñiaħa iluqaanik pigiitħuanik suli nalaunħaitħuanik iñuich atukħañatnik. Iriġaat ilumutuuruħa pigiħliħiġmiktigun. ¹⁹ Tamanna ilisimanaqtuħa Agaayyutikun nalunaitħaluaqtuq iñuħnun takku Agaayyutim ilitħuġipkaġniġaa ilinñitñun. ²⁰ Taimakħaqaħa Agaayyutim iñiħaluaqtitħaġich supayaat iñuich kañiqsilħuħa Agaayyutim agaayyutauħa suli qinñitħaplugu sanñiqaqtılaħa kamañtuħamik isruħlaamik. Taatnaqħutin iñuich patchisiksraitħut. ²¹ Ilisimagaluaqħuħa Agaayyun kamagħiħitħaat unniñ quyaġitħaat. Isrumaħhat atuġumiñaiħsuq suli isrumaħħich kañiqsitħaiħutin

taaqsisinigai. ²² Uqavigaaqhutinj isrumatuniplutinj isrumatungipiaqtut. ²³ Suksraagaat kamanalha Agaayyutim tuquyumiñaitchuan, aasriñ simmiliutigaat taamna kamanaliq putqataqhutinj atriñun qinñalinun tuquyumiñaqtuatun inuktun tinmiuratunlu niğrutitunlu nimigiātunlu. ²⁴ Taamna pisigiplugu, Agaayyutim pilitkai iñuich killiqisulhatnun. Ilinich killuqsqaqtaurut maliklugich pigiitchuat kipiğniugutitinj aasriñ atugagiplugich timigikkatinj kanñunaqtuakun avatmun. ²⁵ Simmiliutigaat Agaayyutim ilumutuulha sagluuqtuamun suli putqatağvigiplugich savautiplugillu sut iñuich iniqtanich. Aglaan putqatağvigingigaat savautilugu Agaayyun iniqsiruaq supayaanik, taamna Agaayyun quyagiraksragaluaqtinj qanavak. Taatnatuq. ²⁶ Taatnaqlugich Agaayyutim iñuich pilitkai kanñunaqtuakun kimmutaatnun. Agnat simmiliutiplugu ilaqatigiiliq sayunağimun atugagiplugich timitinj atlanun agnanun. ²⁷ Taatnatun anutit nutqautiplugu ilaqatiqaliq agnamik aglaan piqagunniqsut atlanik anutinik. Anutit kanñunaqtuakun sayunaqatiniktut atlanik anutinik, aasriñ timigikkağmiktigun akuqtuipmiñiqsut nalaullugu anasriñjuqsautmik tamarrumuuna nalaunñaitchuakun savaagmiktigun. ²⁸ Iñuich pigisrunğiqmatrun ilumutun ilitchuqsriğiksraq Agaayyutmik, Agaayyutim pilitkai qaayugnaqtuamun isrummatmun. Taatnaqhutinj pigiiliqisruktut atuqtaksragingisağmiknik. ²⁹ Imaukkaqsiñiqsut qanusripayaamik nalaunñaitchuamik, pigiiliqihigmiglu, kaviugutihigmiglu suli uumiksriğigmiglu, piqaguhigmiglu, inuaqtuhigmiglu, anuyahigmiglu, sagluuqtuahigmiglu, suli isrummatinikhutinj pigiitchuakun avatmun. ³⁰ Sanurrutiniqsut nipliaplutinj pigiitchuamik atlatigun, uumigiliutiplugu Agaayyun, arguanaplutinj, kamanagrasugiplutinj suli uqavikhutinj inmiktigun, pakikhutinj savaaqaliksrageiktigun pigiitchuamik, tupiksriñğiqhutinj anayuqaamiknik, ³¹ kanjqsilguitlutinj, tuniqsimatlaitlutinj, ihuaqputriñğiqhutinj unniiñ nagliksriñğiqhutinj atlanik inunñik. ³² Agaayyutim nipliutiginigaa taatnatchich iñuich tuquruksrauniplugich. Iñuich taamna ilisimagaluagaat aglaan sivutmuutinigaat pigiiliqiliq, sulipsuuq anigñiqsut nalaunniplugich tamatkua pigiiliqiruāt taatnatchisigun.

2

Agaayyutim Atanniqsuiħa

¹ Tavrali ilvich, kisuugaluaguvich, patchisiksraitcutin, atanniqsuqtauruatiin. Taatnamik atanniqsuqapkich atlat iñuich tuqutaksraguqtutin ilipnik, takku killiqipmiutin taipkunatitun. ² Agaayyutim atannigñiağai iluqanich killiqiruāt, aasriñ ilisimagikput Agaayyutim atanniutaan nalaunñalha. ³ Patchisigiragisri killuliqiruāt savaaqagaluannapsi nalaunñaitchuamik. Isrumavisi annakisiñiplusri atanniutaaniñ Agaayyutim? ⁴ Agaayyutim ihuaqputikkañasri suli anuqsrutiplusri, ilaan taqqigaluagaasri simmiquplugu inuuniahqsi aglaan suksragingitchiksi uktugnağumiñaitchuaq ihuaqputriħa. Kanjqsinğitpalukkiksi, Agaayyutim ihuaqputigaasri simmiquplugich uummatigikkasri suli mumiquplusri inuuniahapsitniñ. ⁵ Aglaan uummatisi siqquqtut iyagaqtun suli tigganarusri mumigungitlusri. Taatnaqapsi anasriñjuqsausriaksraqsi aglilaagiksi taivrumanı uvlumi Agaayyutim sagviqpagu qinnautni suli atanniqsuğniaqpagich inupayaat nalaunñahigmigun. ⁶ Agaayyutim akiliğisigaa inupayaaq savaanigun inuuniahani. ⁷ Ilanich iñuich savaaqaqtuāt nakuuruanik anuqsruħikun piññaguktut kamanautaanik kamakutmiglu suli tuquyumiñahigmik. Agaayyutim qaitchigisigai isruitchuamik inuuhigmik. ⁸ Aglaan atlat iñuich inmiguaqtut ayaklugu maligutchiğiksraqtin ilumutuuruamik. Taatnaqamin malikkaat nalaunñaitchuaq, aasriñ Agaayyutim anasriñjuqsagisigai qinnautmigun. ⁹ Ilaan sakiqniugtutkisigai nagliksaaqtillugich pigiiliqiruāt, Jew-nunñaisa Jew-nunğinñaisalu. ¹⁰ Aglaan Agaayyutim qaitchigisigai kamanautmiglu, kamakutmiglu suli qinuiññamik tamatkua savaaqaqtuāt nakuuruamik, Jew-nuruanun sivulliulugu Jew-nunğitchuanunlu. ¹¹ Uvatakku Agaayyutim atanniqsuğisigai iñuich atisriħugich.

¹² Iñuich maligutaksraqaqtuat Agaayyutim qaisanjanik Moses-mun suli iñuich taavruminja maligutaksraqangitchuat iluqatin atirut killuqsaqamin. Tamatkua maligutaksraqangitchuat killiqirauplutiñ piyaqqugñiaqtut. Taatnatuntuuq, tamatkua maligutaksraqaqtuat killiqirauplutiñ atanniqsuikkauniaqtut taavrumuuna maligutaksrakun. ¹³ Agaayyutim iñuich nalaunñasripchangangitchai tusraakamitruñ maligutaksraq tupigigaluagnagu. Agaayyutim nalaunñasripchagagigai inmiñi kisianik tupiksripmata maligutaksram nipliutaanik. ¹⁴ Jew-ñungitchuat piqangitchuat Agaayyutim maligutaksraiñik tupigipmatruñ tillisaa maligutaksram nalupqinaiyağaa maligutaksraqaħat isrummatmikni. Taamna ilumutuuruq maligutaksraqangitchaluaqhuriñ aglausimaruumik. ¹⁵ Qiñiqtitagipmigaat kaniqsisilaaqtiñ maligutaksram tillisaanik ilitchugipkairuumik qaugrimmaagiutillautagmikni nalaunñaruamik nalaunñaitchuamiglu. Ilaadni isrummataata patchitchigagigaich suli ilaadni ilisimaraqtut patchisaungñiñiplutiñ. ¹⁶ Iluqatin nalunaqtuanich iñuich sagvikkauniaqtut taivrumanı uvlumi Agaayyutim atanniqsuaqsikpagich inupayaat Christ Jesus-kun. Taapkua ilagigaich tusraayugallautam quliaqtuağikkağma.

Jew-ñuruatlu Maligutaksraqlu

¹⁷ Qanuğmi ilvich? Ilvich Jew-ñuniraqtutin, tunñaplutiñ maligutaksramun Moses-ñum aglagikkaña suli uqavikhutin qaninniplutiñ Agaayyutmi ¹⁸ suli ilisimaniplugu Agaayyutim pisulħa suli ilitchuginiplugu nakuuniqsrauruuq takku ilisaqsimaplutiñ maligutaksramik. ¹⁹ Nalupqisungipiaqtusri sivulliqsiksrauniplusri qiñitlaitchuani suli qaumaksrauniplusri tamatkunani ittuani taagmi. ²⁰ Isrumaraqtutin alğaqsrulħiñauplugich kinnañaruat iñuich suli ilisautilugich tamatkua naluruat. Taatnaqhusri, piqaqapsi maligutaksramik, isrumaraqtusri ilisimaniplugu supayaaq suli piqagñiplusri iluqaanik ilumutuuruamik. ²¹ Ilisautiriraqtusri atlanik iñuñnik. Suvaatami ilisautriñgitiñi ilipsitñik? Uqautirağigisi atlat tigliktuqunğitlugich. Suvaatami tigligaqpsisi? ²² Nipliğaqtusri atlat sayunatqunğitlugich, aglaan ilipsi atugaqpsisi taatnatun? Ilipsi uumiksriplusri aanguanik, aglaan tigligaqpsisi agaayyuviniñiñ? ²³ Uqavikkaluaqtusri piqagñiplusri Agaayyutim maligutaksranjanik, aglaan kamagitlaitchiksi Agaayyun navikapsiun maligutaksraña. ²⁴ Aglausimaruq Agaayyutim makpiğaanıñi itna, "Jew-ñungitchuat uqamaqluutigigaat Agaayyutim atqa pisigiplusri Jew-ñuruasri."

²⁵ Jew-ñuruani nalunaitmiutchiqsimałipsi ikayuutigigaasri tupigigupsiun Agaayyutim maligutaksraña. Aglaan tupigingitchupsiun Agaayyutim maligutaksraña atrinurusri Jew-ñungitchuatun, iñuktıtun nalunaitmiutchiqsimaıtchuatıtun. ²⁶ Jew-ñungitchuat nalunaitmiutchiqsimaıtchuat atuigumiñ maligutaksram atuqukkananik atrinurut iñuktıtun nalunaitmiutchiqsimaruatıtun. ²⁷ Taatnamik iñuich nalunaitmiutchiqsimaılaat timimiktigun aglaan tupiksriuruat maligutaksramik patchisıqtunıagaasri killiqirauniplusri nalunaitmiutchiqsimaruanı. Ilipsi Jew-ñuruani piqagaluuaqtusri aglausimaruumik maligutaksramik aglaan navguğagıgaasri. ²⁸ Iñuk Jew-ñungitchuq pisigiplugu nalunaitmiutaqalħa timimıgun. Iñuk animakami Jew-ñupluni suli malıħhiñaqami Jew-ñuruat pilğusriñitñik ilagitlaıtħaa Agaayyutim iñuksraqtaagmiñun. ²⁹ Aglaan iñuk Jew-ñupiaqtuq kamaksritlaturuuq Agaayyutmik ataramik. Jew-ñupiaqtuaq iñuuruq nalaunñaruakun sivuğaanı Agaayyutim. Taatnasriq iñuk nalunaitmiutaqagñiqsuq uummatmiñi savaagıkkañagun Ipqıtħuam Irrutħim. Aglausimaruuq maligutaksraq savalguitħuq taatnatchimik. Taatnasriq iñuk quyyasriusriaqagısiruq Agaayyutmiñ, iñungılaaniñ.

3

¹ Jew-ñuruatmi piqagñiqpat sumik atlat iñuich pigingısanatnik? Annıqsuğıaqpat nalunaitmiutħığmiktıgun? ² Aa, Jew-ñuruat atqunaq piqaqtut. Sivullıgmi, Agaayyutim qaıtħiñığai Jew-ñuruat uqahıgmiñik Moses-kun. ³ Ilumutuuruq ilañich Jew-ñuruat

tuniqsimangihhat Agaayyutmun. Jew-ñuruat tuniqsimaihata nutqaqtitkisivaun Agaayyutim tuniqsimalha? ⁴ Qañaa! Agaayyun sagluyumiñaitchuq iñupayaat ukpiqnangitchaluaqtitlugich. Aglausimaruq Agaayyutim Makpigaañani, “Agaayyuun, nalaunñasuurutinli uqaligikkapkun.

Akimayumuutinli iñuichunniñ uqagaluqmata nalaunñañiñiplutin.” *Psalm 51:4*

⁵ Ilañich iñuich killukun uqaguurut itna, Uvagut killuqsagupta qñiqtinniağivut iñuich Agaayyutim nalaunñahanik, uqaghutin killiqiruni nakuuniplugu. Tarrasuli, uqaginiaqpsiñ Agaayyun nalaunñangihñilugu anasriññuqsagamisigut pisigilugich killuqsautisi? ⁶ Qañaa! Agaayyun nalaunñangihñiñqpan, qanuqhuni atanniqsulhiñauvagich nunam iñui? ⁷ Killiqiligma sagviqpagu Agaayyutim nalaunñalha suli nangaqtilugu, suvaatami atannikkauniqpik liilaa uvaña killuliqiruaq? ⁸ Taamna ilumutuuniqpan, Killuliqita iñunñun nangapsaaqulugu Agaayyun. Iisautringitchuna taatnatchiñik saglunik, aglaan ilañisa iñuich pasiragigaatigut iisautriñipluta taatnatchiñik. Agaayyutimli nalaunñaruakun anasriññuqsagñiağai tamatkua iñuich.

Iluqatin Iñuich Nalaunñaruñitchuq

⁹ Taatnaqhuta uvagut iluatlukpisa Jew-ñungitchuaniñ? Qañaa! Uqaaniktugut iñupayaat Jew-ñugaluğumiñ Jew-ñungitchaluağumiñ añaalatiqahhat killuqsautmun. ¹⁰ Agaayyutim Makpigaañani aglausimaruq,

“Iñuitchuq nalaunñaruamik, atautchimikunniñ nunam iñupayañani.

¹¹ Iñuitchuq atautchimikunniñ kanjqsimaruamik.

Iñuitchuq pakkiaqaqtuamik Agaayyutmik.

¹² Iluqatin tunutkaat Agaayyun, iluqatin tammaqhutin killuqsautmi.

Nalliat savaaqangitchuq nakuuruamik, atautchimikunniñ.

Psalm 14:1-3; 53:1-3; Ecclesiastes 7:20

¹³ Iggiañich atriqaqtut añmaruanik iluviğnik.

Atuğaat uqatin uqaghutin sagluuqtuanik,

Psalm 5:9

uqalhiñich atriqaqhutin nimigiam tuqunañatun,

Psalm 140:3

¹⁴ qaniñich immaukkaqhutin uqapiluuutinik uqamaqhuutiniglu,

Psalm 10:7

¹⁵ ataramik tuqqutchiñhiñaañuplutin iñunñik,

¹⁶ napmun aullaqamin piyaqquiñiaqhutin iñunñik suli sakiqniuqtitchiplutin.

¹⁷ Iñitchuğingitchaat qanuq iñuunialiksraqtin qñiuiññakun.

Isaiah 59:7-8

¹⁸ Piitchuq taluqsriğimik Agaayyutmik iluqanjitñi.”

Psalm 36:1

¹⁹ Pakmapak ilisimagivut una, Agaayyutim maligutaksraña qaisaña Mosesmun añaalatchiruq iñunñik aatchuusriaqaqtuanik taavrumiña maligutaksramik. Tarra kiñapayaaq patchisiksraqagumiñaitchuq tupigingiğimigun maligutaksramik, ilipsiunniñ. Aa, Agaayyutim patchisiquutigisigaa iñupayaaq nunami atanniglugu. ²⁰ Taatnamik kiñaunniñ nalaunñasriyumiñaitchuq Agaayyutmi maligutachiñhiñagimigun maligutaksram atuqukkananik, atakkii maligutaksram qñiqtilhiñagagigaatigut qanutun killuqsaqtilaaptiknik.

Qanuq Agaayyutmun Iñuich Nalaunñasripchalhat

²¹ Aglaan pakma Agaayyutim sagviğñigaa qanuq iñuich nalaunñasripkaqtilaaña inmiñi, piqutiginağlugu maligutaksraq. Agaayyutim uqautigigaa inilğaanimma aglausimaruakun maligutaksrakun suli sivuniksriqiritigun. ²² Agaayyutim iñuich nalaunñasripkağniğai inmiñi ukpiqsrihatigun Jesus Christ-mik. Taamna ilumutuuruq iluqaitñi tunñaviqaqtuani Jesus Christ-mik kisanik. Iluqatin iñuich atirut: ²³ atakkii iñupayaat killuqsagñiqsut, aasriñ ayuqlugu Agaayyutim kamanautaa. ²⁴ Aglaan Agaayyutim iñuich nalaunñasripchağagigai inmiñi iluaqqutriğimigun aatchuutauplugu. Nalaunñasripchağai

Jesus Christ-kun tasuqamigich killuqsautmiñ. ²⁵ Tarra Agaayyutim qaitchaa igñiñi tuqqutquplugu aasriñ maqipkaqlugu auna akiliqsauqlugich killuqsautipayaanich iluqaisa ukpiqsriuat. Taamna piñigaa qiniqtitchuklugu nalaunjaruañi natqigutirigimigun killuqsautipayaanik, taputiplugich killuqsautinjitñik iñuich iñuuruat injilgaan Christ tuqunaiñjaan. Agaayyutim anuqsrupluni anasriñjuqsangitchai pisigiplugich killuqsautinich. ²⁶ Taavrumuuna Agaayyutim sagvigñigaa pakmapak nalaunjatilaani suli nalaunjasripchaisilaani iñupayaanik ukpiqsriuanik Jesus-mik.

²⁷ Taatniinniiman, uqavigaagutiksraipiaqtugut. Suvaata? Takku nalaunjasriyumiñaitchugut Agaayyutmi tupigiguptigu maligutaksraña, aglaan nalaunjasriraqtugut ilaani ukpigiguptigu Christ. Ukpiqsriñhum nutqaqtitkaa iluqaan uqaviñiq. ²⁸ Takku ilisimarugut iñuk nalaunjasripchakkautilaanjanik Agaayyutmi ukpiqsriñkun Jesus Christ-mun, maligutchiñiqmiguungitchuaq maligutaksramik. ²⁹ Uvva Agaayyun Jew-ñuruat kisimiñ Agaayyutigivatrux? Agaayyutigingitmivatrux Jew-ñungitchuat? Ilumun ilaa Agaayyutigipmigaat Jew-ñungitchuat. ³⁰ Agaayyutiqañhiñaqtuq atautchimik. Agaayyutim iñupayaan nalaunjasripkañisigai ilaani pisigilugu ukpiqsriñhat, Jew-ñuruat nalunaitmiutchiplutin suli Jew-ñungitchuat nalunaitmiutchiñgitlutin. ³¹ Uvvami suksraungigñiaqpisigu maligutaksraña Agaayyutim malikkaptigu ukpiqsriñikuagñiaq? Qañaa! Ukpiqsriñhum ilumun atuumapkaqtañaa maligutaksram atuqkkaña.

4

Abraham-ñum Atrikusrautaulha

¹ Abraham, sivulliuruuq Jew-ñuruapayaanun, urrakusrautigilakput iñunmun ukpiqsriñimigun nalaunjasripkakkauruamun Agaayyutmi. ² Nalaunjasripkañigumi Agaayyutmi savaagmigu tarra uqavigaagutiksraqañayaqtuq, aglaan uqavitñaitchuq sivuñgaani Agaayyutim. ³ Agaayyutim makpiñaanñi aglausimaruq, “Abraham ukpiqsriñuq Agaayyutmik aasriñ Agaayyutim akuqtuñaa piqtugiplugu ukpiqsriñha nalaunjasripkakkaupluni.” ⁴ Iñuk savakami akiliusiaqañaytuq. Akiliusiaña aatchuutaungitchuq aglaan akilikkauraqtuq savaagmigu. ⁵ Iñuk nalaunjasritñaitchuq Agaayyutmi savaallautañmigu, aglaan iñuk ukpiqsrigumi Agaayyutmik nalaunjasripkairuamik agaayyutaiñamik iñmiñi. Agaayyutim akuqtuñagñigaa taavruma ukpiqsriñha aasriñ nalaunjasripkaqlugu. ⁶ David-ñum uqautigipmiñigaa iñuk ilumun quvianamiuniplugu Agaayyutim nalaunjasripkaqmagu savaallautañmiguungitchuaq. Itnañiqsuq,

⁷ “Quvianamiurut tamatkua
nalaunjañirutinich Agaayyutim natqigutipmagich
suli killuqsautinich matupmagich.

⁸ Quvianamiuruq iñuk
atanñum isrummatigñisaña killuutiqañlugu.”

Psalm 32:1-2

⁹ Taamna quvianamiuñiq itpa kisiitñun tamatkunña nalunaitmiutchiqsimaruanun? Naagga! Itmiuq tamatkunña nalunaitmiutchiqsimañlaanun. Uqautigianikkikput Abraham-mun ukpiqsriñiplugu Agaayyutmik, aasriñ piqtugiplugu ukpiqsriñha Agaayyutim akuqtuñniplugu nalaunjasripkakkaupluni. ¹⁰ Agaayyutim akuqtuñniqpauñ Abraham sivuagun naaga aquagun nalunaitmiutchiñhan? Agaayyutim akuqtuñniñigaa Abraham sivuagun nalunaitmiutchikkaunaiñjaan timimiñi. ¹¹ Abraham nalunaitmiutchikkauniqsuq aquvatigun. Nalunaitmiutchiñha ilitchuqutauniqsuq Agaayyutmun nalaunjasripkakkauñaniktilaaña pisigiplugu ukpiqsriñha. Taatnaqlugu Abraham aapagigaat iluqatin iñuich ukpiqsriuat nalunaitmiutaiññañmin suli akuqtukkauruat nalaunjasripkakkauplutin Agaayyutmi. ¹² Abraham aapagipmigaat tamatkua nalunaitmiutchiqsimaruat. Iluqañmin nalunaitmiutchiqsimaruat timiñhiñamiktigun

kinjuviagingitchai Abraham-ŋum, aglaan kisiisa tamatkua ilaan kinjuviagigai tunŋaruat Agaayyutmik atriplugu aapagikkavut Abraham nalunaitmiutchiġaluaqani.

Agaayyutim Akiqsruutaa Akuqtukkauruq Ukpiqsriġkun

¹³ Abraham kiŋuviagikkaniġu akuqtuirut akiqsruutmik paitchaktaaqtilaaksraŋanik nunamik. Aglaan akuqtunġitchaa taamna akiqsruun pisigiplugu tupiksriġi maligutaksraŋanik Moses-ŋum aglaagikkaniġ, aglaan akuqtuġaa akiqsruun Agaayyutim nalaunŋasripchaqmagu pisigiplugu ukpiqsriġi. ¹⁴ Uvvaami iŋuich akuqtuitlaniqpata Agaayyutim akiqsruutaanik maligualigimiktigun atuqukkanat maligutaksram, tarra ukpiqsriġiq suutnaunayaiŋŋiqsuq aasriiŋ Agaayyutim akiqsruutaa suutnaunġilluni. ¹⁵ Maligutaksram itqaqtitkaa Agaayyutim anasriŋŋuqsuqutuilaŋa iŋuŋnik tupiksritlaitchuanik maligutaksrapayaamik. Takku iŋuich maligutaksraitŋaminŋ tupiksriŋŋirrutiksramik piitchut.

¹⁶ Taatnaqhutinŋ iŋuich akuqtuġaġigaat Agaayyutim akiqsruutaa ukpigutiqaqaminŋ, aasriiŋ taamna akiqsruun ilaan aatchuutigigaa akiilluni iħuacqutrihimigun. Agaayyutim akiqsruutaa akiitŋami, iluqagminŋ qitunġagikkaniġat Abraham-ŋum akuqtulhiŋaugaat. Akiqsruun taamna inġiŋŋiqsuq kisiitŋun Jew-ŋuruanun maligaqtuat maligutaksramik. Itmiuq atlapayaanun ukpigutiqaqtuanun Abraham-tun. Ilaa aapagigikput. ¹⁷ Aglaksimalhatun Agaayyutim Makpigaaŋani, “Aapaġuqtitikpiŋ iŋugiaktuanun iŋuŋnun.” Abraham ukpigigaa Agaayyun iŋuupchaitlaruq tuqunaruaniġ suli taiyuiruq sunik inġitchuanik ilipkaqġugich. ¹⁸ Abraham ukpiqsriruq niġiugaqaquni niġiunaġumiŋaitchaluanŋaan aapagiliutinayaġniġlugu iŋugiaktuanun iŋuŋnun, takku niplusriaqaquni, “Kiŋuviatin iŋugiaksigisirut.” ¹⁹ Abraham-ŋum ukpiqsriħa Agaayyutmik sayaiqsingiŋŋiqsuq isrumagaluanŋaġmi timini tuquniplugu, takku tallimakipiaguyasripluni aasriisuli aġnaat Sarah qitunġitlailuni. ²⁰ Ukpiqsriħan uniŋiŋŋiġaa. Ilaan arguaqtunġiŋŋiġaa Agaayyutim akiqsruutaa. Ukpiqsriħa sayaktusriħaġniġsuq, aasriiŋ nanġaqġugu Agaayyun. ²¹ Nalupqigingillapiagniġaa Agaayyutmun atuumapkaġniaqtilaŋa akiqsruusriaġikkani. ²² Taatnaqhuni Agaayyutim akuqtuġniġaa Abraham nalaunŋasripkakauplugu inmiŋi pisigiplugu ukpiqsriħa. ²³ Aglaan tamatkua uqalħich Agaayyutim Makpigaaŋani Abraham nalaunŋasripkakauniplugu ukpiqsriħagun aglakkaunġiŋŋiqsut kisiianik piqutigiplugu Abraham. ²⁴ Tamatkua uqalħich aglakkaupmiŋiqsut uvaptiknun. Agaayyutim akuqtuqmiġaatigut nalaunŋasripkakaupluta ukpiqsriħiptigun. Ukpigigikput Agaayyun anipkairuq Jesus-mik Atannaptiknik tuquligmiŋiŋ. ²⁵ Jesus tuqukami akiligŋiġai navġuiliqput aasriiŋ anipkakkaukani tuquligmiŋ nalaunŋasripkaġniġaatigut Agaayyutmi.

5

Qiŋuiġutikkauġiq Agaayyutmi

¹ Taatnamik nalaunŋasripkakaupluta Agaayyutmi ukpiqsriħiptigun qiŋuiġutikkaurugut Agaayyutmun atannaptigun Jesus Christ. ² Ilaan anmaġniġaa utlautikisraqput Agaayyutmun aasriiŋ pakma ilitchuqsriħuta iħuacqutaanik. Quviasrukħuta quyagikput Agaayyun ilaliutikisraqput kamanautaani ilaatnigun. ³ Uvvasuliuna, quviasruutigipmigikput sakiqniħiptigun, ilisimaplugu sakiqniġutit anuqsrusripkaqhuta. ⁴ Anuqsruħiq tikiutriruq Agaayyutim iħuaksriħanik, aasriiŋ ilaan iħuagigumisigut niġiugaqaqtugut. ⁵ Aasriiŋ niġiukkam qapiqtaqtinnianġitchaatigut, takku Agaayyutim aatchuġaatigut Ipqitchuaq Ir-rutchimik, aasriiŋ taavrumuuna qiŋiqtitkaatigut qanutun piqpagillapiaqtilaaptiknik.

⁶ Uvaptiknik ikayugumiŋaipiactitluta piviksraq nalautitman Christ tuqutigai agaayyutailaani. ⁷ Nallipsaunniŋ tuqutisunŋianġitchaa anniqsuqsaglugu atla iħuk. Ilaatnisamma iħuum tuqutinayaġaluaqpalukkaa nakuuruq iħuk, ⁸ aglaan Christ tuqutigaatigut killuliqiraupkaqhuta. Taavrumuuna Agaayyutim qiŋiqtitkaa

piqpaksrillapiakli uvaptiknik. ⁹ Nalaunnasripkakkaurugut Agaayyutmi augikkanagun Christ-ñum tuqqutaupman. Taatnaqhuta nalupqisungipiaqtugut Christ-mun annautini-aqtilaaptiknik Agaayyutim qinnautaaniñ uvlumi atannigvinmi. ¹⁰ Uumigiraupkaqhuta Agaayyutmi ilaan qinuiğutigaatigut inmiñi tuqqutaułhagun igñigmi. Pakma Agaayyutim ilauraagiliutipmatigut nalupqinaitchuamik annautigisigaatigut igñigmi inuulhagun. ¹¹ Uvvasuliuna, pakma quviasruutigillapiagikput Agaayyun atannaptigun Jesus Christ qinuiğutriruakun uvaptiknik Agaayyutmun.

Adam-lu Christ-lu

¹² Killuqsaun tikiumaniqsuq inupayaanun takku inuqqaq Adam killuqsaqtuq sulii pisigiplugu killuqsautaa tuqułiq tikiumapmipluni inupayaanun. Iluqatin inuich tuquruksraguğniqsut takku iluqani inuk killuutiniktuq. ¹³ Inupayaat inuuruat killuqsagñiqsut Moses-ñum akuqtunaiññaanunniñ maligutaksramik Agaayyutmiñ. Aglaan Agaayyutim inuich patchisauniñgitchai killuqsautikun takku piqangitlutinsuli Agaayyutim maligutaksrañanik. ¹⁴ Adam tuquniqsuq tupiksriñgitłuni Agaayyutim tillisaanik. Inupayaq Adam-miñaglaan Moses-mun tuquruksrauniqsuq. Aglaan tuquruksrauruttuuq killuqsangitchaluanñagmin taatnatun Adam tupiksriñgitmatun. Adam atriqagñiqsuq Christ-mik aggiqsuksrauruamik sivuniksrami. [Aglaan Adam tuqułigmik pipkaipman Christ inuulıqaaqtitchiruq.] ¹⁵ Aglaan Agaayyutim akiilaaq aatchuutaa atriqangitchuq Adam navguiłhatun. Iluqatin inuich tuqurut pisigiplugu atautchim inuum navguiłhagun. Aglaan Agaayyutim akiilaaq aatchuutaa iluaqqutaagun atautchim inuum Jesus Christ-ñum kamanatluktuanuruq [navguiłhaniñ inuum Adam]. ¹⁶ Agaayyutim akiilaaq aatchuutaa atlauruq atautchim inuum killuqsautaañiñ. Takku aquagun atautchim killuqsautaan tikiumaruq atanniqsuiłiq iluqaitñun tuqqutaksraguğniplugich. Aglaan aquatigun kisiññaitchuat killuqsautit tikiumaruq Agaayyutim akiilaaq aatchuutaa iluqaitñun nalaunnasipkağniplugich. ¹⁷ Atausriq inuk killuqsagñiqsuq aasriñ piqutigiplugu ilaan navguiłha tuqułiq umialiktun ałalatchiaqsiruq iluqaitñik inuñnik. Aglaan qanutun kamanatluktigiva savaaqalha atautchim inuum Jesus Christ! Iluqatin inuich Agaayyutim nalaunnasripkakkan inmiñi kamañtuakun iluaqutriłigimigun ałalatchigisirut umialiktun inuuniałigmikni uumuuna Jesus Christ.

¹⁸ Tarraami, piqutigiplugu atautchim inuum navguiłha Agaayyutim tuqqutaksraguğniğai inupayaat. Taatnatuntuuq piqutigiplugu atautchim inuum nalaunnaruam savaađa Agaayyutim qaiññiğaik natqigutriłiglu killuqsautinik inuulıglu inupayaanun [ukpiqsriruanun]. ¹⁹ Atausriq inuk tupiksriñgitłuni Agaayyutmik, taatnaqhutin inupayaat killuliqiriğutut. Aglaan atautchim inuum tupigiplugu Agaayyun, taatnaqhutin inupayaat nalaunnasripkakkauğisirut.

²⁰ Agaayyutim qaitchiñiğaa maligutaksraña Moses-kun. Taavrumuuna inuich ilitchugiragigaat qanutun killuqsautilaqtin navguiłigmiktigun Agaayyutim maligutaksraña. Aglaan killuqsaun inuigiaksitmutukman Agaayyutim iluaqqutaa inuigiaksitmutluktuq. ²¹ Tarrali killuqsaun ałalatchipluni tuqułikun, aglaan Agaayyutim iluaqqutaa ałalatchiruq nalaunnaruakikun tikiutiluta inuulıgmun Jesus Christ-kun atannaptigun.

6

Tuqunaruq Killuqsautmun Aglaan Inuupluni Christ-kun

¹ Taamna taatniitman, killuliqituiñaqtuksrauvisa qinigtitchağlugu qanutun Agaayyun iluaqutriłiqaqtilaaña? ² Qaña! Ukpiqsrigupta Christ-mik tuqunaruqut killuğmun. Qanuğuta inuuniaqtuiñagisiñiqpisa killukun? ³ Puuyugñiqpisi, iluqapta paptaakkaukapta

Christ Jesus-ŋum atqagun piqasriutirugut ilaan tuqułhanun. ⁴ Taatnaqhuta pap-taakkaukapta iluviqataurugut Christ-mi aasrii piqasriutipluta tuqułhanun. Aasriiñ Christ-tun anjpkakkauruatun tuquŋaruaniñ kamanautiqaqhuni sanŋiagun Aapauruam, uvagut-tuug akuqtuirugut nutauruamik iñuuhigmik iñuuruksraupluta taavrumuuna.

⁵ Takku piqasriutipluta Christ-ŋum tuqułhanun paptaakkaukapta, taatnatun piqasriutigisipmiugut anjpkakkaułhani iñuuniaguta. ⁶ Iłisimagikput una, Christ kikiaktuutrikkaupman iñuuhigruaqput kikiaktuutrauqataurut ilaani, sanŋia killuqsautim piyaqququplugu, savaktaagrutqunğıguta killuğmun. ⁷ Kiñapayaaq tuquruuq aŋalatingiğuruuq killuqsautmun.

⁸ Ukpigigikput tuquqataukapta Christ-mi iñuuqataugisiñipluta ilaani. ⁹ Iłisimagikput Christ anjpkakkauruuaq tuquŋaruaniñ tuqqutqikkumiñaiplaha. Tuqułhum aŋalatlaigñigaa. ¹⁰ Christ tuqukami tuquniqsuq atausriğmiaqhuni akiiliskugugu sanŋia killuqsautim. Pakma iñuuruq, iñuutuiñaqhuni Agaayyutmun. ¹¹ Iłipsiiasriiñ isrummatigiruksraurusri ilipsitñik tuquŋaruuatun ililusri sanŋianun killuqsautim aasriiñ iñuulusri Agaayyutmun uumuuna Christ Jesus-kun.

¹² Taatnağusri killuqsautmun aŋalatitnagich timigikkasi maani nunami. Aŋalatitnagu pisugruałipsitñun. ¹³ Atusrunagich sulliñgi timigikkapsi savaktillugich nalaunŋaitchuamik. Aglaan qaitchisitchi ilipsitñik Agaayyutmun iñuktitudun anjpkakkauruatun tuquŋaruaniñ suli pakma iñuuruuatun Christ-mi. Aŋalatitchigiñ sulliñgi timipsi Agaayyutmun, aasriiñ atugumausri nalaunŋaruamik. ¹⁴ Killuqsautim aŋalatlaigñiağasri takku iñuunğıtchusri tupiksriłipsigun maligutaksramik aglaan iñuurusri Agaayyutim ihuaqquatagun.

Savaktaagrulaha Nalaunŋaruahigmun

¹⁵ Qanugisiñiqpisa? Pakma iñuunğıqsugut tupiksriłiptigun maligutaksranik Moses-ŋum qaisanjanik aglaan iñuurugut ihuaqquatagun Agaayyutim. Taamna pisigiplugu killuqsauraaqtuksrauvisa? Qaŋaa! Killuqsauktuksrauymuñaitchugut. ¹⁶ Iłumun ilisimagiksi una, qaitñapsi ilipsitñik kisumun savaktaagruguqtusri taavrumuŋa. Tupigiraksragagigiksi taamna iñuk suli atanigigiksi. Tupiksriłipsi killuqsautmik tuqupkagisigaasri. Aglaan tupigikapsiun Agaayyun ilaan nalaunŋasripchagagigaasri inmiñi. ¹⁷ Qaaniqsuami savaktaagrugikkaŋasri killuqsautim, killuğmik aŋalatiqaqhusri. Aglaan quyanuqtuq Agaayyun, pillapiaqhusri tupigigisri ilisauttutauruat ilipsitñun. ¹⁸ Aasriiñ annaktitaunjanikhusri killuqsautmiñ savaktaagruguqtusri pakma nalaunŋaruahigmun. ¹⁹ Uqautigigiga savaktaagrulihq uqahignik kaŋiqsiñiaqtuanik takku kaŋiqsimmagiksituqplusri. Qaaniqsuami qaisimapmatun ilipsitñik savaktaagrugipkaqhusri killuqsautmun suli killuliqihigmun, taatnatuntuuq pakma qaitchuksraurusri ilipsitñik savaktaagrugipkağusri iñuuniahigmun nalaunŋaruahikun iluqnauqhusri Agaayyutmun. ²⁰ Qaaniqsuami savaktaagrurunŋapsi killuqsautmun iñuuniatlaitchusri nalaunŋaruahikun. ²¹ Savaaqqtusri pigiitchuanik aasriiñ taatnatchim iñuutchim pakma kanŋugilikapsi anniqsunğıtchaasri aglaan tikiutriruqtuq tuqułhigmik. ²² Aglaan pakma annaktitaunjaniktusri killuqsautmiñ savaktaagrulitiplusri Agaayyutmun. Iluqnauqhusri ilaanun savaaqatlasrirusri akuqtuiyunaqtuamik Agaayyutmun aasriiñ Agaayyutim akiliññiağasri isruitchuamik iñuuhigmik. ²³ Kiña killuqsauqtaaq akuqtuiruq killuqsautim akiliutaanik—tuqułhigmik. Aglaan Agaayyutim akiilaaq aatchuutigigaa isruitchuuaq iñuuhig tamatkununa atausriñuqatauranun Christ Jesus-mun atannaptiknun.

7

Atrikusraun Ilaqatnikun

¹ Aniqtatiut, iluqasri kaŋiqsimagiksi maligutaksraq Moses-ŋum aglaagikkaŋa. Iłisimapmagiksi maligutaksramun aŋalaha iñuk iñuusrugaaŋŋağmi. ² Uvvaami taamna

urriqsruutaupmiuq, aġnaq nayuutigisiruq maligutaksrakun aṅutmikni iñuuniqtutilaanani. Aglaan aṅutrin tuqukpan ilaqatnitqilhiñauruq tuvraqługu maligutaksraq. ³ Aglaan ilaqatnikkumi atlamik aṅutmik uiñi iñuunjaan, maligutaksram nipliutigigaa sayunaruaniplugu. Aglaan aṅutrin tuqukpan aġnaq ilaqatnitqilhiñauruq. Taatnaqhuni ilaqatnikkumi atlamik aṅutmik uiñi tuquanikpan patchisaitchuq maligutaksramiñ.

⁴ Aniqatiumaan, taatnatun itmiuq ilipsitñun. Christ tuqupman, tuquqatigiruaton pigiksi, aasriñ aglausimaruat maligutaksrat aṅalangigaaasri. Pakma pigiliutipkaqtusri atlamun. Pigiliutigaaasri aṅitqiksitaauruam tuquġigmiñ. Tarraasriñ iñuuruksraurusri Agaayyutmun savautilugu. ⁵ Qaaniqsuami iñuusrugaaṅapta kañigruaqtakun pisugruahipta aṅalataġigaa timigikkaqput pisigiplugu maligutaksraq. Tarra savaaqatugut savaktaksraġingisaptiknik maliglugu maligutaksraṅa Agaayyutim. Suragałipayaapta tikiutigaatigut tuquġimun. ⁶ Pakma patchisaikkaurugut maligutaksramiñ, aasriñ tuqunaruaton ililuta maligutaksramun isiqtaġipluta qaaniqsuami. Taatnaqhuta pakma savautingitchikput Agaayyun utuqqakun aglausimaruakun maligutaksrakun, aglaan pakma savautiaqsigikput Ipqitchuakun Irrutchikun iñuunjapta nutauruamik iñuuhigmik.

Maligutaksraqłu Killuqsauñlu

⁷ Isrumavaluktusri nipliġñipluṅa killuqsauñlu maligutaksraqłu atinipluġik taapkuak. Taatniingitchuq. Aglaan maligutaksrakun kañiqsigiga killuqsautim qanuutautilaana. Nalunayaġiga kaviuġutiliq maligutaksram nipliutigingitpagu nalaunjaññiplugu itnautauruq, “Kaviuqnak.” ⁸ Aasrii killuqsautim pisaasruqsipluni atuqtitkaqsipluṅa taavrumiṅa tillitmik sulı qanusripayaamik nalaunjaitchuamik. Aglaan maligutaksraitman killuqsauñ sanjiksraitchuq. ⁹ Iñuuniaġuugaluqaqtuami maligutaksraılaakun ilitchuġigaluaqnagu maligutaksraq. Aglaan maligutaksram ilitchuġipkaqmagu tilliñ tarakṅaaglaan killuqsauñ uummatqiaqsiruq. Taatnaqłuṅa iñuutchikun tuquruṅa. ¹⁰ Tilliñ tikiutriruksraqtuq iñuuhigmik uvaṅnun tikiutripiaqtuq tuquġimik. ¹¹ Killuqsautim kinniṅluṅa tillisikun tuqupkaġaṅa iñuutchikun. ¹² Tarra aglausimaruq maligutaksraq ipqitchuq. Taatnatuntuq tilliñ ipqitchuq nalaunjaṅluni nakuupluni.

¹³ Itnautauniqpmi? Qanusrim nakuuruam tikiutiniqpaṅa tuquġimun? Qaṅaa! Killuqsautim atuqługu nakuuruq [tilliñ] tuqupkaġaṅa. Taamna atummiruq uvaṅnun qiñiqqupluṅa qanusriutilaanani killuqsautim. Tilliñ qiñiqtaġigaa killuum pigiiłapiaqtilaana.

Aṅuyaktuiñaliq Killuqsautmik

¹⁴ Ilisimagikput maligutaksram agaayyutmiqnisaulha, aglaan uvaṅa animaruṅa kañigruaqtaraqłuṅa. Killuum aṅalataġigaṅa tigutaanupmatun. ¹⁵ Kañiqsilaitchiga suragałiġa. Piñgitchitka nakuuruat pisukkatka, aasriñ suragałuṅa pigiitchuanik uumigikkamnik. ¹⁶ Aasrii atuġupkich atuġunġisatka uumigipluġich, aṅiġiga maligutaksram nakuutilaana. ¹⁷ Nutauruam iñuutchima pipkaṅitchai tamatkua uumigikkatka. Aglaan ilitqusriġruaġma ilumni pipkaġaġigai. ¹⁸ Ii, ilisimagiga ilitqusriġruaq ilumni nakuunġisilaṅa, atakkii kañigruaqtaraqłuṅa uvamni. Suragałukkaluaġiga nakuuruq aglaan suragałuitchiga. ¹⁹ Atunġitchaġigiga nakuuruq atuġukkaġa aasriñ atuqługu pigiitchuaq atuġunġisaġa. ²⁰ Taatnaqługu atuġuuniġupkich atuġunġisatka, nutauruam iñuutchima atuqtingitchai tamatkua, aglaan ilitqusriġruam ilumni atuqtitaġigaṅa tamakuniṅa pigiitchuanik.

²¹ Taatnaqługu ilitchuġigiga taamna ilumutuuliq, suragaqsaqama nakuuruamik pigiitchuam nayuġaġigaṅa. ²² Uvva uummatimni quviasruutigigaluġiga Agaayyutim maligutaksraṅa, ²³ aglaan qiñiġiga atla maligutaksraq aṅalatchiruaq timimnik. Timima maligutaksraṅan aṅuyakkaa akiliłiqlugu maligutaksraq isrummatimni. Taamna atla maligutaksraq aṅalatchiruaq timimnik killuum maligutaksraqiġaa, taavrumaasrii

añalatchiruam tigutaagiliutiplusa. ²⁴ Ihulliuḡnaḡniaqpat! Iñukniaq uvañni! Kia annautigisi-
sivaña taavrumakña timimiñ tikiutriruamiñ tuquḡmun? ²⁵ Agaayyutim annautigisi-
gaaña. Quyagiga ilaa anniqsuḡluqmaña uumuuna Jesus Christ atannaptigun! Tar-
raasriiñ isrumamni kamagisukkiga Agaayyutim maligutaksraña, aglaan ilitqusriḡruaḡma
tigutaagipkaḡaña maligutaksrañanun killuum.

8

Añalatillutin Irrutchikun

¹ Tarraami pakma, Agaayyutim tuqutaksraḡutqikkumiñaitchai tamatkua
atausriñḡuqatauruat Christ Jesus-mun. ² Takku maligutaksrañan Irrutchim tikiutriruam
iñuḡmik Christ Jesus-kun patchisaigaña maligutaksramiñ tikiutriruamiñ killuḡmik
suli tuquḡmik. ³ Agaayyun savaktuq maligutaksram savaagilguisañanik. Maligutaksraq
iñuk nalaunḡasripchatlaitchaa Agaayyutmi sukununiiñ, takku killiqiugaqtuanḡupluni
kamagitlaitchaa maligutaksraq. Agaayyutim tuyuḡigaa igñiḡikkani nunamun timiqagḡlugu
iñuutquplugu uvaptiktun suli akilliḡititquplugu killuqsautmun. Taavrumuunaasriiñ
Agaayyutim piyaquqtaksraḡuḡniḡaa killuqsauñ añalatchiruaq killukun pisuḡruaptiknik.
⁴ Agaayyutim kamaksritlasripkaḡaatigut nalaunḡaplutiñ atuqukkañatnik maligutaksram.
Pakma iñuuniaqtugut malingiqḡlugu kañiḡruaḡput aglaan malikḡlugu Irrusriḡ. ⁵ Tamatkua
añalatittuat irrusriḡruamun iñuusruurut quyaliñiaḡlugu irrusriḡruaḡ. Aglaan tamatkua
añalatittuat Ipqitchuamun Irrutchimun iñuusruurut quyaliñiaḡlugu Ipqitchuaḡ Irrusriḡ.
⁶ Iñuum isrummataa añalatmagu irrusriḡruañan ittaqtuq tuquḡiq, aglaan isrummataa
añalatmagu Ipqitchuam Irrutchim ittaqtuq iñuḡiq suli qñuiñiaḡ. ⁷ Taamna ilumutuuruq
takku iñuum isrummataa añalatpagu ilitqusriḡruañan akitñiaqsimaḡaa Agaayyun.
Taamna tupiksrisunḡitchuq Agaayyutim maligutaksrañanik; takku tupiksriḡuitḡluni.
⁸ Tamatkua iñuich añalatittuat kañiḡruaḡmiknun quyaliḡuitchaat Agaayyun. ⁹ Aglaan
ilipsi añalangitchaasri kañiḡruaḡtapsi. Añalatkaasri Ipqitchuam Irrutchim, ilumun taamna
Irrusriaña Agaayyutim inniqpan ilipsitñi. Aglaan kiña iñuk piqanḡitpan Irrusrianiḡ
Christ-ñum piginḡitchaa Christ-ñum. ¹⁰ Killuqsautim timigikkasi tuqunapkaḡai, aglaan
Christ itpan ilipsitñi Ipqitchuam Irrutchim qaitchigaasri iñuḡmik takku Christ-ñum
nalaunḡasripkaḡhusri Agaayyutmi. ¹¹ Agaayyutim Ipqitchuaḡ Irrusria añitqiksitchiruaḡ
Jesus-mik tuqunaruaniñ iñuukpan ilipsitñi, taavruma Ipqitchuam Irrutchim iñuuruam
ilipsitñi qaitkisipmigaa iñuḡiq timipsitñun tuqusraḡumaruanun.

¹² Taatnaqhuta aniqatiumaan, añalatitnata kañiḡruaḡtamun. Iñuuniaqtuksraunḡitchugut
tumigitqukkaḡagun killuqsautim. ¹³ Iñuuniaḡupsi kañiḡruapsigun tuquniaqtusri. Aglaan
Ipqitchuam Irrutchim ikayuqtitchupsi nutqautitlasriḡlugu killiqiqiqisi tarra iñuuniaqtusri.
¹⁴ Ililgaagillapiagai Agaayyutim tamatkua sivulliuqtittuat Ipqitchuamun Irrutchimun.
¹⁵ Ipqitchuam Irrutchim akuqtukkaḡput irrusriḡinḡitchaa tigutaaqsiuḡhum iqsiḡhumlu.
Ipqitchuam Irrutchim pigikkapta ililgaagiliutipchaḡaatigut Agaayyutmun. Taavrumuuna
Ipqitchuakun Irrutchikun niplitlasrirugut, “Abba, Aapañ.” ¹⁶ Taavruma Ipqitchuam
Irrutchim ilitchuḡipkaḡaatigut nalupqinaiqḡlugu Agaayyutmun ililgaagitilaaptiknik.
¹⁷ Agaayyutim ililgaaginiqpatigut tarra akuqtuigisirugut ikayuusrianiḡ piksirrutaiñik
uvaptiknun. Akuqtuigisirugut tamatkuniña Agaayyutmiñ piqatigilugu Christ.
Aglaan nagliksaaqtuksraurugut atrilugu Christ nagliksaaḡha. Taatnaqqaḡguta
piññaaktaaqagisirugut kamanautmik atrilugu Christ.

Sivunnaptikni Ittuaq Kamanaun

¹⁸ Uvva pakma nagliksaaqsiurugut. Aglaan nagliksaaḡipput pakma atriqaḡumiñaitchuq
ilaan kamanautaanun sagviḡñiakkañanun uvaptiknun. ¹⁹ Iluqani Agaayyutim iñiqtaña
utaqqitlailapiagataqtuq Agaayyutim sagviñiksrañanik kisut qitunḡagipiaqtilaanitñik.
²⁰ Suapayaaḡ Agaayyutim iñiqtaña piunḡiqsaḡumaruq, pisuḡinḡisaḡmigun aglaan

Agaayyutim sivunniutaagun. Aglaansuli nigiugaq ittuq: ²¹ Iluqani Agaayyutim iñiqtaña aňalanğigñiğaa piunğıqsitchirağaqtuam, aglaan piqatauyumiñaqsilugu kamanagtuumun patchisaiğimun piqatigilugich Agaayyutim ililgaani. ²² Ilisimagikput iluqaisa qanusripayaat Agaayyutim iñiqtañiñ utaqqilhat uvunjanunaglaan ihuilliuğaluanğamin, atriplugu ağnaq aulliyautikmatun. ²³ Kisimiñhiñaungitchuat tamatkua iñiqtat utaqqirut aglaan utaqqipmiuguttuq ihuilliuğaluanğapta irrutchiptigun. Agaayyutim aatchuğaatigut Ipqitchuamik Irrutchimik nalupqinaigutauplugu. Aasriiñ utaqqigikput Agaayyutmun qitungağiliutiapiaqtilaaksraqput. Utaqqigikput timigikkapta simmikkaufiksraña. ²⁴ Taamna nigiugisagikput anniqsukkau'apta. Qiñianiksimaniguptigu taqqikkaqput taamna nigiugayumiñaiññayaqtuq. Iñuich nigiutlaitchut qanutchimik pigiliutianikkağmiknik. ²⁵ Aglaan nigiugaqatugutsuli qanutchimiktamma piññaktaagianğisaptiknik, utaqqigikput anuqsrusripluta aasriiñ kimmutigillapiaqlugu.

²⁶ Ipqitchuam Irrutchim ikayuqsimaagaatigut pilguirruptigun. Takku nalurugut qanuq agaayuliksraptiknik; aglaan Ipqitchuam Irrutchim inmiñik uqautigipluta Agaayyutmun qiniqqaluktualigataqhuni uqautigilguisaptigun. ²⁷ Agaayyutim qinğigai iñuich uummatinich. Ilisimagaa isrummataa Ipqitchuam Irrutchim, takku Ipqitchuaq Irrusriq uqapsaagutripuni Agaayyutmun piqutigiplugich iñugikkañi tuvraqlugu pisulha. ²⁸ Ilisimagikput, supayaatigun Agaayyutim savaqatigirağigai nakuufiksrañatnun piqpaksriruat inmiñik, tamatkua ilaan tuqlukkani tuvraqlugu sivunniutigikkani. ²⁹ Agaayyutim ilisimanigai tamatkua tuqlukkani iñiqsigaluaqani nunamik. Piksraqtaaginigai atriqaquplugich iğniğmisun. Taavrumuuna Jesus sivulligugniqsuq akunğatni iñugiaktuat aniqatigiich. ³⁰ Taatnaqlugich Agaayyutim piksraqtaagikkani tuqlugniğai, aasriiñ tamatkua tuqlukkani nalaunñasripkağai inmiñi. Tamatkua nalaunñasripkakkani inmiñi piqatigigisigai kamanautmiñi.

Agaayyutim Piqpaksriħha Christ Jesus-kun

³¹ Tamatkua taatniinniqmata, sumik nipligisitlavis taavrumuuna? Agaayyutim nayuqpatigut kia-unniñ akilliliqsuğumiñaitchaatigut. ³² Agaayyutim qaitlugu iğni naglik-saaqtitkaa piqutigipluta. Taatnaqhuni Agaayyutim ilumun qaitchigisigaatigut supayaamik akiilaaglugu. ³³ Kiami patchisigigisivagich iñui Agaayyutim piksraqtaagikkañi? Agaayyutim kisimi nalaunñasripkaqsimagai. ³⁴ Kiña nipligisiva Agaayyutim iñui tuqqutaksrağugniğugich? Kiñaunniñ nipligumiñaitchuq! Takku Christ Jesus tuqqutigai, aasriiñ aňitqisusq tuquğimiñiñ. Pakma Agaayyutim taliqpian tunjaaniñ uqapsaagutigaatigut ilaanun. ³⁵ Qanutchim piiqsitkisivatigut piqpaksriħhaniñ Christ-ñum? Sakiqnam naaga ihuilliuħhum naagaqaa nagliksaalħhum naaga kakkaaqsiuħhum naaga atnuğaanilliuħhum naaga navianniũhum naagaqaa tuquħhum? ³⁶ Aglausimaruq Agaayyutim makpiğaanjiñi, "Piqutigiplusri tuqqutaurugut ataramik.

Iñuich aňallaqlukkaatigut ipnaisun tuqqutaksratun."

Psalms 44:22

³⁷ Qaňaa! Iluqaisigun tamatkunuuna sakiqniugutiptigun Agaayyutim akimapkağaatigut piqpagirigikkapta. ³⁸⁻³⁹ Ii, nalupqigingitchiga sumun piiqsitchumiñaisilaaqput piqpaktananiñ Agaayyutim. Tuquħhum unniñ iñuũhum unniñ israğulgich unniñ tungaich unniñ sut pakma ittuat unniñ tikisaksrat unniñ sanğich unniñ sut ittuat quliptikniũ atiptikniũ naagaqaa sumunniñ iluqaani nunami piiqsitchumiñaitchaatigut Agaayyutim piqpaksriħhaniñ ittuamiñ Christ Jesus-mi atannaptikni.

9

Agaayyunlu Iñuksraqtaañlu

¹ Atausriñnuqatauplunja Christ-mun suli aňalatiqaqlunja Ipqitchuamun Irrutchimun nalupqigingitchiga qauğrimmaagiutillautanni uqaliga ilumutuuruamik. Saglungitchunja

itna uqaqama, ² Ihuilliullapiagaqtuḡa suli alianniullapiaqtaqluḡa piqutigiplugich Jew-ḡuruat. ³ Uvvatuq ikayutlalagich Jew-ḡuruat aniqatitka iḡuqatitka. Uvvatuq anasriḡuqsakkaulaḡa piiḡluḡaunniḡiḡ Christ-miḡ ikayuḡumiḡaḡupkich anniqsuksraḡatnun. ⁴ Israel-aagmiut iḡugigai Agaayyutim piksraqtaagiplugich. Ilaan tiguaginigai piqatlasriplugich kamanautmiḡiḡ. Ilaan qaiḡḡiḡaa ilinḡitḡun sivunniugutni suli maligutaksraḡa [Moses-kun] suli agaayumaagvik suli akiqsruutniḡu. ⁵ Qitunḡagigaich kamaḡaqtuat sivullipta, aasriḡiḡ ilinḡitḡiḡ Christ animaruq Agaayyutaupluni. Quyanaqtuq qanavak! Taatnatuquvva.

⁶ Itnautiginḡitchiga Agaayyutmun atunḡiḡḡiḡilugich akiqsruutigikkani ilinḡitḡun. Atakkii kiḡuvianiḡ Israel-ḡum ilaḡiḡ Israel-aagmiupianḡungitchut. ⁷ Suli ilaḡiḡiḡiḡaḡ Abraham-ḡum kiḡuvianiḡ ilumun ililgaagigai. Aglaan Agaayyun niqliqsuq Abraham-mun, “Kiḡuviaksratin akiqsruutigikkatka itkisirut Isaac-miḡ.” ⁸ Itna ittuq, iluqaisa Abraham-ḡum kiḡuvianiḡ Agaayyutim ilumun ililgaaginḡitchai, aglaan kisiisa tamatkua ililgaagiliutikkani Agaayyutim animaruat akiqsruutaagun Abraham-mun. ⁹ Agaayyutim akiqsruḡniḡaa Abraham itna, “Nalaullugu piviksraq utigisiruḡa aasrii Sarah iḡḡiḡagisiruq.”

¹⁰ Taamnaḡiḡiḡaḡungitchuq. Rebecca-m malḡik iḡḡak aapaqaqtuk sivulliptiknik Isaac-mik. ¹¹⁻¹² Aglaan malḡuk iḡḡak anigaluaqḡagik Agaayyutim uqautigaa Rebecca, “Aapiyanan savautigisigaa nukatchiani.” Agaayyun nipliḡniḡsuq taavrumiḡa nukatpiaḡruk savaaqagaluqḡagik nakuuruamik unniḡiḡ pigiitchuamiglu. Taavrumuuna ilitchuḡigikput, Agaayyutim piksraqtaaginigaa atausriḡ sivunniutigikkagmigun pisuhigikkagmigunlu. Piksraqtaagiyumiḡaitchaa iḡuk savaaqalḡagun. ¹³ Agaayyutim uqalḡa itniinniqsuq, “Piksraqtaagigiga Jacob aglaan piksraqtaaginḡitḡu Esau.”

¹⁴ Qanuḡmi nipliḡisivisa taavrumuuna? Agaayyun nalaunḡaitpa? Taatniinḡitchuq!
¹⁵ Agaayyutim Moses nipliutigaa,
“Qiḡiḡitkisigiga iḡuaqutriḡiḡa kisumun iḡuaqutisrukkamnun.

Qiḡiḡitkisigiga ilunḡuksriḡiḡa kisumun ilunḡugisrukkamnun.”

Exodus 33:19

¹⁶ Taatnaḡumi Agaayyun piksraqtaaqagḡianḡitchuq iḡuich pisuhigikkanaḡatigun unniḡiḡ savautigisrukkanaḡatigun. Aglaan piksraqtaaqagisiruq ilunḡuksriḡigmigun. ¹⁷ Agaayyutim Uqalḡan nipliutinigaa atanga Egypt-ḡum, “Ataniḡuqtikkipiḡiḡ qiḡiḡitḡhukḡuḡu sanḡigikkaḡa ilipkun. Taavrumuuna atiga uqautaugisiruq iluqaani nunami.” ¹⁸ Taatnaḡhuni Agaayyutim qiḡiḡittagigaa ilunḡuksriḡiḡi kimupayaaq qiḡiḡitḡhukamiun. Suli pitchiḡiḡiḡisitkai iḡuich pitchiḡiḡiḡisitchukkani.

Piksraqtaagikkauruni Agaayyutim Ilunḡuksriḡihagun

¹⁹ Uvva nallipsi apiqsruḡisigaḡaḡa, “Agaayyutim analatpatigut suvaatami killuutiqaḡnivatigut? Kia akilliḡisivaun pisulḡa?” ²⁰ Apiqsruḡnak taatna. Ilvich iḡulḡiḡaurutin. Iḡulḡiḡam apiqsruḡtaksraḡingitchaa Agaayyun. Taatnatuntuuq iḡuum iḡiḡtanan uqautitlaitchaa, “Suvaata piliuqpiḡa taatna?” ²¹ Utkutchiri savaaqaquḡaḡ qikumik piliulḡiḡauruq qanutchipayaamik pisukkumi. Taavrumakḡa qikumiḡiḡ utkusriḡiḡiḡauruq atautchimik piḡḡaḡutigiḡiḡaḡluḡu aasriḡiḡ ilaqataa suaḡluqaḡvigiplugu. ²² Agaayyun nalaunḡaraqtuq suraḡapayaagḡmigun. Ilaḡitḡun iḡuich ilaan qiḡiḡitḡhukkaa qinnautni [killuqsautikun] suli sanḡiḡiḡ. Qiniḡqautnaḡsigaluaḡtitlugich piyaḡquḡtaksraḡuḡhutiḡ anuqsrutinigai tamatkua iḡuich. ²³ Atlas iḡuich ilunḡugisrukkani ilaan anuqsrutinigai ilitchuḡitquplugu uuktuḡnaḡumiḡaitchuaḡ kamanautni. Tamatkua iḡuich itqanaiyutinigai piqaḡuplugich kamanautmiḡiḡ. ²⁴ Aasriḡiḡ ilagigaatigut taapkua. Agaayyutim tuḡluḡitḡhaatigut Jew-ḡuruaniḡiḡ aglaan piksraqtaagigaatigut Jew-ḡunḡitḡhuanḡiḡ, ²⁵ tuvraḡluḡu nipliutaa Hosea-m itna,
“Niḡliḡisiruḡa, Iḡugigipsi taapkunuḡa atchiḡsimagaluaḡkkaḡmiḡun Iḡuginḡitchipsi.

Aasriḡiḡ qiḡiḡitkisigiga piḡpaktaḡa tamatkunuḡa piḡpagingisamnun.” *Hosea 2:23*

²⁶ Hosea-msuli nipliutigaa,

“Iñugingitchipsi, aglaan kiñuvaatigun atchikkaugisirut itna,
 Iñilgaanji iñuuruam Agaayyutim.” *Hosea 2:1* ²⁷ Suli Isaiiah-m uqautiginigai
 Israel-aagmiut,

“Iñugiallapiaqtut iñugikkañi Israel-ñum.
 Atriqaqtut qavianisun tağium siñaani.
 Aglaan iñugiakitchuat anniqsukkaugisiñiqsut. *Isaiiah 10:22, 23*
²⁸ Atanguruam qilamik anasriñjuqsagisigai iñui nunam.” *Isaiiah 28:22*

²⁹ Tuvraqługu Isaiiah-m nipliutaa,
 “Atangum Sanñipayaaqaqtuam iñugiakitchuat sivullivut iñuupkanğitpagich
 iluqapta piyaqqukkaunayaqtugut Sodom-tun suli Gomorrah-tun.” *Isaiiah 1:9*

Israel-aagmiutlu Tusraayugaallautağlu

³⁰ Qanugmi nipligisiñiqpisa? Itniinniqsuq, Jew-ñungitchuat nalaunñasriñiurangñiñitichuat
 Agaayyutmi, nalaunñasripkağniqsut ukpiqsriñiñiaqamiñ. ³¹ Israel-aagmiut maligutlugich
 maligutaksraq Moses-ñum aglakkaña nalaunñasriñiağniqsuq Agaayyutmi taavrumuuna,
 aglaan nalaunñasriñiñiñiqsuq. ³² Suvaatatai? Tunñangitłutiñ Agaayyutmun
 ukpiqsriñiğmiktigun, aglaan nalaunñasriñiağniqsut tamatkunuuna savaağikkağmiktigun.
 Ukpiqsriñiğitñamiñ atriginigaich iñuich putukkitqataqtuat putukkisautmun.
³³ Agaayyutim Uqalħa aglaksimalħatun,
 “Iñigisigiga Zion-mun iyağak iñuich putukkisautiksrañat.
 Taamna iyağak paallaktitchiñiaqtuq.
 Kiña taimña tunñaruuaq Christ-mun, iyağaktun ittuamun,
 qapiqpanayumiñaitchuq.” *Isaiiah 8:14; 28:16*

10

¹ Aniqatiumaan, uummatimniñ kipigniuğutigigiga iluqatin Jew-ñuruat anniqsuqu-
 plugich. Taamna iniqsruutigigiga Agaayyutmun. ² Nipliutigigaluagitka piliqillapiaqhutin
 maliguaħat Jew-ñuruat Agaayyutmik, aglaan iñisimanğitchaat nalaullugu tumiksraq.
³ Iñisimanğitłutiñ Agaayyutmun iñuich nalaunñasripchağuuutilaanatnik ukpiqsriñiğmiktigun,
 inmiknik nalaunñasriñiñiağniqsut pisuliğmiktigun, ilinisa qaitchisungitłutiñ inmiknik
 Agaayyutmun. [Taatnaqhutin nalaunñasritłaiñiñiqsut.] ⁴ Christ kinilirvigigaa
 maligutaksram, aasriñ kiñapayaaq ukpiqsriñiuruaq nalaunñasripkakkauyumuuq Agaayyutmi.
⁵ Kisupayaaq nalaunñasripkağukkumi Agaayyutmi tupiksriñiğmiguñ Agaayyutim
 maligutaksrañanik, itqagiliun Moses-ñum aglaaña, “Iñuk tupiksriñiuruaq maligutaksrapayaam
 tillisaiñik iñuugisiruq taapkunuuna.” ⁶ Aglaan uqalħum nipliutigiginigaa
 nalaunñasripkakkauq ukpiqsriñiuruaq itnailipluq. “Isrumaniaqnak, Kiña mayuğisiva
 qilañmun (ami atqautityağlugu Christ)? ⁷ Suli nipligñiaqnak, Kiña atqagisiva samuña
 natqitchuamun anmağnimun (ami mayuutityağlugu Christ tuqunaruaniñ)? ⁸ Itnauvva
 nipliqsimaruq, Agaayyutim uqalħan qalligaatin, ittut qaniqni suli uummatipni.”
 Taamnatarra ilisauttun quliaqtuağikkaqput. ⁹ Ilvich qannapkun nalupqinaigługu
 uqagupku, “Jesus atanguruq,” suli ukpiğigupku uummatipni Agaayyutmun anitqiksilha
 Jesus tuqułhaniñ, ilvich annakkisirutin. ¹⁰ Ukpiqsrigupta uummatiptikniñ
 nalaunñasripchaqtugut Agaayyutmi. Taatnaqhuta uqaqalħaptigun Jesus-mik ukpiğiplugu
 anniqsukkaaurugut. ¹¹ Agaayyutim uqalħa itnağniqsuq, “Kiñapayaaq ukpiqsriñiuruaq
 tunñaruuaq ilaanun qapiqpanayumiñaitchuq.” ¹² Agaayyutim Uqalħan taputigaa
 “Kiñapayaaq,” takku atlakaagiñiñiñiñiqsuk Jew-ñuruaglu Jew-ñungitchuaglu. Taamna
 ataniq ataniğigaat iluqatin aasriñ qaitchipluni iñugiaktuanik ikayuutinik iluqaitñun
 tunñaruanun inmiñun. ¹³ Agaayyutim uqalħa itnaqhuni, “Atangum anniqsuğisigaa
 kiñapayaaq tuqłuqtuuaq anniqsuqupluni.”
¹⁴ Qanugutin tuqługağisivat ilaanun ukpiğingisağmiknun? Suli qanugutin ukpiqsri-
 gisivat ilaanik tusraamaisağmiknik? Suli qanuq tusraagisivat quliaqtuaqtaitchumiñ.

¹⁵ Qanuġutin quliaqtuaġisivat tuyuġingitpatin? Aglausimaruq itna, “Qanutun quvianaqti-giva quliaqtuaqtit agġiutripmata tusraayugaallautamik.” ¹⁶ Aglaan iluqaġmin akuqtungitchaat tusraayugaallautaq. Isaiah nipliqsimaniqsuq, “Ataniiq, kisut ukpiqsrivat uqauttutigikkaptiknik?” ¹⁷ Taatnamik iñuich ukpiqsriļiqsut tusraa'amitruñ tusraayugaallautaq. Suli iñuich tusraagaat kia quliaqtuaġipmagu uqaļiq Christ-kun. ¹⁸ Aglaan apiqsruqtuñ, tusraangiññiqpat tusraayugaallautamik? Iļumun ilinisa tusraagaat. Agaayyutim uqaļha itniittuq,

“Uqaļiq siaminniqsuq iluqaanun nunamun.

Iñuich quliaqtuaġaqtut nanipayaaq.”

Psalm 19:4

¹⁹ Apiqsruļgitchuñ, Israel-aagmiut kañiqsiñgiññiqpat? Ii, kañiqsirut. Sivulliupluni Moses uqaqtuq Agaayyun uqaġnipluġu itna,

“Uvañ iñuksraqtaagingisapkun siqñaliqsitkisigipsi.

Uvañ kañiqsimaitchuatigun uumitchaktitkisigipsi.”

Deuteronomy 32:21

²⁰ Tugliļiġuġu, Agaayyun nipliġniqsuq Isaiah-kun taluqsrautaiqsitluġu,

“Paqitkaatñ tamatkua apiqsruqtanġitchuat ikayuqulutin.

Sagviqsuñ tamatkunuñ pakaaqanġitchuanun uvamnik.”

Isaiah 65:1

²¹ Aglaan Agaayyutim Israel-aagmiut uqautiginigai Isaiah-kun itnaqhuni,

“Uvlupayaaqman piñhiñaanuruñ akuqtuġuġuġich tamatkua iñuich
tupiktaitlutin paaqsaanaruat uvamnik.”

Isaiah 65:2

11

Agaayyutim Qiñiqtitkaa Iļunjuksriļi Iñuksraqtaañitñun

¹ Apiqsruļgitchuñ. Agaayyutim ayañniqpagitmi iñugikkani? Qañaa! Uvañ Israel-aagmiunuruñ. Uvañ kiñuviaġigaañ Abraham-ñum, ilaġigaatñ sivulliaqatua Benjamin-mik. ² Agaayyutim ayaksimaitchai Israel-aagmiut piksraqtaagikkani inilġaan. Iļisimagiksi uqaļha Agaayyutim Elijah-kun, qanuq ilaan iniqsruļha Agaayyutmun akitñaqġuġich iñugikkañi Israel. Elijah nipliqsuq, ³ “Ilinisa tuqulġataġaich sivuniksriqiritin, suli siqumitluġich tunillaġviich. Uvañ kisima sivuniksriqiriniñ kisiñuqtuñ. Pakmaasriñ tuqunniagaqsiqmigaatñ.” ⁴ Aglaan qanuq kiuniqpaun Elijah? Agaayyutim nipliutinigaa, “Kisiñuñgitchutin. Piqaqtuñ 7,000 iñuñnik Israel-mi putqatanġitchuanik atrinun Baal-ñum.” ⁵ Pakma taatniitmiuq. Iñugiakkitchuanik Israel-aagmiuqaqmuiq Agaayyutim piksraqtaañiñik iluaqqutriġmigun. ⁶ Tarraami, anniqsukkaupmata Agaayyutim iluaqutaagun anniqsukkaunġitchut savaaqaliġmiktigun. Anniqsukkaulhiñauñiqpata savaagmiktigun tarra anniqsuġiaq Agaayyutim iluaqutaagun ilumun suunġiññayaqtuq. ⁷ Taamna taatna atuummiñiqsuq, Israel-aagmiut piññaktaaginginiññiġaat pakaagikkaqtin. Aglaan Agaayyutim piksraqtaagikkañiñ piññaktaaginiġaat [ilaan nalaunñasripchaqamigich inmiñi]. Atlataasrii siqquqsipkaġniġaich uummatitin suli naalaġniñġiqhutin Agaayyutmik. ⁸ Aglausimaruq Agaayyutim uqaļhani itna,

“Agaayyutim isrumalġuļiqsinnigai aasrii kañiqsitļaiqhutin.

Taatnaqhutin qiñitlaiġniqsut irimiktigun
suli tusraatlaiqhutin siutmiktigun.

Taamna atuummiñiqsuq uvluvañnunaglaan.”

Deuteronomy 29:4; Isaiah 29:10

⁹ David-tuuq nipliġniqsuq,

“Niġiqpaļimikni napitaulutin naniqtillich.

Paasraqtillutin anasriñjuqsakkaulich.

¹⁰ Irigikkañich taaqsilutin qiñitlaiġlich.

Tunugikkañich piļġuļiġlich sakuuļimikniñ.”

Psalm 69:22, 23

¹¹ Apiqsrulgitchuna, Jew-ñuruat ayakmatrun Christ, Agaayyutim taavrumuuna piyaqquqtinniqpagich? Qanaa! Aglaan navguiñhata tikiutipkañigaa anniqsugiaq Jew-ñungitchuanun. Taamna atuummiñiqsuq Jew-ñuruat siqñaliquplugich. ¹² Tarra Jew-ñuruat navguiñhata tikiutipkañigaa ikayuusriaksraq nunam iñuiñun sulijew-ñuruat ayaiñhata Christ-mik tikiutiplusuq anniqsugiaq Jew-ñungitchuanun. Maatnatarra qanutun naku-utluktigigisiva ikayuusriaksraq taimanigun iluqaisa Jew-ñuruat taputraukpata ilinñitñi Agaayyutim piksraqtaagikkaniñi.

Agaayyutim Qiñiqtitkaa Ilunñuksriñli Jew-ñungitchuanun

¹³ Pakma uqaqtuna ilipsitñun Jew-ñungitchuanun. Uqqiraqtigigaana Jesus-ñum Jew-ñungitchuanun, aasrii savautriñlamni savaktuna pisuqtillaaqñuna. ¹⁴ Nigiugaqaqtuna iñugikkatka siqñaliquplugich. Taavrumuunaasriiñ ikayugayaqpalukkitka anniq-suhiksrañatnun. ¹⁵ Jew-ñuruat tunutmatrun Agaayyun, ilaa ilauraaniktuq atlanik iñunñik. Aasriiñ sua itkisiva taimanigu Agaayyutim akuqtuqpagich Jew-ñuruat? Taapkua iñugiliutitqikkisigai Agaayyutim, iñuktitun añitqikkauratitun tuqunaruaniñ. ¹⁶ Sivulliq qaqqiaksraq qaisauniqpan Agaayyutmun, tarra iluqani qaqqiaq ipqikkauruq. Sulijew-ñungitchuanun kanjigikkani napaaqtum ipqitpata, taatnatuntuuq akigugikkani napaaqtum ipqitmiut. ¹⁷ Iñunñich akiqqut napaaqtugiksuamiñ piyakaurut aasrii akigua atlakkam napaaqtum iliplugu sivulligmun napaaqtumun. Ilipsi Jew-ñungitchuani atlakkaqtatun akiqqutun ittusri. Pakmaasriiñ sayaqaaqsirusri iñuupmiplusri sivulligmiñ napaaqtumiñ atriqaqtumiñ taapkunanitun Jew-ñuruatitun. ¹⁸ Taatnaqhusri uqaviksraungitchusri tamatkunuuna akiqqutigun piyaqtautugun. Uqaviutiksraitusri. Suvaata? Ilipsi iñuupkanñitqikkisigai kanja napaaqtum, aglaan kanjan uumapkañasri. ¹⁹ Nipliñhiñnaunisuknaqtusri, “Akiqqut piyakaurut ilaliutitlasripluta napaaqtuanun.” ²⁰ Taamna ilumutuuruq. Aglaan akiqqut piyakaurut Jew-ñuruat ukpiqsriññigñitqikkisigai. Taatnaqhusri ilaliutirusri napaaqtumi takku ukpiqsriplusri. Tarra kamasraaqasri aglaan taluqsrisitchi. ²¹ Agaayyutim napaaqtum akiqqut itingñiñiqpagich nagguviatni, ilaan kipiviaqmigaasri Jew-ñungitchuasrii. ²² Taatnaqhusri ilitchugigiksi Agaayyutim iñuupkanñitqikkisigai taluqnañhalu. Agaayyutim anasriññuqsagañigai tamatkua maligutchiññitqikkisigai. Aglaan iñuupkanñitqikkisigai iñuuniaqtuiññaqapsi iñuupkanñitqikkisigai. Taatnaññisuañipsi kipikkaugisipmiusri napaaqtumiñ. ²³ Jew-ñuruat ukpiqsritqiaqsikpata Agaayyutmik akuqtutqikkisigai. Agaayyutim pitlallapiaqhuni ilaliutitqikkisigai kiñumun inaatnun. ²⁴ Ilipsi Jew-ñungitchuani atriqaqtusri akiqqumik kipikkauruamik atlakkamiñ napaaqtumiñ ilaliutitqikkisigai napaaqtullautamun, uvva taamna akiguungitchaluaqtuaq napaaqtullautami. Jew-ñuruat atriqaqtut akiqqumik nausuuruamik napaaqtullautami, aasriiñ Agaayyutim nalupqinaññigai ilitqikkisigai napaaqtunñatnun.

Agaayyutim Qiñiqtitkaa Ilunñuksriñli Iluqaitñun Iñunñun

²⁵ Aniqatiumaan, kanjitsiqgipsi uumiña nalunaqhuni ilumutuuruamik, kamasraaqunñitqikkisigai isrumatunilusri. Ilumutuuruuq una: ilaliutitqikkisigai Israel-aagmiut tikkanasrigaluaqtut. Aglaan taamna simmiññiaqtuq iluqatinñ piksraqtaanñuruat Jew-ñungitchuat utlautikpata Agaayyutmun. ²⁶ Taimanigun iluqatinñ Israel-aagmiut anniqsugisirut. Aglausimaruq Agaayyutim uqañhane, “Anniqsuqti aggigisiruq Zion-miñ.

Piigisigaa iluqaan agaayyutaliñiq kiñuvianñiñ Jacob-ñum.

²⁷ Tarra piigupkich killuqsautinñich

tanjigñiañigai sivunniugutiga taipkununa iñunñun.” *Isaiah 59:20, 21; 27:9; Jeremiah 31:33, 34*

²⁸ Jew-ñuruat ayaññigaa akuqtunñitqikkisigai tusraayugaallautaq. Taatnaqhutinñ akitñiaqtunñigaa Agaayyun piqtutitqikkisigai. Aglaan Jew-ñuruat Agaayyutim iñugigai

piqsraqtaagiplugich. Piqpagigai piqutigiplugu akiqsruutni sivullianitñun [Abraham-munlu, Isaac-munlu, suli Jacob-mun]. ²⁹ Agaayyutim isrummitqitłaitchuq iñuktigun tuqłukkağmigun suli aatchuutigun qaisağmigun ilinjitñun. ³⁰ İlaatniimma ilipsi Jew-ñungitchuani ayakkaqsi tupigisrunğitługu Agaayyun, aglaan pakma akuqtuirusri ilunñuksriğmik taapkua iñuich tupiksriñğihhatigun. ³¹ Taatnatuntuuq pakma Jew-ñuruat tupiksriñğitchut Agaayyutmik. Atriplugu Agaayyutim nagliksriłha ilipsitñik, ilinjitñik nagligigisipmigai. ³² Takku Agaayyutim ilisimagai iluqaisa iñuich tupiksrisunğisilaanatlupitchigiiłhatlu. Piqutigiplugich ilaan qiniqtitchukkaa ilunñuksriłhi iluqaitñun.

Quyyan illi Agaayyutmun

³³ İi, Agaayyutim umialgutai uuktuğnağumiñaitchut.

Puqiutaalu kanjicsimahlalu isruitchuq.

Kia-unniiñ iñuum kanjicsipchağumiñaitchai Agaayyutim sivunniutai.

Unniiñ kanjicsiyumiñaitchaa tumaa.

³⁴ “Kia ilisimavaun isrummataa Atanğum?

Kia qaitchiłhiñauvaun alğaqsrutmik?”

Isaiah 40:13

³⁵ “Kia-unniiñ qaitchimaitchaa Agaayyun qanutchimik utiqtitaksrañanik Agaayyutmun.”

41:11

Job

³⁶ İi, Agaayyutim iñiqtağigaa suapayaaq.

Suli suapayaaq ittuiñağaqtuq, ilaagun suli ilaanun.

Kamanaun illi Agaayyutmun qañavak taimuñ. Taatnatuq.

12

Qaiłlusri Agaayyutmun

¹ Taatnaqhsri, aniqatiumaan, Agaayyutim qiniqtinñanikmatigut ilunñuksriğmiñik injicsruağipsi timigikkasri iñuuruanjulugich tunillautigitquplugich ilaanun, ipqilluni suli quyaqnağuni ilaani. Taamnatarra savautriłiksraqsi ittuq Agaayyutikuagiakun.

² Atrinrusruñaqasri iñuiñun marruma nunam, aglaan simmiqsillusri nutaqtillusri isrummatigikkasri. Taatnağupsi kanjicsitłasriñiağiksi Agaayyutim pisulha ilipsigun. Suli ilisimatlasriñiağiksi nakuuruuq, quyaqnaqtuaq Agaayyutmi suli nalaunñaruuaq.

³ Agaayyutim ihuaqutaagun nipliutiksraqaqtuñ kisupayaamun akunnapsitñi. Isrumaniaqnak nakuuvagillutin ilipni. Qiniqtuksraurutin ilipnun qanuq itilaapiaqnik. Isrummatigiun qanutun ukpiqsriłiqaqtilaan aatchuusriağikkan Agaayyutmiñ.

⁴ Atausriukattaaqhuta timiqaqtugut aasriñ taamna timi iñugiaktuamik sulliñiqaqhuni. Tamatkua timim sulliñgi atlakaagiiisigun atuğaqtuq. ⁵ Taatnatuntuuq uvagut iñugiaktugut.

Aglaan Christ-mi uvagut iluqata atausriğuhuta timaurugut, aasriñ sulliñiğuhuta timimi. ⁶ Iluqata atlakaagiiñik aatchuusriaqagut. Agaayyutim uvaptiknun qaitchai ihuaqqutriğmigun. Kiña aatchuusriaqagumi sivuniksriqihğmik, atugliun taamna ukpiqsriğmigun pigikkağmigun. ⁷ Kiña aatchuusriaqagumi savautriğmik, savagli.

Kiña aatchuusriaqagumi ilisautriğmik, tarra ilisautriłi. ⁸ Kiña aatchuusriaqagumi pitchuksaagihğmik, pitchuksaagili. Kiña aatchuusriaqagumi aatchuiğmik atlanun, aatchugli naliilaaglugu. Kiña aatchuusriaqagumi sivulliuqtiksrauluni, sakuugli sivulliuqtauhğmiñi. Kiña aatchuusriaqagumi nagliksriğmik, taavruma atugliun quviatchaugiguni.

⁹ Piqaksriłiqsi ilumutuuruksrauruq. Uumigisiun tamanna pigiitchuaq, piqpagilugasriiñ nakuuruuq. ¹⁰ Piqpakkutilusri avatmun aniqatigiisun, kamanatluktillugich aniqatigikkatin ilipsitñiñ. ¹¹ Iqiasrusruñaqasri aglaan sakuukkitchi, suli piliqillapiagusri irrutchipsigun savautilugu Atanğuruuaq. ¹² Quviasrugusri takku piqaqtusri niğiuçkamik.

Anuqsrusri ihuilliuliq tikitpan. Agaayulusri ataramik. ¹³ Ikayuǵlugich Agaayyutim iñui inuqsraqtuat. Tukkiqsuǵlugich iglaat kiñunnapsitñi.

¹⁴ Apiqsruqsıuñ Agaayyun nagligitqulugich tamatkua nagliksaagtitchiruat ilipsitñik, inıqsruutilugich aasriiñ apiqsruutısruñaqñagich Agaayyutmun anasriññuqsaqulugich.

¹⁵ Quviasruqatigilugich tamatkua quviasruktuat. Alianniuqatigilugich tamatkua alianniuqtuat. ¹⁶ Iñuuniaqatigiıysrılusri. Kamanagñaisruñaqasri ilipsitñik, aasrii ilauraagilugich tamatkua suungiññasrugiruat. İlisimatluñniasruñaqasri supayauranik.

¹⁷ Kia iñuum pimaqłukpasri akisağñiasruñaqasri killukun. Iñuuniağitchi iñuñni iluağnaqtuakun. ¹⁸ Piyumiñagñiqutulaapsitñi iñuuniağitchi qiñuirrutillugich kisupayaat.

¹⁹ İlauramaañ, akisaqtuğñiasruñaqasri atlanik nalaunğitpasri, aglaan Agaayyutim akisağligich. Aglausimarıuq, “Uvaña akisağısırıña. Uvañaaurıña anasriññuqsairağaqtuag [nalaunñaitchuktuanik], niplıqsuq Atanıq.” ²⁰ Aglaan, Agaayyutim uqalħa itnatun,

“Pimaqłuktigikkan niğisukpan niğipchağlugu,

imiğukpan imiqtıllugu.

Taatnağuvich kanñutçhakniagiñ katitchipmatun ikualaruanik aumanik taavruma ni-aquanun.”

Proverbs 25:21,

²²

²¹ Ki, pigıitchuamun akiilıpkaptaqñak, aglaan akiilıuñ pigıitchuaq nakuuruakun.

13

Tupigiraksrat Kavamam Maliğutaksrañi

¹ İluqasri tupigiraksrağisı kavamam añalatai. Kiñauñniñ añalatchitłaitçuq Agaayyutim qaitchiñğisuaqmani saññimik añalatchiıksrañanun, sulı kiñauñniñ añalatchitłaitçuq marrumani nunami saññiqanğisuağuni Agaayyutmiñ. ² Taamna pisigıplugu kia iñuum akıllııuqñıktuam kavamamı akıllıııqsımagaı Agaayyutim inıllakkaña. Taatnaqamı tikiutrıraqtuq anasriññuqsautmik inmiñun. ³ Tamatkua iñuuruat nalaunñaruakun sıvuugayumiñaitçut sıvullıuqtınik, aglaan kısımiñ tamatkua iñuumaqłuktuat. Sıvuugagısrunğitçupku añalatchısıqaqtuag savaağıuñ nalaunñaruag aasrıılı añalatim quyagıyumagaatin. ⁴ Taamna Agaayyutim savaktıgıgaa ikayuqıplutin. Aglaan atuğuvich nalaunñaitçuamıq iqsıvıksran tarra. Añalati saññıqaqtuq anasriññuqsaitłasrıplugu. Taamna Agaayyutim savaktıgıgaa anasriññuqsaitłasrıplugu pisigıplugu Agaayyun tamatkunıña atuqtuanıq nalaunñaitçuamıq. ⁵ Taatnağusrı tupigiraksrağisrı kavamat pisigıplugıq taapkuak: anasriññuqsakkauyumiñaitçumuusrı, sulı ilısimalusrı qauğrimmağıutillautapsitñi tupıksrırunı nalaunñatılaañanıq. ⁶ Tarra akıliıruksraupıaqmıusrı tax-sınıq, takku tax-sıliqırıt savaktıgıgai Agaayyutim savaağıpmatruñ savaaqtıñ. ⁷ Akıliısıtchi iluqaitñun añalatırrutıqaqtuanun niğğıuqsruutıpayaañnik, akıliğlugich iluqaisa tax-sınıq akıliğñıaqtuat, taluğilugich taluğırsırauruat sulı kamagılugich kamagırsırauruat.

Pıqpakktılıq Atlanik

⁸ Akıqsruumisruñaqñagich iñuıch qanutchiñik. Aglaan ataramıq pıqpagırsrağıgıtın atlat. İñuk pıqpaksrıruag atlamıq tupıksrıñıqsuq iluqaanıq malığutaksramıq.

⁹ Malığutaksramı aglausimarıuq, “Killuqsagumiñaitçutin sayuñalıkun. İñuağumiñaitçutin kısımıq. Tiglıkkumiñaitçutin. Kavıuqtuksraunğitçutin iñuuniaqatvıch suuraiñiñ.” İluqatıñ taapkuıa tillısaurut sulı iluqatıñ atlatlu katsrımarut atautchısun uumanı: “Pıqpagıyumagiñ iñuuniaqatın ilıptun ilıııgu.” ¹⁰ Pıqpaktam atnatlatıçhaı iñuuniaqan. Taatnamıq pıqpaksrıııq atrıqaqtuq tupıksrıpmatun iluqaanıq malığutaksramıq.

¹¹ Taatnatun iñuuruksraurusrı nalaunñaruakun makunani uvlunı. Atakkıı annautraulığvıksraqput, Christ-mun qılañmuutıqpatıgıt, qallıtłuktıuq pakma ukpıqsrıqqaalłaptıknıñ. Taamna ittuq itığvıksrakun iñıqtuatun sıñıgnığmiñ.

¹² Unnuag nunuyasrıruq. Uvlıuq tıkıyasrıruq. Taatnamıq nutqautırsrağıgıqput

killiqiḡiput pigikkaḡa taaqtuam suli tigulugich satkui qaumam savaaqatlasriḡuta nakuuruamik. ¹³ Ki, iḡuuniaqta nalaullugu atrilugich iḡuich pigikkaḡi uvlum. Uvagut piruksraunḡitchugut naḡḡunaqtuakun niḡiḡikun suli taanḡakikun. Ittuksraunḡitchuq sayunḡaliq suvaluhḡlu, naaga anuyaliq siḡḡatuaḡiḡlu. ¹⁴ Aglaan iḡuk atipmatun satqagutmik taatnatuntuuq satqagutiqaḡitchi atanguruamik Jesus Christ-mik, anjalatirsunḡaqasri kaviuḡutaiḡun kanḡiruapsi.

14

Upyaktuiḡak Atlanik Iḡunḡik

¹ Akuqtuḡumagiksi sayaiḡluqtuaq ukpiqsriḡimigun uqavaaqatigisrunḡaqnagu ukpiḡikkaḡanik. ² Iḡanich iḡuich ukpiqsriḡut niḡiḡhiḡauniplutin qanusripayaamik niqimik. Aglaan atlat iḡuich ukpiqsriḡhat sayaitmata ilinich ukpiqsriḡut niḡiḡhiḡauniplutin nauriaḡhiḡanik. ³ Taamna niḡiḡhiḡauniruaq qanusripayaamik niqimik isrumaruksraunḡitchuq nakuutluḡniḡuni nauriaqtuḡtuamiḡ. Taamnali nauriaqtuḡtuuaq taatna isrumaruksraunḡitmiuq niḡituḡtuuaq nalaunḡiḡḡiḡlu, takku Agaayyutim akuqtuḡniḡaa. ⁴ Atanniḡḡiaqtaksraḡingitchiḡ atlam savaktaa. Qaukḡian sivunniḡisigaa nalautmagaan naagaqaa nalaunḡitmagaan. Ilaa nalaunḡaruamik savaaqatlagisiruq takku Agaayyutim nalaunḡaruamik savaaqatlapkaḡisigaa.

⁵ Iḡuk isrumaruq atausriḡ uvlug nakuutluḡniḡluḡu atlaniḡ uvlumiḡ. Atlamli isrummatigigai uvlupayaat atiplugich. Iḡullaak isrummatmiktigun nalupqisrunḡiḡlik nalaunḡaruamik savaaqatilaaḡmiknik. ⁶ Iḡuk isrumaruq atausriḡ uvlug pitḡuktuanḡplugu atlaniḡ uvluniḡ kamakutigigaa pisigiplugu Agaayyun. Taatnatuntuuq niḡiruam qanusripayaamik niqinik kamagigaa Agaayyun, takku qaitchiḡluni quyyatmik Agaayyutmun, aasriipsuuq niḡiruam naurianik kisiitḡik kamagipmigaa Agaayyun quyyavigiplugu. ⁷ Nalliḡputunniḡ iḡuutlaitchuq inḡiḡun unniḡ tuḡqutlaitchuq inḡiḡun. ⁸ Uvagut iḡuunḡapta iḡuurugut quyalisukḡuḡu Ataniḡ, suli tuḡugupta tuḡuniaḡmiugut Atanikun. Iḡuu'apta suli tuḡu'apta pigigaatigut Atanḡum. ⁹ Taatnaḡhuni Christ tuḡuruq aasrii anḡipkakaupluni tuḡuḡiḡmiḡ. Iḡuutqisuuq atanigitchupluni iluḡaitḡun tuḡuruanun iḡuuruanunlu. ¹⁰ Suvaatami atanniḡsuiḡiaḡapich aniqatipnik nakuutluḡniḡlutiḡ ilaaniḡ? Uvagut qichaḡsaḡumarugut sivuḡaani Agaayyutim, aasrii ilaan atanniḡuta iluḡata. ¹¹ Aglausimaruq Agaayyutim uqalḡhani, “Nalupqinaisilaanḡatun iḡuutilaḡma, niḡliqsuuq Ataniḡ, kiḡapayaat putkisirut sivuḡqamnun,

aasriiḡ iḡupayaat kamagisigaatḡa.”

Isaiah 45:23

¹² Atausriukattaḡuta kiggutiksraḡaqtuksraugisigikput Agaayyun [savaaḡikkaptigun].

Atlat Killuḡsaḡtitnagich

¹³ Taatnamik nutqautiraksraḡigikput atanniḡsuutiqput avatmun. Aglaan isrummatigiraksraḡigikput putukkirviuruksraunḡiḡiput suli aniqatipḡiknik killuḡsaḡtitchiraḡingḡiksraḡputlu. ¹⁴ Itluḡa atannamni Jesus-mi ilisimagiga niḡipayaam nakuulḡa. Aglaan iḡuum nalaunḡaigigumiunḡ taamna tarra ilaani nalaunḡaitchuq. ¹⁵ Atniḡḡiḡupku aniqatin niḡikkapkun tuḡranḡiḡḡiḡiḡ tumaa piḡpaktam. Piyaaḡuḡtaḡnagu ukpiqsriḡha niḡikkapkun nalaunḡaḡingitchuḡ. Itqaḡilugu una, Christ-ḡum tuḡqutipmigaa aniqatin. ¹⁶ Uqautigipkaḡnagu atlanun pigiḡḡiḡluḡu nakuuruuq ilipni. ¹⁷ Anḡayuḡaḡaani Agaayyutim niḡilu imiḡlu suksraunḡitchuk, aglaan nalaunḡasripkakkauḡikun Agaayyutmi qiniḡiḡḡaḡaḡtugut quvianaḡaḡhutalu Ipqitchuakun Irrutchikun. ¹⁸ Kiḡapayaḡ savautriḡuaḡ Christ-mik taatna quyaḡnaḡtuḡ Agaayyutmi, suli iluḡagisigaat atlat iḡuich. ¹⁹ Ki, pisuḡtilaaptikni iḡuuniaqta qiniḡiḡḡakun suli sayyillaḡutiluta avatmun ukpiqsriḡikun. ²⁰ Niḡiḡipkun niqimik suksraunḡisitnagu savaaḡa Agaayyutim. Niḡiruni iluḡaitḡik niqinik nakuuruḡ,

aglaan nalaunnaitchuq kiña iñuk killuqsagtitnapku. ²¹ Nalaunnaruq niqitungitchuni taanngangitchunilu sulı piñgitchuni qanutchipayaamik killuqsautigiyumiñakkanjanik aniqatvich. ²² Ukpiqsriñhiñ qanupayaaq inniqpan, nalupqinaisirruñ akuqtuyunałha Agaayyutmi. Iñugguuq quvianamiuruq patchisingitchuaq inmiñik iħuagikkağmigun. ²³ Aglaan iñuk nalupqisruktuaq patchisauruq nigigumi, takku ukpiqsriñikuangitchuq. Supayaaq ukpiqsriñikuungitchuaq, tarra killuqsautauruq.

15

Maliglugu Jesus Christ-ñum Urrakusrautaa

¹ Uvagut sayakturuani ukpiqsriñhaptigun ikayuğniaqtaksrağigivut tamatkua sayaitchuat piłguirrutinısigun, quyalıñiasruñaqata uvaptiknik. ² Atausriukattaaguta quyalıñiağlavut iñuuniaqativut nakuuliksrañatnun, sayyılłaağniağlugich ukpiqsriñhat. ³ Taatnatuntuuq Christ iñuuniaqami quyalıñiangiññiqsuq inmiñun. Itna Agaayyutim uqalhum nipliutiginıgaa, “Iñuich pisaanapmatin, Agaayyuun, atniagağigaañña.” ⁴ Qanusripayaaq aglausimaruaq qaanıqsuami aglausimaruq ilisautisrukhuta niğiugaqpluta anuqsrułikunlu pitchuksaağutiginlu agğigaqtuaq uqalhaniñ Agaayyutim. ⁵ Anuqsrułıglu pitchuksaağunlu agğigaqtuk Agaayyutmiñ. Agaayuruña Agaayyutmun iñuuniaqatigitquplusri qıñuiññakun malıłapsitñi Christ Jesus-mik. ⁶ Taatnağupsi iluqasri piqatigiiksitisirusri, aasriñ atautchisun kamaksruğisigiksi Agaayyun aapagikkana atannapta Jesus Christ.

Iluqağmin Iñuich Quyyagisigaat Agaayyun

⁷ Christ akuqtuğasri. Taatnatuntuuq akuqtuutiruksraurusri. Taavrumuuna qıñiqtitkisigiksi kamanautaa Agaayyutim. ⁸ Uqautigipsi, Christ savaktigiliutigaat Jew-ñuruat qıñiqtitchağlugich ilumutuulhat Agaayyutim aqiqsruutaiñ Jew-ñuruat sivullianitñun ⁹ sulı Jew-ñungitchuat qaitchitquplugich nangautmik Agaayyutmun ilunñuksriñhagun. Aglausimaruq Agaayyutim uqalhani, “Quyagisigikpiñ akungatni Jew-ñungitchuat. Atuğisiruña quyyatinik atıgikkaqnun.”

2 Samuel 22:50; Psalm 18:49

¹⁰ Uqalıq nipliğñiqsuqsuli,

“İlpsi Jew-ñungitchuani,

quviasruqatiqagitchi Agaayyutim iñuiñik.”

Deuteronomy 32:43

¹¹ Uqalıq niplitqıññiqsuq,

“İluqasri Jew-ñungitchuani quyyasriun ataniq.

İluqasri iñunıni atuğitchi quyyatinik ilaanun.”

Psalm 117:1

¹² İsaiah nipliqlimiñiqsuq,

“Kiñuviaña Jesse-m agğigisiruq analatchityağuni Jew-ñungitchuanik.

Ilaa pisigilugu Jew-ñungitchuat piqagisirut niğiukkamik.”

Isaiah 11:10

¹³ İniqsruqtuña Agaayyutmun qaitchiraqtuamun niğiukkamik immiquplusri quvianapayaamik sulı qıñuiññamik tunñalapsigun ilaani, aasriñ sanñiagun İpqitchuam İrrutchim niğiugaqsi ulipkaulagisiruq.

Paul Uqaqtuq Sivunniutmigun

¹⁴ Aniqatiumaan, nalupqigingitchiga imaqałıqsi nakuuruamik. İlisimagiga piqałıqsi kanıqsimmatipayaamik aasrii ilisautritlasriplıusri avatmun. ¹⁵ Aglaan aglaagigitka ilisauttitigikkatka ilipsitñun itqağitquplugich. Aglaktuña taluqsrautaiqñuña Agaayyutim iħuaqutaagun qaisañagun uvamnun. ¹⁶ Christ Jesus-ñum savaktigitqugaña Jew-ñungitchuanun. İlaan ilisautritqugaña tusraayugaallataq tamatkununa tunıllautigitquplugich akuqtuyunağlugich Agaayyutmun, ipqiqsillugich İpqitchuam İrrutchim. ¹⁷ Taatnağıgu savaqatauniqama Christ-mun uqaviutigitlagiga savautriğıga pisigiplugu Agaayyun. ¹⁸ Uqautigigisigıga kisan Christ iñiqsiruaq

uvapkun sivulliutlasripluḡa Jew-ḡungitchuanik tupiksritlasripluḡich Agaayyutmik, ami nipliutigikkapkun suli ilitchuqqutitigun ¹⁹ suli quviquaqtuatigun suli sanḡiagun Ipqitchuam Irrutchim. Quliaqtuaḡigiga iluqaallapiaḡ tusraayugaallautaq Christ-kun nunapayaami Jerusalem-miñ Illyricum-munaglaan. ²⁰ Ataramik quliaqtuaḡisrukkiga tusraayugaallautaq nunami iñuḡnun tusraangitchuanun Christ-mik. Uvvatakkun nappaiñiaḡungitchuḡa savaamik atlam iñuum aullaḡniinḡanikkaḡanik. ²¹ Aglaan aglausimaruatun Agaayyutim uqaḡhani,

“Tamatkua sivuani uqautraungitchuat ilaanik qiñiḡisirut.

Suli tamatkua sivuani tusraangitchuat ilaanik kaḡiqsigisirut.”

Isaiah 52:15

Paul Sivunniqsuḡ Rome-mugukhuni

²² Taamna pisigiplugu iñugiaktuami uvuḡanunaglaan nutqaqtitakkauruḡa tikiññiaḡlamni ilipsitñun. ²³ Aglaan pakma quliaqtuaḡviksraiguti'ama makunani nunaaqqiñi suli iñugiaktuami ukiuni tikitchukkaluaqapsi. ²⁴ Utlakkisigipsi Spain-muksaḡuma. Nayuqtuallagukkipsi aasriiñ aquagun ikayuḡhiñiaḡipsitḡa iglauniaḡuma. ²⁵ Pakma aullaḡniaqtuḡa Jerusalem-mun ikayuḡiaḡluḡich Agaayyutim iñui taamani. ²⁶ Ukpisriruut Agaayyutmik Macedonia-milu Greece-milu quviasruḡniqsut qaitchipḡutinḡ maninñik ikayuḡsaḡluḡich inuḡsraqtuat Agaayyutim iñui Jerusalem-mi. ²⁷ Taapkua piyumaḡniqsut takku akisruummipḡluḡich Jew-ḡuruat. Jew-ḡungitchuat akuḡtuiñiqsut irrutchikun ikayuusriḡanḡanik Jew-ḡuruat. Taatnaḡhutinḡ ikayutaksraḡigaich Jew-ḡuruat suuragmiktigun. ²⁸ Qaisaksraḡigitka inuḡsraqtuanun Jerusalem-mi maniich aatchuutigikkaḡanich ilinḡitñun. Taatnaḡqaḡluḡa aullaḡisiruḡa Spain-mun, aasrii igliḡlamni apqusraallakkisigipsi nayuḡtuallagiaḡusri. ²⁹ Iḡisimagiga tikitchuma ilipsitñun tikiutrigisiḡiḡa Christ-ḡum kamaḡtuamik ikayuutaamik.

³⁰ Aniqatiumaanḡ, pisigilugu ataniḡ Jesus Christ suli Ipqitchuaḡ Irrusriḡ piḡpakku-tipkakaḡasri avatmun, inḡigipsi ikayuḡupluḡa savaamni itqaḡiluḡa agaayullapsitñi Agaayyutmun. ³¹ Agaayuyumausri annaumaḡquluḡa ukpisriñḡitchuani Judea-mi. Agaayuyumausripsuuḡ taamna ikayuun tikiutiniakkaḡa Jerusalem-mun quyaḡnaḡu-lugu Agaayyutim iñuiñi taamani. ³² Tarra utlakkisigipsi quviasrugluḡa ikayuusri-aḡaḡiaḡluḡa nutaḡtirrutmik ilipsitñiñ, Agaayyutim pitḡukpaḡa. ³³ Agaayyutimtuḡ qaitchiraḡaḡtuam qiñuiññamik nayuḡumalisi iluḡasri. Taatnatuḡ.

16

Paul Tuyuqtuḡ Nayaḡḡanik Ukpisriruuanun

¹ Uvvauna uqautigigiga ilipsitñun iḡuagiplugu aniqatvut Phoebe. Ikayuḡtigigaa agaayyuvium Cencreae-mi. ² Akuḡtuḡumagiksi Agaayyutim iñuiñ akuḡtuiruk-srauḡhatitun kisunik Phoebe-m. Ikayuḡsimagaḡa suli iñugiaktuat iñuich.

³ Tuyuḡtuḡa nayaḡḡanik Priscilla-mun suli Aquila-mun savaḡatigikkakka Christ Jesus-kun. ⁴ Suginḡiqḡugu iñuuiḡtik annautimagaatḡa. Taatnaḡluḡik quyaḡllapiaḡikka, suli iluḡatinḡ ukpisriruut agaayyuvinñi Jew-ḡungitchuat quyaḡillapiaḡaittuuḡ. ⁵ Tuyuḡtuḡa nayaḡḡanik ukpiḡtuanḡruuanun katiraḡaḡtuanun tupḡakni. Tuyuḡtuḡa nayaḡḡanik ilannamnun Epaenetus-mun sivulliuruamun nunanḡani Asia-m maliḡuaḡluḡu Christ. ⁶ Tuyuḡtuḡa nayaḡḡanik Mary-mun sakuuktuamun akunipsitñi. ⁷ Tuyuḡtuḡa nayaḡḡanik Andronicus-mun Junias-munlu, ilakka isiqtaupmiruak isiqtau'amaptuuḡ. Uḡqiraḡtit kamaḡtuuaḡigaik ukpisriruuanḡuḡaaḡtuak sivumni. ⁸ Tuyuḡtuḡa nayaḡḡanik Ampliatus-mun ilannamnun Agaayyutikun. ⁹ Tuyuḡtuḡa nayaḡḡanik Urbanus-mun savaḡatigikkamnun Christ-kun, suli piḡpagikkamnun Stachys-mun. ¹⁰ Tuyuḡtuḡa nayaḡḡanik Apelles-mun; uuktuakkau'ami [ukpisriḡiḡmiñi] qiñiḡtitkaa ilumutun piḡpaksriḡi Christ-mik. Tuyuḡtuḡa nayaḡḡanik iluḡaitñun qitunḡaiñun Aristobolus-ḡum. ¹¹ Tuyuḡtuḡa nayaḡḡanik Herodion-mun ilannun, suli iluḡaitñun

qitungaiñun Narcissus-ñum pigikkanun Atangum. ¹² Tuyuqtuñ nayaanñanik Tryphaena-mun suli Tryphosa-mun, taapkuak agnak savaktauruak Ataniñmun. Tuyuqtuñ nayaanñanik Persis-mun ilannamnun sakuullapiaqtuamun Ataniñmun. ¹³ Tuyuqtuñ nayaanñanik Rufus-mun ukpiqsiruanullautuamun atanikun, suli aakanun; taamna aakaupmiuq uvañnun. ¹⁴ Tuyuqtuñ nayaanñanik Asyncritus-mun Phlegon-munlu Hermes-munlu Patrobas-munlu Hermas-munlu suli iluqaitñun aniqatiunun ilinjitñiittuanun. ¹⁵ Tuyuqtuñ nayaanñanik Philologus-munlu Julia-munlu, Nereus-munlu aniqataanunlu, Olympas-munlu, suli iluqaitñun Agaayyutim inuiñun taraniittuanun. ¹⁶ Pağlatisritchi avatmun kunigutmik ipqitchuakun piqpakkutihikun. Iluqagmin ukpiqtuanuruñi Christ-ñum tuyugaasri nayaanñanik.

Ilammiuğutit

¹⁷ Aniqatiut, qaunagipiaqugipsi inuñnik akiligiiksitchiragaqtuanik suli ihuilliuqtitchiruanik atlanik ukpiqsrihatigun. Akililiqsimagaat ilumutun ilisauttun ilisauttusriaqsi. Piisimaagitchi ilinjitñiñ. ¹⁸ Taatnatchich inuich savautriñgitchut atannaptiknik Christ-mik, aglaan savautriñhiñagtut inmiknik pisuligmiktigun. Uqallautağutitigun uqayusraagutitigunlu kinnitchiñiğaiç inuich naluruat ilumutuuruamik. ¹⁹ Iluqagmin ukpiqsiruat tusraagaasri tupiksriñiplusri. Taatnaqtuñ quviasrullapiaqtuñ ilipsigun. Ilisimallautaqugipsi nakuuruag suli piisimaqugipsi pigiitchuamiñ. ²⁰ Taatnağupsi Agaayyutim tikiutriruam qinuiññamik qilamik akiililapiağisigaa tuంగాq. Ihuqqutaan atannapta Jesus-ñum nayuglisi.

²¹ Timothy savaqatiga tuyuqtuq nayaanñanik, ukuaptuuq ilatka Lucius, Jason, suli Sosipater. ²² Uvaña Tertius, aglaktuñ uumiña tuyuutaanik Paul-ñum. Tuyuqtuñ nayaanñanik ilipsitñun Christ-kun atanikun. ²³ Gaius-ñumlu tukkuğikkağma iluqagminlu ukpiqtuanuruat tuyugaasri nayaanñanik. Taatnatuntuuq Erastus suli aniqatvut Quartus tuyuqmiuk nayaanñanik. Erastus ilirakuviuruq uvani nunaagqimi. ²⁴ [Ihuqqutaan atannapta Jesus Christ nayuglisi iluqasri. Taatnatuq.]

Agaayuglu Nangauñlu Agaayyutmun

²⁵ Quyyan Agaayyutmun! Agaayyutim kisimi makittaagiksitlagaasri ukpiqsrihipsitñi tusraayugaallautakun quliaqtuagikkapkun. Taamna tusraayugaallautaq Christ-kun kaniqsiñaitchuaq taimani, ²⁶ aglaan pakma ilitchuqnaqsiruaq suli nalunaiqugu ilitchuğipkakkauruq iluqaitñun inuñnun ukpiliquplugich aglaan isigun sivuniksriqirit tuvraqhugu tillisaagun isruitchuam Agaayyutim. ²⁷ Kisianun isrumaturuamun Agaayyutmun illi kamanauñ qanavak taimuñ Jesus Christ-kun. Taatnatuq.

Paul-ŋum Sivulliich Tuyuutai Corinth-ag̃miunun

¹ Uvaŋa Paul, aglaqatiqaqtuŋa Sosthenes-mik aniqatiptiknik. Agaayyutim piksraq-taag̃igaan̄a uqqiraqtaupluŋa pigiplugu Christ Jesus. ² Tuyuqtuŋa ukuniŋa tuyuutinik ilipsit̄n̄un Corinth-miittuanun, ukpiqtuan̄uruanun Agaayyutmun. Iñugiliutigaasri Agaayyutim ipqiqsipkaqhusri Christ Jesus-kun, ilagiplugich iñupayaat nanipayaaq agaayusuuruat atannaptiknun Jesus Christ-mun ilaisaptuuq Ataniġikkaŋatnun. ³ Uvvatuq Agaayyutim aapagikkapta suli Jesus Christ Atannapta ihuaqqutillaŋniaġlisi suli tutqiks̄lusri.

Ikayuusriasi Ukpiliqapsi Christ-mun

⁴ Ataramik quyasuugiga Agaayyun pisigiplusi, atakkii ihuaqqutigaasi Christ Jesus-kun. ⁵ Piqataullaptikni Christ-mi ikayuusiaqaqtusri atqunallapiaq supayaakun, uqautrih̄ipayaapsigun suli ilitchuġillapsigun. ⁶ Uqakiq Christ-kun nalupqinaiqsuq ilipsit̄ni, atakkii iñuutchisi atlan̄nuqhutin, ⁷ piqaqhusri qanusripayaamik aatchuutaanik Ipqitchuam Irrutchim, utaqqiġipsit̄ni sagviġiksraŋanik atanipta Jesus Christ-ŋum. ⁸ Ilaan qaunaginiagaasri ukpiqsriġapsigun isruanunaglaan, patchisaill̄usriasriiñ agqiŋpan ataniqput Jesus Christ atanniityaġuni iñupayaanik. ⁹ Agaayyun tuniqsimaruq tuqhuqtigikkaqsi piqatautquplusi iġniġmiñun Jesus Christ-mun atannaptiknun.

Atiŋirrutin̄ich Ukpisr̄iruat

¹⁰ Aniqatiumaan, inġipsi san̄ŋiqalhagun atanipta Jesus Christ anġusrimaaqplusri avgummataiġusriġu suli atausin̄nuqatigiġuplusri isrummatipsit̄ni suraġallapsit̄niġu. ¹¹ Aniqatiumaan, ilaŋisa iñuich Chloe-ŋum ilaiñ nalupqinaiqġugu uqautigaatŋa qapiqs̄iġutraḡniplusi [tillisaipsigun uvamniñ]. ¹² Nipliutigikkaŋat uvamnun itnauvva, ilasi uqaqtut “Paul-kuaqtuŋa,” atlat “Apollon-kuaqtuŋa” naagaqaa “Cephas-kuaqtuŋa” naagaqaa “Christ-kuaqtuŋa.” ¹³ Qanuq pivisi? Christ avgumayumiñaitchuq! Uvaŋa Paul, aasriiñ kikiaktuutrauyumiñaitchuŋa pisigilusri. Uvvasuli, paptaakkaunġitchusri maliḡuaqsiutisukhusri uvamnun! ¹⁴ Paptaaḡikka Crispus-lu Gaius-lu, aasriiñ quyagiga Agaayyun paptaaḡinḡiġiġa atlamik nallipsit̄nik. ¹⁵ Kiñauñiñasii nipliġumiñaitchuq paptaakkauniġuni attapkun maliḡuaqsiutisuguni uvamnun. ¹⁶ Aa, paptaaḡigaluaqmiuŋa tupiqatin̄iñik Stephanas-ŋum, aglaan atlakun naluruŋa kimik paptaaḡitniġimnik. ¹⁷ Atakkii Christ tiliñġitchaŋa paptaaqsiyaquluŋa aglaan quliaqtuaḡitquplugu tusraayugaaḡiksuaq. Quliaqtuaḡigupku tusraayugaaḡiksuaq puqiutaagun iñuum, ilipsi aglakmatun, tarra Christ-ŋum tuqulha sanniḡutami ilumun san̄ŋiqaḡumiñaitchuq.

Agaayyutim Qiñiġnaqtitkaa San̄ŋiñi Puqiutniġu Christ-kun

¹⁸ Quliaqtuaḡaliq tuqulhagun Christ-ŋum pisigiplugich iñuich killuqsautin̄ich suutnaunġitchuq tamatkunūŋa tammaummiranun, aglaan taamna quliaqtuaḡaliq san̄ŋigigaa Agaayyutim uvaptiknun anniqsuumaagtuanun. ¹⁹ Atakkii aglausimaruq Agaayyutim makpiġaan̄iñi itna, “Puqiutaat isrumaturuat piyaqquġisigiga,

suli piiqsillugich kan̄iqsimalh̄at ilisimaniraaḡuuruat.”

Isaiah 29:14

²⁰ Taamna taatniinniqpan suniaġniqpat isrumaturuat iñuich? Suniaġniqpat puqiksaat ilisautrit? Suniaġniqpat tamatkua qapiqs̄ail̄iralguruat? Agaayyutim nalupqinaiq̄uugaa puqiutaat nunam iñuiñ puqiillapiałhat. ²¹ Agaayyun ilumun isrumaturuaq ilisimaniqsuq nunam iñuiñun ilitchuġiyumiñaisilaaḡmiñik in̄min̄ puqiutmiktigun. Taatnamik Agaayyutim sivunniġniġaa anniqsuḡiaq̄ugich iñuich ukpiġikpatruŋ tusraayugaaḡiksuaq. Taamna tusraayugaaḡiksuaq suuknaunġitchuq iñun̄iñun nunam. ²² Jew-ŋuruat inġiurur̄ nalupqinaiq̄utitquplutin̄ quviqnaqtuanik, Jew-ŋun̄itchuatli kiggutiqatlasrukutin̄ puqiutmiktigun. ²³ Aglaan uvagut, quliaqtuaḡigikput Christ kikiaktuutrauplugu.

Taatnasriq quliaqtuaqaliq Jew-ñuruanun piñailutağiniğaat aglaali Jew-ñungitchuanun kinnauniğautauniqsuq. ²⁴ Aglaan Christ-kun Agaayyutim qiniqtitkaa sanñiñi puqiutniñu tamatkununa Agaayyutim tuqłukkanñun, Jew-ñugaluannagminñi suli Jew-ñungitchaluannagminñi, ²⁵ atakkii kinnauniğutaa Agaayyutim isrumatutluktug iñunñiñ, suli sayaiñha Agaayyutim sanñiqatluktug iñunñiñ. ²⁶ Aniqatiumaan, isrummatigisiun qanusriutilaaqsi tuqłukkaukapsi ukpiqsriuatquplusri, iñugiaktuat akunnapsitñi isrumaturuanñungitchut anjalatchisiqangitłutinñu umialguruannungitłutinñu. ²⁷ Agaayyutim piksraqtaaginiğai puqiitchuanñi nunam qanugviiquplugich isrumatuniraaqtuat. Taatnatun Agaayyun piksraqtaaqtuq sayaitchuanñik nunam kannutçhaktitçhağugich sayakturuat. ²⁸ Aasriisuli piksraqtaaginiğai iñuich kamanangitçhuat marrumani nunami nağğugikkauruatlu suungillağutitçhağugich kamanagniraağuuruat iñuich. ²⁹ Taatnamik kiñaunniiñ iñuk uqavigaagumiñaiñiñiqsuq Agaayyutim sivuğaañi. ³⁰ Agaayyutim atausriñnuqasiutipkağasri Christ Jesus-mun, puqiutiguqtuaq uvaptiknun Agaayyutmiñ. Agaayyutim qiniqtitkaa puqiutni Christ tuqupman piqutigipluta anniqsuğiaqhuta. Tumigiplugu taamna Christ Agaayyutim nalaunñasripkağaatigut suli iñugiliutipkağaatigut Agaayyutim ipqiqhuta suli tasuğaatigut killuqsautaiqhuta. ³¹ Taatnali aglausimaruatun Agaayyutim makpiğaanñani, itna, “Iñuum uqavigaagukkumi kamaksruğliun atangum iñiqtaña.”

2

Tusraayugaagiksuaq Christ-kun Sannigutami

¹ Aniqatiumaan, uvaña tikitqaaqama ilipsitñun quliaqtuağigiga Agaayyutim tusraayugaagiksuaña nalupqinaiqługu atusunaqnaña uqaliğnik kanjitsitłaisapsitñik. ² Sivunniqsuna nayuutiłhamni ilipsitñi quliaqtuaqagukłuna Jesus Christ-łhiñamik tuqqutaułhaniglu sannigutami. ³ Ilipsitñi itnama sayaitçhuna, iqsiplunalu suli uuliksipluna. ⁴ Quliaqtuaqama maliksuaqusaangitçhipsi iñuich puqiutaatigun, aglaan uvapkuatługu Ipqitçhuam Irrutçhim uqautigaasri nalupqinaiqługu sanñiñi. ⁵ Quliaqtuaqtuna taatna ukpiqsritquplusri Agaayyutim sanñiğun puqiutiginğisanatigun iñuich.

Agaayyutim Puqiutaa

⁶ Iisautrisuugaluagmiugut isrumattutmik Agaayyutmiñ qatqitçhuanun ukpiqsriğmikni. Aglaan tamanna isrumattun ingitçhuq ukpiñaitçhuanñi naagaqaa sivulliuqtaiñiñ nunam suksraunğigñiaqtuanñi. ⁷ Aglaan isrumattun uqautigikkaqput Agaayyutim nalunaqtuaq isrumattutigigaa iñuich nunam kanjitsitłaisanat. Agaayyutim sivunniutigigaa, sivuaniiñma nunamik iñiqsigaluaqani, piqatautlasriñağnipluta ilaan kamanautmiñi. ⁸ Nalliataunniiñ marruma nunam anjalataisa kanjimsangitçhaat, takku kanjimsaniğumitruñ kikiaktuutinayaitçhaat ataniq Jesus Christ kamanautiqatuaq atriplugu Agaayyun piqaqmatun. ⁹ Aglausimaruq Agaayyutim Makpiğaanñani taapkunuuna kanjitsitłaitçhuatigun, itna,

“Sut iñuum tautuksimaisañi

unniñ tusraamaisañi

unniñ isrummatigitłaisañi,

taapkua Agaayyutim itqanaiyağai tamatkununa piqpagirimiñun.”

Isaiah 64:4

¹⁰ Aglaan Agaayyutim satqummigñiğai uvaptiknun Ipqitçhuakun Irrutçhiğmigun. Ipqitçhuam Irrutçhim ilisimagai supayaat, suvaluk nalunapiagataqtuat Agaayyutim pigikkañi. ¹¹ Atakkii kia-unniñ ilisimangitçhaa isrummataa atlam iñuum. Kisimi iñuum irrusrian ilisimagaa isrummatni. Taatnatun kia-unniñ ilisimangitçhaa pigikkañi Agaayyutim kisimi Irrusrian Agaayyutim. ¹² Ukpiqsriuağuaqapta akuqtuiñgitchugut irrusrianik nunam iñuiñ, aglaan Agaayyutim Irrusria agğigñiqsuq uvaptiknun ilitçhuğitqupluta iluqaitñik Agaayyutim akiilaanik aatçhuutaiñik

uvaptiknun. ¹³ Uqaqapta Agaayyutim nalunaqtuanjanik uqangitchugut iñuich puqiuataatigun aglaan ilisauriptigun Irrutchimiñ, aasriiñ Ipqitchuam Irrutchim satqummigñigai ilumutuuruat nalupqinaiglugich iñunun piqaqtuanun Ipqitchuamik Irrutchimik. ¹⁴ Iñuum piqangitchuam Ipqitchuamik Irrutchimik tunjavuqaqtuamlu isrummattutmiñun kanjqsitlaitchai sut Agaayyutim Irrusrian satqummikkañi. Tamatkua isrumatuitchuanururut ilaani, atakkii kisimi Ipqitchuam Irrutchim puttusripkañigai. ¹⁵ Iñuum puttusripkairiqaqtuam Ipqitchuamik Irrutchimik kanjqsitlasrirañigai supayaat, aglaan atlat iñuich atanniyumiñaitchut ilaanik atakkii kanjqsitlaitchaich sut ilaatun. ¹⁶ Atakkii Isaiiah-unniñ sivuniksriqiri apiqsruaniktuq, itna,

“Kiami ilisimavaun isrummataa Agaayyutim,

suli kia ilisautitlavaun?”

Isaiiah 40:13

Aglaan Ipqitchuamik Irrusriqaqtugut ilisimapluta isrummataa Christ-ñum.

3

Agaayyutim Savaktaagrui

¹ Aniqatiumaan, uqautrilguitchuña ilipsitñun uqautripmatun iñunmun irrutchikuagiaqtuamun. Uqaqatigiqqaqapsi iñuuniagaqtusri puqiuatipsigun iñuktun kanjgruaqaqtuaturun suli aniqammiuratun ukpiqsriñigmiñi. ² Iisauttutiga miluñiñatun ittuq niqipiatun ingitluni takku isilgaquqsimaitlusrisuli kanjqsitlaitlusriñu. Pakmaunniñ piyumiñairgaqtusri, ³ takku ukpiqsriuanugaluñapsi kanjgruaqaqaqtusrisuli iñuuniaghurilun iñuktun ilisimangitchuatun Christ-mik. Killuqsrisiqagupsi avatmun uqavaagutilusriñu kanjgruaqaqaqtusri suli aullasriqaqtusri iñugruñatun. ⁴ Tarra ilari nipliqsuq, “Paul-kuaqtuñu,” suli ilañatsuli “Apollos-kuaqtuñali.” Taatnagupsi kanjgruaqaqaqñiqsisulisuli. ⁵ Uvva kisuuniqpa Apollos naagaqaa kisuuniqpa Paul? Apollos uvañalu savaktaulhiñagtuguk aasrii tumigiplunuk ukpiqsriaqsiplusri. Agaayyun qaitchiraqtuq uvaptiknun savaaksraptiknik iñullañupluta. ⁶ Quliaqtuaqama iñuktun nautchirriiruatun ittuñu, Apollos-suli iñuktun imaqtigiruatun ittuq. Aglaan Agaayyutim naupkaqagigaa ukpiqsriñiqsi. ⁷ Iñuk nautchirriiruaq iñuglu imaqtigiruaq qulliuñgitchuk. Kisimi Agaayyun qulliuñuq atakkii naupkairaqtuq. ⁸ Uvva iñuk nautchirriiruaq suli iñuk imaqtigiruaq atiruk savautriñhakni, aasriiñ inmikullaa akuqtuigisiruk akiññaktaaksragmiknik savaallaamiktigun. ⁹ Agaayyutim piqatigiisitluta savaktigigaatigut. Ilipsiñi Agaayyutim nautchiivigigaasri. Uvvasuli Agaayyutim tupigipmigaasri. ¹⁰ Isrumaturuatun tuppiuqtitun, maliklugu ihuaqputaa Agaayyutim uvamnun, inillakkiga nappaivik ukpiqsriñipsitñun. Atlat nappairut qaananun taavruma nappaiviliutauruam, aglaan iñulla qanagiruksauruq qanuq nappaisilaagmiñik. ¹¹ Taamna nappaiviliutauruam ilipsitñi Jesus Christ-ñuruq-tarra. Kiñaunniñ iñuk iliriniangitchuq atlamik naagaqaa pitluktuamik nappaivimik taavrumakña nappaiviliutauruamiñ. ¹² Kiña iñuk nappaitlaruq taavrumuñu nappaivimun atuñlugich akisuruat sut maqutlaitchuat naagaqaa atuñlugich akiisuurat sut maquyuruat. ¹³ Iñupayaam savaaña satqummigñiaqtuq nalupqinaiglugu uvluani atanniiviksram. Taavrumani uvluami iñullaam savaaña uuktuakkaugisiruq iknikun ilitchuñipkañlugu qanutchiutlaaña. ¹⁴ Tarra iknigum ikingitpagu iñuum nappakña nappaiviliutauruamun akuqtuigisiruq akilisiaksragmiñik. ¹⁵ Iknigum ikiniagpagu iñuum nappakña nappaiviliutauruamun taavruma savaaña suksraungigisiruq, aglaan anniqsukkaugisiruq tigulikkaupmatun ikualaruamiñ iknigmiñ. ¹⁶ Nalupqinaitchuamik puttusrimarusri Agaayyutim iñuutilaananik ilipsitñi. Ittusri ilaan agaayyuvikpanatun tupqatunlu, suli Agaayyutim Irrusria nayuuñipluni ilipsitñi. ¹⁷ Kia iñuum piyaqqugumiuñ taamna Agaayyutim agaayyuvikpana,

Agaayyutim suksraungigñiagmigaa taamna iñuk. Atakkii Agaayyutim agaayyuvikpana ipqitchuanuruq. Ilipsiasriiñ Agaayyutim agaayyuvikpagigaasri.

¹⁸ Kiñanniiñ sagluqinani inmiñik. Kiñapayaaq akunnapsitñi isrumatuniraaquuyumi marrumani nunami ilitchuqigqaaqliun naluluqtilaani puqitunikumauqli isrumatutaanik Agaayyutim. ¹⁹ Atakkii puqituaat ukpinaitchuat suunillaaurut Agaayyutmi. Agaayyutim Makpigaanani aglausimaruq, “Anuraigai isrumatuniraaqtuat iñuich pitqik-sugautatigun.” ²⁰ Aasrii aglaksimapiuq, “Agaayyutim ilisimagai isrumatuniraaquuruaat isrummatinich suksraungisilaanaj.” ²¹ Taatnamik uqaviutiqaqasri iñuktigun, atakkii iluqaisa pigigisi— ²² Paul-lu, Apollos-lu, Cephas-lu, mannalul sulil nuna, iñuuliglu sulil tuquq, pakmalu ittuat sulil tikitchumaaqtuat aquagun—iluqaisa pigigisi. ²³ Aglaan ilipsi Christ-nun pigigaasri, Christ-aasriiñ Agaayyutim pigigaa.

4

Christ-nun Uqqiraqtai

¹ Taatnamik iñuich isrummatigiraksragigaatigut savaktauniluta Christ-mun sulil Agaayyutmun quliaqtuaquniluta nalunaqhutin ilumutuuruaniñik. ² Aasriiñ niguginaqtuq iñuum savaktauruaq tuniqsimaruksrautilaana savaamiñi. ³ Qanutchiupluna savaktauvik? Suginigipiagiga sivunnigagupsitja unniiñ atlat iñuich pikpatja. Sivunniganigitchunanniiñ uvamnik. ⁴ Ilisimagiga killuliqinigiñiga, aglaan taamna nalupqinaigutaungitchuq patchisilaanuniluna. Taamna atanniqsuiñaqtuq uvamnik, ilaa Atanguruq Agaayyun. ⁵ Taatnamik uqaqasri iñuk patchisaunilugu sivuani atangum aggigviksrajan. Sagvigisigai iluqaisa iriqsimaruani taaqtuam sulil salapqiglugich iñuich nalunaqtuakun sivunniugutinich. Taranasriiñ Agaayyutim iñullaa nangagisigaa.

⁶ Aniqatiumaan, pisigiplusri uvamniglu Apollos-miglu atrikusautiqaqtuna. Ilitchitqugipsi uvaptikniñ kamasraaqniktuksraunginipusri iñunmik nakuqsitluglugu atlamiñ iñunmiñ akunnapsitñi, tuvraglugich ilisauttutigikkaña aglausimaruq Agaayyutim makpigaaniñi. ⁷ Naaga nakuutlukkasugivich atlaniñ? Supayaaq pigikkan aatchuusriagigiñ Agaayyutmiñ. Aasrii akuqtuaginigupku suvaata uqavigaaqpich piññaaktaagipmatun iliplugu? ⁸ Isrummatiqagniqsusri piqaaninipusri supayaamik. Aatai, umialgunivisi! Isrummatiqagniqsusri anjalatitun iliplusri kamanatlunginipusri uvaptikniñ ilisautriiptikniñlu. Ki anjalatchisitchi. Taatnaaninigiupsi uvaguttuq anjalatchiqatautlasriñhiñaupmiugut ilipsitñi. ⁹ Ilaatni isumaraqtuna Agaayyutmun inillanipuluta uqqiraqtauruaguut nikanaaqtuaton ilipluta. Irrutikkaaurugut savvaqluktitudun tuqutauyasriruatun iñupayaat takkuatni, qiniqsittaaliutiapluta isragulinun iñununlu atunim. ¹⁰ Kinnaurugut Christ pisigiplugu, aglaan ilipsi apai qanutun ilisimmatiqagniaqpat Christ-kun! Uvagut sayaitchugut, aglaan ilipsi apai sayaktuniaqpat! Nangagniapayukmiraigigaasri, aglaan uvagut nagguigikkaurugut. ¹¹ Pakmanunaglaan nigisuksiurugut imiguksiupluta, atnugaaluktuqmiugut, anallaqluktakkaupmiugut, aimmiuraagviitmiugut, ¹² iñuuniuraagniaqmiugut sakuukhuta argaptiknik. Uqamaqluutraukapta pilisuriaaquragigivut; naglikaaqtitaaukapta iglutugagigivut; ¹³ sanutmatigut ihuaqutiragigivut. Pakmanunaglaan iñuich iligaatigut suaqluqagviatun nunam, sulil iñupayaam igitchivigiragigaatigut puyaaqrupayaamik lialaa.

¹⁴ Kanjusraaqsanigitchipsi aglakama tamatkunina, aglaan isilgigsugukkipsi piqpaksripmaptun qitungamnik. ¹⁵ Ilisautriqagnigupsiunniiñ Christ-kun kisilgunaitchuanik piqalhiñaqtusri atautchimik iñunmik ittuamik aapaupmatun ilipsitñun. Christ Jesus-kun aapagiliutigipsitja ukpiqsriaqsikapsi quliaqtuaqqaqama tusraayugaagiksuamik Christ Jesus-mik ilipsitñun. ¹⁶ Taatnamik pitchuksaaqipsi tuvraqupluna. ¹⁷ Ikayugukhusri Timothy tuyugigiga ilipsitñun, ignigipmatun piqpagikkaqa sulil tuniqsimaruq Agaayyutikun. Itqaqtinniaqasri qanuq iñuuniallamnik Christ Jesus-kun sulil ilisautigikkamnik ukpiqtuanuruaqunun agaayyuviniñ naniliqaa. ¹⁸ Ilasri

arguanjauraaqtut tikiññiangiññasrugipluḡa ilipsitñun. ¹⁹ Aglaan akuniisrunaqnaḡa tikiññiaḡipsi, Agaayyutim pisuliḡikpagu. Iḡitchuḡiniaḡitka arguanjaurat iñuich qanuḡ uqaḡuutilaanḡatnik sanḡjaqmagaaḡatniglu Agaayyutmiñ. ²⁰ Agaayyutim iñuk aḡalatnamiuḡ uqaḡutchiḡhiñakuunḡitchuḡ aglaan ilaan sanḡjiagun. ²¹ Susukpisimi? Utlautitquvisikḡa tatapsaḡiaḡusri, naagaqaa piḡpaksriḡikun piisaanḡiḡikunlu?

5

Atlatuḡhat Ukpiqsriuat

¹ Uqautigipmigaat sayuḡaḡiḡ akunnapsitñi iñuk atugaqasimanipluḡu aapami nulianḡanik. Jew-ḡunḡitchuatunniñ ilitqusriḡiḡingitḡhaat taatnasriḡ atlatuḡiḡ. ² Suvaata arguanjavisī? Aliasruutiqaḡtuksraugaluḡatḡusri ilipsitñik. Anitchiuḡ taamna iñuk atlatuḡtuḡaḡ akunnapsitñiñ. ³ Uvaḡa nayuutingitḡchaluḡḡaḡma ilipsitñi timipkun, nayuutiruna irrutchipkun. Atannianikkiga taamna iñuk killiqiri. Atannigiga nayuutipiaḡmatun ilipluḡa ilipsitñi. ⁴ Katigupsi atḡagun atannapta Jesus Christ-ḡum nayuutiniaḡtuḡa ilipsitñi irrutchipkun. ⁵ Sanḡjiagun atannapta Jesus Christ-ḡum qaisaksraḡigiksi taamna aḡun tuunḡaḡmun piyaḡquiñiaḡtuamun taavruma timaanik. Aasriḡi killiqirim irrusria anniḡsuḡisiruḡ uvlumi atanḡḡut atanniñiaḡpan iñupayaanik. ⁶ Uqavigaḡiqsi nakuunḡitchuḡ. Iḡitchuḡisruknaḡiksi mikiruuram puvlaksautim puvlaktitḡitḡaḡa iluqaan qaqḡiaksraḡ. Taatnatuntuuḡ killuḡsautit akunnapsitñi iñugiaksitmuguurur. ⁷ Piiḡsitchiuḡ utuḡqaḡ puvlaksautipayaaḡ, ililusri nutaatun akutḡammaḡ puvlaksautailaḡatun. Iḡumunaasriñ nutaanḡuaniktusri killuḡsautaiḡusri, atakkii Christ-ḡum –ipnaiyaatun tunillaḡtukkauruatun – tuḡḡutigaatigut piiḡsaḡḡugich killuḡsautivut. ⁸ Iñuḡiptikni nutaami niḡiḡaḡiḡlakput liilaa qaqḡiaḡ utuḡqaḡauruamik puvlaksautilik. Taamna utuḡqaḡ puvlaksauḡ atriḡaḡtuḡ piḡiḡiḡmik piḡiḡiḡiḡmiglu. Aglaan niḡillaḡput qaqḡiaḡ puvlaksautaitḡhuaḡ. Taatnasriḡ qaqḡiaḡ atriḡaḡtuḡ nakuḡiḡmik ilumutuḡiḡmiglu. ⁹ Aglausimaruna tuyuutimni ilipsitñun piḡasriḡsuutitḡunḡitḡusri atlatuḡtini iñuḡni. ¹⁰ Avuusrunḡiñḡiḡupsi atlatuḡtini marrumani nunami naaga siḡñaturauni naaga tigligaḡuurauni naagalū putḡataḡtauni agaayyutiḡḡuanun, tarra aullaḡtuksrauniḡtḡusri marrumakḡa nunamiñ. ¹¹ Aglaan uqaḡtuḡa iñuḡnik akunnapsitñi uqaḡtriruanik aniqatauniḡlutiḡ ukpiqsriḡikun. Piḡasriḡsuutiyumiñaitḡusri taatnatchimi iñuḡmi killuliḡikpan sayuḡaḡikun naagaqaa siḡñaturaukpan naagaqaa putḡataḡpan agaayyutaunḡitchuanun naagaqaa uqaḡmaḡuutrisuukpan naagaqaa taanḡaḡtaukpan naagaqaa tigliktuḡtaukpan. Sumiunniñ niḡiḡatigiraksraḡiḡitḡchiksi taatnasriḡ iñuk. ¹²⁻¹³ Suniaḡḡugich atanniḡsuḡniaḡḡik tamatkua ukpiḡtuanḡunḡitchuat? Agaayyutim kisimi atannigisigai. Aglaan ilipsi atanniḡsuḡtaksraḡigisi tamatkua ukpiqsriḡuaḡuḡtuat. Agaayyutim Makpiḡaanḡani aglaksimḡmatun, “Anitchiuḡ killuliḡiri iñuk akunnapsitñiñ.”

6

Uqaḡsittaḡviḡmuutinagich Ukpiḡtuaḡatisri

¹ Nalliḡsi-samma akitñaumḡatiḡaḡniḡumi ukpiḡtuaḡatmiñik, atanniḡsuḡtinuktuk-sraunḡitchuḡ iñuḡnun ukpiḡtuanḡunḡitchuanun. Aglaan sivulliuḡtinuktuksrauruḡ akunḡatni ukpiḡtuanḡuruat ikayuḡtitḡuluni. ² Iḡitchuḡiraksraḡigiksi Agaayyutim iñuiñun atanniñiaḡtilaanḡich nunam iñui. Aasriñ atanniñiaḡniḡupsi iñuḡnik marrumani nunami, iḡuaḡsruiḡguruksraurusri atinḡirrutipsitñik akunnapsitñi pakmani. ³ Naluniḡpisisuli atanniḡsuiñiaḡtilaḡaptiknik israḡuliḡnik taimanigū? Nalupḡi-naitḡuamik iḡuaḡsruiḡlanasugigipsi uḡavaḡuḡtipsitñik iñuuniaḡipsitñi. ⁴ Taatnamik, uḡavaḡuḡtiḡaḡniḡupsi iḡuaḡsrugaksranik atanniḡsuḡtikḡsraḡtuksraunḡitḡusri iñuḡmik piḡatiḡanḡitḡuamik ukpiḡtuanḡuruamik. ⁵ Kanḡusraaḡniaḡsaḡaluḡaḡipsi. Usriuvva iñuḡaḡtuḡ akunnapsitñi isrumaturuamik iḡuaḡsruiḡlapluni uḡavaḡuḡtaitñik ukpiqsriuat. ⁶ Aglaan

ukpiqtuanjuruat uqaqsittaagvinmuutrirraqtut aniqatiumiknik uqavaagutmiktigun aasriin iluaqsruqtinniaagigaat atanniqsuqtimun ukpiqtuanungitchuat sivugaatni.

⁷ Uqaqsittaacaqpsi akitnaummatipsigun qiñiqittaqtusri akiilipkaanikhusri pigiitchuamun. Iglutuqsium iñuich irrutikpasri killukun sagluqsruutigilusri. ⁸ Aglaan ilipsi killukuaqtaqmirusri saglutaqaglugich atlat, suvaluk aniqatusri ukpiqsriikun. ⁹ Nalupqinaitchuamik ilisimagisi iñuich nalaunñasiñgitchuat sivugaani Agaayyutim anaaquqautaanukkumiñaisilaan. Ukpisqaqsri, iñuich sayunaruat naaga putqataqtuat agaayyutinñuanun naaga atlatuqtauruat naaga killuliqiruat atugaqiplugich iyaalugruich anutitlu timiqaqtuat inmiktitudun, ¹⁰ naaga tigligaqtaut naaga siqñaturuat naaga taanñaqtit naaga uqamaqñutrisuuruat naaga ivayaqtuirit—taatnatchich iñuich qilañmukkumiñaitchut Agaayyutim anaaquqautaanun. ¹¹ Qaanisqsuami ilasri taatnasriugaluqmiruat, aglaan pakma salummakkaurusri killuqsautipsitñiñ ipqiqsitlusri lu Agaayyutim. Agaayyutim akuqtugaasri nalaunñasripkakkapulusri sivugaani, atakkii Jesus tuqunaruq pisigiplugich killuqsautisri aasriin Irrusrian Agaayyutipta ukpiliqsitkaasri.

Atuqsigik Timisri Agaayyun Nangausriaqagumiñaqsilugu

¹² Iñuich itnagaqtut, “Suraqagnaqtuq qanupayaaq suragaquktuni.” [Taamna ilumutuugaluqpaluktuq,] aglaan suapayaaq nakuuruanungitchuq uvamni. Uvvasuli supayaamun analatitkumiñaitmiuna. ¹³ Itnagaqmiut, “Niqliksraq ittuq pisigiplugu aqiaquq, aasriin aqiaquq pisigiplugu niqi itluni.” Naagauvva Agaayyutim suksraungiqsinniaqik iluqaaknik. Timivut iñiqtaungitchut pisigiplugu atlatuq. Aglaan timiqaqtuqut savaktiksrauplugich Atanigmun, aasriin ilaa atanigigaa timipta. ¹⁴ Agaayyutim anipkaqñigaa ataniq Jesus tuquligmun, taatnatuntuuq anipkaqñiaqmigaatigut sanñimigun. ¹⁵ Nalupqinaitchuamik ilitchuqsrisuknaqtusri timigikkasri Christ-mun pigitilaanñitnik; timisri ilagipmatun itkai. Tiguniaqpigu ilaña Christ-ñum aasriin ilaliutipkaqlugu akiisumun? Anñaupiaqataq! ¹⁶ Ilisimasruknaqiksi anun ilaliutiruaq inmiñik akiisumun atausriñnuqasriutitilaana timikun, atakkii Agaayyutim Makpigaanani aglausimaruq, itna, “Malguuruak atausriñnuqasiutiniaqtuk timikun.” ¹⁷ Aglaali iñuk ilaliutiruaq atanigmun atausriñnuqasiutiniaqtuq ilaani irrutchikun. ¹⁸ Supayaamiunniiñ killuqsaqnasri atlatukun! Anun atniyumiñaitchuq timimiñik killiqikami atlapayaatigun killuqsautitigun, aglaan iñuk atlatiqikami killuqsagaqtuq akitnaqlugu timini. ¹⁹ Puuyusrunaaqsri timigikkasi agaayyuvikpagitilaanñitnik Agaayyutim Irrusrianun akuqtuaqigkaqsi Agaayyutmiñ. Ilipsitnik pigiñgitchusri. [Taatnaqlugu piñhiñaugitchiksi supayaaq.] ²⁰ Agaayyutim akilignigaa iñuuligmun tasuqamisigut. Taatnamik atuglugu timigikkaqsi savautisriun Agaayyun. Iñuilli marrumani nunami nangagumagaat.

7

Ilaqatnikun

¹ Pakma isrummatigilavut apiqsruutigikkasi tuyuutipsitni uvañnun, itna, nakuuruq anun nuliangitchumi. ² Aglaan iñuk ikñitchakpaluktuq atlatuqigmun. Taatnaqhuni anutillaa piqaqtuksrauruq inmi nuliagmiñik, sulii agnallaa inmi uimiñik. ³ Anutim quyal-imaagaksragigaa nuliani. Taatnatuntuuq agnam irrutiraksragigaa uini. ⁴ Nulianuruam piginiraksragingitchaa timini; uinñantuuq pigipmigaa. Taatnatuntuuq uinñuruam piginiyumiñaitchaa timini, aglaan nulianan pigipmigaa. ⁵ Pisungirrutinatik avatmun aglaan sivunniullagutik piviqaqtitchaqlugu agaayumaaliksrapitñun. Agaayulhum aquagun pisukkulitgitchumautik, tuunqamkii ikñigutchaksagñaagaatik pisigilugu anjalalguñiqtik iliptiknik. ⁶ Taamna tillisigingitchiga. Tarra, iñuk tuvaaqatinigukpan piñhiñauruq. ⁷ Uvvaquq iñupayaaq illi tuvaaqatailluni uvaktun. Aglaan iñullaa aatchuusriaqatquq Agaayyutmiñ, ilañich tuvaaqatinikkumiñaqhutin, atlatuq tuvaaqataillutin.

8 Taatnamik uqautigitka ilaqataitchuut suli uilgagnaat, nakuutluktug ilajich tuvaagataisaaqumij uvaptun. 9 Aglaan anjalaguitchumij injmiknik ilaqatniktuksraurut. Atakkii ihuatluktug tuvaagatniktuni nagriagipkalgimijn timim pisugrujanijn. 10 Tuvaagatigijnun tillisiqaqtuna atanigmijn (taamna tillijn ingitchuq uvanijn), itna, nuliajuruaq avitchumiñaitchuq uimiñijn. 11 Aglaan avinnigumi, tuvaagatailaagli naagaqaa ilammiutqigli uimiñun. Taatnatuntuuq uinjuruam avitaksragingitchaa nuliani. 12 Uvanjali atanun uqallaksaasiruna, aasriijn atanigmatnaqtaungitchuq, ukpiqsriruapayaam nuliaqagnigumi ukpiqtuanungitchuamik avitaksragingitchaa agnaqtin, iñuuniaqatigiyummiuglugu piñiqpani. 13 Taatnatuntuuq, agnam uiqagumi ukpiqtuanungitchuamik avitaksragingitchaa uijn, iñuuniaqatigiyummiuglugu piñiqpani. 14 Ukpiqsriñgitchuaq anun akuqtugnaqtittaqtug Agaayyutmun tumigiplugu agnaqtin, sulipsuuq ukpiqsriñgitchuaq agnaq akuqtugnaqtittaqtug Agaayyutmun tumigiplugu anutrin. Tamatkua taatniingitpata ililgaasri innayaqtut ililgaanisitun ukpiqsriñgitchuat, aglaan pakma ililgaasri akuqtugnaqtittaqtut Agaayyutmun tumigiplugu ukpiqsriruaq aakarinj naaga aaparin. 15 Aglaan ukpiqsriñgitchuaq tuvaagatauruaq avitchuaqsikpan, taatna pili. Taatna pianikpan, ukpiqsriruaq anun naaga agnaq pituummiñgitchuq tuvaagatmiñun. Tuvaagatigiik avitkumik tutqiuqiaglik atakkii Agaayyutim iñuuniaqugaatigut qiñuiññakun. 16 Nuliajuruaatin, qanuq ilisimanayaqpiun uijn ukpiqsriruanjugnuaqmanaan tumigilutin? Naagaqaa, uinjuruatin, qanuq ilisimanayaqpiun anniqsuitlapmanaaqpich nuliapnik?

Iñuuniaqitchi Tuvraglugu Agaayyutim Sivunniutaa

17 Aglaan iñullaa iñuuruksrauruq tuvraglugu Agaayyutim sivunniutaa ilaanun. Taatnamik illi qanutchipayaami innigumi ukpiqsriruaquqami. Taamna pitqurrutauruaq inillakkiga iluqaitñun ukpiqtuanjuranun nanipayaaq. 18 Uvva iñuk nalunaitjutchiqsimagumi tuvraqhugu Jew-nupluni atuiragilhatigun, tuniqsimali Agaayyutmun nalunaitjutchinjagmi. Uvvaasiijn iñuk nalunaitjutaitkumi ukpiqsriaqsikami Christ-mik, nalunaitjutchiqsinniangilli. 19 Nalunaitjutaliglu nalunaitjutailaaglu suliquataungitchuk Agaayyutmi. Suliquatautluktug kamaksriruni Agaayyutim tillisaiñik. 20 Iñupayaaq ittuksrauruq qanutchipayaami innigumi Agaayyutim tuqluqmani. 21 Ukpiqtuaquguvich savaktaagruuñiqni suliquatiginagu savaktaagruuñijn. Aglaan piviqagniguvich savaktaagruungitutin, ki pituigijn. 22 Christ-nun Atanguruam killuqsautaignigaa iñupayaaq ukpiqsriruaquqman, savaktaagruuruq naaga savaktaagruungitchuaq atunim. Taatnatun iñupayaaq savaktaagrugiliutigaa Christ-nun ukpiqsriruaquqman, atakkii Christ-nun savaktaagruuruq savaktaagruungitchuaq tasugnigik. 23 Christ-nun tauqsigñigaasri akilutiplusri tuqukami pisigiplusri. Tarraasriijn ilaa kamagiraksragigiksi; iñunun savaktaagruuliutiragaqnasri. 24 Aniqatiumaan, iñupayaaq illi qanusripayaami innigumi ukpiqsriruaquqami. Taatna savautiliun Agaayyun.

Ilaqatniksimaitchuatigun suli Uilgagnaatigun

25 Pakma, tillisaitchuja pigiplugich tamatkua ilaqatniksimaitchuat, aglaan qaisaqagitka isrummatiksranatnik. Ukpigiraksrauruja atakkii atangum qaisaqagaana ilunjuktamik. 26 Pisigiplugu sakiqniuhiquput isrumaruja nalaunjanasrugalugu iñuk iñuukpan taatna iligmisun. 27 Ilaqatiqaguvich avinniaqsaanak. Tuvaagataitchuovich tuvaagataisaaqijn. 28 Aglaan tuvaagatinikkuvich killuqsangitcutin, suli iñuk ilaqatniksimaitchuq ilaqatnikkumi killuqsangitchuq. Aglaan tamatkua ilaqatiqaqtuat isrumaaluutiqaqniaqtut uumani iñuuniaqim, aasrii taavrumakna isrumaaluutiksramijn piisitchukkipi. 29 Aniqatiumaan, una itnauttutigigiga. Pivigikkaqput savautrihaptiknun Atanigmik sivikiptaqtug. Uvvananiñaglaan taatnaqlugu tamatkua ilaqatiqaqtuat savautilitrun Atanig tuvaagataitchuatun ililutin, 30 tamatkualu qulviuqtuat qulviungitchuatun ililutin, tamatkualu iglaqtuat quviasrungitchuatun ililutin, tamatkualu tauqsiquqtuat sunik

pigingitchuatun ililugich, ³¹ tamatkualu piqaqtuat sunik nunami piqangitchuatun ililutin. Takku manna nuna suuraqtuummagmi piigisiruq. ³² Isrumaaluutiqaqungitchipsi. Tuvaagataitchuaq anjun isrumaahinaaguuruq qanuqlugu savautriksragmiñik Atanguruamik, ataramik quyalisuklugu. ³³ Aglaali ilaqatiqaqtuaq anjun isrumaaluutiqaquuruq suuraninik nunam quyalisuklugu nuliani. ³⁴ Tarra quyalitñiktusrauruq iluqaaknik nuliagmiñik Atanguruamiglu. Taatnatuntuuq tuvaagataitchuaq agnaq naaga niviaqsiaq isrumaahinaaguuruq qanuqlugu savautriksragmiñik Atanguruamik iluqaanik timimiñik irrutchigmiñiglu. Aglaali uiaqtuaq agnaq isrumaaluutiqaquuruq suuraninik nunam quyalisuklugu uini. ³⁵ Uqautigipsi tamatkuniña ikayuqsahusri. Atanniqsugñiangitchiga iñuunialiqsi. Iñuuniaqugipsi nalaunñaruakun savautillautaglugu Atanguruuq pisuqtilaapsisun aviktuumangigusri iluqnauqsimalusi Atanigmun.

³⁶ Anjutim isrummatigisugnağagigaa killuliqinasugaluni ilaqatniktaagingitñamiun nuliaksrautni nutaulhani. Ikligituiñagumiun katchuutilik pisukkağmisun. Ilaqatigiiksiliq killuqsautangitchuq. ³⁷ Aglaan anjutim sivunniugugnağagigaa isrummatmiñi ilaqatniktuksraungihhi savautrisukhuni Agaayyutmik iluqnauguni. Kimmutiqatlaigñigumi nuliaksrautmiñik ilaqatningitluni, taamna anjun pillautaqtuq. ³⁸ Tarrataamna katchuutiruaq agnaksrautmiñun nalauttuq, sulii anjun ilaqatningitchuaq pillautatluktuq. ³⁹ Nulianuruuq qilqisimaruq uimiñun iñuuniqtutilaanani uimi. Uinuruuq tuqukpan nulianuruuq ilaqatnitqihhiñauruq kisupayaamik pigisukkağmiñik, aglaan uiniñitqiutiña ukpiqsriruanuruksrauruq. ⁴⁰ Aglaali isrummatimni taamna agnaq quviasrunñiatluktuq kisimgiuqtuagumi. Uqautigisukkipsi taavrumiña atakkii piqaqmiuña Agaayyutim Irrusrianik.

8

Niqi Tunillautauruaq Aanguanun

¹ Pakmaasriin aglaniaqtuña niqikun tunillautauruakun aanguanun. Itnağuurut, “Ilisimarugut supayaamik.” Iñuk ilisimanasrugiruaq supayaanik kamañaguhhiñiaqtuq. Aglaan iñuum piqpaksriruam atlanik iñuñnik sayyillaagagigai ukpiqsrihatigun. ² Kiñapayaaq ilisimanasrugigumi supayaanik ilisimangitchaasuli ilisimaraksragaluani. ³ Aglaan iñuk piqpaksriruaq Agaayyutmik Agaayyutim akuqtuğaa.

⁴ Uvvaasriin, nalaunñava niginiagupta niqimik tunillautauruamik aanguanun? Ilisimagikput aanguan suungipialha, atakkii atautchiiñamik ilumutuuruamik Agaayyutiqaqtuq. ⁵ Unniinuvva itkaluaqpata agaayyutinñuanik qilani nunamilu — ilumun iñugiallapiaqtut sut iñuich taiyukkanich “atanguruat,” aasriin kamakkutiqağai — ⁶ aglaali ilisimarugut atautchisualunmik Agaayyutmik, Apauruamik, supayaanik iñiqtagikkañatnik, sulii ilaa pisiplugu iñuurugut. Ilisimapmiugut atautchisualunmik Atanigmik, Jesus Christ-mik; Agaayyutim iñiqsitqugaa supayauramik sulii ilaagun iñuurugut.

⁷ Aglaali ilanisa ukpiqtuanuruat kaniqsitlaitchaat taamna. Iñuuniqtutilaamiktitudun isrumasuurut agaayyutinñuat pipianunasrugalugich. Uvvaasriin nigikaminñi niqimik tunillautauruamik aanguanun tutqiiñniagaqsiraqtut qauğrimmaagiutillautagmikni atakkii ilisimagaat nalaunñangiñniplugu nigiksraqtin taavrumiña niqimik. ⁸ Aglaan nigilhum nakuqsilaqtangitchaatigut Agaayyutmi. Suutaungitchuq nigigaluağupta niqimik ningitchuptalu. ⁹ Pakmaasriin ilisimagiksi nigitlaqisi qanusripayaamik nigisukkapsitñik, aglaan qaunatqiağiksursaurusri taatna pigupsi. Putukkisitchivi-aqtusri ukpiqsriruaqatipsitñik sayailuqtuanik ukpiqsrihigmiktigun. ¹⁰ Atakkii sayailuqtuan ukpiqtuanuruam qiniqpatin nigilutin aanguaqtuğvium agaayyuviani ilisimaruatin aanguat pipianunñisilañatnik, nigiaqsiviaqmiuqtuuq tutqiisaagaluñagmi qauğrimmaagiutillautagmiñi. ¹¹ Tarra taamna sayailuqtuaq aniqatin piyaqqukkaugisiruq killuliqihigmigun atakkii ilisimaniavaallakhutin. Aglaan Christ-ñum tuqqtupmigaaptuuq

taamna aniqatin. ¹² Killuqsaguvich taatna akitñağlugich aniqatiutin, taamna sayaiļluqtuaq ukpiqtuanjuruuq, killuqsaqmiutin akitñaqlugu Christ. Taatnağuvich ilitchuğiyumiñaitchut qauğrimmaağiutillautagmikni nalaunnjaruamik nalaunnaitchuamiglu. ¹³ Taatnamik ukpiqtuanjuruatiga isrumakpan killuqsagñiļuni niğigumi niqimik tunillauroamik aanguanun, niğitqikkumiñaitchiga taamna niqi killuqsagtitağniqpauñ aniqatiga.

9

Uqqiraqtim Anjalatchisaagun

¹ Suvaata ilapsi uqautigivatruij uqqiraqtaupiangiñnipluņa Agaayyutmun? Nalunaitchuamik ataniqsimaraitchuņa iñuñnun. Qiñiqsimagiga Ataniq Jesus Christ. Suli ukpiqsriruaniñuqtusri savautriļipkun Ataniğmik. ² Atlat uqagaluaniņa uqqiraqtaungiñnipluņa Christ-mun, ilisimallapiagiksi piutilaaga. Quliaqtuağigiga tusraayugaallautaq ilipsitñun, taatnaqlugu ukpiğigiksi Jesus. Taavruma nalupqinaiyağaa uqqiraqtauliğa Ataniğmun. ³ Taimmaasriiñ iñuich nalupqisruutigipmatņa una kiggutiga: ⁴ niğihhiñangiñniqipik imiğluņalu savautriļamni ilipsitñik? ⁵ Nalaunnjapmiuq uvaptiknun tuvaaqasiqpatigut nulianjuruam iglaukapta taatnatun atlatur uqqiraqtaatur atangum suli aniqatinisunlu Cephas-tunlu? ⁶ Naaga kisimñuk Barnabas-lu savaktuksrauniqpiñuk iñuuniutiksraptnik? ⁷ Savaktuksraungitchuguk atlamik savaamik atakkii quliaqtuağigikput tusraayugaallautaq nanipayaaq. Anjuyyiuqti akiliiiruksraungitchuq anjuyyiuqtaullağmi. Iñuk nautchirriqsuaq asrirrivinmun niğiugaqaqtuq niğigisipluni asrianiñik. Munaqsriptuuq niğiugaqaqtuq imiğisipluni miluatnik munaqsrami. ⁸ Taavrumiņa iñuich niğiugaqağuurut. Moses-ñum maliğutaksraqtuuq uqaqmiiuq taavrumiņa, amağaa? ⁹ Aglausimarui itna Moses-ñum maliğutaksrami, “Siggugutituğniangitchiñ qanğa qimuktim tutmaqpaun mukkaaksraq.” Agaayyun nipliğami taatna isrumaaluutiqangitchuq qimuktnik. ¹⁰ Agaayyutim ilumutupiaq uqautigigaatigut. Aa, uqaliq aglaanuruq pisigipluta, itna, “Iñuk una nunniuuqtuaq suli iñuk salummaqtuaq mukkaaksranik niğiugaqaqtuk piññağiksrağmiknik savaagmikniñ.” ¹¹ Uvagut nautchirriqiritun nautchiipmatun nautchiaksraniiñik quliaqtuaqapta tusraayugaallautamik akunnapsitñun, isrumavisi iniqsrivaallañnipluta iniqapsi ikayuqupluta iñuuniutiksraptnik? ¹² Atlat iñuich niğiugaqağumiñ iñuuniutiksrağmiknik ilipsitñiñ, nalaunnatluğkayagaluauqtuq niğiugaqağupta iñuuniutiksraptnik ilipsitñiñ. Aglaan iniqsrutlaitchipsi ikayuqupluta. Iğlutuğivut iñugiaktuat sut, atakkii nutqaqtitchisungitchugut iñuñnik ukpiqsrilhatniñ tusraayugaallautaniñ Christ-ñum. ¹³ Iisimagisi iñuich savaaqaqtuat Agaayyutim agaayyuvikpanani niqiksrağuurut agaayyuvikpanmiñ, suli savaktaut tunillağvinmi akuqtuisuurut niqiksrağmiknik ilaniñik tunillauroam. ¹⁴ Taatnatuntuuq Atanguruam tillisiqagai tamatkua quliaqtuaqaqtuat tusraayugaallautamik akuqtuitquplugich iñuuniutiksranatnik iñuñniñ ukpiqsrirriğuuqtuaniñ. ¹⁵ Aglaan sugingitlukkiga tuqugaluaguma akuqtuigaluana sumik ilipsitñiñ. Uqaviutigigiga savautriļiğa Christ-mik akiññaaruana. ¹⁶ Quliaqtuaqagaluanaunniñ tusraayugaallautamik uqaviugaalguitchuņa uvapkun. Quliaqtuağilha tusraayugaallautam savaagigiga. Atuqtaksrağipiagiga. Quliaqtuaqangitchuma, nakliuñ uvaņa. ¹⁷ Quliaqtuaqagniğuma piksraqtaagilugu, niğiuktuksrauruņa akiññaaktaaksramik. Aglaan piksraqtaagitchiga savaaq uvamnik, aasriiñ savaagihhiñagiga savaaq Agaayyutim qaisaņa uvamnun savaquplugu. ¹⁸ Aasriiñ sua akiññaaktaaginiaqpigu? Uvvauna akiññaaktaaksrağa, quliaqtuağigupku tusraayugaagiksuaq iñuich inuqnangitchuq aatchuliksranat iñuuniutiksramnik. Niğiugitlagaluagiga iñuich aatchuliksranat. Aglaan iniqsrungitchuņa sumik quliaqtuaqagama tusraayugaallautamik.

19 Uvva ataniqsimaraitchaluññağma iñuñnun savaktaagruupkaqtuñja uvamnik iñupayaanun iñugiaktuat ukpiqsriruagūquplugich Christ-mik uvapkun. 20 Taimma uqautrikama Agaayyutim uqalhanik Jew-ñuruanun ukpiqsritqugaluagitka Christ-mik. Taatnamik iñuupmiuñja Jew-ñuruatun. Nayuutikama iñuñni maligutchiruani Jew-ñuruat maligutaksrañjanik (añalatingigaluagtuñja Jew-ñuruat maligutaksrañjanun) iñuuniaqtuñja iñuktun añalatittuatun maligutaksramun ukpiqsritqugaluagūquplugich Christ-mik. 21 Taatnatuntuuq uqautrikama tusraayugaallautamik Christ-kun tamatkunñja Jew-ñungitçhuanun iñuuniağtuñja Jew-ñungitçhuanun ukpiqsritqugaluagūquplugich Christ-mik. Maligutaksram añalangisañjatun itpalukkaluaqtuñja, ilumutun maligutçhillapiaqtuñja Agaayyutim maligutaksraiñnik, tupiksripluñja Christ-ñum maligutaksrañjanik. 22 Uqautrikama Agaayyutim uqalhanik ukpiqsriruanun sayaitçhuanun ukpiqsrihigmikni iñuupmiuñja sayaitçhuanun, ilinich ukpiqsriruagūquplugich. Qanupayaaq iñuk iñuuniağusriqaqman ilaatun iñuuniağtuñja qanusripayaakun ilañich ukpiqsriruagūquplugich. 23 Taatna iluqaanik pisuuruñja pisigiplugu tusraayugaallautaq ilañiutisukluñja piliutaanik Agaayyutim akiqsruutigikkanjanik.

24 Iisimarusri aqpaliutraqtuani iñugiaktuat aqpaqsruqtit aullağtuqt, aglaan atausriq akiññaguuruq. Iñuuniahipsitñi Christ-mun pisuğnisilaagitchi akiññatlasriłusri aqpaqsruqtitun. 25 Iluqatin anaktaqtit qaunagillauttuqt timimiknik ilisaqhutinju atqunaq akiññaktaaqagukhutin niaquutmik piungiqsaqtuamik. Taatnatunli ukpiqsriruagut iñuuniallautaqtuksraurugut Christ-mun atakkii niaquutinnaktaaksraqput piungigumiñaitçuq. 26 Tarra, ittunja aqpaqsruqtitun akimasaqhuni aqpaqsruqatmiñiñ, naagaqaa qakiqtautraqtitun akimasaqhuni qakiqtautraqtatmiñiñ. 27 Anaktaqtim añalattağigaa timini, aglaan piñiqsitauviaqtuq aqpaliutramun ilisatlaitchumi. Taatnatuntuuq añalagusriñiaqtuñja uvamnik, atakkii piñiqsitauviaqtuñja savautrihimiñ Christ-mik quliaqtuangitçhumali atlanun iñuñnun.

10

Kilguturauaq Akitñaqlugu Aanğuaqtuliq

1 Aniqatiumaan! Itqaksritqugipsi atuumaruanik sivulliptiknun maliktuanun Moses-mik. Iglaułlagmin nuviyam qulanjutiniğai suli iluqatin ikaagñiğaat tağiuq. 2 Nuviyam qulanjutipmatin suli ikaaqamitruñ tağiuq iluqagmin paptakkaupmatun liilaa piut maliguaqtauhiksrağmiknun Moses-mik. 3 Aasriisuli iluqagmin niqiqagñiqsut pamarrutiñnik Agaayyutim quviqnaqtuakun. 4 Iluqagmin suli imigñiqsut imigmik Agaayyutim pamarrutaanik quviqnaqtuakun uyagañmiñ. Taamna uyagak nayuutiniqsuq ilinittñi nanipayaaq itmata, aasriiñ taamna uyagauruaq Christ-ñuruq. 5 Aglaansuli iñugiaktuat Agaayyun quyaliñgitchaat. Taatnaqluğasriiñ suksraungigñiğai suviksrailaami. 6 Tarra, tamatkua atuumaruat taimani atriksraurut uvaptiknun. Kilikkaatigut pisugruaqunğıtłuta pigiitçhuanun sivullipta pilğusiatitun. 7 Unniñ aanguaqtuqtaunasri taipçhua ilañisitun, atakkii aglausimaruq Agaayyutim makpiğaañiñ, “Iñuich aquvittut niğiqpaviksramun, aasriiñ makitnamin agğiaqsiraqtut.” 8 Sulipsuuq atlatuqtatunğıtçhaatigut taipçhua ilañisitun, 23,000 tuqupmatun uvlumi atautçhimi killuqsautmiktigun. 9 Unniñ uuktuagtaksrağingitçhikput Atanguruaq, ilañich taipçhua taatnaqmatun tuqguturauat tuqunaliñnun nimigianun kigipçhaqtitlugich. 10 Unniñ uqapiluktuksraungitçhugut sutigun Agaayyutim aatchuutaigun ilañich taipçhua uqapilukmatun. Taatnaqhutin israğulgum piyaqquirim tuqqtukai. 11 Tarra iluqatin tamatkua atuumarut ilinittñun, uvaptiknun arikusrautigitquplugich, suli aglausimarut alğaqsrutiksrauplutin uvagut killuqsatitqunğıtłuta, iñuuruagut aqulliqaagataqtuami uvluni. 12 Uvvaasriiñ kiñapayaaq isrumaniğumi makitaniluni payañailłuni, qaunatqiağillapiagli puukałiksrağmiñiñ, atakkii aniqusraaqsiuviaqmiiq nutqaqtitauluni tupiksrihigmiñiñ Agaayyutmik [atrilugich taipçhua iñuich inilğaan]. 13 Qanupayaaq

anjusraaqsiuniġuvich, taatnatchikuntuuq iluqatin iñuich anjusraaqsiupmiut. Aglaan Agaayyutim tuniqsimaruam anjusraaqsiupkaġumiñaitchaatin qaaniġlugu akiyalguisan. Qakugupayaaq ukpiqsriħiñ uuktuakkaukpan Agaayyutim annagviqaqtinniāgaatin akimayumiñaqsiłutin.

Niġiqpagviat Aanġuatigun naagaqaa Atanġum Nullautchiġvia

¹⁴ Taatnamik, piqpagiplusri ilauraamaan, piisimaagitchi aanguaqtuħiġmiñ. ¹⁵ Kañiqsiłgurusri uqautigikkamnik. Isivġiuqsium ilipsitñik uqautigikkaġa ilumutuupmagaan. ¹⁶ Isrummatigilugu Atanġum nullautchiġvia, imipayaaqapta qallutmiñ quyyatigikkaptigun quyaqatigigikput Agaayyun Christ-ñum auñanik maqipkakananik sannigutami uvaptiknun. Suli avguqaptigu qaqqiaq niġiplugu qiniqtikikput ilaliqsruutikiqput iñuñni Christ tuqqtikkanjiñi. ¹⁷ Tarra niġikapta atautchimiñ qaqqiamiñ, uvagut atausriñjuqtitaurugut atautchisun timitun iñugiakkaluaqhuta. ¹⁸ Isrummatigilugich Israel-aagmiut pilġusinat, tamatkua niġisuuruat niġrutinik tunillaautauruanik tunillaġvinmi, tamatkua piqatigiiksut Agaayyutmun atakkii niġigaat tunillaun atautchikun. ¹⁹ Qanuutauva taamna? Iisautisukkipsi tamatkua aanguat suli niqit tunillaautauruat aanguanun suunġitchut. ²⁰ Una uqautigigiga, Jew-ñungitchuat tunillaqtuġuurut niqinik tuunġaiyaanun, Agaayyutmun qaitchiñġitchut. Piqatautqunġitchipsi tuunġaiyaani. ²¹ Imiġumiñaitchusri qallutaaniñ atanġum imillapsi qallutaatniñ tuunġaiyaat. Niġiyumiñaitmiusri atanġum niġġivianiñ niġiłlapi niġġiviatniñ tuunġaiyaat. ²² Sanjatchaktittaġigikput ataniq taatnaqapta taapkuñniña. Sanjiluktanun asrugivisa ilaaniñ?

Kamaksriħiq Agaayyutmik Suragapayaakun

²³ Iisri-samma uqaqtut, “Suragagnaqtuq qanupayaaq suragaguktuni.” Aagaluaq, aglaan ilañich nakuunġitchut uvaptikni maliġukkuptigu Agaayyun. Ilumutuuruq suragahiñauħiqput supayaamik, aglaan ilañich sayyillaagutaunġitchut atlanun ukpiqsriuranun. ²⁴ Kiña ukpiqsriuraq inmiguaqsaqani, aglaan ikayuutiniagli atlanik iñuñnik. ²⁵ Niġġisiun niqipiapayaaq tunirauruaq tunniuqqaivinmi, apiqsruqtautigisunjaqnagu nakiñ niqi agġiqmagaan naagaqaa isrumaaluutigisisunjaqnagu qauġrimmaagiuutillautapsitñi nalaunñapmagaan niġiħiqsi. ²⁶ [Apiqsruqtuutigiymuniñaitchiksi] atakkii aglausimaruq Agaayyutim makpiġaanani, “Nuna Atanġum pigigaa suli suapayaaq nunamiittuaq.” ²⁷ Kia ukpiqtuanunġitchuam aiyugaaqpasri niġġityaqulusri tupiġmiñun niġġisiun manirikpan qanusripayaamik, apiqsruqtautigisunjaqnagu nakiñ niqi agġiqmagaan naagaqaa isrumaaluutigisisunjaqnagu qauġrimmaagiuutillautapsitñi nalaunñapmagaan niġiħiqsi. ²⁸ Aglaan iñuum uqautikpasri taamna niqi tunillautigimanilugu aanguanun, niġiñiaqnagu niqi pisigilugu taamna iñuk kiliktigikkan. Ami isrumaviaqtuq qauġrimmaagiuutillautaġmiñi niġiħiksraña taavruma niqim nalaunñaiññilugu, ²⁹ ilipnun nalaunñanasrugigaluaqtitlugu. Tarra suvaata niġiħiñauħiġa qanusripayaamik anjalanniaqpauñ atlam iñuum nalupqisruutmigun? ³⁰ Quyaanikkiga Agaayyun piqutigiplugu nikiksraġa. Taatnamik kia uqautinaña killuqsagñiñuñ niġigupku taamna niqi. ³¹ Itnatun ittuq, niġiguvich imiġuvillu naagaqaa suragapayaagupsi kamakkutiqaqsium Agaayyun supayaatigun. ³² Tarra, sakiqniugutigipkaqnagu kia iñuum tupiksriħiksrañanun Agaayyutmik, Jew-ñugaluaqpata Jew-ñungitchaluaqpata naagaunniñ ukpiqtuanunuruañugaluaqpata Agaayyutmun. ³³ Taatnatuntuuq suragapayaaqama quyaliniuraġitka iñupayaat supayaakun. Uvapkuanġiqsunja anniqsuġugluña uvamnik kisima, aglaan ikayuġniaqtuña iñuñnik iñugiaktuanik anniqsuqugaluaqħugich.

11

¹ Uvvaasriiñ, iñuuniagitchi uvaptun tuvraiñiaqmatun Christ-mik.

Aġnat Matuqaqtaksraġigaich Niaqutinġ Agaayuliġmikni

² Aniqatiumaan, nangagipsi itqaumakapsitna qanuq iñuuniaqtilaapkun Christ-mun supayaatigun, tupigiplugich ilisauttitit qaisatka ilipsitñun. ³ Aglaan kanjqsitqugipsi Christ qaukligigaa anjutipayaam. Taatnatuntuuq aġnam qaukligigaa uigikkani, itna Agaayyun qaukliupmatun Christ-mun. ⁴ Anjun agaayupman naagaqaa sivuniksriqipman matuplugu niaquni qiniqtingitchaa Christ qaukligitilaanjanik inmiñun. ⁵ Suli aġnaq agaayupman naagaqaa sivuniksriqipman matuilaaglugu niaquni qiniqtingitlugu uini qaukligitilaanjanik inmiñun kanjusraagaa. Taatnaqami ittuq akiisutun nuyaiqsitun. ⁶ Taatnaqħuṇa uqaqtuṇa: nuliaṇuruam matusrungitchumiṇ niaquni nuyaiqsaksraġigaa. Aglaan kanṇunaqpan nuliaṇuruam saliyumigich nutchani matuqaġliṇ niaquni. ⁷ Anjutim maturaksraġiñgitchaa niaquni, atakkii Agaayyutim iñiqtaġigaa atrinutquplugu inmiñun aasriiñ sagviquplugu kamanautni. Aglaan nuliaṇuruam qiniqtitkaa kamanautaa uimi qaukliupkaqamiṇ. ⁸ Anjunliasrii iñiqtaungitchuq aġnamiñ, aglaan aġnaq iñiqtauruq anjutmiiñ. ⁹ Suli Agaayyun iñiqsiñgitchuq anjutmik piqutigiplugu aġnaq, aglaan Agaayyun iñiqsiruq aġnamik piqutigiplugu anjun. ¹⁰ Taatnaqhuni aġnam maturaksraġigaa niaquni agaayukami qiniqtityaaglugu kamaksriħi anjutmiiñik. Aġnaq taatnaqtuksrauruq pisigilugich israġulgich. ¹¹ Aġnaġlu anjunlu ikayuqtigiiksusrauniqsuk avatmun, Agaayyun tillisiqaqmatun ilinjknun. ¹² Aa, sivulliq aġnaq iñiqtauruq anjutmiiñ, aasriiñ anjutipayaaq taimakṇaaglaan anipmiraqtuq aġnamiñ. Aglaan itqauamasiuṇ Agaayyutim iñiqtaqaħa iñupayaanik supayaaniglu. ¹³ Nalaunṇatilaaqsiuṇ ilipsitñik. Nalaunṇava aġnaq agaayugumi Agaayyutmun matuilaaglugu niaquni? ¹⁴ Iṇisimarusri iñupayaaq isrumapmiuq anjutm nuyaqtusriruam kanṇunaqtilaananik. ¹⁵ Aglaan aġnam nuyaqtuħi piññaqnautigigaa. Aġnam nuyani qaisaurut ilaanun matuksrauplutin. ¹⁶ Kiñapayaaq uqavaagumakpan taavrumuuna, ilisimaliuṇ una: uvagut piksraitchugut atlamik pilġusrimik, aasriiñ iluqatin ukpiqtuanjuruat nanipayaaq pipmigaat taatnatun.

Atangum Nullautchigvia

¹⁷ Uvvasuli, katiraġikapsi agaayyuvigisrukħuṇu ikayuuttutitlaitchusri aglaan atniaġutiraqtusri avatmun. Pitqusigiitlusri, taatnaqħuṇa nangangitchipsi. ¹⁸ Sivulliuplugu, tusraaruṇa agaayyiaqapsi avgummatiqagaqtusriguuq, aasrii taamna ukpigitagigaa. ¹⁹ Avgummatiqagaqapsi akunnapsitni nalunaiqsittagigaa nallipsi ilumun ukpiqtuanjuruatilaana. ²⁰ Katiraġikapsi atautchimun Atangum nullautchigvianik nigingitchusri. ²¹ Uqaqtuṇa taavrumiṇa atakkii iñullaa nigiruq inmi niqautmiñik utaqqisunaqani atlanik. Iṇasri anjilaqhutin nigisunṇaġminj suli atlat imiṇasriraqtut. ²² Suvisi! Kiñuniquangitpisi nigġiviksrapstñik imigviksrapstñiglu? Nakuungitchuq suṇijilaqangihqsi ukpiqtuanjuruuanik tutqiisaaqħugillu tamatkua suilliuqtuat? Qanuq uqaġniaqpik ilipsitñun? Quyaginiaqpigu taamna? Naagga, quyaginiaṇgitchipsi.

²³⁻²⁴ Umiṇa Atanguruam ilisautigaana uqaġikkamnik ilipsitñun. Tamarrumani unnuami Ataniqput Jesus tuniraugisipman, tigugaa qaqqiaq. Quyyatigiqqaaglugu Agaayyutmun avgugaa nipliqhuni, “Una qaqqiaq timigigiga siquptauruq ilipsitñun. Nigiraġigupsiuṇ una qaqqiaq itqakkutigiyumagiksi tuquħga piqutigiplusri.” ²⁵ Taatnatunsuli nullautchianikaminj tiguniġaa qallun nipliqhuni, “Una qallutim imana augigiga. Auga maqitauniaqpan ilipsitñun taimma nutaaq sivunniugun aullaġniñiaqtuq. Imiġaġigupsi uumakṇa qallutmiñ itqakkutigiyumagiksi tuquħga piqutigiplusri.” ²⁶ Tarra nigiraġigupsiuṇ taamna qaqqiaq suli imiġlugu qallutmiñ taavrumuuna quliaqtuagiksi tusraayugaagiksuaq Atangum tuquħhagun aggitqinñiaħhanunaglaan.

²⁷ Taatnamik, kisupayaaq nigiruaq qaqqianjanik imiqtuaglu qallutaaniñ Atangum kamakkutiqasruṇaṇagu atriqaqtuq iñuktutun taimani suksraqangitchuanik Ataniġmik. ²⁸ Uvva itqaġisruṇniqpisiuṇ Atangum tuquħha taatna? Ki, iñullaa isivġiugli inmiñik nigigaluaqnaṇu qaqqiaq imiqsigaluaqanilu qallutmiñ. ²⁹ Uvva iñuksamna nigivaluktuq

imiqpalukhuniġu ilitchuġigaluaqnagu Atanġum tuqulha uvaptiknun. Agaayyutim atan-
niġisigaa taatnasriq iñuk. ³⁰ Taatnaqhutiñ iñugiaktuat akunnapsitñi sayaiqsut at-
niġñaliqhutiñlu, suli ilañich tuquanikhutiñ. ³¹ Aglaan isivġiuqqaagupta uvaptiknik tarra
Agaayyutim anasriññuqsagumiñaitchaatigut taatnatun. ³² Atanġum atannisuqmatigut
algaqsruġagigaatigut qanuq iñuuniaqtılaaksraptiknik anasriññuqsagungitluta piqatigilugich
nunam iñuñi.

³³ Taatnaġusri, aniqatiumaan, katinigupsi niġiqatautyagusi Atanġum nullautchiġvianun
utaqqisilaayumausi. ³⁴ Kisupayaaq niġisunñigumi niġiruksrauqqaqtuq kiñunigmiñi,
Agaayyutimli anasriññuqsautaitchumagaasri. Isilġiqsuġisigipsi atlanik utlakkupsi.

12

Ipqitchuam Irrutchim Aatchuutai

¹ Aniqatiumaan! Pakma kanjicsipkautiginiagiga qanuq Ipqitchuam Irrutchim savaaña
iñuich iñuuniaħhatni. Kanjicsitqugipsi taamna nalupqinaiglugu. ² Iisimagiksi qanuq
iñuuniaqtılaaqsi Jew-ñunġiñapsi. Killukuagutipkakkaurusri putqatagvigitquplugich uqat-
lailaat aanġuat. ³ Taatnaqñuñ kanjicsitqugipsi una, kiñaunniñ iñuk anjalatiqaqtuaq Irrusri-
anun Agaayyutim uqallakkumiñaitchuq itna, “Jesus suksraunġisuali.” Taatnatuntuuq
kiñaunniñ nipliġumiñaitmiuq, “Jesus Atanġuruq,” aglaan Irrusrian Agaayyutim taat-
naqukpani kisan.

⁴ Uvvaasriñ, iñuich atlakaagiiñik aatchuusriaqaqtut aglaan atiruam Irrutchim
qaisaġigai iluqaitñik. ⁵ Iñuich savautrirut atlakaagiiisigun, aglaan Ataniq atiruq
iluqaitñun. ⁶ Iñuich aatchuusriaqaqtut atlakaagiiñik savautriħiġmiktigun, aglaan atiruam
Agaayyutim iñuich savatlapkaġai iluqaitñik savaanik aatchuusriaġikkaġmiktigun.
⁷ Ipqitchuam Irrutchim iñuk savatlapkaqmaun qanusripayaamik, ilaan ukpiqsri-
apayaat ikayuusriaqaqtittagigai taavrumakña. ⁸ Ipqitchuam Irrutchim uqatlapkaġaa
iñuk isrumatuhkun, aasrii atiruam Irrutchim atla iñuk uqatlapkaqħuq kanjicsimahkun,
⁹ atlasuli ukpiqsrisiqatlapkaqħuq, atlasuli mamititchitlapkaqħuq iñuñnik. ¹⁰ Atiruam
Irrutchim atla iñuk savatlapkaġaa quvinqaqtuanik, atlasuli sivuniksriqirautlapkaqħuq
Agaayyutmun, atlasuli puttusrisiqatlapkaqħuq nalliakun nakuuruakunlu
pigiitchuakunlu ilitqutchikun, atlasuli uqatlapkaqħuq atlakaagiiñik uqautchiñik
nalunaqtuanik, atlasuli uyyuqtautlapkaqħuq nalunaqtuanik uqautchiñik. ¹¹ Aglaan
tamatkua iluqaisa savaaġigai atautchiusuam Irrutchim, autaaqħugich iñupayaamun
qanuq pitqukamigich.

Atausriq Timi, Iñugiaktuat Sulliñiġich

¹² Iñuum timaa iñugiaktuanik israġutaqaqtuq, naagasuli atausriuruq timi. Taatnatun-
tuuq ittugut atautchisun timitun iñugiallapiaġaluannapta atlakaagiiħhatalu, atakkii iluqata
atausriññuqataurugut Christ-mi. ¹³ Ilavut Jew-ñurut suli atlat Jew-ñunġitlutin. Ilavut
savaktaaġruurut suli atlat savaktaaġruunġitlutin. Paptaaqtitnapta Ipqitchuam Irrutchim
iluqata atausriññuqtittagigaatigut timimun, ami timaanun Christ-ñum. Aasriñ ilaan
aatchuġaatigut atausriullaapluta atiruamik Ipqitchuamik Irrutchimik.

¹⁴ Atakkii iñuum timaa atautchiħhiñamik israġutaqanġitchuq, aglaan iñugiaktut
sulliñiġi. ¹⁵ Iñuum isigaña uqacppiaqtuq itna, “Uvaña argaunġitluna, tarra timim
sulliñiġingitchaaña.” Taatnatchim niplillautim ilaġipkanaiġumiñaitchaa timimi. ¹⁶ Suli
iñuum siutaa nipliġiaqtuq itna, “Uvaña iraunġitluna, tarra sulliñiġingitchaaña
timim.” Taatnatchim niplillautim ilaġipkanaiġumiñaitchaa timimi. ¹⁷ Timi iluqani
iraukpan, iñuk tusraatlayumiñaitchuq. Aasriñ timi iluqani siutaukpan, iñuk
naisitlayumiñaitchuq. ¹⁸ Aasriñ Agaayyutim inillakkai timim sulliñiġi iniksranitñun,
inmi quyagikkaġmigun. ¹⁹ Timi atautchimik israġutaħhiñaukpan, timiqagayaipiaqtuq,
amaġaa? ²⁰ Uvva iñugiaktuanik israġutaqaqtut timimi, aglaan atautchimik timiqaqtuq.

21 Uvva iñuum iraa nipliğumiñaitchuq argañmiñun itna, “Sumun atugumiñaitchikpiñ.” Sulipsuuq iñuum niaqua nipliğumiñaitchuq isiganmiñun, “Inuğingitchikpiñ.” 22 Aglaan, taapkua ilañi timim qiññaqaqtuat sayaiñluqhutinj inuqnapiaqtut. 23 Suli tamatkua timim sulliñinj isrummatigikavut qiññağiksuanjngitlugich qaunatqiağitluaqsirağigivut, suli ilaviñgich atlat qiññağaksrağingisañich maturağigivut. 24 Qiññağiksuaat ilaviñgi timipta qaunagiraksraunğitchut taatnatun. Ilumun, Agaayyutim atlakaagiich israğutapayaanj timim iñiqtağigai, uvaptiknun qaunatqiağitquplugich qiññağiksuanjngitchuat. 25 Taatna Agaayyutim iñiqtağigai timivut atingirruuqunğitlugich akunğatni israğutauruat aglaan ikayuutitquplugich avatmun. 26 Atausriq ilauruaq timimi iħuanğitpan, iluqatinj ilauruat nagliksaaqataurut. Taatnatun atausriq ilauruaq kamagikkaupman, iluqatinj quviatchagaqtut.

27 Iluqasri timigigaasi Christ-ñum, aasriiñ iñullaanuplusri sulliñiğigaasri taavruma timim. 28 Akunğatniñ ukpiqtuanjuruaniñ Agaayyun piksraqtaaqtuq atlakaagiñik savaktiksranik, sivulliq uqqiraqtinik Agaayyutmun, tuglia sivuniksriqirinik Agaayyutmun, piñayuat ilisautriksranik, aquatigunaasrii taapkua savaaqatlaruanik quviqnaqtuanik, tamatkunjalalu mamititchitlaruanik atlanik, ikayuiruksraniglu atlanik, sivulliuqtautlaruaniglu atlanik, uqatlaruaniglu uqautchisigun nalunaqtuanik. 29 Iluqagminj uqqiraqtaunğitchut Agaayyutmun unniñ sivuniksriqiraunğitchut unniñ ilisautraunğitchut unniñ savaktaunğitchut quviqnaqtuanik. 30 Iluqagminj mamititchiraunğitchut atniğñaqtuanik unniñ uqatlaitchut atlakaagiñik uqautchiñik unniñ uyyuqtautlaitchut nalunaqtuanik uqautchiñik. 31 Tarraasriiñ kipiğniupiağitchi nakuutluktuanik aatchuusriaqagugusri.

13

Piqpakkutiñiq Pakma ilisautiniağipsi nakuutluktuanik iñuuniałiksrapitiñik.

1 Uqatlaniguma atlakaagiisitun iñuktitudun unniñ israğuliktitudun, aglaan piq-paksritłaiññiguma iñuñnik, uqaliga atriqaqtuq qukiğñaqsiplugu aviluqtaqtuatun. 2 Uqatlaniguma sanñiqaqłuna sivuniksriqiritun unniñ kanjqsitłalugillu iluqaisa nalunaqtuat unniñ ilisimatłaluña supayaanik, suli ukpiqquuqtağniğuma nuktatłalugich iñgich, aglaan piqpaksritłaiññiguma iñuñnik, sumun atugumiñaiapiaqtuñ. 3 Aatchuutiginigupkich supayaurat pigikkatka iñuñnun inuqsraqtuanun unniñ aatchuutigilugu timiga ikipkaaksraulugu, aglaan piqpaksritłaiññiguma iñuñnik akiliusriaksraitchuña.

4 Piqpaksriruaq iñuk anuqsrutriruq, iħuaqutriruq, tunjiliñgunğitchuq, uqavi-gaagangitchuq, 5 suli arguanangitchuq unniñ anallaqłuitłaitchuq. Piqpaksriruaq iñuk inmiguutłaitchuq, uumitchayaitchuq, itqaksritłaitchuq akitñaquqtimiñik nalaunñaitchuakun. 6 Piqpaksriruaq iñuk quviasrutłaitchuq iñuich killuliqipmata, aglaan quviasruguuruq iñuich nalaunñarualiqipmata. 7 Piqpaksriruaq iñuk manimmilguruq, aasriiñ ukpiqsriraqtuq suli niğiugaqtuq suli iğlutuilguruq.

8 Iłaatnigu iñuich sivuniksriqitłaiğisirut suli uqatłaiğisirut uqautchiñik nalunaqtuanik suli kanjqsimmataat isukłitkisuruq, aglaan piqpaksriñiq isrukłitchumiñaitchuq. 9 Iłisimaliqputlu sivuniksriqiliqputlu naamanğitchuk. Taatnamik isukłitkisirik. 10 Iłisimaliq naamasimaruaqpan, aatchuusriat piğisirut. 11 Uvvaami ililgaanjukama uqagaqtuñ isrummatiqaqłuna suli sivunniğuuplunjalalu ililgaatun. Iñuquqama iñuuniangiqsuna ililgaam iñuuniałhatun. 12 Pakma qiniłaitchugut nalupqinaiglugu tautukmatun salumaitchuatun tağgaqtuutmun, aglaan taivrumanı qiniğisirugut nalupqinaillapiağlugu. Pakma ilitchuğigiga ilaviñauralhiñaq, aglaan taimanigu ilisimmağiksipiagisigiga Agaayyun, atrilugu Agaayyun ilisimallapiaqmatun uvañnik. 13 Tarra, supayaat naamasriłhatnunaglaan iñuich ukpiqsrimaniaqtutsuli niğiugaqagutinj suli piqpaksriłutinj suli, aglaan taapkunakña piñasruniñ kamanagñiqsrauruq piqpaksriñiqput atlanik.

14

İlisauttipsaat Ipqitchuam Irrutchim Aatchuutiñigun

¹ Taatnamik pisuqtilaag̃vigisiuñ piqpaksri̇iqsi atlanik iñuñnik. Uvvasuli kimmutiqallapiag̃itchi Ipqitchuam Irrutchim aatchuutaiñik, suvaluk uqaqtautlas-ril̇iptiknik Agaayyutmun. ² Iñuk uqağumi uqautchikun nalunaqtuakun uqal̇hiñaqtuq Agaayyutmun. Iñuich kaṅiqsiyumiñaitchut uqağikkañanik, atakkii Ipqitchuam Irrutchim uqaqtittag̃igaa nalunaqtuanik sunik. ³ Aglaali iñuk uqaqtauruuq Agaayyutmun kaṅiqsiñaqtuakun uqautchikun sayyillaag̃iruuq iñuich ukpiğutiñiñik piṫchuksaaq̇lugillu arakḣugillu. ⁴ Iñuk uqaqtuuq uqautchikun nalunaqtuakun ikayuğaqtuq iñmiñuñhiñaq, aglaali iñuk uqaqtauruuq Agaayyutmun kaṅiqsiñaqtuakun uqalikun sayyillaag̃ai ukpiqtuaṅuruat ukpiğutiñi. ⁵ Uqatlatqunayağaluag̃ipsi uqautchikun nalunaqtuakun, aglaan kimmutigitlukkiga uqaqtautquplusri Agaayyutmun. Iñuk uqaqtauruuq Agaayyutmun kamanatluktuq taavrumak̇ña uqaqtuamiñ uqautchikun nalunaqtuakun, iñuñmik mumiutriqang̃isuaqpan. Iñuqaqpan taatnatchimik sayyillaatlag̃isigai ukpiqtuaṅuruat ukpiğutaat.

⁶ Aniqatiut, uqautisukkipsi qanuq Agaayyutim sagviaqtukkaṅanik uvamnun suli qanuq il̇itchug̃ipkautaanik uvamnun, suli uqautisukkipsi Agaayyutim il̇umutuñhanik il̇isautilusilu. Uqaqsiñiğuma nalunaqtuakun uqautchikun, qanuq ikayuutaunayaq̇pik? Uqaqtuksrauruña kaṅiqsiñaqsilugu. ⁷ Uvva atrikusraun. Iñuich atuqtuuraqmata supluaqtuğnaqtuanik unniñ nuqaqtiliñnik atuqtuurrayuillağ̃miñ nalausrunaq̇nagu, iñuich naalag̃niruut il̇isag̃iyumiñaitchaat ig̃ñaña atuutim. ⁸ Sulipsuuq aṅuyaktuani, qalğ̃uqtaun nalupqinaqtuamik nipliçman aṅuyyiuqtit tupisralatlaitchut aṅuyaksag̃mun. ⁹ Taatnatuntuuq, uqağupsi nalunaqtuakun uqautchikun, qanuğutiñ iñuich il̇isimaniaqpatruñ sumik uqaqtilaag̃si? Sil̇ahiñamun uqaqmatun piñiaqtusri. ¹⁰ Nalupqinaitchuq iñugiaktuat atlakaag̃iich uqautchich nunamiitlaañat, aasriñ iluqatiñ kaṅiqsiñaqtut. ¹¹ Aglaan kaṅiqsiṫlaitchupku iñuum uqausia avak̇ñaqtauniaqtuña taavrumuña uqaqtuamun, suli ilaa uvamnun. ¹² Taatnatuntuuq kimmutiqaq̇psi piliq̇iplusri Ipqitchuam Irrutchim aatchuutaiñik, kimmutiqag̃itchi nakuutluktuani aatchuusriani. Taavrumuuna ukpiqtuaṅuruat sayyillaakkaurut ukpiğutmikni.

¹³ Taamna pisigiplugu iñuk uqağuuruuq nalunaqtuag̃migun uqautchikun agaayuruksrauruq uyuutlasrug̃lugu uqağikkani. ¹⁴ Atakkii agaayuguma nalunaqtuakun uqautchikun, irrusrig̃ikkağ̃a agaayuruq, aglaan kaṅiqsiñg̃itchiga qanuq uqaqtilaag̃a. ¹⁵ Uvvaasriñ qanuğniag̃niq̇pik? Agaayuniaqtuña uqautchikun nalunaqtuakun irrutchipkun, suli agaayuniaq̇miuña kaṅiqsiñaqtuakun uqautchikun isrumapkun. Atug̃niag̃miuña uqautchikun nalunaqtuakun irrutchipkun, suli atug̃niag̃miuña kaṅiqsiñaqtuakun uqautchikun isrumapkun. ¹⁶ Quyaguvich Agaayyutmun nalunaqtuakun uqautchikun, tamatkua il̇isaqsimaitchuat Amen-nağumiñaitkaat quyyatig̃ikkaq̇si, atakkii nalurut sumik uqaqtilaapsiṫnik. ¹⁷ Il̇ipsi quyyavigillautag̃uknağaluag̃iksi Agaayyun, aglaan atlat ikayuusiaq̇ag̃niag̃itchut. ¹⁸ Quayag̃a Agaayyutiga uqatlakama uqautchikun nalunaqtuakun piṫluk̇lugu iluqasri uqatlaq̇si. ¹⁹ Aglaan ukpiqtuaṅuruani iqataukama uqağummatiqatluktuña tallimañhiñanik uqal̇ignik kaṅiqsiñaqtuanik, il̇isauttutiqag̃uk̇uña atlanun, uqaq̇silig̃miñ 10,000-niñ uqal̇igniṅiñ nalunaqtuakun uqautchikun.

²⁰ Aniqatiumaan, isrummatiqaq̇asri il̇ilgaatun Ipqitchuam Irrutchim aatchuutaigun, aglaan il̇itqusriqag̃itchi aniqammiuratun pig̃iil̇iqiṫlaitchuatun; isrummatipsiṫni ititchi iñuguaniksamaruatitun. ²¹ Agaayyutim Makpiğaaṅani Ataniq itnağ̃niqsuq, “Tuyug̃ig̃isigaluag̃itka avak̇ñaqtuat iñumnun uqautriñaqtuat nalunaqtuatigun uqausrig̃miktigun ukunuña iñuñnun, aglaansuli iñug̃ikkağ̃ma naalag̃niyumiñaitchaaṫña.”

Isaiah 28:11, 12

²² Taatnamik nalunaqtuat uqautchich quviqnaqtuanurut ukpiqsriruanungitchuanun aglaali sivuniksriqun kanjicsiñaqtuakun uqautchikun ikayuiruq ukpiqsriruanuruanik. ²³ Uvvaasriiñ ilisaqsimaitchuat unniñ ukpiqtuanuruanungitchuat isiqpata agaayyuvimun iluqapsi uqautriñapsi nalunaqtuakun uqautchikun, nipliopiaqtut isumailauniplusri, amağaa? ²⁴ Aglaan iluqasri uqagupsi Agaayyutmun kanjicsiñaqtuakun uqautchikun aasiiñ iñuk ukpiqsriruanungitchuaq naagaqaa ilisaqsimaitchuaq isiguni ilitchuginiağaa killiqirautilaani, suli atanniqsukkauniaqtuq tusraakkağmigun. ²⁵ Taavruma iñuum nalunaqtuat isrummatinji satqummigñiaqtut. Pulluni agaayyuviginiagaa Agaayyun, aasrii uqausigilugu Agaayyun ilumun akunnapsitñi innilugu.

Atisriñiq Agaayyuvimmi

²⁶ Aniqatiumaan, qanuq uqagisivisa? Katirağikapsi atautchimun, iñuk atuutiqatlaluni, atlasuli ilisautritlaluni, atlasuli quliaqtuatlaluni Agaayyutim sagvikkanjñik inmiñun, atlasuli uqatlaluni nalunaqtuanik uqautchiñik, atla uyyuqtigilugu taavrumiña uqautauruamik, aglaan iluqatin tamatkua atuumalich sayyillaagutiksraulutin ukpiqtuanuruanun. ²⁷ Iluqasri uqagnağupsi nalunaqtuakun uqautchikun, malğukunniñ piñasrut uqaglich, aasriiñ atausriullaalutin, atausriqsuli uyyuqtigilugu. ²⁸ Aglaan uyyuqtiksraitpan, kiña iñuk uqaguuruuq nalunaqtuakun uqautchikun tauksruisaagli agaayyiaqapsi uqalhiñağluni isrumamiñi inmiñun Agaayyutmunlu. ²⁹ Malğuk naagaqaa piñasrut sivuniksriqirit uqaglich, aasrii atlat isivgiuqtaulutin sumik uqaqtilaanatnik. ³⁰ Aasriiñ Agaayyun sagviutrikpan ilumutuuruamik iñunmun aquppiruamun tamaani agaayyuvimmi, sivulliq uqaqqaqtuq qasruğli. ³¹ Atakkii iluqasri uqautauhiñaurusri Agaayyutmun atausriullaalusri ilitchitqulugich avatmiñ pitchuksaagiqulugillu avatmun. ³² Iñuk uqaksriusriaqqtuq Agaayyutmiñ aņalatağitlaruq inmiñik irrutchigmigun [aasriiñ uqaqtiugatlaplugu uqaksrani]. ³³ Agaayyutim atuumapkatlaitchaa aupiññiq katimalipsitñi atakkii nanipayaaq Agaayyun itman qinñiññaqqtuq atugautmiglu.

Tamatkunatun ukpiqtuanuruatun atlani inipayaani pilğusiatitun taatnatuntuuq piruksraupmisi. ³⁴ Ağnasri nipaisaaqtuksraupmiut katimalipsitñi. Atakkii uqaquraungitchut suli qaukhiuyummataitchuksraurur. Taatnatun aglausimaruq Agaayyutim maligutaksranani. ³⁵ Iļisimasrukkumij sumiksamna, apiqsruğlisigin uitin kiñuniğmikni. Atakkii kanņunaqtuq ağnam uqaliksraņa katimaragikapsi agaayyuvimmi. ³⁶ Suva? Agaayyutim uqalha aullağniñiñiqsuq ilipsitñiñ naagaqaa ilipsitñiññaq tikiuamangiñiqsuq! ³⁷ Kiñapayaaq iñuk isrummatigigumi inmiñun sivuniksriqirauniluni naagaqaa aatchuusriaqagniluni Ipiqtchuamiñ Irrutchimiñ, tarra kanjicsimaraksraigai tamatkua aglaatka ilipsitñun Agaayyutmun tillisiginilugich. ³⁸ Tarra suliqutiginasin taatnasriq iñuk suksraqangitchuaq aglagikkamnik. ³⁹ Taatnamik, aniqatiumaan, piliqiqutigillapiaqsun uqaqtausruhiq Agaayyutmun, suli nutqaqtitnagich uqaqtuat nalunaqtuakun uqautchikun. ⁴⁰ Aglaan supayaat pisigik nalauttillugich suli iħuatmun aņalataağlugich.

15

Anjpkakkauħa Christ-ñum

¹ Aniqatiumaan, itqaumattugiga ilipsitñun quliaqtualiga tusraayugaagiksuaq ilipsitñun. Taimñauruq tusraayugaagiksuaq taimani akuqtuagikkaqsi suli tuniqsimavigikkaqsi pakma. ² Anniqsukkauniaqtusri ukpigitiññağupsiun taamna tusraayugaagiksuaq quliaqtuagikkağa ilipsitñun. Aglaan ukpigingitchupsun ukpiqsriñiqsi suungitchuq. ³ Taatnamik ilisautianikkipsi ilisautigikkaņanik Atangum uvamnun; kanjicsiraksraigisi taapkua qulliuruat ilisauttit, Christ-ñum tuqulħa pisigiplugich killuutivut maligutlugu aglausimaruq Agaayyutim Makpiğaanani. ⁴ Suli ilisautianikkipsi Christ-ñum iluvikkauħanik aasriiñ anjpkakkauħanik piñayuatni uvlut, maligutlugu

aglausimaruaq Agaayyutim makpiġaanjii. ⁵ Anjitiqqaahuni Christ tautuktittuq inmiñik Peter-mun, sulipsuuq qulit malġunjun maliguaqtinun. ⁶ Aquagun taavruma sagviġñiqsuq iñugiatlukhutiñ 500-miñ aniqatigiñun katimapkaqġugich, iñugianiqsrañich iñuuplutiñsuli ilañich tuquaniksimagaluaqhutiñ. ⁷ Tugliġiplugu sagviqsuq James-mun, aasriisuli iluqanjitñun uqqiraqtaunuruanun. ⁸ Aquagun taavruma sagviqmioqtuuq uvamnun, kia-unniiñ niġiuginġitchaluakkaña Ataniġmun uqqiraqtaugisiñilunja. ⁹ Taatnaqlunja kamanaiññiqsrauruna uqqiraqtipayaaniñ. Nalliummatingitchunjaunniñ tairaksraulunja uqqiraqtimik, atakkii nagliksaaqtitchimaplunja iñunjik ukpiqtuanuruanik Agaayyutmun. ¹⁰ Aglaan Agaayyutim piqpagivagitlunja simmiġñigaa iñuuligaa iħuaqqutritmigun. Ilaan iħuaqqutriħlapiħha piinħlaunġitchuq uvamnun. Sakuutluktuñ iluqanjitñiñ aglaan uvapkuiñaq piñġitchunja atakkii Agaayyun savaktuq uvapkun iħuaqqutriħġmigun. ¹¹ Uvvaasriiñ uvanalu naagaqaa atlat uqqiraqtitlu quliaqtuaġigikput taamna tusraayugaaġiksuaq ukpiġikkaqsi.

Anjikkauħat Tuqunaruat

¹² Quliaqtuaġuurugut Agaayyutmun anjpkagñiplugu Christ tuqunaruaniñ. Suvaatami ilasri uqaguuwat tamatkua tuquaniktuat anjpkagumiñaiññiplugich tuquliġmikniñ? ¹³ Anjpkagñiangiññiqpata tuquaniktuat, tarra ilumutuunġitmiñiqsuq Christ-ñum anjpkakkausrimaħha. ¹⁴ Aasriiñ Christ anjpkakkausrimaiññiqpan, quliaqtuaġikput atuġumiñaitchuq sumun, naagaqaa ukpiqqtisri tanġiħlutiñ. ¹⁵ Aa, iñuich ilitchuġinigaatigut uqagñipluta tanġiħlaamik, atakkii uqagigikput Agaayyutmun anjpkapiagñiplugu Christ tuquliġmiñiñ, aglaan tamanna ilumutuunayaitchuq tuqunaruat anjpkakkauyumiñaitpata. ¹⁶ Tuqunaruat anjpkagñiangiññiqpata, tarra Christ anjpkakkaumaitmiñiqsuq. ¹⁷ Christ anjpkakkaunġiññiqpan, ukpiqsriħiqsi Christ-mik tanġiħñiqsuq aasriiñ suksraunġiqsaaqtausrisuli pisigilugich killuutisri. ¹⁸ Suli Christ anjpkakkaunġiññiqpan tamatkua tuquaniktuat ukpiqsriruanuplutiñ Christ-mik suksraunġiqsuttuuq. ¹⁹ Ukpiqsriñiġupta Christ-mik anniqsuqsimaacpatigut pakmapaħiñaq iñuulħaptikni nagliñnaġniqsraqtugut iluqanjitñiñ atlaniñ iñunñiñ.

²⁰ Aglaan pakma Christ anjpkakkaupiaqtuq tuquliġmiñ. Ilaa anjpkakkaucqaagñiqsuq, taatnaqhuta ilisimarugut Agaayyun anjpkaiñiaġniħlugu tuqunaruapayaaniħ ukpiqsriruanik Christ-mik. ²¹ Iñuk iluqani tuqusraġumaruaq atautchim iñuum savaaġikkañagun. Taatnatuntuuq iñuk tuqunaruq iñuutlasriñiaqtuq piqutigilugu atlam iñuum savaaġikkaña. ²² Atakkii Adam-kun iluqatiñ tuquruksraurut, taatnatun iluqatiñ Christ-kun iñugutqikkisirut. ²³ Aglaan iñupayauraq anjpkakkaugisiruq nalaunñaruakun piviksralaamigun, Christ sivulliupluni anjpkakkauruq, tarrali aggitqikpan tamatkua Christ-ñum pigikkani iñugutqiksitkisigai. ²⁴ Taavruma aquagun isrukħitchaaq tikitpan, Christ-ñum qaiññiaġaa anjaayuaħtini Agaayyutmun Aapauramun akiħlianikkumigich iluqaisa anjalatchisiqtauat suli iluqaisa sanñiqutiqaqtuapayaat sanñiqtauatlu. ²⁵ Christ atañuruksrauruq uvluanunaglaan Agaayyun akimmatrianikpan iluqanjitñiñ Christ-ñum uumiksrianiñ. ²⁶ Tuquliq akiħlikkauniaqtuq aqulliuluni uumiksri. ²⁷ “Agaayyutim Christ anjalatchipkaġaa supayaaniħ.” Itnaġniqsuq Agaayyutim Makpiġaanani. Taatnaqami Agaayyun ilaġautingitchuq inmiñik, aglaan ilġai supayaat ataanun Christ. ²⁸ Agaayyutim taatnaaniħkumiñ, ilaaptuuq iġñiña Agaayyutim ataniqsimapkaġniaqmiiħ Agaayyutmun inillairuamun supayauramik ataanun Christ. Taimanigu Agaayyun kamañiaġniqsrauniaqtuq supayauramiñ.

²⁹ Suniaqpat tamatkua paptakkauruat pisigiħlugin tuqunaruat? Tuqunaruat anjpkakkauyumiñaiħiaqta, suvaata iñuich paptaaqtinniaqpat pisigiħlugin tuqunaruat? ³⁰ Ilmun anjpkagñiaħ piitpan suvaatami anayanniuqpiħ ataramik quliaqtuaġikapku tusraayugaaġiksuaq? ³¹ Aniqatiut! Kigiññiġvigiraġigiga tuqun unluġaġipman. Tusraayugaaġiksuaħun ukpiqsriruaġuñiqsusri, suli taatnaqlunja quviasuutigiħipsi Christ Jesus-kun

atannaptigun. ³² Ephesus-mi anuyakkaluagupkich iñuich atriqaqtuat liilaa iqsiñaqtuatun niğrutitun, sumik piññaakkumiñaitpik taatnañapkun? Tuquñaruat anjpkagñianğitpata, tarra “Niğisa imiqtuağutalu,

atakkii uvlaakun tuquniaqmiugut.”

Isaiah 22:13

³³ Kinnipkaqasri iñunun uqaqatunun uumiña anjpkakkauhikun. “Piqasiqsuutigupsi pigiitichuanik piqatnaanik taatnañigisirusri ilinjisitun.” ³⁴ Isrummitqinñaqsiğasri killuliqitqinğisusri. İlasri nalurutsuli Agaayyutmik. Taamna uqagigiga kanjutchaqaluaqhusri.

Qanuq Anjpkagñiaqpisa?

³⁵ İñuk apiqsruqpiaqmiuq, “Qanuğutin tuquñaruat anjpkagñiaqpat? Qanutchimik timiqagñiaqpat agğigumin?” ³⁶ Isrummatuiñiaqpat ilipni! Nautchirriikavich nautchiaksranik nunamun nautlaitchut nauriağuglutin tuquqqağaluaqatin nunami. ³⁷ Aasrii nautchiaksraq nautchirriutikkan qinñaqangitchuq nauriatun nauniaqtuatun nautchiaksramiñ. Nautchirriutin mukkaaksraqğumaaqtuamik naagaqaa nauruksrauruamik. ³⁸ Aglaan Agaayyutim nautchiaksraq nauriağugtitchuugaa itqukkani, sulı nautchiaksrallaa naurisuuruq qanutchiuğimısun. ³⁹ Taatnatuntuuq, iluqatin uumarupayaat atlakaagıiñik timiqagtut, iñuich atautchiiñamik timiqagtut, niğrutitsuli atlakaagıiñik timiqaqmiut, qaluıtsuli atlakaurut, tinmiatsuli atlakaupmiut. ⁴⁰ Sulipsuuq qılanmiıttuat atlaakanik timiqaqmiut nunamiıttuaniñ. Piññaqnautaat qılanmiıttuat atlauruq piññaqnautaatniñ nunamiıttuat. ⁴¹ Siqinğum qaumanğa atlauruq qaumanğaniñ tatqim, sulı uvlugiat atlakaagımik qaumanıqagtut qivliquulakamin qılanmi. Uvlugıiallaa atlakaagımik qaumanıqagtut atlamiñ uvlugıianiñ. ⁴² Taatnatun itkisipmiuq anjpkakkaukpata tuquñaruat. Timigikkavut pakmapak ittut nautchiaksratun nautchirriutauruatun nunamun. Tuqusruurut iluvikkauplutin. Aglaan anjpkakkauniagupta tuquhımiñ timiqagñiaqtugut tuquyumiñaitchuanik. ⁴³ İñuum timaa iluvikkaukami piññaqnaitchuq sanjıitłuni. Aglaan Agaayyutim anjpkagñiağumiun piññaqnağniaqtuq sanjııqaguni. ⁴⁴ Pakma timivut nunakñaqtaurut, aglaan anjpkagupta timivut qılakñaqtauniaqtut. Timiqaqapta tuqusruuruamik uvani nunami, ilısımarugut timiqagısiñipluta tuquyumiñaitchuamik qılanmi Agaayyutmi. ⁴⁵ Aglausımaruq Agaayyutim Makpiğaanani itna, “İñuqqaq Adam iñuusriğugñıqsuq,” aglaan aqullıq Adam irrusriğugñıqsuq qaitchıruaq iñuuhıgmik. ⁴⁶ Irrutchim timaa sıvulliunğitchuq. Nunakñaqtam timaa sıvulliuruq, aasriılı aquagun irrutchim timaa. ⁴⁷ İñuqqaq nunakñaqtauruq inıqtauruq magğananiñ nunam, tuglıaaasriiñ inuk qılakñaqtaupluni. ⁴⁸ İñupayaanı nunam ittut inıqqaatun inıqtauruatun magğamiñ. İñupayaq pigıkkana Agaayyutim ittut taavrumatun qılakñaqtauruatun. ⁴⁹ Pakma atriqaqtugut inuktun nunakñaqtauruatun. Taimanıgu atrılıutıniaqtugut inuktun qılakñaqtauruatun. ⁵⁰ Anıqatiumaan! Taamnauruq uqautıgıkkaga, inuum nunami timiqagtuam uıviñıqaghuni auqaghunılu piññaaktaagıyumiñaitchaa anıayyuqataa Agaayyutim. Taatnatuntuuq timi tuqusuruuq auragaqhuni itchumiñaitchuq piungıganğitchuami auragatlaılluni.

⁵¹ Naalağniłlagitchi, uqautıgıpsi nalunaqtuamik itna—ıluqata tuqunıanğitchugut, aglaan iluqata simmikkauniaqtugut. ⁵² Simmikkauniaqtugut akkuvaurıpiaq, sukatluglugu sıqunğıpaksağınıaniñ irim, aqullıgımi qalğıuqtaqpan. Qalğıuqtaun nıplıqsaglıuqqaqtuq iluqatin tuquñaruat anjpkagñiaqtut tuqutqıkkumiñaiğutin, aasriiñ iluqata iñuusrugaaqtuagut aatchuusriaqagñiaqmiugut nutaamik timimik. ⁵³ İñupayaam timaa simmıqsıtaksragıgaa atakkii nunakñaqtauruq timi tuqusruuruq auragaqhuni, aglaan taimanıgu ntauruq timikput tuquyumiñaitchuq auragatlaıtluni. Una atriqaqtuq inuk mattaqmatun utuqqağıuqtuanik atnuğanı sulı atıaqıspmatun nutaanik. ⁵⁴ Aasriiñ timi auragağıuruuq simmausıqpan auragatlaılamik timimik sulı timi

tuqursuuruuq simmausiġluni tuqqutlailaamik, tarani tanjiġñaqtuq aglausimaruuq Agaayyutim Makpiġaanani, itna,
 “Tuquġiq akiiliraullapiaqtuq. *Isaiah 25:8*

⁵⁵ Aatai tuquġiiq, tarakñaaglaan tuqupkaġumiñaġitin iñuich.

Aatai tuquġiiq, tarakñaaglaan atniagumiñaġitin iñuich.” *Hosea 13:14*

⁵⁶ Tuquġhum atniatlagaatigut killuqsaqapta, suli killuqsaun sanjiqutiqaqtuq maligutaksratigun analatiqaqhuni. ⁵⁷ Aglaan quyanaqtuq Agaayyun! Atakkii akimapkaġaatigut atannaptigun Jesus Christ-kun. ⁵⁸ Taatnamik, piqpagiplusri aniqatiumaan, payanaiġitchi ukpiqsriġipsitni, tuniqsimatitchi suli savautriplusri Ataniġmik ataramik pisuqtilaapsigun, atakkii ilisimagiksi savautriġiqsi Ataniġmik inġiħa suġlaamun.

16

Iliraksraq Ukpiqsriuanun

¹ Pakma aglañniaqtuħa iliraksrakun iñuiñun Agaayyutim Jerusalem-mi. Uqautigitka ukpiqtuanuruat atlakaagiiñi nunaaqqiñi Galatia-mi qanuqhutiñ iliraqsiuħat maninñik, aasriiñ pitqugipsi taatnatupiaq: ² Minguiqsiagvipayaani atausriullaalusri tugvaitqugipsi ilaviñganik manium akiññaktaagikkapsi agġiġñaħamnunaglaan; tutquqtuilaayumausri qanutun pitlakkapsisun. Taatnaġupsi iliraksraq inuqnaqsiñġitchumauq agġiġuma. ³ Aasriiñ agġiġuma tuyuġiniagitka aatchuutisri piqasiġlugich tuyuutinik ukpiqtuanuruanun Jerusalem-mi iñuktigun nalupqinaġikkapsigun. ⁴ Nakuuluni itkaqsikpan aullakisraġaptuuq, ilinħisa malihhiñaupmigaatħa.

Paul-ħum Sivunniugutai

⁵ Utlañniaġipsi Macedonia-kuaqqaagluħa; atakkii apqusraagñaġiga Macedonia. ⁶ Nayuqtaullakpiaġipsi naagaqaa ukiilunħa ilipsitni, aasriiñ aullaġnialgitchuma aatchuħhiñaugipsitħa inuġikkamnik iglauħksramni napmupayaaq. ⁷ Tautugumanġitchipsi akkuvaurahhiñaq apqusraahhiñagusri, aglaan nayuqtuatluuraallagukkaluaġipsi, Atanġum pitqukpanħa. ⁸ Aglaan Ephesus-miinniaqtuħa Pentecost-liqiniaħhatnunaglaan, ⁹ atakkii kamanaqtuam savaaqagviksrallautam anħmautigaanħa, naagasuli iñugiaktut akilliliqsuqtitka.

¹⁰ Timothy agġiġniqpan, qaunagiyumagiksi tutqiksauħksraħagun ilipsitniittuallaħhani, atakkii savautriruq Ataniġmik, uvaptuntuuq. ¹¹ Nallipsiunniiñ naġġuġingilliuħ. Aullaqsaqpan ilipsitniñ ikayuġumagiksi iglauħhani quviasuguni, ilaali utiġasraugumuħ uvanħun. Niġiugigiga tikiħksraħa piqatiqaġlugu aniqatiunik. ¹² Uvvasuli aniqatitigun Apollos-kun: suamasriplugu kiikaaqsrupaġalaugniġiga utlaquplusri piqasriġlugu atlanik aniqatiunik, aglaan piyummatiginiġitchaa aullakisrani pakma. Utlañniaġaasri piviksraniħkumi.

Uqautipsaaġutit

¹³ Qaunagititchi pigiitħuamiñ, makittaagigusri ukpiqsriġipsitni, qapinaiħlusri supayaani. Sanħisitchi tuniqsimalusri Ataniġmun. ¹⁴ Supayaaq savaagilugu piqutigilugu piqpaksriliqsi. ¹⁵ Aniqatiumaan, ilisimasruknaġisi tupiqatiñi Stephanas-ħum. Ilinħich ukpiqsriqqaqtuanurut nunami taggisilinħmi Achaia-mik, aasrii iluqnauqsimapiagataqhutiñ ikayuħiġmikħnun ukpiqsriuanik atlanik. ¹⁶ Pitchuksaaġipsi tupigitquplugich iñuich taatniittuat suli kisupayaaq ikayuqtauruuq ukpiqsriuanun. ¹⁷ Quviasruutigigitka agġiħat Stephanas-ħum Fortunatus-ħumlu Achaicus-ħumlu, atakkii ilinħisa ikayuġaatħa uvaniingitħapsi. ¹⁸ Nutaqtiqlugu irrusriġa ilinħisa quviatchaktitħaatħa ilipsisuntuuq. Isrummatigillautaqsigik iñuich taatniittuat.

¹⁹ Ukpiqtuanuruat iñuuniaqtuat Asia-mi tuyuġaasri nayaanħanik. Aquila-mħu Priscilla-mħu piqatigiplugich ukpiqtuat katimaruat tupiġmikni paġliuġaasripsuuq atanikun.

²⁰ Iluqatinj aniqatigiich tuyugaasri nayaanjanik. Pağlatisritchi avatmun kunigutmik ipqitchuakun piqpakkutikun.

²¹ Pağlatit Paul-miñ. Uvaña aglallakkitka ukua argamnik. ²² Kiñaliqaa piqpak-sriñgitchuaq atanguruamik, Atangum atanniğisigaa aggitqikkumi. Aa, Aggiğiñ, Ataniiq.

²³ Uvvatuq ihuaqutrisaan Atanguruam Jesus-ñum nayuglisi. ²⁴ Uqautisukkipi piqpaksrisilaamnik iluqapsitñik Christ Jesus-kun. Taatnatuq.

Paul-*num* Tugliat Tuyuutaiñ Corinth-*ag*miunun

¹ Uvaña Paul, aasriiñ uqqiraqtigigaaña Jesus Christ-*num* pisulhagun Agaayyutim. Aglaktuña ilipsitñun ukpiqtuanuruanun Corinth-mi suli ukpiqtuanuruapayaanun iñuuniaqtuanun nunañani Achaia-m. Uvvaasriiñ Timothy aniqatvut uvamniittuq. ² Uvvatuq Agaayyutim Aapagikkapta suli Jesus Christ Atannapta iluaqquisrimaallañniaglisi suli tutqiksillusri.

*Paul-*num* Quyagaa Agaayyun*

³ Quyanuqtuq Agaayyun Aapagikkaña atannapta Jesus Christ-*num*. Ilaa aapauruq ilunñuksriruq uvaptiknik suli Agaayyutaupluni araaqtuihiñaanuruq uvaptiknik. ⁴ Araaqtuqtigigikput iluqaitñi ihuilliuğutigikkaptikni, uvagutsuli araaqtuiyumiñaqsipluta tamatkuniña ihuilliuğutiqaqtuanik taavrumiña araaqtuutmik akuqtuağikkaptiknik Agaayyutmiñ. ⁵ Iłumun nagliksaallapiaqtugut savautri'apta Christ-mik. Taatnatuntuuq arauttutiqaqtugut atqunapiaq Christ-kun. ⁶ Ihuilliuğaluanñapta tusraayugaagiksuaq pisigiplugu, Agaayyutim araksimaagaasri uvaptigun annautisukhusri killiqihpsitñiñ. Arakkau'apta arautiqagñiaqmiusripsuuq akuqtuğupsiuñ anuqsrukun atunim ihuilliuğutihq uvagut iglutukkaptiknik. ⁷ Niğiuğagikkaqput ilipsigun payañaitchuq. Iłisimagikput nagliksaagñiğupsi uvaptiktun Agaayyutim arauttutiqaqtinniagaasri uvaptiktun.

⁸ Aniqatiumaan, nalutqungitchiptigiñ ihuilliuqtitauñhaptigun nunañani Asia-m. Ihuilliuqtitauvagitluta qaanıqıluğıu iglutuiñiksraqput nalupqigiliutipluguunniñ iñuutilaaksraqput. ⁹ Iłitchuğıgaluağıkiput tikiummiñasugalugu tuqquviksraqput, aglaan taamna atuumaruq tunñatqungitluta uvaptiknun aglaan Agaayyutmun anıpkaitlaruamun tuqunaruunik. ¹⁰ Tuquruksraqıgaluaqapta ilaan annautimagaatıgıt, aasriiñ annautriñiapiuqtuq uvaptiknik; aa, nalupqisruutıgıngıchıkiput ilaanun annautisrimaakıksraqput. ¹¹ Iłipsi ikayuqtuksraurusri inıqsruutiluta. Tarralı iñuıgıaktuat iñuıch quyyatıksraqıgısirut Agaayyutim aatchuutaagun qaisauruakun uvaptiknun kiuplugıch inıqsruñhat iñuıgıaktuat iñuıch.

*Paul-*num* Simmiğñıgaa Sivunniugıutini*

¹² Quviasruutıgıgıkiput una suli qauğrimmaagıutillautapta uqautıgıatıgıt uuma ilumutuutilaanınik, savaagıgıvut nanıpayaaq suli pakma ilipsitñi ipqıhıkun suli ilumutuulikun Agaayyutmiqnısauruakun. Tunñanğıchugıt puqıutaatnun iñuıch aglaan tunñarugıt Agaayyutim ihuaqqutripıuni ikayuutaanun. ¹³ Tarra tuyuutıvut aglıqıagıkkasrı kanıqsiñaitchuanunğıchıt; kınıısunğıchıpsıgıñ uqagıkkaptıgıun. Niğıuğagıgıga kanıqsitılasrıñıksraqısi ilaatnıgıun, ¹⁴ takku kanıqsitılasrıñıauragıaluaqmıgıksı-samma pakma. İlaatnımi nanğautıqatılanıagıptıgıt suli nanğagıısıpmıgıptıgıñ uvıuani Atannapta Jesus.

¹⁵ Nalupqisruutıqanğıchıtun taavrumiña. Taatnamik tıqıqattaagıkkıpsı, pıqıaquplusrı ikayuısrıamı tapıllugıq quviasruutımgılu. ¹⁶ Tıqıqattaagıkkıpsı apqusraagıuma sıvutmunlu nunañanun Macedonia-m utıtmunlu nunañanıñ Macedonia-m, ilipsitñun itqanıyautıtıquplunı igılauliksrımun Judea-mun. ¹⁷ Taatna pıyumakama, ısrumıtıqıgıqtaunıqıppı? İsrumavaluktusrıunniñ sıvunniğagısrugıalunı iñunısun nunam, anıqaqaağıluña taranı suli naagaqtuaqısilunı.

¹⁸ Agaayyun tunıqsımaruq uqagıkkagımgıun. Taatnatuntuuq uqautıvut ilipsitñun nalupqınaitchaqtut. Agaayyutim ilıısımagı ısrumıtıqıtılasılaaqputlu uqautıgıkkavutlu. ¹⁹ Atakkı Silas-lu Timothy-lu uvañalu qıliaqtuağıtıgıgıkiput İğñıña Agaayyutim, Jesus

Christ, ilipsitñun. Ilaa ingitchut iñuktun piñgigaqtuatun aniqqaahuni, aglaan ilaan pisuugaa uqautigikkani savaaniagniplugu. Agaayyutim anigutimagaatigut pisigiplugu Christ-ñum savaana uvaptiknun. ²⁰ Iluqaitñikkii akiqsruutai Agaayyutim atuumapkañigai Christ-kun. Taatnaqhuta nipliutigisruugikput Amen sumipayaaq iñuum kamaksruqmaun Agaayyutim savaagikkaña Christ-kun. ²¹ Agaayyutim nappaqutaupkañigaaatigut ilipsilu Christ-kun, suli uqsruqtihuta savaktautqupluta, ²² nalunaitñutaliqhuta pigiliutipiaqhuta inmiñun aasriiñ iliplugu Irrutchiñi uummatiptiknun nalupqisruutigingiqługu ilaanun pigitilaaptiknik.

²³ Aggigukkaluanñagmaunniñ Corinth-mun aggiñgitchuna. Agaayyun ilisimaruq ilumutuukhanik uqagikkañma ilipsitñun. Utingitchuna Corinth-mun atniummatiaqungitłusri. ²⁴ Atanniqsungitchipsigiñ ukpiqsriłipsigun, aglaan savaqatigisrukkipsi quviasruutiqaquplusri, atakkii ilisimarugut nalupqisruutiqañgisilaapsitñik ukpiqsriłłapsigun.

2

¹ Sivunniqsuna utlatqigungitłusri aliatchaktitchaktuagusri. ² Aliatchaktisrimanigupsi kia quviasraağniaqpana avataagun ilipsi isrumatuyaaktitapsi. ³ Aglaktuña pisigiplugu taamna, utlakkupsi aliatchaktitqungitłuna ilipsitñun quviasraaqtiksramnun. Nalupqisruutigingitchiga quviasruutipkun quviatchaktinniaqtılaaqsi. ⁴ Aglakama ilipsitñun ihuilliułlapiagaqtuna isrumatuyaakłuna uummatimni qianñagma. Aliatchaungitchipsi aglaan ilisimatqugipsi atqunapiaq piqpaksriłiga ilipsitñik.

Natqigutriłiq Killiqirimun

⁵ Aglaan nallipsi ihuilliuqtitchiruam isrumaaluktingitchaana, aglaan isrumaaluktitkaasri. Ihuilliuqtitchummataitchipi itnaqama. ⁶ Taamna iñuk tatapsausriaqaaniktuq. Apainuruq anigutiplusri taamna inillakapsiun. ⁷ Pakma natqigutiraksrağigiksi araaqtugługu taamna iñuk. Taatnağupsiun annautiniağiksi pilguilliułlapiakiğmiñiñ aasriiñ qapingitchumuugli. ⁸ Taatnaqluna inigipsi tuniqsimasriłaaquplugu piqpaksriłiqsi ilaanik. ⁹ Taavrumuuna aglaktuña ilipsitñun, atakkii uktuagukhusri ilitchugisrukłuna tupiksrisuupmagaapsi supayaakun. ¹⁰ Natqigutrigupsi taavrumiña iñunmik, natqigutipmigigaptuuq. Aasriiñ qanutchikun natqigutriruksrauniguma ilaanun, pakma natqigutigiga pisigiplusri sivuğaani Christ-ñum. ¹¹ Natqigutiguptigu taamna iñuk tuంగాq akimaniangitchuq sukununniiñ uvaptikniñ. Takku nalungitmigivut ilaan qanuq surağautai.

Paul Tutqiksiñgitchuq Troas-mi

¹² Tikitñama Troas-mun quliaqtuağityaqługu tusraayugaagiksuaq Christ-kun, Atangum piviksriñiğaana quliaqtuaqupluna. ¹³ Aglaan tutqiksiñgitchuna irrutchipkun, atakkii paqingitługu aniqatiga Titus tarani, tarraasrii aullatqikłuna taraqña Macedonia-mun.

Christ Akimmatauruq

¹⁴ Aglaan quyyan illi Agaayyutmun ataramik akimmatriruamun uvaptiknik Christ-kun. Siamitkaatigut tiprağiksautun napmunliqaa quliaqtuaqupluta tusraayugaallautamik. ¹⁵ Atakkii ittugut Agaayyutmun tiprağiksuatun Christ-kun akungatni tamatkua aniqsuumaaqtuat suli tammaummiruat. ¹⁶ Tamatkununa tammaummiruanun tipiaqtugut tuqułigmik, aglaan tamatkununa anniqsuumaaqtuanun tipiaqtugut iñuuhigmik. Kiñaasriiñ nalliummative taavrumuna savaamun? ¹⁷ Kisimij tamatkua uvaptiktun ittut quliaqtuaqtuat pinñuagutaitchuakun ilumutuuruamik Christ-kun sivuğaani Agaayyutim. Uvagut ingitchugut iñugiaktuatitun quliaqtuaqtuatitun Agaayyutim uqalhanik piññaanñiutiginiałhiñagługu.

3

Savaktai Nutaam Sivunniugutim

¹ Uqaviksaaqsilgitpisa? Naagaqaa inuqsraqpisa atlatitun iñuktitudun tuyuutinik akuqtuyunaqsiluta ilipsitñun naaga ilipsitñiñ? ² Ilipsi tuyuutaurusri aglausimaruatun uummatiptiknun iñupayaanun ilitchugitquplugu agliqitquplugulu. ³ Aasrii atlanjuqtauruatigun iñuutchipsigun ilisimanaqtikiksi tuyuutauiqsi Christ-miñ aglaagikkaqput. Taapkua tuyuutit aglaanungitchut agloutmik aglaan Irrusriagun iñuuruam Agaayyutim, aglaanungitluni aglagviksramun piliamun uyağanmiñ aglaan uummatipsitñun.

⁴ Nalupqisruutigingillapiağivut tamatkua tumigiplugu Christ sivuğaani Agaayyutim. ⁵ Itnautigingitchikput savatlanilugu tamanna savaaq uvaptiknik, aglaan piqaqtirrutaagun Agaayyutim. ⁶ Ilaan piqaqtitkaatigut savautritqupluta nutaakun sivunniutmigun. Taamna nutauruaq sivunniugun ingitchuq utuqqauruatun sivunniugutitun aglausimaruatun uyağanmun sulit tuqupkairaqtuatun kisupayaanik tupiksriñgitchuanik. Agaayyutim nutauruaq sivunniugutaa qaitchiraqtuq iñuuligmik Ipqitchuakun Irrutchikun. ⁷⁻⁸ Utuqqauruaq maligutaksraq titiqtuqsimaruq aglaatigun uyağanmun, aasrii Agaayyutim qaumanga sagviqsuq qaitñamiun Moses-mun. Kigiñaña Moses-ñum qaummagikpagitluni Israel-aagmiut qinilguitchaat, aglaan taamna qaumaniq aquvatigun piiqsuq. Maligutaksraq tuqupkaisuuruaq qaummagillapiaqman qanutunkiaq qaummagitlukkisiva maatna savautriñiq Ipqitchuakun Irrutchikun? ⁹ Uvvaasiñ utuqqaqtaq sivunniugun tikiutriruaq tuqutaksraqutmik iñunun kamanautiqagñiqpan, qanutunkiaq kamanautiqatlukkisiva nutaaq sivunniugun tikiutriruaq nalaunñasripkaiñigmik iñunun? ¹⁰ Aasriisuli nutauruaq sivunniugun kamanatlullapiaqtuq utuqqauruamiñ sivunniugutmiñ. Taatnamik utuqqauruaq sivunniugun kamanautiqangigñiqsuq. ¹¹ Taimña utuqqauruaq sivunniugun tikitchaluaqtuq qaumaniqpaarakun piiqsuq, aglaan nutauruaq sivunniugun itchağataqtuq kamanautiqatlullapiaqtuq.

¹² Taatnamik pigikaptigu taatnasriq niğiugaq iqsisailapiaqtugut quliaqtuałksraptigun. ¹³ Moses-tun ingitchugut. Taalutchiğñigaa kigiñani uqautri'ami Israel-aagmiunun takku tautuqungitlugu qaumangum piigñiałhanunaglaan. ¹⁴ Aglaan kanjqsitłaisimarut isrummatmiktigun siqquqsipkaqlugich. Uvluvanunaglaan irinich taalutaqaqtutsuli agliqipmata makpiğaaniñiñ utuqqaich sivunniugutauruat, takku kisimi Christ-ñum taalutaq piitłagaa. ¹⁵ Uvluvanunaglaan agliqipmata maligutaksramik Moses-ñum aglaanani isrumanich taalutaqaqtutsuli. ¹⁶ Aglaan iñuk mumikami Ataniğmun kanjqsisuuruq taalutaiqsitmatun. ¹⁷ Taimña Atanguruaq pakma Irrusriuruq, aasrii naniitman taamma Irrusriana Atangum ittuq patchisairvik. ¹⁸ Tarraasrii uvagut taalutaiqsittuani qinigikput kamanautaa Atangum. Atlanjuğusaiñaqtugut ilitłasripluta ilaatun, sulit Atangum Irrusriani ilisaiñaqtitkaatigut ilaatun akiluktitłasriplugu kamanautaa Atangum.

4

Akisuruat Suurat Utkusriłiani Qikumini

¹ Agaayyutim qaitchigaatigut savautriñigmik quliaqtuaqupluta naglikkutaagun. Taatnamik nikatchatangitchugut. ² Tununjanikkivut iriraqtuutitlu kanjunaqtuatlu. Pisaasruğmigautaitchugut. Anjalangitchikput uqalha Agaayyutim kinnitñinğagutigilugu. Taatna pitłaitchugut. Iisauttutigigikput ilumutuuruaq kanjqsiniñaqsiplugu, sivuğaani Agaayyutim pipmatun. Isrummatmikni ilisimagaat ilumutuutilaaqput. ³ Tusraayugaagiksuaq uqagikkaqput iriqsimakpan, iriqsimalhiñaqtuq tamatkununa tammaummiranun. ⁴ Tuunğaum anjalatchiruam marrumiña nunamik qinilłaisitkai ukpiqsriñgitchuat kanjqsipkatłaiqlugillu tusraayugaagiksuamik, aasriiñ ayaupkaqtitauruatun ittut. Ilaan tautuqunjkai kamanautaanik Christ-ñum atrigikkaña Agaayyutim. ⁵ Quliaqtuağitłaitchikput uvaptiknik,

aglaan quliaqtuaġigikput Jesus Christ Atanguniplugu, aasrii savaktigigiptigut Jesus pisigiplugu. ⁶ Agaayyun nipliqsamaruq, “Qauma qaumi taaqtuamiñ.” Aasrii qaggutigai uummativut qaitchikamisigut qaumamik iłitchuġitqupluta kamanautaanik Agaayyutim qiñiqapta kigiñanjanik Christ-ñum.

⁷ Aglaan Agaayyun qaitchiruq tusraayugaallautamik Christ-kun uvaptiknun iñuñhiñauruanun, atriplugu iñuich tuvvaqsiraqtut akisuruanik suuranik iłulilianun qikumiñ. Iñupayaaq qiñiqtaqsraġigaa taamna kamañaqtuaq sanñi uvaptikniittuaq agaayyutmiqnisautilaanjanik, uvaptikniñ pisunjanani. ⁸ Iñuilliuqtitaugaluagupta qanusripayaakun akiilipkaqtatlaitchugut, qanuġviiqsitaugaluagupta nikaliġatlaitchugut, ⁹ nagliksaaqtitaugaluagupta Agaayyutim suksraatlaitchaaitigut; atniaqsugaluagupta tuqqutaunġitchugut. ¹⁰ Ataramik anayanniuqtuaġaluaguptugut iñuich tuqqutchukmatigut Jesus-tun aasrii tautunjaqsitquplugu iñuñha Jesus-ñum timiptigun. ¹¹ Iñuuniałlaptikni ataramik anayanniuqtuaqhuta tuqqutaunġimun pisigiplugu Jesus, taututlatquplugu inuuruñha Jesus-ñum uumuuna tuquraġaqtuakun timiptigun. ¹² Anayanniuqtuaqtugut tuquġimniñ pisigiplugu quliaqtuaġigikput piqaquplusri isruitchuamik iñuñhiġmik. ¹³ Aglausimaruq Agaayyutim uqałhani, “Uqagaqtugut takku ukpiqsriłlapiaghuta.” Taavrumuuna irrusriagun ukpiqsriłhum uqagaqtuguttuuq ukpiqsripluta. ¹⁴ Iłitchuġiplugu Agaayyun anipkairuq Ataniġmik Jesus-mik, ilaan anipkaġisipmigaaituguttuuq Jesus-tun, aggiutiluta piqatigilusri sivuġaanun Agaayyutim. ¹⁵ Iluqaan tamanna iġlutukkaga ikayuutigigisigiksi. Iñuġiaksilaqhutiñ iñuich tusraarut iħuaqquataagun Agaayyutim aasrii iñuġiaktuat iñuich quyaġillapiagñaġaat piqutigiplugu kamanautaa Agaayyutim.

Iñuuniałl Ukpisriłkun

¹⁶ Nalupqigingitlugu tamanna nikaliġanġitchugut. Timivut piunġitmukkaluaqtuq ir-rutchiqput nutaqtikkauruq uvlugaġipman. ¹⁷ Tamatkua iħuilliuġutivut pakma sivikisurami iħhiñiaqtut. Itqanaiaġaaitigut akuqtuquplugich Agaayyutim kamañañiqsrat isuksraitlutin quviananjanakuutlullapiaqtuat iħuilliuġutiptikniñ. ¹⁸ Qiñiqtuiñanġitchivut sut qiñitlakkavut aglaan sut qiñitlaisavut; atakkii sut qiñiġnaqtuat piġñiaqtut, aasrii qiñiġnaitchuat taimunja inniaqtut.

5

¹ Iłisimagikput palapkaaqput irvigikkaqput marrumani nunami piunġiqpan, taamnaami timikput, kiñuniksraqaġniaqtugut Agaayyutmi, iñiqtaunġichuamik arganmik, isuksraitchuamik qilañmi. ² Pakma imñiqtauliġuurugut, inuġrugiplugu timinitqiguta pakmakñaqtauruamik atrilugu atnuġaatchiaqmatun. ³ Atnuġaakkaugisirugut timimik nutaamik atnuġaiłaaġumiñaiġuta. ⁴ Iñuunñapta uumani palapkaagmi iñuñhiñaupluta, imñiqtauliġuurugut uqumaiłliuġutiqaqhuta. Tuquyummataitkaluaqhuta aglaan itchumiisugut nutaami timimi pakmakñaqtauruamiñ. Atuummikpan tuquyumiñiaqtuaq timi simmiġisiruq tuquyumiñaitchuamik iñuñhiġmik. ⁵ Agaayyutim itqanaiaġaaitigut taivrumunja. Ilaan nalupqinainjanikkaa uvaptiknun taatniinniałha aatchuqamisigut Irrutchiġmiñik. ⁶ Taatnamik qapinñataitchuurugut. Iłisimagikput iñuuniałlaptikni uumani timimi piisaallaiqput Ataniġmiñ. ⁷ Atakkii iñuuniaqtugut ukpiqsriłkun qiñiġitchaluanñapta ilaanik. ⁸ Qapinñataitchugut, aglaan piitchumallapiaqtugut timigikkaptikniñ aasrii anilaqsimaqatigisruliqlugu Ataniq. ⁹ Taatnaqhuta sivunniutigigikput quyalisuklugu, iñuugaluagupta maani timiptikni naagaqaa taiñani piġaluagupta timimiñ. ¹⁰ Iluqata sivuġanjiutiruksaurugut aquppiutaqpananun Christ-ñum atanguruam. Atausriuttaagutin iñuich akuqtuigisirut nakuuruamik naagaqaa piġiitchuamik maligullugu savaġikkaqtin iñuunñagmin timigikkagmiktigun nunami.

Savautriraat Iłauraġiliutigipkakkaułkun

¹¹ Uvva ilitchugimagikput tatamnaqtılaaᅇa Atangum. Taatnaqhuta pitchuksaagivut iñuich akuqtuitquplugich ilumutuuruamik. Agaayyutim ilisimagaa qanusriutlaapiaqput. Taatnatuntuuq niᅇiugagigiga ilitchuqsrianiqsi taavrumiᅇa qauᅇrimmaagiutillautapsigun. ¹² Piñiangitchugut akuqtuyunaqsitqigukhuta ilipsitñun. Aglaan kiggutiksraqaqugipsi tamatkunuᅇa kamagitqusraalhiñnaqtuanun qiñiᅇnaqtuakun, suksraqangitchuanun uummatmiutaᅇmiknik. ¹³ Uqautigikpatigut qauᅇrimmaagiññiluta piquᅇtigigaa Agaayyutim, aglaan qauᅇrimmaagiñᅇigupta piquᅇtigilhiñagipsi. ¹⁴ Piᅇpaksriᅇhan Christ-ᅇum aᅇalatkaatigut, atakkii ilisimagikput nalupqinaiᅇlugu atausriᅇ tuquruuq piquᅇtigiplugich iluᅇaisa iñuich. Taatnamik iluᅇatiᅇ tuᅇupmiraqtut. ¹⁵ Ilaa tuquruᅇ pisigiplugich iñupayaurat, aasriñ tamatkua iñuuruat iᅇmiktigulhiñnaᅇ iñuutqunᅇiᅇluguich aglaan ilaanun tuᅇqutriruamun iñupayaanik aasrii aᅇipkakkauᅇluni tuᅇuᅇiᅇmiñ.

¹⁶ Tarra uvakᅇaniñaglaan isrummatiqanᅇiqsugut iñuᅇmik ilaan qaalhiñnaᅇagun nunam iñuisun. Qaaniquami isrummatigigaluamisaqput Christ iñulhiñnauniᅇlugu, aglaan pakma isrummatigingigikput taatna. ¹⁷ Taatnamik kiñapayaaᅇ pigiliutipkaᅇtuuq Christmun nutaagugaaᅇtuᅇ. Iᅇᅇruaᅇi piᅇqsut. Iñuunialiqsuᅇ nutaakun. ¹⁸ Iluᅇatiᅇ tamatkua agᅇiqsut Agaayyutmiñ. Agaayyutim ilauraaliutipkaᅇaatigut iᅇmiñun Jesus Christ-kun, aasriñ aatchuqhuta savaamik quliaᅇtuagiᅇtquplugu ilaan ilauraaliutipkaᅇisiñiᅇluguich iñuich iᅇmiñun. ¹⁹ Uvvaami itnautigigiga, Agaayyutim ilauraaliutipkaᅇai nunam iñui iᅇmiñun Christ-kun, patchisiᅇutingiᅇluguich navguutiᅇisigun. Aasriñ quliaᅇtuagiᅇtqugaatigut iñuich qiñuiññaksriñiᅇluguich Christ-kun. ²⁰ Taatnaqhuta uᅇqiraᅇtaurugut pisigiplugu Christ. Agaayyutim atuᅇaatigut uᅇautitqulusri. Iᅇᅇiᅇpiagiᅇpsi pisigiplugu Christ, itnaᅇhuni, “Ilauraaliutitqigitchi Agaayyutmun.” ²¹ Agaayyutim Christ killuutailaapiaᅇ irrutiginiᅇaa killuᅇsaᅇtautun pisigipluta. Taamna nalaunᅇasriᅇpakkaurugut Agaayyutmi.

6

¹ Uvagut savaᅇatigiᅇᅇaptikni Agaayyutmi iᅇᅇiᅇpsi akuᅇtuᅇunᅇitlugu Agaayyutim iluaᅇqutaa suᅇᅇiᅇluguᅇlugu. ² Atakkii ilaa niᅇliqsuᅇ aglausimaruami uᅇaᅇiᅇmi, “Piviksraq nalautitman tusraagipsi.

Anniqsuᅇviksraq tikitman ikayugipsi.”

Isaiah 49:8

Uvva pakma Agaayyutim akuᅇtuiviksram uvaptiknik nalautittuᅇ. Uvluu anniqsuᅇviksram pakma tikit chuᅇ. ³ Kisumununniñ iñuᅇmun patchisiᅇutitqunᅇitchugut killukuagᅇniᅇluta savaaᅇaᅇiptikni. Taatnamik inillaiᅇᅇitchugut putukkisautiksraᅇanik iñuum apᅇutiksraᅇani. ⁴ Aglaan suraᅇaᅇipayaaptigun qiñiᅇtittugut savaktauᅇluta Agaayyutmun iᅇlutuiᅇikunlu, iᅇuᅇliᅇuᅇutikunlu, akiyalgunaitchuatiᅇunlu, sakiᅇnaᅇtuatiᅇunlu, ⁵ ipiᅇaᅇtuᅇsiuᅇikunlu, isiᅇtauᅇikunlu, aᅇalaᅇluksiuᅇikunlu, sakuuᅇikunlu, siᅇᅇiᅇiᅇsaunᅇiᅇikunlu, niᅇisuᅇnakunlu. ⁶ Qiñiᅇtitkikput ipᅇiᅇikunlu, ilisimaᅇikunlu Agaayyutmik, anuᅇsruiᅇikunlu, iᅇuaᅇqutriᅇikunlu, Ipᅇitchuakun Irrutchikunlu, ilumutun piᅇpaksriᅇikunlu, ⁷ uᅇaᅇaᅇikunlu ilumutuuruamik, suli saᅇᅇiᅇagun Agaayyutim. Aᅇuyautiᅇaᅇtuᅇa tuᅇluagiᅇlugu nalaunᅇaruakun. ⁸ Qiñiᅇtitkikput kamagikkauᅇikunlu, kanᅇutchaktitaᅇiᅇikunlu, uᅇaᅇiᅇchiuᅇikunlu piᅇiᅇitchuakun nakuuruakunlu. Saglutuniᅇakkaᅇluta uᅇaᅇaluᅇaᅇᅇapta ilumutuuruamik, ⁹ nalunaᅇtuatun iliiᅇluta ilisimanaᅇaluᅇaᅇᅇapta, tuᅇaᅇqsiruatun iliiᅇluta iñuusruᅇaᅇaluᅇaᅇᅇapta, anasriñᅇuᅇsaᅇsiᅇaluᅇaᅇᅇapta tuᅇqutaunᅇitchugut, ¹⁰ isrumaaluktitaᅇaluᅇaᅇᅇapta quviasruᅇaᅇtuᅇut, inuᅇsralliᅇuᅇtuatun iliiᅇluta umialiguᅇtitchiᅇaluᅇaᅇᅇapta iñugiaktuanik, suᅇliᅇuᅇtuatun iliiᅇluta piᅇaᅇaluᅇaᅇᅇapta supayaanik.

¹¹ Aatai ilauraamaᅇ Corinth-mi, nunummisingitchipsi uᅇautriᅇiksraᅇptiknik ilipsitñun. Ummativut aᅇmaᅇivut ilipsitñun. ¹² Piᅇpaksriᅇiᅇpput ilipsitñik inuᅇtuummangitchuᅇ. Aglaan piᅇpaksriᅇisi uvaptiknik inuᅇtuummasaruruᅇ. ¹³ Aglaan pakma aᅇmaᅇsigik uummatisri uvaptiknun. Uqautigipsi uvaᅇa iliiᅇgaᅇiruatuᅇn iliiᅇlusri.

Agaayyuvikpaᅇa Iñuuruam Agaayyutim

¹⁴ Piqasriqsuutinasri ukpiqsriñgitchuatigun takku nalaunnaruagılu killiqihıglu piqatigiılguitchuk. Qaumaruaqtuıuq piqatıqalguitmiuq taaqtuamik. ¹⁵ Qanuğutik atausriñnuğumiñaqpak Christ-lu Belial-lu (itnautauruaq tuungamik)? Qanuğutik ukpiqsriıruaq piqasriqsuutiyumiñaqpa ukpiqsriñgitchuakun? ¹⁶ Agaayyutim agaayyuvikpaña piqasriutiyumiñaitchuq aanguanjitnik. Agaayyuvikpagigaatigutkii iñuuruam Agaayyutim, ilaan nipliñhatun, “Irviginiagıtka ilinich iñuuniaqatigilugıllu.

Agaayyutiginiagaatña, suli ilinich iñuginiagıtka.

¹⁷ Taamna pisigilugu, piigıtchi akungatniñ, avittitchi ilinjitniñ, niqliqsuq Atanıq.

İlaksiatınasri qaayugnaqtuaniñ.

Taatnağupsi akuqtuğisigipsi.

Isaiah 52:11; Ezekiel 20:34, 41

¹⁸ Aapagigisigipsitña aasriiñ iğñiğisigipsi panigilusrılu, niqliqsuq Atanıq Sanñipayaaqqtuaq.”

2 Samuel 7:14

7

¹ Piqpagikkamaan, piqagñiqapta tamatkunıña akiqsruutauruanik ipqiısaqta uvap-tıknik qaayugnaqtuapayaamiñ timiptigun irrutchtıgıunlu. Quyalılakput Agaayyun su-payaakun atakkii taluğigıkput.

Paul Quviasruktuq

² Anmautitigut uummatipsigun. Atnianğitchivut iñuich. Killukuaqtıtchiñgıtchugut iñuñnik. Ivayaqtuiñgıtmiugut kisumikunniñ iñuñmik. ³ Uqautigingıtchiga taamna patchisigisugusri. Takku uvvaqammiq uqautimagipsi piqpaginıplıusri uummatip-tikniñ. Piqatigiıksuguk iñuullaptikni unnıñ tuquullaptikni. ⁴ Nalupqisruutigingıpiagipsi. Pıkkutigiıpiagipsi. Araıtıqallapiaqtuña. İluqaagun ihuılluıgıutıptıgıun quviasrullapiaqtuña.

⁵ Tikiññanıkaptannıñ Macedonia-mun iñıqtıuısiñgıtchugut. İhuılluıqtıtaurugut qanusri-payaakun—nagliksaaqtıtluta ukpiqsriñgıtchuanun iqsıpkahıtalu qamuuna. ⁶ Aglaan Agaayyutim araklıguuruam tamatkunıña nikatchaktıtauruanik tutqıksıpkagaatıgıt Titus agııqman. ⁷ Arakkaurugut agııhagun suli arausriaqahagun ilıpsıtñıñ. İlaan uqautıgaatıgıt kimmıtıqallapsıgıun tautuguktuña, aliasruıtıqallapsıgıunlu suli piyummatıqallapsıgıun uvamnik. Taatnaqtuña quviasrutluktuña pakma sıvuaniğniñ.

⁸ Aglaktıgıun tuyuıtıpkun isrumaalutchtıtkaluagñıqapsi, nınuurautıgıngıtchiga. Saiñgisuıtılgıaluağıga tuyuıtma ihuılluıqtıtauraallañıqmasrı. ⁹ Tarraasrıi quviasruıtıgıngıtchaluağıga aliannıuıpsıgıun, aglaan quviasruktuña isrumaalullapsi sımmıgñıqmasrı. Aliannıuıpsı pisuıgıngıaa Agaayyutim ilıpsıtñun. Uvagut atnianğıtchıpsı sukununniñ.

¹⁰ Aliannıuıqtunı Agaayyutıkun isrumıtıqıstıchıraqtuq iñuum annıqsulıksrañanun. Taamna nınuurautıtıchuq. Aglaan alianaña nunam tıkiutrıraqtuq tuquıgımk.

¹¹ Aliannıuıqtusrı nalautlugu aliannıuğıtıgıtqukkaña Agaayyutim. Taavruma pılıqıpkagağıgaasrı nalupqıgıngııqsıtılgıu killukuangısilaaqsi, uumıgılıqsıtılgıu killuq, iqsıgıpkahıtu, inuğrugılıutıpkahıtu ikayuıtılıksrağa, isrumıqsıtılsrıunniñ anasrıñnuqsatısrıplıgıu taamna killulıqıruaq. Qanusrıpayaakun tautuktıkısı

patchısaungıhıqısi tamatkunuuna savaapsıgıun. ¹² Tarraasrıiñ tuyuıqtuña aglaamnik pisıgısrıñaqıngıu taamna iñuk killukuaqtıuq naagaunniñ iñuk atnıummıruaq, aglaan sıvuğani Agaayyutim ilıtıchuqnaqıgıga qanıtun piqpaksrıqalıqısi uvaptıknik.

¹³ Taatnaqhıta taavrımuuna arakıptıgıt. Aasrıiñ kısıan arausriaqput, aglaanlu quvıatchallapiaqtıgıt Titus quviasruñıqman, atakkii irrutchtıgımgıun nıtıaqıtıkkıauplunı iluqapsıtñıñ. ¹⁴ Takku nangagıpsı supayaatıgıun ilaanun, aasrıiñ qapıñapkanığıtchıpsıtña. Uqautıgıkkıavıt supayaat ilıpsıtñun ilımutuıurıt, aasrıiñ taatnatun nangautıgıkkıavıt ilıpsıgıun Titus-mun ilımutuıurıtıuq. ¹⁵ Aasrıi ilaan piqpagılıutıllapıpsıagaasrı

itqaqamiun tupiksriyummatiqaiqsi, suli pagla'apsiun kamaksrihikunlu taluqsrihikunlu. ¹⁶ Quviasruutigillapiağiga nalupqisruutaiqama ilipsigun supayaakun.

8

Ukpiqtuanjuruat Aatchuihat

¹ Uvvaasriin aniqatiut, ilitchuqsritqugipsi iluaqqutrisaanik Agaayyutim qaisanjanik ukpiqtuanjuranun Macedonia-mi. ² Ihuilliupaurağalanğamin inuqsriullapiağaluaqhutinlu quviatchaugillapiaqtut, taatnaqhutin aasiin tigungmataipiagniqsut suuramiknik. ³ Piyumiñaqtutilaağmikni aatchuğuurut, sipitluguunniin uqautigaluaqtinatın. Uqagiyumiñağiga taamna. ⁴ Uqapsaaqtuiñağaatigut ikayuutitlasrisrukhtin savaakun Agaayyutim iñuiñi. ⁵ Aatchuutiqatut niğiuğingisaptigun, sivulliuplugu qaitlutin inmiknik Agaayyutmun uvaptiknunlu Agaayyutim pisuhagun. ⁶ Uvvaasriin tiliugikput Titus aullağniinjaniksimaupmaun naatchaqtuaquplugu taamna savaallataq akunnapsitni. ⁷ Aasriin pillautagniqapsi supayaakun—ukpiqsrihikunlu, uqautrihapsigunlu, ilisimatikunlu, piyummatiqalikunlu, piqpaksrihapsigunlu uvaptiknik—taatnamik tigungmataitqugipsi aatchuihikun. ⁸ Tiliuqhiñgitchuna aatchuqulusri. Uuktuagukkiga piqpaksrihigsi ilumutuupiaqmanaan aatchuğummatiqalipsigun, ⁹ takku ilitchuğigiksi iluaqqutrisaa Atannapta Jesus Christ-ñum. Sumik ayuqsrangitchaluaqhuni, piqutigiplusri unitchai umialgutini ikayuğiaqhusri inuqsriuhagun. ¹⁰ Uvva uqautigisrukkiga aatchuihpsigun. Nakuutlukkayaqtuq ilipsitni naatchupsin aullağniikkaqsi ukiutqik, takku sivulliuplusri aatchuihikunlu piyummatiqalikunlu. ¹¹ Kiikaa, naatchiun naannialhanunaglaan aullağniikkaqsi uqiutqik piyummatiqaqapsi, aatchuğusri pisuqtilaapsitni pigikkapsitni. ¹² Aatchuğupsi piyummatipsigun taamna aatchuun akuqtuyunaqtuq Agaayyutmi. Agaayyutim aatchuitqugaasri pigikkapsitni, aasriin piginğisapsitni. ¹³ Nunurisunğitchipsi aatchuihigmun qagavriuraaqtillogich atlat aatchuihikun. ¹⁴ Pakma sippakuuqtuaqtusri. Taatnamik ikayuğisigaasripsuuq inuqsraligupsi. Iñupayaagli piqagumuq inuğikkağmiñik. ¹⁵ Aglausimaruatun uqaligni itna, “Iñuk katitchivaahaktuaq sippakuutlaitchuq, aasriin iñuk katitchivaahangitchuaq inuqsraqangitchuq.”

Titus Piqatinilu

¹⁶ Quyagigiga Agaayyun qaitchiruaq Titus-mun piyummatmik piyummatigikkaptun ilipsitñun. ¹⁷ Ilumutun Titus-ñum akuqtuğaa pitchuksaagutvut. Utlagupiağatağasri. Sivunniqsuq taavrumina inmiñik. ¹⁸ Tuyuqaqmiugut aniqatmik piqasriqlugu nangautiqaqtuamik iluqaitni ukpiqtuanjuruani quliaqtualhagun tusraayugaagiksuamik. ¹⁹ Aasriisuli, ukpiqtuanjuruat piksraqtaaginigaat iglauqatigitqupluta ilaanun tikiutiguptigin taapku aatchuutit maniich. Savaaqahaptigun taavrumuuna kamasruğikput Atanguruuq Agaayyun aasriin ilisimanaqsiplugu ikayuğiyumatiqput. ²⁰ Qaunatqiağiguktugut kisumununniiñ iñunmun pasritqungitluta analahaptigun taapkunina mikturuanik aatchuutininik. ²¹ Piyummatiqatugut nalaunñaruakun, kisan Atanguruam qinihthani ingitchuaq aglaantuuq qinihthani iñuich. ²² Piqasriqhutik taapkuak iññuk tuyuqaqmiuguttuuq aniqatiptiknik. Uuktuagaluqaqtigu akulaiqlugu ilitchuğigikput ukpiğnaqtuanjutilaana. Pakma piyummatinipsaaqtuq ukpiğiliutipiaqhusri. ²³ Nallipsi apiqsruutigikpaun Titus, piqatigigiga savaqatigiplugu ikayuğihaptikni ilipsitñik. Nallipsipsuuq apiqsruutigikpagik atlat aniqatiuvuk, uqqiraqtigigaik ukpiqtuanjuruat, aasriin kamasruğaak kamanautaa Christ-ñum. ²⁴ Taatnamik qiniqtitchumagiksi ukpiqtuanjuruapayaanun piqpaksripihigsi uqqiraqtinik suli nalaunñaha nangaqapsi taapkununa.

9

Iirat Ukpiqtuaqatinun

¹ Iitchuḡigiga aglaktuksraunḡisilaaga uumuuna aatchuutitigun pisigilugich Agaayyutim iñui. ² Atakkii ilisimagiga ikayuiyumaiqsi. Uqautigillautaqsimagipsi ukpiqtuanuruanun Macedonia-mi ilipsi ukpiqtuanuruasii Achaia-mi itqaniaḡnilusri aatchuuti-laapsigun uqutqik. Piyumalaahipsigun iñugiaktuat aḡalataurur aatchuisukhutin. ³ Aasriiñ aullaqtitkitka aniqatiuvut. Itqanaitqugipsi aatchuiḡiksrapigun. Uqautigillautagipsi itqanaitkisiñiplusri. Aasriiñ taamna piilaanutqunḡitchiga. ⁴ Aasriiñ Macedonia-ḡmiut agḡiqpata maligluna iitchuḡigumitruḡ itqanaiñḡisilaaqsi, kannutchakpiaqtugut, ilipsip-suuq, nalupqinaiqsruutigilaanikmipkaqhusriḡu uqaḡillautaqhusriḡu. ⁵ Tarra isrum-miqsunḡa aniqatiuvut pitchuksaagukḡugich tikitquplusri sivuani agḡiḡiksrapta. Ilinisa itqanaiyaḡisigaat akiqsruutigikkaqsi, sulii aatchuḡummatiaqagipsi nunurausrunḡaqasri.

⁶ Itqaḡlugu una, iñuk nautchirriiruaq iñugiapiangitchuanik nautchiaksranik katitchiñiaqtuq iñugiapiangitchuanik, aasriipsuuq iñuk nautchirriiruaq iñugiaktuanik katitchiñiaqtuq iñugiaplaiaqtuanik. ⁷ Iñullaa aatchuḡli sivunniutaagun isrummatmi, tigungmatigalugu pisunḡaqani sulii nunurikkausrunḡaqani. Agaayyutim piqpagigaa iñuk aatchuḡuuruq quviasrukuni. ⁸ Aasriiñ Agaayyutim aatchuḡumiñḡaasri sipillugu inuḡikkaqsi, ataramik sippakuuqtualiqusri. Aasriiñ aatchuutiksraqatlasrigisirusri savaallautapayaanun. ⁹ Aglausimaruatun Agaayyutim uqaḡhani,

“Nunniuḡti siamitmatun, iñuk aatchuiñiqsuq suuraḡmiñik siqñataitḡuni inuqsraqtuanun. Taapkua itqaḡigisigaat ilaan ihuaqputaa taimuna.” *Psalm 112:9*

¹⁰ Agaayyun aatchuḡuuruq nautchiaksranik nautchirriiruamun qaḡqiamiglu niḡiksranik. Taatnatun ilaan iñugiaksiñiaḡai suurat piḡikkasri aasriiḡi aatchuutitlasriyumagiksi atlanun inuqsraqtuanun. ¹¹ Inuqsrangigñiaqtusri supayaakun tigungmataiḡipsigun. Tarra savaaptigun iñuich quyyatiqaḡniaḡaat Agaayyun. ¹² Savaapsi ikayuḡaluḡniḡai inuqsriugluqtuat Agaayyutim iñuḡi, aglaan taavrumuunaptuuq iñugiaktuat quyyatiqaḡallapiḡniaḡaat Agaayyun. ¹³ Savaapsigun nalupqinaigñiaḡiksi ukpiqsriḡiqsi Christ-kun, aasriiḡi iñuich ikayuusriaqaqtuat nangḡisigaat Agaayyun tupiksriḡapsigun tusraayugaḡiksuumik sulii tigungmataiḡapsigun ilinḡitḡun sulii iluḡanḡitḡun atlanun iñunun. ¹⁴ Aasriiñ iniqsruutiniḡaasri piḡatigisrukhusri pisigiplugu kamanaqtuaq ihuaqputaa Agaayyutim qaيسانḡa ilipsitḡun. ¹⁵ Quyyan illi Agaayyutmun uqautigilgunaitchuatigun aatchuutaigun.

10

Paul Patchisaiñiruaq Savautriḡiḡmiñi

¹ Uvaḡa Paul. Inḡigipsi Christ-ḡum agḡanaiḡiḡmigun piisaanḡiḡmigunlu. Taluqsraliḡuunigipsitḡa piḡatau'ama ilipsitḡi, aglaan piḡataunḡitḡama ilipsitḡi taluqs-raiñḡipluna tuyuqtuutipkun. ² Nunuriyumiñaitchipsitḡa taluqsraitquluna nayuutiguma ilipsitḡi. Sivunniqsunḡa akilliliqsuḡukḡugich tamatkua uqaqtuat iñuuniusriqaḡniḡluta nunam iñuisun. ³ Iñuuniḡaluḡḡapta timigikkaptigun anḡyanḡitchugut nunam iñuisun. ⁴ Anḡyautivut anḡyautiḡinḡitchai nunam iñuiñ, aglaan atuḡikput Agaayyutim sanḡiqpauranḡa akiḡiplugich iluḡaisa tamatkua akilliliqsuutiruat [tusraayugaḡiksuumun]. ⁵ Piyaḡquḡtaḡivut uqavaḡutipayaat niaquqtusriḡhatlu iñuich takku taatnatchich iñuich sappugutaurut atlanun iitchuḡiḡiksranḡatniñ Agaayyutmik. Isrummitqiksitkivut iñuich Agaayyutikun tupiksritlasriḡlugich Christ-mik. ⁶ Anasriñḡuqsaiḡhiñḡaḡuqtugut tupiksruutaitchuanik, iitchuqsripqauragupta tupiksriyumaiḡipsitḡik ilipsitḡik.

⁷ Qiñiḡhiñḡaqtusri sunik qaḡhiñakun. Kiñapayaaq ukpiqsriñḡumi piginiḡuni Christ-ḡum isrummatigitiḡliun. Piginigumi Christ-mun taatnatuntuuq pigipmigaatigut Christ-ḡum. ⁸ Uqavigaḡutigillakkaluḡupkuunniñ sanḡiḡitiḡiq

Agaayyutim qaisaṇa uvaptiknun kannusruutigiyumiñaitchiga. Ilaan uvaptiknun ikayuqugaasri makitatlasritquplusri Christ-kun. Taavruma sanṇiqutiqaḥum piyaquqtaqtitchumiñaitchaasri. ⁹ Iqsisaaḡunḡitchipsi tuyuqtuutipkun. ¹⁰ Iṇaṇich iñuich uqaḡniqsut, “Tuyuutmiñi uqalguruatun ittuq, aglaan nayuutikami irrusriqaḡuuniqsuq sayaitchuatun, uqautriḥhasuli suilatun itluni.” ¹¹ Taatnatchich iñuich isrummatigilitruṇ una, aglaan savaaḡisruugivut uqautigikkavutlu aglakkavutlu inṇapta naagaqaa piiñṇapta. ¹² Iḷaliqsuutiyumangitchugut tamatkununa iñuñnun unniñ atriliummatiluta uqaḡuuruuanun nakuuniraaḡhutiṇ. Uuktuutiqaḥiñiaqtut inṇmiknun naipiqtuutiḷutiṇlu. Kanjqsaiḥiqtiṇ qiñiqtitkaat uuktuutigiaqsi'aminṇ avatmun naipiqtuutiqaqsi'aminṇlu. ¹³ Uqavigaaḡḡunḡitchugut uvaptigun aglaan uqaviutigilḥiñiaḡikput savaaksriusriaqput Agaayyutmiñ; taavrumuuna ukpiqsritlasrirusri savaaptigun. ¹⁴ Qaṇṇaḷautrangitchugut uqaqapta ilaḡinipḷusri savaaptikni. Takku tikiutiqaḡaḡikput tusraayugaaḡiksuaq Christ-kun ilipsitñun. ¹⁵ Uqaviutigingitchikput atlat iñuich savaaṇat. Aglaan niḡiugaḡigikput una, ukpiqsriḥiqsi sanṇisikpan siamitlasrigisigikput tusraayugaaḡiksuaq avanitchiapsitñun ittuanun. ¹⁶ Quliaqtuaqatlasrirugut tusraayugaaḡiksuamik nunaaqqiñi atlani. Uqavigaaḡutigisrunḡitchikput savaaḡianikkaṇat atlat iñuich nautchiivṇmikni. ¹⁷ Iñuk uqavigaaḡniḡumi, uqavigaaḡutiqaḡli Agaayyutmik kisanik. ¹⁸ Agaayyutim akuqtuumatḷaitchaa iñuk uqavigaaḡtuḷaḡ inṇmiñik nakuuniraaḡhuni aglaan ilaan akuqtuḡisigaa iñuk nakuugikkani.

11

Paul-lu Uqqiraqtinṇuaqtuallu

¹ Uvvatuq Agaayyutikun anuqsrutuuraallaksitṇa kinnanaaqtuatum itkaluaḡniḡuma. Anuqsrutillaṇniapiaqsitṇa! ² Takku siqñagipiḡipsi Agaayyun siqñaqsrpmatun ilipsitñik. Atriaqtusri ipqitchuatun ilaqtatnikkumaaqtuatum qaiññiakaptun atautchimun ilaqtatiksramun, taamna Christ-ṇuruq. ³ Nuyuaqqutigipsi isrummatisi qaayugṇaqsiviaqtut sulī killukuḡutipkakkauviaqtusri ilumutuuruamiñ piqḡaksriḥḡmiñ Christ-mun, atripḷugu nimigiaq kinnitñiktuaq Eve-mik pisaasruḡmigautmigun. ⁴ Uvvaami iñuk aḡḡiḡuni quliaqtuagaqsiḡpan atlamik Jesus-mik quliaqtuagṇisaptiknik, naagaunniñ akuqtuigupsi atlamik Irrutchimik tusraayugaaḡiksuamiglu akuqtuagṇianikkapsitñiñ, pitchiḡiaḡisiruatum irrusriqaqtusri. ⁵ Kiñulliqḡianḡunḡiḡasrugiruna tamatkunakṇa qaukḥiunasrugiplutiṇ uqqiraqtauruaniñ. ⁶ Iḷisaqsimaruatum uqaqtaulḡuitḷaluḡuma, ilisimaruna sumik uqaqtilaamnik. Qiñiqtitkikput taamna nalupḡinaiqḷugu ilipsitñun supayaakun. ⁷ Killuqsautauṇiqḡa uvaṇnun atmuktiqama kivigukhusri quliaqtuagṇiragaluna tusraayugaaḡiksuanaṇik Agaayyutim akiḷaaḡḷuna? ⁸ Ivayaqtuiruna atlaniñ ukpiqtuanuruaniñ akuqtu'ama ikayuutaatnik savautriḥksraptiknun ilipsitñik. ⁹ Nayuutiḷamni ilipsitñi, inuqsriuliqama ihuilluqtitchiñḡitchuna kisumikunniñ. Aniqatiut aḡḡiḡaminṇ Macedonia-miñ qaitchaat inuḡikkapayaaḡa. Supayaakun akiyausrungitchuna ilipsitñun. Qaunatqiaḡikkisigiga taamna. ¹⁰ Christ uqaḡuupmatun ilumutupiaq taatnatuntuuq uqaḡipmigiga ilumutuuruḷaḡ. Kia-unniñ iñuum nunaṇani Achaia-m nutqaqtitchumiñaitchaa uqavigaaḡutiqaḡiḡa quliaqtuaqama akiḷaaḡḷuna. ¹¹ Suvaata quliaqtuaqḡik akiḷaaḡḷuna? Piḡḡaḡingṇiñvisi? Agaayyun ilisimaruq piḡḡaḡillaḡiaqtilaapsitñik.

¹² Savaaḡikkaḡa savaaḡituiḡaḡisigiga, [amiami quliaqtuaqtuiḡaḡḷuna akiḷaaḡḷuna]. Taavrumuuna nutqaqtitchukkitka tamatkua uqavigaaḡtuḷat savaaḡaḡniḡḷutiṇ Agaayyutim savaaṇanik, tuvrapiḷaḡḷugu uvagut suraḡaḡiḡput. ¹³ Taatnatchich iñuich taṇiḡiḷaakun uqqiraqtaurut. Kinnitñiṇniaḡikun savaaḡaḡtut, qiññagḡikkun atlanṇuḡuurut ilipḷutiṇ uqqiraqtaḷisun Christ-ṇum. ¹⁴ Taatnaluasru! Uvvataḡḡu tuṇḡaḡaḡ inṇmiñik qiññanikaḡuupmiuq israḡulḡatun qaumam. ¹⁵ Taatnamik quviḡusruutiksraunḡitchuq

tuungaam savaktai qinñaniktaqpata nalaunñaruahum savaktaisun. Isruksrautaataimani gu nalliusriaqagisiruq maligullugu savaañat.

Paul-ñum Nagliksaağutaa Uqqiraqtaupluni

¹⁶ Uqautitqiglapsi, isrummatiginasritña kinnanaaqtuatun inniñuna. Kinnañaagnigaluagupsitña akuqtuqsitña taatna, uqavigaaqtuallakkumuñali mikiruumamikunniñ. ¹⁷ Uqautigikkağa tamanna pitqutigingitchaluağaa Atangum Agaayyutim. Uqavigaaqama kinnanaaqtuatun ittuna. ¹⁸ Qiñiqługich iñugiaktuat uqavigaağutiqağuułhat nunakñaqtanik sunik, uvañaptuuq uqavigumiñaqmiuna. ¹⁹ Takku anuqsrutirağigisri quviagipluguunniñ kinnanaaqtuat, ilipsitñik isrumatunivagillapiaqhusri. ²⁰ İlatchiğupmıusri iñuum savaktaagrugipmasri, aqsaktuaqmasrılu kinniplıusri, nunurırağaqmasrılu savautitqupluni, kamañağnıraaqman, suksraunğıqmasrıunniñ patıktuqmatun kigiñapsıgun. ²¹ Isrumasrugnaqtusrılu sayaitchuanıunıpluta sulı taatnatun anılatchiñğıñıñıpluta. Kanñunağniapısa! Kiñapayaaq taluqsraitłuni uqavigaatlapman, taatnatuntuuq piyumiñaqmiuna—uqaguraaqtuñasuli kinnanaaqtuatun. ²² İlinich Hebrew-ñunıqpat? Uvañaptuuq. İlinich Israel-aagmiunıunıqpat? Uvañaptuuq. Kinıviagiñıqpagich Abraham-ñum? Uvañaptuuq. ²³ İlinich savaktıgıvıgıch Christ-ñum? Uvañaptuuq, aglaan savaktıllautautluktuna ilinıtñiñ—uqagugaaqtuñasuli kinnanaaqtuatun. Savaaqatlukmiuna sakuullapiaqłuna, isiqtakatautlukmiuna, ipıqaqtuqsıupmiuna atqunaq, tuqqutıtqayaqtaqłuna iñugiaktuami. ²⁴ Tallımaniaglaan ipıqaqtuqsıuruna Jew-ñuruaniñ, malğukıpiani ipıqaqsagñıgni inullakługu atautchımik. ²⁵ Piñasrunıaglaan anaumıksıuruna anautanik, atautchımi mıluqtukkaupluna uyagañnik, piñasrunıaglaan umıaqpaiyaqtautıpluna, unnuaglı uvluglı naaplugik tiktaupluna tağıumi, ²⁶ akulaiqługu iglaułamni navıanaqtuakuaqłuna ulıqpañniñ tiglinınaqtıniñlı, navıanaqtuakuaqłuna Jew-ñuqatımñiñ Jew-ñungıtchuanıñlı, navıanaqtuakuaqłuna nunaaqqiñı suviksrılaamılu tağıumılu, navıanaqtuakuaqłuna tamatkunakña tanığılaakun anıqatauruaniñ, ²⁷ mınguqtaagugataqłuna sakiqnağlı iglutuqługu, akulaiqługu sıñıktuanğıqłuna, niğısuksıupluna imıguksıuplunaılu, iñugiaktuami niqıksrıillıuqłuna, atnuğaiıllıuqłuna itrıgruami. ²⁸ Avataatıgun tamatkua sut kigiñıñıgvıgırağıgıga uvlugagıpman isrumaalıutıqakıga ukpiqtuanıuruanun. ²⁹ Nallıqsi sayaitman ukpiqsrııgımgıgun, uvañaptuuq ikpıgıpmırağıgıga sayaiıllıułha. Nallıqsi killuqsaqıtıtaupman qınıqautısrıugıtka taatnaqtıtchıruat. ³⁰ Uqavıgaaqtuksrauguma, uqavıgaağutiqağniagtuna tamatkunıña qınıqtıtanıñık sayairrutma. ³¹ Agaayyun Aapagıkkaña Atannapta Jesus Christ-ñum, iñuıch kamaksruqtaksrağıkkanañat qanañavak taimuna, ilısimaruq sagluuqtuanğısılaamnik. ³² Damascus-mıitnama, kavanañata umıalgum atıqaqtuam Aretas-mik qaunaksrılıqsugaa nunaaqqa Damascus-ñum tıgurautqupluna. ³³ Aglaan ikıpluna aguupmanmun atqaqtıtkaatña igalıkun katchımi aasrıñ annaktıtluna ilaaniñ.

12

Paul-ñum Qiñıquuraañı sulı Agaayyutim Sagviqsıtanı

¹ Uqavıgaaqtuapsaalıktuksrauruna sunnautıgıngıtchalanıñaan. Aglaan uqautıgıniagıtka qınıquuraat sut Atanguruam sagviqsıtanı. ² İlisımagıga anun ittuuaq Christ-kun. Akımiagıuutaiłat ukiut pianıkmata mayuutrauruq piñayuatnun qılaıch. (Tımituummaan naagaqaa timaiłaaqhuni nalugıga, aglaan Agaayyun ilısimaruq.) ³ Sulı ilısimagıga taamna anun mayuutrautilaanıanik inaatnun ayuruat. (Tımituummaan naagaqaa timaiłaaqhuni nalugıga, aglaan Agaayyun ilısimaruq.) ⁴ Aasrıñ taamna anun aullautıkkaukama pakmuna, tusrauruq sunik uqagılgunaitchuanık uqautchımıgun, sulı iñuum uqautıgırağıngısañıñıñ atlanun. ⁵ Uqavıgaağutıgıyumiñağaluagıga

pisigilugu taamna iñuk, aglaan uqavigaagumiñaitchuña uvapkun, kisanik sayairrutipkun. ⁶ Aasriñ uqavigaatlagaluaqñu, kinnaqtuatun itchungitñu, uqagnaqtuñu ilumun ittuamik. Pakmaaglaan uqangiñsuña taatna. Ilipsitñun isrumagitluqungitchiga avataagun qinikkaqsi naagaqaa tusraakkaqsi uvamniñ. ⁷ Suli atchiksuaqupluñu tamatkunuuna quvinaqtuatigun sagviqsautigun uvañnun, kakitlagnaq qaisauruq timinnun. Taamna kakitlagnaq uqqiraqtigigaa tuungaum. Ilaan nañniñaña kamasraaqungitñu uvamnik. ⁸ Piñasruniaglaan ikayuqtisriuğaluaqtuñu Agaayyutmun, taamna pilguirrutiga piiquplugu uvañniñ. ⁹ Uqautiñhiñañaña, “Ihuaqqutriñña naamaruq ilipnun, takku saññiga naamasrisuuruq sayaiñliuqavich.” Taatnamik quyagiliutipsaagiga pilguirrutiga, Christ-ñumli sañña itchumuqu uvañni. ¹⁰ Taatnaqñu Christ piqutigiqlugu quviasruguruñu sayaiñliuñmi, pisaayugautauñmi, sakiqñuñmi, nagliqsaaqñuñmi, ihuñliuqñuñmi, takku sayaiñliuqama sayakturuñu.

Paul-ñum Isrumaaluutigigai Ukpigtuanñuruat Corinth-mi

¹¹ Uqaqtuñu kinnaqtun uqautikapsi tamatkunña, aglaan ilipsi uqaqusraaqñu taatnatun. Ilipsi uqagiraksrağaluapsitña nakuuruakun. Atakkii kiñulliqpiañuñu inğitmiñu tamatkunakña uqqiraqtillautauñitçapsitñiñ, suuñitçaluññağma. ¹² Iñitçhuqutai uqqiraqtiaqtuam savaañurut akunnapsitñi anuqsrukun, iñitçhuqutitigunlu quvinaqtuatigunlu suli saññipluni savaatigun. ¹³ Qanuqñusri piviagñiññivisi atlatun ukpigtuanñuruatun nañitaqangitñama ilipsitñik iñuuniutiksrapkun? Natqigusrimaallaññaqñitña killukuagñasrugigupsitña.

¹⁴ Piñayuatni tikitqattañhiñaagñuñu ilipsitñun. Akiyaayumiñaitchuña ilipsitñi, takku pakaagangitçhuña sunik pigikkapsitñik aglaan ilipsi, taatnatun ililgaat sunnañniutriruksraungitçhut añaayuaamnik, aglaan añaayuaat piraksrağigaiç ililgaatñ. ¹⁵ Quyyatigipiagiga ikayuutitigai supayaakun qaisimaaqñuñu ilipsitñun. Uvvami piqpagiliutillapiagñiğupsi taatnatun, piqpagiraksrağigipsitñaptuuq. ¹⁶ Iñisimagaluaqñusri, natmaungitçhuña ilipsitñi, aglaan ilasri uqaqtut iñiñipluñu pisaasruqtuatun manniugitñiññağnipluñu ilipsitñiñ kinnisipkun. ¹⁷ Ivayaqtuğniqñisi nalliatigun iñuktigun tuyugirağakkapkun ilipsitñun? ¹⁸ Pitchuksaagiga Titus utlaqupluñu, suli piqasriqlugu aniqatmik iñisimakkapsitñik. Titus-ñum ivayaqtungitçhaasri, takku isrummatiqagtuguk iñuunniusriqaqñunuk atiruamik. ¹⁹ Tuyuutipta isrumapkağuknağasriñu kiuniağnipluğich akitñautiñich iñisautriññu. Uqaqtugut sivuğaañi Agaayyutim takku savautigikput Christ. Piqpagikkamañ, iluqaagun savaagikkaptigun makitammaagiksitqugikput ukpiqsriñiqsi. ²⁰ Anayasruutigigiga utlakkupsi iñuuniaqiangiññasrugilusri alğasruutigikkapkun suli itmilñu niğugingisapsigun. Anayasruktuñu uqavaagñasrugalusri, siqñakkutiqağasrugalusri, qiniğusri, iğitçtusri, piğiitçhuakun uqautikkutitlusri, sañurrutitlusri, qutçhigikun niaquqtusriñu, atausriummataiğusriñu. ²¹ Anayasruktuñuñu utlatqikkupsi, Agaayyutimnun atchiksillapiatçhiksrağa sivuqğapsitñi, takku qirratiginiagitka iñugiaktuat killuqsaañiqtuat sivuani isrummitqinñiurasruñaqatñ uvuñanunaglaan qaayugñaqtuamiñ, sayuñagñiñli, suli timim pisuñnautaañi malinñuğutiqlutñ.

13

Aquñiich Kiliktuutit Iñammiuğutitlu

¹ Uvva piñatçhigitka utlautiğma ilipsitñun. Itqagilugu, “Kiñaunniñ iñuk pasikkutiqaqpan iñuñmun iñisimariqaqtuksrauruq malğunnik naaga piñasrunik nalupqisrunğitçhuanik ilumutuuhagun patchisim.” ² Kilianikkipsi nayuutikama tuglani, aasriñ kiligukkipsi aglaktigun nayuutiñiğamni. Uqautianiksima'apsi taimmani uqautigitqinñiagiga iluqañitñun killuliqiruanun sivuani: utlautitqikkuma qağanayaagñuñiñaitçhut. ³ Nalupqinağukkiksi Christ-ñum uqağuuha uvapkun. Nalupqinağumiñagiksi umuuna, Christ-ñum silğiqsuqmasri sayaitçhuanğitçhuq, aglaan saññiqapiaqtuq

ilipsitñi. ⁴ Kikiaktuutraukami sayaitkaluaqtuq, aglaan iñuutqiksitkaa Agaayyutim sanñimigun. Taatnatuntuuq sayaitchaluaqtugut ilaatun, aglaan ilitchuǵipkaǵipsi iñuuniaqtilaaptiknik Agaayyutim sanñiagun Christ-tun. ⁵ Qanuqitilaaqitchi uktuǵusri ilipsitñik iñuugaluaqmañaapsi ukpiqsriñikun. Iisimangitpisiuñ Jesus Christ itilaaña ilipsitñi? Qiñiǵnaqtinniaǵiksi agaayyutikuǵupsi –ukpinñuǵisuaǵupsi. ⁶ Aglaan uvvatuq ilitchuǵisriuñ agaayyutikuaqtilaaqput. ⁷ Agaayyutigipsi savaaqaqunǵitlusri pigiitchuamik. Qiñitlutqunǵitchikput nalaunñaniluta. Aglaan savaaǵiraksraǵigiksi nalaunñaruq, inuqtuutigaluaqmatun ilirugutunniñ. ⁸ Takku akilliǵisunǵitchikput ilumutuuruq aglaan savañhiñaqtuqut pisigiplugu ilumutuuruq. ⁹ Quviasrugaqtugut sayaitñapta aasriñ sanñisi'apsi. Iniqsruutigipsi nalaunñasripkatqihksraqsigun agaayyutikualipsigun. ¹⁰ Taatnaqñuñ aglakkitka tamatkua nayuutingitñama ilipsitñi. Utlautianikkuma suammatisrunǵitlusri atuqapku sanñiqutiqañiq Agaayyutim qaisaña uvañnun. Taavrumuuna sanñiqutiqañikun makitatqugipsi, piyaqquqtaǵunǵitchipsi taavrumuuna.

¹¹ Aniqatiumaan, aqulliuplugu, uvvatuq Agaayyutim maliguaǵlisi. Ihuaqsruǵlugich piqutisri kamagilugillu pitchuksaǵutitka, anǵutlusri avatmun qiñuiññaqautilusriñ, Agaayyutimli piqpaksriruam uvaptiknik qiñuiññaqaqtitchiruamlu nayuǵumagaasri. ¹² Paǵlatisritchi avatmun kunigutmik ipqitchuakun piqpakkutihikun. ¹³ Agaayyutim iñupayañiñ nayaanñanik tuyuǵasri. ¹⁴ Uvvatuq ihuaqutrisaan Atanǵuruam Jesus Christ-ñum, suli piqpaksriñhan Agaayyutim, suli piqataulhan Ipqitchuam Irrutchim nayuǵlisi.

Paul-ŋum Tuyuutai Galatia-ġmiunun

¹ Uvaŋa Paul. Uqqiraqtaunġitchuŋa iñuich pisulhatigun. Aglaan Agaayyutim Aapauruam anipkakkana Jesus Christ tuqunaruaniñ piksraqtaagigaana tuyuġipluŋa uqqiraqtautqupluŋa. ² Aglaktuŋa taavrumiŋa tuyuutmik ukpiqtuanuruapayaanun Galatiami. Ukpiqtuanuruat aniqatit uvani tuyuqmiut nayaanjanik. ³ Uvvatuq Agaayyutim Aapagikkapta suli Jesus Christ atannapta ihuaqutillaŋniagliŋi suli tutqiksillusi. ⁴ Jesus qaitchuq inmiñik piqutigiplugich killuqsautivut annautisukhuta marrumakna pigi-itchuamiñ iñuuniahiptikniñ maligutlugu pisulha Agaayyutim Aapagikkapta. ⁵ Taatnamik Agaayyun kamagilakput taimuŋa. Amen.

Tusraayugaagiksuaq Atautchiiñauruq

⁶ Uvaŋa kaŋiqsiñiaġukkiga una, Suvaatatai ayaktiġniqpisiun Jesus akuqtuinjanikapsi sivuani anniqsuqtiksrauplugu. Ihuaqutrihiġmigun tuqluġaasi piqatautquplusri ilaani Christ-kun, aglaan naalaġnirusi atlamun tusaayugaagiksuumun. ⁷ Uvva, atlamik tusaayugaagiksuumik piitchuq! Aglaan ilaŋisa iñuich alapititkaasi atlanjuqtaġniaqluġu tusaayugaagiksuaq Christ-kun. ⁸ Quliaqtuaġutigipsi tusaayugaagiksuumik nalaunjaruakun. Aglaan ilaŋisa iñuich uqautiġaasi atlanjuqluġu. Uvagut naagaqaa isaġulgum qilaŋmiñ uqaġiguptigu atlanjuqluġu nalaunjanġitchuq. Agaayyutim piyaqquġligich quliaqtuaqatuaat atlanjuqluġu. ⁹ Uqautiġitqinñiaġiga uqautiġikkaġa sivuani, Quliaqtuaqaliqput tusraayugaagiksuumik nalaunjaruakun akuqtukkaqsi, aglaan atlat iñuich quliaqtuaġiġaat atlanjuqluġu. Agaayyutim suksraunġiqsinniaġai taatnatchich iñuich qaŋapak taimuŋa. ¹⁰ Quliaqtuaġikapku tusraayugaagiksuaq quliaqtuaatlaitchuŋa quyalisuhiñiaġlugich iñuich. Savaktauruŋa Christ-mi. Taatnaqluġuasiñ pisuqtilaaptun quyalisuhiñiaġiga Agaayyun. Uvaŋa quyalitñinjanġitchuŋa iñunjanik.

Qanuqhuni Paul-ŋum Uqqiraqtiguqtilaana

¹¹ Aniqatiumaan, ilitchuġitquġipsi uumiŋa, tusaayugaagiksuaq quliaqtuaġikkaġa iñunjanñ inġitchuq. ¹² Atakkii akuqtunġitchiga iñunjanñ, naagaqaa kia-unniñ ilisautinġitkaana, aglaan akuqtuġiga tusaayugaagiksuaq Jesus Christ-ŋum sagviutipmaŋa. ¹³ Tusaagiksi qanusiutilaġa iñuk iñuunjaġma Jew-ŋuruat ilitqusiatigun. Pisuqtilaaptun nagliksaaqtitatka ukpiqtuanuruat Agaayyutmun suli piyaqquġniaqluġgich ilunjuktaitluŋa. ¹⁴ Kamaksritlukluŋa Jew-ŋuruat ilitqusiatnik iñugiaktuaniñ iñuqatiumniñ, piyummatigillapiaqluġu ilitqusiat sivulliapta. ¹⁵ Agaayyutim ihuaqutrihiġmigun piksraqtaagigaana savautitqupluni anigaluaqtitnaŋa. ¹⁶ Nakuunasugigaa sagviiġiksrani iġniġmiñik uvamnun quliaqtuaġitquplugu tusaayugaagiksuaq Jesus-mik Jew-ŋunitchuanun. Taatnaqluŋa ikayuqtisiunitchuŋa iñunjanñ. ¹⁷ Jerusalem-munitchuŋa taapkununa uqqiraqtaunaniktuanun sivumni aglaan qilamiksrollapiaqluŋa Arabia-muktuna. Kinuagunaasii utilġitchuŋa Damascus-mun.

¹⁸ Jerusalem-muktuna pinasut ukiut aquatigun qiñiġiaqluġu Peter nayuutipluŋaasiñ ilaani akimiani uvluni. ¹⁹ Qiñinġitkitka atlat uqqiraqtit kisiaŋ James, nukatchiaġikkaŋa Atanġuruam. ²⁰ Aglaatka sagluuqtuanunitchut. Sivugaani Agaayyutim uqaqtuna ilumutuuruamik. ²¹ Kinuagun Syria-muktuna Cilicia-munlu. ²² Ukpiqtuanuruat Judeami ilisimanġitkaatna kigiñapkun. ²³ Ilinisa tusaalhiñiaġaatna itna, "Taamna iñuk nagliksaaqtitigikkaqput sivuani piyaqquġniaqluġgulu ukpiqutvut aglaan pakma quliaqtuaġiliutinigaa ukpiqqun inmiñik." ²⁴ Aasiñ ilinisa nangaaat Agaayyun piqutigipluŋa.

2

Paul-ŋum Akuqtukkauha Atlanun Uqqiraqtinun

¹ Aquatigun akimaigūutailat ukiut Jerusalem-mun utilgitchuṅa piqasiqluṅa Barnabas-mik, suli aullautripluṅa Titus-mik. ² Aullaqtuṅa Agaayyutim aullatqiqupmaṅa. Sivulliuqtauruat ukpiqtuanuruani suksraagitñitqunḡitkitka quliaqtuaḡianikkamnik suli quliaqtuaḡianiakkamnik. Taatnamik ilitchuḡipkaḡitka tusaayugaagiksuamik quliaqtuaḡikkamnik katimmatillakmatṅa. ³ Kia-unniñ nunuriñianjtkaa tuvaaqatiga Titus nalunaitṅutchiqulugu Jew-ṅuṅitkaluaqtitlugu. ⁴ Iḷanisa ukpiqsriṅṅuaqtit Titus taatnaquniḡaat. Iḷaliutiniqsut nalunautchiplutiṅ naipiqtuḡniaḷhiñaqhuta. Iḷitchuḡisukkaat patchisaiḷiqput Jesus Christ-kun Jew-ṅuruat maligutaksrañitñiñ. Aasriñ savaktaagrugiliutitqigugaatigut Moses-ṅum maligutaksraiñun. ⁵ Taatnaqugaluaqtitluta malinḡuḡutingitchugut takku iñuuniaqplusi maligullugu ilumutun tusaayugaagiksuaq. ⁶ Tamatkua kamagikkauplutiṅ sivulliuqtauruat ilaraḡainitchut sumik quliaqtuaḡikkamnun. Taamna nipliuttutigigiga atakkii uvamnun taapkua sivulliuqtauruat itmiut atlatun iñuktitun. Sivugaani Agaayyutim kiñaanñiñ nakuutluṅitchuq atlaniñ iñuṅniñ. ⁷ Aglaali ilitchuḡigaat Agaayyutmun uvaṅalu Peter-lu quliaqtuaqulipuk tusaayugaagiksuamik, uvaṅa Jew-ṅuṅitchuanun aasiḷi Peter Jew-ṅuruanun. ⁸ Agaayyutim Peter uqqiraqtigūqtitkaa Jew-ṅuruanun, suli uqqiraqtigūqtitluṅa Jew-ṅuṅitchuanun. ⁹ James-lu Peter-lu suli John, kamagikkauplutiṅ sivulliuqtauruat, ilitchuḡigaat Agaayyutim qaitchiḷha uvamnun uumiṅa savaaqahḡmik. Akuqtuqhunuk ilaligaatiguk uvaṅalu Barnabas-lu. Tarra anḡutirugut quliaqtuatlasiplunuk tusaayugaagiksuamik Jew-ṅuṅitchuanun aasiḷi ilinich Jew-ṅuruanun. ¹⁰ Inḷhiñāḡniqsut itqagitquplugich inuqsraqhutiṅ ukpiqsriṅṅuṅat Jerusalem-mi, taatna taamna piyummatigisuugaluakkaga atuumatquplugu.

Paul-ṅum Natqiksruḡaa Peter Antioch-mi

¹¹ Aquagun Peter Antioch-mukman akillilḡigiga iñugiaktuat ukpiqsriṅṅuṅat takkuatni atakkii killukuagñiqsuq. ¹² Itnauvva Peter killukuqtuq. Peter Antioch-mun aggianikman niḡiqatausuugaluagñiqsuq ukpiqsriṅṅuṅuplutiṅ Jew-ṅuṅitchuani. Aglaan ilanich James-kuayaat tikitmata Peter-m iqsigiliutiniḡai iñuich isumaqatuuat iñuṅnun nalunaitmiutchiḡuḡugich. Taatnamik Peter piḡñiqsuq inmiñik Jew-ṅuṅitchuaniñ niḡiqatiniḡaiḡugillu. ¹³ Atlat Jew-ṅuṅuplutiṅ ukpiqsriṅṅuṅat ilaliutiniqsut Peter-mun niḡiqataunḡaiḡhutiṅ Jew-ṅuṅitchuani taimmaasriñ ukpiṅṅuaqtigūqhutiṅ. Unniñ Barnabas malinḡuḡutipmiñiqsuq Peter-mun. ¹⁴ Iḷitchuḡikapku iñuunianḡiḷhat tuvraḡlugu ilumutuuruṅa tusaayugaagiksuam uqautigiga Peter sivugaatni iluḡanisa, “Jew-ṅugaluqutun aglaan iñuuniaqtutin Jew-ṅuṅitchuatun. Suvaatami nunurivigich Jew-ṅuṅitchuat maligutचितquplugich Jew-ṅuruat atuiḷhatnik?”

Jew-ṅuruatlu Jew-ṅuṅitchuatlu Anniqsuqtaurut Ukpiqsriḷikun

¹⁵ Iḷumutuullapiaqtuq Jew-ṅuṅupluta animaliqput, makunatituṅiḷaaq Jew-ṅuṅitchuatun killuqsatitun. ¹⁶ Agaayyutim nalaunḡasripkaḡumiñaitkaatigut inmiñi tupiksriḷhiñāḡupta maligutaksramik, aglaan nalaunḡasripkaḡniḡaatigut ukpiqsrigupta Jesus Christ-mik kisianik. Taamna nalupqinaigigikput. Taatnaqhuta ukpiḡigikputtuq Jesus Christ, aasiñ ukpiqsriḷhiñāḡupta Jesus Christ-mik Agaayyutim nalaunḡasripkaḡniḡaatigut. Agaayyutim nalaunḡasripkaḡumiñaitkaa kiñapayaaq nalaunḡasuktuaq Agaayyutmi tupiksriḷhiñāḷhagun maligutaksramik. ¹⁷ Isummatigilakput una, tunḡavigiguptigu Christ ilaanun nalaunḡasripkaquluta sivugaani Agaayyutim, ilitchuḡiraupmiugut killuqsatunipluta atriplugich iluḡaisa Jew-ṅuṅitchuat. Taamna qinḡititpa Christ-tuuq killuqsatuniplugu? Naagapiagataq, taamna ilumutuunḡitchuq. ¹⁸ Aglaan una ilumutuuruq, uqautigiqqaapku maligutaksraq iluanñiñiplugu aasiñ aquagun uqautigitqilḡitlugu nakuuniplugu, taatnaqama navguiriguqtuṅa. ¹⁹ Atakkii maligutaksrakun tuḡuṅaruṅa maligutaksramun. Pakma iñuutlasiruṅa Agaayyutim iñuutqutaagun. Christ-mi kiki-aktuutiqatauruatun piṅuṅa. ²⁰ Taatnamik uvaṅaunḡiqsuq iñuuruq, aglaan pakma

Christ iñuuruq uvamni. Iñuullamni timipkun iñuullapiaqtuᵇa ukpiqsriᵇhapkun Iḡñinjanik Agaayyutim. Piḡpagigaᵇa suli qaitchipᵇluni iñuudḡmiñik piḡutigipluᵇa. ²¹ Ayaᵇitkiga Agaayyutim iḡuaḡqutriᵇha. Iñuk nalaunᵇasritᵇlasiñiḡpan Agaayyutmi tupiksriᵇhiñahḡmigun malḡgutaksranik, Christ-ᵇnum tuḡuᵇha inuḡnanḡitchuḡ.

3

Maliḡutaksrat naagaḡaa Ukpiqsriᵇiḡ

¹ Galatia-ḡmii, kinnauruasii! Kia aᵇatḡuaḡpasri? Quliaḡtuḡaḡutigipsi nalupḡi-naillapiaḡḡuḡ tuḡuᵇhagun Jesus Christ-ᵇnum sannḡḡutami. ² Iḡitḡuḡisruḡtuᵇa uumiᵇa ilip-sitñiñ, akuḡtuḡḡipsiun Ipḡitḡuaḡ Irrusriḡ tupiksriᵇḡsigun malḡgutaksramik? Naagga! Tusraagiksi tusraayugaḡḡisuaḡ ukpiḡiplugulu, taatnaḡḡusi akuḡtuḡḡiksi Ipḡitḡuaḡ Ir-rusriḡ. ³ Aullaḡniiḡḡaaḡḡuḡ Agaayyutikuḡḡisi Ipḡitḡuaḡkun Irrutḡhikun, suvaata sivut-mugukḡisi pakma sanḡḡipsigun? Taamna kinniḡtaullapiaḡtuḡ! ⁴ Nagliksaḡḡutiḡaḡtusri piḡigipluḡu tusraayugaḡḡisuaḡ. Suillaamun itpat? Ukpiqsriᵇḡisi atugumiñaitpa? Taat-niitḡaitḡuḡ! ⁵ Agaayyun qaitḡhiva ilipsitñun Ipḡitḡuaḡmik Irrutḡhikun tupiksriḡkapsi malḡgutaksratigun? Naagga! Agaayyutim qaitḡhigaasri Ipḡitḡuaḡmik Irrutḡhikun savakhuni quviḡnaḡtuḡanik akunnapsitñi atakkii tusraakapsi tusraayugaḡḡisuaḡmik ukpiqsriḡrusri.

⁶ Abraham-tuuḡ ukpiqsriᵇḡisuaḡ Agaayyutmik. Taatnaḡḡuḡ Agaayyutim akuḡtuḡḡiḡaa nalaunḡaruḡḡipluḡu. ⁷ Taavrumuuna ilitḡuḡitḡlagiksi aullaḡvipiaḡaḡḡilaanḡ Abraham-mik—iñuich ukpiqsriḡruat Agaayyutmik tunḡaviḡiplugulu. Tamatḡua aullaḡvigigaa Abraham. ⁸ Agaayyutim sivuniksriḡḡutiginiḡaa aglausimaruat uḡaḡhatigun nalaunḡasriḡkaḡḡniḡḡipluḡich iñuich ukpiqsriᵇḡhatigun. Taatnaḡḡuḡ Agaayyutim quliaḡtuḡaḡḡutiniḡaa Abraham tusraayugaḡḡautamik inḡḡaan, itnaḡhuni, “Iñupayaḡ nanipayaaḡ ikayuusriaḡaḡisuruḡ ilipkun.” ⁹ Abraham ukpiqsriᵇḡisuaḡ taavrumiᵇa. Taatnaḡḡuniasii ikayuusriaḡaḡtuḡ. Taatnatuntuuḡ tamatḡua ukpiqsriḡruat Abraham-tun ikayuusriaḡaḡisuruḡ piḡataulutinḡ ilaani.

¹⁰ Aglaan iluḡatinḡ iñuich niḡiugaḡaḡtuḡat nalaunḡaruḡḡusruḡhutinḡ sivuḡaani Agaayyutim tupiksriᵇḡhiñahḡmiktigun malḡgutaksramik nuyuaḡnaḡtuami piyaḡḡuḡviḡmi ittuḡ. Aglausimaruḡ Agaayyutim uḡaḡhiñi itna, “Kiñapayaḡ atuiñḡitḡuaḡ supayaamik aglausimaruanik makḡḡaaniñi malḡgutaksram piyaḡḡukkaugisuruḡ piḡutigipluḡu tupiksriᵇḡḡiḡi.” ¹¹ Taamna nalupḡinaitchuḡ kiñaanñiñ iñuk nalaunḡasriḡkaḡḡumiñaitḡuḡ sivuḡaani Agaayyutim tupiksriḡunipsuuḡ malḡgutaksramik, takku uḡautikkaurugut Agaayyutim uḡaḡhiñi, itna, “Iñuk nalaunḡaruḡ sivuḡaani Agaayyutim iñuugisuruḡ ukpiqsriᵇḡkun.” ¹² Aglaan iñuk tupiksriḡruat malḡgutaksramik [Moses-ḡnum qaisanḡamik] tunḡaviḡanḡitḡuḡ ukpiḡḡutmik. Takku aglausimaruḡ Agaayyutim uḡaḡhuni itna, “Iñuk tupiksriḡruat malḡgutaksram inḡisruaḡipayaakkanḡanik iñuugisuruḡ.” ¹³ Tupiḡiyumiñaitḡaptigu malḡgutaksrapayaḡ Agaayyutim patchisigigaaḡḡuḡ tuḡḡtuḡḡluta, aglaan Christ-ḡnum tasuḡaaḡḡuḡ Agaayyutim atanniiḡhuniñ inañiutitḡmigun uvaptiknun. Aglausimaruḡ Agaayyutim uḡaḡhiñi itna, “Iñuk naktitauruaḡ napaaḡtumun taamna taiyuanḡḡuutitḡiuruḡ.” ¹⁴ Taatnaḡḡuḡ Jesus Christ-kun taamna ikayuusriaḡ tikiumaniḡsuḡ Jew-ḡnuḡitḡuapayaḡanun Agaayyutim akiḡsruutigikkaᵇa Abraham-mun. Iñupayaḡ tunḡaviḡaḡhiñḡaḡtuḡ Christ-mik akuḡtuḡisuruḡ Ipḡitḡuaḡmik Irrutḡhikun Agaayyutim akiḡsruutigikkaᵇanik.

Maliḡutaksratlu Akiḡsruutaalu Agaayyutim

¹⁵ Anḡatiumaanḡ, uvva urrakusraun iñunḡmikḡaḡtaḡ, iññuk akiḡsruutimḡmik aglau-tiplutik suli nalupḡinaiyasriḡḡuḡ avatmun, nalliaknikunñiñ suksraaḡumiñaitḡaa taamna inillaksimaanḡtuḡ sivunniugun naagaḡaa atanḡḡuḡumiñaitḡuḡ. ¹⁶ Agaayyun akiḡsruutiqāḡnisuaḡ Abraham-mun kinḡvianḡiñunlu. Agaayyun nipliñḡitḡuḡ itna,

“Kinjuvianun” iñugiaktuanun, aglaan nipliqsuq, “Kinjuviapnun” atausriuruamun. Taamna atausriq Christ ittuq. ¹⁷ Una itnautigikkağa, Agaayyutim maligutaksraña qaisauruq 430 ukiut pianikmata nalupqinainaniqqaagtitudu akiqsruutaa Abraham-mun. Agaayyutim sivunniugutaa Abraham-mun nalupqinaiyausiqqaagtitudu suksraakkauyumiñaitchuq, atrilugu iñuum anigutaa nalupqinaiyaqsimaruaq suksraakkauyumiñaitmatun. ¹⁸ Uvva Agaayyutim aatchugniaqpatigut akiqsruutigikkañanik tupiksriñhiñagupta maligutaksramik? Qañaa, taatniingitchuq! Agaayyutim aatchuutiginiğaa ikayuusriaq Abraham-mun inillaksimaaniktuakun akiqsruutmigun.

¹⁹ Supayaaq tunñaviqaqpan ukpiqsriñigmun, suvaata maligutaksraqaqpisa? Maligutaksraq ilłatauniqsuq aquagun tikkuagutitquplugich iñuich navguisaatnik maligutaksramik. Maligutaksraña Moses-ñum iñuich maligutaksraqigaat aggigñiañhanunaglaan kinjuvianuruam akiqsruutauruam. Israğulgich qaiññigaat maligutaksraq akunnigutauruamun, aasriili tikiutiniğaa iñunñun. ²⁰ Aglaan akunnigutauruag inuqnanğitchuq atausriñhiñaq iñuk itman. Aasriiñ Agaayyun atausriuruq taamna.

Suvaata Maligutaksraqaqa?

²¹ Uvvaasriiñ maligutaksraq akitñaummatiniqpa akiqsruutaiñun Agaayyutim? Taatniingipiaqtuq! Tarra maligutaksram qaitchitłaniqpagich iñuich iñuukigmik, ilmun nalaunnatlanayaqtugut Agaayyutim sivuğaañi maligutchiñaptigun taavrumiña maligutaksramik. ²² Aglaan taatniingitchuq. Agaayyutim uqalhan uqautiniğaa iñupayaaq tigutaanuniplugu killuqsautmi. Agaayyun aatchugunniqsuq akiqsruutigikkagmiñik iñunñun piqutigiplugich ukpiqsriñhatigun Jesus Christ-mik. Aatchuutigisunniğaa tamatkununa tunñaviqaqtuanun ilaanuñhiñaq.

²³ Taamna ukpiqqun tikitchaluaqnagu tigutaaginiğaatigut maligutaksram. Patchisaiqsimaitchugut ukpiqqutim tikiññiañhanunaglaan. ²⁴ Maligutaksram ataniginiğaatigut aggigñiañhanunaglaan Christ-ñum. Tarra Christ agqiñman tunñavigiaqsigikput Christ anniqsuqupluta killuqsautiptikniñ. Taatnaqlugu Agaayyutim akuqtuğaatigut nalaunnasripluta ukpiqsriñaptigun Christ-mik. ²⁵ Aasriiñ pakmapak ukpigumiñaaqsikapta Christ-mik ataniqanaiqsugut maligutaksramik. ²⁶ Taatnamik igñigiliutigaasri Agaayyutim tunñavigikapsiun Christ Jesus ukpiqsriñipsigun. ²⁷ Iluqasri paptaakkaukapsi atausriñnuqataurusri Christ-mi, atiplusri Christ-mik liilaa. ²⁸ Atlagiñaiqsut Jew-ñuruatlu Greek-ñuruatlu, savaktaagruillu patchisaitchuatlu, anutitlu ağnatlu. Iluqasri atausriñnuqataurusri Christ Jesus-mi. ²⁹ Taatnamik, piginiqpasri Christ-ñum Abraham-ñum kinjuviağipmigaasri, sulipsuuq piññaktaaginiaqmigiksi Agaayyutim akiqsruutigikkaña.

4

¹ Ilallaglagu uumiña itna, igñiq paitchaktaaksrautilik ililgaanunñagmiñi atlakaungitchuq savaktaagrunmiñ, iñuqagaluñnaisa suurat inmiñun. ² Ililgaanunñagmiñi qaunaksriqaqtuq analatiaqahuniñu tikiññiañhanunaglaan piviksram aapañan inillakkaña. ³ Taatnatuntuuq uvagut. Ililgaanunñapta silam analarritaisa analatmigaatigut piguğaluaqata. ⁴ Aglaan pivik inillaksimaruaq tikitman, Agaayyutim tuyugigaa igñigikkani. Christ animaruq ağnakun maligutaksrakuaquplugu. ⁵ Agaayyutim tuyugigaa tasuguklugich analatittuat maligutaksramun, atakkii Agaayyutim igñigitqugaatigut ilaanun. ⁶ Ilmun Agaayyutim igñigigaasri. Taatnaqlugu Agaayyutim tuyuginiğaa Irrusia Igñigmi uummatiptiknun, taamnaasriiñ tuqluqhuni, “Abba, Aapañ.” ⁷ Taatnaqhutin Agaayyutim pisuhagun savaktaagruungiqsutin, aglaan Agaayyutim igñigigaatin, aasiiñ igñiginiqpatin tarra paitchaktaaksrautiligunniqsutin.

Paul-ñum Isrumaaluutiginiğai Galatia-ğmiut

⁸ Inilgaan ilitchuqsrigaluaqasri Agaayyutmik savaktaagruurusri tamatkununa ilitqusriñun agaayyutaungitchuanun. ⁹ Aglaan ilitchugigiksi Agaayyun—naagauvva

ilumun Agaayyutim ilisimagaasri –suvaatami utigukpisi sayaitlutin atugumiñaitlutinlu aňalarrutaiñun silam? Savaktaagrutqigukpisi tamatkununa tigutaanulusri?
 10 Qaunaksrugisi uvlut, tatqich, ukiutlu surağagviich! 11 Naviasruutigipsi savahhiñagasrugaluña piilaamun.

12 Aniqatiumaan, injiqsruğipsi uvaptun ilitquplusri, [amiami niğiugaqaqasri anniq-suğiakrsapsitñik tupiksriłipsigun maligutaksramik,] atakkii ilınaruña ilipsisun, [amiami tiliñgitchipsi maligutchiquplusri Jew-ñuruat maligutaksranitñik]. Innağma ilipsitñi pimaqluktanğitchipsitña. Suvaatami pimaqluktağukpisitña pakma? 13 Itqagingitpisiunjami atniğñalığa pilguirrutiaqaluña quliaqtuaqama tusraayugaagiksuamik ilipsitñun sivul-ligmi? 14 Atniğñautiga itkaluanñaan uukuatagutauruatun ilipsitñun iñugluagingitchipisitña nağgugingitluñalu, aglaan akuqtugipsitña israğulgatun Agaayyutim, naagaunniiñ Christ Jesus-tun. 15 Taimani qanutun quviasuktigivisi! Piyumiñagnigupsi iraiğayaqtusri aasriiñ iriliutilugik uvanñun. Itqallagağigiga. Suvaata isrummatigivisitña atlanjuqlugu pakma? 16 Pakma uumiksriirigugniqpik ilipsitñun uqautikapsi ilumutuuruamik? 17 Tamatkua atlat iñuich maliguaqtigiliutisukkaasri, aglaan taamna nakuungitchuq. Tamatkua ak-illiliqsuqugaasri uvamnik maliquplutin ilinich kisimin. 18 Nakuugaluqaqtuq isrummatig-illautagağitñi aglaan kisan ikayuutaukpan. Taamna nakuuruq ataramik, nayuu-tihamnihiñangillaq ilipsitñi. 19 Ililgaanuruasrii! Isrumaaluutigillapiagipsi igñisuktuatun nanirrutiaqmatun. Kipiqtuqtun ilumun Christ-ñum Irrusria naamasitquplugu ilipsitñi. 20 Uvatuq nayuutilaña ilipsitñi pakma atlanjuqlugulu uqausriğa ilipsitñun. Qanuqsau-siupiallaktun ikayuutauniksrapkun ilipsitñun.

Atrikusaun Hagar-kunlu Sarah-kunlu

21 Iasri aňalatitqiguktut maligutaksramun. Uqautisritña, tusraatlaitpisiun sumik Agaayyutim uqaqtılaña maligutaksram makpiğaanani? 22 Aglausimaruq Abraham malgunnik igñiqagñiplugu, ilaqataa savaktaagrükun ağnakun aasrii ilaqataa patchisaitchuakun ağnakun. 23 Igñiña savaktaagrükun ağnakun aniruq iñuich piquariatigun. Aglaan igñiña patchisaitchuakun ağnakun aniruq Agaayyutim akiqsruutaagun. 24 Taapkuñiña atrikusautiaqtun. Tarra taapkuak ağnak ittuk malguktun sivunniugutauruaktun. Atausriq sivunniugutauruq maligutaksrauruq Agaayyutim qaisaña igğigmiñ atiliniñ Sinai-mik. Iñuich iñuuruat taavrumuuna sivunniugutauruakun ittut savaktaagrutatun. Aasriiñ ağnaq atilik Hagar-mik taamna sivunniugutauruatun ittuq. 25 Taamna Hagar ittuq igğisun Sinai-tun Arabia-mi ittuatun. Hagar atriqaqmiuq marrumiña nunaaqqimik Jerusalem-mik. Taavrumatun iñuich savaktaagrurur atakkii aňalatitlutin maligutaksramun. 26 Iqlua sivunniugutauruq patchisailaahuruq Agaayyutim qaisaña Christ-kun. Aasriiñ ağnaq atilik Sarah-mik taamna sivunniugutauruatun ittuq. Taamna Sarah atriqaqmiuq Jerusalem-mik qilañmiittuamik aakaupluni iluqaqtikni. Taavrumuuna iñuich patchisaitchut atakkii aňalatitlutin Christ-mun. 27 Takku aglausimaruq Agaayyutim uqałhani:

“Quviasrugini ağnaaq qitunğitlaitchuatin!

Atuğini quvianakun nipitusilutin,

igñisuktuam atniğñananiq iglutunğitchuatin!

Atakkii ağnaq suksraakkauruq qitunğaqatluñniaqtuq

taavrumakña ilaqatiaqatuamiñ.”

Isaiah 54:1

28 Aniqatiumaan, pakma aňalatinaiqsusri maligutaksramun. Ililgaagiliutigaasri Agaayyutim Isaac-tuntuuq piqtutigiplugu Agaayyutim akiqsruutaa. 29 Aglaan inilgaan igñiq aniruq pisulhatigun iñuich piyuaqligñiqsuq igñigmik aniruamik Agaayyutim Irrutchigmigunlu pisulhagunlu. Pakmanunaglaan taatnatunsuli ittuq. 30 Sumik Agaayyutim uqałha uqaqappa? “Aullaqtirrun savaktaagrükun ağnaq igñiñalu, takku savaktaagrükun ağnam igñiña paitchaktaqatauruksraungitchuq igñiñani

patchisaitchuam aḡnam.” ³¹ Taatnaqhuta, aniqatiumaan, ililgaagिंगित्चातित्गुत savaktaagruum aḡnam, aglaan pigigaatigut patchisaitchuam aḡnam.

5

¹ Christ-ḡnum patchisaikkagigaatigut. Taatnaḡusri makitavigisriun payanaḡusri iḡnuk patchisaiqsamaruatun, savaktaagrugiliutitqinḡiaqasri maligutaksramun!

Iḡuuniaḡitchi Atanḡiqsamaruatun

² Naalaḡnisitchi! Uvaḡa Paul ilitchuḡitqugipsi uumiḡa: nalunaitḡutchiqsitkupsi Jew-nuruatun nalaunḡapkaḡniaḡasugalusri sivuḡaani Agaayyutim, Christ-mun anniqsuqt-ingiḡḡiqsusri. ³ Kilitqilḡitchiga kisupayaaq iḡnuk nalunaitḡutchiqsittuaq: Taamna iḡnuk tupiksriuksrauruḡ iluḡaitḡnik maligutaksranik. ⁴ Nalaunḡasipkaḡtausukkupsi Agaayyutim sivuḡaani tupiksriḡpsigun maligutaksramik, tammaigiksi Christ anniqsuutri suli piinaniḡhusri ihuaḡqutaaniḡ Agaayyutim. ⁵ Aglaan uvagut, niḡiugaḡigikput Agaayyutmun nalaunḡasripkaḡsiliḡqput inḡmiḡi ukpiqsriḡiptigun. Taamna utaḡḡigikput ikayuutaagun Ipḡitchuam Irrutchim uvaptikni ittuakun. ⁶ Tunḡavigikaptigu Jesus Christ kisian iḡuum nalunaitmiutaḡaḡhalu naagaḡaa nalunaitmiutaiḡhalu suutaungitchuḡ, aglaan ukpiqsriḡiq savaaḡaḡtuḡaḡ piḡpaksriḡikun.

⁷ Pillaḡtaḡaluaḡtusri tupiksriḡlusri ilumutuuruamik. Kia nutḡaḡtitpasri agaayyutikuḡiaḡhipsitḡi? ⁸ Aglaan nalupḡinaitchuḡ Agaayyutim tuḡḡuḡtigikkapsi nutḡaḡtingitkaasri. ⁹ Qaunataḡiaḡigluḡu ilisauttun naalaḡnikkaḡsi, takku itnaḡsamaruḡ “Mikiruuram puvlaksautim puvlagataḡtittaḡigaa iluḡaan ḡaḡḡiaksraḡ.” ¹⁰ Nalupḡisuutigingitchiga Atanikun isrummatiaḡḡniaḡtilaaḡsi uvaptun isrummatiaḡapmatun. Agaayyutim anasiḡḡuḡsaḡniaḡaa iḡnuk avatvaḡtitchiruḡaḡ ilipsitḡnik, kisuugisikpan. ¹¹ Aniqatiumaan! Suvaata Jew-nuruat piyuḡaḡuḡaaḡpatḡa? Quliaḡtuḡaḡingigiga iḡuum nalunaitḡutchiruksrauḡha. Taamna ilumun inniḡpan ihuillaḡutiḡaḡayaitchuḡa iḡnuḡnik quliaḡtuḡaḡama Christ-ḡnum tuḡuḡhanik sannigutami. ¹² Uvvatuḡ tamatkua akatchiruḡaḡ ilipsitḡnik iḡruiglich inḡmiknik.

¹³ Aniqatiumaan, Agaayyutim patchisaḡaasri. Taatnamik killuliḡitqinḡiaqasri kaḡiḡruaḡtapsigun, aglaan piḡpakkutiḡikun savautilusri avatmun. ¹⁴ Tarra kamagigiksi iluḡaan Agaayyutim maligutaksraḡa iḡnuukapsi uumuuna, “Piḡpagiyumagiḡ iḡuuniaḡatin iliptun ililugu.” ¹⁵ Aglaan atniaḡutigupsi pisaanḡtiaḡsilusriḡu avatmun, ḡaunataḡiaḡigitchi! Piyaaḡuḡtautiniaḡtusri avatmun taatna piḡupsi.

Savaḡa Ipḡitchuam Irrutchim Naagaḡaa Savaḡa Kaḡiḡruaḡtam

¹⁶ Uumiḡa uḡautigipsi, Ipḡitchuamun Irrutchimun aḡalatitchiun iḡnuuḡiqsi. Taatnaḡupsi malinḡuḡutiyumiḡaitchusri kipiḡniugutaiḡnun kaḡiḡruaḡtam. ¹⁷ Takku kaḡiḡruaḡtam kipiḡniugutai akitḡnaummatirut kipiḡniugutaiḡnun Ipḡitchuam Irrutchim, suli kipiḡniugutai Ipḡitchuam Irrutchim akitḡnaummatirut kipiḡniugutaiḡnun kaḡiḡruaḡtam. Taapkuak iḡluliugutiruk avatmun. Taatnamik patchisaḡiḡitchusri pitḡaillaḡugich sut pisukkaluakkasri. ¹⁸ Aglaan Ipḡitchuamun Irrutchimun aḡalatitnapsi, aḡalatiḡaḡḡiqsusri maligutaksramik. ¹⁹ Kaḡiḡruaḡtam malinḡutraḡtitkaatigut sayunahiḡmun ilaḡatiḡaḡaluaḡumi, atlatuḡiḡmun ilaḡataitkaluaḡumiḡu, ḡaayuḡnaḡiḡmunlu, aḡalalḡuiḡiḡmunlu uvaptiknik, ²⁰ putḡataliḡmunlu aanguanun, aḡatkuuḡiḡmunlu, uumikkutiḡiḡmunlu, sanmisihḡiḡmunlu, siḡḡnatuḡiḡmunlu, ḡatmiksaahḡiḡmunlu, uḡavaaḡuḡiḡmunlu, avgumaḡiḡmunlu, inḡmikuḡutmunlu, ²¹ piḡatuhḡiḡmunlu, iḡnuḡaḡtuḡiḡmunlu, imiliḡuḡiḡmunlu, pivaḡaḡtautigiḡplugu quviasruḡniaḡiḡmunlu suli atlanik taatnatun ittuḡanun. Uḡautianikkaluaḡmigiḡipsi sivuani, aasriḡni kilikkipsi pakma, itna, tamatkua taatna piruat itkumiḡaitchut Agaayyutim aḡaayuḡautaani. ²² Aglaali Ipḡitchuam Irrutchim piḡpaksriḡkaḡaatigut quviatchaḡiḡiḡmiglu, tutḡiutmiglu, manimmiḡutmiglu, ihuaḡḡutriḡiḡmiglu, nakuuḡiḡmiglu, tuniqsimmatihḡiḡmiglu, ²³ piisaanḡiḡiḡmiglu suli aḡalataḡuḡiḡmik inḡmun. Iḡnuk

iñuuruuq tamatkunuuna taluqsrağumiñaitchuq maligutaksramik. ²⁴ Aasrii tamatkua Christ-mun pigiliutipkaqtuat kikiaktuutiniğaat kanigruaqtat pisugruağutituummaan kipiñniugutituummaanlu. ²⁵ Iñuuniağvigiguptigu Ipqitchuaq Irrusriq, ki aňalatitta Ipqitchuamun Irrutchimun. ²⁶ Kamanağniłuta isrumaruksraungitchugut uvaptiknun, qinnaguksaagutingiguta avatmun siqñakkutingigutalu.

6

Ikayuutititchi Avatmun

¹ Aniqatiumaan! İlaksi anjuraukpan killukuakikun ilipsi aňalatittuani Ipqitchuamun Irrutchimun utiqtitaksrağigiksi taamna iñuk piisaangihikun. Aglaan qaunagilusri ilipsitñun, atakkii aniqusraaqtitpiaqmisi. ² Ikayuutititchi avatmun sakiqniuhigmun iligupsi, akiyautilusri avatmun uqumaiłliugutipsigun. Taatnağupsi tupigillapiağniağiksi maligutaksraq Christ-ñum qaisaņa. ³ Kiñapayaaq iñuk isrumagumi nakuutluñniłuni atlaniñ, suungiññağmi, kinnillapiaqtuq inmiñun. ⁴ Iñullaa naipiqtuğli inmiñun Agaayyutim sivuğaani surağalı nakuupmagaan. Suragağli nakuuniqpan isrumakkutigillautagañiaqtuq inmiñik. Kamasraağumiñaitchuğaasriñ nakuutluñniłuni atlaniñ. ⁵ Atakkii iñullaa isivğikkauniaqtuq iñuuniağmigun.

⁶ Iñuk ilisautikkauruag Agaayyutim uqalıñik qaitchiruksraupmiuq ilisautiruumun suurağmiñiñ. ⁷ Ukpiqsasasri, kia-unniñ Agaayyun mitautigiyumiñaitchaa, atakkii iñuk akuqtuiñiaqtuq taatnatun aatchuıhigmisun, atrilugu nunaliqiri katitchiñiaqtuq qanutchiñik nautchiikkağmiñik. ⁸ Taatnamik iñuk tunñaviqağumi inmiñun akuqtuiñiaqtuq piyaqquhigmik isruitchuamik, aglaan iñuk aňalatiqağumi Ipqitchuamun Irrutchimun akuqtuiñiaqtuq iñuuhigmik isruitchuamik. ⁹ Aasrii mingūutaiłlakput nakuurualiqihiq, takku qapinaitchupta Agaayyutim akiliiviksrañani akuqtuiñiaqtugut. ¹⁰ Taatnaqhuta, piviksraaqtilaaptiktun ikayuğlavut iñupayaat, suvaluk tamatkua ukpiqsriqataaurat.

Aqulliich Kiliktuutitlu Pağlatitlu

¹¹ Takkua, aglaich aglaatka anipiaqtut. Taatnağlugu ilitchuğitlasrigisi uvamnun aglaağitilaanitiñik. ¹² Iñugiaktuat Jew-ñuplutin ukpiqsriuat isrumatqugaasri nalaunñaniłutin tupigikamitruñ maligutaksraq. Aglaan nuyuağniqsut piyuaqsu-niağasrugalutin malikkumin Christ-mik kikiaktuutikkauruamik. Taatnaqhutin nunurigaasri nalunaitñutchiqplusri. ¹³ Nalunaitñutchiqurriruat malingitmigaat maligutaksraq. Naagauvva kimmutigigaat nalunaitñutchiłiksraqsi kamasraağutigilhiññağuklugu nalunaitñutaņa timipsi. ¹⁴ Aglaan uqavigaağutiqaqtuņa kisanik sannigutaagun Atannapta Jesus Christ-ñum. Christ-ñum tuqułhagun kikiaktuutriviñmi kanigruaqtat tuquñarut uvamni, sulı pakma kanigruaqtam aňalatlaiqluņa. ¹⁵ Tunñavigikaptigu Christ Jesus kisan iñuum nalunaitmiutaqalıhalu naagaqaa nalunaitmiutaiłhalu suutaungitchuq, aglaan iñuum anniqsuqsimalıha nutaamun iñuuhigmun Christ-kun. ¹⁶ İluqağmin aňalataaurat taavrumuuna nutaakun Agaayyutim piksraqtaağigai tamatkua iñuich, Israel-aagmiupiağugugich. Tamatkua Agaayyutim qinuiññañalu ilunñuktanalu pigigaat.

¹⁷ Uvakñaniñaglaan kia-unniñ iñuum pimaqłuutitqinğilıña, takku qilğut timimni qiniqtitkaat savaktaağruupluņa Ataniğmun Jesus-mun.

¹⁸ Aniqatiumaan, iluaqutrisaan Atannapta Jesus Christ-ñum nayugumagaasri. Taatnatuq.

Paul-ŋum Tuyuutai Ephesus-miunun

¹ Uvaŋa Paul, uqqiraqtigigaŋa Jesus Christ-ŋum pisuħhagun Agaayyutim. Tuyuġigitka ukua tuyuutit iñuiñun Agaayyutim Ephesus-mi tuniqsimaruanun Christ Jesus-kun. ² Uvvatuq Agaayyutim Aapagikkapta suli Jesus Christ Atannapta iħuaqqutillaŋniagli si suli tutqiksillusi.

Quviasaagŋusiat Christ-miñ

³ Quyalakput Agaayyun Aapaŋa Atannapta Jesus Christ-ŋum, qaitchirigikkaqput Christ-kun iluqaitñik ikayuutinik pakmakŋaqtauruanik. ⁴ Agaayyutim piksraqtaagigaatigut Christ-kun sivuani imma iñiqsigaluaqani nunamik. Piqpakstriħigmigun piksraqtaagigaatigut ipqitqupluta patchisaillutalu sivuġagmiñi. ⁵ Agaayyutim sivunniutimagaa tiguagukhuta inmiñun tumigilugu Jesus Christ, sivunniutimaplugu pisuħigmigun. ⁶ Nangaglakput Agaayyun atakkii iħuaqqutriñiqsuq uvaptiknik piqpagipluta Iğñigmigun piqpagikkaġmigun. ⁷ Christ-ŋum tasuġniġaatigut Agaayyutmun maqipkaqamiuŋ auni tuqquitipluta, suli Agaayyutim natqigutigaatigut killuqsautiptiknik uktuġnaġumiñaitchuakun iħuaqqutriħigmigun. ⁸ Taatnaqami atqunallapiaq iħuaqqutriñiqsuq uvaptiknik. ⁹ Agaayyutim isrumatupaġataqtuam suli kaŋiqsimaplugich supayaat sagviġaa nalunaqtuaq sivunniugutigikkani uvaptiknun. Ilaan sivunniugutigikkaŋa sivuani, Christ-ŋum taŋiġaa pakmapak. ¹⁰ Agaayyutim sivunniutimagaa, piviksraq nalautitpan, iñiqtapayaat qilaŋmiļu nunamiļu atautchimuquplugich Christ-mi Atanguruami supayaami. ¹¹ Christ-kun piksraqtaanurugut paitchaktuksraupluta akiqsruutigikkaŋanik. Atakkii Agaayyun savaaqagaqtuq supayaamik maligutlugu sivunniutigikkaġmigun. ¹² Sivulligigaatigut iñuich niġiugaaqtuat Christ-mik. Piksraqtaanurugut nangaitqupluta Agaayyutim kamanahhanik iñuuniaħaptigun. ¹³ Ilipsipsuuq taatnatun piruksraurusri, atakkii tusraagiksi ilumutuuruuq tusraayugaagiksuaq anniqsuġiapsigun. Ukpigianikapsiuŋ uqaliq Christ-kun Agaayyutim nalupqinaigaa Ipqitchuakun Irrusriagun akiqsruutigikkaġmigun iñugiliutitilaqsi, iñuktun nalunaitchiqmatun suuraġmiñik ilisimanaqsipkaqlugich pigitilaanitñik. ¹⁴ Taamna Irrusigiksuaq nalupqinaigutauruq Agaayyutmun qaitchigisilaanjanik akiqsruutigikkaġmiñik uvaptiknun suli piqagñaqtilaaptiknik taimanigu supayaanik akiqsruutigikkaŋiñik. Taatnaġuta nangaglakput kamaŋaqtuaq Agaayyun.

Paul-ŋum Agaayulha

¹⁵ Tusraagiga ukpiqsriħiqsi Atanguruamik Jesus-mik piqpakstriħiqsiļu iluqaitñik iñuiñik Agaayyutim. ¹⁶ Taatnaqluŋa nutqautingitchiga quyyatiqaliġa ilipsitñik, itqagiplusri ataramik agaayukama. ¹⁷ Iniqsruqtuŋa Agaayyutaanun Atannapta Jesus Christ-ŋum, kamaŋaqtuamun Aapamun. Uvvatuq ilaan isrumattuqtillisi ilisimatlasriļu suli kaŋiqsitlasriļu pisuħa. ¹⁸ Iniqsruqmiuŋa ilaanun aŋmaquplugich isummatisri qiñiquplugu qaumangaa, suli kaŋiqsipkaquplusri niġiukkamik ilaan qaisaŋanik uvaptiknun tuqluutmigun suli ilitchuġipkaquplusri inuŋaiħhanik kamaŋautim Agaayyutim iñuiñ paitchaktaagikkaŋatnik. ¹⁹ Iniqsruqmiuŋa Agaayyutmun ilitchuġipkaquplusri uktuġnaġumiñaitchuamik saŋŋianik ikayuqupluta ukpiqsriuranuruagut. ²⁰ Taavrumuuna kamaŋallapiaqtuakun saŋŋiagun Agaayyutim aŋipkaġniġaa Christ tuquħiġmiñ, aquvititluguasriiñ ilaan taliqpiŋmiñun qilaŋmi. ²¹ Agaayyutim Christ inillakkaa qaukliuplugu taapkunuŋa aŋalatchisiqapayaaqtuanun saŋŋiqaqtuanunlu suli atanipayaanunlu. Kiñaunniñ saŋŋiqatlukkumiñaitchuq Christ-miñ marrumani nunami naagaqaa taivrumanik tikitchuksrami. ²² Agaayyutim Christ

anjalatchipkaġaa supayaaniglu iñupayaaniglu nanipayaaq. Suli Agaayyutim Christ qaukligūqtitkaa ukpiqtuanjuruapayaanun, niaquq anjalatchikmatun timimik. ²³ Takku ukpiqsriuruapayaat Christ-ñum timigigai. Tamatkua naamapkaġaat Christ-ñum timaa atakkii Christ-ñum naamapkaġai supayaat nanipayaaq.

2

Tuquliġmiñ Iñuutġmun

¹ Iluqasri tuqunaruatun iñuktun itkaluaqtusri atakkii tupiksritłaitłusri Agaayyutmik killuqsaqhusri. Taatnamik Agaayyutim iñuutqiksitkaasri ilaan Irrutchikun imma. ² Taimani ilipsi tupiksrigaluaqtuani pigiitchuamik anjalatchirrutimik silami, malikługu iñuuniagūsria nunam. Taatnasriq irrusriq pakma savaktuqsuli tamatkunani iñuñni tupiksriñġitchuani Agaayyutmik. ³ Taatnatun iluqata iñuuniagaluaqtuani kimmutiġruanagun timipta, quyaliplugich pisukkanj timiptalu isrumaptalu. Atlatitun iñuktun tupiksriñġitchuat Agaayyutmik uvagut piyaqquġniaġaluaqtuani qinnautaagun Agaayyutim. ⁴ Aglaan Agaayyutim ilunñuktanjan kamañuqtuq suli piqpagillapiagñiġaatigut. ⁵ Tuqunagaluaqtitluta killuġmi iñuutqiksitkaatigut piqataupluta Christ-mi. Iħuaqutaagun anniqsukkaurusri. ⁶ Anjitiqiksitkaatigut tuqunaruaniñ piqataupluta Christ-mi suli aquppiqatautlasripluta irviani Christ Jesus-ñum qilañmi. ⁷ Taivrurmani tikitchuksrami Agaayyutim qiniqtitchukkaa uuktuġnaġumiñaitchuaq iħuaqqutriħi uvaptiknun aasriñ ilisimanaqsisukkaa qanutun piqpaksrillapiagtilaani uvaptiknik Jesus Christ-kun. ⁸ Iħuaqutaagun anniqsukkaurusri tumigiplugu ukpiqsriħiq. Anniqsutłaitchusri ilipsitñik. Aatchuusriaġigiksi Agaayyutmiñ. ⁹ Kiñuunniñ annautriħiħiñuñuñuñi inmiñnik savaallautaqaħiġmigun taamna iñuk uqavigaagutiqaġayaqtuq. Aglaan annautraunġitchusri savaallautaqaħapsigun. ¹⁰ Agaayyutim nutaagūqtitkaatigut Christ Jesus-kun nakuurualiqitqupluta. Agaayyutim sivunniġñiġaa inilġaanimma iñuuruksraupluta taatna.

Atausriñuqatigiħiq Christ-mi

¹¹ Itqagisiun inilġaan aniħiqsi Jew-ñunġitłusri. Jew-ñuruat nalunaitmiutħiġñiqsuat timimiknik qaħhiñakun taiyuutiqaġniqsut ilipsitñik nalunaitmiutaiħaanik. ¹² Itqaumalugu taimani atausriñuqatigiħaitkiksi Christ. Avakñaqtaurusri nunaqataunġitłusri Israel-aagmiunun, piqatautlasrimaiñħapsi Agaayyutim sivunniugutigiħkanjanik iñuñmiñun suli iñuunianħapsi niġiugaitłusri suli naluplugu Agaayyun nunami. ¹³ Aa, iħaatni unħasrikkaluaqtuasii. Aglaan pakma Christ Jesus-kun qallipkakkaurusri Agaayyutmun, tumigiplugu Christ-ñum auna maqipkakkauruaq tuqquťipmatigut. ¹⁴ Pakma iluqata qiniñiñħaqatugut Christ-kun. Jew-ñuruatlu Jew-ñunġitchuatlu atinġitmata uumikkutiplutiñ Christ-ñum atausriñnutlasipkaġai, siqumitkaa avgutauruam katchiñ tuqukami sannigutami. ¹⁵ Suutaunġiqsitkaa Jew-ñuruat maliġutaksrañja tillisituumaan. Atausriñuqatitkik Jew-ñuruq Jew-ñunġitchuaġlu malġuugaluħħakniñ. Taavrumuuna qiniñiñħaqatlasripkairuq. ¹⁶ Tuquliġmigun sannigutami Christ-ñum uumikkutiġiħħak tuqquťkaa ilauraagiiksitlugik iluqaaknik Agaayyutmun. ¹⁷ Christ agġiqsuq quliaqtuagħiaħuni qiniñiñħamik ilipsitñun Jew-ñunġitchuanun unħasrikkaluaqtuanun Jew-ñuruanunlu qanittuanun Agaayyutmi. ¹⁸ Tarra tumigiplugu Christ iluqamnuk tikitlasriġipuk Aapauruaq atautħikun Ipqitħuakun Irrutchikun. ¹⁹ Taatnaħusri avakñaqtaunġiqsusri iġlaanuplusriħu, aglaan nunaqatigiħiutigaasri Agaayyutim iñuñiñi suli Agaayyutim tupiqatigiħiutigaasri. ²⁰ Nappakkaurusri lilaa turvinatnun uqquiraqtit sivuniksriqiritlu. Jesus Christ piitħuillapiagħaqtuq uyaġaġigaa taavruma turvim. ²¹ Taavrumuuna makitatauruakun iluqani tupiq ipiqqiqsauruq payanaitłuni, aasriñ agaayyuvikpaguqsaiñħaqtuq iñiqtaupluni piqutigiħplugu Atanġuruq. ²² Ilaagun ilłataupmiusri tuppiamun Agaayyutim irvigikkanjanun ilaan Ipqitħuakun Irrusriagun.

3

Paul-ñum Savautigai Jew-ñungitchuat

¹ Uvaña, Paul, tigutaanuruña pisigiplugu Christ Jesus, quliaqtuaqtunakii tusraayugaagiksuamik Christ-kun ilipsitñun Jew-ñungitchuanun. ² Tusraañaniguknağiksi Agaayyutmun tilisitilaaga quliaqtuaqpluña ilipsitñun Jew-ñungitchuanun Agaayyutim ihuaqqutrisaanik. ³ Aglallaksimagaluaqtuña sivuani Jew-ñungitchuasi inugiliutitlapsitñik Agaayyutmun Christ-kun. Agaayyutim sagviğñigaa taamna nalunaqtuaq uvamnun. ⁴ Aasrii agliqigupsigin aglaatka puttuqsriñağiksi qanutun kanjisisiqatilaaga nalunaqtuanik Christ-kun. ⁵ Taimakñaqaña kiñuviağiich sivuptikni ilisimanğitchut taavrumiña nalunaqtuamik sivunniugutmik, pakmaasriñ Agaayyutim sagviğaa ipqitchuanun uqqiraqtaiñun sivuniksriqiraunijnunlu Ipqitchuakun Irrusriagun. ⁶ Uvvaasriñ nalunaqtuaq una, Jew-ñungitchuattuuq akuqtuitlasriplugich paitchaktaaksrautmik Agaayyutim akiqsruutigikkanik inuñmiñun, piqatchiutitlasriplugich timaanun Christ-ñum, piqatautlasriplugillu akiqsruutaani Christ Jesus-ñum. Jew-ñungitchuat pigiliutigaat iluqaan tamanna ukpigiliutikamitruñ tusraayugaagiksuaq Christ-kun ittuaq. ⁷ Agaayyutim savaktiksraqtaagigaaña uqautritqupluña marrumiña tusaayugaallautamik ihuaqquatikamiña uvamnun annautipluña sanñimigun. ⁸ Kamanaiññiqsrauruña iluqaitñiñ inuiñiñ Agaayyutim. Aglaansuli qaitkaa ihuaqqutriñi uvamnun quliaqtuağitquplugich inuñaiapiaqhutiñ ikayuusriaksrirtutai Christ-ñum Jew-ñungitchuanun, ⁹ suli inupayaat kanjitsitquplugich nalunaqtuanik sivunniugutmiñik. Agaayyutim inñiqsruam supayaanik Christ Jesus-kun iriqsimaagñigaa sivunniugutni aullağniilğatañhaniñaglaan nunam uvuñanunaglaan. ¹⁰ Pakma tumigiplugich ukpiqtuanuruat Agaayyutim sagviğukka sivunniugutni tamatkununa añalatchisiquqtuanun sanñiqaqhutiñlu qilañmiittuanun. Taavrumuuna kanjisiñağaat isrumatulha Agaayyutim atlaupluni inuñiaktuatigun. ¹¹ Taimakñaqaña Agaayyutim sivunniutiginiğaa sivunniugutni atuumapkağniagniplugu Christ Jesus-kun Atannaptigun. ¹² Pisigiplugu ukpiqsriñiqput ilaanik utlautitlarugut Agaayyutmun nalupqisruutailłuta taluqsrautaigłutalu. ¹³ Nagliksaaqtuña pisigiplugu quliaqtuaği tusaayugaagiksuamik ilipsitñun. Taatnaqñu inñigipsi qapiqtaqunğitlusri. Nagliksaağutriğiğaa ilipsitñik ikayuutigigisigiksi.

Piqpaksriñha Christ-ñum

¹⁴ Tamanna pisigiplugu sitquqñuña agaayuraqtuña Aapañanun [Atannapta Jesus Christ-ñum], ¹⁵ Aapauruamun ukpiqsriurapayaanik, qilañmiitpata naaga nunamiitpata. ¹⁶ Agaayuraqtuña Agaayyutmun inuñaiilapiaqhuni kamanautiqaqtuamun sayyiquplusri irrutchipsitñi ilaan Irrutchiğmiguñ. ¹⁷ Agaayuraqmikuña Christ nayuutitquplugu uummatipsitñi ukpiqsriñikun, suli iluqasri inuñisri kanñiquplugich payañaiğlugich piqpaksriñhani. ¹⁸ Agaayuraqtuña taatnatun kanjitsitlasritquplusri ukpiqsriurapayaatlu qanutun iraqtutilaanik, taktilaanaglu, ititilaanaglu, qutchiksilaanaglu piqpaksriñhan Christ-ñum. ¹⁹ Agaayuraqtuña ilitchuğitlasritquplusri qanuq urrautaitłuni piqpaksriñhanik Christ-ñum. Taamna piqpaksriñiq kamañqapaitłuni ilitchuğimmaagiksiyumiñaitkikput iluqaan. Iluqagmi iluqñauñhan Agaayyutim immiumaagñigaa inuñiqsi inuqsrañaiğlugu. ²⁰ Agaayyun inuñaiilapiaqhuni sanñiqaqtuq, aasriñ ilaan savaaqalha ataramik qaanjummatiruuq qanusripayaanun apiqsruutigitlakkaptiknun naagaunniñ isrummatigitlakkaptiknun. Taatnaqhuni savaaqatlaruq supayaanik uvaptikni urrautaitłuni sanñimigun. ²¹ Ukpiqtuanuruapayaat nangağlitruñ Agaayyun Christ Jesus-kun qañapak taimuña. Taatnatuq.

4

Atausiuhq Christ-kun Atautchisun Timitun

¹ Isiqsiviñmiittuñ a atakkii pigipluñ a Atanguruam. Agaayyutim tuqlugaasri. Taatnamik pitchuksaagipsi iñuutquplusri maligullugu Agaayyutim iñuutqurrutaanun ilipsitñun, ² atchigusri ataramik piisaangillusri lu, manimmisilusri avatmun sulii akuqtuutilusri piqpakktugitigilikun. ³ Pisuqtilaapsiktun atausriññuumaagitchi Ippqitchuakun Irrutchikun ilaanunkii atausriññuqtittusri qinñuññakun. ⁴ Agaayyutim tuqlugaatigut piqatigiqupluta ukpiqsriruani, taatnamik timaurugut atautchimik Christ-kun. Pakma atausriq Irrusriq nayuutiruq uvaptikni, iluqata niguganikhuta atautchiiñamik, ⁵ ataniqaqtugut atautchimik, ukpiqsriñiqagtugut atautchimik, paptaaqsiliqagtugut atautchimik, ⁶ Agaayyutiqaqtugut atautchimik Apaauruamik iñupayaamun, qaukligikkañat supayaat sulii savaktuq supayaakun sulii iñuuruq supayaani. ⁷ Atausriullaapluta aatchuusriaqaqtugut aatchuutinik maligutlugu iñuuaqutrisaa Christ-ñum. ⁸ Taatnaqlugu Agaayyutim nipliutigigaa uqakigmiñi,

“Mayuñniqsuq pakmuñ a

aullatripluni tigutaagikkañiñnik uumiksrin,
sulii qaitchiruq aatchuutinik iñuñnun.”

Psalm 68:18

⁹ Nipliqami “Mayuñniqsuq,” taamna qanuutauniqpa? Taamna itnautauruq uvva, mayuqsanaiññañmi atqaaqaaqtuq atchinqiñsrapiaññatanun nunam. ¹⁰ Taamna tarra atqaaqtuq atausiññauruq mayuqtuq qutchiniñsramun qilañmun qaanigugich, pakmaasiññ Christ nayuutitlasripluni nanipayaaq. ¹¹ Christ taamna “qaitchiruq aatchuutinik iñuñnun,” ilañich uqqiraqtiksrauplugich, ilañich sivuniksriqirik-srauplugich, ilañich quliaqtuaqtiksrauplugich, ilañich agaayuliqsiksrauplugich ilisautriksrauplugillu. ¹² Christ qaitchiruq aatchuutinik itqanaiyaññiaqtugich Agaayyutim iñuññ savaaksrañat ikayuññikun, makitammaagiliksrañatnun ukpiqsriruat timigikkañ a Christ-ñum, ¹³ atausriññuumaagviksrañatnunaglaan ukpiqsriñnikun sulii ilisimapiññataññviksrañatnunaglaan Iññinaniq Agaayyutim sulii iluqnaññviksrañatnunaglaan iñuññguta Christ-ñum iluqnaññhanun. ¹⁴ Tarra inññaññiaqtugut iligauratun maliksuaññuuruatun. Umiatun tinñtauruatun qanutnamunliqaa anuññikun, taatnatun aññalatingiññiaqtugut killukun ilisauttutinññun kinnitññiaqtit iñuich. Pisasruññmiktigun killukuaqtitññiaqtut ukpiqsriruanik iñuññgitchuaniksulii Christ-ñum iluqnaññhanun. ¹⁵ Aglaan ataramik ilisautriyumarugut ilumutuuruamik avatmun. Aasriññ piqpakktugitigupta avatmun qinñiqtitlugu surañññaptigun, ilisaiññagisirugut Christ-tun ittuatun qaukligikkañatitun ukpiqsriruat. ¹⁶ Iluqaan timi aññalatiqaqtuq niaqumun, taatnatuntuuq ukpiqsriurapayaat aññalatiqaqtut Christ-mun qaukliuruamun. Timi tigummisiqaqtuq napyaatigun, ilinñisallaa savaaqahutin naupkaññiaqlugu timi. Taatnatuntuuq ikayuutiruksraupmiugut avatmun ilisaiññaguguta Christ-tun piqpakktugitilikun avatmun.

Iñuuniaqurrutaa Christ-ñum

¹⁷ Taatnamik Atanguruam uqautritqugañña qapinaiqluñña tarakñaniññaglaan iñuuniusriqaqungitlusri Jew-ñunñgitchuatitun. Isrummatinñich suuyumiññaitchut. ¹⁸ Isrumaññich taaqsiplutin aññariññ kanqisilguitchut. Nalupiallaktut uqayunaitlutinlu. Taatnaqhutin ilaliutiyumiññaitchut iñuññmun Agaayyutim qaisaññanun. ¹⁹ Sugingiqlugu qanuq iñuuniaññiqtin qaisaññiplutin inñmknik pisugruaññgutaanun timim savaaññiplugu qaayugnaqtuapayaq urrautailaakun.

²⁰ Aglaan ilipsi, ilinñgitchiksi Christ taatna. ²¹ Ilumutun tusraagiksi kanqisiplugu qanuq Christ-mun iñuuniaqutillaaqsi. ²² Iññitkiksi iñuuniaqutiiññagumiññaiññiqsi sivuanisun. Taatnamik piiqsaksraññigiksi iñuuniaññigruaq piunñiqsitchiruq kinnitññikhuni pisugruaññgutaagun timim. ²³ Iññitkiksi nutaaññuqtuksraññiqsi isrummatipsitññi Agaayyutim Irrusriagun, ²⁴ sulii atitquiqsi nutauruamik iñuññmik atipmatun atnugaañnik. Agaayyun iññiqsiruq taavruminñña iñuññmik ittuamik inñmisun ilumutun nalañññaruññdikunlu ipqilñnikunlu.

²⁵ Taatnaqlugu sagluqsrunaigumuusi. Ilumutuuruami uqaqtuksraurusi avatmun, takku ukpiqsriruanupluta atausriurugut timaani Christ-ŋum. ²⁶ Qinnanŋigupsi killuqsautiginiqasiuŋ. Sigiŋiq nipipkaŋniaqnagu qinnaksimanŋaqpich. ²⁷ Tuunŋagmun akiilipkaŋniaqasri. ²⁸ Iŋuk tigligaqtuaq tigliganŋigli, aglaan sakkaŋli atuŋlugich argaŋni sagluqsrunaqani, aatchuutiksranikkumuŋ inuqsriuqtuanun. ²⁹ Uqautigiyumiŋaitchiksi atniummatiksraq aglaan uqautigilugu ikayuutiksraq sivutmuutiksrauluni. Tamatkuali tusraaruat uqautipsitŋik ikayuusriaqagumuut. ³⁰ Aliatchaktitaŋniaqasiuŋ Irrusria Agaayyutim. Taavruma Ipqitchuam Irrutchim nalunaitmiutchiŋaasri Agaayyutmun, tasuiŋiaqtuam ilipsitŋik taivrurmani uvlumi. ³¹ Uumisugruaŋutiqaqasi suli qinnaktaqasi uumitchaktaŋusi. Nipaalaruŋaqasi uqamaqluutisuŋaqasiŋu, suli qanusripayaamik pigiitichualiqisuŋaqasi. ³² Aglaan ihuaqquutilusri piqpakkuutilusiŋu avatmun. Natqigutilusri avatmun, taatnatun Agaayyutim natqigutipmigaasri Christ-kun.

5

Iŋuuniaŋitchi Qaumami

¹ Taatnamik tuvraqsiuŋ Agaayyutim suraŋalha takku piqpagiplusri ililgaagigaasri. ² Piqpakkuutiqaŋitchi atlanun iŋunŋun maliguaglugu Christ-ŋum tuvraaksriutaa. Piqpagipluta qaiŋŋiqsuq inmiŋik Agaayyutmun tuqupluni killuqsautaiŋukhuta. Taatna pikami quyalinŋaa Agaayyun taipkunatun ikipkaiplutin tunillaqtuqtuatuun.

³ Agaayyutim iŋugipmasri atlaliqirusraunŋitchusri qaayuŋnaqtualiqilusriŋu. Kaviuqtuksraunŋitchusri. Nalliatunniŋ nalaunŋanŋitchuq ipqiqsitlutin iŋugiliutipkaqtuani Agaayyutmun. ⁴ Uqautiqaqtuksraunŋitchusri kanŋunaqtuanik suunŋilaaniglu asriŋiqutiniglu. Tamatkua nalaunŋanŋitchut ilipsitŋi. Aglaan quyaraksraŋigiksi Agaayyun. ⁵ Nalupqiginŋiqsiuŋ una, Kiŋaliqua sayuŋaqaqtuaq iniquaŋumiŋaitchuq aŋaayuqautaakni Christ-ŋum Agaayyutimlu naagaqaa iŋuk qaayuŋnaqtualiqirusaq naagaunniŋ kaviuqtauruaq. (Iŋuk kaviuqtauruaq ilumutun agaayyutinŋualiqirauruŋ.)

⁶ Kisumununniŋ iŋunŋun kinnipkaqasri imailaakun uqautinŋik, atakkii pisigilugich tamatkua Agaayyutim qinnautaa tikitkisiruaq iŋunŋun tupiksriŋitchuanun ilaanik. ⁷ Taatnamik piqasriqsuutinasri ilinŋitŋi. ⁸ Ilaatniimma ilipsipsuuq taaqtuamitkaluaqmiruani, aglaan pakma qaumaŋuqtusri Atanŋuruakun. Taatnamik qaumautiŋaŋumausi iŋuuniahipsitŋi. ⁹ Pisigiplugu qauma Agaayyutmiŋ iŋuuniahipsitŋi nakuuru-aliquirusri nalaunŋarualiqiplusriŋu ilumutuurualiqiplusriŋu. ¹⁰ Iŋitchuŋituiŋaqsuŋ akuqtuyunaqtuaq Atanŋuruamun. ¹¹ Piqasriqsuutinasri iŋunŋun pigiitichualiqirusanun taaqtuami, aglaan satqummiqsigik tamatkua qaumamun. ¹² Takku kanŋunaqtuq uqautigisraqtuninunniŋ iŋuich nalunautchiplutin pigiitichualiqutinŋitŋik. ¹³ Aglaan qaumam satqummiqamigich iŋuich pigiitichualiqutinŋich tarra qinŋinaŋaqtut. Tarra qanusripayaaq qinŋinaqtuaq qaumamiittuq. ¹⁴ Taatnaqlugu nipliŋŋiqsuq, itna, “Siŋinŋiaqpat! Itiŋnaqsigaatin.

Makittin akunŋatniŋ tuqunaruaniŋ.
Christ-ŋumli qaggutiyumagaatin.”

¹⁵ Qaunatqiaŋillapiaglugu qanuq iŋuuniaqtilaaqsi, inŋigusri iŋuktun isrumatuitchuatuun aglaan iŋuktun isrumaturuatuun ililusri. ¹⁶ Savaaqallautaqaŋniaŋusri piviqaŋŋapsi, atakkii iŋuurugut uvlugiitchuani ugluvak. ¹⁷ Taatnamik inŋigitchi iŋuktun isrumatuitchuatuun aglaan kanŋiqsimmaagiksiliŋu pisulha Atanŋuruamun. ¹⁸ Imiliqasri taanŋagmik atakkii qilhuŋniaŋaasri, aglaan analatittitchi Ipqitchuamun Irrutchimun [atakkii kamaksripkaŋniaŋaasri Agaayyutmik]. ¹⁹ Uqaŋusri avatmun quyyatinik atuutiniglu Iŋitqusriŋikusum aatchuutaiŋik, atuŋusri iŋŋallautamik uummatipsitŋiŋ Atanŋimun. ²⁰ Ataramik quyyatigilugich supayaat Agaayyutmun Aapauruamun atqagun Atannapta Jesus Christ-ŋum.

Tuvaaqatigiich

²¹ Kamakkutilusri avatmun pigilugu taluqsrihiqsi Christ-mik. ²² Nulianjuruasii, kamagisigik uisi kamaksripmatuntuuq Atanguruamik. ²³ Uinjuruuq qaukligigaa nuliam, taatnatuntuuq Christ qaukligigaa ukpiqtuanjuruat. Ukpiqtuanjuruat timigikkañi Christ-ñum, aasriiñ ilinjich anniqsuutiqaqtut ilaaniñ. ²⁴ Atrilugu ukpiqtuanjuruat kamaksripmatun Christ-mik taatnatuntuuq nulianjuruat kamaksriñich uimiknik sulipayaagmikni.

²⁵⁻²⁶ Uinjuruasrii, piqpaksrisitchi nuliapsitñik, Christ-tuntuuq piqpaksriruatum ukpiqtuanjuruamik tuqqutrikami ilinjitñik ipqiqsityağukhugich Agaayyutmun uqalhgün, sulı salummaqamiqich igguutiksraqtugrikaagun imigmik. ²⁷ Christ-ñum injmiñuktitchukkai ukpiqtuanjuruat kamañaqsilugich piññaqnaqsilugillu, taqsraqtaillugich imuhñaurailugillu sulı salummaglugillu qanusripayaamiñ pigiilisauruamiñ. Ukpiqsriuat ipqitchuksraurur patchisaillutin. ²⁸ Uinjuruat piqpagiraksragigaich nuliatin timimiktun ililugich. Takku añun piqpaksriruuaq nuliagmiñik piqpaksriuruq injmiñik. ²⁹ Piitchuq añutmik uumiksriuramik timimiñik. Aglaan nigipchağagigaa qaunagiplugulu, taatnatuntuuq Christ-ñum qaunagipmikai ukpiqtuanjuruat. ³⁰ Takku uvagullaa ilaviñigigaatigut ilaan timaan. ³¹ Agaayyutim makpiğaañani aglausimaruq, itna, “Taamna pisigilugu, añutim unitkisigaa aapanilu aakanilu piqasiutiluni nuliagmiñun, tarra iluqatikaasrii atautchisun timinigutik.” ³² Taamna uqalha Agaayyutim sagvigñigaa kamañaghuni nalunaqtuanjuruuq, aglaan kañiqsigiga taavruma uqalhum uqagitilaña Christ-mik ukpiqtuanjuruani glu. ³³ Aglaan uqagipmigaasri, añutillaam piqpagiraksragigaa nuliani piqpagipmatun injmiñik, sulı nulianjuruam kamagilugu uini.

6

Iyaalugruillu Anayuqaallu

¹ Iilgaanjuruasii, tupigisigik añayuqaasi Atanikun. Taamna nalaunjaruq. ² “Kamagilugik aapanlu aakanlu”—taamna sivulliupluni tillisauruq akiqsruutilik, itna— ³ “Pillautauñ itchumuñ ilipnun sulı utuqqalilğatağutin iñuuyumuutin nunami.” *Exodus 20:12*

⁴ Aapauruasii, uumisuktualiqsitnagich qitunğasi, aglaan iñukkuksaqsigin natqiksruutilugich sulı isilğiqsuğlugich Agaayyutikun.

Savaktauruatlu Savaktiqaqtuatlu

⁵ Savaktauruasii, tupiktausritchi tamatkununa qaukligikkapsitñun nunami taluqsriñikun kamaksriñikunlu, savautillaautapiaglugich qanutitanailusri savautriyumalaaqmatun Christ-mik. ⁶ Savautrillautagusi ataramik, aasriiñ quyalitñinñiaqasri qauklipsi takkuatniñhiñaq, aglaan savaktinñisun Christ-ñum savaaqagitchi pisulhanik Agaayyutim piyumalaağlusri. ⁷ Tarraasriiñ savagitchi savaaqsi quviagilugu, savautripmatun Ataniğmun, iñunñik savautriñgitmatun. ⁸ Iisimatqugipsi kisupayaam akiliusriaqagnañhanik atisrilugu Ataniğmiñ savaallautagmigun, savaktaagrugaluññağmi unniñ qaukliugaluññağmi. ⁹ Qaukiuruasii, taatnatuntuuq irrutisigin savaktisri atisilugich. Aniqsraaqtusrunaqnagich, ilisimalugu Ataniqahiqsiptuuq qilañmi akiliqsuiñiaqtuaq atunim.

Anuyautnaña Agaayyutim

¹⁰ Aqulliqsaami, sayaqagitchi ukpiqsriñipsigun Agaayyutmik sulı tunñasrimahipsigun sanñjanun. ¹¹ Atilugu iluqaan anuyautnaña Agaayyutim, makitalguyumuusriñi qayuktitağlugich pisaasruğmigautai tuunğaum. ¹² Anuyangitchivut iñuich timiqaqtuat, aglaan anuyaktugut akillilugich sanñiñiglu pigiiliqilhum atanguruatlu pigiitchuat añalatchiruat iñunñik marrumani nunami, sulı akillilugich irrusriqñuillu silami. ¹³ Tarraasriiñ atuqsiñ anuyautnaq Agaayyutim qaisimaakkaña. Pigiitchuam uvlua tikitpan makitalguyumuusili sayaktulusri. Aasriiñ anuyaguğupsi makitasrugaağisirusri. ¹⁴ Makitatitchi itqanaiyağusri. Tapsiuraagiksili ilumutuuruamik, satqagutilusri.

nalaun̄aruaḡimik. ¹⁵ Kamiktummaaḡiksuatun il̄ilusri quliaqtuaḡilugu tusraayugaal-lautana q̄iñuiññaqautrīlhum. ¹⁶ Ataramik atuqsiun̄ sam̄ḡuana ukpiqsrīlhum qami-titchitlaruaq ikualaruanik qaḡruiñik pigiitchuam. ¹⁷ Atilugu nasrautaa anniqsuḡiam, sulitigulugu Agaayyutim uqal̄ha aatchuutaa Irrutchim, atriqaqtuaq savikpaktun an̄uyal̄ipsit̄ni. ¹⁸ Iluqaisa tamatkua atilugich in̄iqsrul̄ipayaapsit̄ni ikayuutaagun Ipqitchuam Irrutchim. Qaunagituiñ̄aḡusri qapiqtasun̄aqasri in̄iqsrut̄rīl̄ipsigun ukpiqsriuanik nanipayaaq. ¹⁹ Uvvasuli agaayutiluna Agaayyutmun aatchuquluna uqaksramnik quliaqtuqulun̄alu kan̄iqsiñ̄aqtillugu nalunaqtuan̄anik tusraayugaaḡiksuam taluqsrautail̄aakun. ²⁰ Uqqiraqtigigana Agaayyutim isiqtaun̄n̄aḡmaun̄niñ. Agaayutitchi quliaqtuquluna tusraayugaaḡiksuamik taluqsrautail̄aakun uqal̄iksrap̄tun.

Pāglasuiqsaaḡutit

²¹ Aglaan il̄isimatqupmigi psi qanuḡitilaamnik. Tychicus-n̄um piqpagikkaq̄put aniqatvut tuniqsimapluni savautiruaq Ataniḡmun uqautiniaḡasri supayaanik uvapkun. ²² Pisigiplugu taamna tuyuḡigiga il̄ipsit̄n̄un il̄isimatquplusri qanuḡitilaaptiknik, sulitilaanun pitchuksaaq̄plusri.

²³ Agaayyutimtuq Aapauruam sulit Atanḡuruam Jesus Christ q̄iñuiññaq̄q̄tillisi piq-pak̄tutiq̄q̄tillusr̄ilu avatmun ukpiqsrīlikun. ²⁴ Uvvatuq Agaayyutim īhuaq̄q̄utrisaa illi iluq̄anjit̄n̄un piq̄paksriuanun Atannaptiknik Jesus Christ-mik tuniqsimaruanunlu isru-anunaglaan. Taatnatuq.

Paul-ŋum Tuyuutai Philippi-aġmiunun

¹ Uvaŋa Paul aġlaqatiqaqtuŋa Timothy-mik, uvagukaasiiŋ savautriplunuk Christ Jesus-mik. Tuyuqtuŋa uumiŋa iluqaitiŋun ukpiqsriruanun Jesus Christ-mik Philippi-miittuanun, taputiplugich qaukligruat ikayuqtitlu taamani. ² Uvvatuq Agaayyutim Aapagikkapta suli Jesus Christ savautikkamnuk ihuaqqustillanġiaġlisi suli tutqiksillusi.

Paul-ŋum Agaayyutigai Aġliqiruksrat Tuyuutmiŋik

³ Iniqsruutipayaaqapsi Agaayyutiga quyaraġigiga ⁴⁻⁵ akuqtuihiqsi tusaayugaamik savaqaqtitlugu ilipsitni suli ilipsigun tusaqaqaaġataħapsitniŋaġlaan. Taatnaqŋuŋa quviasullapiaqtuŋa iniqsruutrikama ilipsitniġ. ⁶ Nalupqiginiħlapiagiga una, Agaayyutim aullaġniikkani ilipsitni naatkisigaa aġġiħksraŋanunaglaan Jesus Christ. ⁷ Piqpagillapiagipsi. Nalaunŋaruamik quviasuutiqaġumiŋaqtuŋa nalupqiginiħlusilu, atakkii ikayuġipsitŋa isiqtauħamniħ uqapsaaġutriħamniħ uqaqsittaagvinmi tusaayugaagiksuaħ ilumutuuruħuħanik. Piqutigiplugu ikayuutihiqsi uvamnik akuqtuqasiutirusi Agaayyutim piħutaanik. ⁸ Agaayyutim iħisimagaa qanutun kimmutiqaħlapiagiga ilipsitniħ, ilumun piqpagigipsi Jesus Christ piqpaksrupmatun ilipsitniħ. ⁹⁻¹⁰ Uvva iniqsruutigipsi piqpaksrupmuquplusi kaħiqsiaġisaiħniħaħuplugu Agaayyun. Piksraqtaaqagumuusri nakuuniqsrauruamik. Taatna pigupsi ipqiħniħiaqtusi patchisaiħħlusilu Jesus Christ aġġiħpan. ¹¹ Uvvasuliuna pitħlaniagiksi ilumutuħlapiaqħuni nakuuruħaġ savaaksraq, Jesus Christ kisimi pitħapkakkaŋa, iħuichaasiiħ kamaksruħaħsilugu suli nanġaaħsilugu Agaayyun.

Iħuuliħ Christ-ħuruq

¹² Aniqaħtimaan, iħisimatquħgipsi uumiŋa, atuumaruħat uvamnun isiqtuħniħaġma siamittitkaħt tusaayugaagiksuaħ. ¹³ Iluqatiħ anuyyiuħtai Caesar-m atlatlu iħuich maaniittuat iħisimagaaħt isiqsiviħniħmiħiħa Christ-mik savautriħħapkun. ¹⁴ Aasiisuli isiqsiviħniħmiħiħa iħuħiatlukaħt aniqatiutka tuniqsimalipsaaħtitaħi Ataniħmun. Taatnaħhutiħ taluqsratmuksaiħniħaħt uqagihksraħaħun Agaayyutim iqsiħniħħlapiaqħutiħlu. ¹⁵ Aatai, iħisimagitka iħaħisa quliahqtauaħħat Christ-mik atakkii killuħiħaħtŋa suli uqaħlapiħtiħlu. Aħlaan atlat quliahqtauaħiħaħt Christ iħuħatluħksraħatnun iħuich. ¹⁶ Taapħuali quliahqtauaħiħaħt Christ piqpagiħluna, atakkii iħisimagaaħt Atanġuruħamun tuħħkkaħiħaħ uqagitquħlugu tusaayugaħlahaħ. ¹⁷ Atlatli iħuich siħniħakutiqaħt, atakkii quliahqtauaħiħamitruħ Christ ipqiħniħiħitħt aħlaan killuħiħluna isumapħutiħ iħuħiħuħtħħkħluna isiqtauħħamniħ. ¹⁸ Sunitħħuħ. Ipqitħisiħniħaan naagaħaħa siħniħakutaħisiħniħaan taatnaunniħ quliahqtauaħiħaħt Christ. Taamna kamaħlapiaqħtuħ. Quviatħħlapiagaaħa taavruma. ¹⁹ Aa, quyaħuiħniħaħisuruħa. Iħisimagiga iniqsruutriħħapsigun uvamnik suli Irrusriħ Jesus Christ-ħun ikayuħtaaħun isiqsiviħniħiħ anitqihksraħa. ²⁰ Niħiħuħaħħlapiaqħluna suraħaħipayaħpkuħ qapiħpanapkaħumiħniħaħiħaħ Christ, piħħkħuħuħ uqaqsittaagviksraħa tikiħpan. Sumipayaħ, suvaluk pakma, uqagħkħuħa Christ-kun taluqsrataiħiħluna suli kamaksruħuħuħaħ iħuħniħun Christ uvapkuħ, iħuħtuħiħaħuħa naagaħaħa tuħuħisiħiħuħa. ²¹ Atakkii, iħuħuħuħa Christ-ħuruq, aasiiħ tuħuħuħa quviatħħakħisuruħa. ²² Iħuħuniaħtuħiħaħuħa savautiħsaħtħkħisiħuħaħ Christ. Aħlaan naluħiħaħ nalliħkniħ piksraqtaaqahksraħa. ²³ Qanuħviiħsuħa, Unitħħkħaluħaħiħaħ manna nuna piqataħluħaasiiħ Christ-mi, taamnaasriħ nakuħiħtħkħayaħaħaluħaħiħaħ. ²⁴ Aħlaan iħiħħuħiħuħaħ ilipsitniħun inuħiħiħlaaħaħasuli. ²⁵ Nalupqiginiħtiħlugu iħisimagiga iħuħuniħsaħaħaħħaħiħksraħa iluqapsitniħ, taatnaħluna ikayuħtħasiħiħsi ukpiqsriliħsi nakuħsitħuħaħuplugu quviasuutiħtiħluħaħsiħmiħluħuħ. ²⁶ Atakkii iħuħtuħluħaħuħaħ suli utiħviiħtiħqiliħniħiħuħsi nanġaħtiħksraħaħiħsi Christ Jesus suli quyyatiħiħluħuħ.

²⁷ Supayaaq atuumaniaqtuqunniiñ, uvlugagikpan iñuuniagumausi kamagiya-miñaqsilugu tusaayugaallautam Christ-kun pitqutaa. Utlakkumiñañigupsi naagaqaa unasikkisiñiguma tusaayumagiga atipiağataqhusri iñuutilaapsitñik atausriq sivuniğiplugu una. Tusaayumapmigiga qanutun sakuuktilaaqsi piqutigilugu ukpiqsriğiq kanıqaaqtuaq tusaayugaagıksuami. ²⁸ Tusaasukkigaptuuq uumiksripsitñun iqsipkanıqısi. Taavrumuuna ilitchuğigisigaat akiitkaqsılıqtıñ aglaan ilipsi annaumalıqısi. Agaayyutim ititkisigaa taamna. ²⁹ Agaayyutim ihuaqquıtıgaasi ukpiqsritlasıplısi Christ-mik sulı naglıksaatlasıplısi piqutigıplıgu. ³⁰ Iluqata anıyuaqatıgııksısımarugut. İlisımagıksı taamna, atakkıi qıñıgıksı qanuq naglıksaağıga qaanıqsuami sulı tusaaplıgu naglıksaağıgasulı pakmapakunnıiñ.

2

Christ Atchiksipkakkauruq sulı Kamanaqsipkakkauruq

¹ Uvvaasiiñ akuqtırusı uqalıñıñ sayyıqsıgıkkanıñ ukpiqsriğıpsı naagaqaa uqalıñıñ araqtuqtıgıkkanıñ ilipsitñik. Aasiiñ nakuuruq ilısımarunı İpqıtchuamun İrrutchımun atausrıñıñ aptıknıñ sulı piqpaksritlasıñ aptıknıñ ihuaqquıtılasıñ aptıknıñ glu avatmun. ² İlumun, quvıatchaktıkaa atausrıñıñ aptıpsı. İsummatıqagıpsı atautchımık sulı piqpakkutıgıpsı avatmun kınılıtksırusı atautchımun. ³ Uqavıutıqasunıqası ilipsitñik sulı inıllaktasunıqası kamanasıtılugusı atlanıñ, aglaan isummatıgılgıch atlat kamanatılgılgıch ilipsitñiñ. ⁴ İlipsitñıñ ihıñaq piññaktaaqağnıasunıqası aglaantuuq atlanun.

⁵ İsumalusı Christ Jesus isumapmatun.

⁶ Jesus Agaayyutauruq.

Aglaan kımmutıqanıçhuq atrıñunıagıni Agaayyutmi.

⁷ Naagaunnıiñ qutçıgıvıgıgaluakkanı suksraallakkaa suungıllapıaqhunı inımiñun.

Ilaa anıruq nunamun atrıqaqhunı iñunıñmik.

⁸ Atchısıtıllapıaqhunı inımiñun iñupayaanıñ anığnıgaunnıiñ tuquıq— tavrakıi tuquruq atrıliutıplunı savvaqıktıtun sannığutami!

⁹ Taavrumuunnaqıluqıga Agaayyutim kamanasıpkagıga aasiiñ aatchuqıluqıga atıgıñmik kamanatılkıtuamık atıpayaanıñ.

¹⁰ İluqatıñ Agaayyutim iñıqtanıñ kamaksruğnıagıaat Jesus itkısınıagıñ qılanımi nunamılu sulı tuqusımagaluanıñagıñ.

¹¹ İluqatıñsulı qulıagıniagıaat Jesus Christ kısımı atangunıluqı. Taatnaqpatrıñ Agaayyun Aapauruq nangıaqtaunıaqtuq.

Ukpiqsriuat İttut Qaumatun Nunam İñuiñun

¹² İauramaan, tupıgısuuluğnıgıpsıtıñı sıvuani piqataukama. Pakmaasiiñ unasıkkaluanıñagıma ilipsitñiñ tupıgıtıqıllanıñıqıtıñı. Uvlugagıkpan sakuuktıñıgıpsı taluqsrığıkun sıvuıqatıqagıpsı iñuusıtçı annautrauruat iñuıtqusıñatıtun annıq-suhıksrıpsıtıñunaglaan, ¹³ atakkıi Agaayyun sayyıqsıqtıgıgıksı piyummasıqhusı sulı savakkumasıqhusılu quyalıkkauhıksrağmıñun. ¹⁴ Suragalıpayaapsıgun uqapılusunıqası naagaqaa qapıqtalısunıqası. ¹⁵⁻¹⁶ İlipsıli patchısıtçımuusı Agaayyutim qıtunıgıgıliutıkkanıñı, iñuunıaqhusı akunğatnı qaayugıñıqıruatlu kılulıqıruatlu ittuamı taaqtuatun. Uvlugırraagımatun qılanımi iñuunıagımuusı akunğatnı iñuıch qulıaqtuagıtılgıch ilıñıch Agaayyutim uqalıñıñ iñuupkıtılaruanıñ. Taatnagıpsı quyagısırını piqıtıgılusı Christ agıqpan, ilısımagıga sakuukıgıma imalıagıni inıgıñıha. ¹⁷ Aglaan, tuqquıtıgıgaluanıñagımaunnıiñ quyalıñıñaurını. Uvvasulı quvıasıqatıgıgıpsı iluqası aatchuıtıgıkkapsıgun uvamnun ukpiqsrığıkun, atakkıi aatchuqapsıtıñı inıgıkkamnıñ taatnatun savautrıllapıaqıtısi Agaayyutmik. ¹⁸ Taatnagıluqı ilıpsıpsıuq quyayımuusı quvıasıqatıgılnıñı.

Timothy-lu Epaphroditus-lu

¹⁹ Atanguruakun tuyugiyumaaqsigiga qilamipayaaq Timothy ilipsitñun. Aasiiñ utigumiñañniqpan quviatchaktinniagaana uqautiaqsikpana qanuq iñuuniañapsitñik Agaayyutikun. ²⁰ Atakkii piitchunja atrinjanik ilaan qaunakkiagiksiksrapstñik. ²¹ Iluqatinj atlat isumaaluutigigaat suliksraqtinj, ilinich suqutiksriñitmiut tusaayugaallautamik Christ-kun. ²² Aglaan Timothy ilitchuñianiksimagiksi tunñavigiplugu ilaa, atakkii ilaan iluqnaugvigiplugu quliaqtuaqañhi tusaayugaagiksuumik atriplugu igñiq ikayuiruaq aapamiñik. ²³ Taatnamik tuyugihñiñaaguñigiga qilamillapiaq ilitchuñianikkuma qanuq uqaqsittaañhamni inillakpatña. ²⁴ Aglaan tunñavigillapiañigiga Agaayyun uvamnik qilamipayaaq tikiñhiñaaguñiksraña Philippi-mun.

²⁵ Utiqtitaksrañigiga Epaphroditus tuyugigaluakkaqsi ikayuqupluna inuqsriullaamni. Ilaalu uvañalu aniqatigiiksillapiaqtuguk savaqatigiikhunuk akilñiqsuqñugich uumik-sririt Agaayyutmik. ²⁶ Aipkatqiaqsiiga aisuliqmipman ilipsitñun suli ihuilliuqutigiplugu tusaahiqsi atniññañniplugu. ²⁷ Atniññallapiaqmipñunilu tuquqayallapiaqhuni. Aglaan Agaayyutim nagligiplugu sayyitqikkaa, ilaa nagliksripmatun uvamnik. Taatnaqñugu tuquniñumi ilanayañaa alianniukña pakma. ²⁸ Taatnamik qilamipayaaq ilaa aipkañukkaluañigiga. Utitqikpan ilipsitñun ilaan quviatchaktinnayañaaasi aasiiñ ihuilliqñigiga uqigñipsaañayalgitchuq. ²⁹ Taatnañlugu pañlayumagiksi quviasuutigillapiañlugu Agaayyutikun. Kamakutiqañlugich iñuich ilaatun ittuat, ³⁰ atakkii sugingiqñlugu iñuñhi savakhuni uvamnun tuquqyayaqhuniunniñ. Savautigaasi ikayuqñuna ilipsi piyumiñaisapsitñik.

3

Iłumun Nalaunñaruatiq

¹ Aquilliulugu, ilauramaan, uqautigisukkaña una: Quviasuutigisiun Atanguruuq Agaayyun. Algaqsruutinñuligumiñaitchipsi tamatkunña tuyuutimnik ilipsitñun sivuani, atakkii tusaatqilgitchupsun annaumapkañaasi. Itnauvva: ² qaunakkiagigitchi tamatkunakña iñunñiñ pigiitchuaniñ siqupsihñiñaqtuaniñ timimik qipmisun iliplugich. Ilinich ilisautriraqtut nalunaitñutaqaqtuksrauniplusi timipsitñi qitunñagiliutipkañukpupsi Agaayyutmun. ³ Aglaan uvagut ilumun qitunñagillapiañaatigut Agaayyutim pisigisrunaqañagu timivut nalunaitñutchiññilugich. Agaayyuvigigikput Agaayyun ilaan irrusianik ikayuqtiliqhuta suli nangagikput Christ Jesus iñuugutiqaqtitchiruaq nutaamik. Ukpiqsriyumiñaitchugut qaahñiakun annautiniññiluta. ⁴ Aglaan uqaviutigikpatrunj anniqsuliqtinj tupiksriñlunñi qaahñiakun tavra uqaviutigitlukkayañigiga, itna, ⁵ nalunaitñutchikkaurunja tuvraqñugich Jew-ñuruat atuiragñihat tallimat piñasut uvlut atuumaanikmata. Israel-aanullapiaqtunja anñipkun, iñuguqataupluna Benjamin-nañmiuni, auga avuñlaaq Hebrew-piañataq. Tupiksriñunja tillisipayaanñitñik Jew-ñuruat maligutaksrañata Pharisee-ñupluna. ⁶ Piyummatiqaqñaitñunja ihuilliuqutitchirunjaunniñ ukpiqtuanñuranik. Iñuk nalaunñaruahñiñaupman tupigilugich maligutaksrat kia-unniñ patchisigiyumiñaitkaa. ⁷ Suragahipayaatka kamanallapiañaluaqtuunniñ uvamni sivuani—pakmapak ayaligitka atakkii anniqsuliksramnun tunñavigisukkiga Christ kisan. ⁸⁻⁹ Iłumun ayaktuiñaligitka. Supayaat tamatkua sapluñhiñañaatña ilitchuñiñiksrañaniñ Christ Jesus-ñum. Pakma ilitchuñisullapiañigiga ilaa Ataniñgiliutiksrañagun. Suapayaaqñisuli isummatigiliutigiga sumun atugumiñaitñlugu pakmaaglaan inugitlukkiga piqañiksraña Christ-mik piqasiutilunja ilaani. Tavrakñaaglaan isumatiginñaiqsunja uvamnik nalaunñasiyumiñañluna sivuñaaani Agaayyutim tupigiuraahñiñañlugu maligutaksraña, aglaan tunñavigiliutigiga Christ kisan anniqsuqtiksraña. ¹⁰ Pakma ilitchuñisukkiga Christ suli sañña anipkairuaq ilaanik tuquligñiñ, suli nagliksaaqtitaunja ilaatun, tuquyumalunja ilaatun. ¹¹ Nalupqiginñitichiga iñuñhiga Christ-kun anñitqikkisipluna tuquligñiñ.

Aqpaqsruuq Akimasaqtuni

¹² Uqautigiyumiñaitchiga atriliutianiñiluna Christ-mi naagaqaa ataramik iñuutlasiluna Christ-tupiağataq. Aglaan sakuuktunusuli Christ-tun ilisaiñagukluna iñuuniagumiñaqsiplunalu ilaatun. ¹³ Ilauramaañ, ilisimaruna taatnailiñisilaamniksuli. Atausiq pisullapiagiga, piiguguklugu itchuukiga aglaan ilisukluna Christ qanuq itqukpana. ¹⁴ Christ-ñum ilitchugipkağaana qanuq piqasiutiliksrapkun inmigun. Atriplugu aqpaqsruqtuaq sakuullapiaqhuni piññaktaaksrağmiñun uvanaptuuq sakuullapiaqmiuna ilisukluna ilaatun. Agaayyutim inmiñik tuqluğaana taatna iñuuniapluña. ¹⁵ Iluqata naujaniksamaruaguut ukpiqsriiptigun piqasiutipluta Christ-mi taatnaptuuq isummatigaqta atautchimik Christ-kun. Aglaantuuq atlakun isummatigağupsi Agaayyutim kanjipsipkağisigaasi taavrumiña. ¹⁶ Pakma una inuqnaqtuq. Sivutmuktuiñaqta piqatigilugu Christ aullağvigianikkaptigun.

¹⁷ Ilauramaañ, iñuuniagitchi iñuuniakaptun ilisaaqagusi tamatkunakna maligutchiruanin iñuuniaklamnik. ¹⁸ Atakkii piqaqtuq atlanik maligutchisunitchuanik Christ-mik—uqautigianikkamnik ilipsitñun aasiñ alianniuqtitluna isummatigaqsikapkich—akilliliqsuiruat Christ-ñum tuqulhanik. Piqasiutiniuraqmiñatinlu ilaanun. ¹⁹ Timitin aanguagiliutiplugich agaayyutitun. Kamagiliutiplugichunnin savaatin kanjugiraksrağaluatin, aasiñ aqulliqsaanatni uvlut piqatauyumiñaitchut Agaayyutmi atakkii isummatigilhiñaqługu iñuuniakıqtin maani nunami. ²⁰ Aglaan iluqaptiknun atlaullapiaqtuq. Isummatigiragigikput Agaayyun nayuqtigiplugu, niğiugaqaqhuta anniqsuutrimik kisianiñ ilaaniñ, aasiñ taamna anniqsuutri ittuq ataniq Jesus Christ. ²¹ Ilaan simmiğisigai sayaitchuatu tuqurağaqtuatu timivut atriliutilugich inmi kamañtuamun tuquyumiñaitchuamun timimiñun. Taatnağumiñallapiaqmiplunilu atakkii anjalatchipluni supayaanik tavra piuq.

4

¹ Ilauramaañ nakuagillapiağipsi suli inuğiplugu piqatauliksraga ilipsitni. Quviatchak-titkipsitna suli piqpagnapiaqtusi uvamnun. Taatnaqhusi napammaagigitchi Atanikun itqagilugu qanutun uvamnun piqpagilisi.

Alğaqsrutit

² Uqautisukkikka ağnak atiqaqtuak Evodia-mik suli Syntyche-mik: Nutaami iñuuhigmi Christ-kun qanaagumiñaitlutik suli ilannağiiksitqikhutik. ³ Ilannamaañ tuniqsimaplutin, iniqmigikpiñ ikayuquplugik taapkuak ağnak savaaqtuak sakuukhutik siamitchiñiaqhutik tusaayugaagiksuamik piqatigipluna sulipsuuq Clement-lu savaqatitkalu; Agaayyutim itqagigai iluqaisa atqich aglausimaruat makpiğaaniñun iñuulhum.

⁴ Nipliutigianiksimmakkağa sivuani nipliutigitqilgitchiga, itna, Quviasuutigisiun ataramik iñuululiqsi Christ-mi. ⁵ Ki, iñuich ilitchugilitrun Christ ilipsitni iluaqqutriğapsigun iluqaitñun inunun inmiguanğapsigunlu. Ataniq Agaayyun qanittuq ilipsitni. ⁶ Taatnağusi isumaaluutiqağumiñaitchusi sumik, aglaan iniqsrutitigilhiñaqsiun. Uvva, iniqsrutitni uqautilugu Agaayyun inuğikkapsitnik suli quyalugu ataramik kiggusiaqağapsi. ⁷ Agaayyutim tutqiksitkisigai isummatisi atakkii taamna qinuiñnaq kamanatluktuanuruq kanjisiğmiñ. Agaayyutim uummatisi qinuisaaqtitkisigai isumatuiñaqtillusi Christ-mik tunnağupsi ilaani supayaakun.

⁸ Aqulliuplugu, isummatigupsin ilumutuuruuq kamañtuuğlu nalaunaruuğlu ipqitchuaglu iluaqnaqtuaglu, suli isummatigupsigich nakuuruat atlani, suli itqagilugu quyasuglugu Agaayyun nanğaglugulu, tavra tutqikkisirusi Agaayyutmi. ⁹ Uvanniñ ilisaaqtuasi Christ-mik akuqtuagiplugu ilaa iñuulipsitñun, tusaaplugu suli qinıqługu qanuq tunnağiga Atanğuruami supayaatigun. Iisimagupsin ilaa minguiqsiağvigilugulu uvaptun, Agaayyun qinuiqsitchiruaq uvaptiknik nayuutigisuruq ilipsitni.

Quyyatit Aatchuutitigun

¹⁰ Quviasullapiaqtuᅇa ikayutqikapsitᅇa ikayuqqaaqᅇuᅇa sivuani. Taatnaqᅇugu nanᅇaᅇukkiga Ataniq. Iᅇumun ikayuanikkaluᅇaᅇipsitᅇa aasiiᅇn iᅇitchuᅇigigiga piviqanᅇihiqsi ikayuiliᅇksrapsitᅇnik uvamnik taimakᅇaaglaan. ¹¹ Uqautiᅇiᅇitkiga taamna pisigilugu inuqsriuhiga. Iᅇitchuᅇa pisuiqsimaatlasriᅇuᅇa piqᅇaᅇisiᅇuᅇaᅇma aᅇiruamik naagaᅇaa mikiruamik. ¹² Iᅇisimagiga iᅇnuuniaᅇiq inuqsriuᅇuᅇa naagaᅇaa susuksiᅇiᅇitᅇuᅇa. Iᅇitchuᅇipmigiga iᅇnuuniaᅇiq ukpiqsriᅇikun susuksiᅇiᅇitkuma naagaᅇaa niᅇisukkuma. ¹³ Iᅇnuuniaᅇhiᅇauruᅇa supayaakun ikayuqsigᅇuᅇa Christ-mik saᅇᅇisiᅇkairuamik ukpiqsriᅇimnik.

¹⁴ Naagasuli iᅇuaqutigiᅇsitᅇa ikayuᅇuᅇa iᅇuilliᅇuᅇamni. ¹⁵ Iᅇauramaaᅇ Philippi-mi, iᅇisimallapiaᅇiksi quliaqtuaᅇiga tusaayugaallautamik Macedonia-mi tavrakᅇaasiiᅇn aullauᅇitᅇlugu atlanun nunaaqᅇiᅇun. Taavapkunani uvluni kisipsi ukpiqtuaᅇuruasi qaitchirusi maniiᅇnik uvamnun. Quyyatigigiga taamna. ¹⁶ Thessalonica-miᅇtnama tuyuqtusi inuᅇikkamnik akulaiᅇuᅇuᅇ. ¹⁷ Uvvaasiiᅇn niᅇiunᅇiᅇllapiaqtuᅇa atlanik aatchuusiaksramnik ilipsitᅇiᅇn. Aglaan niᅇiugigiga Agaayyutmun piᅇiusiaᅇaliksᅇapsitᅇnik iᅇuaqquᅇriᅇᅇapsigun uvamnik. ¹⁸ Iᅇisimatquᅇlusi akuqtuᅇitka tuyuutipayaasi Epaphroditus-kun. Inuqsranᅇiᅇllapiaqtuᅇa sumik. Aatchuutigikkasi uvamnun iᅇumun aatchuutigigisi Agaayyutmun. Agaayyutim quyaᅇiniaᅇaa taamna. ¹⁹ Aasiiᅇn Agaayyutigikkaᅇma qaitchigisigaasi iᅇnuᅇiaᅇsillapiaᅇlugu supayaamik inuᅇikkapsitᅇnik Jesus Christ-kun. ²⁰ Agaayyutvut Aapauruaᅇ kamagikkauli taimuᅇaaglaan. Taatnatuᅇ.

Paᅇlasuiᅇsaᅇutit

²¹ Nayaᅇaᅇaᅇitkaguᅇuᅇ iluᅇaisa ukpiqsriᅇuat iᅇnuuᅇatauruat Christ-mi, taatnatuntuᅇuᅇ ukpiqtuat nayuᅇtima tuyuᅇaasi nayaᅇaᅇamik. ²² Iᅇuᅇatiᅇ ukpiqsriᅇuat tuyuᅇmigaasi nayaᅇaᅇamik piᅇᅇukhutiᅇ tamatkua Caesar-m savaktai ittuat.

²³ Jesus Christ-ᅇum iᅇuaqquᅇa nayuᅇtiᅇyumuᅇuᅇ iluᅇapsitᅇi.

Paul-ŋum Tuyuutai Colossae-ġmiunun

¹ Uvaŋa Paul. Uqqiraqtigigaŋa Jesus Christ-ŋum pisulhagun Agaayyutim. Aglaqa-tiqagtunja aniqatiptiknik Timothy-mik. ² Tuyuġigikpuk una tuyuun Agaayyutim iñuñiñun Colossae-miittuanun tuniqsamaruanun aniqatiunun Christ-kun. Uvvatuq Agaayyutim Aapagikkapta ihuaqutillaŋniaglisi suli tutqiksillusi.

Quyyatit Agaayulġmi

³ Quyagikpuk Agaayyun aapagikkaŋa atannapta Jesus Christ-ŋum agaayyutita-payaaqapsi, ⁴ takku ukpiqsirusri Christ Jesus-mik suli piqpakripsurilu iluqaitnik ukpiqsiruanik. Taamna tusraagikpuk ilipsigun suli taatnaqhunuk quyagikpuk Agaayyun. ⁵ Piqpakrsiñiqsusri ukpiqsiruanik piqutigiplugu niġiugaq pigikkaqsi, taamna tuvvaumaruaq qilaŋmi. Taamna niġiugaq pigiliutiqqaagiksi tusraakapsiun ilumutuuruuq tusraayugaallautaq. ⁶ Tusraayugaallautaq quliaqtuagikkauruq ilipsitñun iñununlu nanipayaaq. Aglaan tusraaqqaqapsiun tusraayugaallautaq simmiaqsiñiġaa iñuuniahat iñuich suli iñuuniaħiqsipsuuq, aasriñ ilitchuġigiksi ihuaqutriħa Agaayyutim kaŋiqsiplugu ilumutun. ⁷ Tusraagiksi tusraayugaallautaq tumigiplugu Epaphras. Aniqatigigikpuk Christ-kun piqpagikkaqpuq, atakkii tuniqsamaruaq savaqatigigikpuk Christ-kun. ⁸ Epaphras-ŋum uqautigaatiguk Ipqitchuamun Irrutchimun piqpakripsurikaŋniplursi atlanik iñuñnik.

⁹ Taatnamik taimakŋa uvlumiñ tusraalgataħaptikniħaglaan taavrumiŋa agaayyutituiħaġipsiġiñ. Iniqsruutigiptiġiñ Agaayyutmun kaŋiqsipkallapiaquplusri Agaayyutim pisulhanik, suli isrumatusipkaquplusri kaŋiqsipkaquplusri lu ilitqsrigiksuaġmigun, ¹⁰ suli agaayyutiplusri agaayyutikuħiqsi Agaayyutmi quyaqnaquplugulu, ataramik savaallautaqquplusri suli ilitchuġisaiħaquplugu Agaayyun, ¹¹ suli agaayyutigiplugu Agaayyutmun sayaksritquplusri kamaŋaqtuakun saŋniagun, iġlututlaquplugu sakiqnapayaaq anuqsruhikun quviasuutikunlu, ¹² suli agaayyutiplusri quyyatiquaquplusri ataramik Agaayyutmun atakkii piqasiutipkaqtusri atlanun ukpiqsiruanun iñuuranun Agaayyutmi, iñuupmatun qaumami. ¹³ Agaayyutim annautiniġaatigut saŋnianiñ taaqtuam, aasrii tikiutipluta aŋaayuqautaanun piqpagiraġmi iġniġmi. ¹⁴ Taavruma Iġniħan Agaayyutim satuġniġaatigut Agaayyutmun natqigutitquplugich itqaumayumiñaiġlugich killuqsautipayaavut.

Christ Kamaħniqsrauruq

¹⁵ Christ atrigigaa qiñiġnaitchuam Agaayyutim inħaniktuam supayaaq iñiqtaugaluagtinagu. ¹⁶ Christ atrigigaa Agaayyutim atakkii ilaagun supayaat iñiqtaurut qilaŋmiittuat suli nunami, supayaat qiñiġnaqtuat qiñiġnaitchuatu suli aħalatit saŋniqaħutin marrumani nunami siħami lu. Agaayyutim iñiġniġai supayaurat ilaagun supayaanun kamaħaksruquplugu ilaa. ¹⁷ Christ inħaniktuq sivuani iñiqtaupayaaqtuam. Suapayaaq itchugaaqtuq Christ-kun. ¹⁸ Christ niaquġigaa timim; taamna timi ukpiqtuħnuruapayaħnuruq. Christ-ŋum iñuūliqaqtikai ukpiqtuħnuruat aħipkaqqaqsimapluni tuqunaruaniñ iñuupluni taimuŋa. Taatnaqhuni Christ pitñiqsrauruq supayaani. ¹⁹ Agaayyun sivunniġniqsuq iluqnauġuni iñuusukhuni ataramik iġniġmiñi. ²⁰ Agaayyutim ilauraaġiisitquġai inmiñun kisupayaat nunami siħamiittuallu Christ-kun piiqtuakun Agaayyutim qinnautaanik maqipkaqamiun auni tuqupluni sannigutami.

²¹ Ilipsi, itkaluaqtuani unasriktusri Agaayyutmiñ iñuuniaħusri killuqsautipsitñi, uumigiplugu Agaayyun. ²² Aglaan pakma Christ-ŋum ilauraaġiisinniġaasri Agaayyutmun tuquħiġmigun sannigutami, aasriñ tikiutriruq ilipsitnik Agaayyutim sivuħaanun killuqsautaiħusri pasiħaġumiñaiħusri lu. ²³ Tikiñniħaqtusri taimuŋa

ukpiqsrituiñağupsi payañaigusri nuktinnağumiñaigusri suli tigummitqiağikkupsiun niğiugikkaqsi tusraakapsiunaglaan tusraayugaagiksuaq. Taamna tusraayugaagiksuaq quliaqtuanuraqtuq iñupayaanun nanipayaaq. Aasiñ uvaña Paul uqqiraqtigigaaña uuma tusraayugaagiksuam.

Paul Savautriruq Ukpiqsriruanik

²⁴ Quviasuktunğa iğlutuqapku sakiqnaq pisigiplusri. Nagliksaaqtitaukama timipkun Christ nagliksaaqmatun piuna. Taatnamik quviasuktunğa naarrusiqaqkich Christ-ñum nagliksaağniñi pisigiplugich ukpiqsriqiruanjuruat, tamatkua timigikkani. ²⁵ Aullağniikamaaglaan savautriğmik Agaayyutim uqqiraqtautqugaaña ukpiqsriru-apayaanun. Taatnamik tiligaaña quliaqtuağutitqplusri tusraayugaagiksuapayaamik. ²⁶ Taamna tusraayugaagiksuaq nalunaqtuanjuruq Agaayyutim iriqsimakkaña imakñaqaña inilğaasaaq. Aglaan pakma sagvigñigaa ukpiqsriruanun. ²⁷ Agaayyutim ilitchuğitqugai qanutun kamañaqtigiplutin nalunaqtuat iñupayaanun, taputiplugich Jew-ñungitchuat. Unauvva nalunaqtuaq—Christ iñuuruq ilipsitñi Jew-ñungitchuani, aasiñ niğiuganiktitusri iñuuliksrapstitnik Agaayyutim kamanautaani. ²⁸ Taamna Christ quliaqtuağigikput iñupayaanun, alğaqsruqlugu suli ilisautiplugu kisupayaaq ilisimatilaaptiktun. Iñupayaaq ukpiqsriruagugikput Christ-kun ililuni iñuguqtuatun. ²⁹ Tarra taamna sakuugutigigiga pisuqtilaamni, sanñiaqlunğa Christ-ñum sayyiutaanik savaktuamik uvamni.

2

¹ Iļisimatqugipsikii qanutupiaq sakuuktilaamnik ilipsitñun tamatkununjalı Laodicea-miittuanun suli iluqanjitñun qiniqsimaitchuanun uvamnik. ² Agaayyutimtuq pitchuksaallanñağligich piqatigiilhatigun piqpakkutihkun, suli nalupqiginaiğlugu kanıqsıllautaqtilligich nalunaqtuanjanik Agaayyutim. Unauvva nalunaqtuaq Christ-ñuruq. ³ Christ-ñum kisimi kanıqsımapkağai iñuich Agaayyutmik, iluqaanik ilisimaraksranatnik Agaayyutikun. ⁴ Uqautigipsi taavrumıña, kiñaunnıñ kinnipkağniaqani uqallautaqtuanun uqautilusri saglunik. ⁵ Unasrikkaluanğma ilipsitñiñ piqataurunğa irrutchipkun. Iļisimagıga atausınjıqısi suli ukpiqsriğısi payañaıqhusri Christ-mik. Taatnamik quviasruktunğa.

Iñuullapiağatalıq Christ-mi

⁶⁻⁷ Ukpiqsriaqsirusri Christ Jesus-mik ataniğmik, ki iñuuniağitchi tunñaviqalhiñağlugu ilaa, kanıñıgusri Christ-mi nappağusrılu ukpiqsriğapsıgun, ukpiqsriğısi sanñısaıñağlugu ilisauttusriusriapsıgun ulipkaulalusrılu quyalığmik. ⁸ Qaunagititchi, kimun-unniñ alapisaaqtinnasri ilisauttutitigun suli imailaatigun iñipchaqtitauruatigun. Taatnatchich iñuich ilisauttutinjich iñuknitñaqtaurut suli ittut anjalarrutaiñiñ sılam, unniısuli ilisauttutinjich Christ-mitñaqtaunğitchut. ⁹ Uvvatakkı iluqağmi Agaayyun iñuuruq inuqsranıqhusri Christ-mi, amiami ilaan timaani. ¹⁰ Uvvasuli atausrıñjuqatigıksıunğ Christ ilipsıpsuuq piqaqmıusri iñuulığmik Agaayyutitñaqtauruamik ilipsitñi. Christ kamağniqsraupluni atanguruq anjalatıpayaañiñ suli sanñiñiñ. ¹¹ Aasrıısuli atausrıñjuqataukapsi Christ-mun, nalunaitñutchiqsaurusri lılaa. Nalunaitñutchiqsauñğitchusri timıpsitñi malığutlugu Jew-ñuruat piñhusikaanat aglaan nalunaitñutchiqsaurusri uummatıpsitñi. Christ-ñum nutaqtitkaasri piıqlugu kanığruaqtaqsi ilipsitñiñ. ¹² Paptaakkaukapsi kanığruaqtaqsi ilıvıqatauruq Christ-mi, aasrıñ sanñian Agaayyutim anıpkagaasri nutaamun iñuulığmun takku tunñaplusri sanñıruamun Agaayyutmun anıqtıktitchıruamun Christ-mik iñuulığmun. ¹³ İlipsi tuqunğaluaqtuani killuqsautıpsıgun iñuuniaqhusri timim kimmutaagun, aglaan pakma Agaayyutim aatchuqhusri nutaamik iñuulığmik piqatautlasrıgaasri Christ-mi. Suli natqıgutıgaasri iluqaitñik killuqsautıpsitñik. ¹⁴ Suliasrıñ piığaa aglausımaruaq akikñaqtauruq uvaptıknun. Aglausımaruam uqautıgıgaa malığutchiñğıqput Agaayyutim iñuuniaqurrutaiñik,

akikḡautiḡuḡluḡu uvaptiknun. Agaayyutim tiguniḡaa taamna aglausimaruaḡ aasriiḡ kikiaktuutiḡluḡu liilaa sannigutami. Taavrumuuna piigai killuḡsautivut. ¹⁵ Aasriisuli Christ tuḡukami akimaniḡsuḡ iluḡaitḡiḡ aḡalatipayaaniḡ nanipayaaḡ suli sanḡiḡiḡiḡ siḡam. Christ-ḡum qiniḡtinnigaa kisupayaamun sanḡiqatluktilaani ilinḡitḡiḡ.

¹⁶ Anḡua kisumununniiḡ atanniḡsinniaḡasri niḡikkapsigun naagaḡaa imikkapsigun unniḡ niḡiqḡpagvikaapsigun naagaḡaa niḡiqḡpagvikaatigun tatḡilitḡikman naagaḡaa minguiḡsiaḡviksigun.

¹⁷ Taatnatchich iḡuuniaqurrutit Christ-ḡum taḡḡaḡigai. Tikkuagutauḡhiḡaḡniḡsūt Christ-mun ilaan agḡigḡiḡaḡhanunaglaan. ¹⁸ Uḡautipkaḡniaḡasri killuḡsaḡniḡusri. Taatnatchich iḡuich atchiksuatun ilipḡlutinḡ putlatuniḡsūt israḡuliḡnun ataramik uḡaḡiplugich qiniḡquuraakkatinḡ. Qutchigillapiaḡtut inḡmiknik atakkii iḡuknitḡaḡtaupluni isrummataat. ¹⁹ Taatnatchich iḡuich inḡaiḡsuanḡurut Christ-mi. Christ niaḡuuruḡ liilaa ukpiḡsriruat timigigai. Iuḡaḡminḡ ataruat niaḡumun napyaatigun nukiktigunlu aglisuurut atautchikun, Agaayyutim aglipkaḡḡugich.

Tuḡuliḡlu Iḡuuliḡlu Piḡatigiplugu Christ

²⁰ Christ tuḡupman tuḡuḡataurusri Christ-mi. Taatnamik aḡalatinḡaiḡsuksraurusri tamatkunḡa aḡalarrutaiḡnun sanḡiḡiḡunlu siḡam. Suvaatami tupigivisigik iḡuuniaqurrutit, itnaḡsimaruat, ²¹ “Niḡiḡniaḡnagu taamna, uuktuagḡniaḡnagu, aktuḡniaḡnagu.”

²² Iuḡatinḡ tamatkua iḡuuniaqurrutit atuḡumiḡnaitchut, atakkii iḡuich piḡiaḡigaich. Tamatkua iḡuuniaqurrutit tunḡaviḡaḡhiḡaḡniḡsūt iḡuich tillisḡitḡun ilisauttutinḡitḡunlu.

²³ Itkaluaḡhutinḡ nalaunḡaruatun iḡuich putḡataḡtitlaplugich suli ilitḡusiḡaḡhutinḡ atchiksuatun suli anasiḡḡuḡsaḡtitlugich timinḡich piḡiplugich killuḡsautinḡich, aglaan tamatkua iḡuuniaqurrutit sumun atuḡumiḡnaitchut. Tupiksriḡhatigun tamatkua iḡuuniaqurrutit iḡuum piḡumiḡnaitchaa piḡiitchuaḡ kimmuraa timim.

3

¹ Anḡitḡiqataurusri Christ-mi. Taamna taatniitpan ilipsitḡi, kipigḡniḡutigituiḡaḡsigik pakmaniittuat, Christ-ḡum irviani, aquvitiḡtaupluni taliḡpiani Agaayyutim.

² Isrummatigituiḡaḡluḡu iḡuuliḡsi Agaayyutmi. Isrummatigisunḡatnagich nunam pigikkani. ³ Ilipsi tuḡuruatun iḡuktun ittuani atuiḡḡiḡsusri atuḡuḡaluakkapsitḡik. Pakma nutaamik iḡuuliḡaḡtusri piḡatigiplugu Christ iriḡsimaruaḡ Agaayyutmi. ⁴ Christ iḡuuliḡikkaḡput qiniḡnaḡsikpan ilipsipsuuḡ qiniḡnaḡsiḡatiginiḡaḡiksi, piḡataulusri ilaan kamanautaani.

Utuaḡauruaḡ Iḡuuliḡ Nutauruaḡlu

⁵ Taatnamik tuḡḡutchigik iluḡaisa kanḡruaḡnitḡaḡtauruat ilipsitḡi. Isrummatigisitchi ilipsitḡik tuḡuruatun kimmutaigḡluḡu qanusripayaaḡ sayunḡaiḡ, qanusripayaaḡ qaayugḡnaḡtuaḡ, kimmutiḡniḡḡuk, suli kaviuḡutiḡiḡ. Amiami, iḡuk kaviuḡtauruat atlat sulliḡauranḡitḡik aanḡuaḡtuḡtauruḡ. ⁶ Tamatkunuuna Agaayyutim qinnautigai iḡuich tupiksriḡḡitmata ilaanik.

⁷ Sivuanigana killiḡisruḡaluḡaqmiruasri taatnatun iḡuuniaḡapsi killuḡmi. ⁸ Pakmapak piiḡsigik iluḡaisa tamatkua, qinnaun, qiniḡun, kipinḡuḡsriḡiḡ, uḡaḡniḡluḡtriḡiḡ, qaayugḡnaḡtuḡanik uḡaḡaiḡ, ⁹ suli sagluḡḡutingiḡusri avatmun. Atakkii aḡalataḡinḡiḡaasri iḡuuniaḡiḡruapsi savaaḡtuḡmmaḡmi, mattaḡmatun atnuḡaaḡruaḡ. ¹⁰ Pakma iḡuuniaḡiḡsi nutaagḡuḡtuḡ, atipmatun atnuḡaatchiamik. Agaayyutmun nutaḡtillusri ilitḡulusri ilaatun. Tarraasriḡ ilitchuḡipsaaḡniaḡtusri Agaayyutmik iḡiḡsirigikkapsitḡik.

¹¹ Iḡuich nutaagḡuḡaminḡ Christ-kun Jew-ḡunḡitchuatlu Jew-ḡuruatlu, nalunaitḡutchiḡsittuatlu timimikni nalunaitḡutchiḡitchuatlu, sumikḡaḡtuatlu satkuliḡiruatuḡ Scythians-tun, savaktaagḡruuruatlu savaktaagḡruunḡitchuatlu atlagiiḡiḡsūt. Christ qaukḡiullapiaḡtuḡ tamatkunakḡa iluḡaitḡiḡ suli iḡuupluni iluḡaitḡiḡ iḡugikkaḡmiḡi.

¹² Agaayyutim piksraḡtaagḡigaasri piḡḡapiglusri. Taatnamik iḡuk atipmatun atnuḡaatchiamik ilipsi piḡḡakkutisitchi avatmun, iḡuaḡḡutilusriḡ, atchigusriḡ,

aggañaiillusri lu suli iglutuutilusri. ¹³ Anuqsruutilusri avatmun suli natqigutisrimaagusri nalliqli uqaqtuyaagpan akitñağusri. Natqigutirilusri atrilugu Agaayyun natqigutripmatun ilipsitñik. ¹⁴ Una pitluktuaq iluqaitñiñ, piqpakkutituiñağitchi avatmun. Atakkii piqpaksriñhum atausriññuumapcallapiagai iñupayaat. ¹⁵ Ki qiñuiññañan Christ-ñum aňalataaglisigik uummatisri isrummatisilu. Agaayyutim iluqasri atausriññuqtitkaasri iñuuqatigiiqplusri qiñuiññaağusri avatmun. Aasiñ ataramik quyyatiqagitchi. ¹⁶ Ataramik isrummatigisigik iluqaisa Christ-ñum ilisauttutai suli ikayuutilusri avatmun kanıqsiñksrañatigun ilisauttutit, pitchuksaağutigilugu avatmun puqilñkun, atugusri psalms-nik atuutiniglu suli quyyatiqaglusri Agaayyutmun piqutigilugu ihuaqqutaa. ¹⁷ Qanusripayaamik savakkupsi naaga uqağupsi, atuumaruksrauruq atqagun atangum Jesus-ñum quyyavigilugu Agaayyun aapauruaq Christ-kun.

Iñuuniaqatigiiñiq Nutauruakun Iñuulikun

¹⁸ Ağnauruasii, kamagilugich uisi, atakkii taamna nalaunñaruq Agaayyutmi. ¹⁹ Uinuruasii, piqpagilugich nuliasri aggañairrutilugich. ²⁰ İlaalugruuruasii, tupigilugich aňayuqaasri supayaatigun. Taamna quyaqnaqtuq Agaayyutmi. ²¹ Aapauruasii, uumitchaquesaasunaqnagich qitungasri, atakkii qapiñasiviaqtut kamaksrigalualigimikniñ ilipsitñik.

²² Savaktaagruuruasii, tupigilugich qauklisi supayaatigun. Quyalitñiñniasrunaqasri qauklipsitñik takkuatniñhiñaq, aglaan savautisigik qanutitangilñusri talugilugu Agaayyun. ²³ Savautrigupsi iñuñnik savaagiyumagiksi pisuqtilaapsitñi, atakkii savautrillapiagtusri Agaayyutmik savautri'apsi iñuñnik. ²⁴ Itqagisiññ akilñusriaksraqsi Agaayyutmiñ akiqsruutigikkañña iñuñmiñun. Qanusripayaakun savautillapiagiksi Ataniq Christ ilaalhiñaq. ²⁵ Aglaan kiña taimña nalaunñaitchualiqiruaq akuqtuigisiruq anasriññuqsautmik. Agaayyutim irrutigai atisriplugich iñuich.

4

¹ Savaktiqaqtuasii, irrutisigik savaktisri nalaunñaruamik atisilugich, aasiñ itqagilugu ataniqaqtılaaqsi qılañmi.

Alğaqsrutit

² İñiqsruqtuiñağitchi suli ataramik quyamaaglugu Agaayyun. ³ Uvva, tigutaañuruña piqutigiplugu quliaqtuaqalığa tusraayugaagiksuamik. Taatnamik itqagiluta agaayugupsi Agaayyutmun aatchuquluta piviksramik quliaqtuaqaliksraptnik tusraayugaal-lautamik Christ-ñum nalunaqtuañagun. ⁴ Agaayutiluña quliaqtuatlahiksrapkun tusaayugaagiksuamik iñuñnun kanıqsiñnaqsilugu. Taamna piraksraqığkağa. ⁵ İñuuniağusri puqiksaalikun akunğatni ukpiñaitchuat atullautaglugu pivik pisuqtilaapsitñi. ⁶ Uqalıqsi ataramik quyaqnaqtitchiññ iñupayaanun suli ilisimayumausili qanuq kiggutiqaaliksrapstñik kisupayaamun nalaullugu.

Pağlasuiqsaağutit

⁷ Tychicus piqpagiplugu aniqatigigiga Christ-kun tuniqsimaruaq uqqiraqti suli savaqatiga Agaayyutikun. İlaan uqautigisigaasri iluqaitñik atuumaruanik uvamnun. ⁸ Taatnaqlugu tuyuğigiga ilisimatqplusri qanuq itilaaptiknik suli pitchuksaaqplusri. ⁹ Tuyuğipmigiga Onesimus tuniqsimaruaq piqpagiplugu aniqatvut Christ-kun. İlaa ilagigiksi. Uqautigisigaasri atuumapayaaqtuamik uvani.

¹⁰ Aristarchus-ñum tigutañuqatigikkağma suli Mark-ñum, uyugunñan Barnabas-ñum, tuyuğasri nayaññamik. Uqautianikkipsi qanuq piñksrañanik Mark-ñum aggiqpan. Tutqiksitchumagiksi. ¹¹ Joshua taiyuutiqaqtuaq Justus-mik tuyuqmıuq nayaññamik. Taapkua piñasut kisiitñik Jew-ñuruat savaqatigigitka piqutigiplugu aňaayugautaa Agaayyutim. İlinisa ikayullapiagaatña araaqtuqluñalu. ¹² Epaphras-ñum nunaqatipsi suli savaktaan Jesus Christ-ñum tuyuqmıgaasri nayaññamik. İlaan agaayyutigaasri

Agaayyutmun ikayuquplusri sanjilusri suli nalaunjalusri ukpiqsrihipsigun. Agaayyutipmigaasri ilisimatquplugu Agaayyutim pisuutaa supayaatigun. ¹³ Ilisimapiagiga qanutun iniqsruutriha piqutigiplusri ukpiqsriruatlu iñuuruat nunaqqinñi atiligaak Laodicea-mik Hierapolis-miglu. ¹⁴ Luke piqpagikkauruaq taakti Demas-lu tuyuqtuk nayaanjamik.

¹⁵ Nayaanjaagukkitka ukpiqtuanuruapayaat nunaqqiani Laodicea-ñum suli aḡnaq atilik Nympha-mik ukpiqtuanuruatlu katiraḡaqtuat taavruma tupqani. ¹⁶ Agliqiaḡianikkupsiuñ una tuyuutiga ilipsitñun tuyuḡiyumagiksi ukpiqtuanuruanun Laodicea-mi agliqitqulugu agaayyuvinmikni. Aasiili agliqiyumagiksipsuuq tuyuun Laodicea-ḡmiunun agaayyuvipsitñi. ¹⁷ Uqautiyumagiksi Archippus, “Naallapiagun savaaq atangum tillisigikkaḡa savaquplugu.”

¹⁸ Uvaḡa Paul argamnik aglakkiga nayaanjaḡa, “Puuyugniaqnasriuñ pituksimaliḡa isiqsivinmi.” Agaayyutimtuq iḡuaqqutilisi.

Paul-ŋum Sivulliich Tuyuutai Thessalonica-gmiunun

¹ Paul-miñ Silas-miñ lu suli Timothy-miñ ukpiqtuanuruanun ittuanun Thessalonica-mi pigipkakkanjani Agaayyutim Aapauruam suli Atanguruam Jesus Christ-ŋum. Uvvatuq ihuaqutmik suli qinuiññamik qaitchilisi.

Iñuuniahatlu Ukpiğusriatlu

² Agaayyun iluqapsigun quyyatigiragigikput, ataramik agaayuhaptikni itqagiplusri. ³ Agaayyutmun uqaaqtitluta itqagigikput, qanutun ukpiqsriɫlapialiqsi, piqpak-sriɫlapialiqsi, nigiyagaqallapialiqsi Atannaptiknik Jesus Christ-mik. ⁴ Aniqatiumaan! Agaayyutim piqpak-sriɫha ilipsitñik nalungitchikput inmiñun piksraqtaagiplusri. ⁵ Uvvataku tusraayugaallataq ilipsitñun tikiuti'aptigu, nipiɫhiñakuungitchuaq aglaan sanjikunlu suli Ipqitchuakun Irrutchikun, ilumutuulha nalupqigingiqɫugu, taatna tikiutigikput. Ilisimagiksi qanuq iñuuniaɫiqput ihuaɫksrapsitñun ittuq ilipsitñiitnapta. ⁶ Ilipsi uvaptiknun suli Ataniğmun tuvrauti'apsi, atqunaq nagliksautigigaluannaan, uqaliq quvianakun Ipqitchuamiñ Irrutchimiñ akuqtugiksi, ⁷ itna ilipsi iluqaitñun ukpiqtuanun Macedonia-mi suli Greece-mi atriraksraquhusri. ⁸ Uvvataku siaminnigiksi Atangum uqalha iluqaitñun nunaniñun Macedonia-mu Greece-ŋumlu, aasriñ tusraayugaallataq ukpiğutiqağnipsigun Agaayyutmun siamitmiuq napmupayaaq, uvaptiknununniiñ ilaraksraiɫugu. ⁹ Iñuich iluqağmiñ uqağigaat qanuq ilipsitñun akuqtuɫiqput taamuña tikitñapta, suli qanuq mumiliqsi aanguaniiñ Agaayyutmun, Agaayyun iñuuruaq ilumunlu ittuq savautisrukɫugu. ¹⁰ Uqağipmigaat taqqsilaaqsi Igñigikkanjanik Agaayyutim qilañmiñ, Jesus-mik, Ilaan anitqiksitağikkanjanik tuquligmiñ. Aasrii taavruma Jesus-ŋum annautigisigaatigut Agaayyutim qinnautaaniñ tikitchuksramiñ.

2

Paul-ŋum Savaaŋa Thessalonica-mi

¹ Aniqatiumaan! Ilipsipsuuq ilitchuğianikkaqsi tikiumaɫiqput ilipsitñun suɫaakun ingiɫha. ² Ilisimarusri qanutun nagliksaanjaniktilaaptiknik suli kanñunakun analakkautilaaptiknik Philippi-mi. Naagauvva Agaayyutipta sayyiqsimaagaatigut quliaqtuaqupluta tusraayugaallutamik ilipsitñun iglutuhaptikni atqunaq akilililisuutmik. ³ Uvvataku ilipsitñik quliaqtuaqtitluta kinniqtusraangitchiptigiñ, unniñ qaayugnaqtuakun pitqusraangitchiptigiñ, naagaqaa kisumik pisaas-rugmigağniangitchugut. ⁴ Aglaan Agaayyutim pitquɫhagun ataramik uqaaqtugut, takku Ilaan piksraqtaagigaatigut tusraayugaallutamik quliaqtuaqupluta. Iñuñnik quyalitñiñiağummataitchugut aglaan Agaayyutmik iñuuniaɫapta naipiqtuqtaanik. ⁵ Tikiumangiɫiqput uqayusrahikun nalupqigingitchiksi naagaqaa kaviuɫiq matummiñiağɫugu –Agaayyun ilisimarigigikput. ⁶⁻⁷ Ilipsitñiñ unniñ atlaniñ quyagitchiuniaɫhiñangitchugut. Nangauquɫhiñaugaluaqtugut ilipsitñun atakkii Christ-ŋum uqqiraqtigipluta, aglaan ilipsitñi ittugut agganaiqhuta aakauruam qaunaksriɫha qitungamiñik atriplugu. ⁸ Piqpagivagitɫusri Agaayyutim uqalhiñagingisanagun aglaan iñuuhaptigunlu piqasriqsuliksraqsi itqanairrutigikput. Ilipsi uvaptikni piqpaknallapiaqhusri. ⁹ Aniqatiumaan! Ilumun itqagigiksi qanuq savaiqput sakuukhuta! Unnuaqtuummaan savaktugut, ilipsitni akiyayumangitɫuta Agaayyutim tusraayugaallatana ilipsitñun uqauti'aptigu. ¹⁰ Ilisimarusri, Agaayyutim ilisimapmiuq, irrutchiqput ilipsitñik ukpiqtuanuruanik ipqisilaana nalaunñapluni lu patchisaitɫuni lu. ¹¹ Ilisimagiksi pitchuksaagiqput ilipsitñik atriplugu aapa nakuuruaq qitungamiñik pitchuksaagipmatun. ¹² Pitchuksaagipsi arakhusri itqugaluaqhusri

iñuuniaġigitqukkaṅagun Agaayyutim tuqḥumaripsi aṅaayyuqautmiñi suli kamanautmiñi piqatautqupluta.

¹³ Agaayyutim uqalḥa tikiuti'aptigu, tusraa'apsiun, akuqtuġiksi iñuñmiñ pipmatu-ungitchuaq aglaan Agaayyutmiñ uqalġiplugu, taatniillapiaqmipḥuniḥu. Uvvatakku akun-napsitñi ukpiqsri ruani Agaayyun savaaqaqtuq. Taatnaqḥugu uvaguttuuq ataramik Agaayyun quyagikput. ¹⁴ Aniġatiumaan! Agaayyutim ukpiqtuanjuranisun Judea-mi ilinjisitun pigiliutipkaqtuatun Christ Jesus-mun taatnatuntuq savauttusriaqaqtusri. Ilipsipsuuq taatnatun piyuaqsiuḥġmik nunaqatipsitñiñ iġḥutuqtusri Jew-ḡuruaniñ tasrap-kua iġḥutuipmatun, ¹⁵ tuqqtuchiruaniñ Ataniġmik Jesus-mik suli sivuniksriqirinik, tasrap-kua uvaṅalu ilakkalu piyuaqmigaatigut. Qanutun Agaayyutmi quyaqnaisigivat! Iñuñni uumiksriḡuplutiñ! ¹⁶ Uqautriḥksraptikniñunniñ Jew-ḡungitchuanun anniqsuliksraḡatnik nutqaqtinniaġaluġaatigut. Taatnatchich killuġmik ataramik iñiqtqaqaqtut Agaayyutim qinnautaanun tikiññiaḥġmiknunaglaan.

Paul-ḡum Tikitqikkummiuḥa Ilinjiḥñun

¹⁷ Aniġatiumaan! Uvagut piisaallalḥaptikni ilipsitñiñ sivikisuurami, qanutun piitchivisi qiñitqikkumagaluaqhusri. Isrumaptigun nayuġaluġipsi. ¹⁸ Ilipsitñun utitqigukkaluaqḥuta, uvaṅa Paul utitqinñialakkaluaqtuṅa. Aglaan Tuunġaum pirailġaatigut. ¹⁹ Aglaan ilipsi kisipsi niġiugaqaġvigigipsi, quvianagiplusri, suli akimaḥkun uqautigitlapiplusri Atannapta Jesus-ḡum sivuġaani agġiqpan. ²⁰ Iḥumutun kamanautigigipsi quvianagiplusri.

3

¹ Aasriñ iġḥutulguiqaqtigu, ittuallaliksraprigun Athen-mi sivunniqsugut ² tuyuġiḥhani Timothy aniġatvut savaqatigikkaqput Agaayyutikun quliaqtuaqaḥġmi tus-raayugaallautamik Christ-kun. Tuyuġigikput sayyiquplusri suli ukpiqsriḥiqsi ikayuquplugu, ³ nalliqsiunniiñ utiqunġiḥlugu makuniṅa piyuaqsiuḥġmik piqusriġuni. Taatnatchich piyuaqqtut Agaayyutim pisuḥġigai uvaptiknun. Taatna ilitchuġianikkiksi. ⁴ Uvvatakku innaptikni ilipsitñi sivuani uqautigipsi taatna piyuaqsiuḥġmiñipluta, aasriñ kaḡiqsianilḥapsisun tamarra taatnatchich atuummirut. ⁵ Iġḥutuutilguiqama ukpiqsriḥiqsi kaḡiqsisukḥugu, taatnaqḥugu Timothy tuyuġigiga. Piḡiksraqtuṅa Tuunġaḡmun killuqsaqtinniaġasugalusri, iluqaniasrii savaaqpup suliḥaamun innasugalugu.

⁶ Pakma Timothy ilipsitñiñ uvaptiknun utiqman, tusraayugaaġiksaanik ukpiqsriḥapsigun suli piqpakutipsigun tikiutripḥuni, uqautigaatigut ataramik uvaptiknik itqaqsriñiplusripsuuq suli atqunaq qiñiḡunnipluta uvaguttuuq ilipsitñik qiñiġukmatun. ⁷ Aniġatiumaan! Taatnaqḥuta iluqaani iḥuillilḥaptikni suli nagliksaaqsiuḥaptikni ilipsigun piyummasriḥaakkaurugut. Ilipsi ukpiqsriḥapsi sayyillaġaatigut. ⁸ Pakma iñuugisipiaqtugut ilitchuġianikapta makitatilaapsitñiksuli payanaiġusri iñuuniaḥapsitñi Agaayyutikun. ⁹ Quyyatinik Agaayyutmun ilipsigun qaitchiḥiñaaġuqtugut, quyalugu quvianagiḥkakkanaḡun sivuqqaamiñi ilipsi pigiplusri. ¹⁰ Unnuaqtuummaan iniqsrullapiaġikput qiñitqigukhusri aasriñ inuqnaqtuanik ukpiqsriḥapsitñi qaitchipsaaġusri.

¹¹ Uvvatuq Agaayyutipta Aapauruam inmiñik suli Atannapta Jesus-ḡum tikisilisigut ilipsitñun. ¹² Uvvatuq Atanġum Jesus-ḡum piqpakuttri avatmun suli iñuñnun iluqaitñun naupkallaḡniġumigaa, piqpaksrilḥiqput ilipsitñik atrilugu. ¹³ Taatnaġupsi sayyigisigaasri, Aapauruam Agaayyutipta sivuġaani patchisaġusri suli ipqillusri qakugu Atannigikkaqput Jesus agġiqpan piqasriġuni iñuñnik pigikkaḡmiñik.

4

Iñuuniaḥiq Quyaqnaqtuaq Agaayyutmi

¹ Aniqatiumaan! Uvvasuli uvaptikniñ iliññanikkaqsi qanuq iñuuniaħiksraqsi Agaayyutmi quyaqnağlugu, ilumun iñuuniaħigianikkapsisun. Pakma Atanğuruam Jesus-ñum atqagun inğipsi uqapsaaqhusri atuitquplusri pitluluglu. ² Uvvataku ilisimagisri ilisauttutigianikkavut ilipsitñun Atanğuruam Jesus-ñum aňalatchiħagun. ³ Taamna Agaayyutim ilipsitñun pitqutigigaa, ipqillusri piisimağusri sayuňaliğmiñ. ⁴ Atausriukattağusri aňutit ilitchugiraksragigiksi qanuq ilaqatiksraliksraqsi ipqihikun nalaullugu, ⁵ itna killukun kimiksriħikuunğitchuaq piruatitun Agaayyutmik naluplutin. ⁶ Tarra kia-unniñ killukuangilliuň aasiiñ saglutağlugu aniqatni atlatuağilugu nuliana. Taatnatchikun sivuani uqautianikapsi algaqsrullapiaqhusri, Ataniğmun anasriññuqsautiqagisiñiplugich tamatkua taatnaiplugu nalaunğitchuat. ⁷ Agaayyutim tuqlunğitchaatigut iñuuniaqupluta qaayugnaqtuakun aglaan ipqihikun. ⁸ Taatnağuni kia tamatkua ilisauttutit ayaummiyumigich iñuñnik ayaksimanğitchuq aglaan Agaayyutmik, qaitchirigikkapsitñik Ipqitchuamik Irrutchimik.

⁹ Taamna aglanğitchumaunniñ nakuuruq piqpaksriħapsigun ukpiqtuaqatiupsitñik. Uvvataku ilipsi Agaayyutmiñ ilisauttusriaqaaniksimaplusri, qanuq piqpakkutihiksrapsigun avatmun. ¹⁰ Suli taatnaiplugu aniqatiupayaapsitñun iluqaani Macedonia-mi irrusriğianiklugu. Aniqatiumaan, taatnağlugu inğipsi atuitquplusri pitluluglu. ¹¹ Sivunniutilugu iñuuniaħiksraqsi iñuksruigusri, iñuich atlat ilaksiangiglugich suli iñuuniutiksraqsi piññaktaaginiaglugu, maliglugu uqautianihqput ilipsitñun. ¹² Taatnağupsi iħağitchiuhq tamatkunakña ukpiqsriñğitchuaniñ piññaktaagigisigiksi, suli kisumun inuğikkapsigun tunñaaqsiyumiñaitchusri.

Atanğum Aggihksraña

¹³ Aniqatiumaan, pakma ilisimatqugipsi ilumutuuligmik ukpiqsriuatigun tuquruatigun alianniugaqsisrunağasri tamatkunatitun niğugaitchuatitun iñuuligmik isruitchuamik. ¹⁴ Ukpigigikput Jesus tuqulğaaqhuni aňitqihha. Taatnatuntuuq, ukpigigikput Agaayyutmun aggiutipkağisiħhat Jesus-mun tamatkua tuquruat Ilaanik ukpiqsriplutin. ¹⁵ Tamarrumiña Atanğum ilisauttutaanik uqautigipsi, uvagut iñuuruani taivrumani uvlumi Atanğum agğihani tamatkua tuquaniktuat sivulikkumiñaitchivut. ¹⁶ Nipituruaq tilliñ itkisuruq, suli qaukhat israğulğich nipliqpan suli Agaayyutim qalğuqtautaa nipliqpan Ataniq inmiñnik pakmakña qilañmiñ atqagisuruq. Taipchua tuquruat Christ-mik ukpiqsriplutin iñuuligmun aňiqqaagisirut. ¹⁷ Tarakña uvagulli iñuuruani taivrumani tatpaunautrauniaqtugut piqatigilugich nuvianun paaglugu Ataniq silami, aasriññ Ataniğmi ataramik iqataugaqsiluta. ¹⁸ Taatnağusri avatmun tamatkunuuna uqaliqtigun arautisitchi.

5

Itqanağitchi Atanğum Aggihksrañanun

¹ Aniqatiumaan! Atuummiruksrat aglahksrañat ilipsitñun inuqnanğitchuq. ² Uvvataku ilipsi kaniqsimmagiksianikkiksi Atanğum uvlua aggiqsuksraq niğiungisillusri atrilugu tigliniaqti unnuami. ³ “Suapayaaq nuyuağnaiqsuq.” Taatna iñuich nipinikpata, taimmaiñaq piyaqquħum tikitkisigai annakkumiñaiğlugich, itna liilaa auliyautikkañatun ağnaq iğñihksrañanun. ⁴ Aniqatiumaan! Aglaan taamna nalunğigiksi, suli Atanğum uvluan niğiungillağumiñaiğasri tigliniaqti atrilugu. ⁵ Iluqasri iñuñni qaumami iñuuniaqtusri, savaasri sagviplutin. Uvagut taagmi iñuunianğitchugut iriğaqtuħkun. ⁶ Taatnağuta atlatitun siñiktuanğiqsa, iqiiğuta qauğrimaagiksa. ⁷ Takku unnuami iñuich siñiğaqtu, unniñ unnuamik imiliğviqaqtu. ⁸ Aglaan uvagut uvlumik irviqatuani qauğrimaagirusraurugut. Satqagutirusraurugut ukpiqsriħigmik suli piqpaksriħigmik suli nasrautiluta niğiugaqaliksramik anniqsuliksraptnik. ⁹ Agaayyutim tigusriagingitchaatigut qinnautni iğlutuqulugu aglaan anniqsugiaq piññaktaagitquplugu uumuuna Atannaptigun

Jesus Christ-kun, ¹⁰ tuquruakun piqutigipluta, inmiñi iñuuniaqatigisrukhuta qakugu aggiqpan, iñuugaluannapta naagaqaa tuqugaluannapta. ¹¹ Taatnağusri araaqtuutititichi avatmun sayyillağutilusri tuniqsimatlasriğusri taatna pakma pisuupmatun.

Aqulliich Iñisauttutit suli Iłammiuğutit

¹² Aniqatiumaan, inğipsi kamagitquplugich tamatkua savaaqaqtuat akunnapsitñi, tamatkua Atangum tigusriagikkañi sivulliuqtautquplugillu alğaqsrutquplugillu.

¹³ Kamagiuraaglugich tamatkua savaagikkañat piqpaksriğhatlu piqutigilugu. Akun-napsitñi qiñuiğusrimağusri. ¹⁴ Aniqatiumaan, iqiasruuruat alğaqsrusigik, qapinasriuat pitchuksaaglugich, sayaitchuat ikayuglugich, iluqaisa anuqsruutilugich, ¹⁵ kaniqsimalugu akisaqtunğiğksraqsi pigiitчуamun pigiililugu, aglaan ataramik savaaqaliksraqsi nakuuruamik avatmun suli iñupayaamun. ¹⁶ Ataramik quviatchauğigusri, ¹⁷ iñiğlugu agaayulusri, ¹⁸ qanusripayaami irviqanğapsi quyalusri. Taatnatun Agaayyutim pitqugaasri iñuuniağapsitñi Christ Jesus-kun. ¹⁹ Nutqaqtinniasrunağnagu Ipqitчуam Irrutchim savaagikkañ, qamitchiñiaqmatun ikniğmik. ²⁰ Sivuniksriqirit uqalğich ayaumasrunağnagich. ²¹ Sua iluqaan naipillugu, qanusriq nakuuruuq akuqtuagilugu piññaktağilugulu, ²² qanusripayaamiñ pigiitчуamiñ piisimağusri.

²³ Agaayyutimtuq qiñuiññamik qaitchirigikkapta ipqiqsağumigaasri inmiñun iluq-nağusri, suli qaunagiyummigaasri irrutchisiğ iñuusrisiğ timisiğ patchisaiğlugich Atan-napta Jesus Christ-ğum agğiğksranun. ²⁴ Taatna Ilaan tuqğutigikkapsi iñiqtağitlagaa, takku tuniqsimaruq.

²⁵ Aniqatiumaan! Injiksruutiyumigiptigut. ²⁶ Pağlalugich aniqatiut iluqaisa kunigutmik ipqitчуakun piqpakkutikun. ²⁷ Tillisigillapiagiga Atanguruam analatchisaagun taap-kua tuyuutit agliqigksranat aniqatiunun iluqaitñun. ²⁸ Atannapta Jesus Christ-ğum iħuaqqutrisaan nayuğumigaasri.

Paul-ŋum Tugliat Tuyuutaiñ Thessalonica-ġmiunun

¹ Paul-miñ Silas-miñ lu suli Timothy-miñ ukpiqtuanjuranun ittuanun Thessalonica-mi pigikkanj Agaayyutim Aapauruam suli Atanguruam Jesus Christ-ŋum. ² Uvvatuq Agaayyutim Aapauruam suli Atanguruam Jesus Christ qaitchilisi ihuaqutmik suli qiñuiññamik.

Atanniiviksraq Christ Aggiqpan

³ Aniqatiumaan! Agaayyun ataramik ilipsigun quyaraksgigikput. Nalaunjaruq uvaptikni taatnaġupta, takku ukpiqsriħiqsi atqunaq nautmuktuq, suli piqpakkutihqsi aglitmuktuq avatmun atausriukattaaqhusri. ⁴ Taatnaqhuta Agaayyutim ukpiqtuanjuranjñun uqautigigipsi nangaqhusri qanuq sivutmuutiplugu iglutuħiqsi suli ukpiqsriħiqsi tumigigaluanjaan piyuaqsiuħiq suli nagliksaaqtitauħiq apqusraakkaqsi. ⁵ Iluqatinj tamatkua nalupqinaiyaġaat Agaayyutim sivunniutaa piqatautlasripluħri añaayuqautaani nagliksaaqsiugaluħapsi. ⁶ Uvvataku Agaayyun atanniħuni nalaunjaruakun, ilaan nagliksaaqtitkisiyai tamatkua nagliksaaqtitigikkasri. ⁷ Ilipsi nagliksaaqtuani ilaan pitluutigisigaasri taputiluta qakugu Ataniq Jesus sagviqpan qilañmiñ israġulinjmiñnik kamañaqtuamiñnik piqasriġuni iknikun. ⁸ Tamatkua naluruat Agaayyutmik suli tupiksriñġitchuat tusaayugaallautamik Jesus-mik Atannaptiknik ikniġmik anasriñjuqsasġisigai. ⁹ Tamatkua piyaqquġvinmun isruħlaamun anasriñjuqsakkaugisirut, Atangum sivuġaaniñ suli sanñianiñ kamañaqtuamiñ piiglugich, ¹⁰ qakugu taivrumani uvlumi aggiqpan, kamagikkauħiksraq iñupayaamiñniñ unniñ kamagikkauħapsi ukpiqsriħapsigun uqagikkaptiknik akunġugisirusri. ¹¹ Taatnaqhuta iniqsruutiraġigipsi Agaayyutmun akuqtuyunaqsitquplusri iñuuniaġvigitqukkañagun. Uvvatuq Ilaan sanñimigun kimmutri iluqaan ihuaħksramun pisuiqsimaatlasriħun, savaaqsi ukpiqsriħapsigun tañiġlugu. ¹² Taatnaħapsigun Jesus-ŋum Atannapta atigikkaña ilipsitñiñ kamagikkaugisiruuq suli ilipsi ilaaniñ Agaayyutipta suli Atangum Jesus Christ-ŋum ihuaqqutrisaagun.

2

Iñuk Pigiħlaq

¹ Aniqatiumaan! Piqutigiplugu Atannapta Jesus Christ-ŋum agġiħksraña suli uvagut katitauħiksraqput ilaanun inġipsi, ² isrummatri qanuġviġaqtitqunġitlugu qaġanaġlugu unniñ akatautqunġitlusri Atangum uvlua tikiumaaninilugu. Taamna uqautauvaluktuq sivuniksriqirit ilaħatigun unniñ kia quliaqtuagivalukkaña unniñ iñuich uqagivaluħniġaatigut taavrumiña tuyuutiptikni aġlaħnipluta.

³ Tamarrumuuna kimun-unniñ iñunmun kinnipkaġumiñaitchusri, takku taimña uvluuq tikitchumiñaitchuq kisanik Agaayyutim igluliuġviksrautaa aqulliq atuumagaluaqnagu suli Iñuk Pigiħlaq sivuniqaqtuq tammaġvinmun sagviġaluaqnagu. ⁴ Taavruma Iñuum supayaq iñuich agaayyutiqaġniaħat suli isrummatipayaħat agaayyutikuagħiakun igluligisiyaa. Inmiñnik inillakkisiruuq iluqaanun qulliguguni unniñ Agaayyutim agaayyuvikpañanun isiguni suli aquvilluni agaayyutauniluni. ⁵ Itqaginqitpisiun tamarrumiña iluqaanik uqautianiħiqsi ilipsitñi nayuuti'ama? ⁶ Aglaan taamna pakma pirailiriqaqtuq ilisimaanikkaqsi. Piviksraq nalaullugu taimña Iñuk Pigiħlaq sagviġisiruuq. ⁷ Pigiħrun quviqnaqsiplugu aullaġniħaniktuq, aglaan atuummiruaksraq atuummiyumiñaitchuq kisanik tamarruma tigummisaa piigaluħaqtitnagu. ⁸ Tarakña Iñuk Pigiħlaq sagviġisiruuq, aasrii Atangum Jesus-ŋum qaniġmi aniġniħanik tuqquktisigaa

piyaqquġlugu sagviliġmigun kamanaqsilugu agġigumi. ⁹ Iñuk Pigiilaq tikitkisiruw saññilik Tuungagmiñ qanusripayaamik quvinaqtuanik iñiqtaqaġuni, tanjiġilaamik qiñiqtitçiluni kamagiraksrañitñiglu. ¹⁰ Taavruma qanusripayaamik pigiilamik kinnigisigai. Ilinich akuqtuiñġiġmiktigun suli piqpaqsriñġiġmiktigun ilumutuuruamik anniqsuliksraġmiktun piyaqquġisirut. ¹¹ Taatnaġlugich Agaayyutim saññisilugu killukuakiksrañat ilipkaġisigaa, tanjiġilaamik ukpiqsritlasriġugich. ¹² Taatnaġutin ukpiqsriñġitçuapayaat ilumutuuliġmik quvianaqaġniaqtuat killukun piyaqquġisirut.

Piksraqtaañurusri Anniqsuliksramun

¹³ Aniqatiumaan! Atanġum piqpagikkañasri, uvagut Agaayyun ataramik quya-giraksraġigikput piqutigilusri. Uvvataku Agaayyutim piksraqtaagiqqaagaañsri anniq-suliksramun Ipqitçuam Irrutchim saññiagun suli ukpiqsriħapsigun ilumutuuliġmik Agaayyutmun iñugitquplusri. ¹⁴ Taavrumuñ piksraqtaagigaañsri tusraayugaallataq tumigiplugu uqautigikkaqput ilipsitñun. Atannapta Jesus Christ-ñum quvianañani pik-sraqsi piññaktaġitquplugu, Agaayyutim tuqġugaasri. ¹⁵ Aniqatiumaan! Taatnaġusri mak-itaagitchi payañaiġusri, suli tamatkununa ilumutuuruun ilisauttigikkaptiknun ilipsitñun iluqaakkun uqalaptigunlu suli aglaptigun tunñalusri. ¹⁶ Uvva Atannapta Jesus Christ-ñum inmiñnik suli Agaayyutim Aapapta piqpagipluta suli iluaqqutriġiġmigun isruilaamik araaqtuutmik suli niġiugallautamik qaitçhigaatigut. ¹⁷ Ilaantuq aragligich uummatisri saññisilusri atuiħiksrañsigun nipiqaħiksrañsigunlu iluqaanik nakuuruamik.

3

Iniqsruutiyumiiptigut

¹ Aniqatiumaan! Suliuvva iniqsruutiyumiiptigut Atanġum uqalħa uvaptigun sivutmun ililiksrañagun sukasriġuni kamagikkauluni ilipsitñi pipmatun. ² Suli Agaayyutmun iniqsruutiyumiiptigut annausimatquluta iñuñniñ pigiitçuapayaaniñ. Uvvataku iñuich ilañich tusraayugaallataq ukpiġingitçhaat. ³ Aglaan Atanġuruuq tuniqsimaruq. Ilaan saññipkaġisigaasri pigiitçuamiñ annausrimalusri. ⁴ Atanġum nalupqisrunġisitkaatigut ilipsigun atuiġisilipsitñik sivutmun uqagikkaptiknik ilipsitñun. ⁵ Atanġuruamtuq Agaayyun piqpagipkallañniaġliuñ suli Christ-ñum anuqsrutiaqqtillañniaġlisi.

Savaktusraupiaqtugut

⁶ Aniqatiumaan! Atannapta Jesus Christ-ñum atqagun tiligipsi, piisimaagumuusri aniqatiupayaaniñ iñuuniaqtuaniñ iqiasruukun maligutçhiñġitçuaniñ ilu ilisauttutinik qais-aptiknik. ⁷ Ilipsi atuiruksrauiqsi uvaptiktun nalupqigingitçhiksi. Ilipsitñi nayuuti'apta iqiasruktaungitçugut. ⁸ Nalailaamik akuqtuirihiañungitçugut, aglaan savaktugut unnuaqtuummaan sakuukhuta akiyausrunġilikun kimununniiñ sakuugutiqaqhuta. ⁹ Inihiañaugaluaqhuta iñuuniutiksrañtiknik iningitçugut, takku taavrumuuna ilipsitñi atrinuyummiuqhuta. ¹⁰ Tamanna uqautigikkaqput ilipsitñi innaptikni, kiñapayaaq sav-agutlaitpan niġiruksraungitçugut. ¹¹ Taatna tusraarugut iñuñnik iqiasruuruanik akun-napsitñi ilaqaġnipluñ suniurasrunaqtin aglaan iñuich atlat suħhatnun ilġagautniaqhutin. ¹² Atannapta Jesus Christ-ñum atqagun taatnatchich iñuich tiligivut suli algaqsruġivut iñuuniurallataquplugich, nalaullugu iñuuniutiksrañniaquplugich. ¹³ Aniqatiumaan, aglaan ilipsi savaallataq iñiqtuutraqtaksraġingitçhiksi.

¹⁴ Taamani maligutçhisunġitçuamik uqautiptiknik ukunani aglañni, nalunaisitçu-migiksi taamna iñuk piqaqpan. Piqatigisrunaqañu, ilaali kanñusruligumuuq. ¹⁵ Uumigiritun irrutisrunaqañu, aglaan aniqatitun algaqsruġlugu.

Uqautipsaagutit

¹⁶ Uvvatuq Atanġum kanjuruam qiñuiññañ ataramik sukupayaaq qaitçilisi qiñuiññaamik. Atanġumtuq iluqañsri nayuġlisi. ¹⁷ Uvañ Paul aglakkitka nayaññat

uvamnik. Tarra taatna ilitchuqqutaat uvaᅇa tuyuutipayaagᅇma, taatniittuq aglausigᅇa.
¹⁸Uvvatuq Atannapta Jesus Christ-ᅇum iluaqqutrisaan iluqasri itqatigilisi.

Paul-ŋum Sivulliich Tuyuutai Timothy-mun

¹ Uvaŋa Paul Timothy-mun aglaktuŋa. Christ Jesus-ŋum piksraqtaagigaŋa uqqi-raqtautqupluŋa. Taamna Agaayyutim Anniqsuqtipta tillisigigaa suli Christ Jesus-ŋum niŋiugaŋikkapta. ² Timothii! Ukpiqsriŋikun ilumun iŋniŋigikpiñ. Uvvatuq Agaayyutim Aapauruam suli Christ Jesus-ŋum Atannapta qaitchiŋisi iŋuaqutmik, ilunŋusriŋigmik suli qiñuiññamik.

Alŋaqsruutai Akitñaaŋugich Tanjigilaakun Ilisauttutit

³ Uvaŋa Ephesus-mi itqugikpiñ ilvich uqautipmatun apqusraaŋamni Macedonia-mun. Iñuich ilaŋich taamani uqalŋnik tanjigitchuanik ilisautrirut, aasriñ iñiqtiŋugich nutqaqtitaksraŋigitin.

⁴ Uqautilugich suqutigingitqulugich unipchaalianiglu kaŋŋiulŋmigniglu takisipiagataŋugich takku taatnatchich uqaatchagusrimaŋigmun irrutaunŋinaqtut, pitlaitchut sayyillaagutaulutiŋ ukpiqqutmun. ⁵ Taavruma tillisim iñuŋnik piqpakstriyumapkaŋayaŋaatin, takku ipqitlutin ilisimaplugu qauŋrimmaagiutillautapni nalaunŋaruaglu nalaunŋaitchuaŋlu suli piqaqhutin ukpiqsriŋigmik ilumutuuruam. ⁶ Iñuich ilaŋich ulapnaaraqtut Agaayyutim tumigitqukananiñ tanjigilaanun uqavaagutinun. ⁷ Ilinich Agaayyutim pitqutaigun ilisautrauyummiuŋaluaqtut, aglaan uqalŋatiŋ inmiŋ kaŋiqsitlaitchaat tamarrumuuna uqagikkaŋmikkun nalupqis-runŋillapiaqhutiŋ.

⁸ Agaayyutim maligutaksraŋa nakuulha ilisimagikput, kia-unniñ atuqpagich Agaayyutim sivunniutaatun. ⁹ Itqagipmiŋlaan ilumun maligutaksrat iñiqtauruuq iñuŋnun nakuuruanun inŋitchuq, aglaan navguirinun suli tupiguutaitchuanun, agaayyutaitchuanun suli killiqirinun, tamatkunŋa ukpingitchuanun unniñ agaayyiaqtaitchuanun, iñuŋnun tuqqutchiullaktuanun aapamiknik unniñ aakamiknik naagaqaa iñuaqtuqtinun, ¹⁰ tamatkunŋa atlatuqtuanun, killuliqiruanun atugaŋiplugich iyaalugruich aŋutitlu timiqaquat inmiktigun, tigliktuqtinun iñuŋnik, tamatkunŋa saglutiruanun unniñ ilisimaruaŋaqtuanun tanjigilaakun naagaqaa ilisauttutinun ilumutuuruuanun qanusripayaanik akitñaummatiruanik. Taatnatchiñun maligutaksraq iñiqtauruq. ¹¹ Taatnasriq ilisauttun Agaayyutim uqalhiñi paqitauruq, uvaŋnun qaisaupluni tusraayugaallautaq Agaayyutmiñ kamaŋaqtuamiñ quvianaqtuamiñ uqautigiraksraupluni.

Quyayatit Agaayyutim Ilunŋuktanŋagun

¹² Christ Jesus Ataniqput quyagiga savaapkun sayyiqsigikkaŋa. Ilaa quyagiga piksraqtaagipmaŋa tuniqsimanipluŋa aasrii savaktigiliutiŋu. ¹³ Qaaniqsuami uvaŋnun uqautigigaluaqtitluni pigiiliplugu suli piyuaqŋugu unniñ piŋiqŋugu, Agaayyutim nagliginiŋaŋa takku ukpiqsriŋigikun taatnaqama sutilaamnik nalupluŋa. ¹⁴ Taatnaqhuni Atannapta iŋuaqutiluŋniŋaŋa atqunaq ukpiqsritlasripluŋa suli piqpakstriŋasripluŋa Christ Jesus-kun. ¹⁵ Uvvauna nipliun ilumutuuruuq akuqtuyunaqtuq ukpiŋnaqhuni, Taamna Christ Jesus nunamun agqiŋsuq killiqirinik anniqsuityaqhuni, taputiŋuŋa tamatkunakŋa pigiitluktuami. ¹⁶ Aglaan Agaayyutim nagliginiŋaŋa, pitluŋniqsraugaluaqtitluŋa killiqiriniñ, uumiŋa piqusriŋigugu qiñiqtitititqupluŋa Christ Jesus-ŋum anuqsruŋhanik. Ilitchuqqutauyumiŋaqtuŋa anuqsruŋhanun iluqaitñun ukpiligumaaqtuanun Ilaanun aasriñ iñuutlasriŋutiŋ isruitchuamun. ¹⁷ Taavrumuŋa Umialinmun isruilaamun, piunŋigangitchuamun suli qiñiŋnaitchaluqtuamun, Agaayyutmun kisanun—Ilaanun piipkaun suli kamaŋaun illi taimuŋa isruilaamun. Amen.

¹⁸ Timothii Iŋniñ! Tillisigikpiñ tunŋasimatquplutin savautriŋipni Agaayyutmik. Taamna tillisriŋa Agaayyutim uqaligigaa ilipkun. Tamatkua sivuniksriqtit

sayyillaagutiyumigitin anuyaliqni pigiitчуamik. ¹⁹ Ukpiqsrihiñ pigituiñaglugu suli qaugrimmaagiutillautaqagutin. Iñuich ilanich ayanñigaat qaugrimmaagiutillautaq aasriñ ukpiqsrihiqtin piyaqquqlugu. ²⁰ Tamatkunani Hymenaeus-lu Alexander-lu akunnirautiruk, Tuungaum sanñianun pilitakka, ilinik ilisaaqauqlugik nutqautriñksranaknun uqamaqluutriqaligmiknik.

2

Ukpiqtuat Agaayumaag'vigiliksrangat

¹ Sivulliuplugu agaayyutiqağniñapsitñi apiqsruutitqugipsi iniqsruutilugich suli quyyatigilugich Agaayyutmun inupayaat ² suli umialgillu suli atlat anjalatchiruapayaat, inuuniakiqağumuugutli suñuutailaakun qinuirrutrimaalikunlu suli agaayyutiqammaagiñikunlu ihuatun inuuniañikunlu. ³ Taamna nakuuruq suli quvianaqtuq Agaayyutmi Anniqsuutiptikni, ⁴ anniqsuquriruami inuñnik iluqaitñik suli ilitchuqsritquruami ilumutuuhigmik. ⁵ Uvvataku atautchimik Agaayyutiqaqtuq suli atautchimik akunnigutauruamik Agaayyunlu inuillu akunğatni, taamna inuk Christ Jesus-nuruq, ⁶ qaitchuaq inmiñnik inupayaat satuqsaqlugich. Taamna ilitchuqutauruq Agaayyutim inuich iluqaisa anniqsuquplugich. Taamna atuumaruq Agaayyutim piviksirrutaagun. ⁷ Taatnaqlugu uvaña tuyuuruña Agaayyutmik naluruanun uqaqtiguqluñu suli ilisautriquqluñu, ukpiqsriñhum suli ilumutuulhum uqauttutaa uqağitquplugu. Sagluuqtaunğitchuñu, ilumutuuruamik uqaqtuñu.

⁸ Anutit nanipayaaq iniqsrutlaqugitka, anutit iluqnauqsimaatqat Agaayyutmun iniqsrulikun pullutin, patchisailaakun uumisutailakunlu uqavaagutailaakunlu. ⁹ Ağnat itqugitka atnuğaanjisigun iruqnaillugich suli isrumaugalgulugich, atnuğaaqtutlalugich ihuaqnağlugu, niaqumik piññaqnaqsanñiañiq pigitlusrunaagnagu unniñ maninñiñ sulianik suli atnuğaanik akisuruanik, ¹⁰ aglaan ağnat agaayyutiqammaagiksuaat savaallautaqaglich. ¹¹ Ağnat inuksruisaalikun atchiksualgulikunlu ilisaqtuksraurut. ¹² Uvaña ağnat ilisautritqunğitchitka unniñ anutit qarğullugich aglaan inuksruisaqtuksraurut. ¹³ Takku Adam Eve-miñ iniqtaulğaaqsimaruq. ¹⁴ Adam kinnikkaunğitchuq, aglaan ağnaq kinnikkaupluni Agaayyutim tillisaanik tupiksriñğitluni. ¹⁵ Aglaan ağnaq ukpiqsriñigmik piqpaktamiglu suli ipqihigmik piaqtauyulikun piqağumi qitunğıuhigmigun anniqsuğisiruq.

3

Qaukliuliksraraq Ukpiqtuanjuruani

¹ Uvvauna nipliun ilumutuuruuq, Inuk sivulliuqtauhigmik agaayyuvini piqağukkumi, savaallautaq kimigigaa. ² Qaukhiq agaayyuvini ittuksrauruq patchisailuni, atautchimik ilaqatiqağuni, qaugrimmaagiguni, inmiñun anjalalguluni, iruqnailluni, tukkuğinñaguni, suli ilisautrihiñaañuluni. ³ Taamna imiqtuqtauyumiñaitchuq unniñ piqłuktailluni, aglaan agganailuni suli qinuiluni, maninmik piqağugruasrunaqani, ⁴ ilaan kiñunni ihuatun anjalalgulugu suli qitunğamiñun kamaksriñikun tupigipkağuni. ⁵ Uvvataku anutim qitunğani anjalalğuitchumigich, qanuğuni ukpiqtuanjuruani agaayyuvini anjalatchilğugisiva? ⁶ Taatnasriq Agaayyutmun mumikpaaluk-taunuyumiñaitchuq. Kamagiliutiluni piyaqqukkauviaqtuq Tuunğaq pipmatun. ⁷ Taamna inuuniyaqtuksrauruq ukpiqsriuranunğitchuanun kamagiuraatlasriluni. Taatniingisuagumi kanjusaağutauniaqtuq ukpiqtuanjuruani aasiñ Tuunğagmun pisagipkağuni.

Ikayuqtauliksraraq Ukpiqtuanjuruani

⁸ Ikayuqtittuuq agaayyuvini inuuniusriğiksuksraurut, ilumutuulutin, imiqtuq-taunrunaqatin, naagaqaa killukun piqağugruağutailłutin. ⁹ Ilinich ataramik ukpiqsriuksraurut arguaqtuutaigutin qaugrimmaagiutillautagmikni ilisauttutinik iluqaitñik Agaayyutim inuñ ukpigikanitñik. ¹⁰ Tamatkua naipilğaaqtaksraurut,

aasrii uuktuagun pitluksimaagñiqpatruḅ, tarrali ikayuḅhiñaurut. ¹¹ Ilaqatiuḅittuuq iñuuniusrigiksukraupmiut uqaksraqsiuqtausrunaqatiḅ. Ittuksraurut qauḅrimmaagigutiḅ supayaakun qanutitanaiḅlutiḅ. ¹² Ikayuqtit agaayyuviḅmi atautchiḅhiñamik ilaqatiqaqtuksraurut, qitunḅamiñik kiñuniḅmiñik iluatun anjalatchitḅlaraunḅuluni. ¹³ Tamatkua savaaqallautaqtuat ikayuqtauplutiḅ inḅmknun kamagikkauḅiksramik piññaktaaqaḅaqtut, uqaqaḅiksramik taluqsrautaiḅhuni ukpiqsriḅlikun Christ Jesus-kun pigikkaptigun piqatigiiksitoluta.

Kamanaqtuaq Kanjqsilḅunaitchuaq

¹⁴ Aglaḅḅamni ukuniḅa tuyuutiniḅ utlautiyummiqsuḅa qiñiḅiaḅutin akuniisrunaḅnagu. ¹⁵ Aglaan pigallanḅiññiḅuma ukua aglaich ilisimapkaḅisigaatin qanuq iñuusriusriqaqtuksrautilaaptiknik Agaayyutim tupiqatiḅiñi, ukpiqtuanḅuruagikkaniñi iñuuruam Agaayyutim, aasriiñ tamatkua ilaan ayagigai tunḅavigiplugich ilumutuḅḅhum. ¹⁶ Kia-unniñ ukpiḅusripta nalunaqtuaḅa kamanaqtuaq arguaḅiyumiñaitchaa sulii piḅlaaḅiyumiñaitchaa, Agaayyun sagviqsuaq timinikhuni, Agaayyutim Irrusian nalaunḅasripkaḅḅugu, israḅḅulḅich qiñiḅiaḅiplugu, quliaqtuaḅiplugu nunaaqqipayaani, iñuich nunami ukpiḅiplugu, sulii qilaḅmun mayuutikkaupluni.

4

Iḅisautrit Tanḅiḅilaakun

¹ Ipqiḅchuaq Irrusriḅ uqaqtuḅ nalupqinaiḅḅugu iñuich ilanḅich ukpiḅutaḅiḅñiaḅniḅplugich kiñuvaatigun, tupiksriḅiḅutiḅ irrutchiñik sagluuqtuanik sulii maliguaḅlutiḅ tuunḅaich ilisauttutiḅiñik. ² Taatnatchich ilisauttutiḅ uqaḅiraḅigaich iñuich kinniḅtiñniaqtuat sagluuqtuaḅhutiḅ, tammaiḅḅugu kanjqsitḅlaḅiḅtiḅ nalaunḅaruamiglu nalaunḅaitchuamiglu qauḅrimmaagiiḅtillautagmikni. ³ Taatnatchich iñuich ilisautriraqtut ilaqatniḅiq sulii niḅiḅiq niḅit ilanḅiñik naḅḅunaḅḅugu. Aglaan Agaayyutim niḅiksraḅ iñiḅtaḅigai niḅiksrauplugich inḅqsruḅḅhum quyaksriḅlikun aquagun tamatkununa ukpiqsriḅuanun sulii ilitchuḅiruanun ilumutuḅḅmik. ⁴ Suapayaaq Agaayyutim iñiḅtaḅimakkaḅa nakuuruḅuruḅ. Naḅḅugiraksramik piitchuḅ, aglaan iluḅani quyaḅḅhum inḅqsruutaagun iñunḅun akuqtuumaḅtaksrauruḅ. ⁵ Uvvataḅku Agaayyutim uqaḅhan sulii agaayyuḅḅhum akuqtuyunaḅsipaḅaḅigai.

Christ Jesus-ḅum Savaktillautana

⁶ Tamatkuniḅa ukpiqtuaḅatiutin ilisauttutiḅaḅupkiḅ, Christ Jesus-mi savaktillautaugisirutin, sayyiqsimaḅiqni ilipnik irrutchipkun ukpiqsriḅḅhum uqauttutaiñiñ sulii ilisauttutmiñ ilumutun ilvich maliguaḅkaḅniñ. ⁷ Aglaan tamatkunakḅa uqaḅtuaniñ agaayyiaḅtaḅilaakun piisimaḅḅumuutin, inḅitḅchuaniiñ uqaḅtiknaḅutiḅ. Ilipnun ayuḅqiḅsaiḅ agaayyutiḅammaaḅiḅlikun iñuḅḅiḅmi irvigilugu. ⁸ Pisuḅsaiḅ timiḅkun piññautaugaluaḅmiraqtuḅ, aglaan agaayyutiḅammaaḅiḅliḅ piññautauruḅ supayaakun, takku iñuḅḅmik akiqsruutmik piḅaqtuḅ pakma sulii sivuniḅmi. ⁹ Taamna niḅliun ilumutuuruḅakuqtuḅtaksraḅ sulii ukpiḅiraksraḅ iluḅnaḅḅugu. ¹⁰ Taatnaḅhuta sakkiiḅirugut sakuḅhuta, takku niḅiḅuaḅput inillaktisrimaaḅḅugu Agaayyutmun iñuuruamun iñuich iluḅatiḅ Anniḅsuḅtiksranaḅnun, piḅḅuglugich tamatkua ukpiqsriḅuat. ¹¹ Tamatkuniḅa tiliḅugich ilisautiyumigitiḅ. ¹² Kimununniñ piñiḅlaḅiḅkasruḅaḅnak nutauniḅutintuuḅ, aglaan ukpiqtuani niḅiḅkun iñuuniaḅḅapkun piḅpaktapkun ukpiqsriḅḅapkun sulii ipqiḅḅapkun atriñiaḅtaksraḅḅutiḅ. ¹³ Agḅiḅḅamnunaḅlaan piḅiḅaḅtillugu

agliqqutrihiq, quliaqtualiq suli ilisautrihiq iñuñnik Agaayyutim uqalhaniñ piyummatiqaglugu. ¹⁴ Suqutigingisruñaqnagu Agaayyutim aatchuutaa ilipnun qaisauruaq sivuniksriqiruakun qaukñich ukpiqtuanjuruat patikmatigik argaktiñ ilipnun. ¹⁵ Tamatkua atuyusrağlugich, tamatkunuuna sakuugutin, aasriili iñuich iluqağmiñ qiniğumagaat nauhiñ. ¹⁶ Ilipnun suli ilisauttutipnun munaqqutiqağutin, tamatkua sivutmun atuğlugich, taatnağuvich anniqsugisirutin suli tamatkua tusraaritin.

5

Niğugaqağvuihat Ukpiqtuat

¹ Anjutmik utuqqauruamik nipliatrisruñaqnak, aglaan uqapsaağummatiqaglugu ilaa aapaptun ililugu. Anjutit nutauruat aniqatiuptun irrutilugich, ² ağnat utuqqauruat aakaptun suli ağnat nutauruat ağnauniuptun ipqitchuahikun.

³ Ikayuiyumalhiñ kamaksrihiñkun uilgağnaanik ilailaanik urriqsuğlugu. ⁴ Aglaan uilgağnaaq qitungaqaqpan unniñ tutitchiaqaqpan, tamatkua agaayyutikuahum atuqtaksranñi anayuqaamiktigun sivulliulugu ilisaksrağigaa. Taatnalmiktigun anayuqaatiñ suli taataatiñ utiqitichivigigisigaich, taatnihiq Agaayyutmi quyanaqtuq. ⁵ Ağnaq qaunaksriksraipiaqtuq uilgağnaapijanuruq Agaayyutmun tunñapluni agaayuraqtuq iniqsruqhuni ikayuğnağmigtun unnuaqtuummaan. ⁶ Aglaan uilgağnaañjugaluaqhuni qaiñjaruaq inmiñik killukun quvianamun, iñuñjurağniallağmi tuqumaananiqtuq. ⁷ Taatna tiliyumigitin, iñuumli taavrumuuna upyaktunğitchumigai. ⁸ Aglaan kisum iñuum ilani qaunakkutaitchumigich, suvaluk ilani inmi kiñuniğmiñi, taavruma ukpiqsrihiq ayyaumi-gaa ukpiqsrihiqitchuamiñ pigiilitlughuni.

⁹ Uilgağnaaq ilaliutiniaqnagu atiqagviatnun ikayuğnaqtuat kisanik piñasrukipiaq ukiuq qañiğniqpagu, suli taamna atautchihiñami ilaqatniksamaruksrauruq, ¹⁰ uqautigitchiilla autahimik savaallautatigun piqağuni, qitungamiñik ihuatun iñuguktitchianiksimağuni, iglaanik kiñuniğmiñun tukkiqsuimaluni, Agaayyutim iñuiñ isiganitñik igguimaluni, ihuilliuqtuanik ikayuimaluni, suli savaallautaqaqsimaluni. ¹¹ Aglaan uilgağnaat nutautluktuat ikayuqtaksranun ilaginiaqnagich, takku ilinisa kimmutaata ilaqatnitqigulikun Christ-miñ tunutikisiyai, ¹² taavrumuuna navguiligmiktigun akiqsruutiqağmiknik Ilaanun patchisiñigutiñ. ¹³ Tamatkua suli suuviğiğaligmik siñiqsrahikun tupiğni ilitchigisirut naagasuli ilitchiñhat uqaksraqsiuğmik suli qaunagingirrutiqalhat atlamik pigiitluktuq sunik uqaksrağingisağmiknik uqautiqaqhutiñ. ¹⁴ Taatnağlugu uilgağnaat nutautluktuat ilaqatnitqigugitka qitungiuglugich kiñuniğmiknik qaunaksraganiglughich. Taatnağumiñ piviisinnayağaiç uumiksriçvut uqautiqaliksrañatniñ uvaptigun pigiililugu. ¹⁵ Uvatakku uilgağnaat ilañich sannitmuaniçkut maliklugu Tuunğaq. ¹⁶ Aglaan kiña ağnaq ukpiqtuanjuruq kiñuniğmiñi uilgağnaaqağniğumi qaunagiraksrağigaa, taamnaasrii ukpiqtuanjuruun natmausrunqani, aasriiñ ukpiqtuanjuruat uilgağnaanik ilaitchuanik qaunaksritlalutiñ.

¹⁷ Qaukliich añalatchiruat ukpiqtuanjuruun isrummatigiraksraurur akiliusriaqaqtuksraupiağlugich malğuguglugu, suvaluk tamatkua quliaqtuaqtuat suli ilisautriruat sakuukhutiñ. ¹⁸ Uvatakku Agaayyutim uqalhi uqaqtut, “Savaktuam añjutim qanğa qiliqsruğumiñaitchiksi savañjaan.” Taatnatuntuuq, “Savaktim akiksranı piraksrağipmıgaa.” ¹⁹ Agvisiksraqsiuğutinun naalağnisruñaqnak qaukiuruq akitñaglugu kisanik ilisimaritigun malğukkun naagaqaa piñasrutigun tikiutraukpan. ²⁰ Tamatkua killuqsraqtaqtuat iniqtiğutiqağumigitin takkuatni iñuich iluqağmiñ, tamatkuali atlat taluqsriğumuut killiqiliksrağmikun. ²¹ Sivugaani Agaayyutim suli Christ Jesus-ñum suli israğulğich piksraqtaagıkkani uvaña tiligıpiñ tupigitquplugich tamatkua ilisauttitit. Isivgiğimik suli ihaksriñgiğimik kisumun suhpayaaqni qiniçtichisunqanak. ²² Kisumik Atanğuruam savaanun qilamiksruhiçkun patıglugu argapnik inillairagaçsruñaqnak, unniñ killuqsautiñitñun piçasriçsuutisruñaqnak, ipqihksran qaunagilugu.

²³ Tarakñaaglaan imihhiñamik imiqasruñaqnak aglaan iluvich ikayuliksranaun misruğuqtullaalutin atniğñaqtuiñağuułłapkun. ²⁴ Iñuich ilañisa killuqsautiñich sagvirut aasriiñ ilisimanaqhutiñ atannikkaugaluqnañiñ. Aglaan atlat killuqsautiñich aquagun sagviğisirut. ²⁵ Taatnatuntuuq savaallautat sagvirut suli ingitchaluanñağmiñ sagvilutiñ iriqsimaanikkumiñaitchut.

6

¹ Kisupayaat tigutaanuplutiñ savaktauruat isrummatigiraksragigaich savagvisiñ piguğlugich taluqquitiqallapiaglugich, kisumli iñuum Agaayyutim atqa suli uvagut ilisauttutvut uqautingitchumigaa pigiiłilugu. ² Tamatkua savaktit savautriqaqtuat ukpiqtuanik nağguuqtaksragingitchaich, takku ilañisa aniqatigigaich. Taatnasruñaqatiñ savautraksragigaich ihuatluglugu sakuugutiñ, takku piññaktuat savaañatniñ ukpiqtuağigaich piqpapiglugich. Uqautigilugich ilisauttutigillapiagumigitin tamatkua.

Tañiğitchuat İlisauttutit suli İlumutuuruat Umialgutit

³ Kiña iñuk ilisauttinik atlakkamik ilisauttutiqağniqpan, Atannapta Jesus Christ-ñum uqautaiñik ilumun suli ukpigvipsa ilisauttutaiñik agaayyutiqammaağiğikun maligurrutingitpan, ⁴ taatnasriq kamagiliutiraqtuq inmiñik sumik ilisimangitmiuq. Taamna ikayuutaungitchuamik qapiqsigiğikun suli uqavaağumalikun taiyuutitigun kimmutinikhuni. Taatnasriq siqñakutrağimik, avgumagimik, atniiyumagimik suli ilimasruhigimik killukun tikiutriraqtuq. ⁵ Ataramik qapiqsigiutragummatinikhutiñ iñuñni isrummatinich savallutangiqsuani ilumutuuhigimik piqangiqhutiñ, ilañisa isrummatigiliutiplugu agaayyutiqammaağiğiq piññallaksautaplugu.

⁶ İlumun agaayyutiqammaağiğihum iñuk piññaktillapiagağigaa apaigigumigich pigikkani. ⁷ Sumik nunamun tikiutrimavisa? Tikiutraitchugut. Sumik nunamiñ aullautrigisivisa? Aullautriyumiñaitchugut. ⁸ Taatnağlugu atnuğaaqauraqsinağupta suli niqqaqsinağupta, apaigiraksragigivut. ⁹ Aglaan tamatkua umialgusrisuktuat aniqusraaqtittaqtut aasrii pisagipkaqhutiñ nanigianiiñun. Napitittaqtut iñugiaktuanun kinniqtutinun suli atniutauruanun kimmutinun tikiutrisuuruanun iñuñnik suksraungigvinmun. ¹⁰ Uvvatakkun kimmutiqaqiq maniñmik pigiiçhuat qanutchipayaurat kanjigigai. İlañich piqagugrualiqamiñ tamarrumiña ulapnaaraqtut ukpiqsriğimiiñ aasriiñ inmiknun isrumaaqpautiksriuqhutiñ.

İlisauttutit Timothy-mun

¹¹ Aglaan ilvich Agaayyutim iñugigaatin. Taatnatchiñiñ iluqaitñiñ piisimaagiñ. Nalaunñaruaiq, agaayyutiqammaağiği, ukpiqsriğiq, piqpaksriğiq, anuqsruaiq suli agganaiğiq, taapkua sakuugutigilugich. ¹² Pisuqtılaaqni ukpiqsriğikun piqqautrağiiñ, aasiili iñuuhigimik isruitçuamik piññaktaaqağutin. Uvvatakkun taavrumuña iñuuhigimun Agaayyutim tuqługaatin uqauti'apkich nalupqinaiqhutin iñuich ukpiqsriğilapiaqtilaapnik. ¹³ Agaayyun iñuuhigimik iluqaitñun qaitchiruq. Suli Christ Jesus-ñum Agaayyun Pontius Pilate-mun uqautigillautaga. İlinjik uvañni ilisimauruk, taatnaqhutin tiligikpiñ, ¹⁴ taivrumuñaaglaan Jesus Christ-mun Atannapta sagviğviksranaun uvluanun tilliñ tupigilugu, ipqisillugu suli patchisaisillugu. ¹⁵ İlaan sagviğha tikiutikkaugisiruq, Agaayyutim piviksriutaagun nalaullugu Añalatim, kisimi umialgich Umialgat suli atangich Atangat kamañqhuni. ¹⁶ İlaa kisimi tuquyumiñaitçhuaq, İlaa qaumami iñuuhhiñam tikitchumiñaisañani iñuuruaq, iñuum qiniğnaqsimaitchaa, iñuuhhiñauluni qiniğnağumiñaitçluni. Agaayyutmun kamañun suli sañni isruitçhuaq illi. Taatnatuq.

¹⁷ Alğaqsruğumiutin tamatkua umialguruat suuratigun mattumani iñuuhigimi kamaññaqungillugich, taatnatchiñun suuranun piungillaaruanun tunñatqungillugich, aglaan Agaayyutmun ihuaqutriğimigun qaitchirigikkaptiknun supayaamik quvia-giraksraptiknik. ¹⁸ Tillisiqaglugich nakuuruamik savaaqaqulugich, savaallautanik

umialgutiqaqulugich, ihuaqqutrihikun atlat piqasriqsuiksranat itqanairrutilugu. ¹⁹ Taatnağumiñ suuraksrağmiknik inmiknun tugvaigisirut, tunjaviksramiknik piigumiñaitchuamik, aasrii ilinich piññaktaaqatlalutin inuukigmik ilumutuuruamik.

²⁰ Timothii! Tamanna ilipnun qaunaksraqsrirrutauruaq qaunagillautagumigiñ. Pisimaagutin uqaqahigmiñ agaayyiaqtailaakun suli uqaksraqtuligmiñ isilğaiħikun. Inuich ilanisa uqaqaqtuat taatna isrummatigiraqtut inmiknun isrumaturuanuplutin, aglaan taatniingitchut. ²¹ Inuich ilanisa isrumattun piññaktaaginigaluaqħugu, aglaan taatnaħigmiktigun ukpiqsriħiq tammairagigaat. Agaayyutimtuq ihuaqqutrihan iluqasri nayuu-tilisi.

Paul-ñum Tugliat Tuyuutaiñ Timothy-mun

¹ Uvaña Paul. Uqqiraqtigigaaña Christ Jesus-ñum Agaayyutim pisulhagun. Tili-rauruna quliaqtuagitquplugu akiqsruutauruaq iñuulikun pigia gutikkaptigun piqasriutiñaptigun Christ Jesus-mi. ² Aglaktuna Timothy-mun, piqpagiplugu ignigipmatun itam-nun: Agaayyutimtuq Aapauruam suli Christ Jesus Atannapta ihuaqutilisiñ ilunñugilutin suli qiñuirrusrimaagutin.

Quyayatit suli Pitchuksaagutit

³ Uvaña quyagiga Agaayyun savautragikkaga qaugrimmaagiutillautakun, sivulliatkap-tuuq pipmatun. Quyaragigiga itqagiplutin ataramik iniqsruñhamni unnuaqtuummaan. ⁴ Itqagiplugich qulvisin, qiñigummiullapiagikpiñ atqunaq, uvañaptuuq imaqañiksramnun qu-vianamik. ⁵ Itqagigiga ilumutuuruuq ukpiqsrisingikkan Agaayyutikun, ukpiqsrisingikkaña aanaruapich Lois-ñum suli aakavich Eunice-ñum. Arguagingitchiga taatnaptuuq ukpiqsrisingiqañiñ. ⁶ Taatnaqlugu itqaaqtuutigikpiñ makititquplugu Agaayyutim aatchu-utaa ilipnun illiqiñhapkun argamnik. ⁷ Uvvataku Ipqitchuam Irrutchim Agaayyutim qaisañan uvaptiknun iqsisaiqaatigut, aglaan sanñiksritchaatigut piqpakkutmiglu suli inñmun añalalguñigmik.

⁸ Taatnağutin kanñuginagu ilisimarauñiñ Atannaptigun, unniiñ kanñuginaña uvaña Ilaan isiqtaña, aglaan nagliksaañiñaanulutin piqutigilugu tusraayugaallautaq Agaayyutim sayaqaqtitchiñhagun ilipnik. ⁹ Ilaan anniqsugaatigut suli tuqlugaatigut inñmiñun iñugisrukhuta, pisigisrunaqañagu savaavut, aglaan pisigiplugu Ilaan sivunniutini suli ihuaqutni. Sivuaniiñma ihuaqutianiñniqaatigut Christ Jesus-kun, ¹⁰ aglaan pakma ilitchuğipkaqaatigut taavrumiña ihuaqutmik tumigiplugu sagviñha Anniqsuqtipta Christ Jesus. Uvva takku Christ isrupkağaa sanñia tuquñhum. Tamarrumuuna tusraayugaallautakun Ilaan sagviğaa iñuuglu tuquyumiñaiñiglu. ¹¹ Agaayyutim nalunaikkağigaaña uqaatigitquplugu tusraayugaallautaq, uqqiraqtauluna suli ilisautrauluna. ¹² Taatnaqlugu tamanna piqutigiplugu uvaña nagliksautiqaqtuna tamatkuniña. Aglaan kanñugingitchiga, nalunğitlugu kisumun tunñahğa, suli uvaña nalupqigingitchiga Ilaan qaunaksriñiksraña savaamnik taivrumuñaağlaan uvluanun atanniivium. ¹³ Ukpiqgutaigñiaqñagich ilumutuuruat uqañhich ilisauttitka ilipnun atraksriuqlugich, payañaiğvigilugu ukpiqsriñiq suli piqpaktaq pigia gutikkaqput piqasriuti'apta Christ Jesus-mun. ¹⁴ Qaunagilugich nakuuruat ilisauttitit qaunaksraqsirruraturat ilipnun sanñigikkañagun Ipqitchuam Irrutchim iñuuruam uvaptikni.

¹⁵ Iñisimağiñ, iluqatin piqatipta Asia-miittuat malingiğaatña unniiñ unitchaatña, taapkuaksuli Phygelus-ñumlu suli Hermogenes-ñum. ¹⁶ Uvvatuq Agaayyutim ihuaqutigumigai tupiqatai Onesiphorus-ñum, takku ikayugağigaaña iñugiaktuami. Ilaan kanñugisrunaqañagu iligã isiqsiviñmi. ¹⁷ Rome-mun tikipqauraqami pakkiutiniğaaña paqilğatañhamnunaglaan. ¹⁸ Agaayyutimtuq nagligillañniagliñ taivrumani uvluani atanniivium. Ilipsi ilisimallapiagiksi atqunaq ilaanun savautiğã Ephesus-mi.

2

Christ Jesus-ñum Anuyaktillautaña

¹ Ilvich, igniñ, sanñivigumagiñ ihuaqutaa Christ Jesus-ñum. ² Uqañhich tusraakkatin uvañniñ uqaatigi'apkich sivugaatni iñugiaktuat ilisimarit qaaniqsitchumigitin iñunñun ilisautritlaruanun atlaniktuuq. ³ Iglutuglugu nagliksaañiñaanuñiksran qanutitanaitchuatun anuyaktaatun Christ Jesus-ñum. ⁴ Anuyakti anuyaktauiğmiñi ilłakkattağusrimmataitchuq

iñuuniakigruagmiñun, aglaan ilaan quyaliummatiqagagigaa qaukigikkani tiliuqtigiplugu. ⁵ Suli aqpaliutraqti aqpaliutrahigmiñi akimalguitchuq kisanik tupiksriłuni maligutaksranik. ⁶ Suli nautchiiri sakuuktuaq piññaqqaqtuksrauraqtuq nauruaniñ katitchihigmi. ⁷ Tamatkua uqautitka isrummatigikkich, takku Atanguruam ikayuğisigaatin kaniqsihiksranjatigun supayaat.

⁸ Itqagiun Jesus Christ anipchakkauruaq tuqułigmiñ, kanjigviquaqtuaq David-mik, quli-aqtuağikkaptun tusraayugaallautamik. ⁹ Uvvatakkua uqaqahapkun tusraayugallautamik nagliksaaqtitauruñ suli pituqakkauruñ liilaa savvaqlukkataqti. Aglaan Agaayyutim uqałha piñailutaitchuq. ¹⁰ Taatnaqłuñ iğlutuğiga suapayaaq Agaayyutim piksraqtaañ piqutigiplugich, ilinjittuuq anniqsukkautquplugich Christ Jesus-kun iñuutquplugillu is-ruitchuami kamanautaani. ¹¹ Uvvauna ilumutuuruuq nipliun,

Uvagut tuquqataugupta Ilaagun
iñuutqikkisipmiugut Ilaagun.

¹² Uvagut iğlutuisuiñagupta
añalatchiqataugisipmiugut Ilaagun.

Uvagut Ilaa piilaagiguptigu,
Ilaantuuq piilaagigisipmigaatigut.

¹³ Tuniqsimmatriñgitchugutunniñ
Ilaa tuniqsimmatriraqtuq,
takku piilaagiyumiñaitchuq injmiñik.

Savakti Ihuagikkauruaq

¹⁴ Itqaaqtuutigumigitin iñuktin tamarrumuuna, suli ilumutuuruamik algaqsrułapiaglugich Agaayyutim sivuğani añuyautiqaqungillugich nipliutitigun. Taatnasriq ikayuutaungitchuq iñuñun tusraaruanun, aglaan ukpiqputaigutauraqtuq. ¹⁵ Pisuqtilaaqni piññaqtağiniaglugu ihuagikkaułiq Agaayyutim qinñañani atrilugu savakti kanjusruutaitchuq savaagmigon, nalautlugu ilisautriruaq uqałhanik Agaayyutim ilumutuulhan. ¹⁶ Uqaqatiginagich agaayyiaqtaılaat iñuich kinnauruat uqaqamin. Taatnasriq unurrutauruq ayuuqtaahiksranatnun iñuich Agaayyutmiñ. ¹⁷ Taatnatchich ilisauttutaat atriqaqtuq killigruamik nuñuqtuaqlugu uviñga timim cancer-tun. Malğuk taatnatchik ilisautrik Hymenaeus-lu Philetus-lu. ¹⁸ Taapkuak ukpiqsrısaıghutik, ukpiqputaıqsitchiruk ilañitñik ukpiqtuat nipiqağimikkun añitqihiksraput atuumaaniñniplugu. ¹⁹ Aglaan tunjaviksriugañ Agaayyutim ilumutuuruuq atlanjuqtangitchuq. Taatnaqhuni aglaksimaaqtuq, itna, “Atanguruam ilisimagai tamatkua Ilaan pigikkani,” suli itna, “Kisupayaaq nipiqağumi Atanguruamun piginiluni killuliqisruıqsuksrauruq.” ²⁰ Tupiq añiruaq piqağtuq puggutani utkusriñnik atlakaagiiñik. İlanich pilañuraqtut maninmiñ qatıqtaamiñ naagaqaa kaviqsaamiñ, atlat suli qiruñmiñlu qikumiñlu. Akisuruat utkusiich puggatallu atuqlugich tuyuğmiaqagamin kisanik aasriñ akiññiqsrat ataramik atuqlugich ilañich suaqluqağvigliugich. ²¹ Taatnatuntuuq kiñapayaaq iñuk salummaqtitchumi iluqaaniñ killuğmiñ atukkaugisıruq kamaginaqtuamun, takku ipqiqsitaugisıruq aasriñ qaukian atutlalugu, itqanaığusrimaağlugu atuhksrani savaallautapayaamun.

²² Nutaulhum kimmutai qimaummiugaqtaksragigitin, aglaan piññaqtağiniaglugu nalaunñaruaiq, ukpiqsrıhiq, piqpaktaq suli qinñuiññaq, tapiğugutin tamatkunurñ ilumun tuqluğaqtuamun Agaayyutmun ikayuquplutin. ²³ Aglaan uqaksraqtutiqasruñaqasri kinnaqtun nalukkapsigon. İlisimagiñ taatnatchim isruqağagıha uqaallatrahıgmik. ²⁴ Agaayyutim savaktaa uqaalaruksraungitchuq. İlaa ihuagqutriruksrauruq iluqaitñik, nakuuluni suli anuqsrułuni ilisautriñuluni, ²⁵ agganailłuni nalğusruıyumi iğlugiriminiñ. İtpiaqtuq Agaayyutim mumigviquaqtitchihiksrananun ilitchuqsriłutin ilumutuuruamik.

²⁶ Aasrii qaugrimmatinitqin̄niaqsut kan̄iqsiaqatq̄iḱkun, annagutin̄ nigatchian̄aniñ Tuunḡaum, tigugaluakkani tupigitq̄upluni.

3

Uvlut Aqulliich

¹ Aglaan kan̄iqsisriun̄ una. Aqulliḡnī uvluni sakiqnaḡutit̄ il̄iñiaqtut. ² Iñuich̄ il̄itḱuk̄kisirut̄ in̄miknuḱhiñ̄aq, pisugruaḡutin̄igutin̄, uqavil̄igutin̄, arguan̄asriḱutin̄, uqaḡniḡl̄ul̄igutin̄, tupik̄taigutin̄ an̄ayuqaamiknik, quyyataigutin̄, ukpiq̄srisaiḡutin̄, ³ iḱuaq̄utrisaiḡutin̄, il̄un̄ḱukkutaigutin̄, saglutusriḱutin̄, tatamnaqs̄il̄utin̄, sulī iq̄siñ̄aqs̄il̄utin̄, il̄in̄jisa nakuuruuq̄ uumigiliutil̄ugu, ⁴ il̄in̄ich̄ ataaguutitaḡuḡutin̄, isrumamiknī sivutmuusruusriḱutin̄, suunasrugiliutillapiagutin̄, quviasruñ̄iallitlugutin̄ agaayyutiqaḱiksramikniñ, ⁵ ukpiḡusriq̄ q̄iñ̄iḡnautigil̄hiñ̄aḡnialiḡl̄ugu, aglaan̄ ayaksimap̄mill̄aan̄ il̄umutuuruuq̄. Taatnatchiñ̄iñ̄ iñ̄uñ̄niñ̄ piisimaaḡumuutin̄. ⁶ Taatnatchich̄ il̄an̄ich̄ siñ̄iqsraḱiḡmiktigun̄ payariraqtut̄ piyaruanik̄ aḡnanik̄ pigil̄ill̄apiaqtuanik̄ sulī iḡliḡutikk̄auliq̄suanik̄ qanusripayaatigun̄ kimmutitigun̄. ⁷ Taatnatchich̄ aḡnat̄ il̄iñ̄iuraḡniallaḡmin̄ ataramik̄ il̄itchuqsrianit̄laiqsuat̄ il̄umutuuk̄iḡmik. ⁸ Taipchuak̄ Jannes-lū Jambres-lū akil̄l̄iutipmatun̄ Moses-mun, taatnatuntuuq̄ taipchuā iñ̄uich̄ akil̄liupmiut̄ il̄umutuuruuamun, isrummatin̄ich̄ pigiil̄ipl̄utin̄, ukpiq̄sriñ̄ñ̄ualiq̄hutin̄ Agaayyutikun̄. ⁹ Aglaan̄ taatnatchich̄ ayuuḡumiñ̄aitchut, takkū kisupayaam̄ kan̄iqsimaiḱhat̄ q̄iñ̄iḡisigaat, ipchun̄naktuntuuq̄ Jannes-lū Jambres-lū pipmatun̄.

Iḱisauttit̄ Aqulliich

¹⁰ Aglaan̄ ilvich̄ mal̄iḡuakk̄aḡiḡiñ̄ il̄isauttit̄iga, qanusriuh̄iḡa, sulī piyummatigā iñ̄uuh̄iḡmi. Tuvraḡniak̄aḡiḡiñ̄ ukpiq̄srih̄iḡa, anuqsruh̄iḡa, piq̄paktaḡa, sulī iḡlutuiḱiḡa, ¹¹ piyuaq̄siuh̄iḡa, sulī nagliksaaq̄siuh̄iḡa ukpiq̄sriḱḱap̄kun. Iḱisimaanik̄iñ̄ iluqaan̄ atuummiruq̄ uvañ̄nun̄ Antioch-mi, Iconium-mil̄u, sulī Lystra-mi, tatamnaqs̄ipl̄ugu nagliksaaq̄siuh̄iḡa iḡlutukkaḡa. Aglaan̄ tamatkunak̄ñā iluqait̄ñ̄iñ̄ Atanguruam̄ annautikk̄aḡiḡaḡa. ¹² Iñ̄uich̄ agaayyutikuaḡuktuapayaat̄ Christ Jesus-mī piq̄ataulutin̄ piyuaq̄siuḡisirut. ¹³ Tamatkualī killukuaqtuat̄ pin̄ñ̄uaqtit̄ pigiil̄itmugutin̄ kinnit̄ñ̄iḱkun̄ atlanik, sulī kinnil̄utin̄ in̄miknun̄. ¹⁴ Aglaan̄ ilvich̄ il̄isauttusriaḡianik̄kan̄ il̄umutuuruuq̄ payan̄aiḡl̄ugu sivutmuutigumiḡiñ̄. Iḱisimaḡiñ̄ kisuniñ̄ il̄isauttusriaḡiḡhagun, ¹⁵ sulī il̄isauttusriaḡimaḱhatigun̄ il̄aalugruuḱiq̄niñ̄aglaan̄ Agaayyutim̄ uq̄aḱhi. Tamatkuā kan̄iqsipchaḱhiñ̄aḡaatin̄ anniqsuqt̄iḡmun̄ ukpiq̄sriḱiḱkun̄ Christ Jesus-kun. ¹⁶ Uvvatakū uq̄aḱipayaq̄ Agaayyutim̄ Makpiḡaḡan̄anī ittuq̄ ilaan̄ aniḡn̄il̄iutaagun, sulī anniqsuutaauruq̄ il̄isautriruni, iñ̄iqt̄iḡiruni, nal̄ḡuqsruiruni, sulī al̄ḡaqsruirunī nalaun̄ñ̄aruak̄iksramun, ¹⁷ iñ̄uḡlī agaayyutikuaḡtuuaq̄ naamasripl̄ugu paq̄namallautlasripl̄ugu qanusripayaamun̄ savaallautamun̄.

4

¹ Tiligikpiñ̄ sivuḡaanī Agaayyutim̄ sulī Christ Jesus-ñ̄um̄ Atanniiruksraur̄am̄ iñ̄upayaanik̄ iñ̄ukuuruanik̄ un̄niñ̄ tuqun̄aruanik, sulī piq̄utigiḡl̄ugu aḡgitq̄iḱksrañ̄alū an̄aayyuq̄autaalu: ² til̄ill̄apiaḡikpiñ̄ q̄uliaqtuaḡitq̄upl̄ugu tusraayugaallautaq, uq̄aḡiniapiaḡl̄ugu piviksrañ̄agun̄ naagaqaā piviksraitmatun̄ in̄ñ̄aan, il̄itchuḡipkaḡniutigil̄ugu, al̄ḡaqsruutigil̄ugu, pitchuksaaḡutigil̄ugu, sulī anuqsruḱipayaakun̄ il̄isauttit̄igil̄ugu. ³ Uvvatakū piviksraq̄ tikiumaḡisiruq̄ iñ̄uich̄ naalaḡnisun̄ḡiḱksrañ̄at̄ il̄umutuuruuamun̄ il̄isauttit̄mun, iḡliḡutl̄ul̄igutin̄ in̄min̄ pisuḱiḡmikkun, katitchiñ̄ial̄igutin̄ il̄isautriksraḡmiknik̄ tusraasrukkaḱhiñ̄aḡmiktigun. ⁴ Il̄in̄ich̄ naalaḡnit̄ḱuk̄kummataigutin̄ Agaayyutim̄ il̄umutuul̄hanun, aglaan̄ naalagulit̄luḡl̄ugich̄ utuq̄qaqtat̄ unipchaaliat. ⁵ Ilvill̄iasriñ̄ qaugrimmaaḡiksuksraur̄utin̄ qanusripayaamī irviq̄an̄ñ̄ap̄ich, iḡlutuḡl̄ugu nagliksaaq̄siuh̄iḡa, q̄uliaqtuaḡil̄ugu tusraayugaallautaq, sulī tan̄iḡl̄ugu savaaksrapayaan̄a savaktaan̄ Agaayyutim̄.

⁶ Uvañaliuvva tikiummigiga tuqqutauiksrağa Agaayyutmik piqusriğluña. Aullakıksrağa marrumakña iñuullıgmiñ tikiummiruq. ⁷ Atriplıgu aqpaliutraqtı nuñitchiruaq, uvañaptuuq iñuullamni ukpiqsriğiq Agaayyutikun pigituiñağiga. ⁸ Pakma akiññaktaksrağma niaquğutiksrañan nalaunñaruallhum taqqigaaña, Agaayyutim nalaunñaruam Atangum qaisaña uvañnun taivrumani uvlumi, uvañnuñhiñaungitchuaq aglaan iluqaitñun aggitqıñksrañanik inuğruuqtuanun.

Uqauttutai Timothy-mun

⁹ Uggisigilugu utlakkumigikma. ¹⁰ Uvvatakkı Demas-ñum marrumiña nunamik kimmutiqatlulıqhuni unitchaaña. Thessalonica-mun aullaqtuq, Crescens-li Galatia-mun, Titus-aasrii Dalmatia-mun. ¹¹ Kisimi Luke-ñum nayugaaña. Tuvaaqatigiyumigiñ Mark ikayuqtıksrağa savaakun. ¹² Tychicus-li tuyugigiga Ephesus-mun. ¹³ Qakugu aggiaqsiyuvich saagağumigiñ quppıgağa unisaga Troas-mi Carpus-mun, makpiğaatlu suvaluk qisiññiñ pıliugat aglaktuğvitka. ¹⁴ Alexander-m savviuqtım atqunaq navianniuqtitkaaña. Atangum utiqıtıchivıgıgısıgaa atniutaıgun. ¹⁵ Ilvittuuq qaunakkutiqağumuutin ilaagun, takku iħuaksriñgıllıapiaħıkun akillıliqsugai uqauttutıvut. ¹⁶ Sivugañıutiqağamni Rome-ñum añalataıñun tapqıtıchua, iluqatıñ unitchaatña. Agaayyutımtuq akitñautailañniaglıgıch taipchua. ¹⁷ Aglaan Atangum nayuqluña sayyıqsugaaña uqautıgianıtılasrıplıgu inuñaiğlıgu iluqatıñ Jew-ñungıtıchuat tusraarakısrana. Uvaña annautıkkauruña tuqqutauıksrağaluamniñ. ¹⁸ Suli Atanguruam annautıniagaaña iluqaaniñ pıgiıtıchuamiñ, annautılıña pakmaniıttuamun añaayıqautmiñun. Nangaun illi ilaanun qañavak isruılaamun. Amen!

Aqulliıch İlammiuğutı

¹⁹ Tuyuqtuña iħuaqquıtmik Prisca-mun suli Aquila-mun, suli tupıqataıñun Onesiphorus-ñum. ²⁰ Erastus Corinth-mi ittuiñaqtuq, suli unıtıchıga Trophimus Miletus-mun atniğñalıqman. ²¹ Aggıluagñıurağumuutin ukiuğraguqtıtınagu. Eubulus-ñum Pudens-lu Linus-lu suli Claudia-m nayaaññağaatın, atlallu anıqatıut.

²² Atanguruamtıq piqasrıqsuglısın irrutıchipkun. Agaayyutımtıq iħuaqquıtılısı.

Paul-ŋum Tuyuutai Titus-mun

¹ Tuyuutit ukua aggiqsut Paul-miñ savaktaaniñ Agaayyutim, uqqiraqtigiplugu Jesus Christ-ŋum. Agaayyutim piksraqtaagigaaña ikayuquplugich ilaan iñuksraqtaani ukpiliquplugich suli ilisauttutiqağlugich ilumutuungagun ukpigusripta, ² tunŋaviqaqtuakun nigiuqaqalikun isruitchuamik iñuuligmik. Agaayyutim saglutlaitchuam ak-iqsruğniğaatigut taavrumiña iñuuligmik sivuani aullağniñhan piviksraurum. ³ Aasrii nalaullapiaqługu piviksraq sagviğaa taamna tusraayugaagiksuağmigun. Taatnaqtuksraquqłuna savaaksritchaaña, uvañaasrii uqağiplugu tillisaagun Agaayyutim Anniqsuqtipta. ⁴ Titus, aglaktuña ilipnun iğñaurapiamnun ukpiqsriñikun piqatigikkamnun. Agaayyutimtuq Aapaurum suli Christ Jesus Anniqsuqtipta iluaqqtikun qiñuiññiqsimaagumigaatin.

Titus-ŋum Savaaña Crete-mi

⁵ Uvaña unitchikiñ Crete-mun iluaqsruquplugich sut iluaqsrugaksrauruaat taamani, suli nalunaiqsitquplutin ukpiqtuanjuruat qauklksrañitñik nunaaqqipayaani. Tillisitka itqağilugich, ⁶ qauklksraqtaanuruuq patchisaitchuksrauruq, anun atautchimik ilaqaqtağuni, suli qitungai ukpiqsriñulutiñ uqautausruñaqatiñ pitchigiñilugich tupiktaiñkun. ⁷ Uqaqtiksraqtaaq Agaayyutim savaañanik añaalatchiruksrauplugu patchisaitchuksrauruq, pisuğmigausruñaqani, uumitchaktangiguni unniñ imiligaqtausruñaqani, qinnaktasruñaqani unniñ killukun piqağugruasruñaqani. ⁸ Ilaa tukkuğinñaqsuksrauruq, piqpakriñuluni nakuuruamik, inmiñun añaalaguluni, nalaunjaluni, ipqilluni, suli alğaqsrutmik tuvrairuñuluni. ⁹ Uqaqtiksraqtaam payañairvigiraksraqigaa uqauttutini ukpiğiraksrauruq suli iviqtisrimaaqtuaq ilisauttutmun. Taatna ilitqusriqağumi ilaa pitchuksaagilgugisiruq atlanik ilumutuuruakun ilisauttutikun, suli qiñiqtigugisiyaa tanjigiliqutaat akilliiruut uqağimun.

¹⁰ Uvvatakku iñugiaktut tupiguutaitchuut iñuich kinnitñikhutiñ atlanik nipiqağimikkun kinniqilikun, suvaluk taapkua ilisautriruat iñuk nalunaitjutchiqsuksrauplugu annautrauni-aqpan. ¹¹ Ilisauttutaat nutqaqtitaksraqipiagiñ, takku ilinisa akasrimagaich anayuqaagiich ilisautriñimikkun ilisauttutiginğilaaksraqmiknik killukun piqağugruaqhutiñ. ¹² Crete-tağmiut ilañat sivuniksriqiraat nipliğniqsuq, Crete-tağmiurguuq ataramik sagluturuañuniplugich, niğrugaaqłuktun inniplugich, suli iqiasruuplutin nigitłaturañuniplugich. ¹³ Aasrii taamna nipliun ilumutuupluni. Taatnağlugich ilualiksrañatnun ilvich iñiqtiğumigitin ipiksilugu, ilinji sayakturuamik ukpigusriñikkumuut, ¹⁴ itlungigutiñ Jew-ŋuruat unipchaaliñitñunlu ilisauttutaatnunlu suli iñuich tillisaatnun, ayyairuat ilumutuukigmik. ¹⁵ Supayaaq ipqitchuq iñuñni ipqitchumaruani, aglaan ipqitchuanitchuq tamatkunani qaayugnaqtuani suli ukpiqsriñgitchuani, takku ilinisa isrummatinich suli qağrimmaagiutillautañich qaayugnaqsianiksimaplutin. ¹⁶ Ilinich ilitchuqsrimanigaluaqhutiñ Agaayyutmik, aglaan iñuuniaħhata piilaagigaa, ilinich uumiktanikhutiñ, tupiktaiqhutiñ, iñiqtaqağumiñaiqhutiñ nakuuruamik.

2

Nalaunjaruat Ilisauttutit

¹ Aglaan ilvich ilisauttutigiraksraqigini ilisauttutiksraq ilumutuurautigun uqaliqtigun. ² Uqautilugich utuqqanaağquqtuat anutit qağrimmaagiqulugich, isrumaualgulutiñ, ilinjitñik añaalagusritqulugich. Ilumutuğugutiñ ukpiqsriñimikkun, piqpaktağmikkun, suli iglutuilgusriñimiktigun. ³ Taatnatuntuuq uqautilugich utuqqanaağquqtuat ağnat ukpiqtuam irrusrianik piqaqulugich, sagluturuañutqungillugich, naagaqaa tigutarriutitqungillugich taanjağmun, ilisautritqulugich nakuuruakun, ⁴ atriraksrallautagağutiñ

nutautiluktuanun aġnanun piqpaksrifiksranatigun ilaqatiumiknik suli qitungaġmiknik, ⁵ inmiknun aġalalġusriflutin ipqiflikun suli ilaqatausruqsiflutin kiñunigmi, tupiqsritlasriflutin aġutiumiknik. Agaayyutimli uqaħha iñuich suuñillaġingitchumigaat. ⁶ Taatnatuntuuq pitchuksaaġlugich nukatpiat aġalallautafiksranatnun inmiknik. ⁷ Ilvillu supayaatigun atriraksrallautagugutin savaallautakun. Ilumutuġullapiagutin suli piyummatiqagutin ilisautrifiqni. ⁸ Uqautriflutin naġġuksruġnaġumiñaitchuakun, akillilifsuqtitin kanġusrutlasriflugich, pigiitchuakun nipiksraiflutin uvaptigun. ⁹ Uqautiflugich savaktaaġruich tupiksritqulugich aġaayuqaġmiknik suli quyaliflugich sukupayaaq. Ilinich kiumakħiqsksraunġitchut ¹⁰ unniifñ tigliktuġvigiraksraġingitchaich. Aġlaan ataramik urrifsuqtaksraġigaat nakuufiqtin suli qanutitanafifiqtin kamagikkauifksrananun ilisauttutim Agaayyutikun Annifsuqtifigun suraġaħipayaaġmikni.

¹¹ Uvvatakkun Agaayyutim ihuaqquataa ilisimanaqsiruf iñupayaat annifsuifksranatnun. ¹² Taavrumuuna ihuaqquatumigun Agaayyutim ilisautifaaġigut agaayyutailaakuaqunġitluta suli nunakuaħhum kimmutaaguaqunġitluta, iñuutqupluta uvaptifnik aġalalġusrifluta, nalaunġaluta, agaayyutifaguta pakma uumani nunami, ¹³ taqqiflaptifkni quvianaqtuamun uvluanun niġiugaġikkapta, kamanautaa kamanaqtuam Agaayyutifpta Annifsuqtifpta Jesus Christ-ġum sagvifpan. ¹⁴ Ilaa qaitchuaq inmiñik pifutififpluta, annautifraqhuta pigiitchuapayaañ suli pigifagutifqupluta inmiñuħhiñaq, ipqifguta, piyummatifnifguta nakuuruakun. ¹⁵ Tamatkua ilisauttutififumifgutin, atuġlugich aġalatchifñifni, pitchuksaaġififni suli alġaqsruħatni tusraarivich. Nalliatnun-unniifñ pifñillaġifkasruħaqnak.

3

Ukpiqtuam Agaayyutikuagifalifksraħa

¹ Itqaaqtuutilugich iñuġikkatin malifutchififksranatigun aġalatinif suli qaukħifñik, tupifksriflikun ilifñifñik, itqanairrutifqulugu savaallautapayaaq. ² Uqautiflugich pigifilakun uqautifksritqunġiflufugich, aġlaan qifñuifysrimaaġlugich, ilauraanaġlugich, suli ataramif agġanairrutiflikun irrutrifqulugich iñupayaanif. ³ Uvvaptuufqtakku qaanifkaptifkni kinnifqifpluta, tupifktaitluta, nalaunġaisimarufut, savaksifqsimaplugu kimifksrifif quvianaġifkkanifgun killuum qanusrifpayaatifgun, iñuuniaqhuta uumifktakun suli siqñaktakun uumifkkuifpluta avatmun. ⁴ Aġlaan Agaayyutim Annifsuqtifpta agġifami piqpaksrififġmigun suli ihuaqqutrififġmigun annifsuġaaġigut. ⁵ Uvafut savaaqallautafiflaptifunġifchuaq aġlaan ilaan naġlifksrififġmigun anifqifksitkaatifgut salummakkaukapta imifġmik aasrififñ Ipqifchuakun Irrutchifkun qaitchifpluta nutaamif iñuufifġmik. ⁶ Uvvatakkun Agaayyutim aġlifplugu qaitchifaaġigut Ipqifchuamif Irrutchimif, uumuuna Jesus Christ-kun Annifsuqtiffigun, ⁷ taavrumuuna ihuaqquataagun uvafut nalaunġasrifpkaqhuta Agaayyutmi, suli pifñifnaktaaġiflugu isruifchuaq iñuufifġ niġiugaġifkkaput.

⁸ Tarra taamna ilumutuuruuaf niplifun. Uvaħa ataramif uqaqufġkpiñ tamarrumuuna nalupqifsrutaifgutin, iñuiflil ukpifksrifruat Agaayyutmif ataramif kifpifġifumuut pivifqaqtififksraħagun savaallautam. Taatnatchif savaallautat nalaunġarut suli ikayuutifksraurut iñuñni. ⁹ Aġlaan piisimaagvifilugu isilġaififkun uqaksraqtuħif, immakħaqtatifgun atifqtifgun kanġiufif, aivvatrafif, suli akimaniutralfifmiñ malifġksratifgun qaisauruatifgun Moses-kun. Tamatkua ikayuutaunġitchut unniifñ pitluktuanunġitchut. ¹⁰ Malġufufġluguunniifñ alġaqsruutifqagumifġifñ iñuk akatchiruaq avġumalfifmik ilamiñi, suqtifġifqifsrufħaqnagu malifñuġutifllanġifpan. ¹¹ Uvvatakkun ilisimafifñ taatnasrif iñuk ihuaqsruutaunġifchuq suli killuqsautafifñ kanifqifsimapkaġaġigaat nalaunġifħagun.

Ilisauttutif Aqufififch

¹² Qakugu tuyuġiyupku Artemas naagaqaa Tychicus ilipnun, utlallaksapiaġumigikma Nikopolis-mun, takku sivuniqaqtuġa ukiisukluġa tarani. ¹³ Ikayuġniallapiaġumiikkiñ Zenas, malġutaksraliqirilu suli Apollos aullaġniaħhakni iglauħksraġmiknun, suli supayaamik inuġaiyallapiaġlugik. ¹⁴ Iħisautilugich iħuġikkavut piviqaqtitchiħiksraġatigun savaallautamik, aasiñ piqaqtitchiħutin atlat inuġikkaħitħik iqaisruktuasruħaqatin.

¹⁵ Iluqagħmin piqasriqsuqtima nayaħħaġaatin. Nayaħħaġmivut ukpiqtuaqatiuvut. Agaayyutim iħuaqqutaan iluqasri nayuġumigaasri.

Paul-ŋum Tuyuutai Philemon-mun

¹ Uvaŋa Paul tigutaanuruana piqutigiplugu Jesus Christ, aasriiŋ Timothy aniqatigikkaqput uvamniittuqtuuq. Aglaktuŋa uumiŋa tuyuutmik Philemon-mun piqpagikkamnun savaqatigikkamnun, ² suli Apphia-munlu piqpagikkaptiknun Archippus-munlu anuyyiuqtauqatiptiknun, ukpiqtuanuruunanlu katisruuruanun tupipnun. ³ Uvvatuq Agaayyutim Aapagikkapta Atanguruamlu Jesus Christ-ŋum ihuaqquitiqpaglisi tutqiutiqaqtilusilu.

Philemon-ŋum Piqaksriŋhalu Ukpiqsriŋhalu

⁴ Quyagiga Agaayyutiga itqaŋiplutin iniqsruqama, ⁵ tusraapluna piqaksrisilaapnik iluqaitnik Agaayyutim inuiŋik suli ukpiqsrisilaapnik Atanigikkaptiknik Jesus. ⁶ Piqatigiiliqput ilipsitni ukpiqsruuanuruani piguqtuksrauruq ilitchuŋitlasrilusri ikayuutipayaanik pigikkapsitnik Christ Jesus-mi. ⁷ Aniqatmaan, quviatchaigikma arautiqaqŋalu piqpakutiŋapku, atakkii iŋsimagiga quviatchaiŋiŋ iluqaitnik Agaayyutim inuiŋik.

Paul-ŋum Iniqsruutigaa Onesimus

⁸ Taatnamik inigvigillagukkikpiŋ sumik piraksrapiŋ tilihiŋaugaluaqhutin, aniqatigiŋiplutin Christ-mi. ⁹ Uvvasuli Christ-ŋum piqaksriŋhagun tilisunŋitichikpiŋ, aglaan uvaŋa anayuqaaqtuami, isiqtaupluna pisigiplugu Jesus Christ inigvigisrukkikpiŋ. ¹⁰ Tarra iniqsruŋikpiŋ pigiplugu Onesimus inigigiliutikkaŋa ukpiqsriŋiqman Christ-mik qiliqsimaŋamni pituutani. ¹¹ Taimma qaaglaanimna ikayuutaunŋitichaluaqtuq ilipnun. Aglaan pakma ikayuqtiguqtuq ilipnunlu uvaŋnunlu. ¹² Utigmun tuyuŋisraaqsigiga. Akuqtullaŋniagumagiŋ irrusriŋigutilugu uvamnik liilaa pipmatun. ¹³ Nayuqtigisrukkaluaŋiga uvaŋni illugu. Savautinayaŋaana iniksraŋaluapni qiliqsimaŋamni piqutigiplugu tusraayugaaŋiksuaq. ¹⁴ Aglaan suyumiŋaipiaqtuŋa apiqsruŋlakkaluaqnak. Nakuurualiqiŋ piyummatigillapiaŋlugu nunuripkasruŋaqaŋak uvaŋnun.

¹⁵ Taatnaqhuni aullaummiuraallaguknaŋniqsuq ilipniŋ, ilipnun utitlasripluni iniglugu. ¹⁶ Uvakiŋaniŋaglaan savaktaaŋruuŋiŋaunŋiqsuq ilipnun aglaan nakuqsitluktuq savaktaaŋruŋmiŋ. Onesimus ukpiqsriaqsikami Christ-mik piqpaknaqsiruq aniqatigiliutiŋipluni uvaŋnun aglaan pitlukluguunniŋ ilipnun, takku Agaayyutim pigiliutipmigaa iliptuntuuq. ¹⁷ Isrummatigigupŋa piqatnaaŋipiaŋluna, paŋlayumagiŋ utiŋpan uvaktun ililugu. ¹⁸ Suli qitkutiksriŋiqpan suurapiŋ taimani qimakami suli niŋgiuqsrumaqaqpatin akiŋiŋiŋiyumagiŋ uvamnun. ¹⁹ Uvva aglaktuŋa argamnik itna, Uvaŋa Paul akiŋiŋiŋiapiaŋikpiŋ. Itqaqtuutingitichikpiŋ qanutun niŋgiuqsruutiqaqtilaaqnik uvamnun. ²⁰ Aniqatmaan, quyalisallaŋniŋaŋa pisigilugu Ataniq, quviatchaksagluna aniqatigiŋipluna Atanguruakun.

²¹ Aglaktuŋa uumiŋa ilipnun nalupqigiŋitlugu tupiksrisuŋiŋiŋ iŋsimagaluaŋaŋaan savaaqatluŋniŋiŋiŋ iniqsruaŋikkamniŋ. ²² Aasriipsuuq niŋgiugaqaqtuŋa qiŋitlasilgiŋimnik ilipsitnik iniqsruŋlapsigun. Taatnaqhutin itqanaiyaŋumuutin iniksramnik.

Ilammiuŋutit

²³ Epaphras-ŋum tigutaanuatigikkaŋma pisigiplugu Christ Jesus tuyuŋaatin nayaanŋaŋmiŋik. ²⁴ Mark-ŋumlu, Aristarchus-ŋumlu, Demas-ŋumlu, Luke-ŋumlu savaqatiuma tuyuqmiŋaatin nayaanŋanik. ²⁵ Uvvatuq ihuaqqutrisaan Atannapta Jesus Christ-ŋum irvigiliuŋ irrusriqsi.

Tuyuun Hebrew-ᵐuruanun

Agaayyutim Uqaᵗha Uqaqtigiplugu Igñiñi

¹ Injilgaanimma Agaayyun uqaqtuq sivulliaptiknun sivuniksriqiritigun akulaiqlugu atlakaagiiklugich. ² Aglaanpakma makunani aqulligñi uvluni Agaayyutim uqautigaa-tigut Igñigmigun, nalunaiqsagmigun paitchaktaaquplugu supayaanik, aasriiñ ilaagun iñignikkani nuna. ³ Agaayyutim kamanautaa qiñignaitchuq. Aglaanpakma kamanaun qausaiñaqtuq Igñiguruakun Agaayyutillapiatun itluni. Igñiguruam tigungmiugagaa supayaaq uqahigmigun sanñiaqtuatigun. Piinamikamigich iñuich killuqsautaat, aquvinniq-suq taliqpianun kamanagniqsram pakmani.

Igñiq Kamanatluktuq Isaḡulinmiñ

⁴ Taatnaqhuni kamanatluksipluni israḡulinñiñ Agaayyutim atchigñigaa kamanatluk-tuamik atigmik ilinjisa atinjitñiñ. ⁵ Atakkii Agaayyutim nalliatunniiñ israḡulgich nipliutis-rimaitchaa, itna,
“Ilvich Igñigigikpiñ.

Uvlupak nalupqinaigikpiñ igñigiplutin takkuatni iñupayaat.”

Psalm 2:7

Naagasuli itnaqsimaichuq israḡulinmun,

“Aapaugisiruᵗa ilaanun aasrii uvaᵗa Igñigilugu.”

2 Samuel 7:14; 1 Chronicles 17:13

⁶ Aasriipsuq, tuyugiyasripmagu Igñiguruuq aᵗalatiqatini iñunñun marrumani nunami nipliḡniqsuq, itna,

“Iluqatiᵗ Agaayyutim israḡulgiñ purvigilitruᵗ.”

Deuteronomy 32:43

⁷ Suli uqautigigai israḡulgich, itna,

“Israḡulgich anuḡiguqtinnigai,
savaktiniasriiñ ikualaruḡuqtitlugich.”

Psalm 104:4

⁸ Aglaan Igñiguruamun uqaqtuq,

“Agaayyuun, aᵗalatchiraugisirutin taimuᵗa.

Aᵗalatkisigiñ aᵗaayuqautiiñ nalaunᵗalikun.

⁹ Quviagigiñ nalaunᵗaruakiq aasrii uumigiplugu nalaunᵗaichuakiq.

Taatnaqhuni Atangum, Agaayyutvich, piksraqtaagigaatin qaitchiplutin pitluktuamik kamakkutmiglu quvianamiglu tamatkunakᵗapayaaq piqatipniñ.”

Psalm 45:6-7

¹⁰ Itnasuli uqaqtuq ilaagun,

“Ataniiq, aullaḡniisaqqaagataḡmi iñigiñ nunalu qilaglu argapnik.

¹¹ Tamatkua piungigñiaqtut, aglaan ilvich itchaḡataqtutin.

Iluqatiᵗ tamatkua utuqqaḡuḡniaqtut
aasriiñ atnuḡaaluktun suungigutiᵗ.

¹² Uligaatun imuniḡitin

aasrii simmigutiᵗ atnuḡaaluktun.

Aglaan ilvich atlanᵗuḡumiñaitchutin

suli ukiutin isrukᵗitchumiñaitchut.”

Psalm 102:25-27

¹³ Aasrii nalliatnun israḡulgich uqautrillaksimaitchuq itna,

“Aquvittin taliqpiniᵗa tuᵗaani aᵗalatchiqasiutilutinaasrii uvamnik

akiilillaḡiaḡniaḡhatnunaglaan iluqaitnik uumigirivich.”

Psalm 110:1

¹⁴ Israḡulgich savaktaulhiñaqtut irrusriuplutiᵗ. Tiliraurut ikayuquplugich tamatkua annautrauniaqtuanik.

¹ Qiñigikput Igñiguruam kamanatlulha isragulinñiñ. Taatnaguta piliqipiaqtuksraurugut qaunatqiaigilugich tusraakkavut. Tupigiguptigik tamatkua taggivaaktağumiñaitchugut ilumutuuruamiñ. ² Uqalipayaaq isragulgich uqautigikkañat payañaitchuanjuruq. Aasriiñ kiñapayaaq navguiruaq maligutaksramik tupiksriñgitlunilu nalliusriaqagisiruaq anasriññuqsautmik. ³ Taatniitpan qanuguta annañniaqpisa anasiññuqsagviksraptikniñ suk-sragingitchuptigu anniqsugiaq? Atangum Jesus uqautigiqqaagaa taamna anniqsugiaq. Aasriiñ tamatkua tusraaqqaagtuat uqaligmik qaaniqsitkaat nalupqinaiqługu uvaptik-nun ilumutuuniplugu. ⁴ Agaayyutimtuuq ilisimapkağniğai atlakaagisigun quvinqnaqhutin savaatigun, suli Ipqitchuam Irrutchim aatchuutaigun pisuligmigun.

Sivulliuqtaat Anniqsukkauruat

⁵ Aasriiñ Agaayyutim piksraqtaagñigitchai isragulgich añalatiksraulugich nunami tik-itçhağumaruami. Taamna uqautigigikput. ⁶ Aglaan Agaayyutim uqalhani aglausimaruq, itna,

“Agaayyuun, suvaata isrummatigitlaniqpiun iñuñhiñaq?

Naagaunniñ suvaata qaunagitlaniqpiun iñuum igñiñja?

⁷ Sivikitchuami kamanaitłuktitauraallakkaluqługu isragulinñiñ, niaquusriğniğai kamanautmik kamakutmiglu,

⁸ suli inillakkiñ añalatağitlasriplugu supayaaq.”

Psalm 8:4-6

Taamna uqaliq uqautigigaluaqtitlugu Agaayyutmun inillañniplugu iñuk añalatchirauplugu supayaamik, pakma qiñingitchikputsuli iñuum añalatchitłapiaqtilaaja supayaamik. ⁹ Aglaali qiñigikput Jesus “sivikitchuami kamanaitłullakługu isragulinñiñ.” Agaayyutim ihuaqutmigun tuqupkağniğaa pisigiplugich iñupayaat nanipayaaq. Taatnaqługu niaquusriğniğaa kamanautmik kamakutmiglu.

¹⁰ Agaayyutim añalanniğai supayaat, suli supayaat sagviğniğaat kamanautaa. Aasriiñ nalauttuq Agaayyutmun naamasipkaqamiun igñi nagliksaałikun tikiutitquplugich iñugiaktuat igñigich qılanmun. Taamna igñiq aullağniiriğugniğaa anniqsugianatnun.

¹¹ Taamna ipqiqsitchiruaq iñuñnik Agaayyutmun suli tamatkua ipqiqsitauruat iluqatin aapaqagñiqsut atautchiiñamik. Taamna pisigiplugu Jesus-ñum kannjuringitchaa taiyuliksrañat ukpiqsiruat aniqatiumiñik. ¹² Nipliqhuni Agaayyutmun, itna,

“İitchuğipkautigigisigikpiñ aniqatiumnun;

nangagisigikpiñ akunğatni ukpiqtuanjuruat.”

Psalm 22:22

¹³ Itnaqhunisuli,

“Tunñavigigisigiga Ataniq.”

Isaiah 8:17

Sulipsuuq,

“Uvaniittunja ililgaani Agaayyutim qaisañiñi uvamnun.”

Isaiah 8:18

¹⁴ Taapkua ililgaat timiqagtut auqaqhutinlu. Taatnatun ilaa iñuguqtuq timiqaqhuni ilinisitun. Tuqukami sannigutami timimigun piyaqutlasriñiğaa tuqupkaitłaruq iñuñnik, taamna tuunğaq. ¹⁵ Jesus-ñum annautisrağniğai tamatkua iñuich tigutaanjuruat iñuuniqtutilaagmikni iqsiłhatigun tuqułigmik. ¹⁶ Atakkii Jesus-ñum isrumaaluutigingitchai isragulgich, aglaan ikayuğugai iñuich kiñuviağikkañi Abraham-ñum. ¹⁷ Taatnamik Jesus iliruksrauruq aniqatiunusun supayaakun. Taamna pisigiplugu ilunñuksripluni tuniqsimaruauñunilu agaayuliqsiqpaguqtuq ilinittun. Jesus-ñum tuqułigmigun piğniğai iñuich killuqsautinich qiñuiqsitlugu Agaayyun. ¹⁸ Jesus ilaaptuuq nagliksaaqtuq uuktuaqsiukami. Taatnamik ikayulguniğai tamatkua ukpiqsiruat uuktuaqsiupmata ilaatun.

3

Jesus Kamanatluktuq Moses-miñ

¹ Aniqatiumaan, pigigaasri Agaayyutim. Qilaḡmuqugaasri. Taatnamik isrummatigiraksragigiksi Jesus tilirauruaq Agaayyutmiñ, ilaaptuuq agaayuliqsiq-pauruq ukpiḡikkaqput payañaitḡugu. ² Jesus tuniqsimmatriruq Agaayyutmun piksraqtaagirimiñun atriplugu Moses-tuuq tuniqsimmatriruq Agaayyutim iluqaani tupqani savautrikami Agaayyutim iñuiñik. ³ Taamna iñuk nappairuaq tupiḡmik kamakkusriaqatluktuq tupiḡmiñ. Taatnatuntuuq Jesus kamakkusriaqatluktuq Moses-miñ. Moses savautriḡḡautagaluqtuq Agaayyutim iñuiñik Jesus savautriḡḡautatluktuq. ⁴ Tupipayaaq nappairiqaqtuq, aglaali Agaayyutim sua iluqaan nappakkaḡigaa. ⁵ Moses-guuq tuniqsimaruq iluqaani tupqani Agaayyutim, aglaan savaktauḡhiñaqhuni. Moses nipliḡsimaruq sunik uqautauniaqtuanik sivuniksrami, [amiami Christ-mik]. ⁶ Aglaan Christ tuniqsimaruq iḡñiḡupluni añalatchiruaq iluqaanik tupiḡmik. Iluqata ukpiḡsriruani Agaayyutmik, uvagut tupiḡigaatigut Agaayyutim ukpiḡsrisiḡaḡupta niḡiugaḡaḡuptalu isruanunaglaan.

Minguiqsiagviiqaqtut Agaayyutim Iñui

⁷ Tarraasriiñ Ipqitchuaq Irrusriq uqaqtuq, “Uvluvak tusraayupsiuḡ Agaayyutim nipaa, ⁸ siqquqsilaagñiaqasigik isrummatigikkasri, taipchunatatun akilliliqsuiruatun Agaayyutmik uvlumi taivrumani suviksrailaami. ⁹ Apaapsi uuktuapiaḡataḡaatḡa arguaḡipluḡa qñiḡaluaḡlugich savaatka. ¹⁰ Taatnaḡḡuḡa malḡukipiani ukiuni uumitchautriruḡa taipchuniḡa iñuqatigiñik, aasriiñ uqaḡḡuḡa, ‘Pigisupayaakkanat killuuruq. Kanisimaitchaat ilitqusriḡa.’ ¹¹ Tarra akiḡsruqtuḡa uvaḡḡun uumitchaḡḡamni, itna, ‘Isiqtitchumiñaitchitka nunamun akiḡsruutigikkamnun ilinḡitñun minguiqsiagviiqatqukkamnun.’” *Psalm 95:7-11* ¹² Taamna Ipqitchuam Irrutchim uqaḡikkaḡa. Taatnamik qaunatiḡiḡutisitchi avatmun. Avallangitchumuusriḡi iñuuruamiñ Agaayyutmiñ pisigilugu killuqsauḡ ukpiḡqutaiḡiḡlu uummatipsitñi. ¹³ Aglaan pitchuksaaḡutisritchi avatmun taiyuḡḡaḡaansuli “Uvluvaḡmik” suli tusraatlaḡḡapsi Agaayyutim nipaaniḡ tupiksritlaḡḡapsiḡ. Tupiksriñḡitchupsi nalliḡsi siqquqsiviaqtuq ilaatni killuqsautmun sagluḡipkaḡuni. ¹⁴ Takku iluqata pigigaatigut Christ-ḡum ukpiḡsimauraḡniḡaḡupta ukpiḡsriḡḡaptiktun aullaḡniḡḡaniḡaglaan tuniqsimalutalu payañaiḡuta isruanunaglaan. ¹⁵ Itnaḡsimaruq, “Uvluvak tusraayupsiuḡ Agaayyutim nipaa siqquqsilaagñiaqasigik isrummatigikkasi taipchunatatun akilliliqsuiruatun uvlumi taivrumani suviksrailaami.” *Psalm 95:7-8* ¹⁶ Kisut tusraaniḡpatruḡ Agaayyutim nipaa akilliliqsuiḡmata ilaanik? Aa, iluqatiḡ taipchuaḡurut iñuich Moses-ḡum annisikkaḡi Egypt-miñ. ¹⁷ Kisutmi Agaayyutim uumitchautiniḡpagich malḡukipiani ukiuni? Aa, iluqatiḡ taipchuaḡuniḡsut killuqsaqtaqtuat tuḡuplutiḡaasriiñ suviksrailaami. ¹⁸ Agaayyun akiḡsruḡniḡsuḡ iḡmiñun, “Isiqtitchumiñaitchitka nunamun akiḡsruutigikkamnun ilinḡitñun minguiqsiagviiqatqukkamnun.” Kisut Agaayyutim uqautiḡivagich taatna? Aa, iluqatiḡ taipchuaḡurut tupiksriñḡitchuat Agaayyutmik. ¹⁹ Tarra ilitchuḡigikput ukpiḡsriñḡisilaanḡat, taatnaḡḡutiḡaasriiñ tikitchumiñaiñiḡisut kinilirviksraḡmiknun, taavrumuḡa nunamun Agaayyutim akiḡsruutigikkaḡanun ilinḡitñun.

4

¹ Taatnamik Agaayyutim akiḡsruutaa minguiqsiagviksraḡun itchugaaqtuq. Anayasuktuaḡta nalliḡsi tikiñḡitpiaqtuq taavrumuḡa minguiqsiagvinḡmun. ² Takku

iñuktitun suviksrailaami inilğaallapiaq uvaguttuq tusraapmigikput ilaan nipaa tusraayugaagiksuakun. Aglaan tusraakkanata anniqsungññigai, takku Agaayyun ukpiğingitlugu. ³Uvagut ukpiqsriruani minguiqsiaqataurugut Agaayyutmi nipliutaatun, “Akiqsruqtuᅇa uvamnun uumitchaᅇamni,

‘Isiqtitichumiñaitchitka nunamun akiqsruutigikkamnun ilinjitñun minguiqsiağvigitqukkamnun.’” *Psalm 95:11*

Itnağniqsuq taamna savaani naasrimagaluaqtitlugich iñigataᅇhaniñaglaan nunam. ⁴Aglausimaruq samma taavrumuuna tallimat malğuguutaatigun uvlut itna, “Agaayyun minguiqsiaqtuq savaağmiñiñ tallimat malğuguutaatni uvlut.” ⁵Tusraakkaptitun sivuani itnalgitchuq, “Isiqtitichumiñaitchitka nunamun akiqsruutigikkamnun ilinjitñun minguiqsiağvigitqukkamnun.” ⁶Tarraasriiñ taipchua tusraaqqaqtuat tusraayugaagiksuamik isingitchut Agaayyutim minguiqsiağvianun ukpiqsriñğiligmiktigun. Taatnamik isitlasrugaaqtugut minguiqsiaqatauliksraptiknun Agaayyutmi. ⁷Agaayyun inillaitqiksuq atlamik uvlumik taiplugu “Uvluvanmik.” Iñugiaktuat ukiut pianikmata uqautigitqikkaa tumigiplugu David, uqaliqtigun tusraakkaptigun itna, “Uvluvak tusraagupsiuᅇa Agaayyutim nipaa siqquqsilağniaqasigik isrummatigikkasi.” *Psalm 95:7-8*

⁸Tarra Joshua-mtuuq iñui Agaayyutim minguiqsiaqtinniᅇpagich, Agaayyutim uqagitqikkayaitchaa atla uvlug David-kun. ⁹Taatnamik iñui Agaayyutim isitlasrugaaqtut akiqsruutauruamun minguiqsiağvijnmun. ¹⁰Atakkii kiñapayaaq isiqtuag Agaayyutim minguiqsiağvianun, nutqaqmıuq savaağmiñiñ Agaayyun nutqaqmatun savaağmiñiñtuuq. ¹¹Ki, sakuukta isiguguta minguiqsiağvianun Agaayyutim. Tupiksriñğitchuksraungitchugut atrilugich sivullıavut suviksrailaami isingitchuat taavrumuᅇa minguiqsiağvijnmun ukpiqqutailigmiktigun. ¹²Uvvatakkıu uqalᅇa Agaayyutim uumarug sanñillapiaqhuni. Qamuᅇaagatlarug iñuum iñuusrianunlu irrusrianunlu sulı isivğiuqlugu isrummataalu kimmutaalu, atrıplugu ipıllapiaqtuag avatmulik avguiraqtuq saungıñik sagviqlugu patqa. ¹³Sulı Agaayyutim sivuᅇaani qanusripayaurag uumarug iriqsimangitchuq, aglaan supayaaq sagvirug qıñiqnaqhuni irraknun ilaan isivğiuğiyumaaqtuam uvaptıknik savaaptıknıglu.

Jesus Kamanaqtuag Agaayuliqsıqpak

¹⁴Taatnamik, ki ukpiğilakput payanaiğuta Jesus, Agaayyutim Iğñıᅇa, kamanaqtuag agaayuliqsıqpagıkkapput. İlaa apqusaananiᅇniqsuq qilaktigun sivuᅇaanun Agaayyutim. ¹⁵Takku agaayuliqsıqpakput isumaaluqatautlarug ilisımapluni qanutun sayaisılaaptıknik. İlaa anıqusaaqsiupmiug uvaptıktitun supayaatigun, aglaan killuqsangitluni. ¹⁶Taatnamik sivuᅇaniutisa ihuaqputriqaqtuamun Agaayyutmun nalupqısrungıguta, ilisımalugu Agaayyun ilunñuktaqaqtuag ihuaqputriginıakkaqput ikayugnaqsırağıgupta.

5

¹İlisımaᅇapsısın Agaayyutim aglausımaruamiñ uqalᅇaniñ, qauklıpayaanat agaayuliqsıt piksraqtaanuragñıqsuq akunğatniñ iñuıch savautitquplugu Agaayyun pisıgıplugich iñuıch. İlaa qaitchıruksraurug aatchuutınik tunıllautınıglu killuqsautınıtñun İsrail-aagmiut. ²İlaa iñulhiñaupluni inmiñik ilisımarug sayaisılaagmiñik. Taatnaqhuni agganairrutılagai tamatkua killuqsaaqtuat pisagaluqaqtıᅇ. ³İlumun aatchuqtuksraup-miraqtuq tunıllautınik killuqsautmiñun pitrıgalullağmi killuqsautınıtñun İsrail-aagmiunjuqatmi. ⁴Agaayuliqsıqpaulıq kamakkutiqaqtuq. Aasriiñ kiñaanıiñ iñuk agaayuliqsıqpautlaitchuq inmiğun; piksraqtaanuruksraurug Agaayyutmiñ Aaron piksraqtaanupmatun.

⁵Taatnatuntuug Christ kamanagñiaqsangıtmiug inmiñik agaayuliqsıqpınun qauklıguqsaguni. Aglaan Agaayyutim piksraqtaagıgaa nipliutıplugu,

“Ilvich Igñigigikpiñ.

Uvluvak nalupqinaigikpiñ igñigiplutin takkuatni iñupayaat.”

Psalm 2:7

⁶ Uqagipmigaaptuuq atlamiimma,

“Ilvich agaayuliqsigigikpiñ Melchizedek-tun iliplugu,
aasriiñ agaayuliqsaugisirutin isruit chuamun.”

Psalm 110:4

⁷ Jesus nunamiitnami agaayuniqsuq nipitusripluni qulvisigun Agaayyutmun annautitqupluni tuquigimiñ. Kiggusriaqagñiqsuq taluqsriplunikii Agaayyutmik.

⁸ Igñigugaluannaqmi nagliksaqtuq atriplugich iñuich nagliksaqmatun. Taatna nagliksaqami iliñniqsuq tupiksrihgmik. ⁹ Pakma tuquanikami Jesus naamasiruq, aasriiñ anniqsuitlasiruq iñuñnik taimuñ tupiksri ruapayaanik ilaanik. ¹⁰ Agaayyutim taiyuutchiqlugu agaayuliqsigippanmik Melchizedek-tun iliplugu.

Kilikuutit Qapiqungiluta

¹¹ Uqautiksraukkaqaluaqtugut taavrumuuna Melchizedek-kun. Aglaan sakiqnaqtuq kanjipsikautigihksrana taamna ilipsitñun, takku tusraasrunqitchusri alapisaaq-paitlusri. ¹² Pakma ilisautriquminiñaqsigaluaqtusri aglaan ilisautriqaqtuksraurusri suli ilisautripsaaqtuksrauruamik ilipsitñik sivulliqsigun ilisauttutauruatigun Agaayyutim uqalhiñi.

Aniqammiuratun miluktuqtuksraurugaagñiqsusri niqipiatutlaitlusri. ¹³ Kisupayaq miluktuqtuaq aniqammiuratun ittuq. Taatnatun iñuk ukpiqsriaqsikami Jesus-mik ilitchugingitchaasuli atlakaagiiksilaanqak nalaunñaruamlu killuuruamlu.

¹⁴ Aglaan niqipiaq pigigaat iñuguaniksamaruat. Taatnatun iñuum ilisaquullapiaqtuam uqalhanik Agaayyutim kanjitsitlasisaiñagagigai sakiqnaqtuat suli puttuqsritlasiragigaa sum nalaunñatilaanq killuqsaututilaanqalu.

6

¹ Taatnaguta uqautigingiglavut sivulliich qaganaqtuat ilisauttutauruat Christ-kun. Iñugugnaqsigaatigut. Iliisautriñiqsa sivulliu plutiñ ilisauttutauruanik, itnautauruat mumiguni savaanñiñ tuquñhum suli mumiguni Agaayyutmun ukpiqsrihikun,

² suli ilisautriluni paptagiqitigun suli inillailuni argañnik iñuñnun, suli ilisautriluni anitqilhatigun tuqunñaruamik atanniñikunlu isuit chuakun. Taapkua ilisauttutigigai aniqammiurat. ³ Aasriiñ qulvaqtaaqta ilisauttutinun iñuguaniktuanun iñuñnun, ami Agaayyutim pisuligikpaun.

⁴ Iñuk ukpiqsri ruaguaniktuaq kanjipsikakkaunñamikami Agaayyutim qaumanagun, uuktuanñamikamilu aatchuutauruamik qilañmiñ, piqasriutianikamilu Ippit chuami Irrutchimi, ⁵ uuktuanñamikamiñlu nakuulha uqalhan Agaayyutim suli sanñiqalha Agaayyutim anjalatchisaan, ⁶ tarra—taatnasiq ukpiqsri ruaguaniktuaq taggivaqumi maliguaqaluaqigimiñiñ Agaayyutmik mumitqikkumiñaitchuq. Atakkii taatnatchim iñuum kikiaktuutitqilgitmatun pigaa Igñiñaga Agaayyutim, suli mitautigiplugu ilaan tuquñha. ⁷ Iñuk ukpiqsrimaaqtuaq Christ-mik ikayuusiaqtaqtuq nunatun qaunakkusiaqtaqtuatun silalukman, aasriiñ nauriraqtuq niqiksranik tamatkunñaga nunaliqiraunun. ⁸ Aglaali iñuk tunutchiruaq Christ-mik suksraungiqsitauruq nunatun nauriraqtaqtuatun kakitlaqnaqtuanik ikikkaugisiruanik isruani. Taatnasriq iñuk anniqsungitchuq.

⁹ Piqqagikkamaan, uqaqapta taatna nalupqisungitchugut itilaapsitñik nunagiksu-atun aasriiñ annautrauniaqtusri. ¹⁰ Agaayyun nalaunñaruqtakku. Puuyugumiñaitcha qanuq ikayuillapialiqsi Agaayyutim iñuñnik piqutigiplugu piqqaksrihqi ilaanik. ¹¹ Suli kaviugigikput atausriullaalusri ikayuñiñapiaqplusri isruanunaglaan sivuanisun. Taatnagupsi iñuuniqtutitlaapsitñi nalupqinaiñiaqigiksi niñiugaqalqisi. ¹² Savautrituiñaqugipsigiñ Agaayyutmik. Piyummatigilugu maliguutisritchi atlanun ukpiqsri ruanun akuqtuirua-nun ukpiqsrihikun anuqsrukunlu Agaayyutim akiqsruutigikkanñamik.

Agaayyutim Nalupqinaitchuaq Akiqsruutaa

¹³ Itnaami, Agaayyutim akiqsruqamiun Abraham atuḡniḡaa atini takku atqitchuq kamanatluktuumik ilaan atqaniñ. ¹⁴ Itnaḡniqsuq, “Nalupqinaitchuamik quviasaapiaḡniḡaḡikpiñ aatchuḡutin iñugiallapiagtuanik kiñuviaksrapnik.”

¹⁵ Aasriiñ utaqqilḡataqami anuqsrukun akuqtuiruq Agaayyutim akiqsruutigikkañanik.

¹⁶ Iñuittuuq akiqsruḡuupmiut atuḡlugu iñuum atqa kamanatluktuuaq iñmikniñ. Anḡgutaauruam nalupqinaḡaḡigaa nalupqinaiyautikun aasrii uqavaaḡutiksraq piiḡlugu. ¹⁷ Uvvali Agaayyutim nalupqinaḡukka tamatkununa akiqsrukkaḡmiñun atlanḡuḡumiñaisilaana sivunniutini aasriiñ nalupqinaḡlugu atuḡlugu atchi.

¹⁸ Agaayyun saglutlaitchuq. Taatnamik tunḡavigigikput Agaayyun atuqamiun akiqsruutini nalupqinaiyautiniḡu, atakkii uqatha atlanḡutlaitḡuni. Ilaan akiqsruutaanlu nalupqinaiyautaanlu pitchuksaallapiḡaatigut tigummitḡiaḡiquplugu niḡiugaq qaisauruuaq uvaptiknun qamannirviuplugu. ¹⁹⁻²⁰ Niḡiugaḡikkaqput kitchatun iñuutchipsitñun ittuq aullatlaitḡuniḡu sanḡipluniḡu. Taamna niḡiugaq kisaqsimaruq qilañmi sivuḡaanillaḡiaq Agaayyutim liilaa talukuyaam tunuani inim ipqiññiqsrauruam iluani. Kisaliqiri isiqtuq taruna piqutigipluta. Taamna kisaliqiri ittuq Jesus agaayuliqsiqpaguqtuuaq atriplugu taimña Melchizedek.

7

Agaayuliqsi Melchizedek

¹ Tarra taavruma Melchizedek-ñum, umialgum Salem-mi agaayuliqsaupluniḡu kamaḡniqsrauruamun Agaayyutmun, nalaunniḡaa Abraham utiqtuuaq akiḡliqqaḡlughich umialgich. Agaayyutiniḡaa ikayuusriaqaguplugu. ² Aasrii Abraham-ñum Melchizedek aatchuḡniḡaa qulinḡuḡutaanik utqutipayaakkagmi. Taamna atiq Melchizedek sivulliuplugu itnautauruq Umialga Nalaunḡaruahum, aasriisuli umialgupmiuq Salem-mi itnautauruami Umialga Qiñuiññam. ³ Iñuich naluniḡaich anayuqaak sivullianḡllu unniñ sumi annisilaana tuqqutilaanaḡu. Atriginigaa Iḡñina Agaayyutim agaayuliqsiusugaaḡhuni qanapak taimuna.

⁴ Isrummatigisriun qanutun kamaḡniḡaḡtaana taavruma anutim, unniikii Abraham-ñum sivulliaḡikkapta kamaḡniḡaḡtaana aatchuḡniḡaa qulinḡuḡutaanik utqutikkaḡmi.

⁵ Aasrii Abraham kinuviaḡniqsuq Levi-mik aquagunaasriiñ Moses-mik. Tuvraḡlugu maligutaksraq Moses-ñum aḡlaana Israel-aḡmiupayaat qulinḡuḡutikuruksrauniqsut taapkununa Levi-tkuayaanun agaayuliqsiḡuqtuanun. Taatnaqtuksrauniqsut iluqatin Israel-aḡmiupayaat qitunḡaḡigaluaqtitlutin Abraham-mun. ⁶ Aḡlaali taamna iñuk Melchizedek Levi-tkuayaanunḡiñḡaḡmi akuqtuiñiqsuq qulinḡuḡutmik Abraham-miñ. Iniqsruqtuq Agaayyutmun ikayuquplugu Abraham akiqsruusriaqagtuuaq. ⁷ Iñuk qaitchiruaq ikayuusriaksramik kamanatluktuq iñunmiñ akuqtuiruamiñ ikayuusriamik. Taamna ilumutuuruq. ⁸ Aasrii Levi-tkuayaat akuqtuiruqtut qulinḡuḡutinik aasriiñ ilisimarugut tuqqutilaanaḡatnik, aḡlaali Melchizedek akuqtuiruq qulinḡuḡutinik, aasriiñ uqagimaitchuq tuquniḡu. ⁹ Uqautigillaglagu taatnatun, Levi kinuviaqtuummaḡmi kiñuagun akuqtuisuugaluaḡhuni qulinḡuḡutinik, ilaan qulinḡuḡutikuniḡaa Melchizedek-mun atakkii sivullianan Abraham-ñum taimmani taputiḡlugu. ¹⁰ Takku Levi anigaluaqtitnagu inniqsuq liilaa timaani sivulliaḡmi Abraham-ñum Melchizedek-ñum paaqmaun.

¹¹ Taatnamik Levi-tkuayaat akuqtuiñiqsut maligutaksramik Moses-kun atuqtaksraq-tuummaitnik analatchiḡhatigun agaayuliqsit savautriḡhatnik Agaayyutmik. Uvva savaanḡat tamatkua agaayuliqsit anniqsuiñhiñnullapiḡniqpan naamasilugu, suvaata inuqsraḡniqpa atlakauruamik agaayuliqsimik agḡiqsuksramik atrilugu Melchizedek kinuviaḡniḡisaḡa Aaron-ñum? ¹² Tarra Aaron-ñum kinuviani agaayuliqsauruksraunḡiqsut, atakkii nutaaq agaayuliqsi agḡiqsuq, Melchizedek-tun ittuuaq. Taatnamik maligutaksraq analatchiruaq savautriḡhanik nutaam agaayuliqsiqpaum simmiqsuksrauniqsuq.

¹³ Christ taamnatarra nutaaq agaayuliqsiqpaauruq uqautigikkaqput. Christ-tuuq Levi-tkuayaanungitchuq, nalliatunniñ sivulliaqatai savautrimaitchut agaayuliqsauplutiñ tunillaqtuǵvini. ¹⁴ Atakkii nalupqinaitchuq Ataniqput kanijaħa Judah-miñ. Moses-ñum uqautigimaitchai taapkua Judah-tkuayaat savautritquplugich agaayuliqsauplugich.

Atla Agaayuliqsi Melchizedek-tun Ittuaq

¹⁵ Uvvasuli nalupqinaipsaaǵniqsuq atla agaayuliqsi atriplugu Melchizedek sagviqman.

¹⁶ Christ agaayuliqsigunǵitchuq maligutaksram tillisaitigun Moses-ñum aglakkanatigun Levi-tkuayaanuruksrauluni, aglaan Christ agaayuliqsiguqtuq sanjiagun iñuulhum sim-migumiñaitchuam. ¹⁷ Agaayyutim uqalħan nipliutiginigaa Christ-kun, “Agaayuliqsaurutin qanapak taimuħa atriplugu Melchizedek.”

Psalms 110:4

¹⁸ Aasiili sivulliq tilliñ atugumiñaiqsuq takku sayaitluniġu sumun ikayuutauyu-miñaitluniġu. ¹⁹ Maligutaksram nalaunħasripkaǵumiñaitkai iñuich Agaayyutmi. Aglaali nakuutluktuamik niǵiuganiktugut nalaunħasripkaqhuta Agaayyutmi. Tamanna pisigiplugu qallilaǵniaqtugut Agaayyutmun.

²⁰⁻²¹ Agaayyutim nalupqinaigñigaa taamna nalupqinaiyautmigun. Aglaali Levi-tkuayaat agaayuliqsiguqtut nalupqinaiyautailaakun. Aasriili Jesus agaayuliqsiguqtuq Agaayyutim nalupqinaiyautaagun ilaanun, itnaqhuni, “Atanǵuruam akiqsruutigigaa

isrummitqikkumiñaitluni, itna,
Agaayuliqsaurutin taimuħa.”

Psalms 110:4

²² Taapkunuuna uqaliqtigun Jesus nalupqinaigutigigaa nakuutluktuam sivunniugutim. ²³ Sulipsuuq, iluqatiñ sivulliich agaayuliqsiñ nayuutituiñatlaiññiqsut savaaǵmikni atakkii tuquħum piiqsittaǵigai. ²⁴ Aglaan Jesus agaayuliqsauruq nayuutituiñaqtuaq taimuħa. ²⁵ Taatnaqhuni annautitlapiagagigai qanumipayaaq tamatkua iñuich utlauriat Agaayyutmun inmigun, ataramik iñuuruq iniqsruutipluni ilinjitñik.

²⁶ Tarra taatnasriq agaayuliqsiqpak inuǵigikput ipqitchuaq taqsraqtaitchuaǵlu pigiirrutaitchuaǵlu piisimaaqtuaǵlu killuliqiriniñ, aasriiñ kamañasipkakaupluni qilañmi. ²⁷ Inuǵingitchaa tunillaqtukiksrañi uvlugaǵipman taipkumatitun qaukħisitun agaayuliqsiñ qaitchisuuruatitun tunillaqtuutmik, sivulliplugu inmiñ killuqsautmiknun suliasriiñ Israel-aaqatmiñ killuqsautiniñun. Aglaan Jesus tuqukami sannigutami tunillautigiruq inmiñik atausriǵmiaqġu. ²⁸ Moses-ñum maligutaksrañagun sayaitchuat iñuich agaayuliqsiñ qaukħiǵuuruq. Aglaan taamna maligutaksraq inuqñaiqsuq Agaayyutim iǵni agaayuliqsiqpaguqtitmauñ nalupqinaiyautmigun. Aasiñ agaayuliqsiqpaugisiruq taimuħa naamapluni supayaakun.

8

Agaayuliqsiqpaħa Sivunniugutim Nutauruamli Nakuutluktuamli

¹ Tarra una uqautigikkaqput, naalaǵniġaksiuñ, piqaqtugut taatnatchimik agaayuliqsiqpañmik aquvittuamik taliqpianun aquppiutaqpañan kamañaqtuam Agaayyutim qilañmi. ² Savautriruq agaayuliqsiqpaupluni inimi ipqiniñiqsrauruami agaayyuvipiamiittuami [qilañmi], iñuum nappangisañani aglaan Atanǵum inmiñik nappakkañani. ³ Qaukħipayaanat agaayuliqsiñ qaitchisuuruksraurur aatchuutiniñ tunillautiniglu Agaayyutmun. Taatnaqhuni agaayuliqsiqpakputtuuq aatchuutiqaqtuksrauruq Agaayyutmun. ⁴ Uvvaami Jesus nunami itchugaaǵumisuli agaayuliqsaunayaitchuq, takku atlanik agaayuliqsiqqaqtuq qaitchisuuruanik aatchuutiniñ tunillautiniglu tuvraǵlugu maligutaksraq. ⁵ Agaayuliqsiqpaħa savaaqaǵaqtut agaayyuvikpañmi nunami atrinulħiñaqtuami taǵǵaħiñauruamiġu

tuvraqługu agaayyuvikpapiaq qılanmiittuami. Moses nappaqsaaqsılğataqmauñ tupiq agaayyuvikpaksramun Agaayyutim uqautiniğaa, “Qaunatqiağigutin nappağumagiñ tupiq tuvraqługu iliktiğutaa ılsauttusriağikkan iñgimi.” ⁶ Aglaan pakma Christ-ñum akuqtuğaa kamanatluktuuaq savautriğiq atlanıñ agaayulıqsiniñ savautriruaniñ nunami. Taatnamik Jesus-ñum akunniğutauruam atausiññuqtitkai Agaayyunlu iñuıllu nakuutluktuakun sivunniugutikun. Taamna nakuutluktuuaq sivunniugun tunñavigaa Agaayyutim tuniqsimathanun, tupiksriñhanuñılaaq iñuich. ⁷ Uvvaami sivulliğ sivunniugun patchisaiññiqpan, atlamik inuqnağayaıtchuq. ⁸ Agaayyutim quyagingiññigai iñugikkani aasriiñ itnaqhuni,

“Taimanigu sivunniugutiqağisiruñ nutaamik
iñuiñun Israel-ñum Judah-mlu.

⁹ Itchumiñaitchuq atrinıtun sivunniugutim
qaisaptun aapaanıtñun uvlumi taivrumani
tasrirriutikapkich aullautityaqługich Egypt-miñ.

Tupigingitmatruñ sivunniugutiga taatnaqlugich suksraağitka,
nipliqsuq Atanıq.

¹⁰ Una sivunniugun inillañniagıga Israel-aagmiupayaanun
taivrumani uvlumi, nipliqsuq Atanıq,

İligisigıga malığutaksrağa iñuñma isrummatinıtñun aglaglugulu uummatinıtñun,
atrıluğı iñuk aglakmatun kaliikkamun.

İlinısa kamagıgisigaatñ kısıma agaayyutauluñ
aasriiñ ilinich iñuginiağitka.

¹¹ Taivrumanıgu kiñaunniñ ılsautriyumiñaiapiaqtuq
nunaqatmiñik anıqatmiñıglu itnağuni, ‘İlitchuğıuñ Atanğuruuaq.’

Atakkii kisupayaam ılsimapiagısigaanñ
kamanaiññıqsramiñaglaan kamanagıniqsramun.

¹² Takku ilunñugıgisıgıtka tupigingitchaluaqtılunñ.
Suli itqağitqikkumiñaiğitka killuqsautinich.”

Jeremiah 31:31-34

¹³ Agaayyutim uqautıgıkamıuñ nutaaq sivunniugun tarra uqautıginiğaa
sivunniugutığruaq utuqqalırıuñuplugu. Supayaaq atuğnağumiñaiqman utuqqalıplıni
piıgaqtuq.

9

Nunamitñaqtauruaglı Qılanmitñaqtauruaglı Agaayumaagvik

¹ Aasriiñ sivulliğ sivunniugun atuqtaksraqtuq agaayulıqsitlu iñuıllu
savautriğiksranıtıgun Agaayyutmik suli Agaayyutim irviagun nunamiittuakun.

² Taamna Agaayyutim irvia malğunıñ inıqıqtuq. Sivulliğmi inimi kialuuraqağvıqaqhuni
niğgıvıqaqhunılu ipqitchuanıñ qaqıaligaanıñ, taiyuutiqaqhuniasrii ipqitchuamik
inimik. ³⁻⁴ Tuglian talukuyaam tunuani inauraq taiyuutiqağniqsuq inimik

ipqıñniqsrauruamik piqaqtuuaq ikipkaivıliamik tipragıksautinun piııaq kaviqsamıñ
manıñmik suli ipqitchuamik suluutmik iluqani qaalıgaaq kaviqsamıñ manıñmik.
İluani ipqitchuam suluutim ilulik piııaq kaviqsamıñ manıñmik imalik Manna-
mik suli ayauppıanıñ Aaron-ñum akutuqqalıtlaruamik suli uyaqqak aglaqaqtuak
malığutaksramıñ. ⁵ Qaanani suluutim matuan israğullak tuglauqsımauraagıniğaaq
Agaayyutim kamanautaa, ini Agaayyutim natqıgutrisımaagvıa killuqsautinıñ.

Aglaan tamatkua sut uqautıgıtılaıtıhvut pakma. ⁶ Uqautıtqıglıgu, Agaayyutim irvia
malğunıñ inıqıqtuq. Uvlugagıpman agaayulıqsit isıgagıniqsut sıllıgımun inımun
savautityaqługu Agaayyun atuumarağalıtıgıñ. ⁷ Aglaan kısımi qaukiat agaayulıqsit
isılñıñıuraqniqsuq ilulliğmun inımun aasriiñ atausrıgımağıluğı ukiugagıpman saagaqhuni
aunmik qaisaksrağmiñik killuqsautmiñun suli killuqsautaatnun Israel-aqatmi

killuqsaqtuat naluligmiktigun. ⁸ Taavrumuuna Ipqitchuam Irrutchim kanjipsipkaagaatigut apqun inimun ipqiññiqsrauruamun anmangisilaanjanik uvaptiknun napaniqtutilaanani silallium inim. ⁹ Taamna silalliq ini atrikusrautauruq iñuuvigikkaptikni pakma. Aatchuutit ikipkaqlugich tunillautit nalaunnasripkatlaitchaat iñuk Agaayyutmi; iñuum aatchuutaiñ patchisailaaqtikumiñaitchaat qaugrimmaagiutillautanani. ¹⁰ Tamatkua atuqtaksrat anjalatçhiññaqtut niqinigli imimigli suli igguutiksraqtuğvikaanik. Iñuich tupiksriuksrauniqsut tamatkunija qaalhiñnakun atuqtaksranik inillañniañhanunaglaan nutaanuruam nakuutluktuam sivunniugutim.

¹¹ Aglaali Christ aggianiktuq. Ilaan agaayuliqsipqagigaa sivunniugutim nutaanuruam nakuutluktuam. Christ savautriraqtuq kamanatluktuamiñu nakuutluktuamiñu agaayyuvikpanmi nunaknaqtaungitchuami suli nappangisanatni iñuich. ¹² Christ isiqtuq ipqiññiqsrauruamun inimun saagasunajanani aunatnik niğrutit, aglaan isiqami tunillaqtuutiginigaa auni piqutigipluta atausrigmiaqlugu. Taatnaqami anniqsuutigaatigut taimuna. ¹³ Atakkii taimani iñuk qaayugnaqsiruaq killuliqihigmigun. Ilaa ipqiqsitqigaqtuq agaayuliqsim siqillautipmagu atuqlugu aunat niğrutit suli kulavauram ikipkaqtam agraña. ¹⁴ Tarra, nalupqinaitqlullapiaqtuq auñanun Christ-ñum salummaqtilaana qaugrimmaagiutillautaptiknik savaañiñiñ kanigruaqtam, atakkii tunillautigiruq inmiñik killuutaitqluni Agaayyutmun isruitçuakun Irrutchikun. Taatnaqhuta savautriñhiññaaguqtugut Agaayyutmik iñuuruam.

¹⁵ Tuqukami Christ akunnigutigugniqsuq Agaayyutmiñu iñunmiñu suli sanñiqaqtitlugu nutaaq sivunniugun. Taavrumuuna Christ-ñum tasutlasigai iñuich tuquruksrauruat piqutigiplugu tupiksriñgihhat maligutaksramik sivulligmi sivunniugutigruami. Tasugniğai iñuich Agaayyutim piksraqtaagikkani akuqtuitquplugich isuitçuamik paitchaktaaksrautmik, amiami iñuuligmik isruitçuamik Agaayyutmi. ¹⁶ Sivunniugun Agaayyutim inillakkaña atriqaqtuq sivunniugutmik iñuum aglagikkañjanik iñuunjağmi. Tuquanikpan iñuich ilisimarautlaruksraurut tuqułhanik taavruma iñuum aglaktuam sivunniugutmik. ¹⁷ Takku iñuum sivunniugutaani sanñiqutaitçuq iñuunjaan taavrumija aglaktuq. Aglaan aglaktuam tuqułhan aquagun sivunniugutaa sanñinigaqtuqtarra. ¹⁸ Taatnatuntuuq sivulliq sivunniugun sanñiqaqmiuq tuqułhatiguhhiññaq niğrutit aunatigunlu. ¹⁹ Moses-ñum uqautiqqaaqamigich iñuich tillisipayaat maligutaksram tiginigai aunat nuğgaich ilaplugu imigmik suli kaviqsaq ipnaim mitqualu hyssop-ñum akiğuaniglu, aasrii siqillaklugich makpiğaat iluqaisalu iñuich, ²⁰ niplichuni ilinittun, “Taavruma augum nalupqinaigaa sivunniugun Agaayyutim tillisigikkaña ilipsittun.” ²¹ Taatnatunsuli Moses-ñum siqillañniğaa auk ipqitchuamun inimun taputiplugich sut atuğuruat savautriğmi Agaayyutmik. ²² Tarra, Agaayyutim maligutaksrañnagaqhuni supayaaqayaq salummakkausruuruq aukun. Agaayyun natqigutriyumiñaitçuq killuutinik auk maqipkağaluaqnagu.

Christ-ñum Tunillaqtułhan Piiğai Killuqsautit

²³ Taatnaqhuni Moses-ñum ipqiqsaksraqirağniğaa siqillautiqahagun aunmik ipqitchuamun inimun tuvrautauruamun qilañmiittuamun. Aglaan nakuutlukhuni tunillaun inuqnaqtuq inimun ipqitchuamun qilañmiittuamun. ²⁴ Atakkii Christ isingitchuq ipqitchuamun inimun savaagikkañatnun iñuich, tuvrautaułhiññaqtuamun ilumutuuruamun ipqitchuamun inimun. Aglaan Christ isianiktuq qilañmun sivuğaallapananun Agaayyutim akunnigutchiutaupluni pisigipluta. ²⁵ Qaukhiata agaayuliqsit Israel-aagmiunuruat isiguuruq ipqiññiqsramun inimun ukiutaugagipman saagaqhuni auñanik niğrutim. Aglaan Christ aatchuutigilgataqtuksraungitchuq inmiñik akulaiqlugu. ²⁶ Taatna Christ aatchuutigitqigaqtuksraugumi nagliksaatqigaqtuksraunayaqtuq iñiqtaulhaniñaglaan nunam. Aglaan pakma Christ sagvigñiqsuq atausrigmiaqlugu piiğiaqlugu killuqsauñ tunillautigipluni

inmiñik. ²⁷ Iñupayaq tuquruksrauruq atautchimi, aasriiñ aquagun taavruma atanikkauluni. ²⁸ Taatnatuntuuq Christ tuquruq atausrigmiaqlugu piiǵiaqlugich killuutinjich iñupayaat. Sagvitqikkisuruq tugliani, piiǵiasruñaqnaqu killuqsaun aglaan annautiyaqlugich utaqqiruat ilaanik

10

¹ Maliǵutaksraña sivunniugutigruam tikkualhiñaǵniqsuq naamasiruamun tunillaautaanun Christ-ñum, taǵǵaǵilhiñaqlugich ilumutuuruam. Ukiuǵaǵipman piqutigiplugich iñuich agaayuliqsit aatchuǵuurut tunillaautinik. Aglaan tamatkua tunillaautit killuutaiqsitlaiñiqsut iñuñnik tunillaqtuqtuanik. ² Tunillaautit killuutaigitlakpata iñuich nutqautianikkayaǵaat tunillaqtuǵi inilǵaanimma. Atakkii iñuich ukpiqtuanuruat salummaqtinniqpata atausrigmiaqlugu itqagitqikkayaikach killuutitiñ qauǵrimmaǵiutillautagmikni. ³ Aglaan tamatkua tunillaautauruat itqaqtirrutauratut killuutitiñun ukiuǵaǵipman. ⁴ Takku auñat niǵrutit piiǵiyumiñaitchuq killuutmik.

⁵ Taatnaqhuni Christ uqaqtuq nunamuyasrikami, itna, “[Agaayyutmaan,] Piqagukkumiñaitchutin tunillaautinik aatchuutiniglu aglaan timiqaqtillugu uvamnik tunillaautigitqulugu.

⁶ Ikipkaqlugich aatchuutit tunillaautitlu killuutaigutiksrat quyalisaunǵitchut ilipni.

⁷ Aasriiñ niqliqsuñ, ‘Agaayyutmaan, agǵiqsuñ savaǵityaqlugu pisulhiñ, aglaksimalhatun makpiǵaani uvapkun.’ ”

Psalm 40:6-8

⁸ Sivulliani itnaǵniqsuq, “Piqagukkumiñaitchutin tunillaautinik aatchuutiniglu, ikipkaqlugich aatchuutit tunillaautitlu killuutaigutiksrat quyalisaunǵitchut ilipni,” injañugaluññaisa maliǵutaksrakun. ⁹ Tugliani niqliqsuq, “Agaayyutmaan, agǵiqsuñ savaǵityaqlugu pisulhiñ.” Taatnaqami Christ-ñum suksraaǵniǵaa sivulliq sivunniugun tunillaautituummaisaa aasrii inillaklugu nutaaq sivunniugun. ¹⁰ Tarraasriiñ Christ-ñum tupiginiǵaa Agaayyutim pisulha. Tunillaautigikamiuñ timini pisigiplugich killuutit ipqiqsaǵaatigut nalaunñapkaqhuta Agaayyutmi atausrigmiaqlugu.

¹¹ Aasriili agaayuliqsipayaq savautriraqtuq uvlugagipman qaitchipñuni atlanñutlaiñnik tunillaautinik killuutaigiyumiñaitchuanik. ¹² Aglaali Christ qaitchianikami atautchirik tunillaautmik killuutinun, aquvittuq taliqpianun Agaayyutim minguiqsiaǵiaqhuni savaǵmiñiñ taimuñ, ¹³ taimakñaniñaglaan utaqqipluni tarani uumigirini akiilixksrañatnunaglaan. ¹⁴ Takku atautchikun tunillaautikun killuutaigñiǵai taimuñ tamatkua ipqiqsitaaurat. ¹⁵ Taavruma Ippitchuam Irrutchim nalupqinaǵniǵaa uvaptiknun, itnaqhuni,

¹⁶ “Una sivunniugun inillañniǵiǵa Israel-aǵmiupayaanun taimani uvlumi, niqliqsuq Ataniq.

Iǵisigigaa maliǵutaksraǵa iñuñma isrummatiniñun aglaglugulu uummatiniñun.”

Jeremiah 31:33

¹⁷ Niqliqsuqsuli, itna, “Killuqsautinich nalaunñairrutiniñlu itqagitqikkumiñaitmitka.”

Jeremiah 31:34

¹⁸ Taatnamik killuutit natqigutikkaukpata, ikipkaqlugich tunillaautiksrat pisigilugich killuutit inuqnaǵumiñaiqsut.

Qallilaaqta Agaayyutmun

¹⁹ Aniqatiumaan! Pakma taluqsrautairrutiaqtugut isihksraptiknun Agaayyutim sivuǵaanun, atakkii Jesus-ñum tunillaautiginiǵaa auni. ²⁰ Christ-ñum añmautiniǵaatigut nutauruamik apqutmik sivuǵaanun Agaayyutim. Agaayuliqsiqpaktun qallilaaqtuatun Agaayyutmun amunatchianun talukuyaam, uvaguttuq qallilaaqlasipmigikput

Agaayyun timaagun Jesus-ŋum aatchuutigikkaŋagun tuqupluni. ²¹ Suli kamaŋaqtuamik agaayuliqsiqaqtugut Jesus-mik atanguruamik Agaayyutim tupqani, amiami ukpiqsiruanun. ²² Taatnağuta qallilaaqta Agaayyutmun ilumutuğuglugu uumman nalupqisruutailapiağlugu ukpiqsriğqput, atakkii Christ-ŋum siqillaqamisigut auŋmiñik salummağai qauğrimmaagiutillautavut killuqsautiptikniñ suli igguqhuta imiğmik ipqitchuamik. ²³ Tigummitqiağiglakput niğiugaq uqautigikkaqput qanuğliqaangiguta takku Agaayyun akiqsruiruaq tuniqsimaruq. ²⁴ Qaunakkutiluta avatmun pitchuksaagutilutalu piqpakkutiğiksrapitknun savaallautaqağiksrapitknunlu. ²⁵ Katirağaqta atautchimun qapiqtangiguta, atrisunajnağich ilaŋich iñuich katirağanağisuat. Ilitchuğigiksi Atangum aggitqinñiaħha. Taatnağlugu pitchuksaaguti yumaugut avatmun qapiqtangiguta ukpiqsriğiptikni.

²⁶ Uvvaami kaŋiqsiqqaagupta ilumutuuhigmik aasriiñ killuqsagtuiñağupta ukpiqsriñigiguta Christ-mik, piitchuq niğiugamik uvaptiknun. Atakkii atlamik tunillaatmik qaisaksramik killuutiptiknun piiññaqtuq. ²⁷ Aglaan taatnatun iñuuniagupta niğiugiraksrağigikput iqsiññaqtuq atanniiviksraq, ittuatun ikualaruatun piyaqquññaqtuatuun uumiksruiruanik Agaayyutmik. ²⁸ Iñuk suksraqangitchumi Moses-ŋum maliğutaksraŋanik, taamna iñuk tuquruksrauruq ilunñuktailaakun ilisimariqaħhiñaqpan malğunnik unniiñ piñasrunik. ²⁹ Aglaan iñuk suksraqangitchumi Iğñinjanik Agaayyutim suksraqangitlunilu auŋanik Christ-ŋum ipqiqsitigikkağmiñik, Agaayyutim taamna iñuk anasriññuqsatlukkisigaa. Taavruma pisaanñatigaa Ipqitchuaq Irrusriq iluaqqutruiruaq ilaanik. ³⁰ Ilisimagikput kisuutilaana nipliqsuam itna ipqitchuani makpiğaani, “Akisaun pigigiga. Pigiitchuapayaaq akisağisigiga.” Uqaqmiñiqsuq itna, “Atanguruam atanniğisigai iñugikkani.” ³¹ Iqsiñallapiağataqtuq anasriññuqsakkauruni Agaayyutmiñ iñuuruamiñ.

³² Itqallaksigik taipchua uvlut kaŋiqsiqqaaqapsi ilumutuuruamik ukpiqsruiruanñuqhusri. Iğlutuğniğiksi sakiqniuliğ atqunallapiaq. ³³ İlaatni pisaanñatigikkaurusri atniaqsiuplusri lu iñuich takkuatni, ilaatnisuli piqataulħhiñaaguhusriunniñ tamatkunani taatna aŋalatauruanun. ³⁴ Uvvasuli nagliksaaqatiqaguurusri isiqtauruanik ikayuğugich suli quviatchağigikhusri ivayaqtukkağaluaqapsi suurapsitñik, ilitchuğiplugu ilipsi suuraqağiksraqsi nakuutluktuanik nuñuyumiñaitchuanik qilaŋmi. ³⁵ Taamna pisigilugu taluqsrairrutiqagitchi Ataniğmun. Kamaŋaqtuamik akiğiusriaqagnaqtusri nikaitkupsi. ³⁶ Aglaan anuqsrutiqaqtuksraurusri tupiksri laağusri pisulħhanik Agaayyutim. Atakkii akuqtuaginiğiksi ilaan akiqsruutigikkaŋa. ³⁷ Agaayyun nipliqsuq ipqitchuami makpiğaani,

“Pivikisuurami agqiğsağumaruaq agqiğisiruq.

Piñatchiağumiñaitchuq.

³⁸ Nalaunñasripkakağa iñuugisiruq ukpiqsriğhagun.

Aglaan quyagiyumiñaitchiga iñuk
tunuttuaq uvamniñ ukpiqsriñaiqhuni.”

Deuteronomy 32:35

³⁹ Uvagut, ilaliqsuutingitchugut tamatkunani tunutlutin piyaqqukkauniaqtuani, aglaan ilaurugut tamatkunani ukpiqsrimaqtuani annautikkauplutin.

11

Urrakusrautai Ukpiqsriğhum

¹ Iñuum ukpiqsrikami nalupqisruutigingigagigaa niğiugağikkani. Nalupqigingigagigaa atuumaruksraq qiniğnaqsigaluaqnagu. ² Sivulliaavut taimani iñuuniagağniqsut taavrumuuna ukpiqsriğlikun. Taatnağugich uqağillautakkaurut. ³ Ukpiqsriğlikun kaŋiqsigikput Agaayyutim iñiqsitilaana nunamik siqiniğmiglu uvlugianiglu uqağimigun. Taavrumuuna kaŋiqsigikputtuuq iñiqsitilaana sunik qiniğnaqtuanik sanñiagun iñuich ilitchuğingisaŋatnik isrummatigikkağmikkun. ⁴ Ukpiqsriğlikun Abel aatchuutiqaqtuq Agaayyutmun nakuutluktuanik tunillaatmik Cain-miñ. Agaayyutim akuqtuğniğaa

Abel-ñum tunillaútaa uqágiplugu nalaunñatilaaña. Abel tuqugaluaqtitlugu ilitchitlarugutsuli ukpiqsriñhaniñ. ⁵ Ukpiqsriñkun Enoch aullautikkauniqsuq marrumakña iñuuniañigmiñ tuquruksraungitluni. Taatnaqlugu iñuich paqingiññaat Agaayyutim aullautipmagu. Aullautikkaugaluagtinagu uqalhum uqautigigaa ilumutun quyalitñiktaunñuniplugu Agaayyutmik. ⁶ Aglaan iñuk ukpiqsriñgitchumi quyalitñikkumiñaitchuq Agaayyutmik. Atakkii kisupayaaq piqatigaquktuaq Agaayyutmik ukpiqsriñrauruq itilaañanik suli akiliutiqaqtilaañanik tamatkunña piliqillapiaqhutin pakaqaqtuanun inmiñik. ⁷ Ukpiqsriñkun Noah-m kiliktuusriañigaa Agaayyutmiñ atuumaruksraq qiniñnaqsigaluaqnagu. Tupigiplugu Agaayyutim tillisaa umiaqpaliruq annautiksrañatnik qitunñami. Umiapqiliñmigun sagviqsinnigaa ukpiqsriñgihhat nunam iñui, aasriñ taavrumuuna patchisiqutinigai. Pisigiplugu Noah-m ukpiqsriñha Agaayyutim akuqtuñigaa nalaunñasripkakauplugu.

⁸ Ukpiqsriñkun Abraham tupiksriñiqsuq Agaayyutim tuqluqmani. Aullañiqsuq atlamun nunamun akuqtuiviksrañmiñun paitchaktaaksrautmik, nalugaluaññaan napmun aullaqtilaani. ⁹ Ukpiqsriñkun iglaañuruq nunami akiqsruutigikkañani Agaayyutim, irviqaqhuni palapkaaqpañni piqatigiplugik Isaac-lu Jacob-lu akuqtuiruak atunim akiqsruutauruamik Agaayyutmiñ. ¹⁰ Takku Abraham niñiugaqañiqsuq nunaqaqqañmik payañaitchuanik nappavilñmik, Agaayyutim inmiñik nappakkañanik maligutlugu sivunniugutni. ¹¹ Ukpiqsriñkun Sarah akuqtuiruq sayaksramik sinaiyauliksrañmiñun kiñuviaksramik. Iññiruq aaquagaññañmi, takku ukpiginiñgaa Agaayyun pitlaruañuplugu akiqsruqtuaq. ¹² Tarraasriñ atausriq añun Abraham tuqunaruatun inmiñi iligaluagtuaq kiñuvianiñniqsuq iñugiakhutin uvlugianisun qilaum suli qavianatun tagium siñaan kisitchuñnaitchuatun.

¹³ Tamatkua iñuich iluqañmiñ ukpigigaat Agaayyun, aasriñ tuqurut akuqtu-igaluqaqatin akiqsruutauruamik. Aglaan qiniñqugich immasraañruk sivuniñmi quviatchaktitaurut. Piilaañingitchaat avakñaqtautilaqaqñin iglaañutilaqaqñinlu marrumani nunami. ¹⁴ Iñupayaat uqaqamiñ iglaañutilaqañmiknik marrumani nunami nalupqinañgaat pakaqaqñiqñin kiñuniksrautmiknik. ¹⁵ Iñuich taipkua isrumagisruuniñgumitruñ taimña nuna unisaqñin utilhiñaugaluagañniqsut pisukkumiñ. ¹⁶ Aglaan ilinich kimmutiqaqtut nakuutluktuumik kiñuniksramik qilañmi. Agaayyutim itqanañyautigaa nunaqaqqaq ilinñitñun, atakkii kannuñingitchaa Agaayyutiginiluni Abraham-mun, Isaac-munlu, Jacob-munlu.

¹⁷ Ukpiqsriñkun Abraham tunillautiqañhiñaañuñniqsuq Isaac-mik Agaayyutim uuktu-aqmani aatchuutigigisipmaññaan iññituañluni, taamna akuqtuañikkaña Agaayyutim ak-iqsruutaagun. ¹⁸ Piñhiññañniqsuq ukpigiplugu Agaayyutim akiqsruutaa iññiñmigun it-naqhuni, “Isaac-kun kiñuviaqañniqaqtutin.” ¹⁹ Ukpiginiñgaa Agaayyutmun añipkañniañksraña Isaac tuqunaruaniñ. Abraham-ñum akuqtuañitqikka Isaac iligaluagtuaq tuqunaruatun liilaa. ²⁰ Ukpiqsriñkun Isaac-ñum piñiusriaqaqñitmigik Jacob-lu Esau-lu, isrummatigiplugu Agaayyutmun atuumapkañisilña akiqsruutigikkani sivuniksrami. ²¹ Ukpiqsriñkun Jacob tuquaqsikami piñiusriaqaqñitmigik atausriullaaplugik iññak Joseph-ñum. Aasriñ put-luni agaayumaañvigigaa Agaayyun turvigiplugu nuva ayauppiñmi. ²² Ukpiqsriñkun Joseph-ñum uqautiginiñgaa aullaliksrañat Israel-aañmiut Egypt-miñ. Tuquyasrikami urriqsuutigai qanuq savaañiñksrañatigun sauniñmi.

²³ Ukpiqsriñkun Moses-ñum añayuqaakñiñ iriqsimaniñgaa piñasruni tatqiniñ aniqqaaqman. Qiniñqamitku piññaqnañha iyaalugruam iqsiñgitchuk umialgum tillisaiñik tuqutquplugich añugaurat aniqammiurat. ²⁴ Ukpiqsriñkun Moses iñuguanikami taiguqunaiñniqsuq iñunñun iññinñanik Pharaoh-m panian. ²⁵ Piksraqtaañigaa añallaqñuqatauliksrani iñuiñi Agaayyutim, atakkii quviagingiññigaa iñuuniañiq qagañnaqtuaq akisuruagtuummaan Pharaoh-m tupqani. ²⁶ Isrummatiginiñgaa nagliksaañksraña Christ-ñum kamanatluklugu piqañhaniñ akisuruapayaañiñiñ

Egypt-ñum, takku ukpipiaǵniqsuq Agaayyutmun akiliǵñiaǵnipluni sivuniksrami. ²⁷ Ukpiqsriǵikun Moses-ñum aullaǵviginiǵaa Egypt iqsigingitlugu Pharaoh-m qinnautaa. Aullaqtuq ilipluni qiñiqtuatum Agaayyutmik qiñiǵnaitchuamik. Taamna qiñiqtuuraaq siimasraaǵutiginiǵaa. ²⁸ Ukpiqsriǵikun Moses-ñum inillañniǵaa niǵiqpagvikaq taiyuutiqaqtuq Apqusraaqtitauliǵmik. Ukpiǵiǵaa Agaayyun uqaqman iñuich tigusritquplugich ipnaiyaat aunañnik siqillañtikrañitñik tupqisa taluñitñun. Agaayyutim ilaksiatqunǵitchai piyaqquiraumun Israel-aaǵmiut anayukñiich. ²⁹ Ukpiqsriǵikun Israel-aaǵmiut ikaaǵniǵaat taǵiuq atiqaqtuq Red Sea-mik paliumaruakun nunakuaqmatun. Egypt-miut taatnatun ikaaqsagaaluǵniqsut, aglaan iluqatin ipiniqsut imikun.

³⁰ Ukpiqsriǵikun Israel-aaǵmiut kaivraaǵniǵaich katchinǵi Jericho-m tallimat malǵuñni uvluni. Taatnaqhutin katchich katagaalaniqsut. ³¹ Ukpiqsriǵikun Rahab akiisuk tukkuǵiniǵaat nalunaqtuakun takkuuqtit. Taatnaqhuni piyaqqunǵitchuq piqatigilugich Jericho-ǵmiut ukpiqsriñitchuq Agaayyutmik.

³² Sumiksulitai uqapsaaǵisivik? Pivikitchuq uqautigisaǵupkich Gideon, Barak-lu, Samson-lu, Jephthah-lu, David-lu, Samuel-lu, sivuniksriqirailu Agaayyutim. ³³ Ukpiqsriǵikun taipkua akimaraqtut umialinñiñ, nalaunñarualiqiplutin, akuqtuiplutin akiqsruutigikkañanik Agaayyutim, umitlaplugich qaninich lion-nat, ³⁴ qamitlaplugu ikualapiaqtuq ikniq, annakhutin savikpakun tuqqutauliǵmiñ, sayaitchuq sayaktusriplugich, sapiǵñaaqsiplugich anuyaliǵmi akiilitlasiplugich anuyaktinich atlat nunat, ³⁵ unniñ aǵnat akuqtuiplutin tuqunaruamiknik anitqiksitaupmata. Atlat iñuich nanñititauñiqsut tuquñhiñaǵuqhutin ayaklugu annagviksraqtin, niǵiugaqaqhutin anitqiliksraǵmiknik nakuutluktuamun iñuulǵimun tuquanikkumin. ³⁶ Atlattuq nagliksaaqmiñiqsut mitautigitchiuplutin ipiǵaqtuqsiuplutinlu qiliǵlugillu isiqtaupkaǵugich, ³⁷ uyaǵañniglu miluqtuqsiuplutin, uluaqtuǵugich aviklugillu, uuktuaqsiuplutin, tuqqutauplutin savikpakun, qipiplitin atnuǵaaqhutin ipnaich aminitñik tuttuñuuraisalu, piilliuqhutin, ihuilliuqtitauplutin, atniaqsiuplutin, ³⁸ qipiplitin suviksrailaami iñǵiñi, iñuuniaqhutin sisini nunamilu uyaǵaǵunmilu. Iñuñiñ nunam naliginǵitchaich tamatkua!

³⁹ Iluqatin tamatkua ilisimariqaqtut nalupqinaǵutrirat ukpiqsriǵimiknik uqaǵillaqtaǵugich. Aglaan nalliat akuqtuñitchuq iñuunñagmin Agaayyutim akiqsruutigikkañanik. ⁴⁰ Agaayyun sivunniutiqaqtuq nakuutluktuamik uvaptiknun, itna, taipchua naamasripkakkauruksraupmiut piqatigiluta tikiññiaqaptigut anjaayuaqtanun Agaayyutim.

12

Agaayyun Aapakput

¹ Taipkunatitun ukpiqsriuatitun ilisimariqaqtuguttuq avatanñiutriruanik uvaptiknik nuviyatun, aasriili tamatkua uqaǵilhiñaugaat ukpiqsriǵiqtut. Aqpaliutraqtitun piqǵugu unaviqutaǵikkañani, ki, piǵaǵlavut qilamipiaq killupayaat unaviqutaǵikkavut maliguta Ataniǵmik. Aqpaliutraqta iǵlutuñiǵikun tikiññiañhanunaglaan kinilirviksrapta. ² Ataramik qiñiǵsimalakput Jesus aullaǵniiraalu naamasriiraalu ukpiqsriǵiaptu, [atakñi tunñavigiǵaa Agaayyun iluqnauqhuni]. Pisigiplugu quvianaqtuq akiliusriaksrani suksraǵingitkaa kanñunaqtuq tuquñiq sannigutami. Aasriñ aquvittuq Agaayyutim taliqpian tunaanun analatchiqataupluni. ³ Jesus iǵlutuipmiñiqsuq qanusripayaanik akiliǵiǵutinñik killuliqirit. Isummatigiraksraǵigiksi Jesus piyuaqsiugupsi taatnatun, mingugangitchumuusri qapinñasraǵangigusri maliguañapsitñi Christ-mik.

⁴ Killuqsaun ayyauqtuǵaluǵiksi, aglaan ayyauqtunǵitchiksi pigiitchuq tuquñapsitñunaglaan. ⁵ Puuyuguknaǵiksi Agaayyutim pitchuksaaǵilha ilipsitñun itna liilaa uqaǵipmatun qitunǵamun, “Iǵñiñ, suksraǵiñǵiñiaqñagu nalǵuqsruutaa Atanǵum unniñ qapinñasiñak iñiqtiqpatin.

⁶ Takku Atangum nalguqsruḡaḡigai tamatkua piḡpagikkani, sulī annauksraqḡugich iñupayaat iḡñiḡiliutikkani.”

Proverbs 3:11, 12

⁷ Iḡlutuqtaksraḡigiksi nalguqsruutaa Agaayyutim. Añalattaḡigaasri iḡñiḡikkaḡmisun. Qanusriuva una iḡñiḡuruaq aapauruam anasriññuqsatlaisaḡa? ⁸ Agaayyutim iḡñipayaaq ataramik iñukkuksaḡniḡaa taatnatun. Ilipsi nalguqsruqsimaitechpsi aapaiḡapsisun ilumutun iḡñiḡiliutipkaqsimaiññiqsuri ilaanun. ⁹ Uvvasuliuna, aapapta nunami nalguqsruḡaḡatigut aasriisuli uvagut kamagisuuplugich. Kamaksriruksrauruguttuq Aapañatnik irrutchipsa pitḡlugluḡu aapaptikniñ nunami, atakkii iñukkuksairuq uvaptiknik isruitchuamun iñuuligmun. ¹⁰ Sivikisuurami aapapta nalguqsruḡaḡigaatigut nalaunñanasrugikamitruḡ. Aglaali Agaayyutim nalguqsruḡaḡigaatigut piññagviksrapitknun ipḡiqatigisrukhta inḡmisun. ¹¹ Iluqani nalguqsruun quvianaitchuuruq atniḡñaqmiuq. Aglaan aquvatigun nalunaigūuruq qanuq nalguqsruun nakuutilaana Agaayyutim qitunḡaḡikkaniñun, tupiksriḡiḡmiktigun iñuguqtut atuitḡasruat nalaunñaruamik sulī iñuuniaqtuat qiniññakun.

¹² Taamna pigilugu sayyiqsigin niviñasriuat argasri sulī sayaitchuat niusri; qapiñasiñasri. ¹³ Qaiqsisigin apqutiksrañat isigapsi. Aasriḡi sayaitlutin ukpiqsriuat pisrulguitchuatun puukaḡumiñaitchut atniḡutin, aglaan mamititaulutin saññisitqinñiaqtut.

Ilisauttit sulī Kiliktuutit

¹⁴ Qiniññiññaqutrisitichi iñupayaanun, iluqnauqsimalusri Agaayyutmun. Iñuum iñuuniangitchuam taatnatun qiniññisriyumiñaitchaat Ataniq. ¹⁵ Qaunatiḡiaḡigitchi kiñaanñiñ iñuk suliqutiksringiḡñiaqani iḡuaqqutaanik Agaayyutim. Qaunatiḡitichpsi iñuich tikitpiaqtut akunnapsitñun miqutchisuuruat isrumagiḡiḡisḡitlusri, atriplugu kanigruaq maqupkairuq nauriamik. ¹⁶ Naagaunñiñ iñuk atlatuḡtauviaqtuq agaayyiaḡtaitḡuni Esau-tun inḡlḡaanima. Esau tuniriruq paitchaktaaksrautigaluḡmiñnik aḡayukḡiḡmiguḡun atautchimun niḡiñiḡmun. ¹⁷ Ilisimakkapsisun, aquvatigun Esau-ñum piññiñaaḡuqamiuḡ piññiñaktaaksrautni itigautiruq. Satuqsagaḡuḡaa qulvimiguḡun aglaan Isaac isrummitqikkumiñaiññaniñiqsuq.

¹⁸ Ilipsiasriñ, tikisimaitechusri iñḡimun aksinñaitchuamun atriplugu iñḡiq atilik Sinai-mik. Israel-aagmiut imani qiniñniḡaat iñḡiq ikualaruḡaq ikniḡmik. Kiñuagun taaqsiñiqsuq anuḡḡiḡullapiaghuni. ¹⁹ Taipkua iñuich tusraaniqsut qatrananik qalḡuqtatim sulī nip-itullapiaqtuanik nipinik katluktun. Tusraaruat iqsitchakpagitlutin uqapsaaqtut nip-imun uqautitḡiqunḡitlutin. ²⁰ Agaayyutim tiliñḡai, “Niḡrutimunniiñ aksikpagu iñḡiq miḡuqtukkauniaqtuq uyaḡaḡnik.” Aglaan iñuich tatamiḡallaktut. ²¹ Iñḡim qiniñisakha tatam-nallapiaḡataqtuq. Moses-unñiñ uḡaḡniqsuq, “Atqunallapiaq iqsitchakḡuḡa uuliksiruḡa.” ²² Aglaan tikiññaniktusri Agaayyutim nayuutiḡhanun tikitmatun iñḡimun atilimun Zion-mik, sulī nunaaqḡiḡpañanun iñuuruam Agaayyutim Jerusalem-mun pakmani ittuamun, sulī israḡulimun kisiññiññagumiñaitchuanun. ²³ Tikitchusri katiḡpagviatnun aḡayukiuplutin iḡñiññiñ Agaayyutim atinich aglausimaruat pakmani. Utlautirusri Agaayyutmun atangātunlu iñupayaat irrusriñitñunlu nalaunñaruat iñuich tuquruat naamasriḡkkauplutin pakmani. ²⁴ Utlautipmiusri Jesus-mun akunniḡutauruamun aatchuḡtuamun nutauruamik sivunniḡutmik iñuñun. Christ-ñum killuqsautaiquplugich iñuich maḡipkaḡniḡaa auni sannigutami. Auna Abel-ñum tuḡqutauruḡaq uqautiḡaḡhiññiaqtuq akisautmik, aglaan auna Christ-ñum uqautiḡaḡtuq natḡigutriḡmik.

²⁵ Naalaḡnisritichi Agaayyutmun uḡaḡtuamun ilipsitñun pakma. Ayaiñasri ilaanik taipkunatitun Israel-aagmiutitun. Annagviksraiññiqsut anasriññuqsasquḡiḡmiñ ayaummitñikamiñ kiliktuḡtauruamik ilinḡitñik maani nunami. Agaayyutim anasriññutlullakkisigaatigut tunutkuptigu ilaa kilḡityaḡtigikkaqput qilañmiñ pakma. ²⁶ Inḡlḡaan Agaayyutim iliqsraḡitḡhiññiñaa nuna uḡaḡami iñḡimi atilimmi Sinai-mik, pakmaaglaan ilaa akiqsruḡtuq nipliqhuni, “Atausriḡsaami iliqsraḡtinniaḡiga

nunahñiñaungitchuaq aglaan taputiniaqmigigaptuuq qilak.” ²⁷ Taavruma uqalhum “atausripsaami” nalupqinaillaapiagaa Agaayyutmun supayaaq iñiqtagikkani atlanñuqtikisiñiplugu. Aasriiñ kisimi iliqsraqtitangitchuaq itchumaagisipiaqtuq. ²⁸ Taatnağuta akuqtuiñaqtugut isruitchuamik kiñuniğmik iliqsraqtitangitchuamik Agaayyutim añaayyuqautaani. Aasriiñ quyyatigilakput Agaayyun savautilugu akuqtuyunağuta kamaksriħkun taluqsriħkunlu, ²⁹ atakkii Agaayyutigikkaqput suunğıirağaqtuatun ikniqtun ittuq.

13

Aqulliich Alğaqsrutit

¹ Piqpakkutititchi ataramik aniqatigiilapsigun Christ-kun. ² Suksrağingitchuksraurusi tukkuğinñakigmik takku ilanich iñuich tuyuğmiaqagñiqsut israğuliñnik nalunñaisa israğulgutillaanitñik. ³ Itqumasrigik tamatkua isiqsiviñmiittuat isiqsiviñmiittatigipmatun ililugich, tamatkualu anallaqłuksiuruat nagliksaaqatigipmatun timipni ililugich. ⁴ Katchuusrimaħiq kamakkutiqaqtuksrauruq akunğapsitñi. Ilaqatigiisuk katchuusrimaħiqtik ipqisittaksrağigaak tuniqsimmatilutik avatmun. Agaayyutim atanniğisigai atunim iñuich sayunaruatlu atlatuqtuatu. ⁵ Kimmutiqatlusunajaqsri maninmik, apaigilugu pigikkaqsi. Agaayyun nipliqsamaruq, “Unitchumiñaitchikpiñ

unniiñ suksrağumiñaitchikpiñ.”

Deuteronomy 31:6

⁶ Taatnamik nalupqisrunğitluta nipliħhiñaurugut, “Atanğuruuq ikayuqtigigiga.

Iqsiyumiñaitchuña iñuum qanuğaanjaunniñ.”

Psalms 118:6-7

⁷ Itqumasigik analatigikkasri uqautriruat ilipsitñun uqalhanik Agaayyutim. Ukpigutiqağitichi taipchunatitun iñuuniaħigmikni suli isrummatigilugu qanuq tuquħat. ⁸ Jesus Christ atlanñutlaitchuq ikpaksrağlu, uvlupaglu, taimunaju. ⁹ Iñunmun avallaktitnasri atlakaagñisigun atlanaqtuanuplutin ilisauttutinişigun malingiqplusri Agaayyutim ilumutuulhanik. Nakuuruq sayyikkaugupsi ukpiqsriħipsitñi Agaayyutim iluaqquataagun; sayyigumiñaitchusri ukpiqsriħipsitñi maliktuiñağupsigik iñuuniaqutit tunillautilitigun niqinik. Tamatkua iñuuniaqutit tunillautilitigun anniqsuutiginianğitchaich iñuich iñuuniaqtuat tamatkunuuna. ¹⁰ Uvaguttuuq tunillautilitigut. Taamna Jesus tuquruuq sannigutami. Tuquħhagun Jesus-ñum piliusriaqatugut. Aglaan agaayuliqsit savautrisugaaqtuat ipqitchuami inimi maani nunami nigğivigitlaitchaat tunillautilitigikkaqput. [Taamna itnautauruq, tamatkua anniqsukkauniruat tupiksriħigmiktigun iñuuniaqutinik piqataulguitchut uvaptikni.] ¹¹ Ukiuğagipman qaukħata agaayuliqsit qamunautirağigaa aunat niğrutit ipqinñiqsramun inimun tunillautilitigisaqługich iñuich killuqsautaiquplugich, aasriiñ tuqunaruat niğrutit timinich ikipkaqtitlugich silataani nullaaqtuğvium. ¹² Taatnatun Jesus-tuuq tuqupmiuq sannigutami silataani nunaaqqim, tunillautilitigisaqamun auni iñuich killuqsautaiquplugich. ¹³ Taatnağutaasriiñ ilaanukta silataaniittuamun nunaaqqim, iğlutuutiqağuta iñuich nağğuqsruqpatigut pisigilugu ilaa. ¹⁴ Piitchugut kiñunipiamik maani nunami, aglaan niğiuktugut kiñuniksramik isruitchuamik qilanmi, aasriiñ utaqqigikput ukpiqsriħkun. ¹⁵ Pisigilugu Jesus-ñum savaagikkaña uvaptiknun, nanağasimağlakput Agaayyun quyalugu atarallapiamik. Quyyativut asriagiksaatitun ittut aachuutigikkavut Agaayyutmun tunillaqtuutigiqlugich. ¹⁶ Nakuurualiqisimağitichi ikayuutilusri tamatkununa inuqsraqtuanun. Taatnatchich qaisauruat Agaayyutim quyağillapiagai. ¹⁷ Tupigisigik iñuich analatigikkasri analatillusri ilinittun, atakkii kiggutiqaqtaksrağigaat Agaayyun pisigilusri. Taatnaqhutin qanaksrirut iñuuniaħapsitñik. Tupigigupsigin savaaqtin quviatchaugiutiginiağaat, aglaan sakiqniutitkupsigin piññautigiyumiñaitchiksi. ¹⁸ Qauğrimmağiutillautilitigut patchisaitchuamik iñuuniallautağukhuta supayaakun.

Taatnamik agaayutillañniaqtigut. ¹⁹ Suvaluk agaayutqugipsi utiqtitaułiksramnun ilipsitñun qilamipayaaq.

Agaayuliq

²⁰ Agaayuruña Agaayyutmun aatchuiruamun qĩñuiññamik. Jesus tuqukami sannigutami kamañqsipluni munaqsriğtuq uvaptiknun, ipnaisun ittuaguut, suli maqipkaqamiuñ auni nalupqinaigñigaa nutaaq isuksraitçuaq sivunniugutauruaq. Piqutigiplugu taamna Agaayyun añitqiksitchiruaq atannaptiknik Jesus-mik tuqunaruaniñ. ²¹ Aasriñ pakma Agaayyutim ikayuğlisituq pitlasilusri pisuğigikkañanik supayaakun. Savaglisuq ilipsitñi akuqtuyunaqtuamik inmiñun Jesus Christ-kun. Kamakkuñiağisigikput pakma qañapaglu. Amen.

Aqulliich İlammiuğutit

²² Aniqatiumaan, iniqsruağipsi naalağnitquplugich uqalitka pitchuksağutauplugich ilipsitñun tuyuutigikkatka ukunani naitçuani tuyuutini. ²³ İlisimatqugipsi aniqatigikkaqput Timothy patchisaiqsitaułhanik isiqtauvinmiñ. Aggipqauraqpan iluqanuk qĩñiğiağisigipsi.

²⁴ Tuyuğivut nayaaññağmik iluqaisa añalatigikkasri ukpiqtuanurupayaatlu. Taapkua Italy-miñ piruat tuyuqmigaasri ilammiuğutillautamik. ²⁵ Agaayyutimtuq tugluaglisi ihuaqqutillautağmigun.

James-ŋum Tuyuutai

¹ Uvaŋa James, savaktaa Agaayyutimlu Jesus Christ Atanġuruamlu. Tuyuqtuŋa nayaanŋaġmik iluqaitñun siaminŋaruanun ukpiqtuanun nanipayaaq.

Ukpiġunlu Puqiunlu

² Aniqatiumaan, atlakaagiich uuktuagutit tikitpasi quviatchaugillapiagitchi. ³ Iisimagiksi ukpiqsriġiqsi uuktuakkaupman sivutmuulgusrilaagagigaa. ⁴ Sivutmuulguħum savaani pianikpagu ilipsi piġuqniaqtusri naamapmilusilu, susruksiungigusrilu. ⁵ Nalliqli kanjiqsimaikumi suvaata uuktuagisiutilaagmiñik, ki, inġigliuŋ Agaayyun isumattutmik qaitchiyumaruaq iñupayaanun iġlikkuttutaitluni suli suakatautaitluni. ⁶⁻⁷ Taamna iñuk inġisruġli arguaqqutaiglugu. Ilaa inġisruġumi aasiñ ukpiqsriŋitchumi Agaayyutmik akuqtuiyumiñaitchuq isumatuliġmik ataniġmiñ. Iñuk nalupqisuktuaq atriqaqtuq aŋalatchiqsuatun taġiumi—qunmukpuuq atmukpuuq. ⁸ Taamna iñuk sivunnilguitchuaq tuniqsimaruanuŋitchuq suraġalipayaaġmiñi.

Inuqsriuqtuatlu Inuqsriunitchuatlu

⁹ Iiappauraq mattumani nunami quviasuktuksrauruq Agaayyutim kamaŋaqsipkaqmani, ¹⁰ suli inuqsriunitchuaq quviasullapiagli Agaayyutim atchiksipkaqmani. Inuqsriunitchuaq tunŋaviqaqtuq umialgutmiñun nauriatun ittuq: ¹¹ Upiŋgaami uunaqtaqman siqiñġum pannaqłukkai ivgich. Nauriat katakhutiŋ, qiñiyunaġaluaqtuat piunġiġaqtut. Taitñatun umialik tuqulliñiaqtuq iñuunuraġniallaġmi.

Uuktuagisiuliġlu Aniqusaagisiuliġlu

¹² Quvianamiuruq iñuk malinŋuġutranitchuaq uuktuagisiukami atakkii payanaittuniġumi akuqtuigisiruq akiññaktaksraġmiñik iñuuliġmik Agaayyutim akiqsruuttutaanik piqpagirimiñun. ¹³ Kisupayaaq aniqusaagisiukami taavrumuuna uuktuagisiulikun patchisigiraksraġinitchaa Agaayyun itnaġuni, “Uvaŋa aniqusaagisiuruŋa Agaayyutmiñ.” Agaayyutim killukuaqtanitchuam aniqusaatlaitchaatigut killuqsaquluta. Agaayyun-unniñ aniqusaagisiukami malinŋuġutratlaitchuq. ¹⁴ Aglaan kisupayaaq aniqusaagisiuraqtuq kaviuġuksaaqtaukami napitaukamilu kimmutmiñun. ¹⁵ Tarra, iñuum kimmutmi pigiitchuam killuliqisuupkaġaa, aasiñ ilaan killuqsautaan tikiutiplugu tuquliġmun. Taatnaħhaiñaq ittuq.

¹⁶ Kimun killukuagutipkaqasi, aniqatiumaan piqpagikkamaan! Agaayyun patchisiginasiuŋ aniqusaagisiugupsi. ¹⁷ Iluqani nakuuruapayaaq pakmaŋaqtauruq Agaayyutmiñ. Ilaa simmiqsaġumiñaitchuq taġġatun siqiñiq nipipman. Agaayyun aniqusaagisiutlaitchuq uvaptiktun, aglaan iñuich simmiġaqtut payanakhutiŋ. ¹⁸ Pisuliġmigun Agaayyutim nutaġuqtitkaatigut uqalikon ilumutuuruakun sivulliutqupluta akunġatni iñiqtaġikkaŋi, iluqnauqhuta qaisimaruaguut Agaayyutmun.

Naalaġniruatu Tupiksriuatlu

¹⁹ Isummatigilugu una, piqpagiplusi aniqatiumaan, kisupayaaq ataramik itqanailli naalaġniħksraġmiñun uqaqpaniħksraġmiñunlu qinnaktaniħksraġmiñunlu. ²⁰ Atakkii iñuk qinnaktaqami savakkumiñaitchuq nalaunŋaruamik pisuħhani Agaayyutim. ²¹ Taatnamik piisillapiaglugu iluqaan nalaunŋaitchuaq. Aglaan atchiħlikun uqalħa Agaayyutim akuqtuġlugu inillakkaŋa uummatipsitñun. Ilaan uqalħan anniqsutlagaatin. ²² Tusaalħiñaqasi Agaayyutim uqalħiñik aglaan tupigilugich. Ukpiqsaqasi ilipsitñik naalaġniħiñakun. ²³ Atakkii kisupayaaq naalaġniħiñiaqtuq Agaayyutim uqalħiñik aasiñ tupiksriŋitluni iñuktun taġġaqtuuraqtuatun ittuq qiñiqtuqaqhuni inmiñun. ²⁴ Qiñiqtuqaqaqhuni inmiñun aullaqamiasiiñ piuġuġagigaa qanuq qiñiñaaqtilaani.

²⁵ Agaayyutim uqal̄ha nalaunn̄aruaq maliḡutaksrauruq. Tupiks̄riruni taavrumīna maliḡutaksramik patchisaiḡutauruq. Īnuum pakkiaḡituīñaqamiun̄—piiguqtasun̄aqnagu tusaakkani aglaan atuql̄ugu—taamna īnuk quviasuk̄kisiruq suraḡatipayaaḡmīni.

²⁶ Kisupayaaq ukpiqtuan̄unasugigumi ānalal̄guit̄ñamiun̄ uqani ilaa sagluqsruutiruq īnmīnik, ukpiqtuan̄ḡuan̄uruq. ²⁷ Agaayyutim Aapauruam uqautigaatigut qanuq ukpiqs̄riruam īnuuniāks̄raḡa ittuks̄rautilaan̄anik, ikayuḡlugich ikayuq-naqtuat ilaippauraqtuummais̄a uil̄gaḡnaaqtuummais̄alu, sul̄i qaunaḡiluni īnmīnik ilitqusiqāks̄raḡmīnīn̄ ukpiqs̄rin̄īkun.

2

Irrutrīñasi Īnuḡnik Atlakaaḡiiḡlugich

¹ Aniqatiumaan̄, ukpiqs̄rikapsi Jesus Christ-mik kamaḡtuam̄ik irrutrīñasi īnuḡnik atlakaaḡiiḡlugich qīññal̄hīñan̄atigun. ² Uvvaasīñ una atrikusaun, Ukuaḡguuq īññuk, il̄aqataa inuqs̄riun̄īññiqsuq il̄aqataas̄rii inuqs̄riuq̄huni. Taamnaguuq inuqs̄riun̄itchuaq atnuḡaallauqaq̄huni qitiq̄iḡutiqaq̄miuq kaviqs̄aam̄ik, taamnalīasīñ inuqs̄riuqtuaq atnuḡaaḡiit̄luni. Taamna atnuḡaallaul̄ik isiḡniq̄pan katimapak̄ḡusi, ³ il̄ipsias̄īñ irru-tillauḡuḡlugu itnaḡayaḡiksi, “Aqup̄piutallauḡuvva aquvirvik̄sran.” Aasīñ inuqs̄riuqtuaq isiḡniq̄pan, il̄ipsi nipliutil̄ugu, “Qikaḡīñ tavrani, naagaqaa talum saniḡaani ayapiḡviun̄uraḡīñ.” ⁴ Taatnaḡupsi tavra atlakaaḡiiks̄itaḡisi īnuich isummatips̄it̄ni nali-aq̄lugich īnuich īn̄miguuḡutiqaq̄husikii. ⁵ Naalaḡnis̄itchi, aniqatiumaan̄ piq̄paknaqtuas̄i! Agaayyun piks̄raq̄taaq̄tuq ilaippauran̄ik mattumani nunami ukpiqs̄r̄ill̄apiaqupl̄ugich il̄itchuḡipk̄aitqupl̄ugich agaayyutit̄naq̄tauruam̄ik īnuuḡiḡmik, amii? Ilaan akiqs̄ruutiginiḡaa tamatkun̄na piq̄pagirimīñun, amii? ⁶ Inuqs̄riun̄itchuat ataram̄ik suks̄raḡin̄itkaat inuqs̄riuqtuaq. Taatniittusi. Inuqs̄riun̄itchuat il̄uill̄iuqtitkaasi, amii? Tamatkua tikiutipkaq̄taḡaasi uqaqs̄ittaḡvīn̄mun, amii? ⁷ Il̄ipsi piḡigaasi Christ, aglaan inuqs̄riun̄itchuat Christ-n̄um atqa uqautigiraḡigaat piḡiil̄ipl̄ugu, amii?

⁸ Atuḡniḡup̄kich Agaayyutim uqal̄hīni aglausimaruat itna: “Piq̄pagil̄ugu īnuuniaq̄atin il̄il̄ugu il̄iptun.” Taatnaḡupsi pill̄autaḡis̄irusi. ⁹ Il̄ipsi irrutriḡupsi īnuḡnik atlakaaḡiiks̄ill̄ugich qīññal̄hīñan̄atigun killuqs̄aqtus̄itavra, taavrumuuna patchisīñiktusi maliḡutaks̄raḡ navikapsiun̄. ¹⁰ Kisupayaaq navḡigumi atautchim̄ik tillit̄mik taamna patchisauruq navḡipmatun iluqaan̄ik maliḡutaks̄ramik. ¹¹ Agaayyun nipl̄iqsuq, “Sayun̄ayumīñait̄chutin” nipl̄iq̄hunisul̄i, “Īnuaḡumīñait̄chutin.” Taatnam̄ik sayun̄an̄itkaluaḡuvich aglaan īnuaḡuvich navḡuir̄iḡuq̄miutin. ¹² Taatnam̄ik īnuuniaḡitchi tuvraḡlugu maliḡutaks̄raḡ patchisaiḡutiks̄rauruq il̄ipsit̄nik, il̄isimal̄ugu Agaayyutmun atanniqs̄uq̄tilaapt̄nik taavrumuuna tillis̄ikun. ¹³ Agaayyun atanniqs̄uigaqs̄igumi īnupayaan̄ik ilaan anas̄riḡuqs̄aḡis̄igai naglik̄taḡuni naglik̄taitchuat atlan̄ik, aglaan nagliḡis̄igai naglik̄taq̄tuat. Agaayyutim naglik̄taḡa nakuutlukk̄is̄iruq atanīīks̄raḡanīñ.

Ukpiḡunlu Savaatlu

¹⁴ Aniqatiumaan̄, īnuk nipl̄iḡumi ukpiqs̄risiq̄aḡnīluni qīñiqt̄itmīñaḡulu ikayuīks̄raḡm̄igun atlan̄ik, ukpiqs̄rīḡha suuyumīñait̄chuq, amii? Taatnatchim ukpiqs̄rīḡhum anniqs̄uḡumīñait̄chaa. ¹⁵ Uvvauna atrikusaun aniqatigīis̄igun atnuḡaaks̄raill̄iuqtuan̄ik niq̄iks̄raill̄iuqtuan̄iglu, ¹⁶ il̄aps̄liasīñ uqautill̄autaḡniq̄pagich itna, “Īnuuniurall̄autaḡitchi, qiq̄is̄iasun̄aqasi, niḡill̄autaḡmil̄usi,” aatchu-uraq̄mīñaḡill̄u inuḡikkaḡit̄nik—taatnas̄iq ukpiqs̄ris̄aupiaq̄pa? Tavra sumun itpa? ¹⁷ Ukpiqs̄risiq̄al̄hīñaq̄tuni savaaq̄aḡmīñan̄il̄u taamna ukpiqs̄ris̄aun̄īll̄apiaqtuq. Taatnas̄riḡ ukpiqs̄rīḡ suks̄rait̄chuq, īnuktun tuqun̄aruatun ittuq.

¹⁸ Uvvasul̄i atla īnuk nipl̄iḡaqtuq akik̄naq̄tuip̄luni, “Aa, il̄vich ukpiqs̄risiq̄aqtutin aglaali uvaḡa savaaq̄aqtun̄a.” Kiikaa, il̄itchuḡipkaḡna ukpiqs̄ris̄ip̄nik savaaq̄at̄l̄ait̄chuan̄ik aglaan urriqs̄utlas̄iḡik̄piñ ukpiqs̄ris̄im̄nik savaaq̄aqt̄itam̄nik.

19 Ilvich ukpigiviuḡ Agaayyutim atausiutilaana? Aarigaa, nakuullapiaqtuq! Uvva tuungaiḡ ukpigipmigaat taamna—iqsiliqpaitlutinḡ uullilagaluaqtut, aglaan anniqsuḡitmiut. 20 Iḡitḡuḡiraksraḡigiḡiḡ kaniqsimaitḡuatiin, ukpiqsriḡiq savaaqanjtkumi suuyumiḡaitḡuq. 21 Kiata, isummatigillaksaḡlakput sivulliaḡikkaqput Abraham: Agaayyutim nalaunḡasipkakkana savaaqahagun. Abraham-li qinḡiqtitkaa ukpiqsriḡiḡi inillakamiunḡ iḡniḡi Isaac tunillaḡvinḡmun tuqqtulasiplugu. 22 Tavra iḡitḡigigiḡiḡ una: ukpiqsriḡiḡlu savaaqaiḡlu tuglilutiruk. Abraham-ḡum tupigipmagu Agaayyun nalupqinaḡniḡaa ukpiqsriḡiqapiaqtilaana. 23 Pakma iḡitḡuḡigikput uqaḡhan Agaayyutim ilumutuulḡa nipliuttutaupman, “Abraham ukpigiplugu Agaayyun aasiili tupiksripman Agaayyutim nalaunḡasipkagaḡa.” Taatnaḡhuni taiyuutiqaqtuq Iḡauraanik Agaayyutim. 24 Kaniqsigikput una, iḡuk nalaunḡasipkakkautilaana Agaayyutmi ukpiqsriḡiḡi qinḡiqtitnamiunḡ suraḡalipayaagḡmigun, ukpigutiqaḡhiḡakuunḡitḡuqaq. 25 Aasiisuli, Rahab-ḡum akiisuuruam takkuuqtit tukkuqaqtitnamigich atlakun tumikun annaktitkai. Taatnaanikman nalaunḡasipkakkauruq Agaayyutmi quyalitḡikhuni Agaayyutmik. 26 Tarra iḡitḡuḡigikput una, Iḡuum ukpiqsriḡiḡa suuyumiḡaitḡuq savaaqaqtinḡisuaḡumiunḡ; ittuq tuqunaruatun irrusriḡ piinḡanikman timimiḡ.

3

Uqam Irrusia

1 Iḡauraamaanḡ, iḡugiaktuasii ilisautrauniasunḡaqasi piviksraqaḡaluaḡupsi. Atakkii Agaayyutim uvagut ilisautrauruani atannigisigaatigut pitluglugu atlanḡi. 2 Iluqata kinniqiraqtugut atlakaagḡiḡkun. Iḡuk kinniqiraḡanjitḡami suraḡalipayaagḡmigun taamna quyalitḡiktuq Agaayyutmik. Taavruma iḡuum aḡalatlagaa timini iluqaan. 3 Uvvaḡkua atrikusautit, Iḡuum aḡalarrutḡigumiunḡ qunḡich qanḡisigun taavruma aḡalatlagaa iluqaan. 4 Umiacqpaitsuli aḡalatchiḡaqtut mikiruuramiḡ aquutmiḡ iḡliḡvigisukkanḡagun aquttim. 5 Taatnatuntuuq uqaq, mikigaluqaḡhuni timimi aglaan uqavigaacqpauraḡaqtuq. Uvvasuliuna, Ikninuluuram iknaktittaḡigaa nuna napaaqtuqtuummaan. 6 Uqaqput taavrumatun ikniqtun ittuq. Uqaq mikigaluqaḡhuni saqviutriruq isummatipayaanik pigiitḡhuanik iḡuum pigikkaḡiḡnik uummatmiḡi. Uqalipayaapta pigiitḡuat qilḡuqtaḡaḡigaa piqatigiḡiḡ akunḡatni iḡuich, tuungauḡmḡi taatnaqtitluta. 7 Iḡuich taimakḡaaglaan nuyuiqsairaqtut atlakaagḡiḡnik niḡrutinik: anḡutinḡlu tinḡmianḡlu paamḡuqtuanḡlu taḡium anḡutaiḡnḡlu. 8 Aglaan iḡupayaam aḡalalḡuitkaa uqani. Uqaq aḡalatchuḡnaitḡuq. Iḡupayaam isummataa immaukkaqtuq iḡugiaktuanik pigiitḡhuanik isummatinik, iluliktun immaukkaqtuq tuqunamik. 9 Uqaptiknik quyaragḡigikput Ataniqput Aapagikkaqput sulipsuuq uqaptiknik uqamaḡḡuutigivut iḡuuniaqatiuvut iḡiqtanaruat Agaayyutim atrinḡatun. 10 Taavrumakḡa atautḡimiḡ qanḡiḡmiḡ quyaḡiq naagaqaa uqapilḡiḡ aniraqtuq. Iḡauraamaanḡ, kisimi quyaḡiq aniraḡaqtuksrauruq. 11 Uvvasuli atrikusautik ukuak, imillautagḡlu imigḡilaḡlu atautḡimiḡ suvlikkumiḡaitḡuk. 12 Taatnatuntuuq nunanḡiagich nauriyumiḡaitḡut paunḡanik, naagaunniḡ uqpiich nauriyumiḡaitḡut aqpinḡik. Tarakḡa iḡitḡuḡigikput una, kisimi quyaḡiq aniraḡaqtuksrauruq qanḡiḡmiḡ.

Puqiuḡ Pakmakḡaqtauruaq

13 Akunnapsitḡi-samma piqacqpakiaq kaniqsimaagḡikkasugiruamik? Taatnatchimik iḡunḡmik piqacqpan, kiikaa urriqsuutigiliunḡ kaniqsisiqaqtilaani suraḡalipayaagḡmigun iḡuuniiallataḡiḡmigunlu. 14 Aglaan piqaqtusi uumiksriḡiḡmik ilipsitḡi killuqsriḡiḡmiglu kamaḡniḡiaḡiḡmiglu. Piqaḡupsi taatnatchiḡnik kamaḡaagutiginagu kaniqsimaiḡisi atakkii taatnaḡupsi akikḡaqtuḡiksi ilumutuupluni ittuqaq. 15 Taatnasiḡ isumatuliḡ pakmakḡaqtanḡitḡuq aglaan iḡukmitḡaqtauruq, agaayyutitḡaqtanḡitḡuq, tuunḡaḡnaqtauruq. 16 Ukpiqsriḡuat killuqqtupmata avatmun kamaḡaagutigiplugulu

isumatuliqtin, sanmisihiq atlakaagiisigun ittaqtuq. ¹⁷ Aglaan iñuk isumatuligmik pakmakñaqtamik piqaqtuaq ipqitchuq, qinuisaagunnaqmipłunilu, agganaitmipłunilu, uqautisugnaqmiuq; ilunñuktaupmipłuni, aasiñ iñuich ikayuusiaqagvigiplugu; tunñaviupłuni ukpinñuaqtaunñitmiuq. ¹⁸ Kiisaimmalu qinuisitchiñiaqtuat ukpiqsiruanik quviagigisivaat iñuuhq taatnasiq quyalisauruaq Agaayyutmun, atrilugich nautchiirit quviasuutiqaqtuat katittagmiknik.

4

Ilannaqaliq Nunam Iñuñik

¹ Suvaatakiq qinigağivisi uqaalaplusilu avatmun? Atakkii ataramik piññañniaqhusi sunik pigiyumiñaisapsitñik. Taatnağupsi pisuiqsimayumiñaitchusi, aasiñ sanmisihiq itchagatağisuruq. ² Kimmutiqaqhusi pisuiqsimanitñapsi iñuaqtuguktitkaasi. Killuqsriplusi sutigun aglaan piññaktaaqañilapsi uqaalapkağaaasi qiniqtitlusilu. Naagauvva suqañitchusi atakkii iniqsruiplusi Agaayyutmiñ. ³ Iniqsrurağniallapsi sumik akuqtuillaitmisi killukun isumatiqaqhusikii. Suli akuqtugumakkaasi iniqsrulikun atugñiahiñnaqlugu inmiguuğniałipsitñun. ⁴ Ukpiqsiririt! Sayunaruqtitun, ilipsi iñuuniañitchusi tuvrağlugu iñuuniaqurrutaa Agaayyutim! Naagauvva kimigiplugu iñuich ilitqusigiñhat taavrumuuna Agaayyun uumigigiksi. Kaniqsimaapisiun taamna? Kisupayaaq taatnamik kimmutiqaqami ilitqusigiñhgmik Agaayyutmun akillilutiraqtuq. ⁵ Isumavisi tanigillugich aglausimaruat inilgaanimma itna, “Ipqitchuaq Irrusriq Agaayyutim ilinigağaa uvaptiknun, taavruma siqñagipluta pigitqupluta Agaayyutmun kisanun”? ⁶ Aglaan Agaayyutim ihuaqquataa kamanatluktuaq taavrumakña siqñaktamiñ sayyiraqtuq uvaptiknik akimmataupłuni kamagiagutiligmiñ. Taatnamik Agaayyutim uqağikkanani aglausimaruq,

“Agaayyutim akilliliqsimagai tamatkua kamagiagutiruat inmiknik,

aglaan qaitchiraqtuq ihuaqquqmik tamatkunina atchiksuanik sivuğagmiñ.” *Proverbs*

3:34

⁷ Taatnamik iluqnağusi qaillusi Agaayyutmun. Ayyauğlugu tuunğaq aniqusaqsiulipsitñi qimakkumağli ilipsitñiñ. ⁸ Qallilağusi Agaayyutmun ilaaptuuq ilipsitñun qallilağisipmiuq. Ukpiqsiruasii, Agaayyutim killuqsautisi piqpagich tavra ipqigai isumatisi salummaqmiplugu iñuuniaqisi. Agaayyun taatnaqpan ilipsi savautilasitqikkiksi iluqnaullapiagusi. Ukpinñuaqtuanñaiğitchi. ⁹ Ihuilliuğutigilugich iñuuniağigikkasi, nunuurağilugich qulvilusiuñniñ. Quvianniulqisi simmiqsillugu alianamun. ¹⁰ Itqağilugu, Agaayyutim nayuutilha nanipayaaq ittuaq. Agaayyutimli kamanaqsipkağumagaasi atchikkupsi.

Kilikuun Qanuqinnirağaqtitchiłikun Aniqatmik

¹¹ Ilauraamaan, sanurrutiñaiğitchi avatmun. Atakkii kiñaliqaa uqautiksrikami akikñaqlugu aniqatni naipituiplunilu ilaanik, taamna ilumun uqautiksriraqtuq akikñaqlugu Agaayyutim maligutaksraña. Taatnasiq iñuk tupiksritłaitchuq Agaayyutim maligutaksrañanik atakkii ilisimatlukkasunñiaqtuq Agaayyutmiñ taatnaqami. Taimmaasiñ ilipsi, nağğuksriłapsigun maligutaksramik atuirauñiqsaqhusi taavrumina aglaan ataniğuqtaqtusi. ¹² Aglaan iñuich tupiksriuksraurut Agaayyutmik. Ilaa kisimi maligutaksramik iñiqsiruq, suli ilaa kisimi atanguruq sanñiqaqhuni anniqsuitłapluni naagaqaa piyaqquıtłapluni. Kisuunasugivichmi ataniğuqtaqavich ilipnik iñuuniaqatiupnun?

Kilikuun Uqavigaagnikun

¹³ Atañii nipliqsuasii, “Uvlupak naagaqaa uvlaakun nunaaqqimukkisirugut. Tavrani ittuallakkisirugut ukiumi tauqsigñiağuta maniññañniagaqsilutaasiñ.”

¹⁴ Ilisimanjtkaluagiksiunniñ uvlaakuksraq! Iñuuhqisi suuva? Ittuq puyulhiñatun.

Sagvillakkaluaqami mikiruurami apyuillagaqtuq. ¹⁵ Aglaan itnaqtuksrağaluaqtuasii, “Pisuliğikpañ Atangum iñuugisirugut aasiñ savaaqsiluta sunik.” ¹⁶ Aglaan uqaviutiqaqtusi ilipsitñik nalupqisunjitpaitlusikii. Tamanna uqaviutipayaaq pigiitchuq. ¹⁷ Iñuum ilisimagaluağlugu atugaksrani nakuuruuq aasiñ atunjitñamiñ killuqsaptapiaqtuq.

5

Kiliktuun Umialinjmun

¹ Atañii, inuqsriunitchuasii! Alianniugitchi immakii ihuilliugutiksrat tikitchagumarut ilipsitñun. ² Umialgutisi suksraungiqhutin piungiqsut, qupilgut nigigaich atnuğaallausi. ³ Maniutisi kaviqsaat qatitqaatlu qalıqtut. Taavruma qalhum ilitchugipkağaa atuiñğılıqsi umialgutipsitñik ikayuutiginjilugich inuqsralliuqtuanun. Siqñatuałipsi suungiqsinniaqmigaasi atriplugu ikniq. Atakkii tutquqsituiñaqtusi umialgutinik isuanunaglaan iñuuniałipsi. ⁴ Akılıqsuurañitmigisi savaktisi. Akiññaaktaaksrañich nigiuğikkañich ilinjitñun qaitłaitmigisi. Tusaasigik uqaallatinich akikñaqhusi! Savaktisi kappianapmata Atanguruamun Sanñipayaaqaqtuamun tusaaragigai aasiñ ikayuqlugich. ⁵ Inuqsriunitchuasii, nunami quviasuutigiłhiñagisi umialgutisi, aliasunjsaağusi inuqsriusunaqasi. Iñuuniałipsitñi igliktuarusi quyaliplugu kisian kimmutigikkaqsi. Taatnałipsigun ilapsaağagigisi akikñautiksrat ilipsitñun uvluani atanniuviksram, atriplugich qunñich uqsraqsaqmata tuqqutchiłiksram uvluanun. ⁶ Suksraungiqsusri iñuaqtuqmisi nalaunñaruamik iñunmik, aasiñ ilaan akitñaqtunitmigaasi.

Anuqsrukıglu Agaayukıglu

⁷ İlauramaañ, taatnamik anuqsrusilusi Agaayyutim Atanguruam agğılıksrañanunaglaan. Atrikusautim uuma kañiqsipkağisigaasi: Kiñaliqaa asiagnağukami utaqqirağigaa up- ingaallapiaq. Taimmaasiiñ siqñıñgum silamlu naupkaqmagich asiagnağaqsiraqtuq. Taatna iñuk asirriruksramun utaqqiraqtuq nikasunaıqhuni. ⁸ Taatnatuntuuq ilipsi anuqsrusilusi. Nikatchautinagu nigiuğaqsı, Atanguruam agğılıksraña qalliuraaqmipkaqlugu. ⁹ İlauramaañ! Uqapılıutinası avatmun, Agaayyutimli atanniqsunitchumagaasi. Atañii, Agaayyun atanniqsuqti tikiyasiuraqtuq. ¹⁰ İlauramaañ, ilisagitchi sivuniksriqiriniñ qanuq iglutuiłhatnik sakiqnamik iglutuitłasilusi anuqsrusilusi. İlinjittuuq tiliraurut uqaqtiksrauplutinj Agaayyutmun. ¹¹ Uqautigirağigivut iñuich quvianaqlugich iglutuiruat anuqsrusiplutin. Itqagilugu Job, iñuuniaqami tuniqsimaruuq Agaayyutmun anuqsrusipluni. Taatnatuntuuq sivulliapta qiñiqnaqtitkaat uvaptiknun iñuuniałhatigun tuqułhatigunlu Agaayyutim ilunñuktaqaqtılaaña naglıksrisılaañalu ilinjitñun. Taamna ilisimagikput.

¹² Uvvasuliuna ilauramaañ, akiqsruğupsi sumik kiikaa uqağikkapsiksun atuqsıun. Ataramik uqağusi ilumutuuruamik. Supayaamik uqağupsi saglusunaqasi. Taatnanjtkupsi Agaayyutim atannigisipiagaasi.

¹³ Kisupayaaq akunnapsitñi ihuilliugumi ki agaayuli. Kisupayaaq quviasukkumi atuglı quyyatinik. ¹⁴ Kisupayaaq akunnapsitñi atniğñağumi tuqluıli qaukłinjitñik ukpiqtuanjuruat. İlinjsaasiiñ iniqsruutilitruñ uqsruğlugulu atqagun Atanguruam. ¹⁵ Atniğñaqtuuq una ihuaqsikkaugisiruq iniqsruqpata ukpiqsriłikun. Atangum ihuaqsipkağisigaa. Aasiisuli taamna atniğñaqtuuq killuqsagnaıqpan Agaayyutim natqigutigisipmigaa. ¹⁶ Taatnamik, quliağisigik killuqsautisi iniqsruutilusi avatmun; taavruma mamititkisigaasi. Iñuk atuiruuq quyalisauruamik Agaayyutmun iniqsruqami iniqsrułha savaaqatlapiaqtuq. ¹⁷ Itqagilugu Elijah! İlaaptuuq iñugaluuq uvaptiktun aasiñ inuqsraqami iniqsruqtuksrauruqtuuq kisupayaatun. İniqsruqman Agaayyutmun sialuqunjilugu, sialunitchuq nunami ukiuni pinjasuni avvağmik ilaplugich.

¹⁸ Aasiñ aquagun iniqsruqman Agaayyutmun sialuquplugu sialulgitchuq, nuna nauritqiaqsilgitchuq. Taatnatuntuuq Agaayyutim ikayuḡukkaatigut.

¹⁹ Iḡauraamaan, ilari tupiksriḡaiqpan ilumutuuhḡmik aasiñ ukpiqsriuam ikayuqpaun tupiksritqitḡasipkaḡlugu Agaayyutmik, ²⁰ ilitchuḡiyumausi uumuuna, taavruma ukpiqsriuam ikayuḡumiun piqataunaiqsuaq Agaayyutmi utiqtitkisigaa tupiksriḡaiḡaluahaniñ Agaayyutmik. Taatnatun ikayuḡaa iñuuyumalitqiksitlugu iñuuhḡmik agaayyutitḡaqtauruamik. Aasiñ Agaayyun natqigutrigisiruq iñuḡiallapiaqtuanik killuqsautinik.

Peter-m Sivulliich Tuyuutai

¹ Uvaŋa Peter. Uqqiraqtigigaŋa Jesus Christ-ŋum. Aglaktuŋa ukuniŋa tuyuutinik piksraqtaaniŋun Agaayyutim uŋutauplutinj siamittuanun iluqaani Pontus-mi, Galatia-mi, Cappadocia-mi, Asia-mi, Bithynia-mi, ² piksraqtaaniŋun maligutlugu sivunniutni ilisimaplugich Agaayyutim Aapauruam, ipqiqsakkaŋiŋun Ipqitchuam Irrutchim tupiksritquplugich Jesus Christ-mik siqillaqtitquplugillu aunaŋun. Ihuuqputaa qiiŋiŋaŋalu nausaiŋaglik ilipsitŋi.

Iŋuuruuq Niŋiugaaq

³ Quyyan illi Agaayyutmun Aapaŋanun Atannapta Jesus Christ. Iŋunŋuktaqpaŋimigun anitqiksitkaatigut iŋuuruamun niŋiugamun aŋitqilŋagun Jesus Christ tuquŋimiiŋ ⁴ suli paitchaktaaksrautmun piunŋiqsangitchuamun pigiirrutaitchuamunlu unniŋ piunŋangitchuamun. Ilaan qaunagigaa piksraqsi qilaŋmi. ⁵ Ilipsi qaunagikkaurusri saŋŋiagun Agaayyutim pisigiplugu ukpiqsriŋiqsi anniqsuŋiamun sagviŋŋiaqtuamun aqulligmi pivinŋmi. ⁶ Taamna pisigilugu quviasrugitchi, pakma sivikitchuami nagliksaaqtaullakkaluaqtusri atlakaagiisigun uuktuagutitigun. ⁷ Tamatkunuuna uuktuagutitigun ukpiqsriŋiqsi uuktuakkauruq iglutuitlapmaŋaan. Manik kaviqsaaq piunŋigaaqtuuaq uuktuaguugaat iknikun, taatnatuntuuq ukpiqsriŋiqsi akisuruanaŋutluktuaq kaviqsaamiŋ maninŋmiŋuuktuakkauruksrauruq. Ukpiqsriŋiqsi ilumutuukpan akuq-tuigisirusri nangautmik kamanautmik kamagikkauŋimiglu sagviŋgataqpan Jesus Christ. ⁸ Qiŋiqsimaitchaluŋaŋaan piqpagigiksi. Pakmaunniŋ qiiŋingitchaluaqŋugu ukpiŋigiksi quviasrullapiaqhusri quvianaqpaauramik uqagilgunaitchuamik. ⁹ Takku ilisimarusri aatchuusriaŋiniaqtilaŋapsitŋik annautiksraŋanik iŋuutchipsi, taŋjutauluni ukpiŋikkapsitŋun. ¹⁰ Sivuniksriqirit uqaqtuat Agaayyutim ihuuqputrisaanik aatchuusriaŋikkapsitŋik pakaaqallapiaqmiut ilitchuŋiniaqŋugu. ¹¹ Tarra Irrusrian Christ-ŋum taimani uqaqtimatinj nagliksaalksraŋanik Christ-ŋum suli kamanautmik tikitchuksramik aquagun nagliksaalhan, ilinŋich ilitchuŋisullapiaqtut qakugun naagaqaa qanuq atuumaniaqtilaŋanik. ¹² Agaayyutim ilitchuŋipkaŋiŋai savautriŋgisilaŋaŋat inŋmiknik aglaan ilipsitŋik. Tamanna tusraayugaagiksuaq pakma uqautauruq ilipsitŋun taipchunuuna quliaqtuagikkaŋaŋatigun tumigiplugu Ipqitchuag Irrusriq tuyuuruuq qilaŋmiŋ; israŋulgitunniŋ inuŋrugipmigaat kaŋiqsisukŋugu tamanna.

Iŋuuniaŋikisraq Ipqilluni

¹³ Taatnamik paqnammaagiksilugich isrummatisri, qauŋrimmaagikkitchi niŋiugusri ihuuqputrisaanik qaisaugisiruamik ilipsitŋun sagviŋgataqpan Jesus Christ. ¹⁴ Atriŋugu tupik-tauruq ililŋaaq, atriŋuniasruŋaŋasri pigiitchuanun kimmutiqaguuŋapsitŋun iŋuuniaqapsi nalunŋapsi tusraayugaagiksuaamik. ¹⁵ Aglaan iŋuuniaŋitchi ipqillusri iŋuuniaŋapsitŋi atriŋugu ilaa tuŋuqtigikkaqsi ipqitchuag killuqsautaitŋunilu. ¹⁶ Atakkii Agaayyutim uqalhani aglausimaruq itna, "Ipqitchuksraurusri, takku uvaŋa ipqitchuanuruŋa." ¹⁷ Aasrii agaayukapsi Agaayyutmun taisuugiksi Aapamik atanniisuuruamik iŋunŋik atlakaagiisitasuŋaŋagich savaaŋisigun. Iŋuuniaŋitchi taluqsriŋikun ilaanik irvigiuuralhani marruma nunam. ¹⁸ Ilisimagiksi tasukkauqsi taŋigilaaniŋ iŋuuniaŋhatŋiŋ sivulli-apsi. Tasukkaangitchusri piunŋigaaqtuatigun sutigun, ami manikun qatiqtaakun unniŋ kaviqsaakun, ¹⁹ aglaan akisuruakun aunaŋun Christ-ŋum [tunillaqtauruam] ipnayaatun patchisaitchuatun taqsraqtaitchuatunlu. ²⁰ Ilaa piksraqtaanuruuq iŋigaluaqnaŋu nuna, aglaan sagvikkauruq makunani aqulligŋi pivinŋi pisigiplusri. ²¹ Christ-kun ukpiŋigiksi Agaayyun aŋipkairuag ilaanik tuquŋimiiŋ qaitchiplugu kamanautmik, ukpiqsritquplusri niŋiugaqaqplusriŋu Agaayyutmik.

²² Pakmaasriiñ ipqiqsitnapsiun iñuusriqsi tupiksriñikun ilumutuuruamik tumigiplugu Ipqit chuaq Irrusriq piqpaksritlasrirusri aniqatiupsitñik. Taatnamik piqpakkutisritchi piliqillapiagusri [ipqit chuamiñ] uummatmiñ. ²³ Qitunğagiliutigaasri Agaayyutim tuqqut-laitchuam anitqiksimakapsi nautchiaksrakuungit chuaq piungigaktuakun aglaan piungigangit chuakun, ami uqalħagun Agaayyutim iñuuruakunlu isuklitlait chuakunlu. ²⁴ Takku Agaayyutim uqalħa aglausimaruaq, itna,

“Iñupayaaq atriqaqtuq ivigauramik,

suli iluqani kamanautaa iñuum atriqaqtuq nauriañatun ivgum.

Ivik pannaqħugaqtuq, aasrii nauriaq katakhuni piigaktuq.

²⁵ Aglaan uqalħa Atanguruam itkisiruq qañavak taimuñ.”

Isaiah 40:6-8

Taamna uqaliq tusraayugaagiksuaq quliaqtuagikkauruq ilipsitñun.

2

¹ Taatnaqħugu piiqsitaksragigiksi iluqaan pigiiñiq, kinnitñiñiglu, ukpinñuaqtañuñiglu, siqñakiñiglu, pigiiñit chuakun uqautiksrisuuhiglu. ² Atriñlugu aniqammiuraq miluguktuatun kimmutiqagitchi Agaayyutim ipqitluni uqalħanik, ilipsili taavrumuuna nauyumuusri.

³ Takku uuktuagiksi Atanguruam nakuulħa.

Iñuuruuq Uyağak Piksraqtaañuruatlu

⁴ Utlautisitchi ilaanun, iñuuruamun uyağañmun ayakkañatnun iñuich, aglaan piksraqtaagikkañanun Agaayyutim akisuruagiplugu. ⁵ Suli atrinurusri iñuuruatun uyağaktitun. Atangum atuğumagaasri nappağumiun qiiñignait chuuaq irrutchikun agaayyuvikpañni. Aasrii Agaayyutim ipqit chuatuun agaayuliqsaisun tunillaqtutlaniaqtusri tunillautinik irrutchikun. Taapkualiasrii akuqtuyunaqsiuyumuut Agaayyutmi tumigilugu Jesus Christ. ⁶ Taatnatun aglausimaruaq Agaayyutim uqalħani, itnaqħuni,

“Piksraqtaaqatunja akisuruamik uyağañmik

qaukiutquplugu tunñavik Zion-mi,

aasrii iñuum tunñavigiyumiun ilaa

qapiqpañayumiñait chuuaq.”

Isaiah 28:16

⁷ Ilipsitñunaasrii ukpiqsriruanun ilaa akisuruañuruq, aglaan tamatkununa ukpiqsriñgitchuanun

“Taamna uyağak tuppurit ayakkañat,

taamna uyağak piitchuillaapiagaqtuq tuppirauni.”

Psalms 118:22

⁸ Suli

“Taavruma uyağaum putukkisinniagai iñuich.

Taamna uyağak paallaktitchirağaqtuq ilinjitñik.”

Isaiah 8:14

Takku inmiknik putukkisaqtut tupiksriñgitalin uqaliğmik. Taatnatun Agaayyutim sivunniugutigigai. ⁹ Aglaan ilipsi iñuksraqtaañurusri, agaayuliqsigiplusri umialgum, suli ipqit chuañuplusri takku Agaayyutim iñugiplusri. Piksraqtaañurusri quliaqtuagitquplugich quviqnaqtuat savaañi Agaayyutim tuqħuqtigikkapsi taaqtuamiñ quviqnaqtuamun qaumamiñun. ¹⁰ Ilaatniimma qañiqsuami iñugingipiagaluakkañasri, aglaan pakma iñugiliutigaasri Agaayyutim, suli akuqtuimaitlusriunniñ nagliktuutaanik, pakmaaglaan akuqtugiksi nagliktañja.

Agaayyutim Savaktai

¹¹ Piqpagiplusri ilauraamaañ, avakñaqtaulħiñiaqtusri iglaañuplusri lu mattumani nunami. Taatnamik siimasaagipsi piisimaaguplusri timim pisugruağutaaniñ añuyaktuamiñ akilliñiqsuqħugich iñuutchisi. ¹² Nalaunñaruakun iñuuniagitchi akungatni ukpiqsriñgitchuat. Ilaatni uqamaqħuutigumisi pigiiñit chuakun savaktiğugniñusri, qiiñigumagaich nakuuruat savaasi aasriñ kamaksruğlu Agaayyun uvlumi ilaan tikiuakpatigut.

¹³ Pisigilugu Ataniq kamakkutiqağusri iñupayaanik sanñiqutiqaqtuanik, Rome-mağmiut umialigigaluaqpatrun ¹⁴ naagalu kavanaugaluaqpata tillisiaqaqtuat ilaaniñ anasriñjuqsauqplugich savaaqaqtuat pigiitchuakun suli nangaquplugich tamatkua savaaqaqtuat nalaunñaruakun. ¹⁵ Atakkii pisuliğigaa Agaayyutim savaallautapsigun nutqautitquplugu piiniliqihhat naluruat iñuich. ¹⁶ Iñuuniagitchi patchisaitchuatitun iñuktitudun, aglaan atuqnagu patchisailiqsi mattutiginiaglugu pigiitchuamun, aglaan iñuuniagitchi savaktinjisun Agaayyutim. ¹⁷ Kamagilugich iñupayaat, piqpagilugich ukpiqtuanjuruqaqisri, taluğilugu Agaayyun, kamakkutiqağlugu umialik.

Urrakutaulha Christ-ñum Nagliksaañhan

¹⁸ Savaktaurusrii, tupiksrishitchi atannapsitñik taluğipiaglughich, kisiitñun tamatkununa ihuatmun anjalatipsitñun pisunjaqasri, aglaantuuq tamatkununa atanguturuanun. ¹⁹ Iñuk akuqtuyunaqtuq Agaayyutmi qauğrimmaagiutillautagmigung iglutuigumi naninnamik nalaunñaitchualiqingitchaluaqhuniunniñ. ²⁰ Pisigilugu savaağiirrutin ipiğaqtuqsiuguvich kamakkutmik piksraitichutin Agaayyutmiñ iglutuğaluağupkuunniñ naninnaq. Aglaan iglutuğupku naninnaq anuqsrukikun nalaunñarualiqinñaqpich, taamna akuqtuyunaqtuq Agaayyutmi. ²¹ Taavrumuna ilipsi tuqłukkaurusri. Christ-tuuq nagliksaaqtuq piqutigiplusri. Unitichiruq tuvraaksrapsitñik maliglugich tuvliğagniji.

²² “Ilaa killuqsatlaitchuq.

Kinnitñinñiutmik uqatlaitchuq.”

Isaiah 53:9

²³ Uqamaqłutikkaukama uqamaqłutmik kiumakñiğitchuq. Nagliksaaqami aniqsraaqtuinğitchuq. Aglaan tunñaviqaqtuq ilaanik atanniisuuruamik nalaunñaruakun.

²⁴ Ilaan akiyağigai killuutivut timimigung tuqupluni sannigutami tuqqtuqpluta sanñianun killuqsautim aasrii iñuutqupluta nalaunñaruakikun. Ilaan ipiğaqtuğniğun mamititaurusri.

²⁵ Ilipsi atriqaqtusri ipnaisun killukuaguktuatun, aglaan pakma utiqsimarusri munaqsrimun suli qaunaksraanun iñuutchipsi.

3

Ilaqatigiich

¹ Taatnatullapiaq nuliañurusrii kamaksrishitchi uipsitñik. Ilañichaasiñ ukpiqsriñgitpata uqaligmik mumiksitauviaqtut nuliamin iñuuniallautalhatigun ² ilinisa qinñigumitrun ipqinñiañiqsi taluqsriñiqsilu iñuuniallapsitñi. ³ Qiniyunaqusriqsuqasri qaahñiakun, nutchiqihapsigun naagaqaa kaviqsaanik maninñik uyamitqualiqsulikun suli atnuğaağiksuanik atukkapsigun. ⁴ Aglaan piññaqnañiqsi ititchiun iriqsimaqtuakun qamuuna uummatipsigun, piungigangitchuakun piññaqnaqutaanik irrutchim piisaangitchuanupluni qinñiññaqahuniñ. Taamna kamanallapiaqhuni akisuruq qinñihani Agaayyutim. ⁵ Taatnatuntuuq taipchua ipqitchuat ağnat ukpiqsriuat Agaayyutmik iñuuniusriqaqtut piññaqnaqutiqaqhutin qamuuna kamigiplugich uisin, ⁶ Sarah-tun tupiksriruaton Abraham-mik taipługu anjaayuqağmiñik. Ilipsi ilaan panigigaasri nakuuruanik savaaqağupsi iqsitchangitchupsilu tupañanaqtuatigun.

⁷ Taatnatuntuuq uinurusii iñuuniqaqatigisigin nuliasri kaniqsimaugağlusri ağnat sayaktu-itłuktuanutillaanñatnik anutiniñ suli paitchaktaaqatigiplugich ihuaqqutaanik iñuulhum. Taatnağupsi piññailutaitkisuruq iniqsruliqsi.

Nagliksaañiq Piqutigiplugu Nalaunñaruaiq

⁸ Pakmapak uqallautilapsi uumiña, iluqasri atunim isrumaqağitchi, kaniqsiqutiniurağusri avatmun, piqpakkutilusri aniqatigiisun, ilunñukkutilusri, ihuaqqutilusri atchihikun. ⁹ Akisaqtuqnagich pigiitchuakun atniyummatmiglu naagaqaa uqamaqłutmiglu uqamaqłutrigikkasri, aglaali injigusri tamatkua

ikayuusriaqaqulugich ilisimalugu tuqłukkauiqsi iniqsruutraksraqiplugich, aasriiñ taatnağupsi ikayuusriaqağisipmıusri, ¹⁰ aglausimaruatun Agaayyutim makpiğaanıñi,

“İñuk piqpaksrıruaq iñuukıgmik

suli uvlillıtağuktuaq quviasrukhuni

qaunagiliun qanıgıkkani uqałıksrañaniñ pigiitчуamik

suli qaqlıuñni uqałıksrañakniñ sagluuqtuanik.

¹¹ Savanıgıli pigiitчуanik aglaan savagli nakuuruanik.

Pakaagiliun qıñuiññaq pigiliutiniapiaglugu.

¹² Atakkii irrak Atanguruam qaunaksrırık iñuñnik nalaunñaruanik,

suli siuttak naalağnırık iniqsrıhatnun,

aglaan kigiñañan Atanguruam akıllıiqsimagai tamatkua

savaaqaqtuat pigiitчуamik.”

Psalm 34:12-16

¹³ Aasriiñ kia atniagısiñiqpasrı nakuuruanik savaaqağupsi. ¹⁴ Aglaan

naglıksaağupsi pisigilugu nalaunñaruag quvianamiugisırusrı. Iqsiginagu iñuich

tatamnaqsırağalhat, unnıiñ ihuılliugutiginagich tamatkua. ¹⁵ Kamagisrıun Atanguruag

Christ uummatıpsıtñi, Atanıgıkkası. Itqanairrutilugu ataramik kiggutiqałıksraqı

iñuum apiqsruqpasrı niğıugakun pigıkkapsıgun. ¹⁶ Aglaan kiuyumagıksi piisaangıłıkun

talıqsrıłıkunlu, ataramik patchısaisıllugich qağrimmaagıutillautasrı. Taimmalı kisut

uqamaqlıutıgıpasrı savaaqağnıusrı pigiitчуamik, ilıñich kannıtchalhiñagumuut

ilıtıçugılutıñ iñuuniıllautalıpsıtñik Christ-kun. ¹⁷ Tarra ihuatluktıq, Agaayyutim

pisıgıgıpañ, naglıksaağıtıgıgıpsıun savaaqallautalıqısi uumakña savaaqalıgımiñ

pigiitчуamik. ¹⁸ Christ-tuıq naglıksaaqmııq. İlaa tuqunaruq pisigıplıgıch

killıqsautıt atausrıgmıaqılu, nalaunñaruag iñuk pisigıplıgıch nalaunñaitıçuat

tikiıtısrukhuta Agaayyutmun. Tımaa ilaan tuqqutağaluaqtıq aglaan irrusıa

iñuuruqsuli. ¹⁹ Aasriiñ irrusrıplıni ilaan utlanıgıaa irrıtıçıch tıgutaagsıuıñmiıttuat

qulıaqtuagıaqhıni tusraayugaagıksuamik. ²⁰ Taipıçua irrusrıçıh tupıksrıñgıtıçıt

Agaayyutmik inıłğanımma uvlıunıñi Noah-m, Agaayyutim anıqsrutıkkagımgıun

utaqqıkamıgıch isrumıtıqıplıgıch Noah umıaqpalıpkıaqılu. İkitıurat iñuıch,

tallımat piñasruıplıñ, annatıkkaurıt umıaqpañmi ulıqpakman. ²¹ Taamna

atrıñıruq pıptaagıtmun pakma annıqsuıtıgıkkıpsıtñun. Pıptaagıtıgun iñuk

salımmağıtıçıq pıyanıñik tımiñ, aglaan iñuk inıqsruqtıq Agaayyutmun

salımmağıplıgu qağrimmaagıutillautanı killıqsautıpıyaanıñ, pisigıplıgu anıtıqıłha

Jesus Christ-ñum, ²² qılanmuktıaq aqıppıplıni talıqıpianı tunañı Agaayyutim. İsrıgıllı

sanıqıtıqıtuatlı sanıqıtuatlı atanıgıgaat ilaa.

4

Atlanıquıtıaq İñuunıalıq

¹ Tarra Christ naglıksaaqtıksraupman tımiğıgun pisigıplıgu nalaunñaruag, isru-

maqaqtıksraupmıusrı Christ isrumapmatun itqanııllıusrı naglıksaağıtıgırsrauppan

nalaunñaruag. Atakkii kınıapıyaaq naglıksaağımı tımiğıgun nutqautıpmıgıaa kıl-

lılıqılıq. ² Taamna iñuk iñuunıangıqsıq pisıliğruakun tuqunıalıgımiñunaglaan, aglaan

pisıłhıgun Agaayyutim. ³ Taimma qaanıanıktıuamı iñuunıaqpaanıktıusrı pisıuıłhatıtun

ukpıqsrıñgıtıçuat iñuunıaqası suvaalılıkun, pisıgrıuagıtıhıkun, imılıvaalılıkun, alıas-

rıngıñıalılıkun, piqłuktalılıkun taanñaqhıni, qaayıgınaqtıuakunlu aangıuagtılıkun. ⁴ Pakma

ukpıqsrıñgıtıçuat atlagıgaasrı ilalıqsuıtıngıqası ilıñıtñun qıłhuqtalıłhatni, aasriiñ uqa-

maqlıutıgıaqıplıusrı. ⁵ Aglaan ilıñich kıggıtıksraqıqtıksraugısirıt savaagmıktıgun ilaa-

nun atanııłhiñıağıtuamun iñuuruanıglı tuqunaruanıglı. ⁶ Tarra taamna piqıtıgıplıgu

Christ qulıaqtuagınsıq tusraayugaallautamık taipıçıunıña tuquanıktıuanun tımani

ilıñıllı annautrautqıplıgıtıtuıq. Atanıkkıayımıñıaqıplıgıch iñupıyaatuntıuıq nunamı,

aglaan Agaayyutim iñuuyımıñıaqunıgai irrıtıçıgımtıgun Agaayyutıtun iñuuruatun.

Ajalatchi!lautaqtuat Agaayyutim Aatchuutaiñik

⁷ Aglaan supayaurat isruksranat qalliurallapiaqtuq. Taatnağusri qauğrimmaagigitchi qaunatqiağigusri lu aasriiñ iniqsrutlasri lusri. ⁸ Pitluktaksraq una supayaamiñ, piliqillapiağusri piqqakutisritchi avatmun, atakkii piqqaksriñhum maturağigai iñugiallapiaqtuat killuqsautit. ⁹ Tukkiqsuutisritchi avatmun uqapiluutailaakun. ¹⁰ Iñullaanuplusri akuqtuaqaqtusri aatchuutmik Agaayyutmiñ. Taatnağusri savautisritchi avatmun savaktillautaulusri atullautağlugich atlakaagiich aatchuutai Agaayyutim, itna, ¹¹ kiñapayaaq uqaqpan, Agaayyun uqağli taavruma uqağikkañagun, suli kiñapayaaq savautrigumi, ki savagli sayaksrirtutaagun Agaayyutim, Agaayyunli kamagikkauyumuuq supayaurakun tumigilugu Jesus Christ, pigikkaña kamañanun ajalatchisi lu taimuñja isruitchuamun. Taatnatuq.

Nagliksaañiq Ukpiqtuanupluni

¹² Piqqagikkamaan, tupañanasri ukpiqsriñiqsi uuktuaqsiukpan sakiqnaqtuatigun ikniqtun ittuatigun; atlayuağinagu niğiunailaakun taamna atuumakpan ilipsitñun. ¹³ Aglaan quviatchauğigitchi piqasiutini lusri Christ-mun nagliksaañhagun quviatchallapiağumuusri quyalusri kamañautaa sagviqpan. ¹⁴ Pisananñatchiugupsi pisigilugu atqa Christ-ñum quvianamiurusri, atakkii Agaayyutim Irrusrian, Irrusria kamañautaan, nayugaatin. ¹⁵ Sumiunniiñ nalliysi nagliksaaqani iñuaqtuqtauluni, unniñ tiglinñiaqtauluni, unniñ savvağluktauluni, unniñ naipiqtuqtauluni iñuich suti-laanañnik. ¹⁶ Aglaan kisupayaaq nagliksaaqtikkaugumi pisigilugu ukpiqsriñha Christ-mik kanñusruutigingilliun, aglaan kamaksruğliun Agaayyun ilisimanaliğmigun Christ-mun iñugitilaagmiñik. ¹⁷ Pakma atanniñhum aullağniiviksraña tikitchuq, aasrii Agaayyutim iñuñi atanniqsukkauqqaqtuksraurut. Tarra atanniqsuqqağniqpatigut, qanutchimik isruksraqağisivat tamatkua tupiksriñgitchuat tusraayugaallautamik Agaayyutikun?

¹⁸ “Nalaunñaruat iñuich annaliksrañat qağanangiññiqpan,

sugisiñiqpatmi iñuich agaayyutaitchuatu killuliqiritlu?”

Proverbs 11:31

¹⁹ Tarraasrii tamatkua nagliksaaqtikkaauruat pisuñhagun Agaayyutim nakuurualiqilich. Qaisimaapiaqtaksraqağigai iñuutichisñ iñiqsirimiknun ilaanun tuniqsimaruamun ataramik.

5

Munaqsrañi Agaayyutim

¹ Pakma silğiqsuğniagitka qaukñiuruat akunnapsitñi, uvañaptuuq qaukñiupluña. Qiñiqsimagiga nagliksaaqman Christ aasrii quliaqtuağiplugu, piqatauyumaaqñuñaptuuq kamañautaanun sagviqsagumaruamun. ² Qaunagilugich iñugikkañi Agaayyutim, munaqsraqikkasri akunnapsitñiittuat, [Agaayyutim atuqukkaña ilipsitñun]. Nunurausruñaqasri aglaan piyummatigipiaglugu, piññanñiasruñaqasri aglaan savautiyumaapiaglugu. ³ Atanguniagvigisruñaqnagich Agaayyutim iñugikkañi qaunagiraksriusiasri, aglaan tuvraaksrallautausitchi munaqsranun. ⁴ Aasrii qaukñiat munaqsrit sagviqpan, akuqtuigisirusri niaquğutaanik kamañautim akiññaktaatun piungigagumiñaitchuamik. ⁵ Taatnatuntuuq, nukatpianuruarasrii kamakutiugağitchi qaukñiuruanik. Iluqasri kamañagasrugisruñaqasri savauttutilusri atchiksualikun, atakkii “Agaayyutim ayaksimaagai kamañagasrugiruat

aglaan ikayuqsimaagai atchiksuaqtuat.”

Proverbs 3:34

⁶ Taatnamik atchiksimaagitchi ilipsitñi ataadni sayakturuat argaiñ Agaayyutim, ilaanli kamañaqsipkağumagaasri piviksraq nalautitpan. ⁷ Igillugu iluqaan isrumaaluutigikkaqsi ilaanun aasrii tutqiksilusri, takku ilaan qaunagigisi-gaasri. ⁸ Qauğrimmaagigitchi qaunatqiağigusri. Uumiksriksi Tuunğaq ataramik ukpiğutaiqsitchiñiaqtuq ilipsitñik, qalinjuularuatun lion-tun kukiluktuatun sumunliqaa

niqiksragsiuhuni. ⁹ Taatnamik akilliliqsuqsiun payanaiǵvigilugu ukpiqsriǵiqsi, ilisimalugu aniqatusri nanipayaaq nagliksaahhattuuq ilipsisun. ¹⁰ Aasriñ nagliksaaqtuallaanikkupsi sivikitchuami, Agaayyutim ihuaqutipayaaqaqtuam tuǵuqtigikkapsi Christ Jesus-kun isruitchuamun kamanautigikkaǵmiñun, naamasripkaǵniǵaasri, nalupqinaǵusri ukpiqsriǵipsitñi, sayaktusriusri suli payanaiǵusri. ¹¹ Ilaanun illi kamanaun sanǵiǵu qarǵavak taimuǵa. Taatna.

Ilammiǵutit

¹² Aglaktuǵa naiglipǵugu Silvanus-kun isrummatigikkapkun tuniqsimapluni aniqataulha. Pitchuksaǵukkipsi aglagikkapkun uqautilusri Agaayyutim ihuaqutigillapiaǵhamik. Ilisimalugu taamna ihuaqqun tuniqsimavigisiun. ¹³ Ukpiqtuanuruattuuq Babylon-mi ittuat piksraqtaanuruat ilipsisun, tuyuqmigaasri nayaanǵamik, suli Mark-ǵum iǵniǵipmatun itaǵma. ¹⁴ Paǵlatisritchi avatmun kunigutmik ipqitchuakun piqpakkutilikun. Qiñuiññaq illi iluqapsitñi ittuani Christ Jesus-mi. [Taatnatuq.]

Peter-m Tugliat Tuyuutaiñ

¹ Uvaña Simon Peter. Savaktigigaaña uqqiraqtigiplunalu Jesus Christ-ñum. Tuyuqtuña ukuniña iñunñun akuqtuiruanun akisuruamik ukpiqsriñigmik uvaptiktun nalaunñaruahagun Agaayyutipta suli anniqsuqtipta Jesus Christ-ñum. ² İlitchuğisaiñaqsiunñtuq Agaayyun suli Jesus Ataniqput. Uvvatuq iħuaqquitiqağitchi atqunaq qiñuiññamiglu.

Agaayyutim Tuqluutaalu Piksraqtaañalu

³ Agaayyutim pakmakñaqtauruakun sanñiagun qaitchiññaatigut supayaanik iñuutlasripluta agaayyutiqammaağiğikun tumigiplugu ilitchuqsriñiptigun ilaanik tuqluqtigikkaptiknik ilañiutitqupluta kamanautmiñun nakuuniqsrauħiğmiñunlu. ⁴ Tumigiplugik tamatkuak qaitchigaatigut kamanallapiaqtuanik akisuruamik akiqsruutinik. Ukpigigupsigik akiqsruutit annatlasrigisirusri qaayugñaqtuamiñ ittuamiñ nunami iñuich kanjigruaqtanñisigun, aasrii piqatautlasriħusri Agaayyutim irrusriani ilaatun ililusri. ⁵ Tamanna pisigilugu pisuqtilaapsitñi ilatigisriun ukpiqsriħapsitñun nakuuħiq, suli nakuuħiq tapiğlugu ilitchuğimmaagığimik, ⁶ suli ilitchuğimmaagığiq tapiğlugu inñmun anjalalguħiğimik, inñmun anjalalguħiq tapiğlugu anuqsruħiğimik, anuqsruħiq tapiğlugu agaayyutiqammaağığimik, ⁷ suli agaayyutiqammaağığiq tapiğlugu piqpakstriħiğimik aniqatinik, suli piqpakstriħiq aniqatinik tapiğlugu piqpaktamik iñupayaanun. ⁸ Tamarra taatnatchich irrusriksrat pigiraksrasi. Pigigupsigın nausaiñaqtusri taapkunuuna, imailaatun inğitchusri asriringitchuatunlu, aasriiñ ilitchuqsrisaiñağniagtusri Atannaptiknik Jesus Christ-mik. ⁹ Aglaan kiñapayaaq iñuk piqanğiññiğumi tamatkuniña irrusriksranik irigiitchuq qiñitlaitluni. Puuyuqmigaa salummakkautilaani killuqsautiğruağmiñiñ. ¹⁰ Taatniitman, aniqatiumaan, sakuugitchi pisuqtilaagusri tuqlukkauħiqsi piksraqtaanñuħiqsilu nalupqinaiqsillugu, atakkii taatna piyupsi paasraağagumiñaitchusri. ¹¹ Suli akuqtuigisirusri kamañaqtuamik pağlatmik isiğupsi isruitchuamun anjaayyuqautaanun atannapta anniqsuqtiptalu Jesus Christ.

¹² Taatnaqluña itqautisrağatağipsi tamatkuniña, ilisimagaluagisiunniñ payanağvigiğlugulu Agaayyutim ilumutuuruña pakma pigikkaqsi. ¹³ Nalaunñaruagıgıgıga iñuunıqtutılaamni maani nunami itqaqtitağukhusri sunik tamatkuniña. ¹⁴ İlisimagıga timıkuħiksrağma tikitchaqtuuralħa. Taatna atannapta Jesus Christ-ñum nalupqinaiqğlugu uqautıgaaña. ¹⁵ Aglaan sakuugutıgıniagıtka ilipsitñun itqağıtquplugıch tamatkua ataramik tuquanıkkaluaguma.

Christ-ñum Kamanautaa suli Sivunıksrıqutauruaq

¹⁶ Quliaqtuagıtingıchipsi unıpchaalıanısıgıun iñuıch ilitchuğıpkaisaqapta agğığñıalħanik Atannapta Jesus Christ kamañaqtuakun sanñıqpaırağmıgıun. Uvagut qiñıllapiaqsımagıkput kamañaqtuaq qaummağınñıña. ¹⁷ Nayuutırugut akuqtuıpman Agaayyutmiñ Aapauruamiñ kamakktmik kamanautmıglu, taavruma nıpım nipliutıpmagu kamañağniqsrauruam supayaanıñ nipliğhuni, “Tarrataamna piqpagıkkaga İğñıga quyalımaaqtıgıllapiakkağa.” ¹⁸ Aasrii taimanı tusraagıkput taamna nıpi nipliqsuaq qılañmiñ piqatıgıplugu Jesus inğımi taıvrumanı Agaayyutım sagvıqmıgu kamanautni. ¹⁹ Uvaguttuıq nalupqısrıutıgıngıpsaağıkput uqautıgıkkarıat Agaayyutım sıvunıksrıqırınısa inığlaanımma. Pıllautaqtusri naalağnitqıağıkkupsıgıñ uqalħıch, takku uqalınıch kanıqsıpkagaasrı agğıtqınñıaqtılaanıkanik Jesus-ñum atrıplugu nanğum qaumapkaıħa taaqtuıq inı qausrağatağınıanunaglaan uvlum suli nuılğatağınıanunaglaan uvlugıanun uvlaam. ²⁰ Sivulliulugu ilitchuğıraksraqsi uvva, sıvunıksrıqırım inımıktuıñaq kanıqsıpkagumiñaitchaa sıvunıksrıqutauruaq Agaayyutım uqalħanıñ. ²¹ Atakkii iñuıch

sivuniksriqingitchut sumiunniñ pisuǵmiktigun, aglaan Agaayyun uqaǵniqsut iñuñmigun aǵalatkaqsipmatinj Ipqitchuam Irrutchim.

2

İlisautrit Tanjigilaakun

¹ İnıǵaanımma tanjigilaakun sivuniksriqirit iñukpallıǵñıqsut akunǵatni iñuich [Israel-mi]; taatnatun tanjigilaakun ilisautrit iñukpallıǵñıaqmiut akunnapsitñi. Tikiutriñiaqtut nalu-nautchilutinj tanjigilaanik ilisauttutitunik suksraunǵiutauyumiñaqtuanik, piılaaǵiluguunniñ Atanǵuruuq tuquruuq annautisuklugich. Aasrii pisigiplugu piılaaqaǵhat Atanıǵmik taimmaiñaq piyaqqukkauniaqtut. ² Suli iñugıallapiaqtuat piqasriqsuutigisirut pigi-ıllapiaqtuatigun kanñunaqhutinj iñuuniaǵhatigun, aasrii iñuñnun uqamaqñuutigipkaaqsıluǵu ilumutuuruuq pisigiplugich ilinjich. ³ Pitlatuǵmiktigun maniññañniagvigigisigaasri, ilisautilusri uqautilusri lu ilumutuunǵitchuanik. Agaayyutim atanniqsuirinjata pasriñıǵai taimakñaaglaan, aasriiñ siñıktuangitchuq piyaqqulñiñaagıuǵugich ilinjich.

⁴ Takku israǵulǵich killuqsaqmata Agaayyutim anasriññuqsaqmigai igitlugich naglıksaaǵvıñmun qılıqsruıplugıllu taagñıqsrami tikiññıaǵhanunaglaan uvluan atanniuvıksram. ⁵ Suli Agaayyutim piyaqquqmıgai iñuich iñuuruat taimani uvlunıñi Noah-m, ipipkaǵugich agaayyutaitchuat nunami ulıqpañmun kamañaqtuamun. Noah qulıaqtuagıaqtuq iñuñnun nalaunñasriruksraunıplugich sivuǵaani Agaayyutim, aasriiñ Agaayyutim annautıǵai Noah-lu tallimat malǵuk iñuıllu. ⁶ Suli Agaayyutim patchisiqutiniǵai iluqaisa iñuich iñuuruat nunaaqııqpaañni Sodom-mılu Gomorrahamılu, aasriiñ aǵralıpkagataǵugich iknikun. Taavrumuuna Agaayyun urriqsuutiqaǵniqsuq qanuq suksraunǵıǵıñıaqtılaañatnik iluqaitñik agaayyutailaanik. ⁷ Suli Agaayyutim annautıpmıgaa nalaunñaruuq Lot, qıñupkakkauruuq atqunaq qaayugñaqtuakun iñuuniaǵhatigun killulıqirit iñuich. ⁸ Atakkii taamna nalaunñaruuq iñuk iñuuniaqami akunǵatni tamatkua killıqıruat iñuich uvlugagıpman, ihuıllıuqtıtauruq qıñıqıugıllu tusraaplugıllu pigıitchuat savaañich. ⁹ Taatnaqhuni Atanǵum ilisımıgaa qanuq annautrıksrani agaayyutiqaqtuanik uuktuagıusrıañitñiñ suli qanuq tıgummiıksrañat nalaunñaitchuat iñuich uvluanunaglaan atanniuvıksram anasriññuqsagıvıksrañatnun. ¹⁰ Agaayyutim anasriññuqsagısiñıǵai suvaluk tamatkua iñuich aǵalataǵıpkıaqtuat timim kimmutıǵruañıñun qaayugñaqtuanunlu, suli suksraqanǵıchtuat Agaayyutim aǵalatchısaanik. Tamatkua ilisautrit tanjigilaakun aañarut arguañaplutinj. Sivuuǵagıñıchtıaat uqamaqñuutiqaıksraqıñ qıñıǵnaitchuanik saññıqaqtuanik qılañmi. ¹¹ Israǵulgitunniñ kamanatluktuat saññıkun sayaktukıñunlu tamatkunakña uqamaqñuutıgıtılaitchaich taapkua nıyuqtıgıkkañi Atanǵuruam. ¹² Aglaali tamatkua ilisautrit atrıqaqtut isrumatlailaatun niǵrutıtun, aǵalatıtıtun aullasıǵmıknun, anıruatun añuniagıksrauplutinj tuqqutaksrauplutıñlu. Uqaǵuurut pigııllıplugich sunik kanıqsımangısaǵmıknıknı. Aasrii piyaqquǵıisirut isrumatlailaatun niǵrutıtun. ¹³ Taamna akılıusrıagıgısigıaat naglıksaaqsıupkaiǵıǵmıktıgıun atlanıknı iñuñnik. İlinjisa kimmutıǵıraǵıgıaat pisuǵıruaqtıñ uvlugıaluamıunniñ. Kanñusraaǵıtaulñiñaqtut ilipsitñun niǵıqataukamıñ ilipsitñi, taqsraqtatun suli qılǵulıktun akunnapsitñi, quviasruutiǵıplugu ukpiqsalıqtıñ. ¹⁴ Qıñıqamıtrıñ aǵnaq ikñıtchakhutıñ sayuñayumarut nutqaummısilgıtılugu taatnasrıq killuqsıun. İkñısaagñıǵaıch pıtchıǵıaqtuat iñuich killulıqııksrañatnun. İlinjisa uummıtıñıch aǵalatiqaǵniqsut kavıuqtıaulıǵmun. İlinjich taiyuanıqñuıtıkkaurut, suksraunǵıqsagıumaıaqtut. ¹⁵ Suksraagñıǵaat nalaunñaruakıaǵıaı aasriiñ ulapnaaplutıñ. İñuuniaqaqsırut iñuktun atılıktun Balaam ıǵñıña Bosor-m, piqpaksrıruuq akılııtaanık killulıqııñhum. ¹⁶ Aglaan suakatakauruq killulıqııǵmıgıun. Uqatlailaam natmaksıǵvıan nipliıtıplugu iñuum nıpaatun nutqaqtınnıǵaa sıvunıksrıqırı kınıniqsısalıuıaqtuıaı. ¹⁷ Tamatkua ilisautrit atrıqaqtut nıvııatun imǵılaamık suli taktugayauratun aǵalatañatun anuǵıqñuum. Tamatkua iñuich Agaayyutim itqanaıyautıniǵai inıksrañatnik taaqtuam

taagñiqsraŋani isruksraitchuami. ¹⁸ Ilinich uqaqamin nipitusriplutin uqaqagtut sumun atuġumiñailaatigun. Ikħisaaguugaich pisugruaġutaagun timim pivaallaħkunlu tamatkua salummaqtitlutin annaqqammisuat tamatkunakŋa killukun iñuuniaqtuaniñ. ¹⁹ Ilinisa akiqsruqtuġuugaich iñuich atanniqsuqtiksraiñiplugich ilinich savaktaaġruuŋaġmin qaayuġnaqtuamun, atakkii iñuk aŋalatittaqtuq qanusripayaamun akiiliraġaqtimiñun. ²⁰ Iñuich annaaniŋniqsut qaayuġnautaitñiñ nunam iñuiñ ilitchuqsriħiġmiktigun atannaptiknik Anniqsuqtiptikniglu Jesus Christ-mik. Uvvaami ilinich ilħakkataaġutitqikkumin tamatkunaja akiilipkaġutinlu, isruksraŋat pigiitħukkisiruq aullaġniiqqaħiġmikniñ. ²¹ Ilitchuġigaluaqqaqħugu iñuuniaħiq nalaunŋaruahkun, iħuatħukkayaġniqsuq ilinithi naluugaġumitruŋ taamna iñuuniaħiq uumakŋa tunutħiħiġmikniñ ipqitчуamik tillitmik qaisauruamik ilinithun. ²² Uvva atuumapkaġaat taimña nipliutaumaruaq, “Qipmim uttaqiraġigaa inmi miġiakani,” suli “Kuniaq iġġuanikkaŋat utiġaqtuq maġġaġmun maġġiħuktaġiaqhuni.”

3

Akiqsruutaa Atanġum Agġiġñiaħan

¹ Piġpagikkamaan, ukua tuyuutit tugliġigaich tuyuutma ilipsitñun. Taapkuŋnuuna tuyuutipkun itiqsaġukkipsi itqaqtillugich tamatkua uqautigikkatka iñuuniaqplusri ipqitчуakun. ² Ilipsitñun itqaġitqugitka sivuniksriqutauruat ipqitчуatigun sivuniksriqiritigun suli tillisauruat uvaptiknun atannaptikniñlu anniqsuqtiptikniñlu uqqaqraqtigun. ³ Kaŋiqsiraksraġigiksi una sivulliulugu, mitautiksriuat tikitkisirut ilipsitñun aqulligñi uvluni aŋalatittuat pisuliġruaġmiknun. Mitautiginiġaasri ⁴ uqaqħutin, “Jesus-ŋum akiqsruutigigaa agġitqinñiaħi. Naamimi imma? Taimakŋaqaŋa aapaavut [Christ-kun] tuqugaluaqtut, aglaan sua iluqani tamarra atlanŋungitчуuq aullaġniilġataħaniñaglaan nunam iñiqtaulħan.” ⁵ Aglaan itqaġiyummataillapiġaġaat una, Inilġaan Agaayyutim iñiġaa uqaħhagun qilaħ suli nuna, aasrii nuna nunaġuqħugu imiġmiñ suli imikun, ⁶ suli tamarrumuuna imikun nunaqqaq piyaqquqħugu uliġpaktitlugu. ⁷ Taatnatuntuuq qilaħllu nunalu pakma ittuat qaunaksriqagtut Agaayyutim uqaħhagun piyaqquġniaħhanunaglaan ikniġmun. Taimanigun uvluni Agaayyutim atanniqsugisigai iñuich agaayyutaitчуat aasriñ piyaqquġlugich.

⁸ Aglaan piġpagikkamaan, puuyumanagu una, isrumaraqtugut atausriq uvluq pivikisilaŋanik suli 1,000 ukiut pivikpauraqaqtilaŋanik, aglaan Ataniġmi atiruk. ⁹ Atanġum sukaisaġutiginġitchaa immiumasraqamiuŋ akiqsruutigikkani, iñuich ilanich sukaiñniġiaġaluġaqtut. Aglaan anuqsrutigaasri, atakkii piyummatiginġitchaa kiñaanmiñ piyaqququlugu, aglaan iluqaisa mumiqugaluaġai killuqsautmikniñ Agaayyutmun. ¹⁰ Aglaan uvlua Atanġuruam tikitkisiruq niġiilautiluni agġiħhatun tigliniaqtim. Taivrumanu qilaich piġisirut qukiġnaqtuamik tusraġnaqhutin suli qaummatit qilaŋmiittuat siqumitkisirut iknikun suli nuna ikiniaqtuq supayaatlu nunamiittuat. ¹¹ Iluqagmin tamatkua sut piyaqquġumaaqmata taatnatun, qanutchimigli iñuuniaħiqaqtuksrauniqpsi? Iñuuniaqtuksraurusri ipqillapiġusri suli agaayyutikuġusri supayaakun, ¹² utaqqilugu Agaayyutim uvlua tikitchumaaqtuq suli pisuqtilaapsitni tikiumapkaġnaġiaġniġlugu taimña uvluq. Taivrumanu uvlumi ikniġum uunallapiaqtuam qilaich piyaqquġisigai suli qaummatit aukkisigai. ¹³ Aglaan utaqqigivut Agaayyutim akiqsruutigikkaŋi, itnaami, niġiugaqagtugut nutaanik qilaŋnik suli nutaamik nunamik iñuuviksraŋatnik nalaunŋasripkakkauplutin iñuich tupiksriuat Agaayyutmik.

¹⁴ Taatnamik piġpagikkamaan, utaqqisiuŋ taamna uvluq. Pisuqtilaapsitni iñuuniaġitchi taqsraqtailaakun puuyiluktautailaakun sivuġaani Agaayyutim suli qiñuiñħakun. ¹⁵ Isrummatigisiuŋ anuqsrullapiaħa atannapta kaŋiqsimalugu anniqsuquriħa uvaptiknik. Taatnatuntuuq piġpagiplugu aniqatiupta Paul-ŋum aġlakmiġaasri puqitukun Agaayyutim qaisaŋagun. ¹⁶ Iluqanithi tuyuqtuutmiñi

uqautigipmigai tamatkua sut. Uqanñ ilanich kanjqsilgunaitchaluqtut. Aasriñ iñuich naluruat payanaiqsimaitchuatlu qipititchiñiqsut Paul-ñum tuyuqtuutaiñik suliunniñ atlanik uqahñik Agaayyutim. Taamna pisigiplugu Agaayyutim piyaqquñiağai.

¹⁷ Ilipsiasriñ piqpagikkamaan, tamatkua sut ilitchugikkasri sivuani qaunatqiagiksik. Taatnangitchupsi sivullikkauviaqmisi killukuagutinisigun maligutchiñgitchuat. Aasrii qaunagiyumagiksi paallangiksraqi payanaiqsimmavigikkapsitñiñ.

¹⁸ Aglaan nausraiñagitchi iħuaqutrisaagun ilitchugimmaagiksaiñaglugu Ataniqput anniqsuqtigikkaqputlu Jesus Christ. Ilaanun illi kamanaun pakma suli qanavak taimuñ. Taatnatuq.

Sivulliich Tuyuutai John-ŋum

Uqaliq Iñuunaqtuaq

¹ Aglaktuŋa ilipsitñun Jesus-mik taiyuutiliŋmik uqaliġmik. Taamna iñuk Jesus qaitchiraqtuq iñuuliġmik inniqsuamik aullaġniġmiñaglaan. Taamna tusaagikput qiniġlugulu suli tautuklugulu aksiapluguunniñ. ² Taamna iñuk qaitchiruaq nutaamik iñuuliġmik tautuŋnaqsipman qiniġuraaqsiñiaġikput. Sagviqqaaqman inmiñik uvaptiknun uqautiaqsigipsi Agaayyutitŋaqtauruakun iñuulikun inniqsuakun aapami aullaġniġmiñ. ³ Tamanna qiniġkaqput suli tusaaplugu uqagipmigikput ilipsitñun, ilaliutitqugaluahusi piqatigilugik Aapauruaġlu suli Iġniġalu Jesus Christ taatnatuntuuq uvagut piqatiqaqmatun iliniknik. ⁴ Taatnaqhuta aglaaqsirugut ilipsitñun iñuuliġmik ilitchuġitquplugu Jesus. Taatnaġuta quviatchallapiaġisirugut.

Agaayyun Qaummatauruq

⁵ Uvvauna uqaliq uvagut tusaanikkaqput Agaayyutim Iġniġaniñ aasiñ quliaqtuaġigikput ilipsitñun, itnailiġlugu, Agaayyun qaumaupluni suli ilaani taaqtuanitchuq suuramikunniñ. ⁶ Iñuk uqaqami piqatauniġluni Agaayyutmi killuqsautigalugu, taatnasiq iñuk sagluqsruġaqtuq piqatauniġluni Agaayyutmi killuliqituiñaqhuniki. Taatnailiġlugu atrinurugut iñuktitun taaqtuami pisuktuatitun. ⁷ Iñuuniaġupta piqatauluta Agaayyutmi piqatigiiksilluta avatmun, taatnailiġlugu atrinurugut iñuktitun qaumami pisuktuatun. Uvvaasiiñ salummaġaatigut killuqsapayaaniñ, atakkii Agaayyutim Iġniġa Jesus tuqutaupluni maqipkaġlugu augikkani uvaptiknun. ⁸ Nipliakapta uvagut killuqsagumiñaitluta ukpiqsagagtugut uvaptiknik. Taatnaqapta ilisimanitchugut Agaayyutim ilumutuulhanik. ⁹ Quliagikaptigu Agaayyutmun killuqsagñiluta ilaan natqigutiniġaatigut nalaunŋaiġipayaaptiknik, atakkii ilaa tuniqsimaruq nalaunŋaruaŋupluni suraġaipayaagmiñi. ¹⁰ Agaayyun niqliqsuq killuqsagñiluta aglaan nipliakapta killuqsatlaitluta uqagigikput Agaayyun saglutuniġlugu, tavraasiiñ Agaayyutim uqalġhagun iñuuniaŋitluta.

2

Christ Uqapsaagutrikput

¹ Ilauraamaan, aglaaqsiruŋa ilipsitñun killuqsauŋitkaluaqhusi. Aglaan kiñapayaq killuqsauŋitkaqpiqatigut uqapsaagutrikpatriknik Aapamun. Taamna Jesus Christ killuqsauŋitkaqpiqatigut. ² Taamna tuqukami sannigutami aatchuutigiruq inmiñik piqatigipluta, taavrumuunnaqġlugu piigai killuutivut suli killuqsautiŋich iluqatiŋ iñuich nani-payaq.

³ Taatnaqhuta tupigiguptigik Agaayyutim tillisai, nalupqisukkumiñaitchugut ilisimatilaaptiknik ilaanik. ⁴ Iñuk niqliqman ilisimanilugu Agaayyun aglaan tupigiŋitlugu ilaan tillisaa sagluqsruġaqtuq. Taatnasiq iñuk ilisimanitchuq ilumutuuruamik. ⁵ Kisupayaq tupiksripman Agaayyutim nipliutaanik ilaan piqpagiraġigaa Agaayyun atakkii ilitchuqsruiruq Agaayyutitŋaqtauruamik piqpaksriġmik. Tupiksriguptaasiiñ Agaayyutmik nalupqinaġigikput atausiŋjuqtilaqqut ilaani. ⁶ Kisupayaq niqliqami iñuuniaġniġluni atausiŋjuqatigimaaġlugu Agaayyun iñuuniaqtuksrauruq ataramik Jesus Christ-ŋum iñuuniaġhatun.

Nutauruaq Iñuuniaqurrun

⁷ Ilauraamaan, tuyuqanitchuŋa ilipsitñun nutaamik tillitmik aglaan utuqqaġmik inŋaniktuamik taimakŋaaglaan. Taamna tilliñ ilisimakkaqsi tusaalġapsitniñaglaan. ⁸ Uvva taamna tilliñ tuyuutigikkaga ilipsitñun nutaanupmiuq. Iñuich ilitchuġigaat

taatnasiq piqpaksriliq Christ-um iñuuniaħhagun ilipsilumi iñuuniaħħapsigun, atakkii taaqtuaq qaaniqsaiñaaqtuq aasiiñ ilumun qauma qaummagiksiruq. ⁹ Iñuk nipliakami qaumamiinnipluni uumiksriuraagutigalugu ukpiqtuaqatiumiñik tavra kanigruaqtana simminitchuq —taaqtuamiittuq sivuanisun. Iñuuniagaqsilgitchaqtuq killuliqipluni.

¹⁰ Aglaan iñuum nakuagikamigich ukpiqtuaqatiuni qaumamiittaqtuq, iñuuniaħhani sumunniñ paasaqtittağumiñaitchaa. ¹¹ Aglaan iñuk uumiksrikami ukpiqtuaqatiumiñik ilaa taaqtuami ittuq, pisukhuni taagmi. Kiisaimma-tai qanutnamuqausiksraiğagivuuq atakkii taaqtuam qinilguiliplugu.

¹² Qitunğamaan, taatnaqħuņa aglaktuņa iluqapsitñun,
 atakkii Agaayyutim natqigutigai
 pigiiliqutisi Jesus Christ savaaqahagun.

¹³ Aglaktuņa ilipsitñun utuqğanaanun
 atakkii ilisimaanikħugu Agaayyun
 taimña inñaniktuaq aullağniñħaniñaglaan.

Aglaktuņa ilipsitñun nukatpianun
 atakkii akiiligiksi Tuunğaq pigiitчуapayaam aullağniiraa.

¹⁴ Aglaktuņa ilipsitñun, ililgaanun,
 atakkii ilisimaanikħugu Aapauruaq.

Aglaktuņa ilipsitñun utuqğanaanun ilisimaaniktuanun
 taivrumiņa inñaniktuaamik aullağniñħaniñaglaan.

Aglaktuņa ilipsitñun nukatpianun sanñiruanun
 tuniqsimaruanun Agaayyutim uqahhanun ittuanun ilipsitñi.

Taavrumuuna akiiligiksi pigiitчуapayaaq,
 Tuunğauruq taamna.

¹⁵ Kaviuğinagich suoramik unniiñ ilitqusiat nunam iñuñisa. Atakkii iñuum kaviuğikpagu taamna ilitqusiq piqpagiyumiñaitkaa Agaayyun. ¹⁶ Suami taavruma ilitqutchim ilagivaun? Kanigruaqtam kaviuğikkaņa, sut iñuich qinikkañisa piññaktaagisukħugu, sulii supayaat mattumani nunami iñuich kamasaagutigikkañich —taatnasiq ihuaqnañitkaluaqtuq Agaayyutim irrusiani. ¹⁷ Taamna ilitqusiat iñuñisa nunam sulii kaviuğikkañillu piigumaaqtut. Aglaan iñuk tupiksriuaq Agaayyutim pisukħanik iñuutuiñaaqtuq Agaayyutmi.

Akilliliqsuqti Christ-mun

¹⁸ İauraamaan, piviksram isua tikitchumaaqtuq. Tusaamagiksi akilliliqsuqtaa Christ aggiqsagumaniplugu. Aasiiñ ilitchuğigikput iñugiaktuat akilliliqsuqtai Christ aggianiksi-maniplugich. Taatnamik ilisimarugut piviksram isua qallisilaanani. ¹⁹ Tamatkua akilliliqsuqtai Christ unniiñ piqataugaluaqtuat uvaptikni ilaliutillapanitkaluanñagmin, taatnaqhutin aullağniqsut uvaptikniñ. Tuniqsimagaluağumiñ Agaayyutmun akilliliqsuiñayaitchut Christ-mik, aasiiñ nayuğayağaatigut. Unitñamisigut nalupqinaitkaat sumiunniiñ piqatauniligtin uvaptikni. ²⁰ Aglaan iluqasi, ilumutuudiq ilisimagiksi, atakki Christ-um qaitchiñiğaaasi ilitqusiğmiñik. ²¹ Aglaktuņa ilipsitñun naluruagilusi ilumutuuruahigmik aglaan ilisimagiga ilitchuğianikkaluahiqsi taavrumiņa aasiiñ ilisimapmigiiksi sagluturuuq ilağinitkaa ilumutuuruam. ²² Kiñali sagluturuuniqupa? Kisupayaaq piilaaqaqtuaq Jesus-mik Christ-nuniplugu (“Christ” itnautauruq, Agaayyutim tuyuğikkaņa anniqsuutiksrauplugu uvaptiknun). Taatnaqtuaq taamna akilliliqsuqtauruq Christ-mik, aasiiñ ayyakħugik Aapauruaglu İğniñalu. ²³ Kiñapayaaq piilaaqaqtuaq İğniğuruamik piqatauyumiñaitchuq taavruma Aapanani; kisupayaqaasiiñ uqaqtuaq ukpiğinilugu İğniğuruuq taamna piqataullapiaqtuq taavruma Aapanani. ²⁴ Aglaan ilipsi, ukpiqsrituiñagitchi tupiksriusriħu tusaakkapsitñik aullağniñħaniñ ukpiqsriqqaahapsi. Taatnağupsi atausinñuumaniaqtusi İğniğmilu Aapauruamilu. ²⁵ Itqagħugu Christ

nipliutigikkaṅa uvaptiknun, “Piqatauhlapsigun Aapami qaitchigisigipsi iṅuuhigmiṅik Agaayyutitṅaqtauruamik.”

²⁶ Piruksraukama aglaktuṅa ilipsitṅun tamatkunuuna uqaqtuanik ilisautrauniplutiṅ. Ilumun akilliliqsuqtaurut Christ-mik qanugviiqsitchiṅiaqhutiṅ ilipsitṅik. ²⁷ Aglaan ilipsitṅun Christ qaitchiṅiqsuq Irrusiṅmiṅik nayuutiruamik ilipsitṅi. Taatnamik ilipsi inuqsranjitchusi atlamik ilisautrimik, atakkii Christ-ṅum Irrusian ilisautigaasi supayaanik, aasiṅ ilitchuṅipkautaa ilumutuuruq. Iṅuuniaqatigiigitchi Christ-mi.

²⁸ Ki, qitunṅamaan, iṅuuniaqatigiigitchi ilaani. Taatnaṅupta tatavrualanayaitchugut tikitpan suli kannusukkayaitchugut sivuṅaani aggiqpan. ²⁹ Ilisimaplugu Christ-ṅum killuqsagsimailaanuḥa nalupqiginjitchiksi taamna nalaunṅarualiqiruaq Agaayyutmun qitunṅaṅitilaṅa.

3

Agaayyutim Qitunṅai

¹ Uvvaami, qanutunaglaan Aapam piqpagivaitluta! Piqpaksriḥa uvaptiknun kamaṅqaitluni taiyuutiqaṅaatigut qitunṅaṅmiṅik, ilumun ilaan qitunṅaṅillapiqaṅaatigut. Aglaan iṅuich akitṅaqtuiruat Agaayyutmik kanjisiṅitkaatigut atakkii Aapauruaq ilitchuṅimaitlugu. ² Ilauraamaan, Agaayyutim qitunṅaṅiliutianikkaatigut. Ilisimanjikikputsuli qanutchiuluta ilihiksraqput, aglaan sagviqpan ilaatun iligisirugut, atakkii ilaa qinṅisigikput kanjisiḥugulu irrusipiana. ³ Taatnamik, kisupayaaq niṅiugaqtuuaq Christ-ṅum sagviiksranjanik ipqinṅiuraṅaqtuq atakkii ilisimaplugu Christ-ṅum ipqisilaṅa.

⁴ Iṅupayaaq killuqsagtuaq atuiruq atiruamik tupiksritḥaitchuam atuṅaṅikkaṅiṅik. Iṅuk killuqsagami ayairuqtuq Agaayyutmik navgipluni iṅuuniaqurrutaanik. ⁵ Uvvasuliuna ilisimagiksi Christ-ṅum iṅuḥa piṅityaqhuni killuqsautipayaanik. Killuqsagumiṅaitchuq atakkii killuutaitluni. ⁶ Taatnamik, kisupayaaq atausiṅuqatausimaruaq Christ-mi killuqsagtanjichuq. Aglaan killuqsagtuam kanjisiṅimaitcha ilitchuṅisimaitlugu Christ qanṅaunniṅ. ⁷ Ilauraamaan, iṅuṅmun ukpiqsagtitnasi. Iṅuk atuiruaq nalaunṅaruamik nalaunṅaruṅuruq Christ-tun killuqsagsimailaanuruatun. ⁸ Iṅuk killuqsagtuuaq tuunṅaṅaṅtauruq atakkii Tuunṅaṅ killuliqiniqsuq aullaṅniḥhaniṅaglaan. Pakma Iṅniṅa Agaayyutim aggiṅniqsuq piyaqquṅiaḥlugu iluqaan Tuunṅaum savaaṅikkaṅa. ⁹ Kisupayaaq Agaayyutim qitunṅaṅiliutikkaṅa killuqsagtanjichuq atakkii Agaayyutim qaitchisimaaḥlugu iṅuuhigmiṅik. Iṅuk taamna killuqsagtuagumiṅaitchuq atakkii Agaayyutitṅaqtauruq. ¹⁰ Tavrakii ilisimagiksi atlakaaṅiiksilaṅak qitunṅaiṅ Agaayyutim suli qitunṅaiṅ Tuunṅaum taavrumuuna, iṅupayaaq killuqsagtuuaq suli piqpaksriṅitichuaq ukpiqtuaqatiumiṅik Agaayyutitṅaqtanjichuq.

Piqpakkutitichi Avatmun

¹¹ Uqalḥi Agaayyutim inniqsuat aullaṅniḥhaniṅaglaan tusaamakkapsiḥu uqautigaatigut piqpakkutitqupluta avatmun. ¹² Ilisimagikput Cain piqpaksriṅitluni Abel-mik nukatchiaṅmiṅik, taatnaḥlugu iṅuaqtaṅigaa atakkii tuunṅaṅaṅtaupluni ilaa. Suvaata tuqutpaun? Ilaan savaaṅikkaṅi piṅiitlutiṅ. Aglaan Abel nalaunṅaniqsuq taatnamik ilaan savaaṅikkaṅi nakuuplutiṅ. Ituksrauyumiṅaitchugut Cain-tun. ¹³ Ukpiqtuaqatmaan, quviṅusukkasi iṅuich akitṅaqtuiruat Agaayyutmik uumigikpasi. ¹⁴ Piqpagikaptigik ukpiqtuaqatiuvut ilisimagikput annautrautilaaqput. Akilliliqsuikapta Agaayyutmik atriqaqtugut tuqunaruatun aglaan annautraupluta pakma iṅuutlasirugut Agaayyutikun. Iṅupayaaq piqpaksriṅitichuaq ukpiqtuaqatiumiṅik tuqunaruqsuli piqataunṅitluni Agaayyutmi. ¹⁵ Kisupayaaq uumiksriṅuaq ukpiqtuaqatiumiṅik tuunṅaṅaṅtauruq, ilaa iṅuaqtuqtaupluni uummatmiṅi. Ilisimapiṅiksi iṅuaqtuqti piqagumiṅaiṅniḥlugu iṅuuhigmiṅik Agaayyutitṅaqtauruamik. ¹⁶ Christ tuqutikamisigut taavrumuunnaḥlugu kanjisiḥkaṅaatigut piqpaksriḥum suutilaanjanik. Taatnaqhuta

tuqqutisugaaqtaksragipmivut ukpiqtuaqatiuvut. ¹⁷ Uvvaasiiñ iñuk umialgutiqagumi inuqsriuñitluni suni aasrii ilitchuğiplugu aniqatiuni inuqsriuqtuaq suli ikayunĭtkumiun inuqsriuqtuaq, ilumun piqpaksriñitchuq Agaayyun piqpaksripmatun. ¹⁸ Ilauraamaan, piqpaksriñata uqalhiñakun aglaan piqpaksrisa savaagikkaptigunlu ilumutuuruakunlu.

Taluqsrautairrun Sivugaani Agaayyutim

¹⁹ Piqpaksrigupta taatna ilisimagisigikput pigitilaqput ilumun Agaayyutmun. Taatnaqhuta tutqiksut uummativut Agaayyutmi iqsisaillaakun. ²⁰ Qakugupayaaq uummatipta ihuilliuqtitkaqsikpatigut tunjaruksraurugut Agaayyutmun atakkii Agaayyun kamanatluktuq uummatiptikniñ, aasiiñ ilaan ilisimagaa supayaaq. ²¹ Ilauraamaan, pasikkutmik piitkupta uummatiptikni tavra taluqsrautairrutiqagtugut sivugaani Agaayyutim, ²² aasiiñ qanumipayaaq iniqsruğupta supayaanik akuqtuigisirugut ilaaniñ apiqsruagikkaptiknik atakkii tupigiplugich tillisai suli atuqługu quyagikkaña. ²³ Aasiiñ taamna Agaayyutim tillisigigaa, tunjaluta Igñigmiñun Jesus Christ-mun suli piqpakkutiluta avatmun, kamagilugu Christ-ñum tillisaa uvaptiknun. ²⁴ Iluqagmin tupiksriuat Agaayyutim tillisaiñik atausiñnuqatigimaagaat Agaayyun, aasiiñ Agaayyun piqataupluni ilinĭitni. Nalupqiginitchikput Agaayyutim nayuutiłha uvaptikni atakkii qaitługu irrusiñi uvaptiknun.

4

Irrusia Agaayyutim suli Tanjigilaq Irrusiq

¹ Ilauraamaan, iñugiaktuat tanjigilqiruat ilisautrit siamittut napmupayaaq. Taatnamik tunjaviginagu iñupayaaq uqaqtuaq Agaayyutim irrusiagun nipligñipluni, aglaan uuktuagługu Agaayyutitñaqtaugaluaqmagaan. ² Uumuuna nalupqiginitchiksi Agaayyutim irrusia, iñupayaaq nalupqinaiqhuni uqaqatuaq Jesus Christ timiqaqtilaanjanik piqatuaq Agaayyutitñaqtauruamik irrutchimik. ³ Kisupayaaq uqaqangitchuaq nalupqinaiqhuni Christ-mik taatna piqangitchuq Agaayyutitñaqtauruamik irrutchimik. Taamna irrusigigaa akililqisuqtauruam Christ-mun. Tusaanigiksi taavruma agqiqağumalha naagaunniñ ilaa imma nayuutianiktuq iñuñni nanipayaaq.

⁴ Ilauraamaan, pigigaasi Agaayyutim aasiiñ akiilianikkisi tamatkua tanjigilqirit, atakkii Agaayyun ittuaq ilipsitni kamanatluktuanuruq tanjigilqiriniñ. ⁵ Tanjigilqirit tuunqagnaqtaturut. Taatnakii uqagigaat sutigun akitñaqtuiruat Agaayyutmik. Iñuittuuq tuunqagnaqtaupmiruat naalağnipmirağigaich. ⁶ Aglaan uvagut Agaayyutim pigigaatigut. Tamatkua piqatauruat Agaayyutmi naalağnigaatigut. Uqautigikkaqput suunĭllapiagałuaqtuq iñuñni qitunqaginisañiñi Agaayyutim. Taavrumuuna ilitchuğiniagivut iñuich malikpatrun ilumutuuliq naagaqaa malikpatrun killiqiq.

Agaayyun Piqpaksriłhuruq

⁷ Ilauraamaan, piqpakkutisa avatmun atakkii Agaayyutim ilisautipluta piqpaksriłigmik aasiiñ kisupayaaq taatnatun piqpakkutiqaqtuaq qitunqagigaa Agaayyutim ilisimaanikhuniłu ilaanik. ⁸ Iñuk piqpaksriñitchuaq ilitchuqsrisimaitchuq Agaayyutmik atakkii Agaayyun piqpaksriłhuruq. ⁹ Agaayyutim urriqsuğniğaa qanutunaglaan piqpaksrisilaani uvaptiknik tuyuğikamiun nunamun Igñitualuni atrinĭlaaq iñuutqupluta ilaagun. ¹⁰ Qanuutaupiaqtilaanja piqpaksriłhum uvva, taimani uvagut piqpaginĭkaluağikput Agaayyun, aglaan Ilaan urriqsuğniğaa piqpaksriłhi uvaptiknik tuyuğikamiun Igñitualuni piiquplugich killuqsautivut tuquğimigun qinuiqsitługu Agaayyun. ¹¹ Ilauraamaan, Agaayyutim piqpagivaitłuta, uvaguttuuq piqpakkutiruksrauniqsugut avatmun taatniilĭługu. ¹² Iñuum sumiunniñiñ Agaayyun qinĭnganitchaa. Piqpakkutigupta avatmun Agaayyun iñuuruq uvaptikni aasiiñ ilisautipluta piqpaksritqupluta atlanik ilaa piqpaksripmatun iñuñnik.

¹³ Nalupqiginitchikput atausinñuqatigitilaaña Agaayyun suli ilaa iñuutilaanjanik uvaptikni, atakkii ilaan irrusiñi inillaklugu uvaptiknun. ¹⁴ Uvvasuliuna Aapauruaq tuyuqagñiqsuq Igñituamiñik anniqsuqtiksrauplugu iñupayaanun, aasiiñ qinñigikput ilisimarauplatalu.

¹⁵ Kisupayaaq uqautigumiñ nalupqinaiglugu Jesus Igñiginiñilugu Agaayyutmun, tavra Agaayyun iñuuruq ilaani aasiiñ ilaa atausinñuumapluni Agaayyutmi. ¹⁶ Uvagut ilitchugigikput ukpiqiplugulu piqpaktaña Agaayyutim uvaptiknun.

Agaayyun piqpaktauruq. Taamna piqpaksriruaq atausinñuqsimaruq Agaayyutmi suli Agaayyun ilaani. ¹⁷ Taatnatun iñuuniaqapta piqpaksrirugut Agaayyun piqpaksripmatun, aasiiñ attaqsrautiqagumiñaitchugut uvluani atanniñhum, atakkii iñuuliqput atrigigaa iñuuniañhan Christ-ñum mattumani nunami. ¹⁸ Iñuk piqpaksriruaq attaqsragumiñaitchuq. Piqpaksrigupta Agaayyun piqpaksripmatun ilaa talugiyumiñaitchikput. Iñuk iqsiruaq ilaanik piqpaksriñgitchuqsuli Agaayyun piqpaksripmatun, atakkii iq-sisiquaqtuqsuli Agaayyutmun anasiññuqsagisiñipluni.

¹⁹ Piqpagigikput, atakkii Agaayyutim piqpagiqqaagaatigut. ²⁰ Iñuk nipligumi piqpaksriñiluni Agaayyutmik aasiiñ uumiksriñiluni ukpiqtuaqatmiñik ilaa sagluruq. Itniittuq: iñuk piqpaksriñitñami ukpiqtuaqatiumiñik qinñitlakkağmiñik piqpaksritlasiyumiñaitchuq Agaayyutmik qinñitlaisağmiñik. ²¹ Tillisiusiaqput Christ-miñ [aasiiñ taatnatun ilaan iñuuniaqugaatigut], iñuk piqpaksrikami Agaayyutmik piqpaksriruksraupmiuqtuuq ukpiqtuaqatiumiñik.

5

Akimaruanjurut

¹ Iñupayaaq ukpiqsriruaq Jesus Christ-ñutilaanjanik Agaayyutim qitungağigaa. Taatnaqhuta piqpaksrigupta Aapaptiknik piqpaksriruguttuuq ukpiqtuaqatiuptiknik. ² Piqpaksrikapta Agaayyutmik tupiksrikaptalu tillisaiñik ilisimanaqtuq piqpaksriñiqput Agaayyutim qitungaiñik. ³ Piqpaksrikapta Agaayyutmik uvagut tupiksriñugut tillisaiñik, aasiiñ tupiksriñiqput tillisaiñik sakiqnañitchuq, ⁴ atakkii qitungapayaanña Agaayyutim akimatlasiruaq nunam iñuñisa ilitqusianiñ. Aasiiñ akimatlasirugut ukpiqsrituiñakiptigun [Jesus-mik]. ⁵ Kiñaasiiñ akimatlasiva tuungaañtauruniñ suli pigiitchuam kaviuğikkapayaananiñ? Iñuk taamna kisimi ukpiqsriruaq añutim Jesus-ñum Igñigutilaanjanik Agaayyutmun.

Ilisimaraurat Jesus Christ-kun

⁶⁻⁸ Aasiiñ nalupqiginitchikput ilaa Agaayyutmun Igñigitilaaña atakkii piqaqtut piñasunik ilisimarauruanik. Jesus paptaakkaupman imiğmik suli maqipkağaluaqtitnagu augikkani tuqukami, Agaayyun nipliğñiqsuq qilañmiñ Jesus Igñiginiñilugu. Taatnatun Agaayyutim irrusiaptuuq ilumutuuruuq ilisimaraupmiuq taavruma ilumun Igñigitilaajanik. Ilaa ilisimarauruq imikunlu aukunlu suli Agaayyutim irrusiagun, aasiiñ taapkua piñasut atirut ilisimarauliğmikni. ⁹ Iñuich ilisimaraupmata akuqtuğagigivut, naagaqaa Agaayyutim ilisimaraunulha ukpiqnatluktuuq atakkii piñasuurautigun nipliqsuq ilumutuuplugu Jesus Igñigitilaajanik. ¹⁰ Kisupayaaq ukpiqsriruaq Agaayyutim uqañhanik Igñiğmigun ilisimagaa uummatmiñi taavruma ilumutuutilaaña. Kisupayaam ukpiqsriñitchuam taavrumiña ilumutuuliğmik uqagipiagaaga Agaayyun saglutuniplugu, atakkii tunñanitluni Agaayyutim ilisimaraulhanun Igñiğmigun. ¹¹ Agaayyutim ilisimapkağaatigut taavrumiña itnaqhuni: Agaayyutim qaisaña uvaptiknun iñuuliq Agaayyutitñaqtauruq, aasiiñ taatnasiq iñuuliq Igñiñaniittuq. ¹² Kisupayaaq iñuuqatiqaqtuuq Igñiñjanik Agaayyutim iñuuliqaqtuq ilaani Agaayyutitñaqtauruam. Kisupayaaq iñuuqatiqañitchuuaq Igñiğuruamik iñuuyumiñaitchuğguuq.

Iñuuliq Isuitchuuaq

¹³ Tuyuqtuᅇa taapkuniᅇa ilipsitᅇun ukpiqtuanun Iᅇᅇiᅇagun Agaayyutim nalupqinaitquplusi piᅇaaniktilaapsitᅇiᅇ iᅇuukᅇimik Agaayyutitᅇaqtauruamik. ¹⁴ Una pisigiplugu ukpiᅇillapiaᅇikput Agaayyun inᅇqsruqapta supayaamik pisuᅇhagun tusaaraᅇiᅇha uvaptiknik. ¹⁵ Iᅇitᅇuᅇiᅇipluguasiiᅇ tusaaraᅇiᅇha inᅇqsrupayaaqapta tavra iᅇisimapiaᅇikput qaisaqaaniᅇha uvaptiknun inᅇqsruaᅇikkaptiknik ilaaniᅇ. ¹⁶ Kisupayaam qᅇiᅇiᅇumiun ukpiqtuaqatni killuqsagᅇlugu taamna tuᅇuᅇiᅇmuuᅇitkalanᅇaan, ki inᅇqsruutiliun Agaayyutmun. Taatnaᅇuni ukpiqtuaqataa iᅇuugisiruᅇ, atakkii killuqsautai tuᅇuᅇiᅇmuuᅇitᅇutiᅇ. Aglaan killuqsaiᅇ itmiuᅇtuuᅇ tuᅇuᅇiᅇmun ittuaᅇ, aasiiᅇ uᅇautigipsi inᅇqsruutigitᅇuᅇitᅇlugu taamna Agaayyutmun. ¹⁷ Iᅇuᅇani killuliᅇiᅇiᅇ killuqsautauruᅇ, aglaan killuqsautipayaat tuᅇuᅇiᅇmun inᅇitmiut.

¹⁸ Iᅇisimagikput kiᅇnapayaaq qᅇitunᅇaᅇiᅇliutikkaᅇa Agaayyutim killuqsaaᅇsitᅇaisilaᅇa atakkii Iᅇᅇiᅇan Agaayyutim tugluaᅇsimaragaᅇaa, aasiiᅇ Tuunᅇaum atniᅇumiᅇaitᅇhaa kinniyumiᅇaitᅇluguᅇu. ¹⁹ Iᅇisimagikput qᅇitunᅇaᅇitilaaᅇput Agaayyutmun, aasiiᅇ iᅇisimagikputtuuᅇ atlat iᅇuich mattumani nunami pigitilaanᅇat Tuunᅇaᅇmun suli ilaan kinniᅇluguᅇich ilinᅇich. ²⁰ Iᅇisimagikputtuuᅇ Iᅇᅇiᅇiᅇikkaᅇan Agaayyutim agᅇianiᅇha, aasiiᅇ ilaan kaᅇiqsipkaᅇaatigut ilaanik iᅇumutuuruamik. Atausiᅇᅇuᅇsimarugut ilaanun iᅇumutuuruamun, Iᅇᅇiᅇanunlu Jesus Christ-mun. Ilaa Agaayyutaullapiaᅇtuᅇ suli iᅇuukᅇhuruᅇ isuitᅇhuaᅇ. ²¹ Iᅇauraamaan, agaayyutiᅇaᅇasi agaayyutiᅇᅇuanik.

Tugliat Tuyuutaiñ John-ŋum

¹ Uvaña John ukpiqtuanuruaq qaukŋich, tuyuqtuña aŋnamun Agaayyutim piksraq-taagikkaŋanun suli qitunŋaŋiñun piqpagikkamnun ilumun. Uvañañhiñauñitchuña piqpak-sriruaña, aglaantuuq iluqatiñ tamatkua ilisimaruat ilumutuuruamik piqpagipmigaasi. ² Piquitigiplugu ilumutuuruuq uvaptikni ittuq suli itkisipluni qanapak taimuña. ³ Uvatuq Agaayyutim Aapauruam suli Jesus Christ Aapam Igñiñan ihuaqqutillañniagilisik suli ilunñugilusik tutqiksilitiglu ilumutuuruakun suli piqpaksriñikun.

Ilumutuuliġlu Piqpakkunlu

⁴ Uvaña quviatchallapiaqtuña atakkii ilitchuġigiga ilaŋich qitunŋavich iñuuniañhat ilumutuuruakun, maligutlugu Agaayyutim Aapauruam tillisaa uvaptiknun. ⁵ Aasiñ, aŋnaaq, aglañitchuña nutaamik tillitmik ilipnun aglaan taavrumiña pigikkaptiknik aullañniñhaniñaglaan. Injigikpiñ uumiña, uvagut piqpakutiruksraurugut avatmun. ⁶ Taamna piqpaksriñiq uqautigikkaġa itnautauruq: Iñuuniaqtuksraurusi tupiksriñikun Agaayyutim tillisaiñik tusaakkapsitñik aullañniñhaniñaglaan. Atakkii ilaan tiligaatigut iñuuniaqupluta piqpaktakun.

⁷ Iñugiaktuat kinnirit tikitchut iñupayaanun uqaqatuaq nalupqinaiqhutiñ Jesus Christ-mik timiqaniñniplugu. Taatnatchich iñuich kinniraurut suli akililiqsuqtaurut Christ-mi. ⁸ Qaunagisitchi ilinñiñ. Tavra tammañitchumaiksi savaagikkaqsi aasiñ Agaayyutim akiligiŋisigaasi inuñaiġlugu. ⁹ Kisupayaaq simmiuruq ilisauttutaiñik Christ-ŋum piqataunitchuq Agaayyutmi. Taamnaasiiñ tupiksriuruq ilisauttutaiñik Christ-ŋum piqatauruq Aapauruamiñu suli Igñiguruami. ¹⁰ Kiñaliqaa utlautikpan ilipsitñun quliaqtu-aqanilluni Christ-ŋum ilisauttutaiñik tukkuliqñagu tupiqnun naagaqaa ilaliñagu. ¹¹ Atakkii kisupayaam paġlagumiñ kinniri piqasiqñiaġaa pigiitchuakun savaañagun.

Aqulliich Iñammiuġutit

¹² Uqaksraukkaġaluaqtuña aglaan uqautigisuñitkitka ukunuuna tuyuutitigun, aglaan taamuñaguktuña ilipnun uqaqatigilutinaasii. Quviasuutigillapiaġayaġikpuk. ¹³ Qitunŋaŋisa aŋnam aniqatvich Agaayyutim piksraqtaagikkaŋiñ tuyuġaatin nayaañnaġmik.

Pin̄ayyak Tuyuutai John-ŋum

¹ Uvaŋa John ukpiqtuan̄uruat qauk̄iŋich, tuyuqtuŋa uumuŋa Gaius-mun piqp̄agipiakkamnun. ² Īlauraamaaŋ, agaayyutigikpiñ supayaaq ihuaquplugu ilipni atniñnaqun̄iḷutinlu. Īlisimagiga ihuaqtilaan irrutchipkun. ³ Quviasuqp̄auraqtuŋa īlaŋich aniaqatiut tikitchuat uqautipmat̄ŋa ilipnik iluqnaullapiaḡniḷutin Agaayyutmun suli iñuuniaḡniḷutin īlumutuuruakun. ⁴ Quviatchaktillapiagaat̄ŋa sumipayaaq tusaakapkich qitun̄gatka iñuuniaḡniḷugich īlumutuuruakun.

Gaius Nan̄ḡausiaq̄qtuq

⁵ Īlannamaaŋ, tuniqsimmatrirutin savautrikavich aniqatiunik, suvaluk iglauruanik. ⁶ Uqautigillautagaat ukpiqtuan̄uruat ihuaq̄q̄triñhiñ. P̄iḷautaḡniaqtutin qaisaksraqaḡuvich inuḡikkaŋatnik iglauniŋatni. Quyal̄iñiağiksi Agaayyun taatnağupsi. ⁷ Atakkii piqutigiplugu Christ aullaqtut akuqtuisuŋaqatiŋ ikayuutmik Jew-ŋun̄itchuaniñ. ⁸ Uvagut ukpiqtuaguut ikayuqtaksraḡigivut taapkua iglauplutiŋ agaayuliqsit, savaqatauyumaugutli siamitchiḷhatni Agaayyutim īlumutuuruunik uq̄aḷhiñik.

Diotrephes-lu Demetrius-lu

⁹ Aglakkaluaqtuŋa ukpiqtuan̄uruapayaanan, aglaan Diotrephes qauk̄iutlaturuam suliqtiginiŋitkaaŋa. ¹⁰ Taatnamik aḡiḡuma sagviḡiñiağitka savaaŋi uq̄aqhuni sagluqsruutigipluta. Taruŋa nutqallaŋitmiuq. Pağlayumiñaitmigai aniaqatiut suli pitchaiḷiraq̄lugitunniñ tukkiisuktuat ilin̄it̄nik anitqataq̄lugillu akun̄gatniñ ukpiqtuan̄uruat.

¹¹ Īlannamaaŋ, tuvraqnagu pigiitchuaq aglaan nakuuruuq. Kisupayaaq atuiruaq nakuuruamik agaayyutiŋaqtauruq naagasuli taamna atuiruaq pigiitchuamik iḷitchuqsriñŋaŋitchuq Agaayyutmik. ¹² Aglaali Demetrius iñupayaat uqautigillautagaat suli iñuuniak̄han iḷitchuğipkağaatigut īlisimatilaan̄anik īlumutuuruamik. Uvaguttuq uqautigillautaḡikput ilaa. Īlisimagiñ uq̄aḡikkapta īlumutuutilaan̄anik.

Aqulliich Īlammiuğ̄utit

¹³ Uqaksrauk̄kağaluaqtuŋa aglaan uqautigisun̄itkitka ukunuuna tuyuutitigun. ¹⁴ Tautukkasuaḡukkikpiñ aasiñ uq̄aḡunuk atautchimi kiiñaḡruiñaağutilunuk. ¹⁵ Tutq̄iutiq̄agiñ. Īlauraat tuyuqtut nayaan̄nağmik. Nayaan̄nağugivut īlauraavut iluq̄aisa.

Jude-ḡum Tuyuutai

¹ Uvaḡa Jude, savaktaa Jesus Christ-ḡum suli aniqatigiplugu James-ḡum. Tuyuḡigitka ukua iḡunḡun tuḡḡukkaḡiḡun piḡḡagikkaḡiḡun Agaayyutim Aapauruam, ḡaunagikkaḡiḡunlu Jesus Christ-ḡum. ² Uvvatuḡ Agaayyutim iḡunḡuktaḡaḡtillisi ḡiḡuiḡiḡnaḡaḡtillusriḡu suli piḡḡakḡutiḡaḡtillusri ataramik.

Atanniḡsuiḡiksraq Iḡisautriḡḡuatigun

³ Piḡḡagikkamaanḡ, pisuḡtilaaptun aglaguḡtuḡa ilipsitḡun uḡautigisukkaluaḡḡuḡu anniḡsuḡiaḡ iluḡata piḡikkaḡput, aglaan piyumaatchakḡtuḡa pitchuksaaḡuḡḡusri itna, aḡuyautisiuḡ ukpiḡsriḡiḡ ipḡisimaaḡulugu Agaayyutim ḡaisaḡa atausriaḡḡuḡu iḡunḡmiḡun. ⁴ Atakkii iḡaḡich agaayyutaitchuat iḡuich nalunautchipḡutiḡ iḡḡatiniḡsut uvaptikḡun. Atuḡaḡaat killukun iḡuaḡqutrisaa Agaayyutiḡta ḡaayugḡnaḡtuanun pisugruaḡutaitḡun timimiḡ suli iḡiḡisa ayaktuaḡmiḡḡuḡulu Jesus Christ Ataniḡput Aḡaayuaḡḡputlu. Agaayyutim taatnatchich iḡuich atanniḡsuḡniḡai patchisauniḡḡuḡich iḡiḡaan.

⁵ Itḡaḡtitchukkipsi sunik iḡisimaanikkaluakkapsitḡik. Itḡaḡsiuḡ una, Atanḡuruam annautigaluḡḡuḡich Israel-aagḡmiut Egypt-miḡ, aglaan aquagun piyaḡḡuḡniḡai tamatkua ukpiḡḡutaitchuat. ⁶ Suli israḡulḡich sanḡiḡaḡaluaḡḡutiḡ savaaḡaḡaluaḡḡutiḡlu ḡiḡaḡmi uniḡiḡaḡat irvigigaluakkaḡtiḡ. Agaayyutim tigutaḡniḡai taaḡtuallapiaḡtuami pituḡḡuḡich isruitḡhuanik kalimḡiḡḡik taivrumuḡaaglaan kamaḡaḡtuamun uvlumun ilaan atanniḡsuiviksrautmiḡun. ⁷ Sulipsuuḡ Sodom-lu Gomorrah-lu nunaḡḡḡiḡlu avataatniittuat: Iḡuḡikkaḡich aatchuutigiḡrut iḡmikḡik sayuḡaḡiḡmun, aḡutigaluatunniḡ aḡutinun. Savaaḡich kilgutaḡurūt tuvraḡunḡiḡḡuḡich, aasriḡiḡ nagliksaaḡisirut tatapsausriaḡmikḡik isruksraitchuami ikniḡmi.

⁸ Taatnatullapiaḡ tamatkua siḡiḡaktuuraḡtit ḡaayugḡnaḡsigaat timiriḡ piḡiitchuakun, suksraḡiḡiḡḡuḡu Agaayyutim aḡalatchisaa, uḡamaḡḡuutigiḡḡuḡiḡlu tamatkua kamaḡaḡtuat pakmani. ⁹ Qauḡkiatunniḡiḡ israḡulḡich Michael taatna uḡanḡitchuḡ. Qanaaḡatigikamiuḡ tuunḡaḡ uḡavaaḡutiḡiḡḡuḡu nalliḡmikḡun timaa Moses-ḡum piḡiniaḡtilaana, akitḡnaḡtunḡiḡiḡiḡaa uḡamaḡḡuutilugu aglaan uḡautiḡhiḡaḡaa, “Atanḡumtuḡ iḡiḡtiḡiḡisin.” ¹⁰ Aglaali tamatkua iḡuich uḡamaḡḡuutiḡaḡuurut supayaanik kaḡiḡsimmaaḡiḡiḡsaḡmikḡik. Niḡrutitun aullasriḡaḡhiḡaḡḡutiḡ iḡiḡich kaḡiḡsiḡhiḡaḡaat malikḡuḡulu pisugruaḡutriḡ, aasriḡiḡ taatnaḡamiḡ piyaḡḡukkauniaḡtut. ¹¹ Iḡsiḡamiurūt tamatkua! Iḡuuniḡsriḡaḡtut Cain-tun, akiḡiḡnaḡḡiaḡhiḡaḡḡutiḡ killuliḡiḡhiḡaḡuḡḡutiḡ piḡiḡiḡḡuḡu manik Balaam-tun, aasriḡiḡ Korah-tun piyaḡḡuḡniḡaḡtut piḡiḡiḡḡuḡu uḡavaaḡutriḡiḡtiḡ. ¹² Taatnatchich iḡuich puḡyḡiḡḡuḡaḡtitun ittut niḡiḡatigiḡkapsi, aasriḡiḡ niḡiḡataukamiḡ ilipsitḡiḡ ḡaunagiraḡtut iḡmikḡuḡhiḡaḡ taluḡsrisaiḡaakun. Taapḡua atrigigaich nuviyat imḡiḡlaat aḡalataḡi anuḡim. Ittut napaaḡtutitun asrirritlaiḡsuatitun, amusrimaḡḡutiḡ kaḡituḡmmaḡmiḡ tuḡullupiaḡḡutiḡ. ¹³ Qaiḡḡaisun taḡium itmiut aḡniḡḡukman, aasriḡiḡ kaḡḡunaḡtuat savaaḡich itḡutiḡ ḡapukḡuatun ḡaim. Uvlugiatun pamiuliktun ittut [taimmausruuruatun]. Taatnatchich iḡuich iniksraḡaḡniḡaḡtut taḡniḡsraḡiaḡani taaḡtuam ḡaḡavak taimuḡa.

¹⁴ Enoch-ḡumtuuḡ, tallimat malḡuata kiḡuvianiḡ Adam-ḡum, sivuniḡsriḡutigiḡmiḡai tamatkua iḡuich, uḡaḡḡuni, “Ataḡi. Ataniḡ agḡiḡniḡaḡtuḡ piḡatigilugich kisitchuḡnaitḡutiḡ ipḡitḡuat israḡuligikkani. ¹⁵ Atanniḡsuḡniḡai iḡupayaurat. Anasriḡiḡuḡsaḡniḡai killuliḡiraupayaat agaayyutaiḡḡutiḡ savaapayaḡisigun, suli agaayyutaiḡḡutiḡ iḡuuniḡhatigun, suli uḡamaḡḡuutipayaatigun uḡaḡikkaniḡisigun akitḡaḡḡuḡu Agaayyun.” ¹⁶ Tamatkua iḡuich uḡapiḡuutiraḡtut uḡaḡtuyaaḡḡutiḡ,

iñuuniaqhutin inmin pisukigruagmiktigun, uqavikhutin suli nangaqlugich atlat iñuich piññañniaqiaqhutin pisukkagmiknik.

Kilgutit Algäqsruutitlu

¹⁷ Aglaan ilipsi piqpagikkamaan, itqagiraksragigisi sivuniksriqutigikkanich uqqiraqtinñ Atannapta Jesus Christ-ñum. ¹⁸ Ilinisa uqautigaasri aqulligñi uvluni iñuqagisiñiplugu mitautiksriuanik iñuuniaqutin inmin pisukigruagmiktigun pigiitchuakun. ¹⁹ Tamarra tamatkua iñuich agvisauruat atingirrutinun, aňalatitlutin nunakñaqta pisukigruañinun, suli piqangitlutin Ipqitchuamik Irrutchimik. ²⁰ Aglaan ilipsi piqpagikkamaan, nappaisitchi ilipsitñik tunñavigilugu ipqiññiqsrauruaq ukpigun, agaayulusri Ipqitchuakun Irrutchikun. ²¹ Irviqaqtuiñaqusri piqpaktaani Agaayyutim, niqigutuiñaqlugu Atannaptiknun Jesus Christ-mun tikiutitqulusri ilunñuktañagun isruitchuamun iñuulikmun. ²² Ilunñuksrisitchi tamatkuniña nalupqisruktuanik ukpiqsriñigmiktigun. ²³ Annautrisitchi ilañitñik nuqitchipmatun ikniqmiñ. Ilunñuksrisitchi atlanik anayasruutigilugu, uumigilugich atnuqañich puyyiluktakkanj killuqsautim.

Agaayuliq

²⁴ Uvva, nangaglakput ilaa qaunaksritlaruaq ilipsitñik paasraaliksrapstñiñ ukpiqsri ilipsitñi suli tikiutitlaplusri patchisaungiqusri quvianakun sivuqaanun kamanautaan. ²⁵ Kisimi Agaayyutauruq, aasiñ ilaan anniqsugaatigut Jesus Christ-kun Atannaptigun. Kamanautipayaaq, kamañniqsraq sañji suli aňalatchisipayaaq pigigai taimakñaqaña pakmanunaglaan suli qañavak taimuña. Amen.

Sagvikkauruaq John-mun

¹ Ukunani makpiġaani aglausimarut sut Jesus Christ sagvikkañi. Agaayyutim qaiññigai ilaanun qiñiqtitquplugich savaktimiñun sut akuniisrunaqatiñ atuumas-raqumaruat. Christ-ñum ilitchuġipkaġai savaktimiñun John-mun tuyuġiplugu israquligikkani ilaanun. ² John-ñum nalupqinaiġlugu quliaqtuaġiniġaa Agaayyutim uqałhalu Jesus Christ-ñum sagvikkañalu. Uqautiginigai sut iluqaisa qiñikkani. ³ Quvianamiuruq iñuk agliqiruaq ukuniña sivuniksriqutmik suli quyanaqniacpat taapkua tusraaruat uqałġnik ukuniña suli tupigiplugillu sut aglausimaruat taapkunani makpiġaani, atakkii tamatkua atuumaviksrañat qallillaqiaġataqtuq.

Paġlatit Tallimat Malġuñun Agaayyuviniñun

⁴ Uvaña John aglañniaqtuña ukpiqtuanuruanun ittuanun tallimat malġuñni agaayyuviniñi nunami Asia-mi. Iħuaqqutriħiqagitchisuq qiñuiññamiglu Agaayyutmiñ, pakma ittumiñ, taimakñaqaña ittumiñ suli agġiqsaġumarumiñ, taapkunakñalu tallimat malġuñniñ irrusrianiñ sivuġaaniittuaniñ aquppiutaqpañan Agaayyutim, ⁵ suli Jesus Christ-miñ tuniqsimapluni ilisimaraurumiñ, aniruamiñ tuqunaruaniñ sivulliqpianuapluni suli sivulliuqtininiñ umialguruat nunami. Jesus Christ-ñum piqpagigaatigut patchisaiqsitluta killuutiptikniñ ilaan auñmigun. ⁶ Ilaan umialiguqtitkaatigut agaayuliqsuqtitlugillu savautitquplugu Agaayyutini aapagikkaniħu. Kamanaun añałatchisiħu pigigaa Jesus Christ-ñum taimuña isruitchuamun. Amen.

⁷ Uvva, agġiġñiaqtuq nuviyatigun.

Iriqatuaqpayaam qiñiġisigaa, ilinjalu kapiriruat ilaanik.

Iluqatinlu atlakaagiich iñuich nunami uigualalutin qiaġisirut ilaa pisigilugu.

Aa, taatna itkisipiaqtuq.

⁸ “Uvaña Alpha-ñuruña suli Omega-ñupluñalu, aullaġniisaaq suli isrukkitħaaq.” Taatna nipliqsuq Atanġuruuq, pakma ittuaq suli taimakñaqaña ittuaq agġiqsaġumaruaġlu, Sañjipayaqaqtuaq Agaayyun.

John-ñum Qiñiqquuraħa Christ-mik

⁹ Uvaña John-ñuruña aniqatigikkaqsi atausriñuqataupluña piqatigigipsi nagliksaagutinik pisigiplugu Christ, piqatigipkaqtuaq ilipsitñun añaayuqautmiñi suli piqatigipkaqhuni ilipsitñun iġlutuiħiġmi. Qikiqtamun atiqatuaqmun Patmos-mik ilikkauruña quliaqtuaqalipkun uqałhaniglu Agaayyutim ilumutuulħaniglu Jesus Christ-ñum.

¹⁰ Iħamni Irrutchimi uvluani Atanġuruam tusraaruña nipimik nipituruamik tunumniñ, itna liilaa qalġuqtautiqpaktun, ¹¹ nipliqhuni, “Aglakkumagitin tautukkatun makpiġaanun aasrii tuyuġilugich ukpiqtuanuruanun ittuanun tallimat malġuñni agaayyuviniñi Asia-mi: Ephesus-mun, Smyrna-munlu, Pergamos-munlu, Thyatira-munlu, Sardis-munlu, Philadelphia-munlu, Laodicea-munlu.”

¹² Tarani qiviaqtuña qiñiġuklugu uqaqtuaq uvamnun. Qiviaqama qiñiġitka tallimat malġuk kaviqsaat maniich kialuuraqagviich. ¹³ Aasrii qitqatni tallimat malġuk kialuuraqagviich qiñiġiga atausriq atrilik iñuktun, atnuġaaqahuni akuqturuamik isiganmiñunaglaan, suli tapsiqahuni kaviqsaq maniniñ satqamigun. ¹⁴ Ilaan niaqua nuyanħu qatigniqtun ipnaim mitquatun qatiqhutinlu aputitun. Irraksuli inniqsuk ikualaruatun ikniqtun. ¹⁵ Isiganiksuli qivliqtaġniqsuk patukpatun ipqiqaqtatun uunaksautiqpakun. Nipaasuli tusraġnaġniqsuq quġluqtaqpatun. ¹⁶ Ilaan taliqpinmiñi tigummiñiqsuq tallimat malġuñnik uvlugianik. Savikpaksuli ipiktuaq avatmulik anniġaaqtuq qanġaniñ. Suli ilaan kiiñaña qaummaġiniñiqsuq siqiññaagikmatun.

¹⁷ Tarra qiñiqapku ulguniqsuna isigaiñun tuqunaruatun ilipluna, aasriiñ iligai taliqpi-ich argani uvanun nipliutipluna, “Iqsiñak. Sivulliuruna aqulliuplunalu. ¹⁸ Uvana iñuuruanuruna. Tuqugaluquna iñuusragataqtuna taimuna isruit chuamun. Iñuktun anmaitiqaqtuatun anjalatchiqaqtuna tuquligmik suli tuqunaruagaqvinmik. ¹⁹ Pakma aglak-kich sut qiñikkatin suli pakma ittuat suli itchagumaruat aquagun taavruma. ²⁰ Taapkua kanqisilgunaitchuat qiñikkatin—tallimat malguk uvlugiat taliqpiani arganma suli tallimat malguk kaviqsaat maniich kialuuraqagviich—qanuutautilaanatuva, tallimat malguk uvlugiat israguligigaich tallimat malguk agaayyuviiich, suli tallimat malguk kialuuraqagviich tallimat malguk agaayyuvigipmigaich.

2

Agaayyutim Uqautai Ephesus-miunun

¹ “Isragulganun agaayyuvium Ephesus-mi aglagiñ itna: Tamatkua uqaligigai tigungmiruam tallimat malgunik uvlugianik taliqpinmiñi, pisruktuam akungatni tallimat malguk kaviqsaat maniich kialuuraqagviich.

² “Iñisimagitka savaasri, sakuugutisri lu iglutukkasri lu anuqsrukun. Iñisimagiptuug ilatchitlaisilaaqsi killuliqiruanik iñunmik suli isivgiuqtilaaqsi tamatkuniña uqaqtuanik uqqiraqtauniplutin piungitchaluanagmin suli ilipsi ilitchugiplugu saglututilaanat.

³ Iñisimagiga anuqsrutilaaqsi nagliksaqtilaaqsilu pisigipluna suli ilipsi nikalinitchusrisuli.

⁴ Aglaan uumiña akitñaummatiqagipsi, piqpagingigipsitña inilgaanisun. ⁵ Itqaqsaqsun piqpaksriñiqaaqsi uvamnik ukpiqsri ruaguqapsi. Isummitqigitchi aasriiñ savautitqigluna sivuanisun.

Isummitqiñgisuaqupsi agqiqiniagipsi piigluguasrii kialuuraqagviksi inaaniiñ. ⁶ Aglaan nakuuruuqaqaluaqtusri uumiña, uumiksrisusri savaanitiñik pigiitчуuanik Nicolait-aagruat uvaptuntuuq. ⁷ Iñuk siutiqaqtuaq tusraggatiksranik naalagnili Irrutchim uqautigikkañanik ukpiqtuanuruanun. Iñuich akimaruat nigipkañiaqitka napaaqtuaniiñ iñuunaqtuam nauruamiñ nautchiaqagviani

Agaayyutim.

Agaayyutim Uqautai Smyrna-gmiunun

⁸ “Isragulganunli agaayyuvium Smyrna-mi aglagiñ itna: Taapkua uqaligigai sivulliu-ruam aqulliuruamlu, tuqugaluqaqtuamlu anitqiksuumlu.

⁹ “Iñisimagitka ihuilliugutisri ilaippauqisilu (aglaan umialgurusri). Iñisimagitka sanutchisiniich tamatkua Jew-nuniruat iñuginitchaluaqtitlutini Agaayyutmun, aglaan ilumun savautriruanurut tuungagmik. ¹⁰ Sivuuqaginagu nagliksaagutigiyasrikkaqsi. Uvva, tuungaum isiqtaupkaqumaagaqsigai ilasri isivgiukkauviksranitiñun, aasrii ihuilliugisirusri qulini uvluni. Tuniqsimatitchi tuquksitñunaglaan, aasrii akiliññaigipsi iñuuligmik isruit chuamik niaququsriqmatun. ¹¹ Iñuk siutiqaqtuaq tusraggatiksranik naalagnili Irrutchim uqautigikkañanik ukpiqtuanuruanun. Iñuich akimaruat atnikkauyumiñaitchut tugliani tuquqhum.

Agaayyutim Uqautai Pergamos-miunun

¹² “Isragulganunli agaayyuvium Pergamos-mi aglagiñ itna: Taapkua uqaligigai piqaqtuam ipiktuamik avatmulinmik savikpanmik.

¹³ “Iñisimagiga iñuuniaqtilaaqsi tuungaum anjalatchiviani. Aglaan tuniqsimarusri uvamnun ukpiqqtutiqaqtuiñachusri, uvluiñiunniñ tuqqutaupman tuniqsimapluni ilisimariga Antipas akunnapsitni tuungaum iñuuviani. ¹⁴ Aglaan ikituuranik akitñaummatiqagipsi: ilipsi ilaqaqtusri tuvrairuanik ilisauttutiniqun Balaam ilisautriruam Balak-mik killuqsaqtitquplugich Israel-aagmiut. Killuqsaqtut nigikamin niqinik tunillautauruanik aanguanun suli sayunakamin. ¹⁵ Sulipsuuq ilipsi ilaqaqmirusri tuvrairuanik pigiitчуakun ilisauttutinisigun Nicolait-aagruat. ¹⁶ Isummitqigitchiasriiñ. Taatnangisuaqupsi agqiqiniagipsi anuyyiaqglugich taapkua iñuich savikpanmik

anniugaaqtuamik qanimniñ. ¹⁷ Iñuk siutiqaqtuaq tusraggatiksrañnik naalañnili Irrutchim uqautigikkañanik ukpiqtuanuruanun. Iñuk akimaruaq niqiksriññaigiga iriqsimaqtuamik Manna-mik suli qaitchilugu qatiqtaamik uyağanmik. Aasrii uyağanmi nutaaq atiq aglaqağisiruiq, kia-unniñ iñuum ilisimanğisañanik kisimiaglaan taavruma iñuum akuqtuiruam.

Agaayyutim Uqautai Thyatira-ğmiunun

¹⁸ “Israğulğanunli agaayyuvium Thyatira-mi aglagiñ itna: Taapkua uqağigai Iğñinan Agaayyutim, iriqaqtuam atriplugu ikualaruq ikniq, suli isiganj atriqaqhutin qivliqsaqtuatun patukpatun.

¹⁹ “Ilisimagitka savaasri, piqpaksriqsi, ukpiqqutrilu, savautriqsi, suli anuqsruiqsi. Ilisimagigaptuq una, savaagikkapsi pakma qaaniummatipiağaiç savaagikkasri ukpiqsriuağuuqaaqapsi. ²⁰ Aglaan uumiña akitñaummatiağipsi, ilipsi ilatchiqługu ağnaq Jezebel taiyuqtuaq inmiñik sivuniksriqirimik. Ilisautigai kinniqlugich savaktitka sayuñatquplugich suli niğitquplugich niqinik tunillaaturuanik aanguanun. ²¹ Piviqaqtikaluağiga isrummitqiliksrañanun sayuñathaniñ, aglaan isrummitqigunğiñiqsuq. ²² Uvva, inillaktinniagitka ilaalu tamatkualu sayuñaqatigikkañi nagliksaagutiqpaurağviksrañatnun inillakmatun siñigvinjñun nanjirutim. Taamna piñiağiga isrummitqinğisuaqpata killuliqiğmikniñ. ²³ Suli tuqunniagitka ililgañi. Tarra ukpiqtuanuruapayaat ilitchuğiniağaat uvañautilaaga ilisimaruaq iñuich ikpikkutaatnik isrummatinjitñiglu. Suli akiliğisigipsi atausriullaalusri maligullapiağlugu savaaqsi. ²⁴ Aglaan ilasri Thyatira-miittuat qapsiugaluñaisa malingitchuat taavruma pigiitchuamik ilisauttutaanik suli ilisaagiñitlugich kalipsiksiuat nalunaqtuañi tuunğaum, ilipsi uqautigipsi, Uqumailiugitqikkumiñaitchipsi, ²⁵ aglaan tigummitqiağiktaksrağiksi pigianikkaqsi agğiğñiañamnunaglaan. ²⁶ Iñuk akimaruaq savaaqaqtuiñaqtuaglu pisuligikkamnik isruanunaglaan, sanñiqutiksriññaigiga añalatchitlasilugu nunaaqqiqañnik. ²⁷ Uma añalataagaqsiñiağai sanñiqpapiamik saagaqaqtuatun ayaupiamik savilhamik,

añalataağlugich iñuum siquvrağipmatun qiku ilulik.

Psalms 2:9

Taatnatun akuqtuaqaqtuñi sanñiqutiqalimnik Aapamniñ. ²⁸ Suli aatchuğisigiga uvlaam uvluğiañanik. ²⁹ Iñuk siutiqaqtuaq tusraggatiksrañnik naalañnili Irrutchim uqautigikkañanik ukpiqtuanuruanun.”

3

Agaayyutim Uqautai Sardis-miunun

¹ “Israğulğanunli agaayyuvium Sardis-mi aglagiñ itna: Tamatkua uqağigai piqaqtuam tallimat malğunñik Irrusrinñik Agaayyutim, suli tallimat malğunñik uvluğianik.

“Ilisimagitka savaasri. Ilipsi taiyuutiqağaluaqtusri iñuuruanuniplusri, aglaan tuqunarusri. ² Qiptaitqigitchi. Sayyiqsimaagsin tamatkua iñuuiqaqtuatsuli tuqugaluaqnagich, atakkii isivgiuğniğitka savaasri nalaunñaitlugich sivuğani Agaayyutim. ³ Taatnamik itqağilugu qanuq akuqtuiqsi tusraayugaagiksuamik tusraakkapsitñik. Tupigisiuñ taamna isrummitqigusri. Qiptaiñgitchupsi agğiqigisigipsi atrilugu tigliniaqti. Ilisimayumiñaitchiksi kisumi sassağniğmi agğiğñiañiksrağa ilipsitñun. ⁴ Aglaan piqağaluaqtusrisuli ikituuranik iñuñnik Sardis-mi atnuğaagmiknik puyaktairagañgitchuanik. Ilinisa iñuuniaqatiginiagaatña qatiqtaanik atnuğaagağutin atakkii ilinich nalliummatirut. ⁵ Iñuk akimaruaq atnuğaagisiruiq qatiqtaanik atnuğaanic, suli piigumiñaitchiga atigikkañi makpigaaniñ iñuulhum. Uqautiginiagiga sivuğani Aapama israğuligikkañisalu piginilugu. ⁶ Iñuk siutiqaqtuaq tusraggatiksrañnik naalañnili Irrutchim uqautigikkañanik ukpiqtuanuruanun.

Agaayyutim Uqautai Philadelphia-ğmiunun

⁷ “Isragulganunli agaayyuvium Philadelphia-mi aglagiñ itna: Tamatkua uqaligigai ipqitchuanuruum, ilumutuuruamlu, piqaqtuamlu sanñiqutiqalhanik David-ñum saagaqaqtuatun anmautinik. Anmaqpaun kia-unniñ iñuum umikkumiñaitcha, suli umikpaun kia-unniñ iñuum anmagumiñaitlugu.

⁸ “Ilisimagitka savaasri. Uvva, anmagñiağiga talu ilipsitñun kia-unniñ iñuum umikkumiñaisañ. Ilisimaruna mikiruamik sanñiqalipsitñik. Naagasuli tupiksirusri uqagikkamnik suli tuniqsimaaqtusri uvamnun piilaagñitlugu atigikkağa. ⁹ Naalağnisitchi, taapkua iñuich pigikkañi tuunğaum, nipliaruat Jew-ñuniplutin Jew-ñunğinğamin sagluplutin—uvva, utlautipkağisigitka ilipsitñun aasrii purvigipkağlugich sivugapsitñun suli ilitchugipkağlugich uvamnun piqpagitilaapsitñik. ¹⁰ Ilipsi, tupiksirusri uqautikapsi iglutuitqplusri. Taatnamik qaunaginiagipsi ihuilliuğvinmi tikiññaqtuami iluqaanun nunamun uuktuakkauviksrañatnun iñupayaurat nunamiittuat. ¹¹ Aggigisiruna qilamipiaq. Tigummitqiağiksiun payañaiğlugu pigikkaqsi, kisumununniñ aatitchumiñaitlusri akiññaaktaapsitñik akimagupsi. ¹² Iñuk akimaruag ayaguqtinniagiga agaayyuvikpañani Agaayyutma, aasrii ilaa anitqikkumiñaiqsuq. Aglakkisigiga ilaanun atigikkaña Agaayyutma atigikkañalu nunaaqqañan Agaayyutma, taamna nutaaq Jerusalem atqagnaqtuaq qilañmiñ Agaayyutimniñ. Suli aglakkisipmigiga ilaanun nutauruaq atiga. ¹³ Iñuk siutiqaqtuaq tusraggatiksrañnik naalağniñi Irrutchim uqautigikkañanik ukpiqtuanuruanun.

Agaayyutim Uqautai Laodicea-ğmiunun

¹⁴ “Isragulganunli agaayyuvium Laodicea-mi aglagiñ itna: Tamatkua uqaligigai Amen-ñuruam, tuniqsimaruam ilumutuupluni ilisimaruam, aullağniiruruam iñiqtapayañanik Agaayyutim.

¹⁵ “Ilisimagitka savaasri, nigliñallapiangisilaaqsi unniñ uunallapiangisilaaqsi. Uvva tuq nalliakni ititchi nigliñallapiaqtuamlu uunallapiaqtuamlu. ¹⁶ Uvvaasriñ pisigiplugu uunaavyuqi, nigliñapianginñiqapsi uunallapiangitlusri, tivvuaqsahñaagugipsi qanimniñ. ¹⁷ Uqagaqtusri itna, ‘Uvaña umialguruña. Iñugiaksisaiñaqtut suurat. Inuqsrañaiqsuña.’ Taatna uqaqapsi nalurusri qanutun ihuilliuqtulaapsitñik nagliñnaqtulaapsitñiglu. Inuqsraqtusri qinñitlailusri atnuğaitlusri. ¹⁸ Alğaqsruğipsi tauqsiquplusri uvañniñ maninñik kaviqsaamik ipqiqsakkauruamik iknikun umialgutqplusri, suli tauqsiquplusri qatiqtaanik atnuğaanik qaliguağlugu kanjunaqtuaq atnuğaiqi suli uqsruğutiksramik mamirrutiksrañatnik irigikkapsi qinñitlasrilgitchumuusri. ¹⁹ Tamatkua piqpagikkatka suagağigitka nalguqsruqulgu. Taatnamik piliqipiağitchi isrummitqigusri. ²⁰ Uvva, qichaqtuña talumi katchaktuqñu. Kisupayaam tusraayumiun nipiga anmautiluñalu talumik, isigisiruna ilaanun niğiqatigiasiluguasrii suli ilaan niğiqatigiluna. ²¹ Iñuk akimaruag aquppiqatigipkağniagiga aquppiutaqpamni, uvaptuntuuq akimapluna aquppiqataupmatun Aapaa ilaan aquppiutaqpañani. ²² Iñuk siutiqaqtuaq tusraggatiksrañnik naalağniñi Irrutchim uqautigikkañanik ukpiqtuanuruanun.”

4

Nanğairuat Qilañmi

¹ Taapkua aquatigun qinñiqtuña talumik anmaruamik qilañmi. Aasrii sivulliq nipi tusraakkağa uqaqman uvamnun qalguqtautiqpaktun itnağaña, “Mayuğin uvuña. Qinñiqtinnağikpiñ sunik atuumaniaqtuanik uuma aquagun.” ² Taimmaññaq Ipqitchuam Irrutchim analatkaqsigaña. Qinñiqtuña aquppiutaqpañmik inillaksimaruamik qilañmi, aasriñ taavrumiña aquppiruamik aquppiutaqpañmi. ³ Aasrii taamna aquppiruaq tarani qinññaqagniqsuq akisuruatitun uyagaktitun kavviagiksaatunlu, suli aquppiutaqpak kaivragutiqağniqsuq niggamik qinññaqatuamik akisuruatun uyagaktun

sunjauraaqtaatun. ⁴ Avataani aquppiutaqpaum iñuiññaq sisamat aquppiutaqpaqamut. Qiñiqtuña iñuiññaq sisamanik umialiqnanik aquppiruanik aquppiutaqpañni, atnuḡaaligaat qatiqtaanik. Niaquḡutiqaḡniqsut kaviqsaamik maniqmik niaqumikni. ⁵ Aquppiutaqpañmiñ anniḡaaḡniqsut ikniqpalaich katlulatlu sulii nipurularuatlu. Sivuḡaani aquppiutaqpaum naniuraqaqmiñiqsut tallimat malḡuñnik ikummatiliñnik ikniḡmik. Taapkua tallimat malḡuk nanipiat Irrusriḡiniḡai Agaayyutim. ⁶ Aasrii sivuḡaani aquppiutaqpaum taḡiuqpauraqaḡniqsuq tapinniluktuatun. Sisamat uumaruat irilhaiñalgich saamiktigun tunumiktigunlu inniqsut avataani aquppiutaqpaum. ⁷ Sivulliq uumaruaq atriqaḡniqsuq lion-tun, aasriiñ tuglia uumaruam pañniqtun, piñayuatsuli uumaruat kigiñaaḡniqsuq iñuum kigiñañatun, aasrii sisamañat uumaruat atriqaḡniqsuq tiñmiaqpaktun. ⁸ Aasriiñ taapkua sisamauruat uumaruat, inḡmikkullaa itchaksrallaanik israḡuqaḡniqsut irilhaiñauplutiñlu ataaniḡu silataaniḡu israḡuñisa. Aasrii nipliatiuññaḡniqsut uvluvakpauraq unnuaqtuummaan,

“Ipqitchuaq! Ipqitchuaq!

Ataniq Saññipayaaqtuq

Agaayyun killuqsautaiññiqsuq ipqitchuanupluni,

ilaa inniqsuaq taimakña, ittuaglu pakma, sulii agḡiqsaḡumaruaḡlu.”

⁹ Qakugupayaaq taapkua uumaruat qaitchipmata nangautmik kamakktumiglu quyyatmiglu taavrumuña aquppiruamun aquppiutaqpañmi iñuuruamun taimuña isruitchuamun, ¹⁰ iñuiññaq sisamat umialiqnat sitqummiraḡniqsut sivuḡaanun aquppiruamun aquppiutaqpañmi purvigiplugu iñuuruuq taimuña isruitchuamun, mattaqḡugich ni-aquḡutitiñ aasrii iliplugich sivuḡaanun aquppiutaqpaum, nipliqtutiñ,

¹¹ “Ataniqpuut Agaayyutikputlu, ilvich nalliummatiruañurutin akuqtuiḡksrapnun nangautmik kamakktumiglu saññimiglu, atakkii iñiqtaḡigitiñ supayaurat, sulii pisullapkun iñiqtaurut iñuuliqaqhutiñlu.”

5

Imurat Makpiḡaat Ipnaiyaaglu

¹ Aasriiñ qiñiqtuña taliqpinmi argañani taavruma aquppiruam aquppiutaqpañmi imuranik makpiḡaanik aglaqaqtuanik iluatniḡu silataatniḡu sulii umiktuqsimaruanik tallimat malḡuñnik nalunaitmiutanik. ² Qiñiqmiuña saññiqaqtuamik israḡuliñmik nipliraqtuamik nipituruamik nipimik, “Kiña nalliummativa qauqtigukḡugich nalunaitmiutat añmaḡlugillu imurat makpiḡaat?” ³ Aglaan kiapayaaq qilañmi naagaqaa nunami naagaqaa ataaniunniñ nunam añmatlaiññiḡaich imurat makpiḡaat naagaunniñ qiñiḡugich imañat. ⁴ Tarra qiaruña atqunapiaq iñuiññiqman nalliummatiruamik añmatlalugich makpiḡaat agliqirusramik unniñ qiñiqtuksramik imaḡikkañatnik. ⁵ Tarani ilañata umialiqnat nipliutigaña, “Qianak. Lion-ñat kiñuvianñiñ Judah-m, maññuat David-ñum, akimaruq añmatlasriplugich imurat makpiḡaat sulii tallimat malḡuk nalunaitmiutat.”

⁶ Aasrii aquppiutaqpaum akunḡatni sisamat uumaruatlu akunḡatniḡu umialiqnat qiñiqtuña ipnaiyaamik qichaqtuamik qiññaqaqhuni tuqqutauruatun. Taamna nagruqaḡniqsuq tallimat malḡuñnik. Iriqaqmiuqtuuq tallimat malḡuñnik, aasriiñ taapkua tallimat malḡuk Irrusriḡiḡaich Agaayyutim tuyugikkauruat iluqaanun nunamun. ⁷ Ipnaiyaam agḡiqhuni tigugai makpiḡaat taliqpinan argañiñiñ taavrumakña aquppiruamiñ aquppiutaqpañmi. ⁸ Tigupmagich makpiḡaat sisamat uumaruat iñuiññaq sisamatlu umialiqnat sitquḡniqsut sivuḡaanun ipnaiyaam, atuqtuuraqallaaplutiñ nuqaqtiliñnik sulii piñaluuraqallaaplutiñ piñiuqtamik kaviqsaamik maniqmik immaukkaqhutiñ tipraḡiksautinik. Taapkua inḡiqsruhiḡiḡaich Agaayyutim ipqiqsitanñisa. ⁹ Taapkua atuqtut nutaamik atuutmik itna,

“Ilviñhiñaq tigutlagitiñ imurat makpiḡaat

- suli qauqtitlalogich taapkua nalunaitmiutat.
 Nalliummatirutin atakkii tuqqutaurutin
 suli augikkapkun tasuiplutin iñuñnik Agaayyutmun
 qanusripayaaniñ iñuñniñ atlakaagiiñik uqautchiñniñ, iñuñitñik nakitñapayaaniñ.
 10 Ilvich umialiguqtitkai agaayuliqsiguqtitlugillu
 savautitquplugulu Agaayyutikput,
 suli atanguniaqtut nunami.”
- 11 Aasrii qivialgitchuñ tusraaplunja iñugiallapiagtuanik israguliñnik kia iñuum
 kisitlaisañitñik. Avataani inniqsut aquppiutaqpaum uumaruat umialiqnatlu,
 12 niqliqsuat nipitusriplutin,
 “Ipnaiyaaq tuqqutauruaq nalliummatiruq
 akuqtuitlapiuni sanñimik,
 umialgutmiglu isrumatuhigmiglu, sapigñautmiglu, kamakkutmiglu, kamanautmiglu suli
 nangautmik.”
- 13 Aasriiñ tusraagitka uumarupayaurat qilañmi, silamiñu, nunamiñu, ataaniñu nunam,
 tagiumiñu—uumarupayaat nanipayaaq—uqautiqaqtuat itna:
 “Nangaan kamakkunlu, iluqaan kamanaunlu anjalatchiñiglu
 pigigaa aquppiruam aquppiutaqpañmi
 suli ipnaiyaam taimuñja isruitchuamun.”
- 14 Sisamat uumaruat nipliñvigigaat, itna, “Amen.” Suli iñuiññaq sisamat umialiqnat
 purvigigaat [sivugaanun iñuuruamun taimuñja isruitchuamun].

6

Nalunaitmiutat

- 1 Qiñiqtuañgiga ipnaiyaaq añmaipman sivulliatnik nalunaitmiutat tallimat malguuruat,
 aasrii tusraagiga ilañat sisamat uumaruat niqliqsuaq nipitusripluni liilaa katlularuatun
 itnaqhuni, “Qağğaiñ.” 2 Aasrii qiviaqama qiñiqtuñja qatiqtaamik tuttuqpañmik, suli
 natmaksiqsuaq tuttuqpañmi qiluiññaaqñiqsuq, suli qaitchikkaupluni niaquutmik. Ilaa
 aullaqñiqsuq akimaraupluni akimatyatqikhuni.
- 3 Ilaan añmaqmauñ tuglia nalunaitmiutam, tusraagiga tuglia uumaruam niqliqsuaq,
 “Qağğaiñ.” 4 Tarra atla tuttuqpak kaviqsaanuniqsuaq anilgitchuq aasrii natmaksiqsuaq
 sanñimik qaitchikkauniqsuq piigitquplugu qiñuiññamik nunamiñ, iñuich tuqqutautitqu-
 plugich avatmun. Tarra qaitchikkauniqsuq savikpauramik.
- 5 Ilaan añmalgitmauñ piñayuat nalunaitmiutat, tusraagiga piñayuat uumaruat uqallak-
 tuaq, “Qağğaiñ.” Qiviaqama qiñiqtuñja taaqtaamik tuttuqpañmik, aasriiñ natmaksiqsuaq
 taavrumani saagaqañiqsuq uqumaisilaagutiñnik argañmiñi. 6 Suli tusraalgitchiga nipi
 akunqatniñ taapkua sisamat uumaruat uqallaktuaq, “Sisamat qallutit imanqat mukkaa
 akiqañiaqtuq savaktuam akiññaktaaksrañjanik uvlumi, suli qulit malguk qallutit imanqat
 barley mukkaaq akiqañiaqtuq savaktuam akiññaktaaksrañjanik uvlumi, aglaan minil-
 lugik uqsruqlu misruqlu.”
- 7 Aasrii añmalgitmauñ sisamanqat nalunaitmiutat, tusraagiga nipi sisamanqatniñ
 uumaruat uqallaktuaq, “Qağğaiñ.” 8 Qiviaqama qiñiqtuñja qatiqtaamik
 tuttuqpañmik. Natmaksiqsuaq taavrumani atiqañiqsuq tuqqutmik suli tuquaniktuat
 maliklugu. Qaitchikkauniqsut sanñimik tuqqutitlapiplugu sisamanqat iñupayaat nunami
 savikpakun, kakkaqñakunlu, tuqunakunlu, iqsiñiaqtuatigunlu niqrutiñigun nunam.
- 9 Suli ilaan añmaqmagu tallimanqat nalunaitmiutat, qiñiqtitka ataani tunillaqñivium
 iñuusriñich tamatkua tuqqutauruat piqutigiplugu uqalha Agaayyutim suli pisigiplugu
 ilisimarauqitiñ tuniqsimalikun. 10 Iliñich niplianiqsut nipitusriplapiqhutiñ, “Aatai,
 Ataniiq ipqitchuami suli ilumutuuruami, qakugun atanniññiaqpiqigich tuqqutigikkavut
 iñuuruat nunami aasrii akisautiluta?” 11 Iluqagmin qaitchikkauniqsut qatiqtaanik

akuqturuanik atnuġaanik aasrii uqautiplugich utaqqiuraallaktuksrauniplugitsuli naatchianihhatnunaglaan iñugiaktilaaksrautaat savaqatinjisa aniqatiunijllu ukpiqsrihikun tuqqutausaġumapmiruat ilinjisituntuuq. ¹² Anmaqmagu itchaksraġat nalunaitmiutat nuna iliqsraqpauragñiqsuq siqiniq taaqsimipluni taaqtaatun ukihaatun suli tatqiq kaviqsipluni auktun. ¹³ Suli uvlugiat katagaalaplutinun nunamun, katagaalapmatun asriagikkani fig-ġum napaaqtuaniñ piñaqsigaluaqnagich, ipsullakkaġa liilaa anuġiqpaum. ¹⁴ Qilaglu piiġniqsuq imupmatun kaliikkaqtun. Iġġipayauratlu qikiqtatlu nuuttut inimikniñ. ¹⁵ Aasrii umialinjini nunam, qutchiksaatlu anjalatit iñuich qaukliuruatlu anuyaktini umialguruatlu sapigñaqtaatlu iñuich, iluqatinj savaktaagruitlu savaktaagruungitchuatlu, iriqtut inmiknik qaiġusrunnun akunġatnunlu uyaganiisa iġġich, ¹⁶ kappianaplutinj iġġiñun uyagannunlu, “Kattaqisigut aasrii iriġuta kiiñananiñ taavruma aquppiruam aquppiutaqpañmi suli qinnautaaniñ ipnaiyaam. ¹⁷ Atakkii kamañaqtuaq uvlua qinnautaannik tikitchuq. Kiñami iġlutuutigisiñiqpa taavrumani?”

7

144,000 Israel-aagmiut

¹ Tamatkua aquatigun qiniqtuġa sisamanik israġulinjnik makitaruanik sisamani iqirġunijni nunam. Tigummiugaġniġaich sisamat anuġinjini nunam, anuqhiqunġitlugu sumiunniiñ nunamun naagaunniiñ taġiumun naagaunniiñ napaaqtunun. ² Qiniqtuġa atlamik israġulinjmik qunmukhuni nuiraġaġvianiñ siqiniġum, saagaqhuni taluġniqsriqsanjanik iñuuruam Agaayyutim. Ilaa tuqġuġaqtuq nipitusriplugu sisamanun israġulinjnun sanġiksriñjaniksimaruanun piyaqquġuktatlasiplugu nuna taġiuġlu. ³ Nipliqhuni, “Piyaqquġuktaqnagu nuna, taġiuġlu, napaaqtutlu uvagut nalunaitmiutchiġaluaqata qauñisigun savaktinjiniñ Agaayyutipta.” ⁴ Tarra tusraagiga kisirrutaat tamatkua nalunaitmiutchikkauruat. Iñugiaktillaqaġniqsut 144,000-tun kiñuviapayaanjitniñ Israel-aagmiut.

⁵ 12,000 kiñuvianj Judah-m nalunaitmiutchikkaurut,

kiñuvianjisuli Reuben-ġum 12,000,

kiñuvianjisuli Gad-ġum 12,000,

⁶ kiñuvianjisuli Asher-ġum 12,000,

kiñuvianjisuli Naphtali-m 12,000,

kiñuvianjisuli Manasseh-ġum 12,000,

⁷ kiñuvianjisuli Simeon-ġum 12,000,

kiñuvianjisuli Levi-ġum 12,000,

kiñuvianjisuli Issachar-ġum 12,000,

⁸ kiñuvianjisuli Zebulun-ġum 12,000,

kiñuvianjisuli Joseph-ġum 12,000,

kiñuvianjisuli Benjamin-ġum 12,000.

Iñugaġruich Nunaaqqipayaaniñ

⁹ Taavruma aquagun qiniqtuġa iñugiallapiagaqtuanik iñunġnik kia-unniiñ iñuum kisitchumiñaisanijnik nunaaqqipayaauraniñ atlakaagiiñiñlu iñunġniñ suli uqausripayaaniñ. Qichaġniqsut sivuġaanun aquppiutaqpaum suli sivuġaanun ipnaiyaam, atnuġaaqahutinj qatiqtaanik akuqturuanik qisiqsiutiniglu tigummiugaqhutinj, ¹⁰ nipliraqhutinj nipitusriplugu itna, “Agaayyutipta aquppiruam aquppiutaqpañmi suli ipnaiyaam annautigaatigut.”

¹¹ Iluqatinj israġulgich qichaġniqsut avataani aquppiutaqpaum suli umialinjnat sisamatlu uumaruat, sitquqhutinj sivuġaanun aquppiutaqpaum nangagat Agaayyun.

¹² Niplianiqsut,

“Amen,
nangaan, kamanaunlu,
isrumatuliglu, quyyanlu, kamakkunlu,
saŋŋiŋlu, sapigñaunlu
illi Agaayyutiptiknun taimuŋa isruitchuamun.
Amen.”

¹³ Aasrii ilaŋata umialiŋnat apiqsruŋaana, “Kisut makua iñuich atnuŋaaqaqtuat qatiqtaanik akuqturuanik? Nakikŋalu aggiqsuanuŋvat?” ¹⁴ Nipliutigiga, “Anjuun, ilisimaruanurutin.” Aasriiñ ilaan uqallautigaana,
“Tamatkua ihuilliukipauraq apqusraaŋniŋaat. Igguŋniŋaich atnuŋaatiŋ akuqturuat, aasrii qatiqsiпкаŋugich auŋanun Ipnaiyaam.

¹⁵ Taatnaqhutiŋ ittut sivuŋaani aquppiutaqpaŋan Agaayyutim savautiplugu uvlumi unnuamiŋlu agaayyuvikpaŋani, aasrii taavruma aquppiruam aquppiutaqpaŋmi tugluaqsimaagiŋisigai nayuutiŋigimigun.

¹⁶ Iliŋich niŋisuksiutqikkumiñaitchut naaga imiŋuksiutqikkumiñaitchut. Siquiŋumlu atlamlu uunaum unnuuqtiŋqikkumiñaitchait.

¹⁷ Atakkii ipnaiyaam qichaqtuam sivuŋaani aquppiutaqpaŋmi niŋipkaŋisigai munaqs-ritun siviliglugiŋlu iñuunaqtuanun suvliktuaŋuraqtuanun, sulii Agaayyutim allaqtiŋisigai qulvipayaat iriŋitñiñ.”

8

Tallimat Malŋuŋat Nalunaitmiutat

¹ Uvva ipnaiyaam aŋmaqmauŋ tallimat malŋuŋat nalunaitmiutat nipruisaagaŋataqtut qilaŋmi siviŋutalaaliŋmi sassaŋniŋum avvaŋani. ² Aasriiñ qiniŋitka tallimat malŋuk israŋulgich makitaruat sivuŋaani Agaayyutim. Aatchukkauniqsut tallimat malŋuŋnik qalŋuqtautiniŋ. ³ Tarra atlaptuuq israŋulik aggiŋniŋisuuq. Sivugaŋmuktuq tunillaŋviŋmun, saagaqhuni ikipkaiviliamik tipraŋiksautmik piŋiŋuŋtamik maninmiñ kaviŋsaamiñ. Aatchukkauniqsuuq atqunaq tipraŋiksautmik avvutigitquplugu inŋisruŋhatnun ipqiŋsitaupayaat maninmi kaviŋsaami tunillaŋviŋmi sivuŋaaniittuami aquppiutaqpaum. ⁴ Aasriiñ isiŋa tipraŋiksautim piqatigiplugich inŋisruŋhat ipqiŋsittuat mayuqtuuq israŋulgum arganiñiñ sivuŋaanun Agaayyutim. ⁵ Suli israŋulgum tiguplugu ikipkaiviliaq tipraŋiksautmik immiŋniŋaa ikniŋaniñ tunillaŋvium, igitlugaŋsriiñ nunamun. Taimma tusraŋnaqtut nipit katlulatlu, sulii ikniŋpalagaqhuni nuna iliqsraqhuniŋlu.

Qalŋuqtautit

⁶ Tarani tallimat malŋuk israŋulgich piqaaqtuat tallimat malŋuŋnik qalŋuqtautiniŋ itqanaiaqtut nipliŋsitchisukhutiŋ. ⁷ Sivulliŋ israŋulik nipliŋsitchipman, natatquŋnat ikniŋlu avulik auŋmik katanŋniqsut nunamun. Tarraasriiñ piŋayuagun nunam napaqtui suŋaaqtuatlu ivgich ikirut tamatkiŋhutiŋ. ⁸ Aasriiñ tugliat israŋulgich nipliŋsitchipman liilaa imña iŋgiŋpauraq iknaktitaq igitauniqsuuq taŋiumun. Tarra piŋayua taŋium auguqtuuq. ⁹ Suli piŋayuatiŋ taŋiumi uumaruat tuquniqsut. Suli piŋayuiniŋich umiaqpaich tamatkiŋniŋisut. ¹⁰ Piŋayuatiŋ israŋulgich nipliŋsitchiŋgitman uvlugiaqpaauraq ikualaruuaq liilaa aukuŋuŋun kataktuuq qilaŋmiñ, katakhuni piŋayuiniŋitñun kurgilla suvliktuaŋuraqtuatlu. ¹¹ Atqa taavruma uvlugiam taiyuutiŋaŋniqsuuq “Suŋaŋniŋiq.” Piŋayuiniŋich imŋich tuqunaŋuŋniqsut aasrii iñugiaktuat iñuich tuqurut imiŋiŋlamiñ suŋaŋnit chuamiñ. ¹² Sisamaŋat israŋulgich nipliŋsitchiŋgitman, taimmaiŋaaq piŋayuiniŋich siqiŋum tatqimlu uvlugiatlu taaqsiliŋniqsut. Tarraasrii uvlum qaummataan piŋayua qaumangiŋniqsuuq, sulii unnuam qaummataan piŋayua qaumangiŋniqsuuq.

¹³ Qiñiqtitluna tusraagiga tinmiaqpak tinmiruaq qutchikhuni qilañmi uqaqhuni nipitus-riplugu, “Nakliun! Aa, nakliun iñupayaanun iñuuranun nunami, atakkii atlat piñasrut israğulgich niqliqsinniaqpatigik qalğuqtautiqpat tatamnağisuruq.”

9

¹ Tarra tallimanat israğulgich niqliqsitchipman qalğuqtautiqpañmik qiñiqtuna uvluğiamik kataktuamik qilañmiñ nunamun, aasrii qaisauniqsuq anmaun natiqsiñaitchuamun anmaniğmun. ² Anmaqmaun natiqsiñaitchuaq anmaniq isiq mayuqtuq tarakña, itchialanatan uunaksautiqpaum, siqiñiglu silalu taaqsiruk isiagun anmaniğmiñ. ³ Itchialamiñ mitiglagaqtuat anirut qaanun nunam. Qaisauruq sanñi atriplugich putyuutilgich nunami sanñiqaqhutin kapuutilgich tuqunaliñnik. ⁴ Ilinich tillisiaqaqtut piyaqquluktaitqunğitlugich ivgiñiñik nunam naaga qanusripayaanik sunaaqtuanik naurianik napaaqtuniglu, aglaan kisiisa tamatkua iñuich piqangitchuat taluğniqsriqsanik Agaayyutim qaunisigun. ⁵ Suli tillisiaqaqtut tuqqutchitqunğitlugich iñuñnik, aglaan atniğñapiagataqtuakun nagliksaaqtitquplugich tallimani tatqiñi, atniğñanatan putyuutilgum kapitnikmatun iñuñnik. ⁶ Aasrii taipchunani uvluni iñuich pakakkisigaat tuquñiq aglaan paqitchumiñaitchaat. Tuqusrulilla piagisigaluaqtut aglaan tuquñiq qimakkisuruq ilinjitñiñ.

⁷ Tarra qiññanich mitiglagaqtuat atriqagñiqsut tuttuqpaktun itqanaiyaatun anuyaliğmun; niaqunjitñi inniqsuq niaquğun liilaa kaviqsaq manik, suli kigiñanich kigiñanisitun iñuich. ⁸ Suli ilinich nuyaqagñiqsut nuyanisitun ağnat, kigutiqaqhutin suli kigutinisitun lion-nat. ⁹ Satqagutiqağniqsut satqagutititun savilhatun, aasrii siaksruninjat israğunisa inniqsuq siaksruninjatitun aksraliganisa tuttuqpagautit iñugiakhutin sukasriplutin anuyaliğmun. ¹⁰ Suli pamiuqağniqsut kapuutiqaqhutin atriplugich putyuutilgich. Ilinich atniagutiqaqtut pamiumiktigun, aasrii atniagiruksrauplutin iñuñnik tallimani tatqiñi. ¹¹ Ataniqağniqsut israğulganik natiqsiñaitchuam anmanğum. Jew-nuruat atiqagñigaat Abaddon-mik, aasrii Greek-nich taggisqaqlugu Apollyon-mik, itnautiqaqtuag Piyacquqtimik. ¹² Sivulliq nagliksaağun qaaniqsuq. Uvva malğuk nagliksaağutik tikiññaiaqtuk aquagun taavruma.

¹³ Tarani itchaksranat israğulgich niqliqsitchipman qalğuqtautiqpañmiñik, tusraaniqsuna nipinik sisamaniñ iqirğunjiñiñ tunillağvinmiñ piliuqtamiñ maninmik kaviqsaamik ittuamiñ sivuğaan Agaayyutim. ¹⁴ Uqautiniğaa itchaksranat israğulgich piqaqtuag qalğuqtautiqpañmik, “Pituikkich sisamat israğulgich pituksimaruat kamaqaqtuami kuunmi Euphrates-mi.” ¹⁵ Tarra pituiğaich sisamat israğulgich itqanaiqsimmatriuat taavrumuna sassagñiğmun, uvlumunlu, tatqimunlu, ukiumunlu, tuqqutchiruksrauranik piñayuinjitñik iñupayaat. ¹⁶ Aasrii tusraagiga kisirrutaat anuyaktit suli tuttuqpiraqtuat. Iñugiaktillaqağniqsut 200,000,000-mik. ¹⁷ Suli qiñiğitka tuttuqpaich qiñiçquuraamni itna, tamatkua aquppiruat ilinjitñi satqagutiqağniqsut kaviqsaatun ikniqtun suli uqaqtaatun sapphire-tun suli sunaqpalkun sulfur-tun. Aasrii tuttuqpaich niaqunich qiññaqağniqsut niaqunisitun lion-nat, suli qaninjitñiñ anniuğaagñiqsuq ikniq, itchiğlu, suli sulfur. ¹⁸ Taapkunuuna piñasrutigun nagliksaağutitigun piñayuinich iñuich tuqqutauniqsut iknikunlu, itchikunlu, suli sulfur-kun anniuğaqaqtuakun qaninjitñiñ tuttuqpaich. ¹⁹ Tamatkua sanñiqagñiqsut qaniğmikkun pamiumikkunlu. Pamiuqağniqsut nimigiaturun ittuanik niaquligaanik, aasrii atniagutiginiğaich iñuñnun.

²⁰ Suli kisinjuqtat iñuich tuqqutaunğitchuat tamatkunuuna nagliksaağutitigun isrummitqigunğitchut savaanatiñ argagikkagmin. Nutqautinğitchaat putqatahiqtin tuunganun, aanguanunlu piliuqtanun kaviqsaanik qatiqtaaniglu maninñun, patukpañniglu uyaganiglu qiruniglu, qiñitlaitchuanik tusraatlaitchuanikunniñ

pisrutlaitchuaniglu. ²¹ Naagaunniiñ isrummitqigunġitchut iñuaqtuqtauliġmikniñ aṇatkuuġmikniñlu, sayuṇaġiġmikniñlu, tigliktuqtauliġmikniñlu.

10

Israġulik suli Imurat Makpiġaurat

¹ Suli qiñiqtuṇa atlamik sapiġñaqtuamik israġulinmik atqaqtuamik qilaṇmiñ, atnuġaaqaqhuni nuviyamik, niaquġutiqaqhuni niggamik, kigiñaṇa qaumapluni siqiñiqtun, niuk iliṗlutik ayaṇaktitun ikniġum. ² Ilaa tigummiaqaġniqsuq makpiġauranik aṇmaruanik argaṇiñi, aasriiñ inillakkaa taliqpiich isigaṇni taġiumun, suli saumiich isigaṇni nuna-mun. ³ Nipruaġniqsuq nipitusrillapiaqhuni, atriṗlugu lion-ḡum uġiaġuulangā. Tarraasrii nipruaqman, tallimat malġuk katlulat niṗliqsut. ⁴ Tarraasrii tallimat katlulat ni-ṗliqmata aglaksagaṇmiuṇalu. Tusraagiga nipi qilaṇmiñ uqautriga, “Aglasruṇaqnagich uqaġikkaṇich tamatkua tallimat malġuk katlulat, uqautiginagitunniiñ.”

⁵ Tarra israġulgum qiñikkaġma qichaqtuam taġiumiṗu nunamiṗu, israutigai argaṇni qilaum tuṇaanun. ⁶ Akiqsruutigiruuq ilaagun iñuuruakun taimuṇa isruituchuumun iñiqsiruakun qilaṇmik, nunamiglu, taġiumiglu, suli uumarupayaanic taapkunani itna, “Tarani Agaayyutim atuumapkayasrigai sivunniutigikkani. ⁷ Aglaan tarani uvluni tallimat malġuata israġulgich niṗliqsitchisaṇataqpan qalġuqtautmik Agaayyutim naanniaġai kaṇiqsilgunaitchuat sivunniutini, uqautigikkani savaktimiñun sivuniksriqirinun.” ⁸ Aasriiñ nipim tusraakkaġma qilaṇmiñ uqautilgitchaṇa, “Utlautilutin tiggutyakkich makpiġaurat aṇmaqsimaruat argaṇiñi israġulgum qichaqtuam taġiumiṗu nunamiṗu.” ⁹ Utlakapku israġulik niṗliutigiga, “Qaiṗlakkich makpiġaurat uvaṇnun.” Aasrii niṗliutigaaṇa, “Tigulugich niġikkich. Siġlaṇṇuliġisigaluaqtutin aqiaġupni, aglaan siġñaagṇiaqtuq honey-tun qanipni.” ¹⁰ Aasrii tigukapkich makpiġaurat israġulgum argaṇiñiñ niġigitka. Tarra qanimni siġñaagtut honey-tun aglaan tarra iirgauraanicapkich aqiaġuġa siġlaṇṇuliqsuq. ¹¹ Aasriiñ uqautigaṇa, “Sivuniksriqirusraulgitchutin iñugiaktuatigun iñuktigun, nunaaqṇisigun, uqautchisigun, umialiktigunlu.”

11

Malġuk iṗisimarik

¹ Tarani aatchuusriaqaqtuṇa uuktuutmik ayaupiatun ittuamik, aasrii israġulgum uqautigaṇa, “Makillutin, uuktuḡuṇ agaayyuvikpaṇa Agaayyutim tunillaġvialu, suli kisillugich iñugiaktillaṇat taapkua agaayuruat tarani. ² Aglaan uuktuḡnagu siṗalliq ka-timmavik ittuqaq siṗataani agaayyuvikpaum. Taamna ilaginagu atakkii aatchuutauruq Jew-ḡunġitchuanun. Iliṇisa tutmaluginiaġaat ipqitchuaq nunaaqṇiq malġukipiaq malġuṇni tatqiñi. ³ Suli tuyuġisigikka malġuk iṗisimarikka, atnuġaaqaġutik miissuṇnik ukiṗhaanic. Aatchuġisigikka saṇṇimik 1,260 uvluni sivuniksriqirautqulugik.”

⁴ Taapkuak malġuk olive napaaqtuk suli malġuk kialuuraqaġviiktarra naparuak sivuġaani Agaayyutaan nunam. ⁵ Aasriiñ kia iñuum atniaġniaġumigik taapkuak, ikniq anniuġaaġniaqtuq qaṇakniñ, suli suksraunġiaġniaġaik uumigiritik. Kisupayaam atniaġniaġumigik taatnatchikun tuqputauraġaġisuruq. ⁶ Taapkuak saṇṇiaqtuk umiksitṗalutik qilaṇmik sialukkumiñaiġlugu uvlunitni sivuniksriqiliġmiṇ, saṇṇiaqmiṗutik imġich auguqtitalugich suli nuna qanusripayaamik iḡuillaġutiqaqtitalaplugu, qanutupayaaq akulaisigilugu pisukkumik. ⁷ Tarraasrii taapkuak naatpakku uqaqtuqiqtik, iqsiñaqtuam niġrugaaqḡuum mayuqtuam natiqsiñaitchuamiñ aṇmanigmiñ aṇuyyutisigik aasrii akiililugik suli tuqullugik. ⁸ Aasrii tuqunaruak timiṇik nalagisirik apqutaani nunaaqṇim, atannapsi kikiaktuutikkauviani. Ilitqusiagun taamna nunaaqṇiq atrigigaa Sodom-ḡum Egypt-ḡum. ⁹ Tarani iñuich nunapayauramiñ nakitṗapayaaq qiñiġisigaich tuqunaruak timiṇik piṇasruni uvluni uvlumlu avvaṇani.

Tuvvaqtitchumiñaitchaichunniñ tuqujaruak timinik iluvigmun. ¹⁰ Iluqatin iñuich nayuutiruat nunami quviasruutigigaich tuquhakkun, aasriñ tuyuqtuutipmiplutin aatchuutinin avatmun. Quviasrullapiagniqsut atakkii taapkuak sivuniksriqirik iluilliuqtitchiñiqsuk tamatkunija iñuuruanik nunami. ¹¹ Tarra uvlut piñasrut avvaigmik ilaqaqtuat pianikmata Agaayyutim anigñinan iñuulhan isigñigik taapkuak, aasriñ makitiqtuk. Iqsitchallapiagniqsut tamatkua tautuktuat taapkuñija. ¹² Aasrii tusraagaat nipituruaq nipi qilañmiñ uqaqtuaq iliniknun, “Qagğisitchik,” aasrii ilinik mayuqtuk qilañmun nuviyakun, uumiksrimiknun qiniqtuaqtitutik. ¹³ Taavrumani sassagñigmi nuna aulapauraqtuq, aasrii qulinñugutaa nunaqqim ulguruq, sulii nunam aularuam iñuich tuqqutkai iñugiaktutilaalgich 7,000-tun. Aasriñ kisinñuqtuat tatamillapiqhutin nangaiñiqsut kamanautaanik Agaayyutim qilañmiittuam. ¹⁴ Tarra tuglia nagliksaagutim pianiktuq. Uvva piñayuat nagliksaagutit aggyasriuraqtuq.

Tallimat Malgūinat Qalguqtaun

¹⁵ Tarani tallimat malgūinat isragulgich qalguqtautiqañmiñik niqliqsitchiñiqsuq. Aasriñ sapigñaqtuat nipit qilañmiñ itnaqtut,

“Uvakñaniñaglaan añaayuqautaa nunam

añaayuqautigiliutigaa Agaayyutipta sulii Christ-ñan,
aasrii ilaa aňalatchigisuruq taimuñja isruitchuamun.”

¹⁶ Sulii iñuiññaq sisamat umialinñat aquppiruat aquppiutaqpañmikñi sivuğaani Agaayyutim, sitquqhutin nangagaat Agaayyun, ¹⁷ uqaqhutin,

“Ataniiq Agaayyuun Saññipayaaqqtuaq, ittuami ataramik pakmalu,
qaitchigiptigini quyyatmik,

atakkii urriqsugini kamanallapiaqtuaq saññiñ
sulii aňalatkasigitin iñupayaat.

¹⁸ Iñuñi nunam qinnallapiaqtut,

aglaan qinnautaiñ tikitchuq atanniqsuiviksraglu tuqujaruapayaanik.

Pakma akiliigaqsirutin savaktigikkapnik sivuniksriqirininik ipqiqsittuaniglu,
sulii taluqsriruanik atigikkapnik kamanaiññaanlu kamanaññaanlu.

Sulii piyaqqugñiağitin tamatkua piyaqquqtairaut nunamik.”

¹⁹ Tarani agaayyuvikpaña Agaayyutim aňmaqtuq qilañmi, aasrii suluun imalik sivuniugutaanik qiniğnaqsiruruq iluani agaayyuvikpañan. Tarani ikniqpalagaqtuq katlulaurahuniñu, sulii nuna aulapluni, atqunallapiaq natatqugñaqhuniñu.

12

Ağnağlu Tiritchiaqługlu

¹ Tarra atlayuagñapauraqtuaq sagviğñiqsuq qilañmi, sua-una ağnaq atnuğaalik siqiniğmik, aasrii tatqiq ataaniitluni isiganiñ, sulii niaqugmiñi niaqugutiqaqhuni qulit malgūñnik uvlugianik. ² Iğñiyasriñiqsuq. Iğialaugaqtuq atniğñaliutiplugu iğñisuum.

³ Aasriisulii sagviqsuq atla atlayuagñapaktuaq qilañmi. Tarrali, kamañaqtuaq kaviqsaq tiritchiaqłuk tallimat malgūñnik niaqulik aasrii qulinik nagruk sulii tallimat malgūñnik niaqugutilik niaqugmiñi. ⁴ Ilaan pamiñan salikuğniğai piñayuinich uvlugianini qilaum aasriiñ iksautigiplugich nunamun. Tarra tiritchiaqłuk makittuq sivuğaanan ağnam iğñiyasriruam niğisuklugu ililgaaña anirgauraqpañ. ⁵ Ağnaq iğñiruruq aňugauramik aňalatchiruksramik savilhamik ayaupiamik, aglaan ağnam ililgaaña nuqitauruq Agaayyutimun aquppiutaqpañanunlu. ⁶ Tarakña ağnaq aullauruq suviksrailaamun, iniksriukkanun Agaayyutim ilaanun. Tarani munağigisiñiğaat 1,260 uvluni.

⁷ Tarra aňuyyigñiqsut qilañmi. Michael-lu isragulinñu akililiutiniqsut tiritchiaqłunmun. Tiritchiaqłuk aňuyakmiuq israguliktuummağmi. ⁸ Aglaan tamatkua akiilikkaurut iniksraqtqikkumiñaiqhutin qilañmi. ⁹ Tiritchiaqłukpauraq igitauruq atmun, taamna

taimakñaqtaq nimigiaq, atiqaqtuq tuungagmik Satan-miglu, kinnitñiktuaq iñupayaanik nanipayaaq. Igitauruq nunamun israguliktuummagmi. ¹⁰ Aasrii tusraaruna nipitullapiaqtuamik nipimik uqaqtuamik qilañmi,

“Pakma tikitchuq anniqsugiana, sanñjalu, anjaayuqautaalu Agaayyutipta suli anjalatchisaa Christ-ñan,

atakkii taamna patchisiquutri aniqatiuptiknik sivugaani Agaayyutipta uvlumiļu unnuamiļu igitauruq atmun.

¹¹ Ilinisa akiiligaat aunaqun ipnaiyaam suli ilisimarauhigmiktigun Agaayyutim uqalhanik, atakkii sugingitkaat tuqqutauniksraqtiñ.

¹² Taatnamik quviasrugitchi, qilaak suli iluqasri iñuuruani qilañmi.

Nakiun! Nagliksaagun itkisiruaq iñunun nunami tagiumiļu ittuanun, atakkii tuungaum tikitkaasri qinnautiqpanmigun ilisimaplugu sivikitchuami piviqalli.”

¹³ Uvvaasriiñ tiritchiaqhum ilitchugikami sinjautilaagmiñik nunamun, maliqsru-aqsiñigaa agnaq igñiruaq anugauramik. ¹⁴ Aasrii agnaq qaitchikkauniqsuq israqqunik tinmiaqpaum tinjtquplugu nimigiamiñ suviksrailaamun, pamatchigviksrañanun piñasruni ukiuni avvaagmik ilaplugich. ¹⁵ Uvvaasriiñ qanigmigun nimigiaqluk anitchiñiqsuq imigmik kuuktun ulirrutisrukkaluaqługu agnaq, aullautitqugaluaqługu ulittuamun. ¹⁶ Aglaan nunam ikayugaa agnaq anmaqługu qanigikkani. Iigaa kuuk tiritchiaqhum anitana qanigmigun. ¹⁷ Tarani tiritchiaqhum qinnautillapiaqaa agnaq, aasrii aullaqhuni anuyyiaagai kisiñuqtaturuat agnam kiñuviani, tamatkua tupiksriuat tillisaiñik Agaayyutim suli uqautiqaqtuat Jesus Christ-mik. ¹⁸ Aasrii tiritchiaqluk qichagñiqsuq siñaani tagium.

13

Malguk Niğrugaaqłuk

¹ Aasrii qiniqtuna niğrugaaqłunmik mayuqtuamik tagiumiñ tallimat malgunnik niaqulik qulinik nagruliglu. Niaqugutiqaqmiuq qulini nagruiñi, suli niaqugmifi atiqaqhuni pisaanñatauruanik. ² Aasriisuli niğrugaaqłuk qinikkağa atriqaqtuq leopard-mik, isigaqahuniasrii aklam isiganisun, aasrii qanga lion-ñum qangatun itluni. Tarra tiritchiaqhum aatchugñigaa niğrugaaqłuk sanñimiñik, aquppiutağmiñiglu, kamañaqtuamiglu anjalatchiğmiñik. ³ Qiniğiga ilañat niaqunin niğrugaaqłuum ikiliqsimaruaq liilaa tuqusrimaplugu, aglaan ikinja mamisrimaniqsuq. Iñupayaam nanipayaaq quvigusruutiginiğaa maliklugulu. ⁴ Iñuich purviginiğaat tiritchiaqłuk aatchuqtuaq anjalatchiğmiñik niğrugaaqłunmun suli purvigipmigaat niğrugaaqłuk uqaqhutiñ, “Kamañaqniapat taamna niğrugaaqłuk! Suli kia anuyakkumiñiaqpaun akilililuglu?”

⁵ Suli niğrugaaqłuk uqaqtitauniqsuq pigillapiaqtuanik pisaanñatinik anjalatchitquplugu malgukipiaq malgunni tatqini. ⁶ Taavruma anmaqługu qanni uqamaqłutiniğaa pisaanñatinik akitñaqtuqługu Agaayyun ilaan atqalu iñuuniagvialu taputiplugich iñupayaat nayuutiruat qilañmi. ⁷ Ilaa anuyaktitauniqsuq ipqiqsitaniñik Agaayyutim akiillilugich. Suli qaitchikkauruq sanñimik anjalatchiğmik qanusripayaanun iñunun atlakaagiñik uqautchilñunlu, iñunitñun nunaqqipayaat. ⁸ Aasrii iluqagmin iñuich nunami purvigigisigaat niğrugaaqłunmun, iñuich atinich aglaksimaitchuanun Ipnaiyaam Tuqqataurum makpiğaanitñi iñuuruatigun sivuani nuna iñiqtaunaiññaan. ⁹ Kiñapayaaq siutiqaqtuaq ki tusraali.

¹⁰ Kiñapayaaq sivullikkaugumi tigutaanuhigmun tigutaanuvinmuniaqtuq.

Kiñapayaaq tuqqatauruksraugumi savikpakun

savikpakun tuqqutaugisirug.

Tarra taatniitpan Agaayyutim iñuñi iglutuutiruksraurut ukpiqsriñiqaqtuññağutin.

¹¹ Tarrasuli qinilgitchuna atlamik niğrugaaqñunmik sagviqsuamik nunamiñ. Malğunnik nagruqağniqsuq ipnaiyaatun aasrii iqsinaqtuanik nipiqaqhuni tiritchiaqłuktun.

¹² Anjalatchirug sivullium anjalatchihagun niğrugaaqñuum takkuani. Purvigipkağniğai iñupayaat nunami sivulligmun niğrugaaqñunmun, ikiliqsimakkauruamun aasriiñ mamititaupluni.

¹³ Ilaa savaaqağniqsuq kamañaqtuanik quviqnaqtuanik, ikniqunniñ kataktitlugu qilañmiñ nunamun takkuatni iñuich.

¹⁴ Aasriiñ kinnitñiniqsuq iluqaitñik iñunñik iñuuruamik nunami tamatkunuuna quviqnaqtuatigun savaağikkağmigun takkuani sivullium niğrugaaqñuum.

Uqautiniğai tamatkua iñuich nunami iñiqsitquplugich atrinjanik taavruma niğrugaaqñuum ikiliqsimaruaam savikpakun iñuuplunisuli.

¹⁵ Ilaan iñuukisritkaa atrinjanun niğrugaaqñuum suli atrinjan niğrugaaqñuum uqatlapkaqługu.

Tamatkua putchungitchuat kamaksrisungitchuatlu atrinjanun niğrugaaqñuum tuqqutaupkağniğai.

¹⁶ Suli taavruma nalunaitmiutchiqsinniğai qauñisigun iluqaisa iñuich kamañaitchuat kamañaqtuatlu, umialguruatlu ilaippauruatlu, savaktaağruungitchuatlu savaktaağruuruatlu, talliqpiagun argañisa naagaqaa.

¹⁷ Aasrii kiñaliqaa tauqsigumiñaitchuq naaga tunniuqqaiyumiñaitchuq, kisimiñaglaan tamatkua piqaqtuat nalunaitmiutamik atigikkañanik niğrugaaqñuum naaga kisirrutaanik atqan.

¹⁸ Uvva taamna kalipsiksuq suli iñupayaq kanjisisiqaqtuksrauruq. Iñuum kanjisitlaruam kisilliuñ kisirrutaa niğrugaaqñuum. Taamna kisirrutigigaa iñuum, aasrii kisirrutiqaqtuq 666-mik.

14

Atuutaat 144,000 Annautikkauruat

¹ Tarani qiviaqama qiniğiga ipnaiyaaq makitaruaq qimigaañani Zion-ñum. Piqa-tiqağniqsuq 144,000 iñunñik piqaqtuanik atigmiñik Aapamilu atqanik aglausimaruanik qauğmikni.

² Aasrii tusraaruña nipinik qilañmiñ nipaatan qugluqtaqpaum katlulaqpau-raqtuamlu aasriisuli nipaatan atuqtuuraqtuat nuqaqtinñik atuqtuuramiknik.

³ Ilinjich atuqtut nutauruamik atuutmik sivuğaañi aquppiutaqpaum suli sivuğaatni sisamat uumaruatlu umialinñatlu.

Aasrii kia-unniñ iñuum ilitchumiñaiñniğaa taamna atuutaat aglaan kisimiñ taapkua 144,000 iñuich tasukkauruat nunamiñ.

⁴ Taapkua iñuich qau-nagirut inmiknik atlatuğimiñ, atakkii tuvaaqataitchut. Ilinjisa malinñiğaat ipnaiyaaq napmupayaq aullaqman.

Taapkua tasuqsimakkaurut akungatniñ iñuich auñagun ipnaiyaam. Suli taapkua sivulliurut qaisaksrauplugich Agaayyutmun ipnaiyaamunlu.

⁵ Uqaqamiñ sagluuqtuatlaitchut. Patchisiquatinağumiñaitchut sivuğaañi Agaayyutim, atriplugich iñuktitun taqsraqtailaatan.

Piñasrut Israğulğich

⁶ Tarani qiniqtuna atlamik israğulinmik tinmiruamik qutchikhuni qilañmi isruitchuamik tusraayugaağiksuaqağniqsuaq uqautiksrağmiñik tamatkunuña nayuutiruanun nunami, qanusripayaanun iñunñun atlakaağiñik uqautchilinñun, iñunñitñun nunaaqqiqpapayaat.

⁷ Uqaqtuq nipitusriñlapiaqhuni, “Taluqsrisitchi Agaayyutmik kamaksruğlugu, atakkii tikitchuq sassağnik atanniiviksraña. Purvigisriun ilaa iñiqsiruaq qilañmik nunamiglu tağiumiglu suvliktuaguraaqtuaniğlu.”

⁸ Atlam israğulgum malinñiğaa uqaqhuni, “Suksraungikkauruq, kamañaqtuaq nunaaqqiq taggisiqaqtuq Babylon-mik suksraungikkauruq, atakkii kinniqlugich iñupayaat nunami killuqsagtinnigai inmiñun, imiliqtitlugich iñupayaat sayunñan sanjiruamik wine-nanjanik.”

⁹ Atlasuli piñayuak israğulik maliguutipmiuq taapkuñnuuna uqaqhuni nipitusripluni, “Uvva, kisupayaam iñuum purvigigumiun niğrugaaqłuk atrinjaluku akutuqługulu nalunaitmiutaña uuma qaumigun naagaqaa argañmigun,

¹⁰ taavruma iñuum imiğisipmigaa wine-naña qinnautaan Agaayyutim, kuvikkauruaq avuilaq

qallutaanun ilaan qinnautiqpanan. Taamna iñuk nagliksooqtitaugisiruq iknikun sulfur-kunlu sivuğaati ipqitchuat israğulgich suli sivuğaani ipnaiyaam. ¹¹ Aasrii itchiulangā ikniğum nagliksooqtitauruatigun mayuqtuağisiruq taimuņa isruitchuamun. Ilinich iñiqtuqsiagviitchut uvlumi unnuamilu, tamatkua putqataqtuat niğrugaaqłunmun atrinānunlu, suli kisupayaaq akuqtuiruaq nalunaitmiutanānik atqaniglu.” ¹² Uvvaasriiñ ipqiqsittuat igłutuutiqaqtuksraurut, tamatkua tupiksriuat tillisaiñik Agaayyutim suli ukpiqsriuat Jesus-mik. ¹³ Aasriiñ tusraaruņa nipimik qılanmiñ uqaqtuamik, “Aglaiñ. Quvianamiurut tuquniaqtuat uvakñaniğlaan tuniqsimahğmiktigun Ataniğmun.” “Tarrallapiaq! Ilinich minguiqsiagisirut savaagmikniñ suli akuqtuğisigaich akiññaaktaatın savaagmiktigun.” Taamna irrusriq uqautigikkanı.

Kiprivik Katitchivigli Nunami

¹⁴ Tarani qıñiqtuqtitluņa qıñiqtuņa qatiqtaamik nuviyamik, aasriiñ una aquppiugaqtuaq qaanani nuviyam inniqsuq igñınatun iñuum. Niaquğmiñi manıñmik kaviqsaamik ni-aquğutiqağniqsuq, suli arganmiñi saagağniqsuq ipiktuamik kipritmik. ¹⁵ Suli atla israğulik aniruq agaayyuvikpanmiñ, tuqłuqhuni taavrumuņa aquppiruamun nuviyami, “Tigulugu kiprisin kipriiñ, atakkii katitchiviksraq tikitchuq. Pınjuqtuat asriat katinnaqsirut nunami.” ¹⁶ Tarra taavruma aquppiruam nuviyami atuqsağaa kiprisini nunami, aasrii nunami pınjuqtuat asriat katitlugich.

¹⁷ Tarani atla israğulik anilgitchuq agaayyuvikpanmiñ ittuamiñ qılanmi, ilaaptuug kiprisiqağmiñiqsuq ipiktuamik. ¹⁸ Aasriiñ atla israğulik amakñaqtuq tunillağvinmiñ sanñiqaqtuaq aňalatlaplugu ikniq. Nipruaqtuq nipitusripluni taavrumuņa tigummıruamun ipiktuamik kipritmik uqaqhuni, “Atuğun ipiktuq kipriiñ, aasrii katillugich asriat siigñaqtuat nunamiñ, takku asriat pınnullapiaqtut.” ¹⁹ Tarra israğulgum kiprisautigıga kiprisini nunamun. Katitkai asriat nunamiñ igitlugich misriqqivikpauranun qinnautaan Agaayyutim. ²⁰ Misriqqivium imañ tutmiqatagıgaat silataani nunaaqqim, aasriiñ auk maqıruq misriqqivıñmiñ unasriksilaañ 200 mile-latun aasriiñ ititilaaliqhuni tuttuqpaum qaqluğutiknunaglaan.

15

Israğulgich Anjalatchiruat İhuillıuğutiqpauranik

¹ Qıñiqtuņa atlamik atlayuagñaqtuamik qılanmi kamanaghuni quviqnaqtuamik. Tallimat malğuk israğulgich piqağniqsut tallimat malğunıñ ihuillıuğutiqpauraksranik. Aqullıqsaanurut atakkii qinnautaa Agaayyutim nunıitchaağutiqaqtuq taapkuniņa.

² Tarani qıñiqtuņa tağiumik tağgaqtuutıtun liilaa ilaratun ikniğmik suli taapkuniņa akımaruanik niğrugaaqłunmiñ suli atrinaniñ kisırrutaaniñlu atqan. Qichagñiqsut siñaani tağium ittuam tağgaqtuutıtun, tigummıplugich nuqaqtılğich atuqtuurat Agaayyutim aatchuutai. ³ Ilinısa atuğagaat atuutaa Moses-ñum savaktaan Agaayyutim suli atuutaa ipnaiyaam uqaqhutin,

“Kamanaqtut quviqnaqhutinlu savaatin,
Ataniiq Agaayyuun Sanñipayaaqatuatiin.
Nalaunñaruanurut suli ilumutuurut pilğusritin,
Umialigiplutin iñuich nunaaqqiqpāni.

⁴ Ataniiq, kia taluğingitkisıvatin
kamakkutiqağlugulu atıgıkkān,
atakkii kisıvich ipqitchuanurutin.

Iñuich nunaaqqipayaaniñ agğığisirut purvigilutin,
atakkii qıñıñıgaich iluqağmıñ surağautitin nalaunñaruat.”

⁵ Taavruma aquagun qıñıñıgıga ipqıñıñıqsauruaq ini agaayyuvikpanmi qılanmiıttuami añmağataqtuaq. ⁶ Aasrii tallimat malğuk israğulgich anirut agaayyuvikpanmiñ,

piqaqhutinj tallimat malguņnik ihuilliugutiqpauraksranik, atnugaaqaqhutinj salumaruanik qaummagiksaanik ukihaagiksaanik, suli tapsiqaqhutinj maninjmik kaviqsaamik satqanmiktigun. ⁷ Tarra ilanjata sisamat uumaruat aatchuğai tallimat malguk isragulgich tallimat malguņnik piņalunik kaviqsaamiņ maninjmiņ piļianik immaukkaqtuanik qinnautaanik Agaayyutim ihuuruam taimuņa isruitchuamun. ⁸ Aasrii agaayyuvikpak immaukkaqtuq itchimik kamanautaanin sanjianiñlu Agaayyutim. Kiņaunniiñ ihuk isitlayumiñaitchuq agaayyuvikpaņmun naatchigaluaqnagich tallimat malguk isragulgich taapkuninja tallimat malguņnik ihuilliugutiqpauranik.

16

Iluligaurat Imalgich Qinnautaanik Agaayyutim

¹ Tarani tusraaruņa nipituruamik nipimik taavrumakņa agaayyuvikpaņmiņ uqaqhuni taapkunuņa tallimat malguņnun isragulinun, “Kuvvityaqsigin nunamun imanich iluligaurat qinnautaa Agaayyutim.” ² Tarra sivulliq isragulik aullaqtuq kuviplugu iluligaurani nunamun. Tarraasrii tatamnaqtuat atniğñapiagataqtuatlu killigruat ilirut ihuņnun piqaqtuanun nalunaitmiutanjanik niğrugaaqłuum purvigiplugulu atrinja. ³ Tuglian isragulgum kuviņigaa iluligaurani tagiumun. Tarra iliruuq liilaa auņa tuqunaruam ihuum, aasrii uumarupayaat tagiumi tuquplutin. ⁴ Piņayuaknik isragullak kuviņigaa iluligaurani kuunun suvliktuaguraqtuanunlu. Suli tamatkua imğat auguqtuq. ⁵ Tarra tusraagiga isragulik anjalatlaruaq imigmik uqaqtuag,

“Nalaunņapiaqtutin atanniikavich taatna,

ilvich ittuami ataramik pakmalu ipqitchuamilu.

⁶ Atakkii ihuich maqipkaiñiqsut auņatnik ipqiqsittuatlu sivuniksriqirautlu, aasriili aatchuğitin auņmik imigaksraņatnik. Taatnagaksrauruttakku.”

⁷ Suli tusraaruņa nipimik tunillağvinjmiņ uqaqtuamik,

“Aa, Ataniiq Agaayyuun Sanjipayaaqatuatin, atanniqsuutitin ilumutuurut nalaunņapiaqhutin.”

⁸ Sisamanjata isragulgich kuviņigaa iluligaurani siqiñigmun. Tarakņaaglaan siqiñigum uunanjan ihuich uunniqipkağniğai atniluutiqaqługich. ⁹ Suamaruam uunaum ihuich ikigai. Aasriisuli taimaqłuutiniğaat atqa Agaayyutim ihuilliugutiqpauraqtitchiruam, suli isrummitqiñgitchut kamakkutiqağuglugu kamanautaa.

¹⁰ Tallimanjat isragulgich kuvisiruuq iluligaurağmiņnik aquppiutanjanun niğrugaaqłuum, aasrii anayyauqautaa taaqsillapiaqtuq. Ihuich kinmağaich uqqatin atniğñaqpagitlutinj

¹¹ taimaqłuutiplugu Agaayyun qilaņmiittuag pisigiplugu atniğñatin killigruatinjlu. Naaga-suli mumiguliñgitmiut pigiitchuaniñ savaagmikniñ.

¹² Itchaksraņat isragulgich kuvisiruuq iluligaurağmiņnik kuukpauranjanun Euphrates-ņum, aasrii taamna kuuk paliğniğaa itqanaiqsaqługu apqutiksraņat umialinjich kivaknam tuņaaniñ. ¹³ Tarraasrii qiñiqtuņa piņasrunik salumaitchuanik irrutchiñik liilaa naagaayinik anniugaqtuanik qanganiñ tiritchiaqłuum suli qanganiñ niğrugaaqłuum suli qanganiñ tanjilaqtuam sivuniksriqirim. ¹⁴ Taapkua irrusriqłujich tuunğaum savaaqagtut quviqnaqtuanik. Taapkua piņasrut irrusriqłujich aullağagtut umialipayauraniñun nunam nanipayaaq, atautchimuktitchağugich anjyaquplugich kamaqaqtuami uvluani Agaayyutim Sanjipayaaqatuam. ¹⁵ (“Naalağnisitchil!

Aggiğñiaqtuņa atrilugu tigliniaqti. Quviasruktuq ihuk itqummaagiksuaq qaunagiplugich atnugaani. Tarrakii aullağumiñaitchuq atnugaılağuni suli kanjugalugu atnugaaisilaani.”)

¹⁶ Taapkua irrusriqłujich katinnigaich atautchimun inimun taiyuutiqaqtuamun Armageddon uqautchisun Hebrew-t.

¹⁷ Tallimat malguata isragulgich kuviñiqsuq iluligaurağmiņnik silamun. Tarraasrii kamanallapiagataqtuag nipi nipliqsuq aquppiutaqpaņmiņ agaayyuvikpaņmi uqaqhuni, “Naatchirut.” ¹⁸ Tarani tusrağnaqtuq katlulat, ikniqpalagaqhuni

suli nuna iliqsraqpauraqhuni. Qanjaunniñ taatnatun nuna iliqsrangangitchuq. Taamna nunam iliqsraqpauratha sujanisraururq nunam aullañniivianiñaglaan. ¹⁹ Kamañaqtuaq nunaqqiq avguñiqsuq piñasruutluni, suli nunaqqich nunami piyaqqukkaurut. Agaayyutim itqagigaa kamañaqtuaq Babylon qaitchuklugu qallugauraq immaukkaqtuaq wine-nañanik, tarra ilaan tatamnaqtuaq qinnautaa. ²⁰ Suli qikiqtapayaurat piiqsut iñgipayauratlu paqinnatqikkumiñaiqhutin. ²¹ Suli natatqugnaqpaurat kataktut iñunñun qilañmiñ uqumaisilaaqatuaq 100-pound-tunlaa. Aasrii iñuich taimaqluutigaat Agaayyun piqutigiplugu ihuilliugutiqpauraq natatqugnatigun, taamna ihuilliugutiqpauraq tatamnaqpagitluni.

17

Akiisuqpaglu Niğrugaaqlu

¹ Tarani ilañat tallimat malğuk israqulğich piqaqtuaq tallimat malğunñik iluligauranik uvamnukhuni uqautigaaña, “Ki. Qiñiqtitkisigikpiñ tatapsausriaksrañanik akiisuqpaum aquppiruam iñugiaktuani imiğni. ² Umialñi nunam sayunaqatiqağniqsut taavrumiña akiisumik, suli iluqatin iñui nunam imiliğniqsut imiqhutin wine-mik sayunañhanik akiisum.” ³ Uvvaasriiñ Ipqitchuamun Irrutchimun añalatitluna israqulgum aullautigaaña suviksraillaamun. Aasriiñ qiñiqtuña ağnamik aquppiruamik qaañani kavviğiksaam niğrugaaqluum aglaqaqtuaq pigiitchuamik pisaañhanik iluqaani qaamiñi. Taamna niğrugaaqluk tallimat malğunñik niaquqaqtuaq suli qulinik nagruqaqhuni. ⁴ Ağnaq atnuğaaqağniqsuq qiññağiksuanik tunuaqtaanik kavviğiksaaniglu, suli qiñiyunaqusriqsuqhuni maninñmik kaviqsaamik suli akisuruanik uyağauraanik suli qatiqtaanik sunauraqpañnik. Argañmiñi tigummiñiqsuq qallutmik piliuqtamik maninñmiñ kaviqsaamiñ immaukkaqtuamik nagğunallapiağataqtuanik atuummiruanik sayunağimigun. ⁵ Ağnam qaañani aglaqağniqsuq atigmik kañiqsilgunaitchuamik,

“Babylon, kamañaqtuaq,
Aakañat Akiisut

nagğunallapiağataqtuapayaatlu nunamiittuami.”

⁶ Tarra qiñiğiga ağnaq imiliqsuaq añañatik ipqiqsittuat suli añañatik tuqqutauruat pisigiplugu ukpiqsriñiqtin Jesus-mik.

Qiñiqapku ağnaq atqunaq quviğusruktuña ⁷ Aasrii israqulgum uqautigaaña, “Suvaata quviğusrukpiç? Uqautigisigikpiñ kañiqsilgunaitchuañanik ağnam suli taavruma niğrugaaqluum usriaqsiğvian, niaquqaqtuaq tallimat malğunñik nagruqaqhuniñu qulinik. ⁸ Niğrugaaqluk qiñikkan itkaluaqtuaq ingiqsuq pakma, suli mayuğumaqsirurq natiqsiñaitchuamiñ añağniñmiñ aasriiñ piyaqquğvinmuktuksrauluni. Iñuich iñuuruat nunami tamatkua atinich aglaksimaitchuat makpiğaanani iñuulhum iñiqtaulğatañhaniñaglaan nunam quviğusrukkisirut qiñiğumitruñ niğrugaaqluk itkaluaqtuaq suli ingiqhuni pakma suli sagvitqikkisipluni ilaatnigu. ⁹ Iñuk kañiqsisuktuaq taavrumiña isrumatuliqaqtuksraururq Agaayyutmiñ. Tallimat malğuk niaqut tallimat malğuk qimiğaanururq taavruma ağnam aquppvigikkani. Tallimat malğuk umialgupmiuttuq. ¹⁰ Tallimat umialğich umialgunaiğniqsut, atausriq umialgusugaaqhunisuli, suli atla aggiqsağumapluni. Taimma aggiğumi umialguurallakkisigaluaqtuq sivikitchuami piviñmi. ¹¹ Aasriiñ niğrugaaqluk itkaluaqtuaq ingiqhuni pakma, taamna tallimat piñayuğigaat atañğich aglaan ilagigaat tallimat malğuk atañğich. Suli piyaqquğvinmukkisirurq. ¹² Aasriiñ qulit nagruich qiñikkatin qulit umialgururq akuqtuimaitchuatsuli añalatchiñksramik umialiktitun, aglaan sañniqağumaqtut umialiktitun sivikitchuami piviñmi piqatigilugu niğrugaaqluk. ¹³ Taapku atautchiñamik sivunniutiqaqtut, suli qaitkisigaat sañniğikkaqtin añalatchiñksraqtinlu niğrugaaqlunmun. ¹⁴ Ilinich añuyyağisirut ipnaiyaamun aglaan ipnaiyaam akiilğisigai,

atakkii Atanigigaat atangich suli umialigigaat umialgich, suli tamatkua piqatauruaat ilaani tuqhuutiqaqtut piksraqtaanuplutiñ suli tuniqsimaplutiñ.”

¹⁵ Aasriiñ isragulgum uqautigaana, “Imgich qiñikkatin akiisum aquppivigikkañi, tamarra iñuich iñugiallapiaqhutiñ nunaqqipayauraniñ uqausriqaqtuat atlakaagiñnik. ¹⁶ Suli qulit nagruich qiñikkatin suli nigrugaaqhuum uumigiagutigisigaat akiisuq. Iliñisa aatkisigaat suurapayaanñik unillugu atnugailaaq aasriiñ nigipmilugu timaa ikipkaqmilugu ikniqmik. ¹⁷ Atakkii Agaayyutim kipigñiugutiqaqtinnigai taniguklugich ilaan sivunniutini atausriññuqulugillu qaitchitqulugillu iliñich anjalatchiñksranatnik umialiktitun nigrugaaqhuñmun, Agaayyutim uqalhi immiumaniañhatnunaglaan. ¹⁸ Aqnaq qiñikkan nunaqqigigaa kamañaqtuaq atanniqsimatniktuaq umialiñitñik nunam.”

18

Babylon Suksraungikkauruq

¹ Tamatkua aquatigun qiñiqtuñ atlamik isragulinmik atqaqtuamik qilañmiñ anjalatchiñqpauraqaghuni, aasriiñ iluqaan nuna qaummagiksipkaqaa qaumanigmiñnik.

² Tarra nipruağniqsuq itna,

“Babylon kamañaqtuaq suksraungikkauruq, tarra ilumutuuruq!
Inigiliutigaat tuungailu qanusripayaatlu irrusriqhuich
sulipsuuq qaayuğnaqtuapayaatlu
uumiñaqtuatlu tinmiağruich.

³ Babylon qaitchigai wine-mik iñuñich nunaqqipayaat imiliqtitlugich sayuñathan sanñiruamik wine-nañanik.

Umialiñi nunam sayuñaqatiginigaat ilaa,
suli tauqsigñiaqtiñiñ nunam umialguğvigiplugu
umialgutitigun akuqtukkanich ilaan atugauñhagun.”

⁴ Tarra tusraapmiuñ atlamik nipimik qilañmiñ uqaqtuamik,

“Iñuñmaan, annisitchi taavrumakña nunaqqimiñ.
Ilipsi ilauruksraungitchusri killuqsautaiñi,
piqataungitchumausriñi iluilliuğutiksrautaiñi.

⁵ Killuqsautai iñugiaktut qutchiksiplutiñ qilaktun,
suli Agaayyutim itqagigai savamaqhuutai.

⁶ Utiqtitchivigisriuñ Babylon qaisañatun ilipsitñun,
akiliglugu malğuktun ilaan savaañigun,
immiglugu qallugaurañ malğuktun ilaa imiksriuqmatun ilipsitñun.

⁷ Atqunallapiaqhuğun iñmiñnik kamagiruaq iñuuniugaqmiuq susrunğisaallapiaqhuni.
Pakma aatchuqsuñ nagliksaagutiksramik alianallapiaqtuamiglu.

Atakkii uqaqtuq iñmiñun,

‘Uvañ aquppiuraagisiruñ ataniqtun. Uilgaanğitmiuñ.
Ilitchuqsriyumiñaitchuñ alianamik.’

⁸ Taatnaqhuğun iluilliuğutiqaauraksrañiñ tikitkisigaat atautchimi uvlumi,
tuquñhum, alianamlu, kakkağnamlu.

Suli ikigisiruq ikniqmik,

atakkii Atanguruq Agaayyun sapigñiaqtuq atanniuruq ilaanik.”

⁹ Tarraasriiñ umialiñisa nunam sayuñaqatiqaqtuat akiisumik pisuñnautaigun qiağisi-
gaat alianniugutigilugu taamna aqnaq qiñigumitruñ isia ikualaniñan. ¹⁰ Qichagisirut
uñsriksilutiñ sivuuğagilugu ilaan nagliksaagtitaulha uqagutiñ,

“Nakiuñ, nakiuñ, ilvich Babylon, kamañaqtuaq nunaqqiq,
sanñiqagaluqtuaq nunaqqiq.

Atautchimi sassagñigmi anasriññuqsakkañaniktutin.”

11 Uvvaasriiñ tauqsigñiutilgich nunapayaami qiarut kiñuvǵuplugu ilaa, atakkii tarakñaaglaan kimikunniñ tauqsiqsiksraigñiqsuq suuranjitñik. 12 Suuraqpaurat kaviqsaatlu qatiqtaatlu maniich, akisuruatlu uyaǵauraat, qatiqtaatlu sunauraqpaich, ukiñhaagiksaatlu suli ukiñhaat tunuaqtaatlu, siluillu kavvigiksaatlu, qanusriñimaatlu ayuǵnaqtuat qiruich, qanusriñimaat suurat tuugaaniñ, akisuruatlu qiruich, patukpaillu, saviñhatlu, uyaǵaillu siqquqtatun, 13 sinimatlu, avuǵutit, tipragiksaautit ikipkaqñugich, myrrh-lu, frankincense-lu, wine-nat, uqsrut, mukkaagiksaat, mukkaaksratlu, niǵrutitlu, ipnaich, tuttuqpaich, tuttuqpagautitlu, suliunniñ iñuuruat iñuich. 14 “Asriatluunniñ kipigñiugutigikkatin piqsut ilipniñ, suli suurapayaatin akisuruat qiñiyunaqtuatlu taimmaurut ilipniñ, aasrii sumiunniñ paqitchumiñaiǵitin.” 15 Tauqsigñiutilgich tamatkuniña suuranik umialguqtuat taavrumakña aǵnamiñ qichagisirut uñasriksuami, sivuǵagilugu nagliksaaqtitaulha alianapiaqtuamik qialutin, 16 uqaǵutin,

“Nakliuñ, nakliuñ. Kamanaqtuaq nunaaqqiq
atnuǵaaqǵuuruq ukiñhaagiksaanik tunuaqtaaniglu kavvigiksaaniglu,
qiñiyunaqusriqsuqhuni maninmik kaviqsaamik,
akisuruaniglu uyaǵauraanik, qatiqtaatlu sunauraqpañnik.

17 Atautchimi sassagñigmi tammaigai iluqaisa umialgutini.”

Suli iluqagmin umiaqpaich umialinich taǵiuqsuqtillu suli iluqagminlu akiññañniaqtaut taǵiumi qichagñiqsut uñasriksuami, 18 suli nipaalarut qiñiqamitruñ isia ikualaniñan uqaqhutin, “Piitchuq atlamik nunaaqqimik taavrumatun kamanaqtuatun nunaaqqisun.” 19 Ilinisa nalluqsruǵniǵaat nunam apyua niaqumiknun, qiallagmin kinuǵgullagminlu nipaalaplutin,

“Nakliuñ, nakliuñ. Taamna kamanaqtuaq nunaaqqiq!
Iluqagmin umiaqpaqatuaq taǵiumi umialguǵniqsut
suuranjigun akisuruatigun!

Atautchimi sassagñigmi suksraunǵiqsauruq.”

20 “Qilaak, quviasrukpautigiuñ suksraunǵiqsaulha.

Quviasrukpagitchi Agaayyutim iñuillu uqqiraqtauruasiilu sivuniksriqirauruasiilu, atakkii Agaayyutim akiisuq anasriññuqsagutigigaa pisigiplugu savaañagun ilipsitñun.”

21 Tarani sapiǵñaqtuaq israǵulik tigusriruq uyaǵagruamik añjiruatun mukkaaksriugutitun aasrii miñuqsautiplugu taǵiumun, itnaqhuni,

“Taatnatun kamanaqtuamik nunaaqqiq Babylon iksautikkaugisiruq,
aasriiñ qiñiǵnatqikkumiñaiǵisiruq sumiunniñ.

22 Suli nipinich nuqaqtiligaqtit atuqtuuralgich

suli supluaqtuǵnaqtuatlu qalǵuqtautitlu tusraǵnatqikkumiñaitchut ilipni
uvakñaniñaglaan.

Suliuqtit qanusripayaanik paqinnatqikkumiñaitchut ilipni,
suli qatragñiña mukkaaksriugutim tusraǵnatqikkumiñaitchuq ilipni.

23 Suli qaumanga kialuuram

qaummaǵitqikkumiñaitchuq ilipni uvakñaniñaglaan.

Nipaata uksrautimlu nuliaksrautimlu

tusraǵnatqikkumiñaitchuq uvakñaniñaglaan ilipni.

Ilvich tauqsigñiaqtitin kamanagñiqsrauniqsut nunami.

Suli anjatkuuñipkun iluqaisa nunam iñui kinnigitin.

24 Suli Babylon anasriññukkauruq

atakkii auñat sivuniksriqirit ipqitchuatlu iñuich

suli iluqagmin tuqqutauruat nunami qiñiǵnaqtut nunaaqqimi.”

19

Qatchallautiqaliq Qilaŋmi

¹ Taavruma aquagun tusraaruŋa nipiŋpauranjanik iñugaagrukpaum qilaŋmi, uqaqhutin, “Quyanaqniaqpat!

Anniqsuġiaġlu kamaunlu [kamakkunlu] sanŋiġlu pigigaa Atanġuruam Agaayyutipta.

² Atanniqsuutai ilumutuuruat nalaunŋaplutin.

Atakkii akiisuqpaum asinŋuġaa iñupayaaq nunami sayuŋaġimigun.

Taatnaqġugu Agaayyutim atanniġaa anasriñŋuqsaqġugu piqutigiplugich tuqquatauruat ilaan savaktaiñ.”

³ Ilaqatchiqġugu niplitqiksut.

“Quyanaqniaqpat!

Isiq ikualaruamiñ nunaaqġimiñ qunmuktuq taimuŋa isruitchuamun.”

⁴ Suli iñuiññaq sisamatlu umialiŋnat sisamatlu uumaruat putiqutut nanġaqġugu Agaayyun aquppiruaq aquppiutaqpanmiñ, uqaqhutin, “Amen! Quyanaqniaqpat!”

Ipnaiyaam Katchuutiviksrautaa

⁵ Suli nipi nipliqsuq aquppiutaqpanmiñ,

“Nanġaqsiuŋ agaayyutigikkaqput, iluġapsi savaktaurusrii

taluqsriurasriilu ilaanik,

kamanaiñŋaġmin, kamananŋaġmin.”

⁶ Aasrii tusraagiga nipiŋpauraq itna liilaa nipaaitun iñugiallapiagataqhutin iñuich, nipaaitunlu iñugiaktuat imġich, nipaaitunlu suanaruam katlulam, uqaqhutin,

“Quyanaqniaqpat!

Atanġuruuq Agaayyutigikkaqput Sanŋipayaaqatuaq anjalatchiruq.

⁷ Quviatchakta quviasrullapiagutalu.

Nanġaġlakput kamanautaa;

atakkii katchuutiviksrautaa ipnaiyaam tikitchuq,

suli ilaan nuliaksrautaa inmiñik itqanainaniktuq.

⁸ Nuliaksrautaa atnuġaaksrisauruq

qatiqtaamik ukiġhaaġiksaamik qaummaġiksuamiglu salumaruamiglu.”

Atakkii ukiġhaaġiksaq nalaunŋaruat savaaġigaat ipqiqsitanin Agaayyutim.

⁹ Aasriin israġulgum uqautigaana, “Aglagun una, quvianamiurut tamatkua aiyugaaqtauruat katchuutiruakun nullautchiqpagviksrananun ipnaiyaam.”

Uqautitqikkaana, “Taapkua ittut ilumutullapiaq Agaayyutim uqalhi.” ¹⁰ Taranitarra puttuna israġulgum isigaiñun purvigisrukġugu, aglaan uqautigaana, “Taatnaqnak, uvanaptuuq savaktiġhiñnaġigaana Agaayyutim iliptun aniqatiuptitunlu tupiksriuruat Jesus-ŋum sagvikkanjanik. Purvigilugu nanġaġun Agaayyun. Atakkii taapkua uqaksrisimaruat pisigiplugu Agaayyun sivullikkaaurut irrutchikun sivuniksriqirititun sivuani.”

Usriaqsiqsuq Qatiqtaami Tuttuqpanmi

¹¹ Suli qiñiġiga qilak anmaqtuaq, atanii qatiqtaaq tuttuqpak! Taamnaasrii aquppiruaq taavrumani atiqagñiqsuq Tuniqsimaruamik suli ilumutuuruamik, aasrii atanniqsuiruq anuyakhuniġlu nalaunŋarualikun. ¹² Ilaan irrak inniqsuk ikualaruatun ikniqtun. Niaquani iñugiaktut niaquġutit. Atqa aglausimaniqsuq ilaani, kia-unniin iñuum ilisimanġisaŋa aglaan kisimi. ¹³ Atnuġaaqagñiqsuq akuqturuamik misruktaqsimaruamik anŋmun, suli taiyuġaat uumiŋa atigmik “Uqalha Agaayyutim.” ¹⁴ Suli anuyaktaiñ qilaum maliŋniġaat usriaqsiqhutin qatiqtaani tuttuqpanni, atnuġaaqahutin ukiġhaaġiksaanik qatiqtaanik salumaruamik. ¹⁵ Ilaan qanġaniñ anniuġaġniqsuq ipiktuaq savikpak. Taavrumiŋa

ipigaqtugisiñigai nunaaqqiipaich iñunich, suli aňalatkisigai savilhamik ayaupiamik. Tutmağisigaa misriqqivia tatamnaqsiluni qinnautaa Saňñipayaaqtuam Agaayyutim. ¹⁶ Suli akuqturuamiñi mumigmiñilu atiqagñiqsuq aglausimaruamik itna,

“Umialgat umialgich,
suli Atangat Atangich.”

¹⁷ Qiñilgitchuna isragulinmik qichaqtuamik siqiñigmi nipitusrillapiaqhuni uqautiplugich iluqaisa tinmiat tinmiruat silami, “Qagğisitchi. Katittitchi nigityagusri nullautchiqpagviani Agaayyutim. ¹⁸ Niğiyumagisri timinich umialgich, timinich anuyaktit qauklinisa, suli timinich kamañtuat anutit, tuttuqpañsalu timinich tamatkualu tuttuqpaqatit. Niğiyumagisri timinich iluqaisa iñupayaurat, savaktaagruungiññaanlu savaktaagruunñaanlu, suli kamaññaanlu kamaññaanlu.” ¹⁹ Suli qiñigiga niğrugaaqłuk suli umialinji nunam anuyaktituummaisa katiruat anuyaksagumaqługu taamna aquppiruaq tuttuqpañmi anuyaktinilu. ²⁰ Aglaan niğrugaaqłuk tigurauruq taputiplugu sivuniksriqinñuaqti savaaqtuuaq quvinqaqtuanik ilaan takkuani. Kinnitñinñiqsuq tamatkunina akuqtuiruanik nalunaitmiutanani niğrugaaqłuum suli putqataqtuanik ilaan atrinjanun. Iluqatik taapkuak sinjauruk iñuunñaaknik narvanjanun ikniğum ikualaruamun sulfur-mik. ²¹ Suli kisinñuqtat tuqutaurut savikpañagun taavruma aquppiruam tuttuqpañmi, anniugaqtuakun qanganiñ; aasrii iluqagmin tinmiat niğisuiğatağvigaiç timinich.

20

1,000 Ukiut

¹ Tarra qiñiqtuña isragulinmik atqaqtuamik qilañmiñ, saagaqhuni argañmiñi anmautaanik natiqsiñaitchuam anmanğum kalimñaqpañniglu. ²⁻³ Ilaan tigugaa tiritchiaqłuk, taamna taimakñaqtaq nimigiaq, tuunğauruaq Satan-ñuplunilu, qiliqsruqługu sivunniqługu 1,000 ukiunik. Aasriiñ sininnigaa natiqsiñaitchuamun anmaniğmun umikługu umnutmik piillakkumiñaitchuamik, Satan-mun sagluqiyumiñaiğlugich iñuich tarakñaniñaglaan 1,000 ukiut naanniahatnunaglaan. Aglaan taapkuu aquatigun pituisaallaktuksraupmiuq sivikisuurami.

⁴ Qiñiqmiuña aquppiutaqpañnik, suli iñuich aquppiruat tamatkunani saññiqutiniñiqsut atanniqsuitquplugich. Aasriiñ qiñigitka iñuusriñich tamatkua niaquikkauruat tuniqsimakamin Jesus-mun uqathanunlu Agaayyutim suli payañaitñamin ukpiqsriğmikni. Tamatkua putqatangitchut niğrugaaqłunmun atrinjanunlu unniñ akuqtungitługu nalunaitmiutana qaumiktigun naaga argañmiktigun. Ilinich iñuutqinñiqsut atangūqataplutin Christ-mi 1,000-ni ukiuni. ⁵ Taamna tarra sivulliq anitqigviksraq. Kisinñuqtanich tuqunaruat anitqiñgitchut 1,000 ukiut naañaiññaisa. ⁶ Quvianamiurut ipqitłutin taapkuu piqatauruat sivulligmi anitqigim. Tuglian tuqulhum saññiksraipiağai, aglaan agaayuliqsigisigai Agaayyutim suli Christ-ñum, suli atangūqatigisigaat 1,000-ni ukiuni.

Satan Akiilirauruq

⁷ Tarraasriiñ 1,000-gich ukiut naatpata, Satan pituikkaugisiruq isiqtauinmiñiñ. ⁸ Aasrii anigisiruq kinnitñigiağuni iñuninik nunam nanipayaaq ilagilugik Gog-lu Magog-lu. Katinniağai iluqaisa anuyiaqulugich. Iñugiaktutilaaqatut qavianatun tagium siñaan. ⁹ Aasriiñ ilinich siaminniqsut iluqaanun nunamun aasrii iluplugu iñuñi Agaayyutim nunaaqqiğlu piqpagillapiakkaña. Tarraasriiñ ikniq atqaqtuq qilañmiñ aasrii suk-sraunqigługich. ¹⁰ Aasriiñ tuunğaq kinnitñiktuuaq ilinñitnik sinjauruq narvanjanun ikniğum sulfur-ñumlu, sinjauviaknun sivuani niğrugaaqłuum sivuniksriqinñuaqtimlu. Aasrii ilinich nagliksaağisirut uvlumilu unnuamilu taimuña isruitchuamun.

Aqulliq Atanniivik

11 Suli qiñiqtuja anjiruamik qatiqtaamik aquppiutaqpaamik taavruminjal u aquppiruamik taavrumani. Ilaan sivuğaaniñ nunalu qılaglu aullauruk, sumiunniñ paqinnağumiñaiqhutik. 12 Suli qiñigitka tuqujaruat, kamanaiñjaanlu kamanajjaanlu, qichaqtuat sivuğaani aquppiutaqpaum. Tarra makpigaat anmakkaurut, sulipsuuq makpigaanich iñuulhum. Taapkua tuqujaruat atannikkaurut savaanjisigun aglaksimakkanisitun makpigaani. 13 Tagium suli tuqułhum anjalatchivanlu utiqtitkai tuqujaruapayaat. Ilinich atannikkaurut atausriuttaaqługich maligutlugu savaanat. 14 Aasriiñ tuqułglu ilaan anjalatchivalu sinjaturuk narvananun ikniğum. Tarra taamna tugligigaa tuqułhum. 15 Tarraasriiñ kisupayaaq, atigikkaña aglaksimaitman makpigaanini iñuulhum, sinjitaupmiuq narvananun ikniğum.

21

Nutaaq Qılak Nutaağlu Nuna

1 Tarani uvaña John qiñiqtuja nutaamik qılanmik nutaamiglu nunamik. Sivulliq qılak sivulliglu nuna piiqsuk, tagiuq piiqmiuqtuuq. 2 Suli qiñigiga ipqitchuaq nunaaqıiq, nutaaq Jerusalem, atqaqtuaq Agaayyutmiñ qılanmiñ, itqanaıyaqsimapluni suli qiñiyunaqusriqsukkaupluni nuliaksrautitun uiksrautmiñun. 3 Aasrii tusraaruña nipiqaamik aquppiutaqpaamıñ uqaqtuamik, “Uvva, ipqitchuaq inaa Agaayyutim piqasriutirug iñunun. Agaayyutim nayuqatiginiagai, aasrii ilinich iñuginiagai. Agaayyun inmiñik itqatauniaqtuq ilinıtñi. 4 Agaayyutim allaqtigisigai qulvipayaat irinıtñiñ. Ilinich tuqqutqikkumiñaiqsut. Alianniutqikkumiñaiqsut kinuvğulutin atniğñautiqagutinlu tarakñaniñaglaan, atakkii sut sivuani itchuuruat piğñiqsut.”

5 Suli taamna aquppiruaq aquppiutaqpaamı uqaqtuq, “Atañi, pakmapak savakkitka supayaat nutaağulugich.” Aasriiñ uqautipsaagaña, “Aglakkich ukua, atakkii uqalich uqautigikkatka ukpiğnaqtut ilumutuuplutinlu.” 6 Sulipsuuq uqautigaña, “Naanjaniktuq. Uvaña Alpha-ñuruña suli Omega-ñupluñalu, aullağniisaaq suli isrukıtichaaq. Kimunliqaa imiguliqusamun aatchuutiginiagiga imiq akiılaaglugu suvlaktuaguraaqtuñaniñ imğum iñuunaqtuam. 7 Kiñapayaaq akimaruaq paıtchaktaaqagısirug taapkunıña. Suli ilaan Agaayyutigigisigaña suli ilaa igñigigisigiga. 8 Aglaali iqsisuruatlu, ukpiqsrısaitchuatlu, nağğunaqtuanik savaaqaqtuatlu, iñuaqtuqtitlu, sayunaruatlu, anjatkuuruatlu, aanguaqtuqtautlu, iluqatinlu sagluturuat, iniqagñiaqtut narvami ikualaruami ikniğmik sulfur-miglu. Taamna tugligigaa tuqułhum.”

Nutaaq Jerusalem

9 Tarani ilanjata tallimat malğuk israğulğich tikitchaaña piqaqtuaq tallimat malğunmik iluligauranik immaukkaqtuanik tallimat malğunmik aqulligñik ihuıllıuğutiqaauranik. Uqautigaña, “Qagğaiñ, qiñiqtinnaıgıkpıñ katchuutityaqtuamik, nuliaksrautaanik ipnaiyaam.” 10 Ilaan akiyagaña Ipqitchuakun Irrutchikun iñgiqpauramun qutchiksuamun, aasriiñ qiñiqtitkaaña ipqitchuamik nunaaqqimik Jerusalem-mik atqaqtuamik qılanmiñ Agaayyutmiñ. 11 Taamna nunaaqıiq qaumaqağniqsuq kamanautaanik Agaayyutim qaummağinıñıqaqtuamik akisuruatun uyağaktun taiyuutıqaqtuatun jasper-mik tapinnıłuktun igalıqtun. 12 Suli katchikpaqaqtuq qutchıllıapiaqtuanik qulıt malğunmik paaqaqhuni, suli qulıt malğuk israğulğich qaunaksrirut paanik. Paani aglaqağniqsut atinich qulıt malğuk sivullianı Israel-ñum. 13 Piñasrut paaqaqağniqsut avatillaanani, kivaknam tuñaani piñasrut paaqaich, nigıqpaum tuñaani piñasrut paaqaich, unallam tuñaani piñasrut paaqaich, suli kanaknam tuñaani piñasrut paaqaich. 14 Suli katchinı nunaaqqim turviqağniqsut qulıt malğunmik uyağanmik aglaqaqtuanik qulıt malğunmik atinıtñik uqqıraqtinıñik ipnaiyaam. 15 Taamna israğulik uqaqtuaq uvanun piqağniqsuq uktuutmik piñamı maninmiñ kaviqsaamiñ uktuğuklugu nunaaqqim paanılu katchinılu. 16 Nunaaqıiq sisamanik

iqirġuqaġniqsuq suli taktilaanġalu iraqutulaanġalu atiplutik. Israġulgum uuktugaa nunaqqiq uuktutmiñik, taktilaanġalu iraqutulaanġalu kinjiktulaanġalu inniqsut 1,500 mile-latun atunim. ¹⁷ Suli uuktugai katchiñi nunaqqim. Qutchiksilaqaġniqsut 216 isigañniqtun iñuum uuktuguułhatun, uaktuun israġulgum atukkanatuntuuq. ¹⁸ Suli katchit piliañuniqsut qivliqtaaniñ uyaġañniñ taiyuutiqaqtuaniñ jasper-mik. Nunaqqigli piliañuniqsuq maniñmiñ kaviqsaamiñ, tapinnilukħuġu igaliqtun. ¹⁹ Suli turvii katchiñiñ nunaqqim qiñiyunaqusriqsuqsimarut qanusripayaanik akisullapiaqtuaniglu qivliqtaaniglu uyaġañnik taiyuutiqaqtuanik jasper-miglu, sapphire-miglu, agate-miglu, emerald-miglu, ²⁰ onyx-miglu, carnelian-miglu, chrysolite-miglu, beryl-miglu, topaz-miglu, chrysoprase-miglu, jacinth-miglu, suli amethyst-mik. ²¹ Aasriiñ qulit malġuk paani qulit malġuuniqsut qatiqtaat suñauraqpaich akisuruat. Paallaa piliañuniqsuq atautchimiñ qatiqtaamiñ suñauraqpañmiñ akisuruamiñ, suli apqutaa nunaqqim inniqsuq salumaruamiñ maniñmiñ kaviqsaamiñ, tapinnilukħuni igaliqtun.

²² Uvaña John qiñingitchuña agaayyuvikpañmik nunaqqimi, atakkii Ataniq Agaayyun Sañipayaaqtuq ipnaiyaaglu agaayyuvikpaginiġik taavruma. ²³ Suli nunaqqiq inuqsrangiñniqsuq siqiñiġmik naaga tatqimik qaummatiksraġmiñik, atakkii kamanautaan Agaayyutim qaumagigaa suli ipnaiyaaq naniġipluġu taavruma. ²⁴ Iñui nunapayaat pisruktaugisirut nunaqqim qaumanani, suli umialġi nunam tikiutrigisipmiut suura-payaagmiknik taruña. ²⁵ Suli paani taavruma umiksimayumiñaitchut uvluqtutulaanġatun. Itqaġisiuñ, unnuatlainñiaqtuq tarani. ²⁶ Tikiutigisigaich taruña umialgutai suurañiġu nunam nunaqqipayaana. ²⁷ Aglaan kiñapayaaq salumaitchuaq naaga savaaqaqtuaq naġġunallapiaqtuamik naaga sagluturuuq isigumiñaitchuq taruña, aglaan kisimiñ tamatkua iñuich atinġich aglaqaqtuat Ipnaiyaam makpiġaaniñi iñuuruatigun.

22

¹ Tarra israġulgum qiñiqtitkaaña kuunaniġ imġan iñuunaqtuam, tapinnilukħuġu igaliqtun, suvliguraaqtuamik aquppiutaqpañaniñ Agaayyutim suli ipnaiyaam, ² saġvaqhuni qitqagun apqutaan nunaqqim. Suli avatikni kuugum inniqsut napaaqtut iñuunaqtuat asrirriugaqtuat qulit malġuiñik tatqigagipman ukiumi. Akutuqpalinġich napaaqtut mamirrutiginiġaich nunam iñuñisa. ³ Suapayaaq Agaayyutim naġġugikkaña piqutigi-pluġu killuqsaun paqitqikkumiñaitchuq nunaqqimi. Aquppiutaqpaña Agaayyutim ipnaiyaamlu tarani itkisiruq, suli ilaan savaktiñiñ purvigigisigaat. ⁴ Ilinġisa qiñiġisigaat kiiñaña [kañiqsiluġu irrusripana]. Suli ilaan atqa aglaqaġniaqtuq qaunitiñi. ⁵ Taavrumani unnuaatqikkumiñaitchuq; iñuich inuqsratqikkumiñaitchut qaumananiġ naniġumlu siqiñiġumlu, atakkii Ataniq Agaayyun qaumagigisigaat. Suli iñuich añałatchiqataugisirut taimuña isruitchuamun.

Jesus Christ-ñum Agġiħha

⁶ Suli israġulgum uqautigaaña, “Tamatkua uqautauruat ukpiġnapiaqtut suli ilumutuuplutinġ. Suli Atanġuruam, Agaayyutaata irrusriñich sivuniksriqirit, tiliñiġaa israġuligikkani ilitchuġipkaqupluġich savaktigikkani sunik atuumayasriuraqtuanik. ⁷ Naalaġnisitchi, uvaña agġiħuaġisiruña. Quvianamiuruq iñuk kamaksriuruq uqalañitñik sivuniksriqutinġisa ukua makpiġaat.”

⁸ Uvva John-ñuruña tusraaruq qiñiqluġu tamatkuniña sunik. Tarraasriiñ tusraakapkiġich qiñiqluġiġu sitquqtuña purvigisrukħuġu sivuġaatnun isigañiñ israġulgum qiñiqtitchirima tamatkuniña sunik. ⁹ Aglaan ilaan uqautigaaña, “Taatnaqnak, uvaña savaktauqatauruña ilipni aniqatiupniġu sivuniksriqirinili, suli piqatigi-pluġich tamatkua kamaksriuruq uqatinġitñik ukua makpiġaat. Purvigilugu naniġaġuñ Agaayyun.”

¹⁰ Tarra ilaan uqautigaaña, “Iriqsimaniaqnagich uqalañich sivuniksriqutinġisa ukua makpiġaat, takku piviksraq qalliruq. ¹¹ Iñuk piġiitħualiqiruaq piġiitħualiqituiñagli.

Suli iñuk salumaitchuaq salumaittuiñaġli. Suli iñuk nalaunjaruaq nalaunjatuiñaġli. Suli iñuk ipqitchuaq ipqiqsautuiñaġli. ¹² Naalaġnisitchi, agġiġuaġisiruġa. Saagaġniaġiġa akiliutiksraġa qaisaksraġa iñupayauramun maligullugu qanutchimik savaaqappan. ¹³ Uvaġa Alpha-ġuruġa suli Omega-ġupluġalu, sivulliq suli aqulliq, aullaġniisaaq suli isruklitchaaq.”

¹⁴ Quvianamiurut [tamatkua kamaksriruat uuma tillisianik, suli] tamatkua iġġuqtuat atnuġaatin salummaġġugich. Ilinich isitlasriñaiaqtut paatigun nunaaqqimun suli niġitlasriplutin asrianik napaaqtuaniñ iñuunaqtuam. ¹⁵ Nunaaqqim siġataani ittut qipmich, aġatkutlu, atlatuqtitlu, iñuaqtuqtitlu, aanguanun putqataqtitlu, kisupayaaġlu piqpaksriruaġlu piġiqiruaġlu saglutuġimik. ¹⁶ “Uvva Jesus-ġuruġa, tuyuġiġiġa israġuliga uqautitquplusri ukpiqtuanuruasri agaayyuviniñ tamatkuniġa sunik. Uvaġa kaġiġiġaġa kiñuviaġipluġalu David-ġum. Qaummaġiġisuaq uvlaam uvluġiaġiġaġa.” ¹⁷ Suli Ipqitchuaq Irrusriġ nuliaksraunlu uqaqtuk, “Qaġġisitchi.” Suli kiñapayaaq tusraaruġa taavrumiġa uqaqtuksraupmiuq, itna, “Qaġġisitchi.” Suli kiñapayaaq imiġuliqsuaq utlautili. Kiñapayaaq imiġuktuaq akuqtuili imiġmik iñuunaqtuamik aatchuusriaġilugu.

Uqaliġsaaġun

¹⁸ Uvaġa John, kilillapiġiġa iñupayaaq tusraaruġa uqaġiġitnik sivuniksriqtiniġa ukua makpiġaat. Kiapayaaq ilakpagich tamatkua, Agaayyutimtuuq illatiqagisipmigaa iluilliugutiqpauranik aglausimaruanik ukunani makpiġaani. ¹⁹ Suli kiñapayaaq piġsikpan uqaġititniñ makpiġaġat tamatkua sivuniksriqtit, Agaayyutimtuuq piġiġniaqmigaa ilaġiutiksraġa asrianiñiñ napaaqtuan iñuunaqtuam suli ipqitchuamiñ nunaaqqimiñ, aglausimaruaniniñ ukunani makpiġaani. ²⁰ Taamna nipliġniqsuaq iluqaitnik tamatkuniġa uqaqtuq, “Nalupqinaitchuamik agġiġuaġisiruġa.” Amen. Agġiġiñ Ataniiq Jesus. ²¹ Iħuaqutrisaa Atannapta Jesus Christ-ġum nayuutili iluqapsitni. Amen. Taatnapiaq.